

M. P. Felicitas in pace... 82
FABII PAVLINI

V T I N E N S I S R. 81/38

PHILOSOPHI,

Et Græcas literas Venetijs profitentis,

HEBDOMADES,

S I V E

Septem de Septenario libri,

H A B I T I

I N V R A N I C O R V M A C A D E M I A

In unius Vergilij versus explicazione.

AD SERENISS. VENETAE REIP.

COLLEGIVM.

C V M P R I V I L E G I I S.

Venetijs, Apud Franciscum Franciscium Senensem, 1589.

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

M. P. Felices in causa...

FABI PAVLINI

V T I N E N S I S *R. 81/38*

PHILOSOPHI,

Et Græcas literas Venetijs profitentis,

HEBDOMADES,

SIVE

Septem de Septenario libri,

HABITI

IN VRANICORVM ACADEMIA

In vnus Vergilij versus explicacione.

AD SERENISS. VENETAE REIP.

COLLEGIVM.

CVM PRIVILEGIIS.

Venetijs, Apud Franciscum Franciscium Senensem, 1589.

AD SERENISS.

VENETAE REIPUBLICAE

COLLEGIVM.

VM primum fortuna bonis aduersaria plerunque consilijs de incepto me cursu instituta vita reuocauit, & animum ad religionis munera obeunda addictum erepta demandati mihi Sacerdotij occasione retardauit, tacite me quasi admonitum diuinitus ratus esse me tanto oneri sustinendo, quale Religionis persona imponit parum fortasse aptum, omnem mentem à cogitatione docendi diuina, ad humana traduxi, & applicui ad eius

artis studia, qua ab ineunte aetate quasi hereditariam tractanda susceperam, & cum à præstantissimis illorum temporum Academia IIII Viris in Regione Urbis una publicè interpretandi esset iniuncta cura, nihil prætermisi, quod ad meum spectare posse munus videretur: sed his non contentus, ut quantum in me esset litterarum studia adiuuarem, & huius Ciuitatis litteraria dignitati, & amplitudini, quantum mea tenuitas pateretur, consulerem, operam dedi cum doctis quibusdam viris, ut Academia hic quadam quasi forma excitaretur. Et cum omnes in hac palestra suo quisque in genere virtutis darent comparata specimen, ex quo haud pœnitendi fortasse fructus hæctenus sunt editi, mihi qui humanitatis potissimum studia profiterer, minime detrectanti est impositum, ut Maronis aliquem versus non vulgari, aut contrita ratione interpretarer, hosq; septem habui explicationum libros extemporaria penè, & subita dictione, ut ex ipso genere scriptionis conijci facile potest. Hi cum & ex Academia instituto, & multis alijs de causis essent edendi, nefario me obstringi scelere existimaui, nisi sub Serenissimo huius vestri Magistratus, & Imperij nomine diuulgarentur, cum & libri habiti sint

Venetijs,

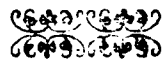
Venetijs, & in his vestra huius immortalis, imperioq; nata Urbis mentio crebris sermonibus, ac locis usurpetur, quam in quinto maxime ex septenarij numeri felicissimis auspicijs quemadmodum & Romam constitutam ostendimus; & Academia, in qua habiti, floreat Venetijs, multiq; ex Veneta nobilitate in ea sint ascripti. Ego verò, qui illos habui, & natura huic parca imperio, cui me cælum patrium (quod summi ego boni loco semper posui) subiectum genuit, Vtinensis enim Ciuitas nemini fide, & pietate in hanc Remp. (pace omnium sit dictum) concedens inter suos me ciues enumerat, & optione, qui semper minimum vestra voluntatis nutum anteposui omnibus meis commodis, & saluti, tum lege, qui sub vestra militia literaria iampridem mereo, & nunc nouo in hoc genere auctus sum honore; sapientissimis enim, & Illustrissimis IIII Viris referentibus M. ANTONIO BARBARO, IACOBO FOSCARENO utroq; Eq et Procuratoria D.M. dignitate insignito, & GABRIELE CORNELIO vniuersi Senatus iudicio cunctis suffragijs in demortui Parthenij præceptoris in Græca lingua mei locum sum suffectus, & honestissimum Græcarum litterarum interpretandarum munus ad me delatum, Postremò fide tenear, ad quam liberandam

*randam iam aggredi debeo, cum enim ex his arum-
nis, in quas Tricesimensis Sacerdotij causa me con-
iecerat, vestra singulari benignitate fuisset vindica-
tus, pollicitus sum me perfecturum, ut aliquod ex-
taret me in vos pietatis, & grati animi monumen-
tum. Vos vero quasi vestro iure hos videbamini si-
bi vindicare, cum vester iste Serenissimus Magi-
stratus totus ex septenario (ut ostendi) constet, vosque
omnes septenarij, id est vestro in genere perfectissimi,
& omni Senatoria laude cumulati sitis, & instar
caelestium orbium per hebdomadas alter alteri in
hoc Imperij vestri orbe imperandi vicem tribuatis.
Quare non potuit, non debuit, alijs quam vobis no-
ster hic Septenarius liber destinari. Vos igitur Sere-
nissime Princeps, & Illustriss. Patres pro vestra be-
nignitate, qua propius abestis ab ipso Deo, dum illum
imitati, apud quem omnibus patet aditus neminem
subiunctorum, aut externorum ne minimum quidem
soletis aspernari, accipite non grauate hanc meam
qualemcunque inductionis, & pietatis significatio-
nem, & quicquid id est ab animo certe addictis-
simo, & fidelissimo profectum boni consulite.*

Sublimitati Vestrae addictiss.

Fabius Paulinus.

AD LECTOREM.

QVONIAM mihi est exploratum, candi-
de Lector, non defuturos, qui in his nostris
libris aliqua desiderent, quæ si abs te non
iniquo animo considerentur, facile possunt condona-
ri, si laudi nolis ascribere, facti mei, & consilij ratio-
nem tibi breuiter statui exponendam. Scito igitur pri-
mum me non omnia, quæ colligi ex omnibus aucto-
ribus, aut ex nostro afferri ingenio potuissent, de septe-
nario attulisse, sed partim ut superuacanea, & nimium
fastidium paritura omisisse, partim in aliud tempus
dedita opera reiecisse, cum satis per hæc factum & om-
nibus, & mihi arbitrarer, cuius eiusmodi fuit consi-
lium, ut tantum ostenderem non ineptam esse Septe-
narij obseruationem, & eum, qui me reprehenderit,
quod in meis Scholijs, quæ superiori biennio in pri-
mum de Orat. cum Maioraggij Commentario exci-
derunt, dixerim Ciceronem septenarij mysteria secu-
tum in arte Rhetorica, summa iniuria me læsisse, de-
inde me de industria minus interdum de sermonis
elegancia curasse, præfertim cum de rebus ex philoso-
phia, aut alijs artib. reperitis fuere facienda verba, non
quia purem negligendâ Philosopho, aliarumve artium
magistris Latini sermonis in dicendo cōmoditatem,
aut

aut quòd minus eorum posse ad orationis cultum verba traduci existimem, sed quia nolui ab illorum vestigijs de illorum artibus disputans recedere, vt ab omnibus possem intelligi, cum plerique sint, qui si nomina in scientijs contrita elegantioribus mutantur, & stylus ornatiore splendet orationis apparatu, res, quæ dicantur minus intelligant, cum præsertim ab initio ita me facturum essem professus, ad hæc accedit, quòd hæc sunt à nobis subito pene, & repente habitæ in Academia disputationes, & à nostro quodam familiari exceptæ, quas ego ne emendandi, & poliendi laborem subirem summis occupationibus districtus, malui hac vti in iam editis excusatione. Tu igitur æquus esto in me iudex, neque me temerè condemnes, si laudare non placebit. Illud præterea te admonitum volo, nos, si quid fortasse imprudentibus excidisse compertum fuerit (quamuis id non vsueuerum puto) quod minus pietati Christianæ videri possit consentaneum, id omne nunc indictum velle, & canere solemni professione palinodiam, meq; omnia mea scripta, atque adeo facta Christianæ, in sempiternum, subijcere censuræ, & quicquid illi minus probetur, id omne me omnibus calculis improbare.

NON
 IN
 1111

INDEX

INDEX CAPITVM
 TOTIVS OPERIS.

PRIMI LIBRI CAPITA.

- P**OETARVM præstantia demonstratur, Maronisq; potissimum inter Latinos. Versus explicandus proponitur, & Methodus adhibenda in explicando. Proæ. f. 1
- Explicatur versus, & Orpheus Poeta, siue Orator, septem discrimina, septem formæ, vox pro Oratione, & Carmine interpretatur. Cap. 1. 7
- Tribus probatur Argumētis per Orpheum posse intelligi Poetam, & Oratorem ratione Figmenti, Etymi, & Historia, & per Lyram Eloquentiam, atque Poeticam. Cap. 2. 8
- Probatur Septenario numero contineri Eloquentiam, atq; Poeticam, auctoritate Hebræorum, Platoniorum, Pythagoricorum, aliorumq; Philosophorum, Poetarum fabulis quamplurimis, & argumentis, necnon Historijs, postremo recentiorum quorundam Scriptorum testimonio. Cap. 3. 12
- Septem formæ Hermogenis ponuntur, neque alias esse posse demonstratur duabus rationibus, ex proprietate orationis, & ex similitudine humani, cælestisq; corporis, necnon Eloquentiam corpori commodè comparari, et varia formarum nomina apud Rhetoras afferuntur. Cap. 4. 34
- De admixtione formarum in oratione, quam tribus modis à Poeta significatam in versu, & quomodo sit facienda declaratur, duabusq; rebus necessaria vitio fugiendo, diuinitatiq; orationis comparanda demonstratur, & multis veterum testimonijs eius necessitas, & vsus comprobatur. Cap. 5. 40
- Octo partes formarum significata in verbo numeris à Poeta demonstrantur, & eorum varia nomina, afferuntur, & quomodo variandi sint in singulis formis numeri, declaratur. Cap. 6. 48

Non plures esse, quam octo partes illas, que in formis adhibentur, demonstratur, ex affinitate numerorum septem, & octo, & Iulij Camilli opinio rejicitur, qui plura posuit, & in his octo contineri omnia illa ostenditur. Cap. 7. 52

LIBRI SECUNDI CAPITA.

- Excusatio occupationum, & temporis affertur, & proponitur ordo adhibendus. Proœmium. fac. 57*
- Probatur Musicum sub Orphei persona rectè intelligi: tria mysteria Musica à Poeta significata in versu demonstratur, nempe septem vocum varietatem, septem partiũ diuisionem, sermonisq; imitationem, & versus explicatio affertur. Cap. 1. 58*
- De Lyre inuẽtore, & discrepãtes de hac re sentẽtia cõponuntur, ut dicatur primũ fuisse inuentorẽ Mercuriũ, mox Apollinem, tum Orpheum, postremo Terpandrum, de quo plura. Cap. 2. 65*
- Omnes veterum harmonias fuisse septichordes, & omnia probata veterum instrumenta musica ad Lyra referri harmoniam, & idem fere cum illa esse Citharam, pectida, magadin, simbycen, psalterium, & tripodã. Cap. 3. 71*
- Lyre septichordis præstantia, & quanti apud veteres esset, demonstratur. Cap. 4. 78*
- Causa due potissima afferuntur, propter quas Lyra septichordis tantopere probaretur, eruditionis, & animi remissionis: in prima probatur multũ passẽ Musicã ad mores informandos ex Platone, Lyramq; potiss. esse accommodatã ad mores ἠθικῶτερον multas de causis: in secunda necessariã esse animi remissionẽ, & nullã potuisse meliorem inueniri, q̃ Musicam, & potissimum Lyram, que habeat iucundum simul, & honestum. Cap. 5. 86*
- De concentus diapaſon præstantia, quem adhibitum ab Orphico in hoc versu significare Poetã demonstratur, & de pulsatione Lyre, varijsq; illius nominibus. Cap. 6. 101*
- O literã demonstratur artificiosẽ positã initio versus ad declarãdũ morũ utrũq; i. orationis, & Musici ſeni, de quibus locutus Poeta, & hoc ex duplici forma illius rotũda. i. & ovali. Cap. 7. 105*

LIBRI TERTII CAPITA.

- Nautarũ exẽplo, siue similitudine suscepta prouincia difficultas ostẽditur, et methodus de more pponitur, siue ordo capitũ. 149*
- Triples Musica genus proponitur, Artificioſum, humanum, et cœleste: per Lyram demonstratur intelligi Naturã humanã, & Musicum pro Sapiente vsurpari. Cap. 1. 121*
- Ex anima, & corporis coniunctione tãquam ex diapente, & diateſſaron in Musica effici diapaſon; & primum animã efficere diateſſaron, corpus diapente ostenditur, item contra, & prima affertur de humana Musica versus explicatio. Cap. 2. 114*
- Platonis opinio de Anima harmonia recitatur, & eam diapaſon efficere, & esse septenariã in generibus, in partibus, & in globis demonstratur, alteraq; affertur versus explicatio; qua probatur omnes numeros Platonicos, & fabricã Anima in hoc versu expressã. Cap. 3. 122*
- Ex Ptolomæi sentẽtia demonstratur animã in suis partib. naturali harmonia circũsonare diapaſon, & huic respondere ronalẽ, eius partib. diapẽte, et diateſſarõ sensitiuã, ac vegetatiuã. C. 4. 131*
- Moralis Anima harmonia declaratur, que fit ex virtutum coniunctione bis diapaſon concentum efficiente, & hanc esse Doricã Platonis harmoniam ostenditur, laudesq; attinguntur Summi Pontificis Xysti V. Cap. 5. 134*
- Rationalis Anima harmonia, que est Sapiẽtia, declaratur; & quõ diapaſon efficiat; Explicãtur Academici nominis VRANICI, in quo septem litera, mysteria: accommodatur versus ad Musarum significationẽ, que septem fuisse traduntur, numerorum septẽ, & nouem affinitas demonstratur, nouemq; Musarum, & versus ad illas accommodati explicatio affertur. Cap. 6. 140*
- De rhythmorũ septẽ generib. agitur, quorũ quatuor in corpore deprehẽdũtur, saltatorius Medicus, siue pulsus, de quibus multa, respirationis, & ordinis, tria in animo, Musicus, Poeticus, & Oratorius, & horũ plures species explicãtur; Duo p̃terea genera in mẽte, & interiorib. sensibus posita demonstrãtur. C. 7. 149*

INDEX CAPITVM

LIBRI QVARTI CAPITA.

- Propōnitur habenda de Astrologia explicatio, & methodus de more. Proœmium.* fac. 165
- Astronomiam esse tertium genus Musica declaratur, Orpheū fuisse Astrologum, & per Lyram significatam caelestem harmoniam, Lyraꝝ in Cælo ob id collocatā, eiusq. situs describitur. C. 1. 166*
- Harmoniam fieri in Cælorum conuersione demonstratur multorum Auctorum testimonio. Cap. 2. 170*
- Varia Philosophorum de caelesti harmonia sententia recitantur, eāq. plurib. modis fieri demonstratur, affertur Vergilianæ sententiæ accommodata ratio, qua orbes chordis lyra comparatur, & fieri diapaſon in Cæli demonstratur harmonia, & Platonis opinio affertur de Musis, orbib. singulis insidentibus. C. 3. 172*
- Verſus explicatio affertur de Astrologia, quatuorq. cauſe recitantur, ob quas non exaudiri à nobis caelestem harmoniam volunt. Cap. 4. 181*
- Habenda diſputationis, q̄ Orpheus lyra ſono verè potuerit ſaxa trahere, occaſio explicatur, & methodus proponitur, varijsq. res hæc testimonijs confirmatur. Cap. 5. 183*
- Proponuntur ſeptem modi, quibus Orpheus ſaxa verè trahere potuerit, & quatuor probantur fundamenta, ſiue principia quaſtionis, q̄ ſcilicet Cælum moueatur harmonia, q̄ inferiora ſubiecta ſuperſis ſint, idq. multis herbarum, animantiũ, & lapidum exemplis probatur, q̄ in omnib. rebus ſint igniculi latentis harmoniæ, & lapides quoque viuunt, quod adhibita præparatione caeleſtium vires trahantur ad inferiora, & præſertim lapides, viſq. Musicæ cælitus deductæ attingitur. Cap. 6. 189*
- Septem illæ rationes explicantur, quibus Orpheus verè potuerit ſaxa trahere, prima Musica vi, in qua agitur de caeleſti virtute trahenda, ſecunda cantus, in qua de verborum poteſtate afferuntur multa, tertia Astrologia, quarta figuris, in qua, de earum apud antiquos opinione, & vi, quinta vi eximia natura, in qua plurima afferuntur de prerogatiuis natura datis*

tum

TOTIVS OPERIS.

tum ſpeciebus, tum ſingularibus, & indiuiduis; ſexta, Magia, ſiue Faſcino, in qua nonnulla his artibus fieri ſolito commemorantur, & ſeptem modi ponuntur, quibus demones fallunt huius artis ſectatores; ſeptima vi admixtionis, in qua multa, & quinque poſſimum genera conſtituuntur admixtionis naturalis, totidemq. artiſcioſa, & in poſtremo laudes attinguntur Summi Pontificis Xyſti V. eiusq. nouum ex nomine ductum Hieroglyphicum explicatur. Cap. 7. 200

LIBRI QVINTI CAPITA.

- Conſilium de tractando publicè hoc argumento, & cauſa exponuntur, et attingitur ſtriſtim verſus explicatio, & methodus, ſiue partitio libri proponitur. Proœmium. fac. 225*
- Laudandi pro tempore Mathematicas artes difficultas oſtenditur, triumq. Philoſophorũ testimonijs Platonis, Plutarchi, & Procli illarum præſtantia demonstratur. Cap. 1. 229*
- Arithmeticæ laudes recensentur, duplexq. illa eſſe demonstratur, altera vulgaris, ſiue quanti, altera ſubſtantiaẽ οὐκ ὄντος, qua uſos Philoſophos oſtenditur, eiusq. & numerorum ſingulorum myſteria explicantur. Cap. 2. 231*
- Numeri ſeptenarij in Mathematicis excellẽtia declaratur, et Numerorũ eſſe Antiſtes multis rationib. comprobatur. C. 3. 238*
- Septenarij myſteria incipiunt explicari, & primũ optimi eſſe oſtenditur auſpicij, illiusq. ominibus Romanã urbem conditam, & auctã, necnon Venetiam, quæ cũ illa cõparatur ex numeri auſpicijs, & laudatur, adhiberi in ſalutationibus, & conſilijs ea de cauſa, deinde mala èt portendere demonstratur, & ſummũ bonũ, ſummũq. malũ in illo contineri, ſiue ſignificari. C. 4. 241*
- Virtutum omnium complecti myſteria ſeptenariũ, illarumq. contraria oſtenditur, & primum iuſtitia, & earum rerum, quæ ad illam referuntur, ut iudicia, remunerationes, ſupplicia, expiationes: ſecundo ſapientia, ſiue prudentia, & earum rerum, quæ ad hanc ſpectant, ut diuinationis: tertio fortitudinis, & earũ, quæ ſunt illius adminiſtra, ut expugnationes, victoria, regna,*

INDEX CAPITVM

regna, & editiones, fuga; postremo temperantia. Cap. 5. 257
 Vitale esse septenariū demonstratur epulis, conuiujsq; accommodatum, necnō hospitalitati, deinde etiā nuptijs probatur esse assignatū, & fecunditatis; postremo funeribus, & morti. C. 6. 277
 Inferuire animi affectibus septenarium demonstratur, primumq; lætitiæ, & omnibus, quæ illius causa fiunt, ut festi dies, ludi, ἀποθεώσεις, & sacra, contra etiam esse mæroris, iræ, indignationis, crudelitatis, item amoris, pietatis, innocentia, memoria, diligentia, perfectionis, & quietis. Cap. 7. 284

LIBRI SEXTI CAPITA.

Paratur via ad explicationē versus de Natura mysterijs à studijs Poetæ, et methodus ex instituto septenaria proponitur. Proæ. 299
 Ostenditur tribus modis sub Orphei persona intelligi Naturam, primo propter Lyram, & propter septenarium; deinde quod Magus ille, & Natura Maga, postremo quod Musicus, versusq; affertur explicatio in ista notione. Cap. 1. 300
 Omnia pugnantib. ex principijs in natura constare demonstratur, primū Poetarum testimonijs, mox Philosophorum. Cap. 2. 304
 Mundum vniuersum septenario constare ostēditur, septem illius esse partes, vires, climata, motus &c. Stelliferum globum, & Zodiacum septenario potissimū insignitos, omnia sidera hunc numerū habere; septem Planetarum variæ potestates ex septenarij vi declarantur, tum generatim omnium, tum singulorum, & potissimum Luna, annum solarem, vertentem, siue magnam, & tempora omnia ex isto constituta; postremo etiam Elementa istum continere demonstratur. Cap. 3. 308
 Hominem figuram orbis habere tanquam paruum mundum, & à natura totum ex septenarijs constitutum demonstratur, in femine, in utero mulieris per Hebdomadas informari, septimo tantum mense nasci ad vitam, & multa de partu septimestri, multa de octimestri, et cur non sit vitalis, & à septimo vsq; ad bis septimū omnes menses esse γοιμῆς, i. partui edenda aptos; rationes afferuntur ex numeris, cur septenarius sit ζωογόνος, totam

TOTIVS OPERIS.

totam hominis ætatem per hebdomadas diuisam, totum illius corpus, & membra omnia, & minimas quasq; particulas anatomicè consideratas septenario costare. Actiones deniq; illius, affectus, prerogatiuas, morbos, medicamenta, signaq; morborum huic septenario subiecta. Cap. 4. 326
 Omnia animantia ex eodem septenario constituta à Natura ostenditur, primumq; in insectis esse, mox in alitibus, tum in piscibus, postremo quadrupedibus &c. Cap. 5. 351
 Sensus omnes esse septenarios, & eorum etiam obiecta probatur. Cap. 6. 356
 Inanima quoque, sensuq; carentia septenario constituta, & insignita ostenditur, ut metalla, flumina, fontes, insulas, porticus, turres, arbores, & herbas. Cap. 7. 358

LIBRI SEPTIMI CAPITA.

Vltima de Theologia habenda proponitur explicatio ex instituto septenario. Proæmium. 362
 Explicatio versus ad Theologiam accommodatur, & ostenditur hanc Musicam interdum appellatam; duob; probanda fundamenta proponuntur. Cap. 1. 363
 Duo fundamenta explicationis probantur: alterum, qd Maro fuerit sacrarum rerum, & doctrina cognitione imbutus tum generatim probando Romanos fuisse studiosos Hebraicæ doctrine, tum singillatim, de ipso Marone laudatis testibus: alterum, quod Orpheus fuerit Theologus Christianus, quod & ipse scriptis, & aliorum de illo testimonijs ostenditur. Cap. 2. 364
 Ipsum Deum septenario significari, Christum Filium, et Spiritum sanctum, totam deniq; ipsam Trinitatem ostenditur. C. 3. 374
 Beatissimā Virgine septenarij appellatione significari ostenditur, item Angelos, & omnes Virgines, omnes Apostolos, Discipulos Domini, Martyres, et omnes deniq; singillatim Sanctos septenarij continere mysteria, & attigiſſe ex eis aliquid. C. 4. 382
 Ecclesiam

INDEX CAP. TOTIVS OPER.

Ecclesiam uniuersam septenario numero significari demonstratur Theologorum testimonijs; deinde illam hunc potissimum numerum adhibuisse in omnibus, & ex hoc constare ordines, horas canonicas, virtutes, vitia his aduersantia, articulos fidei, precepta, & libros quoque sacros. Cap. 5. 394

Vtriusque Testamenti mysteria coniunctim in septenario explicantur, tum eorum que ad Deum, tum eorum, que spectant ad creatu. primumq; ad laudem Dei pertinere ostenditur, Templi constitutionem, festa, sacrificia, oblationes, Sacerdotum consecrationem, Dei iustitiam, potentiam, gloriam, misericordiam, in creatis esse fidei numerum expiationum, uniuersitatis, perfectionis, calamitatis, lucus, seruitutis, & contra etiam libertatis, quietis, sapientie, fortitudinis, regnis aptum, regio comitatui, nequitijs, supplicijs, premijs, fecunditati, vita, morti; postremo ultimam significare quietem, sabbatumq; supremum. Cap. 6. 400

Reprehenforum huius Septenarie interpretationis tria genera ponuntur: unum eorum, qui non probant hanc varietatem interpretandi: Alterum eorum, qui dicunt Poetam ista ne quidem somniasse: tertium eorum, qui negant voluisse his inuolucris, aut consueuisse artium precepta, et arcana abdere Poetas. Primis satisfit demonstrando hanc multiplicem interpretandi methodum esse antiquissimam, & a Cabalisticis, Theologis, Philosophis, & Sophisticis, ipsisq; plerunq; Grammaticis usurpatam presertim in interpretatione Poetarum, ipsiusq; potissimum Maronis: Secundis probando Maronem hac omnia tenuisse, de quibus adhibita interpretatio, & significasse ipsum se adhibere in hoc Poemate: Postremis declarando hunc morem, & institutum celandi his inuolucris arcana esse antiquissimum a Poetis, Philosophis, Iurisperitis; postremo etiam Theologis religiosissime obseruatum. Cap. 7. 434

F I N I S.

INDEX AVCTORVM QVI IN HOC OPERE

A P P E L L A N T V R.

Alchyndus	Bbas triteinus.	Archelaus Apollodori
Alexander sophista	Alba regnius	Aristophanes
Alexander Aphrodisiensis	Albertus	Artemon
Alexander Farrus	Albricus de	Athanasius
Acta Apostolorum	deorū imag.	Aethenus
Algazel	Albumaxar	Auctoris oratio de diuinitate
Alpius Musicus	Haly	litterarum.
Aloyius Lippomanus		Auenzoar Babylonius
Alphonfus Astrologus		Auctoris scholia in p. de orat. lib.
D. Ambrosius		Aueroes
Anacharsis		Auicenna
Anaximenes		D. Augustinus
Anaximenes Lampfacenus		Augustinus Steuchus Eugubinus
Antonius Posseuinus		Augustinus Iustinianus
Antonius Mizaldus		Aulus Gellius
Apocalypsis		
Appolloni iinterpres		B
Appollodorus		D. Basilus
Aphotonij Scholliastes		Baruch liber
Aphtonius		Beda venerabilis
Artemidorus		D. Bernardus
Aristides Samius		Bernardinus Parthenius
Aristoteles		Boethius
Aristoxenus		C
Aristides Sophista		Cabaliste
		Cabilunensis Episcopus
		Cæsar
		Cæsar Bouillus
		Chaldeus Paraphrastes
		Callitratu
		Calphurnius Siculus
		Carolus Sigonius
		Cebes Philosophus Thebanus

c Cen-

Censorinus
Chamaleon
Chamaleon Ponticus
Christophorus Landinus
Chirius Fortunatianus
Christophorus Landinus
D. Chryostomus

Cicero
Claudianus
Coecus
Caelius Rhodiginus
Caelius Augustus in app. Hieroglyph.
Cornelius Celsus
Cornelius Mutilus
Cornelius Gēna de arte Cyclogn.
Cyrus Georgius Pachymerius

D

David Propheta
Daniel Propheta
Dantes Aligerius
Demetrius
Democritus
Deuteronomij libri
Demetrius Bizantius
Democritus
Didymus Scholiastes
Didymus interpres Homeri
Diogenes
Diogenes Laertius
D. Dionysius Carthusianus
Dicarchus
Dionysius Areopagita
Dionysius Halycarnassæus
Dionysius Longinus
Dionysius de situ Orbis

Diocles Caristius
Dion Chryostomus
Dion Prusienfis
Dioscorides
Donatus

E

Aelianus
Aesopus
Ecclesiasticus
Egidius Cardinalis
Egnatius
Emanuel Briennii
Empedocles
Ennius
Epicharmus
Epicurus
Epiphanius
Eratimus Valuasorius
Esdra libri
Euclides Poeta
Euphorion
Eusebius
Eustachius Rudijs
Euthymius
Euripides
Exodi Liber
Ezechielis Liber

F

Franciscus Piccus
Franciscus Baroccus
Franciscus Sansouinus
Frater Laurentius in Sylva Allegoriarum
Fulgentius

Gaspar

G

Gaspas Contarenus
Genesis liber
Georgius Trapezuntius
Germanus Haudebertus
Glareanus
Glossa Parisiensis
Ga. Octavius Lampadio
Guido Aretinus

H

Heraclitus Ephesius
Heraclitus
Heraclitus
Heraclitus
Hermogenes
Herophilus
Hesichius
Hesiodus
D. Hieronymus
Hieronymus Rubeus
Hieronymus Cardanus
Horatius
Homerus
Holuus Magnus

I

Iacobus Mizzonus
Interpres Græcu. Populari
Interpres Aristoph.
Interpres Hermogenis Græcus
D. Ioannes Euangelista
Ioannes Picus
Ioannes Iacobus Calandra
Ioannes Boccacius
Ioannes Iouianus Pontanus

Ioannes Bodinus
Ioannes Pierius Valerianus
Ioannes Grammaticus
Ioannes Casarius
Ioseph Zarlinus
Iosephus Maeitanus
Ioseph Cimchi
Iosephu s. Hebraus
Ioseph Struthius
Iosue libri
Ipatius Merapontinus
Iudorus Hispalensis
Iocrates
Iudicum libri
Iulius Casar Scaliger
Iulius Camillus
Iulius Pollux
Iulius Capitolinus

L

Lactantius
Lafius Poeta
Lambertus Hortensius
Lampridius
Lauranus
Laurentius Massa
Laurentius Furius
Leonardus Vairus
Leon Hebraus.
Leuitici liber
Leucippus
Linus Poeta
D. Lucas Euangelista
Lucanus
Lucianus
Lucius Faunus
L. Florus

L'ou'ius Vives
Lylis Tarentinus

M

M Acrobis
D. Marcus Euangelista
Marianus Capella
Martialis
Marius Equicola
Marfilius Ficinus
D. Mattheus Euangelista
Menechmus
Mellalla
Mercurius Trimegistrus
Menander
Metrodorus Scopisus
Midias Bemidbarfyna
Michael Pfellus
Midras Theilim
Moses
Musica
Mutianus

N

N Atalis de Comitibus
Nicander
Nichomachus
Nicolaus Vicentinus
Numenius

O

O Ratio auctoris de Gre. lit.
cum lat. coniungendis
Onufrius Panuinius
Origenes
Orpheus

Ovidius
Ozias Chaldaeus

P

P Aralipomenon liber
Parmenides
Paulus Diaconus
Paulus Israelita
Pausanias
Persius
Petrus Duodus
Petrus Dominicus Magdalenus
P. Angelius Bargæus
P. Victorius
Petrus Bongus
Petrus Crintus
Petrus Galatinus
Phanocles Poeta
Pherecrates Comicus
Philolaus
Phillis Delius
Philes Auctor Græcus
Phornutus de Nat. deorum
Pierius Valerianus
Pindarus
Plato
Plinius
Plutarchus
P. Lybius
Politianus
Porphirius
Prochus
Propertius
Protospatanus Hesiodi interpres
Prouerbiorum Liber
Pfellus
Prolomæus

Quin-

Q

Q Vintilianus
Q. Serenus

R

R Abbanus Maurus
Rabbi Isaac Ben scola
Rauden Hebrei
R. Abraham Picus
Regain Libri
Romulus Amasæus

S

S Abinus Medicus
Salamon Prouerb.
Scamnon
Scholia Auctoris
Scholiastes de fig Rhet.
Scholiastes Hephestionis
Scholiastes Theocriti
Scholiastes Hesiodi
Scholiastes Apollonij
Sebastianus Regulus
Sebastianus Corradus
Seneca
Seruius Honoratus
Speronus de Speronis
Statius
Stephanus Conuentius
Stephanus Vaneus auctor Reca-
neti de musica
Stephanns Theopolus
Straton Peripateticus
Straton
Suetonius

Suidas
Syllius Italicus
Synæus

T

T Errulianus
Thales
Thalmudistæ
Themistius
Theodorus Gaza
Theopompus
D Thomas
Thucidides
Tobia Liber
Tranquillus

V

V Alerius Flacus
Valerius Maximus
Varro
Vergilius
Vitruuius
Volateranus

X

X Enophon
Xenophanes
Xylander

Z

Z Enodorus
Zeno Mnafeæ Citticus
Zoroaster Magus

INDEX

INDEX RERVM.

QVAE IN HIS LIBRIS

CONTINENTVR.

A

A Idea per spiritum Mundi munera trahuntur.	203
Admixtio demonstrata per enigmata.	45
Admixtio.	42. & 43
Admixtio formarum.	40
Admixtionis artificiose quintus gradus.	212
Admixtionis vis.	218, 219. & seq.
Admixtionis quatuor gradus.	219
Admixtionis gradus quintus super elementarius.	220
Admixtionis artificiose gradus quatuor.	221
Aeris attributa.	325
Aegistus nisi occiso cantore potitus Clytemnestra.	96
Aetates septem.	432
Aetates diuise per septenia studiorum.	264
Aetatum gradus septem.	344
Aetatum varia diuisiones.	344
Affectus quos imitari uult orator debet induere.	35
Affectus septem.	348
Affinitatum gradus.	293
Aiacis clypeus.	266
Allegoria triplex.	416
Allegorici & literalis sensus discrimen.	436. 437
Amoris septem nomina & efficit septem.	293
Amor ex septenario.	292
Amoris gradus septem, & causa.	292
Ambion septem habuit filias.	20
Anditipya siue freni.	40
Angeli per septenarium signiificantur.	385
Animarum rationalis harmonia.	148
Animae sedes.	117
Animae mundi in septem membra.	309

Eiusdem

Eiusdem septem uires triplici septenario regit omnia.	309
Animae terrae.	173
Animae octo partes.	139
Animae tres partes.	132
Animae partes accommodatae musicae.	132
Animae oculus a Matth. excitatur.	230
Animae genera & Vires.	126
Animae Mundi excitatur harmonia.	107. & 202
Animae Mundi uaria nomina.	202
Animae partes tres.	116
Animae tres ibidem.	
Animae partium diuisio ex Platone	128
Animae circuli.	129
Animae constat harmonia.	129
Animae harmonia confutata a Platone, & Aristotele, & Themistio.	123
Animam esse harmoniam commodo intelligatur.	123
Animae humana ex reliquijs mundanae facta.	124
Animae tota septenaria & facit diapason.	124. 125
Animae harmonia Naturalis.	132
Animae harmonia moralis.	134. & seq.
Animae uirtutes efficiunt concentus.	136
Animantia siderum naturam secuta.	190. 191
Anni dies.	321
Annus uertens, & magnus.	322
Annus sex septem septenarijs.	320
Anuli Hiarcho Philosophi.	277
Apes praesagium eloquentiae.	22
Apes septem duces habent.	22
Appollo parens musicae.	59
Appollini sacrae cicadae.	59
Apum reges septem.	352
Aues septenario genita.	353
Apollo isidororum uirtus	48
Apostoli septenario usi.	398
Arbores & plantae septenario insignita.	360
Arbores solem secuta.	377
Arcades musicam coluere.	39
Arcadibus necessaria musica.	81

11-

<i>Arca duæ reperte.</i>	270
<i>Arce maritima.</i>	195
<i>Aries & syren in tumulo Isocratis.</i>	288
<i>Arion a delphino exceptus.</i>	183
<i>Arithmetice laus.</i>	221.232. & seq.
<i>Aristei tabula.</i>	324
<i>Aristophanis iudicium de poetis.</i>	24
<i>Aristoteles irridet harmoniam cœlestem.</i>	182
<i>Asinus Alexandri.</i>	214
<i>Astronomia Musicæ species.</i>	166
<i>Astrologi Prudentiæ subiiciuntur celestia.</i>	206
<i>Auctoris Responso ad reprehenses sui institui septenarij.</i>	434
<i>Auctoris de Amantium silentio disputatio.</i>	232
<i>Auctoris epigramma de Urbe Veneta.</i>	288
<i>Auctoris Iambus in detractorem.</i>	290
<i>Auctoris professio</i>	184
<i>Auctores qui Orpheum saxa traxisse commemorant.</i>	185.186.187
<i>Auctoris consilium de uersu interpretando.</i>	126
<i>Aurigarum in ludis factiones quatuor.</i>	266

B

B <i>Abilon.</i>	429
<i>Bacchus discerptus in septem partes.</i>	19
<i>Bacchus præest musis.</i>	19
<i>Baptismus septenarius.</i>	415
<i>Baptismum gradus septenarium.</i>	387
<i>Bitibiæ fascinantes.</i>	212
<i>Bona mortalia conuerti possunt in perniciem.</i>	95

C

C <i>Abalistarum duplex doctrina</i>	48
<i>Caduceus donatur Mercurio.</i>	69
<i>Calamitas.</i>	417
<i>Calliope est Rethorica.</i>	9
<i>Calliope pulchriocam sonat latine.</i>	9
<i>Calliope eloquentia. & poetica interpretatur.</i>	9
<i>Canis natura.</i>	314

Canto-

<i>Cantores temperati, & philosophi.</i>	96
<i>Capitis septem ossa.</i>	346
<i>Catena Homeru.</i>	46
<i>Catena Platonis.</i>	47
<i>Causæ septem.</i>	348
<i>Chimera præclaris ingenijs obijci solita.</i>	8
<i>Christiana Pietas ex admixtione.</i>	213
<i>Christus per septenarium significatus.</i>	321
<i>Christi natiuitatis septem rationes, & totidem signa.</i>	378
<i>Christus inter septem transfiguratus, & cum septem conuiuatus.</i>	278
<i>Cicada sacra Apollini.</i>	59
<i>Ciceronis sententia de Cœlesti harmonia.</i>	178
<i>Cicero septem scripsit libros oratoris.</i>	25
<i>Cicero septenarium amplectitur</i>	25
<i>Cicero vsus admixtione Idearum.</i>	44
<i>Circuli animæ quot sint.</i>	129
<i>Circus e septenario constitutus.</i>	287
<i>Cinetensium feritas ex contemptu musicæ.</i>	89
<i>Climata distincta per regiones.</i>	310
<i>Clypeus septemplex.</i>	266
<i>Celi septem.</i>	310
<i>Cælorum motus.</i>	176
<i>Cælorum harmonia.</i>	170
<i>Cælum ex quaternario.</i>	116
<i>Cælorum harmonia cur non exaudiatur causæ quatuor.</i>	181
<i>Cælestes orbis lyræ chordis comparati.</i>	175
<i>Collectæ festum.</i>	404
<i>Colli septem vertebra, & totidem singularum processus.</i>	345
<i>Cælorum species.</i>	357
<i>Comitatus.</i>	428
<i>Consiliarij Regum septem.</i>	428
<i>Concentus, & numerorum vis.</i>	207
<i>Consecratio Sacerdotum.</i>	428
<i>Conuenientia tonorum cum sideribus triplex.</i>	199
<i>Conuiuarium numerus.</i>	278.279
<i>Conuiuium septem.</i>	278
<i>Capius foramma septem.</i>	364

Cornelius

Cornelii Gemma septem partes mundificat.	307
Cors us constat ex quaternario.	118
Corpus per cybaram, & per septenarium significatum.	301
Corporis septem membra interna septem gradus, septem partes in aperto septem comp. ger.	345
Cors ternario constat, & facit diatefferon.	119.120
Corporis virtutes accommodatae ideis eloquentiae.	36
Corpus eloquentiae.	36
Cors efficit Graeca. 7 77	379
Cybara idem cum Lyra.	72

D

D Antes defensus a Mazzono.	270
Danubij septem estia.	359
Darius regno potitus.	274
De anima scribentes septenarium amplexati.	233
Decimus mensis partui datus.	335
Deditionis formula.	275
Dei nomen quatuor constat literis.	119
Dei nomen tetragramaton.	364.376
Dei potentia significata septenario 410. gloria, & misericordia.	411
Dei nomina septuaginta.	376
Dei nomen honorandam septempliciter.	376
Deus septem res creauit principio.	377
Deificatio commodo fieret.	288
Deus significatur per septenarium.	374.375
Dei nomina ex tribus punctis, & quatuor literis.	375
Deus odit septem res.	429
Demetrius saltator sine voce fabulam narrat.	150. & sic
Demesthenica orationis praeslantia.	42
Diapason in magadi	75
Diapason in planetarum interuallis.	180
Diapason Princeps in musica septem habet consonantias.	63
Diapason modis continet septenarium.	63
Diapason significata in versu dupliciter a Poeta.	122
Diapason regina concertuum, & harmoniarum.	101

Dia-

Diapason constat dupla proportione.	102
Diapason continet optimas Symphonias	102
Diei partes.	323
Doctrina Hebraea diuisa in septem.	424
Dorica Harmonia.	136
Draconites Lapis.	192
Duodecimus mensis generatius.	336

E

E cclesia septem sacramenta, & ordines. 39. sept. horae Canonice.	391
Articuli fidei septem praecepta. 398. septem vitia.	398
Ecclesia significatur per septenarium.	390
Elementa tria.	74
Elementa ex septenario.	119.120
Elementorum transfusiones septem.	323
Eloquentia germana sapientiae.	324
Eloquentia septenario numero continetur.	15
Eloquentia Septenario numero continetur.	13. & seq.
Eloquentia sub Virginis habitu significatur.	13. & seq.
Eloquentiae & Poeticae diuinitas.	17
Eloquentiae corpus.	221.222
Eloquentiae corpus tribuitur.	36
Eloquentiae septem res septem corporis partibus respondentes.	37
Epistolae canonicae.	38
Euristei fabula.	400
Expiationes.	337
Excrementa septenaria.	413
	34

F

F ascinum septem modis intelligitur, & septem fit.	254
Fatum ex planetis.	315
Febbris sanatur verbis.	204
Festa septem à Iudeis instituta.	405
Festa Seruatoris septem.	405
Fides significata septenario.	413

Fidei

<i>Fidei articuli bis septem.</i>	398
<i>Figurarum uis.</i>	208
<i>Figurarum, siue imaginum bis, in morbis.</i>	208
<i>Figura Vitri conuexa ignem e Cælo concipit.</i>	209
<i>Figura lyre.</i>	207
<i>Fistula Poeticam significat.</i>	23
<i>Fistula Panis.</i>	168
<i>Fecunditas.</i>	430
<i>Fortitudo.</i>	426
<i>Frenisue Antitypiæ.</i>	49

G <i>Ræca philosophia fluxit ab Hebrais & Aegyptijs.</i>	13
<i>Ganges septem fluus.</i>	388
<i>Græci philosophi Hebræorum studiosi.</i>	18
<i>Guido Aretinus musicam excoluit.</i>	62

H

H <i>Armonia ex anima & corpore.</i>	114
<i>Harmonia definitio.</i>	103
<i>Harmonia semina in resus omnibus.</i>	192
<i>Harmonia veterum septuorides.</i>	71
<i>Harmonia moribus apta.</i>	90
<i>Harmonia cælestis plura genera.</i>	173
<i>Hassor instrumentum musicum.</i>	77
<i>Helites Gemma.</i>	196
<i>Heptapylus Pici.</i>	439
<i>Herba cælestium naturam secuta.</i>	190
<i>Herculis senis Hieroglyphicum.</i>	405
<i>Herctiici damnati.</i>	429
<i>Hermogenes à Platone accepit suas Ideas.</i>	17
<i>Hermogenes.</i>	435
<i>Hetrusæ literæ cum Græcis, & latinis coniungenda.</i>	26
<i>Hiens pellis uis mira.</i>	21
<i>D. Hieronimi opinio de psalterio reiecta.</i>	77

Hircus

<i>Hircus septima die init.</i>	354
<i>Hirpini.</i>	215
<i>Historici complexi septenarium in Romana Historia.</i>	244
<i>Homærus à Philosophis interpretatus.</i>	440
<i>Homæri Origo.</i>	295
<i>Homerus Lyram tantam probat.</i>	83
<i>Homo diuinum miraculum folio primo.</i>	1
<i>Homo ex reliquijs anime mundi creatus.</i>	327
<i>Homo in globi forma factus.</i>	327
<i>Homo totus ex septenario.</i>	327
<i>Hominis vita distincta per septenaria.</i>	340.341.342
<i>Hominis membra omnia septenaria.</i>	345
<i>Horæ canonica.</i>	397
<i>Humana musica uide musica.</i>	

I

I <i>Idea per minervam designata.</i>	18
<i>Idearum varia nomina.</i>	39
<i>Idearum admixtio.</i>	40
<i>Ideæ comparantur planetis.</i>	36 & seq.
<i>Ideæ dicendi septem.</i>	12.13. & seq.
<i>Ideæ Hermogenis in psalmo Davidis notatæ.</i>	14
<i>Ideæ Hermogenis.</i>	34
<i>Ideæ aliæ esse non possunt quam quæ ab Hermogene excogitatae sunt.</i>	34.
<i>& sequenti.</i>	
<i>Idolum Moloch.</i>	15
<i>Ieiunium ex septenario.</i>	423
<i>Ieiuniorum septem genera.</i>	423
<i>Imaginationis uis.</i>	216
<i>Imperij electores.</i>	274
<i>In admixtione sitauonis eloquentiæ.</i>	44
<i>Indiuiduorum sensu carentium prærogatiuæ.</i>	215
<i>Indiuiduorum prærogatiuæ.</i>	212.213.
<i>In numeris uitanda similitudo.</i>	50
<i>Insecta generata sep.</i>	358
<i>Insulæ septenario insignitæ.</i>	359
<i>Iolas auctoris eg.</i>	23. & 28.

<i>Iris Cęlestis.</i>	49
<i>Iris herba.</i>	49
<i>Iudices septem.</i>	260
<i>Iulij Camilli Theatrum.</i>	27
<i>Iulij Camilli opinio reicitur.</i>	54.59
<i>Iulij Camilli Latina Oratio.</i>	56
<i>Iulius Camillus sibi non constat.</i>	56
<i>Iulius Cęsar Scaliger.</i>	24
<i>Iustinę Templum erectum ab Utinensibus.</i>	272
<i>Iustorum mansiones septem.</i>	386

L

L <i>Lapides viuunt.</i>	192
<i>Lapides Cęlestia corpora imitati.</i>	195
<i>Lapides agunt in spiritum quoque nostrum.</i>	194
<i>Lapides à sideribus motum accipiunt.</i>	196
<i>Lapis Cyrici.</i>	196
<i>Lapides animam habere opinati Philosophi.</i>	195
<i>Lapides Cęlorum influxibus apti.</i>	195
<i>Lapides motum à sideribus accipiunt.</i>	196
<i>Lætitia.</i>	428
<i>Laurentij Masse, laus & oratio.</i>	274
<i>Eeges Romanorum de contractibus. so.</i>	258
<i>Lepus Comesus septem dies facit pulebrum.</i>	355
<i>Lesbius cantus.</i>	69
<i>Lesbi Poetę Carmina.</i>	317
<i>Loqui verbum proprium Oratoris.</i>	7
<i>Loqui digitis.</i>	65
<i>Ludi Pythrij & Olympij.</i>	284
<i>Ludorum genera septem.</i>	285
<i>Ludi Circenses.</i>	287
<i>Ludi Prinati.</i>	287
<i>Ludi thalorum partes.</i>	287
<i>Lucius.</i>	419
<i>Lucę motus per septenaria.</i>	319. 320
<i>Lyra socia conuiuij.</i>	93
<i>Lyra tres annos nauandum pręcipit Plato.</i>	94
<i>Lyra sola ex musicis in calum relata.</i>	
<i>Lyra significat eloquentiam, & cythara.</i>	12

Lyra

<i>Lyra putanda ratio.</i>	104
<i>Lyra sonum imitans vox threttanelo.</i>	104
<i>Lyra varia nomina.</i>	105
<i>Lyra rationi comparatur.</i>	112. & 113
<i>Lyra legationes, & pręlia imita.</i>	85
<i>Lyra probata antiquis.</i>	86
<i>Lyra ad eruditionem facit.</i>	86. & 96
<i>Lyra quasi λότρα.</i>	89
<i>Lyra magna Orphci.</i>	107
<i>Lyra septem cordarum.</i>	65. & seq.
<i>Lyra varij inuentores.</i>	66
<i>Lyra adhibita in choris cęlestibus eadem in conuiuijs.</i>	83. 84
<i>Lyra & cythara tantum admissa in ciuitatibus.</i>	80. & seq.
<i>Lyra est ἠδίκητάτη.</i>	97
<i>Lyra est natura, & Poetica facultas.</i>	7
<i>Lyra hominis naturam significat.</i>	112
<i>Lyra ad uirtutem tendit.</i>	61
<i>Lyra utebantur Romani in sacris.</i>	81
<i>Lyra varij nominibus appellata.</i>	71
<i>Lyra septicordis pręstantia.</i>	78. & seq.
<i>Lyra situs in celo.</i>	160
<i>Lyra varia nomina.</i>	105

M

M <i>Achabeorum nomina.</i>	416
<i>Magadis instrumentum Anacreontis.</i>	73
<i>Magadis idem cum Lyra.</i>	73
<i>Magadis triplicis lyre vsus prębuit.</i>	74
<i>Magadis, ex diapason.</i>	74. & 75
<i>Magica naturalis.</i>	190
<i>Magica vis.</i>	217
<i>Mansiones impiorum.</i>	387
<i>Maria Virginis laus.</i>	388
<i>Maro cognouit veritatem christiana religionis.</i>	364. 366. & seq.
<i>Maronis laus.</i>	448
<i>Maronis epistola ad Octauium.</i>	448
<i>Morto faciebat uersus more ursino.</i>	444
<i>Marsi.</i>	212
<i>Martyres septem plures.</i>	127

Ma-

<i>Mathematicarum laus.</i>	229. & seq.
<i>Medicamenta ex septenario.</i>	350
<i>Medici volumina comprehendentes tres septenario.</i>	351
<i>Menses omnes a septenario ad bisseptinarium generatiui.</i>	335. & 336
<i>Menstrui vis.</i>	210
<i>Mercurius quarto die natus.</i>	119
<i>Mercurius significat eloquentiam.</i>	20
<i>Mercurius tutelare numen Academijs.</i>	20
<i>Mercurio lingua Virga, & Ibis sacri.</i>	21
<i>Mercurius comparatur ori, & coli humano.</i>	21
<i>Mercurius Lyræ fabrefecit.</i>	87
<i>Metalla septem.</i>	358
<i>Metodi explicandi. 3. 2.</i>	439
<i>Metæ.</i>	286
<i>Minerva proijcit tibias.</i>	82
<i>Misericordia Dei magna septenario</i>	413
<i>Modi quibus magna fiunt miracula a demonibus.</i>	217
<i>Modi explicandi septenarium.</i>	436
<i>Morbi sanati carmine</i>	205
<i>Morbi musica sanati.</i>	198
<i>Morbi septimo die iudicantur.</i>	349
<i>Mortis indicia fiunt in septenario.</i>	349. 350.
<i>Mortui mense Septembri, & in septenario.</i>	281
<i>Mos Hebræorum omittendi copulas.</i>	77
<i>Motus circularis in mundo.</i>	315
<i>Motus species septem.</i>	318
<i>Mundi globi bis septem circuli septem climata.</i>	310
<i>Mundus mense septembri edificatus.</i>	308
<i>Mundus animal, & viuus.</i>	193
<i>Musica est imitatio.</i>	84
<i>Musicæ vis in morbis</i>	298
<i>Musica triplex.</i>	101
<i>Musica humana.</i>	111. & seq.
<i>Musica humana multiplex.</i>	112
<i>Musica diuisa in tria.</i>	92
<i>Musicæ cor aptela.</i>	92
<i>Musica morbo sanans.</i>	198
<i>Musica deprauari potest.</i>	94. 95
<i>Musica</i>	

<i>Musica sub Orphei persona significatur.</i>	58 59
<i>Musica manus septem.</i>	63
<i>Musica vis.</i>	187. 188
<i>Musica inducenda causa solatium.</i>	120
<i>Musica partes septem.</i>	61
<i>Musica tota septenario constat.</i>	61
<i>Musica uis in anima.</i>	86. & seq.
<i>Musica mores uariat.</i>	87
<i>Musica uoces tantum septem.</i>	59
<i>Musicarum uocum septem nomina.</i>	59. 60
<i>Musicus perfectus.</i>	137
<i>Musicus pro sapiente.</i>	123
<i>Musæ faciunt Diapason.</i>	148
<i>Musæ septem.</i>	25
<i>Musæ septem.</i>	145
<i>Musarum septem nomina.</i>	145
<i>Musica dorica.</i>	137. 138
<i>Musica omnibus iucunda.</i>	99
<i>Musica simplex.</i>	87
<i>Musicas notulas inuenit Guido.</i>	61
<i>Musculi septenarij.</i>	846
<i>Nabulum.</i>	76
<i>Natura septenario continetur.</i>	301
<i>Natura significatur sub Orphei persona.</i>	300
<i>Natura tribuit interdum prærogatiuas indiuiduis.</i>	109
<i>Natura maga.</i>	302. 303
<i>Natura musica.</i>	303
<i>Natura componit omnia ex pugnantibus principijs.</i>	304
<i>Nero spectat incendium Roma.</i>	291
<i>Neruorum coniugationes septem.</i>	347
<i>Eadem in phantasia inferiori.</i>	ibidem.
<i>Nilus septem geminus.</i>	358
<i>Nexus.</i>	259
<i>Noctis partes septem.</i>	323
<i>Novum musarum chorum referrebat lyra Orphei.</i>	144
<i>Novem pro septem.</i>	146
<i>Novem, & septem numerorum affinitas.</i>	146. & 147
<i>Nonenarius numerus in septenario continetur.</i>	145
<i>Numeri</i>	

<i>Numeri singulis formis accommodandi.</i>	51
<i>Numeri genera septem.</i>	64
<i>Numeri septem constituentes animam.</i>	126
<i>Numeri septem animę quid significant.</i>	127
<i>Numerus secum trahit omnes alias partes orationis.</i>	48
<i>Numerus constat ex compositione, & clausula.</i>	49
<i>Numerus duplex substantiæ, & quanti.</i>	232
<i>Numeri substantiæ definitio.</i>	233
<i>Numerorum gradus sex.</i>	233
<i>Numeri variæ definitiones.</i>	234
<i>Numeri Dijs tributi.</i>	234
<i>Numerorum varia nomina.</i>	234. 235
<i>Nuptiarum numerus septenarius.</i>	421

O <i>Litæ artificiose posita à Verg.</i>	105. & 106
<i>O duplici forma scribitur.</i>	106
<i>Ocisi in numero septenario.</i>	268
<i>Octo partes in formis considerantur.</i>	48
<i>Oelimestres partes ubi vitales.</i>	232. 233
<i>Oelimestres partus cur non vitales.</i>	333. 334
<i>Oelimestris partus non vitalis.</i>	330
<i>Oetonarius significat eu. angelium, & nouum testamentum.</i>	53. & 54
<i>Oculus ex septenario.</i>	346
<i>Olympici ludi.</i>	284
<i>Opiniones de animæ sede.</i>	117
<i>Orationis proprietates accommodatæ Ideis Hermogenis.</i>	34. & 35
<i>Oratio dominica septies repetita.</i>	380
<i>Orationis septem conditiones.</i>	380
<i>Oratoris proprium munus.</i>	7
<i>Orationis accessit vis ab idea cœlesti potest.</i>	47
<i>Orbis in Oratione.</i>	108
<i>Orbis septem miracula.</i>	294
<i>Orbium Mercurij, & Veneris eadem uis.</i>	178
<i>Ordines septem.</i>	396
<i>Orestis Corpus.</i>	343
<i>Orpheus perfectus orator, & Poeta.</i>	7
<i>Orpheus filius Calliopes.</i>	9
<i>Orpheus musici personam refert.</i>	58. 59.
<i>Orpheus</i>	313

<i>Orpheus saxa trahere potuit septem modis.</i>	189
<i>Orpheus filius Polymniæ, & Apollinis.</i>	10
<i>Orpheus Theologus.</i>	367. 368. & seq.
<i>Orphei Carmina de verbo sacro.</i>	364
<i>Orpheus Theologus interpretatur.</i>	363
<i>Orpheus Astrologus.</i>	167
<i>Orpheus est optima vox Græce.</i>	10
<i>Orpheus fuit Poeta, & Eloquentissimus, & Philosophus.</i>	10
<i>Orpheus sylvas & saxa traxit.</i>	10. & 11
<i>Orpheus magus.</i>	218
<i>Orpheus Oratoris & Poetę personam sustinet tribus rationibus.</i>	9
<i>Ossium ligamenta septem.</i>	346
<i>Ouidij error.</i>	323
P <i>Andectæ diuise septem partes.</i>	258
<i>Panes septem in Euangelio quid.</i>	419
<i>Parę septem literas inueniunt.</i>	20
<i>Ptolomei certamen de Poetis.</i>	24
<i>Paris, & imparis mysteria.</i>	235. 236
<i>Parthenius.</i>	247
<i>Peccata septem, & eorum partes septenarię, virtutesq; contrarię.</i>	399
<i>Pectus idem cum lura.</i>	72
<i>Pectus Sapphus instrumentum.</i>	72
<i>Pectus idem cum Magadi.</i>	73
<i>Pedum Partitio.</i>	162
<i>Pedes Poetici unde dicti.</i>	152
<i>Penelopes tela.</i>	441
<i>Pentagonum Syxti V.</i>	224
<i>Perfectio significata septenario.</i>	236
<i>Per numeros res diuine declarabantur.</i>	237
<i>Per numeros omnes scientiæ tradebantur.</i>	23
<i>Per sarum septem Reguli de Regno decertantes.</i>	274
<i>Philosophi sepe nomina commutant.</i>	39
<i>Philosophi arcana celantes.</i>	447. & seq.
<i>Philosophi omnes pugnantia ponunt principia.</i>	206
<i>Pisces per septenarios gignuntur.</i>	353. 354
<i>Phryges non numerant ultra septem.</i>	296
<i>Planetę septenario delectantur.</i>	319
<i>Planctus comparati membris.</i>	313

Planeta regunt affe ^{ct} u humano.	318
Planetis & stellis subiecta inferiora.	190
Planetarum amia.	313. & seq.
Planetarum virtutes.	314. 315
Planetarum vis in morbis.	317
Planetarum duplex motus.	176
Planeta respondent septem ideis dicendi.	36. & seq.
Planetis subiecta climata & tempora omnia.	316
Planetarum intervalla.	179
Plato Allegoricus.	305
Plato allegorice interpretandus.	16
Platonis librorum diuisio septenaria.	264
Platonis opinio de musica.	87. 88
Pleias Poetarum.	23
Penis.	261
Peniarum septem genera.	420
Pene septenario irrogata.	261
Poeta Diuino furore rapiunt.	2
Poeta omnium literatorum principatum sibi vendicat.	2
Poematum allegorie.	442
Poetarum doctrina à Philosophia non abhorret.	22
Poetarum Paucitas.	2
Poetarum Iudicium.	24
Poetae arcana celantes.	445
Polymnia Poeticam significat.	10
Pontifices in septenario.	427
Pontificis vestes.	408
Prata, & campi significant eloquentiam.	16. & 17
Primitia.	403
Principia omnia contraria.	307
Principem imitari canes vult Plato.	139
Prodigia in numero septenario facta.	203
Prudentia & sapientia. num. 7.	
Psalterium aliud a cithara & lyra.	26
Psalterium idem cum lyra.	75. 76
Psii.	213
Pulchrum & bonum conuertuntur.	9
Pulsuum differentia.	154
Punitio	

Punitio septenaria.	408. 409
Pyrrhi pollex.	213
Pythagoricorum Principia.	306

Q uadrupedes septenaria.	354. 355
Quartusdecimus mensis generatiuus.	336
Quatuor animae partes.	117. & 118
Quaternarius animae fons.	118
Quaternarius sacer Mercurio.	119
Quatuor numerus conuenit corpori.	115
Quatuor numerus solidus.	115
Quatuor numeri laus.	115
Quatuor numerus in corpore caelesti.	115
Questiones de Ideis dicendi pretermisſe.	38
Questionis de Orpheo inducendae occasio.	184
Quinarii perfectio.	222

R Litera discordiae.	142
R. litera canina.	42
Ribbeni à Romanis Rogati multa enuntiauerunt.	16
Recreatio Lyre inueniendae causa.	97
Regnum.	427
Remissio necessarii.	99
Remissionis festum.	405
Remissionem laborum adhibendam.	97. & 98
Reprehensorum tria genera.	435
Romani nomina ante septimum non imponebant.	340
Roma septecollis.	244
Roma capta.	275
Roma septenarii auspicijs fundata.	242. & seq.
Romuli cum septenario coniunctio.	242. & seq.
Romae bisseptem regiones. 7. circi. 7. aqua &c.	143
Romani Hebraice doctrinae studiosi.	364
Romani cupidi Hebraice doctrinae.	16
Rhythmus medicus.	253
Rhythmus in memoria, & in mente.	163
Rhythmus ordinis.	154
Rhythmus animi.	155

Rhythmorum septem genera.	149
Rhythmus saltatorius.	150
Rhythmorum musici Orat. Poet. cognatio.	155
Rhythmus musicus.	155
Rhythmi definitio.	156. & 157
Rhythmus musicus duplex.	157
Rhythmus musicus Organicus.	158
Rhythmus musicus harmonicus.	158
Rhythmus Poeticus.	159
Idem duplex.	160
Rhythmi, & metri discrimen.	160
Rhythmus Oratorius.	161
Rhythmus oratorius duplex.	161
S Litera asperrima.	41
S .s. litera rictella.	41
Sabbati festum.	403
Sabbatum supremum.	432
Sabbatini lacus miserium.	444
Sacra.	289
Sacramenta septem.	390
Sacra scripturae studia septem.	425
Salutandi ratio apud Græcos & Latinos.	250.
Sambyce idem cum magade & lyra, sambyce instrumentum sibilis.	75
Sancti per septenarium significati.	386
Sancti septenario vsi.	390. 391
Sanctorum vitæ septem voluminibus comprehense.	393
Sapientia eloquentiæ parens.	15
Sapientia musica.	13. & 14
Sapientia septenario comprehensa.	263
Sapientia.	424
Saporum species septem.	357
Scarabei Natura.	352
Scribarum dy septem.	295
Seleucus anchoram habuit in femore.	214
Seculum yvea.	322
Sensus septem foraminibus distributa officia.	346
Sensus animi reddi corporeos.	206. 207
Sensus interiores.	164.
sensi-	

Sensibiles qualitates septem.	356
Sensuum obiecta septem.	357
Sentientis virtutis septem gradus.	356
Septem pro novem	146
Septem numerus Academicus accommodatus.	142
Septem consonantes a musicis adhibitæ.	66
Septem signa, & rationes adventus Christi.	302
Septem in Christi transfiguratione personæ.	379
Septem dierum allegoria.	412
Septem multiplicatus.	271
Septem petitiones Dominicæ orationis.	380
Septem verbum miro officio collocatum a poeta.	128
Septem res creata ante solem	377
Septem species in sacris literis significant septem ideas dicendi.	13
Septem vno partum editi.	344
Septem literarum genera præcelluerunt.	24
Septem & octo numerorum coniunctio.	52. 53
Septenarius expiationibus aptus, & placationibus.	262
Septenarius significat novum testamentum.	417
Septenarius pertinet ad laudem Dei, Templi ædificationem. 402. ad Solemnitates, & festa. 403. 404. oblationes, sacrificia. 406. 407. Dei iustitiam 408. Dei potentiam 410. Dei gloriam, & misericordiam 411. Expiationes 412. Universitatem significat 415. perfectionem 418. calamitatem, abundantiam, luctum 419. Servitutem 420. Lætitiam ieiunium, quietem, 423. Sapientiam. 424. Fortitudinem 426. Regna 427. Regum comitatum. 428. Peccata 428. Iudicia 430. Facunditatem 430. Sabbatum æternum 431. Septenarius deificationi adhibitus 288. Sacris, merori explicando, odioque 289. Indignationi, & iustitiam 240. Crudelitati 291. Amor. 292. Castitati 293. pulchritudini inseruit ibidem. Pietati, memoriæ. 294. Diligentiam, perfectioni 296. quieti. 297	
Septizonium.	288
Septenarius in mundo, & omnibus eius partibus.	210. & seq.
Septenarius in stellis.	311. & 312.
Septenarius hospitalitatis nuptiarum. 280. Facunditatis 281. Mortis ibidem. Funerum 282. Luctus ibidem.	
Septenarius in metallis & fluminibus. 358. in fontibus, & insulis 359. In turribus, arboribus, & herbis.	360
Septenarius in formâ d'homine adhibitus s' semine. 327. Septies mutato 328. In.	

<i>In iudicando de vita ibidem.</i>	
<i>Septenarius aptus diuisionibus.</i>	258
<i>Septenarius significat spiritum sanctum.</i>	15
<i>Septenarius Apollini sacer.</i>	18. & 19.
<i>Septenarius oraculis accommodatus.</i>	265
<i>Stoliditati 265. fortitudini.</i>	266
<i>Septenarius vitalis, epulis aptus.</i>	277
<i>Septenario numero continetur eloquentia, & Poetica.</i>	13. & seq.
<i>Septenarius in elementis.</i>	323. 324.
<i>Septenarius refert Virginem. 383. 384. Angelos 385. Sanctos. 386. Aposto- los 388. Discipulos, martyres. 389. Sanctos singulatim.</i>	390
<i>Septem viri epulonum.</i>	279
<i>Septem totius Geometriæ principium.</i>	302
<i>Septem testes in magnis rebus requisiti.</i>	259
<i>Septenarius Anaxipeta appellatus.</i>	348
<i>Septenarius summum bonum, & summum malum.</i>	254. & seq.
<i>Septenarius pro superlatiuo.</i>	256
<i>Septenarius virtutum mysteria continet. 257. Insuper partes omnes septe- nariae.</i>	257.
<i>Septenarius naturæ numerus. 301. Hominem significat ibidem.</i>	
<i>Septenarius portendit infelicitatem.</i>	251
<i>Septenarius significat Deum, Christum, & Spiritum Sanctum.</i>	364. & seq.
<i>Septenarius adhibitus in generatione insectorum. 352. auium, piscium.</i>	353.
<i>quadrupedum</i>	354. 355
<i>Septenarius utriusque iustitiæ aptus.</i>	258
<i>Septenarius remunerationi adhibitus.</i>	260. 261
<i>Septem notarij martyrum.</i>	390
<i>Septenarius beneficijs accommodatus.</i>	283
<i>Septenarius numerus lætitiæ adhibitus in festis, & ludis.</i>	284
<i>Septenarius ætati notam imprimit.</i>	351
<i>Septenarius condendis verbis aptus. 249. Portendit bona adhibitus in ac- clamationibus. 249. In Salutationibus, de liberationibus, Profecutionibus.</i>	250
<i>Septenarij numeri in mathematicis præstantia.</i>	328. & seq.
<i>Septenarius mathematicas plures figura continet.</i>	239
<i>Septenarius princeps numerorum.</i>	240
<i>Septenarius boni omnium numerus.</i>	241. & seq.
<i>Septimontium.</i>	242
<i>Septenarius accommodatus expugnationibus. 269. Consultationibus</i>	270.

Præ-

<i>Præfilijs ibidem. choris. 271. Expeditionibus 272. Victoria. Ibidem. Im- perio & Regnis 273. Fuga seruituti, Deditioibus 275. Temperantiæ, con- tinentiæ.</i>	276
<i>Septenarius Mineræ Hieroglyphicum.</i>	18
<i>Septenarius virgo appellatur.</i>	17
<i>Septenarius intelligentiæ tributus.</i>	17
<i>Septenarius Palladi sacer.</i>	18
<i>Septima litera apud Græcos vitalis.</i>	331
<i>Septimestres vitales, & sine dolore editi.</i>	331
<i>Septicordum Terpandri.</i>	67. 69
<i>Septicordo constabant omnia instrumenta veterum.</i>	71
<i>Septimestres excellentes.</i>	349
<i>Septimestris partus cur vitalis ex fabulis. 338. Et ex mathematicis & Arithmetica.</i>	339
<i>Septuaginta corporis iuncturæ.</i>	348
<i>Septuaginta septem vindictæ.</i>	410
<i>Septuagenarij saturno sacri.</i>	298
<i>Sertorius.</i>	269
<i>Seruitus.</i>	420
<i>Sexto mense editus partus vitalis.</i>	336
<i>Sextus Verg. liber ceteris præstat.</i>	3
<i>Idem liber Sextus omnium laudandarum artium & philosophiæ viam continet.</i>	ibid.
<i>Sidera res mundi naturales peculiari charactere insigniunt.</i>	192
<i>Sirenes infidentes planetis.</i>	180
<i>Socrates lyra didicit senex.</i>	80
<i>Solatiu debet habere honestatem, & iucunditatem.</i>	99. 100
<i>Solis statua Regi sol.</i>	259
<i>Solis greges septenarij.</i>	321
<i>Solemnitatum septem genera a Deo instituta.</i>	403
<i>Sonus musicus ingreditur animum oui forma.</i>	108
<i>Soni mouentur.</i>	106
<i>Spiritus sanctus per septenarium significatus.</i>	380. 381
<i>Spiritus sancti septem munera.</i>	381
<i>Spiritus sanctus significatur per septenarium.</i>	15
<i>Spiritus animæ Mundi.</i>	102
<i>Stattius & alij ex Vergilij lectione Christiani.</i>	366
<i>Stellarum virtutes quomodo descendant septem.</i>	179

Stellarum

<i>Stellarum motus triplex.</i>	174
<i>Stellæ insignitæ septenario.</i>	311. & 312.
<i>Stelliferi cursus.</i>	310
<i>Studiorum septem rationes.</i>	264
<i>Superiora mouent inferiora.</i>	206
<i>Symbolica philosophia.</i>	448
<i>Sympathia, Antipathia.</i>	309. 210. & seq.
<i>Syxti quinti laus, & hieroglyphicum explicatum.</i>	223. 224.
<i>Sisti Pont. laus.</i>	139

T

T emplum ex septenario.	402
Tempora quatuor in pulsu.	153
Ternarius animam constituit.	116
Ternarius multiplex in corporibus.	120
Ternarius parat adscensum ad cælestia.	121
Terpander expulsus a lacedæmonijs.	79
Terpander.	67. 69
Terpander cur lyrae inuentor habitus	70
Terræmotus fieri soliti mense septembri.	325
Tertiusdecimus mensis generatiuus.	336
Testamenta.	259
Testamentum vtrumque per septem.	401
Thebarum Porta, & duces septem, & calamitas.	251
Theologia musica dicta.	363
Theologorum institutum cælandi arcana.	453. & seq.
Theriacæ vis.	197
Thesali fascinores.	213
Tybij.	213
Tibia alienæ ab eruitione.	82. 83
Tibia reprobata.	91
Timotheus expulsus à Lacedæmonijs.	79
Tria, & septem coniuncta.	381
Trianguli Platonici numeri expressi in versu a Virg.	150
Tripus instrumentum Pythagoræ.	78
Totius operis compendium.	227
Tubæ Festum.	404
Tymichus Lacon.	268

Vau

V

V au litera apud hebreos omissa.	77
Venetiæ laus.	245
Venetiæ cum Roma comparatio ex septenario.	245
Venetiæ septem maria septem flumina 7. Stagna septuaginta curia. 245.	246
Venetiæ vniversus magistratus ex septenario.	246
Venetiæ Regiones.	246
Venetiæ Vrbs septenarij consecuta proprietates.	246
Venetijs vnum deest septenarij mysterium.	247
Venetijs septies Campanæ pulsantur.	323
Venti septem.	326
Venetorum laus.	159
Verba vim habent ad miranda efficienda.	204
Verborum vis in medicamentis.	204
Verg. Poema omnium scientiarum, & artium continet quædam monumeta.	3
Vergilius inter latinos princeps Poetarum.	2
Vespasianus sanabat salua morbos.	214
Victoria Christianorum aduersus Turcas.	272
Victoriæ mense septembri habitæ.	273
Virgo septenaria partus adiuvat.	349
Virgo septenaria.	384
Virginis septem festa, dolores gaudia.	385
Virgines septem literas habentes in nomine.	386
Virtutes septem. 397. Vitæ tempus.	431
Vndecimus mensis generatiuus.	335
Vniuersum lineæ simile.	216
Vniuersitas significata septenario.	415
Vnum varijs nominibus appellatum a philosophis.	236
Vnum si desit vel exuberet non impedit mysteria.	74
Vocales septem.	60
Vox habet septem qualitates.	60
Vox pro oratione, & carmine, & vtriusque per Idea.	7. & 8
Vox mouetur.	106
Vox mouetur in gyrcum.	107
Vranicæ Academiæ nomen.	142
Vranicum nomen literæ quid significant.	142. 143
Vranici nominis incipit, & desinit in septenario.	143
Vtinentium laus.	160

Z

Zodiacus constat ex septenario.

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

f. 19. *ver.* 20. sacrificio lege sacrificio. 20 27 remissionibus remissionibus. 44 33 ἑρμηνεύει ἑρμηνεύει. 48 29 κατὰ μέρος κατὰ μέρος. 50 25 unum unum. 55 9 dalle mithoni di Hermogene. dalle difficoltà delle mithoni di Hermogene. 59 12 confinia confinia. πρόσθερον πρόσθερον. 61 25 tonos melopeas tonos melopeas, & melopeas. 65 33 dem autumar. Idem autumar. 69 25 δέσποτοι δέσποτοι. 71 9 ἑγγύς ἑγγύς. 81 22 τῆ ἀπλῆ τῆ ἀπλῆ. 85 14 ἑγκν ἑγκν. 87 8, & 17. ἑγκν ἑγκν. 89 20 ἑγκν ἑγκν. 92 8 παῖς ἑρμηνεύει παῖς ἑρμηνεύει. 97 5 iocuda iucunda 98 20 πικρὸν πικρὸν. 99 17 modularioni modularioni. 29 iocunditatem, iucunditatem 32 ἑμμετρούμενος ἑμμετρούμενος. 100 11 occurrerent occurrerent. 103 16 iocundior iucundior. 118 31 Dicaeareus Dicaearchus. 121 8 reputare lege reputantur. 121 20 corpori corpori. 126 10 licere licere. 132 9 αἰσθητικὸν καὶ αἰσθητικὸν. feniuuam, & 134 21 efficiente efficiente. 136 5 καλλιστήν καλλιστήν. 140 16 conuertit lege conuertat. 144 19 δίδωκε δίδωκε. 147 14 Martialem Martianum. 33 ἐγγυαίρας lege ἐγγυαίρας. 151 3 ἀλλοιοσι ἀλλοιοσι. 157 25 περιεργία περιεργία. 76 15 quia qui. 177 17 ἐπιταχέρδων, ἐπιταχέρδων. 182 16 indigentiam indigentia. 184 12 quasi quali. 187 4 inuictanter inuictanter. 6 capiuntur capiuntur. 20 hze fuisse hæc uera fuisse. 190 20 ut sunt felinite. lege ut felinitem. 21 imitationes mutationes. 24 illas illam. 191 24 peruolat prouolat. 192 21 animaduertent animaduertent. 206 30 tradūq. traduntq. 208 3 ait Ptolomeus ait. 219 8 elementari elementaria. 9 elementarium elementarium. 15 elementares lege elemental-s. 220 21 elementari elementaria. 224 14 constantibus constantibus partim quin que literis. 225 6 de Arithmetica de Arithmetica ubique. 232 13 pro letario lege proletario. 20 uatum suatum. 26 continuat contemnat. 233 28 ἀντιλαμβάνουσιν lege ἀντιλαμβάνουσιν. 237 23 confueuerunt lege confueuerant. 248 10 posset, qua posset, quod ante prudenter praestitit Bembus, qui totidem libris Vene. am complexus est historiam, qua. 256 25 ἐπισημαίον ἐπισημαίον. 263 17 δεικνύει πρὸς βίβλιν δεικνύει πρὸς βίβλιν. 269 4 Teolam lege Troiam. 271 13 multosillarum multosillarum. 285 13 conuiuium lege conuiuium. 286 28 albari albari. 292 2 septem dies cum septem dies. 295 14 chios salam. s salam chios. 299 6 Quintus lege Sextus. 300 16 caelo mundo celo & mundo. 307 10 omues lege omnes. 312 19 caret careat. 314 14 cōstituit uertari in or. constituit in or. 318 5 ἰδράσθην ἰδράσθην. 323 10 quare Venetijs quare hic Venetijs. 332 20 in Graecia in Graecia. 338 16 ἰκασθαί lege ἰκασθαί. 17 ἰκασθαί. 21 πικρὸν πικρὸν. 340 30 πικρὸν πικρὸν. 349 29 eruti fiunt muti fiunt. 30 ubi de ubi agit de. 359 20 17 f. f. 17 357 13 κατὰ μέρος κατὰ μέρος. 359 4 corā nomina hostiorum nomina. 364 30 reuelatore lege reuelatore. 368 33 coenda lege colenda. 370 14 νομοσι νομοσι. 374 24 νομοσι νομοσι. 377 4 Midas Midras. 381 2 Zach. 32. & 4. Zach. 3. & 4. 387 26 gradum gradus. 389 10 totidem filia totidem filij. 11 cohonestari lege cohonestati. 390 27 fuisse sacris fuisse sacris. 391 21 Ciriacus Cyriacus. 393 24 & machabæorum lege 2. machabæorum. 401 27 nunc nunc. 402 9 qua ad ad qua. 407 29 commendant commendant. 33 domi ni domini. 415 27 aliud aliud. 416 25 resurget resurget. 419 19 saram vxor saram vxorem. 23 fermentari fermentati. 421 21 reuertentes reuertentum. 23 breuitati lege breuitatis. 437 8 ueris pius ueritatem propius. 16 argenteum lege argentum. 29 Propactæ Propheta. 438 19 probabilis lege probabilibus. 449 12 ἰκασθαί lege ἰκασθαί. 450 Amonij Ammonij. 454 communisi nterpretatio communis interpretatio.

ERRATA IN INDICE AVCTORVM.

1 Ab. Tritemius lege Ab. Tritemius Albumaxar Albumasar Appollonjint. Apollonij int. Apollodorus Apollodorus Aphotonij scholli. Aphonij scholli. Aphonius lege Aphthonius. 2 Aetheneus Athenaeus E Emanuel Briennij lege Emanuel Briennius. Esdra lege Esdrz. F Franc. Piccus Franc. Piccus. I Ios Maeitanus Io. Maetanus L Laur. Furius Laur. Surtius. M Metr. Scopijs Metro Sceptius Midias lege Midras N Nichomachus lege Nicomachus. P Paullis Phyllis P. Lybius Polybius Porphyrius Porphyrius Prochus Proclus Protospatharius Protospatharius T Terulianus Terullianus Thremistius Themistius Tobia Tobiaz. V Valerius Flacus Valer. Flaccus. Erratum in dedicatoria. f. 2. hereditaria lege hereditaria.

Si quæ errata præter hæc inuenias benigne lector scito te in ea folia incidisse, quæ chalcographi impresserunt antequam emendarentur quod in nonnullis factum est, cum ea sit omnium impressorum consuetudo, ut ne temporis exigui iacturam faciant, nihil curent de auctoris, & libri dignitate.

FABII PAVLINI

V TINENSIS

PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Primus,

SIVE DE ELOQVENTIA, ET POETICA.

P R O O E M I V M.

Poetarum præstantia demonstratur, Maronisq. potissimum inter Latinos. Versus explicandus proponitur, & Methodus adhibenda in explicando.

I cum ab ipso Deo omnium auctore discessimus, Academici præstantissimi, & vos reliqua concio, Nihil est in his, quæ sunt, hoc Homine præstantius, quem diligens illius dignitatis indagator Plato, cum Mercurio cognomēto termaximo, diuinum inter animantia miraculum appellat, θεῶν δαίμα

ζῶων, quid de illis sentiendum, qui tantum cæteris præstant hominibus, quantum ipsi homines brutis antecellunt?

A nempe

nampe, quòd diuinum inter homines ipsi sunt miraculum, & hominum homines, vel (si ita loqui fas est) inter homines Dij. In hoc vero præclaro hominum genere omnium concessu, & suo quasi iure principatum Poeta sibi vendicat. Quid enim est præstanti Poeta melius, quid doctius, quid humano generi vtilius, quid porro ornatius, quid denique diuinius? Quod cum lente, (vt omnia) considerarent Plato, atq; Democritus, primi omnium nescio quid in hoc hominũ genere deprehenderunt, quod humani vires ingenij lógo interuallo superaret, & ambo in hanc sententiam, quam multi postea sunt amplexati, discessere, vt arbitrarentur neminem posse esse Poetam, qui non diuino quodam spiritu, atque furore raperetur, & poemata perfecta, suisq; numeris omnibus absoluta nec humani esse opus ingenij, sed diuini cuiusdam spiritus impulsu, instructuque, velut è cortina, & adyto proficisci sacris Poetarum excussa præcordijs, Quod facile declarat paucitas ipsorum, quæ tanta est, vt non singulis tantum ætatibus, & apud omnes gentes, quæ literarum studia coluere, sed vix à mundi primordio in toto terrarum orbe, & ex omni vetustatis, & temporum memoria, tres, aut ad summum quattuor Poetæ boni reperiantur. Sed admirabile est (vt de cæteris nunc fileam,) quam vnus inter omnes Latinos emineat in omni genere laudis noster Maro, in quo tot sunt congesta bona, atque virtutes, vt nihil putem cogitari posse diuinius, cuique tantum abest, vt quemquam anteferendam putem, vt nullum arbitrer fuisse Poetam tam impudentem, qui plura, quàm in hoc sunt, tacitus aude- ret optare, aut tam sui amantem, tantoque opinionis errore, & mente captum, vt cum eo existimaret se posse conferri. Dij immortales, quanta est in hoc Poeta rerum omnium scientia, quanta in omni genere dicendi varietas, quanta vis, quanta copia? Non est in hoc, vt in cæteris plerisque verborum volubilitas inanis nulla subiecta sententia, atque materia digna Philosopho, sed ex infinita magnarum rerum, & artium cognitione

efflo-

efflorescunt, atque redundant neruosa illa, & prope diuina carmina, non modo fabularum lenocinijs, & quasi cincinnis ad voluptatem tantum comparatis suum carmen exornat, sed ex abditis, atque reconditis omnium artium fontibus pulcherrima quædam haurit, & in texendo carmine adeo aptè, & ornate collocat, ipsarum etiam fabularum circumuestiens plerumque inuolucris, vt ea meditando agnoscens docti Lectoris animus expleatur suauissimæ lectionis voluptate. Et hoc cogitanti mihi sæpenumero permirum videri solet, quod nullus sit Artifex, nemo Philosophus, nemo Mathematicus, aut Illustris alicuius scientiæ, & literarum peritus, nemo diuinarum rerum, & sacræ doctrinæ prudens, quam Græci vocant Θεολογίαν, qui non vel maxima suæ artis, atque scientiæ monumenta in huius Poetæ lectione reperiat, si paulo attentius legerit. Quæ licet omnia in singulis huius Poetæ libris eniteant, in vno tamen multo vberius, & veluti in propria sede, & regno dominantur, qui omnium est optimus, atque pulcherrimus, Sextum dico. De quo quidem libro non indocti quidam homines ita iudicarunt, vt cum dicerent tantum cæteris Vergilij libris anteire, quantum ipse Vergilius cæteros omnes post se Latinos Poetas reliquit. In hoc sane sunt omnes ornati, graues, & elaborati versus, in quibus succus ille, & sanguis manet incorruptus, naturalisque inest, & non fucatus nitor, incitatus quidem, velut annis abundans fertur, nullis tamè salebris, sed sedato quasi alueo per tacitum, (vt de Gæge dixit ipse) decurrit, clarissimisq; verborum luminibus singula distinguit, & sententiarum, quas nescio vnde ex abdito eruit, pondere, ac gravitate sustentat. In hoc libro omnium laudandarum artium infinita penè vis, & materia continetur. In hoc omnis Philosophia, & omnis inferiorum, ac cœlestium rerum natura comprehenditur, in hoc doctrinarum omnium mira quædam latent arcanæ, atque mysteria, quæ doctis tantum viris patere consueverunt, quare exclamat in hoc potissimum libro sub Sibylla

A 2 perso-

persona — *procul este prophani* — quod est ex Callimacho expressū — *ἴκασ' ἴκασ' ἔσε βέβηλοι*. qui etiā ab Orpheo huius cœlandi arcana instituti authore acceperat. Hęc igitur paucis sunt nota, pauci sunt, qui Maroniani carminis, quasi medullas peruideant, ut iure optimo de eo possimus illud vsurpare, quod de Atticis Oratoribus dixit Cicero, huius Poetæ vim esse ignotam, notam gloriam: alterum enim omnes intelligunt nihil esse hoc præstantius, alterum paucissimi, quæ sit eius vis, atque doctrina. Quare cum in hoc sexto potissimum libro quædam (vt mihi visa sunt) admiranda indagassem, & sub vno tantum plerumque versu maximarum rerum, & scientiarum mysteria delitescere animaduertissem, statui in huius nostræ nascentis Academiolæ incunabulis, cui me non interesse solum, & ex uestro unum esse numero, sed etiam præesse voluistis, domumque meam, quasi Musarum Sacellum, atque delubrum constituistis, dum in ea Academiæ fundamenta iacenda decreuistis, statui in quâ, ea, quâ tum in me esset, palam facere, & in Academię gratiam, studiosorumque vtilitatem versum vnum meo more interpretari, ut ad latentes, atque reconditos in huius Poetæ lectione sensus inuestigandos nostro ductu, & exemplo excitati homines, & hanc pulcherrimam interpretandi viam ingressi, in qua veterum Philosophorum, & Sophistarum olim fuerant impressa uestigia, tritas illas, & penè pueriles Grammaticis relinquunt. Versus, quem interpretandum suscepimus, est ille, quem de Orpheo pronunciat:

O B L O Q V I T V R N V M E R I S S E P T E M D I S C R I M I N A V O C V M .

Et quoniam Septenarius numerus est Intelligentiæ, & Academijs quoque accommodatus, cum Mineruæ, Apollini, & Musis sit sacer, (vt postea dicetur) & ipsius numeri in uersu fiat mentio, (ut aliàs interim grauiores, etiam fortasse causas omittam) septem nos quoque illum modis interpretabimur, & sep-

& septemplici disputationum varietate explicabimus, quod etiam videtur peropportune in mentem mihi venisse, vel cecidisse, cum quod septimus hic numeratur annus nempe septimus, & octuagesimus supra millesimū, & quingentesimum, quorum annorū notulę arithmetice præterea si separatim subducantur, tria efficiunt perfectissime septenaria 1, 5, 8, 7, nempe 21. tum quod ex re nata intelligent maleuoli homines nō esse inanem hanc Septenarij obseruationem, neque temere, aut casu hunc numerum à bonis scriptoribus adhibitum, & ab eorum interpretibus non imprudēter, aut superuacaneæ annotatum. Prima explicatio, quam hodierna die afferemus, erit

De Poetica, atque Oratoria facultate,

Secunda de Musica,

Tertia, de humani animi sapientia, siue Musica, & harmonia.

Quarta de Astrologia,

Quinta de Arithmetica ideali,

Sexta de Naturæ mysterijs,

Septima de Theologia.

Verum antequam ad id quod proposui faciendum aggrediar, quædam sunt mihi prius à vobis auditores humanis impetranda, primum vt bona cum venia aures patiantur vestre, si quando aliena lingua Græca præfertim me loquentem audiuerint, non enim ostentanda id doctrinæ causa faciam, sed ex instituti mei ratione, vt intelligatis non solum me cum Græcis Latina cōiungere, sed ex illorum ipsis fontibus nō ex male uertentium lacunis solitū haurire, quæ dicam, quæ tamen omnia totidem verbis pollicemur Latina facere in eorū gratiam, qui græca nesciant; deinde ne mihi vitio ascribatur si in tanta rerum copia, ac suppellectile, in tanta dicendi silua, atque segete, non tam in oratione ipsa excolenda, & ornate loquēdo, quam in rebus ipsis perspicue, & planè exponendis omnis noster labor, & industria versabitur, dicamque indoctius dummodo aper-

apertius verus illud, ac peruulgatum sequens:

Ἀμαθίεσσιν πῶς ἔπε, καὶ σαφές εἶπεν.

Postremo ne quisquam uestrum de nostra hac interpretandi ratione, atque instituto prius iudicium offerat, quam omnia, quæ à nobis sunt dicenda cognouerit. Speramus enim fore, ut nos potius laude, quam vlla dignos reprehensione iudicetis.

Et ut omnibus suis partibus absolutus, atque completus hic numerus numerorum Antistes sit in hac nostra interpretatione septenaria, singulas quoque in totidem nempe septem capita, siue membra diuidemus, & hodiernam eadem ratione se cabimus, & in prima parte, siue capite explicationem ipsam versus afferemus.

In secundo demonstrabimus, per Orpheum Poëtam, & Oratorem intelligi, & per lyram illas facultates.

In tertio, septenario contineri eloquentiam .i. septem dicendi formis.

In quarto, quæ sint istæ ex Hermogene docebimus.

In quinto, de admixtione formarum ad perfectionem eloquentiæ agemus.

In sexto, de partibus formarum.

In septimo ostendemus, quòd non plures esse possint quàm octo, secundum Hermogenem.

CAPVT PRIMVM.

Explicatur versus, & Orpheus Poeta, siue Orator, septem discrimina, septem forma, vox pro Oratione, & Carmine interpretatur.

Hic igitur primus erit huius versus sensus, (ne vos diutius teneam huius rei expectatione suspensos.) Orpheus. i. perfectus, & omni laude cumulatus Orator, seu Poeta, lyram tenens. i. Oratoria, siue Poetica facultate præclarè & à natura, & ab arte, nec non vsu instructus, obloquitur discrimina septem vocum, i. orationem contexit, aut carmen compositum mira quadam ratione ex septem varijs, discrepantibusque inter se dicendi formis, quas admirabili quodam artificio miscet, & quali temperat per illas octo partes, quæ in singulis formis requiruntur, ut suo loco declarabitur, & vnico verbo numeris sunt hoc versu comprehensæ, siue significatæ à Poeta. Adhibitum porrò est verbum proprium Oratoris, quod est loqui, vnde nomen accepit apud Græcos ῥήτωρ: nam (vt Varro lib. 5. de lingua Lat.) is loquitur, qui suo vnumquodque loco verbum sciens ponit, quod solus insitit munus, & præstat Orator, dixitq; discrimina septem vocum poetico more, ordine loquendi immutato, pro septem discrepantes voces, per tropum μετανομιαν, voces vsurpans pro oratione, & carmine, siue etiam pro utriusq; forma, & idea, quod apud Poetas solet esse frequentissimum, ut in Bucolicis Egl. 4.

Efficiam posthac, ne quenquam voce laceſſas.

Ibi enim pro carmine ponitur, cum essent certaturi inter se carmine, & pro oratione frequentius (simplici enim testimonio contentus, ne longum nimis faciam exemplis afferendis.

pluri-

pluribus supersedebo) ut in quarto Georg. — *atque hac affatus vocarentem*. i. oratione. Pro forma in xj. Aeneid. *has tristes Latæ voces Ore dabat* — i. tristi forma dicendi utebatur. non enim ipsa per se sunt tristia, uel læta verba, sed (ut in tertio de Orat. Cicero præclare) ea nos cū iacencia sustulimus è medio sicut mollissimam ceram ad nostrum arbitrium formamus, & fingimus, itaq; tum graues sumus, tū subtiles, tum medium quiddam tenemus, sic tum lætam, tum tristem effingimus, & quasi formamus orationem. sic in primo de Acolo:

Ad quem tunc Iuno supplex his vocibus usa est.

Idest hac deprecatiua orationis forma, & mox de Aenea:

Hunc Phænissa tenet Dido, blandi q; moratur

Vocibus — idest blanda orationis forma: sic oratio in soluta oratione pro ipsa idea poni solet, ut Hermogenes ipsas ideas interdum appellat *λόγος*, idest orationes, & Aristides inscripsit suos libros *περὶ ἀφελῆς λόγος*, *περὶ πολιτικῆς*. id est de simplici oratione, de ciuili, cum de formis huiusmodi orationis agat, & Cicero frequenter usurpat, cum enim dicit orationem splendidam, grauem, incitatam, uehementem, intelligit formas huiusmodi.

C A P V T S E C V N D V M.

Tribus probatur Argumentis per Orpheum posse intelligi Poetam, & Oratorem ratione Figmenti, Etymii, & Historiæ, & per Lyram Eloquentiam, atq; Poeticam.

Nostra hæc interpretatio, possit suis, (ut aiunt) pedibus consistere, neq; in nubibus, & inani fundata uideatur, qualia sunt monstra ingenij, quæ uulgo chimeras uocant, & quæ præclaris ingenijs plerūq; obijci consueuerunt ab his, qui quod ipsi nequeunt, alios præstare

stare non posse arbitrantur, & ex sua ignauia de aliorum industria faciunt coniecturam, præcipua illius firmamenta, siue fundamenta probanda sunt, inter quæ familiam ducit Orphei persona, per quam significari perfectum Poetam, atque Oratorem diximus. Quod igitur Orpheus utranque sustineat personam, & utrunq; significet, multis comprobari potest argumentis, sed potissimum tribus. Primum ratione fabulæ. Nam Orpheus dicitur esse filius Calliope Musæ, ut Vergilius testatur in Bucolicis.

Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.

Et ipsemet Orpheus in Argonautica, ubi Iasonem se uocantem inducit.

Ορφεῦ Καλλιόπης, καὶ Οἰάγρου φίλε κῆρ. idest,

Orpheu Calliope, atque Oeagri optima proles.

Calliope uero Eloquentia interpretatur, & Poetica, unoque hoc anibæ nomine continentur, ut demonstrauit Horatius in Ode quarta lib. 3. ubi ait:

Descende Cælo, & dic age tibia

Longum Calliope melos.

Eloquentiam. n. eo loco, & Poeticam intelligit (ut omnes autumant Interpretes) & Phornutus in Nat. Deor. de Calliope sic ait: Calliope est Rhetorica suauis uoce, ac uenusta præcellens, per quam Remp. administrant, & populum cohortationibus euibrant, persuasione, & non ui ad id, quod cupiunt ducentes; Quod etiam ex mysterio constat, nam septem sunt literæ in hoc nomine Calliope, septenarius uero numerus significat in mysticis Eloquentiam propter septem Ideas dicendi, ut postea declarabitur, necnon ex ipsius quoque Etymii ratione. siue uerbi notatione patet, nam Calliope Latine pulchriusocam sonat, uox pro carmine, & oratione usurpatur frequentissime, pulchrumq; , & bonum, seu perfectum idem sunt, uicissimq; sibi, & retro commentant *ἀντισρέφονται*, ut in Alcibiade primo confirmat Plato, apud quem Socrates ait: *ταυτὸν ἄρα ἰθά-*

την ἡμῶν αὖ καλόντι, καὶ ἀγαθόν. idem igitur constat nobis esse denuo pulchrū, & bonū, & Xenophon in 3. memorabilium, apud quem idē Socrates, *συνεὶ οἷεῖ ἔφη ἄλλο μὲν ἀγαθόν, ἄλλο δὲ καλόν εἶναι; ἢ κ οἷσθα ὅτι πρὸς ταῦτα πάντα καλὰ, & ἀγαθὰ εἶναι;* idest, Tu verò aliud esse putas bonum, aliud verò pulchrum? an nescis quòd ad hæc omnia pulchra etiā bona sunt? & ne quis hæreat, q̄ sub Calliopes nomine Poeticā quoque præter Eloquentiam significari diximus: sciat eam quoq; Orpheo parentem esse demonstrari à Poetis alia fctione, nam nonnulli Polymniæ filium dixerunt, quæ Poeticam planius uidetur representare, in quo etiam nomine fingendo mirum est, quam rationem habuerint mysterij, nam septem literæ in hoc quoque sunt vocabulo, vt in Calliope, ut iam dicere possumus quatenus Calliopes est filius Oratorē agere, quatenus Polymniæ Poetam, quod etiam expressius testatur alij voluerit, qui eundem Apollinis filium dixerunt. Deinde ratione nominis. Nam Orpheus dicitur quasi *ὠρᾶτα φωνή*, idest, optima vox, quemadmodum autor est Fulgentius in 3. Mythologico rum, & Bæda in libro de Musica Theorica. Optima verò vox est Oratoris, & Poetæ. Postremò ueritatis & historię testimonio, Nam compertum est Orpheum non solum fuisse Poetam, sed etiam eloquentissimum, & tantum ualuisse dicendo, ut populos ad quodcunque uoluisset impelleret. Hoc testatur Horatius in arte Poetica.

Siluestres homines sacer, interpretesq; Deorum

Cædibus, & victu facta deterruit Orpheus,

Dicitus ob hoc lenire Tigres, rapidosq; Leones.

Horatij testimonium confirmat Albricus Philosophus de Deorum Imaginibus, ubi ait: Orpheus vir fuit magno ingenio, & eloquio præfulgens, eruditissimus philosophiæ, & artium disciplinæ, qui irrationabiliter uiuentes ex feris, & immanibus fecit mites, & mansuetos, & moribus composuit, unde & bestias quasq; volucres, fluuios, saxa, & arbores Citharæ sono dicitur

dicitur mouisse. Idē sensisse uidetur de Orpheo Dion Chrysostomus in oratione de Homero, ubi ait, *καὶ δοκεῖ μοι γὰρ τῆ δυνάμει ταύτη, τάσπε σειρῆνας ὑπερβαλίσθαι, καὶ τὸν Ὀρφέα. τὸ γὰρ λίθασε, καὶ φυτὰ, καὶ θηρία κηλεῖν, καὶ ἄγειν τί ἕστιν ἕτερον, ἢ τὸ βαρβάρου ἀνθρώπου ἀσωτέου τῆσ ἑλληνικῆσ φωνῆσ ἔτασ ἄγαν χειρώσασθαι, μήτε τῆσ γλώτῆσ, μήτε τῶν παραγμάτων ἐμπείρου ὄντασ, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἀλλὰ ἀπεχνῶσ καθάπερ οἶμα πρὸς κιθάραν κηλεμένου;* idest, Et mihi quidem uidetur hac (musicæ) facultate Sirenas superasse, & Orpheum. Lapidēs enim, plantas, & feras mulcere, atque trahere, quid est aliud, quàm Barbaros homines, Græcæ linguæ omnino rudes, tam uehementer deuincire, neque linguæ, neque rerum de quibus agitur, & sermo habetur, gnaros, sed omnino (ut arbitror) Cithara commotos? nam per Citharam Orphēi uidetur intelligere Poeticæ facultatis præstantiam. Et Quintilianus lib. 1. cap. 10. idem sentit. ait enim de Orpheo loquens: Alterum verò, quod rudes, & agrestes animos admiratione mulceret, non feras modo, sed saxa etiam, filuasq; duxisse posteritatis memoriæ proditū est. Huic rei quoq; comprobandæ pedem fert Boccaccius, qui apertissimè hanc tuetur sententiam in suo libro de Deorum Genealogia, ubi pro filuis obfirmatos animos intelligi vult, pro fluminib. luxu diffluentes, & cupiditatibus nimum liberas habenas permittentes, pro feris efferatos immanitate homines, & belluarum instar humanum sanguinem sitientes. Hoc noster quoque Maro significauit, cum tribuit ei vestem longam, quæ peculiaris erat Oratorum, atque Poetarum, & appellat eum Sacerdotem.

Necnon Threycius longa cum veste sacerdos.

Apud Indos enim idem erant Sacerdotes, Oratores, & Poetæ, & Ennius sacros appellabat Poetas, & Ouidius in eam sententiam.

At sacræ Vases, & Divinam cura vocatur.

Et Vergilius in 2. Georg. dicit se Musarū sacra ferre ingenti

percalsum amore, Marſi iuſque Platoniciſ literatos omnes appellat Muſarum Sacerdotes. Quod verò Lyra, quam pulſantem inducit Orpheum, Poeta, ſignificet Eloquentiam; auctor eſt Ioannes Boccacciſ in dicto libro de Deorum Genealogia, vbi Lyram interpretatur Eloquentiam, & Cicero in 2. de Natura Deorum, vbi ait: Itaque plectri ſimilem linguam noſtri ſolent dicere, chordarum dētes, nares cornibus hiſ, qui ad neruos reſonant in cantibus. & D. Ambroſiuſ dixit linguam veluti plectrum eſſe, & Tranquilluſ de Claudio dixit pleetra lingue titubantia. quod verò pro Poetica ponatur tam planum, quàm quod planiſſimum, Poetæ enim cum poeticam volunt ſignificare facultatem, Lyram, vel citharam, vel fides dicunt, & ſimilia, quorum quoniam exempla ſunt ad manum omnibus, ideo prætereo.

C A P V T T E R T I V M.

Probatuſ Septenario numero contineri Eloquentiam, atque Poeticam, auctoritate Hebræorum, Platonicoſ, Pythagoricoſ, alioſq; Philoſophoſ, Poetarum Fabuliſ quamplurimiſ, & argumentiſ, necnon Hiſtoriſ, poſtremo recentioſ quorundam Scriptorum teſtimonio.

ACTO iam primo fundamentorum gradu, ad aperiendā hodiernæ explicationiſ intelligentiam, ad aliū maioris fortaiſſe pōderiſ, difficultatiſ quidem certè ſuperextruendum aggrediamur, & demonſtremuſ ſeptem tantū dicendi formiſ, neq; pluſ, neq; paucoſ eſſe, & huiuſ numeri quaſi cancelliſ circūſcribi omnino, atq; contineri Eloquentiā, quā rē tertio abhinc anno in noſtra de oratorio artificio oratione in ſtudioſoſ primordiſ habitata

habita ſtrictim quaſi per tranſennam prætereunteſ attigimur. Hoc igitur vel ex eo facile licet cognoscere, quòd hic numeruſ eſt omnium reruſ fere noduſ, atque perfectio, eſtq; maxime accommodatuſ ad intelligentiam ciendam (vt mox dicetur) ipſaq; anima tota in ſe eſt ſeptenaria, teſte Proclo, in partibuſ, in rationibuſ, & in circuliſ; quibuſ rebuſ adducti veteres merito eloquentiæ abſolutionē, & perfectionem hoc numero comprehendam eſſe dixerunt, & quoniam hac noſtra tempeſtate plerūq; pluſ hominū valet auctoritaſ, quàm ipſa ratio, & argumenta; ad præclaroſ viroſ, in hac re comprobanda, teſtimonia me conuertam, & principes in hoc teſtes laudabo Philoſophoſ Hebræoſ, quoſ Cabaliſtaſ vocāt, nam omneſ magnos Philoſophoſ Græcoſ Pythagoram, Democritum, Anaxagoram, alioſq; complureſ Moſiſ, & Hebræoſ Philoſophoſ compertū eſt fuiſſe ſtudioſiſſimoſ, & ab hiſ ſimul, atque Aegyptiſ omne ſuæ doctri-næ ſegetem, atque materiā accepſſe, quod ſacri quoque ſcriptoſeſ autumant: hinc vulgatuſ illud Numenii de Platone, quem Græcum ipſe Moſen appellabat. Hi igitur ſummi Dei eloquium, quo nihil cogitari perfectiſ poſteſt, hoc numero ſignificabant. nam illud in ſacriſ libriſ שבע שבטים בקנה אחד בריאה וטובת שבע אמרות יי אמרת טהרות וחשובות שבע והן אמרות יי אמרת מלאות וטובות להיותם קשר אמין והוק כלם בכללים ביתר .ו. ſunt verba Dei, verba munda, & precioſa, ſignificatio ſeptem ſpicarum in calamo vno, quę plenę ſunt, & optime, & quę ſunt ligamen vnum forte, atque inſeparabile, omneſ comprehenduntur in vnum. quod quidem ligamen, & vinculum inter-

interpretor illam admixtionem, qua omnes inuicem forme quasi necuntur, & in vnum eloquentiæ corpus coniunguntur. & diuinus ipse Vates Dauid in hymno XII Dei eloquiū hoc numero includit, illiusq; ex hoc numero perfectionē declarauit, *עֲשׂוּ בְּמִשְׁכַּבְּכֶם אֶת־הַיָּם וְאֶת־הַיַּבָּשָׁתִּים וְאֶת־הָאֲדָמָה וְאֶת־הָאֲבָדָה וְאֶת־הַיְּבֵשֶׁתִּים וְאֶת־הַיְּבֵשֶׁתִּים* idest, Eloquia Dei eloquia munda, argentum repurgatum in fusorio terre repurgatum septuplum. non enim temerè sacrosanctum Vatem hunc numerum adhibuisse eo in loco existimandum est, & cum possit duci ad mysterium hoc eloquentiæ, ad illud respexisse Vatem credendum est, cum aliis quoque in locis id prestiterit, vt Psalmo XXIX. secundum numerum Hebræorum, vbi cum esset sibi propositum diuini vim Eloquii explicare, & extollere, non alio id faciendum sibi numero cogitauit, quam hoc, septiesq; has repetiuit voces *יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ*. i. vox Dei: vt numerus ex quo constaret maximè illius quoque perfectionem, & vim explicaret: & si quis etiam illas septem res attentius considerauerit, quibus super ponit hoc Dei eloquium, animaduertet posse ipsas ideas orationis ab Hermogene positas illis applicari, nam primum dicit *יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ יְיָ*. i. vox Dei super aquas, aque enim cum purissimæ sint, puritatē ipsam, & claritatē orationis *πῶ σαφῶς*, quæ est prima forma significant, deinde *כֶּזֶב*. i. in fortitudine, quæ refert alterā orationis ideā *τὸ μέγεθος* magnitudinem, cuius plures sunt partes, tum *בְּהָדָר*. i. in decore: quod tertiam penè ad verbum representat nempe *καλλοσ* pulchritudinem, quarto constringens cedros, quod munus est celeritatis & vis, & exprimit *πῶ τροχάκετα*. i. truculentiam, quinto diuidens flammam ignis, quod nobis *τὸ ἕθος* videtur occultè significare, affectiones enim, & perturbationes *τὰ πάθη* sunt veluti faces, quibus admotis exardescunt, & inflammantur animi, sexto pauere faciens desertum, interpretari potest ipsa veritas *ἀλήθεια*, quæ etiā in solitudine vim suam exercet, dictum enim est nihil occultum, quod non propalam fiat veritate cogente.

gente. septimo obstetricans ceruas, siue (vt communis habet interpretatio) præparantis ceruos significat *δευόνητα*, quæ cum in ceteris formis disponendis aptè versetur merito obstetricis, & præparantis nomine significatur. Et Salomon hoc etiam videtur voluisse significare, cum dixit Sapiētiam, quæ germana, siue gemina, vel potius altrix, & parēs est Eloquentiæ, quas duas nō esse posse seiunctas affirmat Cicero in lib. 3. de Oratore, & alibi, & qui eas diuidant, dissidium linguæ, atq; cordis, rerum, & verborum facere, & tanquam animam à corpore segregare, quorum neutrum sine interitu fieri potest, nihil enim est aliud Eloquētia, quam copiosè loquēs sapientia. hanc inquā dixit domū suam septē innixam columnis extruxisse, inquit. n. Proverb. c. IX. *כִּכְמוֹת בְּנֵי־בַיִת עֲבָדָהּ הַבַּיִת* idest, Sapientia edificauit domum suam, dolauit columnas eius septem, quas licet alii alio pacto interpretentur, ego ad hoc Eloquentiæ mysterium refero, ad quod fortasse referri etiam possit illud quarto Regum de Idolo Moloch, quod erat imago septem habens conclauiā concava, cui quòd tāquam Deo Eloquētiæ sacra fecerint Hebræi, neque illam, tamq; Dei veri munus agnoscerent, damnati impietatis sunt, & septem crines Sampsonis, quibus subtractis amisit fortitudinē, idem videntur posse significare; ab hoc certè mysterio nō alienum est, quòd Iacob ad Puteum septem dialogis, siue interrogationibus vsus est cum Rachel: quem exprimens in mysterii veritate Seruator noster, totidem vsus est ad puteum cum Samaritana muliere, totidemque pronuntiauit verba in tormento Crucis, & totidem in Euangelio ab eius genitrice Virgine dicta referuntur, quæ omnia non carent mysterio. Hinc in sacris adhuc literis per hunc numerum significatur Spiritus sanctus, cui tribuitur sapientia, & Eloquentia, qui Apostolis per linguas igneas diuini eloquii vim, atque facundiam impartiuit. Quæ, ex veteri saltē Testamento, mysteria nequaquam latuisse Maronem nostrum credendum est, cum eum

nullius

nullius disciplinæ fuisse expertem, & ignarum dicat Macrobius, & constat Romanos plerisque Hebraicæ fuisse doctrinæ cupidissimos, quod faciliè ex libris ipsorum Rabbenorum potest intelligi, qui quamplurima diuinæ legis arcana, & mysteria à Romanis Cōsulibus, vel Cōsularib. viris rogati enuntiauerunt. Sed relictis Hebræis, atq; sacris rebus, quæ nos fortasse nefas, hoc præsertim loco, attrectare, ad Græcos veniamus; inter quos princeps non ætate, sed auctoritate nobis occurrit diuinus Plato, qui id mysticè, & allegoricè, vt illi est in more positum, & instituto, declarauit, quem quidè, qui non allegoricè existimarit interpretandum, nunquam Platonicum esse posse Philosophum autumant viri doctissimi. Nam in x. de Rep. dicit animas in prato illo septē dies conqueuissē. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἐκάστοις ἐπὶ τὰς ἡμέρας γένοιτο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν δεῖν τῆ ὀγδὼν πορεύεσθαι, idest, Postquam in prato septem dies constiterint, illinc illis esse surgendum, & octauo die discedendum. Nam per pratum rectissimè Eloquentia, & Poetica significatur, istarum enim spatia camporum vbertati sepissimè cōparantur, vt apud Ciceronem lib. 2. quæstionum Academicarum. Ac mihi videor nimis etiam agere ieiune, cum sit enim campus, in quo possit exultare oratio, cur eam in tantas angustias, & in Stoicorū dumeta compellimus? Et in libris de Orat. sæpius Eloquentiam appellat Oratoris Campum, vt in 3. ex ingenti quodā Oratorem, immensoq; campo in exiguum sanè gyrum compellitis, & rursus in hoc tanto, tamq; immenso campo licet Oratori vagari liberè. Et Cebes Philosophus Thebanus in sua Tabula, vbi humanæ vitæ speciem describit, virtutū sedem ponit in Prato, ait enim ὁρᾶς ἐν ἔφῃ, καὶ ἐμπροσθε τῆ ἄλλοιο ἐκείνη, τόπον τινα, ὃς δοκεῖ καλὸς εἶναι, καὶ λειμωνοειδὴς, καὶ φωτὶ πολλῶν καταλαμπόμενος; καὶ μάλα: κατανοεῖς ἐν, καὶ ἐν μέσῳ τῆ λειμῶνος περίβολον ἕτερον; καὶ πύλλω ἕτεραν, ὅσῳ ἕτως. ἀλλὰ τις καλεῖται ὁ τόπος ἕτος; Ἐδαμόνων οἰκητήριον ἔφῃ, ὅδε γὰρ δια-

κρίβειν

κρίβειν αἱ ἀρεταί, καὶ ἡ Ἐδαμονία. idest, Vides igitur inquit etiam è regione nemoris illius locum quendam, qui videtur pulcher esse, & prato similis multa luce illustratus? maximè, Vides igitur & in medio prato Arcem aliam, & alias fores? sic est. sed quis vocatur locus iste? Beatorum domicilium, inquit, hic enim commorantur virtutes, atque beatitudo. Propertius lib. 3. vbi cum Apollo ab Heroo carmine deterret.

Non hinc vlla tibi speranda est fama Properti,

Mollia sunt paruis prata terenda rotis.

Et ipse etiam Poeta noster Orpheum in campo, & prato vagantem inducit, paulo enim ante dixit:

Largior Hic campos ather, & lumine vestit

Purpureo-----& deinde,

Pars in gramineis exercent membra palæstris.

& statim subnectit sermonem de Orpheo. sed hæc fortasse nimia in re non obscura. Hoc præterea idem Plato demonstrauit in Symposio, cum in eo ex omnibus, qui aderant, septem tantum loquentes inducat, ex quo etiam nonnulli dixerunt Hermogenem septem illas suas dicendi Ideas accepisse, sed in Cratylo apertius, vbi non solum Mercurium dicit significare ipsam Orationem, qui septem chordarum lyram inuenit, sed ipsum quoque Pana illius filium interpretatur sermonem, Pana autem nemo nescit septem cannarum fistulam gestare, quæ hoc Eloquentiæ mysterium declarant. Pythagorici Philosophi idem significarunt, qui (vt affirmat Proclus in Timæum) Intelligentiæ septenarium tribuerunt, & hunc numerū maxima sanctitate venerantes Virginem appellarunt, quo nomine ipsa quoque appellatur Eloquentia, & Poetica, à veteribus sub virginis habitu significata. Quare Cicero in Oratore Philosophorum Eloquentiam appellauit Virginem incorruptam, & in Bruto. Nos orbæ Eloquentiæ quasi tutores relictī tuamur vt adultam Virginem caste, quo animaduerso Astrologi septem stellas in Virgine posue-

C runt,

runt, vt eorum quoq; cum cæteris testimonium conueniret, & ei nomen ἑπταγράμματον, idest, septiliterū imposuerunt, quod est Erigone. Idem quoq; Philosophi hunc numerum Palladi sacrum fecere, Patrum, & sine matre, vt illam, esse dicentes, eò quòd Pallas omnium sciētiarum sit Dea, & præfertim Sapientiæ, & Eloquentiæ, cum ex Iouis capite dicatur prodijisse, quare etiam Athenis præesse dicebatur, quòd ex illis optimi omnium prodirent Oratores, omnibusque in artibus peritissimi. Homerusq; semper eam comitem, immo ducem fingit Vlyssis, quem constat fuisse facundum, & eloquentem. & D. Augustinus in 7. de Ciuit. Dei, cap. 28. ex sententia Marci Varronis, affirmat per Mineruæ nomen fuisse à Poetis designatam Ideam, dum aiunt ex Iouis capite fuisse ortam, quasi Ideam, & Sapiencia in idem veniant, & simul orta sint, ex quo etiam factò Hermogenis consiliū mirum digno scitur, qui septem fecit ideas, cum idea sit septenarius ex hoc ipso mysterio, quia Pallas, & Sapiencia, & Alexander Farris in suo septenario affirmat apud Aegyptios symbolum, & hieroglyphicum Mineruæ fuisse septenarium. Hoc alij quoque Philosophi demonstrarunt, septenario inquam numero quasi quibusdam cancellis contineri Eloquentiam, qui hunc numerum, vt scribit Plutarchus, Apollini consecrarunt, qui Musarum pater est, & omnium artium, Poeticæque præsertim, & Eloquentiæ princeps, & (vt asserit Proclus in Timæum) septenarij Dux appellatus est ἑβδομαγήτης, & septimū quemque mensis diem Apollini sacrum volebant esse Athenienses (vt Aristophanis Interpretes affirmat) & sacra etiam illi faciebant, eo quòd septimo mensis die genitus sit à Latona, vt sexto Diana, & ideo illum diem appellabant sacrum ἱερὸν ἡμῶν Hesiodus ————— ἑβδὸς μὴ ἱερὸν ἡμῶν

Τῆ γὰρ ἀπόλλωνά χρυσάονα γέιναι το λητώ. idest,

————— lux septima sacra,

————— Hac etenim genuit Phæbum Latona nitentem.

Et eius

Et eius etiam nomen apud Græcos septem est literarum, dicunt enim Ἀπέλλων, Apollon, quod non caret mysterio. Et Homerus in M. Odyssæa, vbi Solis enumerat gregem, hunc illi numerum esse sacrum significauit.

Βόσκονται δ' ἠελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα

Ἐπτά βόων ἀγέλαι, τέσσα δ' οἰῶν πώα καλά. idest,

Pascitur hic letumq; pecus, armenta q; Solis,

Septem armenta boum, totidem quoque ouilia lata.

Et noster Poeta idem demonstrat in hoc sexto libro, vbi sacra Apollini facienda hoc numero monet, sub Sibyllæ persona.

Νῦν γρεγε δεῖν ἰταδίῳ ἑπτέμ μαδῶν ἰουενοσ

Πραῖττερις, totidem lectas de more bidentes.

Et Sicyonij cū à consultis Varibus iuberentur placare Apollinem, & Dianam, pueros septem, & totidem foeminas ad flumen Sytham emiserunt, quibus leniti Acropolim reuenerunt in Suadæ sacellū πειθεσ, qui mos supplicandi deinde quotannis seruatus est, ad idem Templum, eidem Apollini, quasi vellet significare ad Suadam, & persuasionem, quæ est finis, & τὸ ἔργον Eloquentiæ, opus esse Apollinis præsentia septenario sacrificio accersita, Quare etiam Astrologi septem illos gradus, per quos à superioribus ad inferiora fit attractus (vt vult Marsilius Ficinus) Apollini sacrarunt. Idem significarunt alij quidam Philosophi fabularum inuolucris Philosophiæ mysteria contegentes, qui Dionysium (qui etiam Musis & philosophiæ præesse dicitur, vnde dixit Tibullus,

————— Casio nam rite Poete

Phæbusq; & Bacchus, Pieridesq; fauent.

Et Proclus, alijque Philosophi cū Apolline Dionysium coniungunt, cum dicant diuidere, septemque præesse diuisioni Dionysiacum esse, & in harmoniæ verò omnia colligare Apolloniacum, & ambobus communem esse Septenariū. affirmant) in septem partes fuisse discretū tradunt sub enigmate, quæ septem dicendi formas significant. Huic rei aliarum quoque

fabularum testimonia subscribunt, quæ dicunt Amphionem, qui Thebas carminis dulcedine attractis saxis fertur extruxisse, & ob id pro ipsa Poetica interpretat, septem filias habuisse, quæ fuere, (vt Hyginus narrat in fabulis) Thera, Cleodoxa, Astynome, Astiacratia, Chius, Ogygia, Chloris; quare etiam septem constituit Thebarum portas, & ex filiarum nominibus appellauit, quæ omnia hoc mysterium septem dicendi formarum attingunt. necnon ad hanc quoque rem referri illa possunt, quæ de Parcibus sunt memorie prodita, quod septem litteras primum inuenerint, quasi ad literarum, & doctrine necessitatem, hic numerus sufficeret, quas etiam nonnulli tradunt Mercurium reperisse ex Gruu volatu, Mercurius autem dicitur Pater Eloquentie (vt dictum est) quare apud Martianum Capellam, uxorem duxit philologiam, & à Græcis dicitur ἐρμῆος quasi Interpres, quod sermonibus præsit; & ideo omnibus Academicis Mercurij esse dicitur tutelare numen, vt annotauit Alexander Farrus in suo Mercurio, & Iamblicus in epistola ad Anebonem; scribit Pythagoram, Platonem, Democritum, Eudoxum ex Mercurij columnis in Aegypto omnium scientiarum cognitionem accepisse, & multi etiam recentiores hoc numen suis præfererunt Academicis, vt *Affidati*. quare Phornurus de Nat. Deorum de illo ait: Est autem oratio, quam ad nos Dij miserunt, quare etiam erectis genitalibus deliniabant veteres etate prouectiores (cuiusmodi signum fuisse Cyllenis Pausanias tradit, & sigillum se ea specie æneum vidisse affirmat Picrius) sed minores, atque etate nondum adulta remissioribus, innuentes ad senium vergentis ætatis hominibus fecundam, atque perfectam adesse orationem, quæ etsi vulgaris sit, tamen ipsa, quæ proponit, assequitur, at etate immaturis sterilem, imperfectamque. Et Albricus Philosophus de Deorum Imaginibus, ubi habitum illius describit, inter cætera ait, fistulamque; de calamo factam syringe ad os suum ponebat, dextra sonans, mox addit: Eloquentia autem in fistula designatur.

designatur. Quare veteres, cum vellent orationem significare, siue Eloquentiam grauem, ac firmam, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, linguaque erat illi sacra, quasi Deo Eloquentie, & virga illi tribuitur, quam Hieroglyphici Eloquentiam interpretantur, & ex Haruspicum disciplinis admonet Vitruuius, ædè illi in foro statuendam, ubi exercetur eloquentia, & Ibis illi sacer est, qui symbolum est cordis, ubi residere Eloquentiam, & ingenium existimabant veteres, unde cordatos appellabant sapienter loquentes, atque disertos, Astrologique in comparandis septem Planetis, in Mundano corpore, septem membris sensui, & cognitioni inferuentibus in homine, os Mercurio tribuunt, velut parenti Eloquentie; & in seminalibus quoque membris eum Coli humano volunt respondere, per quem supra etiam vidimus significari Eloquentiam. Ad quam numeri septenarij in literis necessitatem (vt vnde digressa est, cò se referat oratio nostra) illud quoque pertinet, quod legimus antiquitus septem tantum præcelluisse genera literarum ex septuaginta duabus linguis, quas extitisse ex sacris literis habemus, & ex Isidoro Hispalensi, aliisque multis, nempe Hebræas, Græcas, Latinas, Syrias, Chaldæas, Aegyptias, & Geticas, de quibus hos in peruetusto codice versiculos se legisse refert Crinitus:

*Moses primus Hebraicas exarauit literas,
Mente Phœnices sagaci condiderunt Atticas,
Quas Latini scriptitamus, edidit Nicostрата,
Abraham Syras, & idem reperit Chaldaicas,
Galila prompsit, Getarum quas videmus vltimas.*

quo animaduerso fortasse nonnulli recentiores Lexica, siue dictionaria confecerunt septem linguarum, vel casus etiam, & nature instinctus quidam veritatis ab eis ignoratae conscius duxit, & in hanc mentem impulit. Huc etiam refertur à nonnullis septem apud Græcos vsus vocalium. Id parens quoque omnium rerum natura significauit, quæ cum fecerit

Apes

Apes quasi portentum, & præfagium Eloquentiæ, unde in **Platonis**, **Pindari**, **Diui Ambrosij**, & **Diui etiam Dominici puero** **rum** ore mellificatæ eorum portenderunt in dicendo diuinitatem, & à veteribus pro symbolo Eloquentiæ, & Poeticæ sunt positæ, septem eorum Duces adnasci voluit in **Aluearibus**, vt testatur **Arist.** lib. 5. de natura animalium, & septem annos illas viuere, teste **Verg.** --- *neque enim plus septima ducitur ætas.* Idem quoque eadem natura declarauit, cum ipsi voci, quæ est Eloquentiæ instrumentum, septem potissimum attribuit qualitates, quæ sunt acuta, grauis, circumflexa, densa, tenuis, longa, breuis; Et **Scribonius Libo**, qui forum constituit, & pro foro **Puteal** ad significandum accedentibus ad forum **Oratoribus** hanc esse necessariam septem formarum Eloquentiam, **lyram septichordem** singulis angulis expressit, nam per **lyram** significatam ab antiquis Eloquentiam, auctor est etiam **Bocacius**, vt diximus in libro de **Deorū Genealogia**, vbi de **Orpheo** verba faciens illi tributam **lyram** dicit, vt significet Eloquentiam qua ille præstabat. Poetæ quoque, quorum licet sit **fabulis** obscurata doctrina, à philosophia tamē non abhorret, sed parum, aut nihil propemodum differt, cum videamus **Philosophos** plerunque à **Poetis** suorum dogmatum confirmationem petere, id sepissimè confirmant, vt **Pindarus** in **Nemæis**, vbi dicit **Apollinem** septichordē **pulsare Citharam** aureo **plectro** ἐν δὲ μοίσασ φόρμιγγα ἀπόλλων. ἐπὶ τὰ γλωσσὸν ζευσίω πλάκτρῳ δικάων; id est, inter **Musas** **Citharam** **Apollo** septilinguem aureo **plectro** persequēs, quo in loco **Pindarum** de septem dicendi formis intelligere docti putant, quemadmodum etiam ode 2. **Pythiorum**, vbi designas has septem dicendi formas, ait: ἀθροισὸν χάριν ἐπὶ τακτύπῃ φόρμιγγος ἀπομινοσ. id est, considera gratiam septisonæ **liræ** adeptus, & **Euripides** dixit, ἐπὶ τὰ τόνον ὀρέϊαν χέλυω. id est, Septitonam montanam **Chelym**, quos imitatus **Horatius** dixit:

Τηγε

*Τηγε τῆσδο resonare septem
Callida neruis.*

Quod etiam declarauit in **Bucolicis** noster **Maro** hoc versu:
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula — Vbi de Eloquentia, & Poetica intelligit, cum voluerit dicere se post **Homerum** (vt asserunt **Interpretes**) **Principem** locū inter **Poetas** tenere, propter **fistulam septem** **cicutis** disparibus. i. propter **Poeticam** septem dicendi formis contentam, nam **fistula**, vt supra etiam ex **Albrici** sententia retulimus, apud **veteres** Eloquentiam, & **Poeticam** significabat, quod etiam annotauit **Vergilij** imitator **Calphurnius Siculus**, qui **Egloga** 4. ait:

Irrita septena modularer carmina canna.

Nec præteriuit **Syllius Italicus**, qui lib. 14. **bel. Pun.** alludens ad **Daphnin** **Verg.** ait:

Ille vbi septena modulatus arundine carmen

Mulcebat syluis — Nec **Quidius**, qui in 2. **Metamorph.** de **Mercurio** ait:

— onus dextra baculus siluestris oliuæ

Alterius dispar è septem fistula cannis.

Et nos quoque licet ab horum **Poetarum** præstantia longo interuallo seiuncti, idem tamen spectauimus in nostro **Iola**, in quo **Senatus Veneti** beneficio liberati ex maxima calamitate, illi gratias agimus, & **Musam** quoque sacramus, tāquam testē nostræ in illum fidei, & pietatis, & illius in nos humanitatis.

Hanc quoque suspendam, quæ argutis garrula ceris

Fistula septena coniungitur ordine canna.

Hoc cum optimè nosset ille **Ptolomæus** **Græcorum** **litteratorum** **Mœcenas** apud se septem voluit præstantissimos illorum temporū habere **Poetas**, quos à numero appellauit **Pleadem**, quos enumerat **Cœcus** in **vita Lycophronis**, & **Scholias** **Hephestionis**, itemque **Theocriti**, necnon **Suidas**, licet varient inter se in his recensendis, de quo videnda, quæ scribit **Mazonus**

zonus

zonus contra Patritium. Quod non casu, aut temerè, sed summo iudicio ab cruditissimo Rege factum, duo comprobant illius facta, qui eadem adductus ratione, atque causa, primo in eius Bibliotheca hunc numerum voluit inueniri, nam teste A. Gellio lib. 6. cap. vlt. congeffit millia voluminum septingenta, quod confirmari ab Eusebio, Iustino, Aristea, Vitruuio, & alijs multis autumat Mazzonus, in rationibus rerum à se dictarum de Poemate Daphni, siue Litierfa Sosithei, deinde in ludis Apollini, Musisq; dicatis cum iudicium, & certamen esset Poetarum constitutum, septem tantum delegit Iudices, vt recitat Vitruuius lib. 6. in quo etiam mirum quiddam recitatur de septimo, quod non fuerit alienum referre. Sex igitur lectis Iudicibus ex tota ciuitate, cum tam cito septimus non inueniretur idoneus, retulit Rex ad Bibliothecę Præsides, qui Aristophanem quędam proposuerunt. cumq; iudicium esset proferendum, sex primi Iudices primas detulerunt ei Poetę, qui magis placuerat Regi, & populo, Aristophanes verò ei, qui minus, cumq; reclamaretur ab omnibus, silentio impetrato, Aristophanes demōstrauit ceteros, qui placuissent, non sua, sed aliena recitasse, prolatisq; libris confiteri coegit furtum, cum verò solum esse Poetam, qui sua recitasset, & sic illum coronatum, ceteros condemnatos, ipsum verò Aristophanem Bibliothecę præsidentem fecit Ptolomæus, amplissimisq; muneribus donauit. Quare id præclarè intelligens nostris temporibus Iulius Cæsar Scaliger, cum sibi esset propositum Poetam perfectum informare, septem libris absoluit, nefas (vt arbitror) existimans alium numerum, quam hunc adhibere, quod cum suaprè ingenio fecisse, tum Hermogenis imitatione puto, qui cum omnes ingenij acie anteuerit, in hoc quoq; mirificè præstitit, vt hanc Eloquentiæ absolutionem, atque perfectionem hoc numero conclusam suo artificio quasi in Theatrum productam ostenderet, & septem has formas demonstraret, de quibus mox dicetur. Qui etiã ipse Ciceronem creditur

creditur præter ceteros habuisse admonitorem, & auctorem, qui cum hoc intelligeret, septem scripsit libros de Arte Rhetorica, libros de Inuentione, de Oratore, Partitiones, Topica, Oratorem, Brutum, siue de Cl. Orat. & de perfecto genere Oratorum; & in primo lib. de Orat. vt nos in nostris Scholijs in illum librum nuper editis cum Maioraggi commentarijs ostendimus, septenarium semper amplectitur, cum septem. n. primo artib. cōparat, deinde ex septē rebus perfectā constare dicit, postremo à septem rebus laudat, ex quo facilè assequi coniectura docti possunt, eum qui septenarium exagitauit in illis nostris Scholijs, parum esse in his veterum quasi mysterijs, & reconditis præceptis versatum, vel maleuolentia adductum ea etiã improbasse, quę sint maximè laudanda. & Aphthonius (vt ad propositum se referat oratio) illum secutus bis septem fecit præexercitamenta Rhetorica, alijq; multi etiam recentiores id secuti sunt. Ea de causa adductus est Empedocles, vt septem tantum constitueret Musas, quas memorat in nuptijs Hebes, & hinc quoq; factum, vt ad significandam absolutionem Eloquentię, & dulcedinem in Isocratis Tumulo Aries esset effectus (is enim fortitudinē Eloquentię in Hieroglyphicis representat, vnde etiam apponitur Mercurio præfidi Eloquentiæ) & in eo Siren cubitorum septem resideret, quę suauitatem septem dicendi formarum in Isocrate declarabat, Quod etiam Lucianus dilucidè significauit in Timone, vbi Demeas Rhetori decretū de eo coronando scribit, & ait: καὶ στεφανώσαι αὐτὸν χρυσοῖσ τεσσάρουσ ἑπτὰ. i. coronare ipsum aureis coronis septem, nam nisi in numero mysterium contineretur, putidam fuisset id dicere; vult enim eum coronare quasi perfectum in omnibus formis septem ad Eloquentiam necessario confluentibus, & Aristoteles in Rhet. ad Alexandrum, si modo est Aristotelis (quod negant nonnulli, & esse Anaximenis Lampfaceni volunt) septem facit species ciuiliū orationū πολιτικῶν λόγων tribus illis generib. subiectas.

& Dialectici numeri etiam commoditatem, & mysterium secuti (vt annotat Cæsarius) septem fecerunt species orationis perfectæ deprecatiuam, imperatiuam, interrogatiuam, uocatiuam, enunciatiuam, optatiuam, & subiunctiuam. Dantes quoq; in Purgatorio (vt Hetruscis etiam vtar exemplis, eum in nostra de Græcis literis cum Latinis coniungendis oratione dixerimus has quoque literas cum Græcis, & Latinis coniungendas, vel saltem illis subiungendas) id videtur voluisse significare, vbi fingit à Vergilio se deductum vsque ad septimum globam, & (vt ipse vocat) *Ghironè*, & tunc ab illo sibi dictum non posse ulterius ab ipso ducitum ad artis absolute peruenisset.

*Veduto hai figlio, & sei venuto in parte,
 Ou'io per me più oltre non discerno.
 Fratto l'hò qua con ingegno, & con arte.
 Lo tu piacer homai prendi per duce,
 Fuor se' de l'erte vie, fuor se' de l'arte.
 Vedi là il Sol, che'n fronte ti riluce,
 Vedi l'herbetta & fiori, & gli arboscelli,
 Che quella terra sol da se produce.*

Et idem etiam significauit in c. 4. Inferni, vbi ait se cum Vergilio, & cæteris Poetis peruenisse in pratum illum per septem portas, vbi erant insignes viri apud Poetas.

*Venimmo al piè d'un nobile Castello
 Sette volte cerchiato d'alte mura
 Difeso intorno d'alto fienicello.
 Questo passamo come terra dura,
 Per sette porte entrai con questi Sauri.
 Giungemo in prato di fresca verdura.*

Et Boccaccius in suis de fabulis dialogis, quos inscripsit Græco titulo *Decamerone*, septem tantum mulieres facit loquentes, quasi hoc voluerit significare, nefas esse, vbi Eloquentia laus queratur, hunc numerum præterire. Hoc nonnulli quoq; ex nostris

stris recentioribus animaduertentur summo ingenio, & doctrina viri, vt Iulius Camillus, qui totum illud suum Eloquentiæ Theatrum hoc numero cõstruxit. Septem enim primum accepit figuras Elementorum (vt ipse demonstrat in eo libello, quem inscripsit *L'idea del Teatro*) quas figuras omnium vult esset parentes, septem deinde unicuiq; tribuit gradus, & vbi-cunque potest, mirificè hunc numerum amplexatur, ait enim in eodem libello: *Ma per dar (per così dire) ordine à l'ordine con tal facilità, che facciamo li studiosi come spettatori, mettiamo lor davanti le dette sette misure sostenute dalle sette misure de sette Pianeti in spettacolo, ò dir vogliamo in Teatro distinto per sette sorte.* Et idem in eius Topica, vbi quoque Eloquentiæ materiam docet, ac septem hunc numerum cupidissimè amplectitur, statuit enim septem sylux dicendi quasi locos, quos pulchritudines appellat *bellexce*. & mox addit: *Et nel vero à questo settenario numero giunti gli antichi, conobbero esser à gli ultimi termini dell'eloquentia peruenuti; li quali tanto meno giudicarono nelle lor compositioni douersi tentar di passare, quanto à rari de' mortali è dato, che questi sette doni gli habbia l'eterno Motore per ispecial gratia felicemente conceduto.* & cum sibi vsuuenisset, vt hoc suum Theatrum de Eloquentia esset à maleuolorum calumnijs vendicandum, & comprobandum, hunc quoque numerum adhibuit, nam septem pro illo Latinas scripsit orationes, vt Iosephus Mactanus eius gener in quadam epistola testatur Italicè scripta, quã nuper mihi tradidit (cum Vtini essem) insignis morum stauitate, & etiam eruditione non vulgati Andreas Saxeus, vbi ita ait: *Et perche tutti non intendono la lingua Latina, nella quale con sette orationi ha dimostrato il detto mio Socero à letterati; & per il suo Dialogo le ragioni di questo trouato, ho preso così caualcando &c. Sed contrahenda iam sunt vela, & reuocanda ab hac parte oratio, que nimis fortasse videri poterit in his probandis euagata.*

Hanc nostram Eclogam in superiori capite citatam cum Graeca Odecula, ne nostrorum temporum memoria intermoriatur, & noster in Venetam Remp. addictissimus, & fidelissimus animus declaretur, hic denuo curauimus imprimendam.

IOLAS

AD SERENISSIMVM

VENETIARVM PRINCIPEM,

ET

^{MO} ILLVSTR. ^{MI} EXCELL. COLLEGII

PATRES

Fabij Paulini.

*S*as Imperij qui molem torquet,
& usque

Dat terris, dat iura mari, sub-
ducere curis,

Et fessum ad placidas animas
conuertere Musas.

*Huc ades, Intactae aeternum qui prospicis Urbis,
Et dominam late gentem, tantumq; Senatam*

Auspice

(Auspice quo Latij libertas viuit, in aurum Saturni redeunt antiquum saecula) ab alta Sede regis Princeps. Huc vos clarissima Patrum Lumina, quos saturo Conchilis Purpura fuco Incendit, Vestis quos signat Carula, Vobis Qua ductum Caelo genus arguit. Huc simul omnes Ferte (vacat si forte) pedem, qua murice acuto Procurrens pelago saxum vada frangit, & intus Antrum aperit latere exeso, quod saepe calori aestiuo inuitat doctas decedere Nymphas, Sapeq; felices modulando condere soles. Adsitis lati huc Proceres, dum Pauper lolat Vorticibus rapidis, sauoq; receptus ab aestu, Litorea vobis meditatur arundine grates.

Hanc ego, qua prona tranquillo attollitur vnda Campus, in aera silicis ceruice, virentem Aram constituo voti reus, & memor isto Sub titulo, quem saepe legat piscator, ab alto Rete trahens, quem Nauta uagus legat aquora uerrens, NUMINIBVS MARIS HANC SVPERI SERVATVS IOLAS.

Nunc viridi mihi surgit inops de cespite, Musco Carulei condensa sali, pro tempore, sed iam Si mihi sufficiant piscanti Numina praedam, Nec spes equoreas eluserit improba messes: Stabit marmoreis sublime educta columnis, Et circum liquido spirantia signa metallo, Artis opus rare, VENETOS referentia DIYOS.

Hic ego pacifera folijs ornatus oliua,

Suppliciter

Suppliciter reddam solennia vota quotannis,
 Fundens bina nouo fumantia pocula baccho,
 Sacramq; cauum succi cratera reponens,
 Serica quo mutent hilares incocta colores:
 Ostrea, & eduro sinuosa corallia trunco,
 Et pecturatis pelagi variata lapillis
 Pendebunt in farta, noua qui luce laescant.
 Astra repercussi trepidantis imagine Lunae,
 Hanc quoque suspendam, que argutis garrula ceris
 Fistula septena coniungitur ordine canna.
 Hadriacis hæc sacra Deis, & litora circum,
 Et scopulos, & saxa procul meditata docebit
 Illorum laudes resonare, & maxima facta,
 Atque olim partos VENETA virtute triumphos.
 Nunc rauum sonat hæc (fateor) desucta, sed vsu
 lam liquidum, iam dulce canet, nam sepe labellis
 Cum primam teneris admouit, carmina doctus
 (Nunc recolo) Lycidas laudauit, mattheq; dixit,
 Esto matthe Puer calamis, inflare cicutas
 Ni te pœniteat, Tu nostra fors an in acta
 Obiit primus eris. dixit, sed docta sequentem
 Me præcepta senis Paupertas inuida vellens
 Auriculam admonuit. Piscator retia cura,
 Discite puer conchas legere, & captare Paguros,
 Venalemq; sequi tranquilla per aquora prædam,
 Ut solere famem, quid profunt carmina? Pistes
 Fistula nulla trahit captiuos litore, cessit
 Ex illo calor, & torpescere passus auenam est.

Nec

Nec modo semper erunt magna hæc mihi numina Tertis,
 Non tantum illa colam, breuis hæc dum vita manebit,
 Verum, ubi me a lictæ defunctum tempora lucis
 Fata fuisse volent, descendam in amena vietas
 Elysi, & docta recinet sub tegmine lauri
 PURPUREOS mea Musa PATRES, URSEMQUE TOGATAM.
 Tantus amor meriti, atque benigni gratia facti est.
 Impulso me quantis seruarint illa periculis
 (Quandoquidem elapso dulcis meminisse voluptas)
 Dum pueri siccant ad Solem retia, dicam.
 Hæc piscosa legens celeri vada sæpe phaselo,
 Ostriferosque sequens scopulos, his tutus agebam
 Litoribus vitam, semper grauis are sonabat
 Dextra urbi, & capibus Galatea parabat inemptis
 Venturo mensam, Galatea potissimus arbor,
 (Nam fateor quondam, dum me vasa Phyllis habebat
 Spes malefirma quietis erat, malefirma pecuni)
 Cum subito auertens facilis fortuna recessit,
 Me cumulatq; inimica malis, nam gurgite vasto
 Squarum gorum de more pecus dum sictor, ab alto
 Sæuus agens hiemem consurgit fluctibus imber,
 Ex oculis lucem eripiens, celiq; ruina
 Oppressum, pelagiq; minis me vortice turbo
 Insanus rapit excussum, dextranq; coruscans
 Iuppiter (horresco refrens) me Iuppiter icetu
 Fulmineo iratus petit, hinc illisus iniquis
 Syrtibus affigor, cacique crepidine saxi.
 Spes hinc nulla fuga, præsens hic omnia lethum

Intentant,

*Intentant, deserta hic omnia, & omnia muta,
Mutus & ipse sui, (quæ vis est fulminis,) Hamos
Perdideram & Nassas, quin fors invidit acerba
Spem quoque, ut in vili tumularer mortuus alga.
Quid facerem? tantum nec fas exire periculum,
Nec mihi certa magis, vel numina dextra vocare.
Ergo illis tacitus suspendi vota. repente
Tutari dant posse famem, dum detonet lamber,
Conciliantq; louem, placido qui denique vultu,
Me mihi restituit, cum voce. Sed illa petenti
Responsum dixere. PVER velut ante per ista
Litora nodosos intende sub aquora caeses,
Ista tibi facient olim ocia tuta, tibiq;
Temporis hac pariet fortasse iniuria nomen.
Ante igitur tenera nascentur montibus alga,
Aridus in sicco volitabit gurgite piscis,
Ante caput liquidis submergere desinet undis
Mergus, & arata frondescent marmore tonse;
Quam nostro illorum labatur pectore tantum
Promeritum, aut capiant malegratam obliuia mentem.*

ΤΟΙΣ

ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΡΥΣΙΟΝ

ἔδος ρ. κωλ. 5.

Δεινῶ ἄλμησ' οἶδα ματι θῦον ὑδωρ, καὶ
Ἐκφυγὸν πλὴ λαίλαπ' ἀμαμάκετον
Πᾶστισ' ἔρδει Τυωδαρίδασ,
Καὶ κακῆσ' νόσασ' ἀπαλλαγείσ' ποτιέ ἱερὰ ῥέζει
Φαρμάκων εὖ εἰδότε' Ἀσκληπία,
Λυθείσ' δ' ἐγὼ πόνων, συγερέτ' ἄχιουσ,

Ἀντιρ. κωλ. 5.

Ἀσφαλείσ' δέρκων ἀπ' ἀμνηχάνεσ' ἄτησ'
Τῶ ποσθ' ἠρώων ὀφελῶ χάριν αἰ
Θυμέ; ἔκ' ἄλλασ' ἔχομεν
Εὐήμεσέρουσ' θεῶν τῶν ἐρχομένων χαμαί, ἥπερ
ΑΔΡΙΑΝΟΥΣ, οἱ δικαίω τροφόν
Νωμῶσι γνησίσι οἰο ἑλδθερίασ.

Ἐ'πωδ' ος κωλ. 1.

Πατρίδα πηδαλίω, λύσειν οἱ πάρεχον
Σοὶ καμῆτων, ἀγανάσττε φροντίσι
Φρέν' ὑπέθηκάν σε. Τίν' ἀποινα δὲ, καὶ
Ρύττρόν ἐσ' ἀντάξιόν σφιν ἰὼ φέρειν;
Ἵμνον, ὕμνος γὰρ θεῶν θέλγει νόον.
Ἀλλὰ νῦν, ἐπεὶ γέ μοι
Οὐ πάρα ἐκτανύειν ὕμνων πλῆχασ'. ἴσω τόδ'
Ρύσιον αὐτοῖσ' νῦν, χρεῖστέ
Σύμβολον, τό φημι λύσειν
Ἐ'γωγιέ, σωὲ τόκοισ, ἄψ.

E

Septem

CAPVT QVARTVM.

Septem formæ Hermogenis ponuntur, neque alias esse posse demonstratur duab. rationibus, ex proprietate orationis, & ex similitudine humani, cœlestisq; corporis, necnon Eloquentiam corpori commodè comparari, & varia formarum nomina apud Rhetoras afferuntur.

SATIS iam esse id, quod diximus, arbitror comprobatum, quod septem tantum sint dicendi formæ. Nunc quæ sint istæ demonstremus. Nos igitur Hermogenem sequuti in hoc genere præstantissimum, dicimus esse σαφήνειαν, μέγεθος, κάλλος, γοργότητα, ἦθος, ἀλήθειαν, & δεινότητα. idest, claritatem, granditatem, pulchritudinem, truculentiam, affectionem, veritatem, & grauitatem. Quæ (vt inquit Hermogenes) συμπεπλεγμένα, καὶ δι' ἀλλήλων ἴκονται, idest, connexæ, & inter se commixtæ perfectum, & omni laude cumulatum efficiunt Oratorem, atque Poetam. Quod verò non aliæ hæc sint formæ, quam istæ ab Hermogene diuinitus excogitatæ, quamuis multis argumentis id posset probari, breuitatis tamen studio, duobus tantum erimus contenti, quorum alterum ex ipsius orationis proprietatibus ducetur, alterum ex humani corporis perfectione, ad cuius similitudinem quasi eloquentiæ corpus constitui debet. Orationis igitur prima, & maxima omnium iudicio virtus est, vt sit dilucida, atque plana, vt quid dicatur intelligamus, ne sine suo excidat, summq; munus τὸ ἔργον non obeat, quod est (vt Aristoteles in 3. Rhet.) res explicare, & quasi sub oculos proponere, Hinc prima forma sumpta est σαφήνεια, idest claritas. Huic autem quoniam

niam humile, & demissum propinquum est, quo id euitetur, est amplificanda, atque exaggeranda oratio, ex quo orta est altera forma μέγεθος, idest granditas, quia verò magna in vastitatem cadunt, atque nimis fiunt deformia, nisi aliquis ornatus, atque concinnitas addatur, & quodam modo tornetur, & poliatur oratio, hinc emanauit tertia forma κάλλος, idest pulchritudo. Quoniamq; hæc sola, licet ornet, & vastitatem illam moderetur, suæque pulchritudine, & pigmentis illustret, non tamen tarditatem illam, qua omnia graua, magnaque sua natura sunt prælita, potest vlla ex parte subleuare, Ideo quarta hinc est profecta forma γοργότης, quam multi celeritatem, & agilitatem interpretantur. Sed quia omnis tam Oratoris, quam Poetæ oratio non solum in re exponenda versatur, sed etiam mouet affectus, & audientium animos nunc ad spem, nunc ad timorem excitat, aliquando ad clementiam, & lenitatem tradacere animos conatur, aliquando incendit, & exasperat, vt res, & tempus postulant: hinc quinta subsecuta est forma, quæ ἦθος dicitur, idest affectio. & quoniam id fieri non potest, nisi oratio veritatis speciem præferat, nam non mouentur animi in rei fictæ, aut falsæ enarratione, Vnde Horatius, & Aristoteles in Poet. præcipiunt, vt eorum affectus imitentur, quos imitari velimus; & Cicero in 2. de Orat. fieri non posse dicit, vt is, qui audit ad aliquem affectum deducatur, nisi omnes motus, quos adhibere volet Iudici, in ipso oratore impressi, atque iniusti videantur. Ideo ἀλήθεια, idest veritas est adhibita, & reperta. His autem omnibus, quia vti aptè, & sua quamque loco disponere, atque adhibere maximum est, & sine eo confusa, & monstri similis efficeretur, hinc quasi quædam absolutio, atque perfectio δεινότης, emerfit, idest grauitas, quam nonnulli idem esse volunt cum decoro. eadem ratione à simili probatur alias esse non posse, cum natura in eloquentiæ quasi corpore conformando perfecti hominis pulchram, & omni-

bus partibus absolutam formam sit sequuta. Nam in hominis præclarè conformato corpore primum desiderat colorem sanum, atque dilucidum nullo pallore, aut vitio obscuratum, deinde iustam ipsius corporis magnitudinem, paruitas enim ludibrio est, tertio membrorum, lineamentorumq; formam, ac venustatem, quarto agilitatem quandam, atque celeritatem in mouendis aptè singulis membris, quam Homerus Achilli tribuit, quinto sociam huic tribuit virtutem, & mores, sexto virtutem hanc veram requirit, & non simulatam: ridetur enim forma, & virtus adumbrata, nec permanet fucatum quicquam: in his postremo decorum postulat, vt nihil sit in eo ineptum, nihil superuacaneum, nihil mancum, sed omnia sibi sint consentanea, atque conueniant.

Quæ omnia his septem dicendi formis optime respondent, & ad Eloquentiæ conformandum corpus pari munere perfunguntur; Non aliq̄ igitur esse, quàm istæ potuerunt dicendi formæ, quamcunque enim harum demptis, mancum, & mutilum ipsum corpus Eloquentiæ relinquetur, his verò omnib. adhibitis nihil præterea desiderari in eo posse videtur. idē colligi potest ex cælestis corporis similitudine, in quo octo orbis tantū ponebāt antiqui, qui omnes his formis respōdent, nam primum secundum Platonis, & Aegyptiorum ordinem tenet locum Luna, quæ refert πλω σαφήνεια claritatem, & duas illius formas καθαρότητα, & δεινότητα, idest puritatem, & perspicuitatem: Luna enim & pura dicitur Græcè καθαρὴ, & perspicua. Sol granditatem refert, & illius formas σεμνότητα propter munus diuinationis, Τραχύτητα, & σφοδρότητα, idest asperitatem, & vehemētiam propter sagittas, vnde apud Homerum, acerbam necem infert Græcorum exercitui, splendorem λαμπρότητα propter radios, περιβολὴν, idest circumductum propter continentem lationem, qua quotidie circumfertur, & peragrat cœlestes regiones. Veneris, & Mercurij orbis, quoniam pari passu sequuntur Solem, referunt vnicam formam,

formam, quæ iccirco duplici nomine fuit ab Hermogene insignita, quorum alterum Veneri nempe κάλλος, idest pulchritudo, alterum Mercurio nempe ἐπιμέλεια, idest diligentia est accommodatum. Martis globus fero illo aspectu nobis γοργότητα, idest truculentiam repræsentat. Iuppiter τὸ ἦθος, idest mores, siue affectus, cum dicatur quasi iuuans pater. Saturnus πλω ἀλήθειαν, idest veritatem. Stellifer verò globus, qui omnes amplectitur πλω δεινότητα, idest grauitatem aptam, siue decorum, quæ posita est in omnium apto vsu formarum. multis præterea possem hanc rem confirmare testimonijs, Ciceronis, & aliorū, vnde Hermogenem has accepisse formas docti putant, sed his vos arbitror esse contentos.

Neque verò quemquā perturbet, aut offendat, quod Eloquentiæ corpus tribuerimus, siue eam corpori comparauerimus, & corporis habitam in ea rationem dixerimus: nam omnes id Rhetores passim faciunt, qui partes orationis membra, & articulos τὰ κῶλα appellant, & sapissimè à corpore ducunt similitudines, vt politissimus scriptor Demetrius in suo libello, comparat periodum brachio, quia vt in brachio sunt partes integræ ipsæ, totius tamen brachij partes, ita in ambitu sunt membra, quæ per se quidem perficiunt quandam sententiam, sed vniuersæ ambitus sententiæ sunt integræ partes, ὡς γὰρ τῆς χειρὸς ἕσση ἔλε τιτὸς μέρη αὐτῆς ἔλα ὅλησ ἔστιν. οἶον δ' ἄκτυλοι, καὶ πῶχισ: ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τῶν τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἰδία μέρη, ἔτω καὶ τῆς δριμοίας τιτὸς ἔλησ ἕσση μεγάλησ ἐμπορολαμβάνοιτ' ἂν μέρη αὐτῆς ὀλόκληρα ὄντα, καὶ αὐτὰ: Idemque appellat καμπλῶ, & συσροφλῶ λόγῳ, orationis flexionem, & conuersionem similitudinem corporum secutus, vt autumat P. Victorius illius doctissimus Interpretes, cum extrema pars membrorum ita flectitur, ac torqueatur, vt prima applicetur, atque ita orbem illum conficiat, sed verba Demetrii ipsa non erit alienum producere ὡσπερ τῶ θηρία συσρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται, τοιαῦτη τισ ἂν εἴη συσροφῆ, καὶ λόγῳ

λόγῳ καθ' ἑσπεραμένῳ πρὸς δεινότητα, idest, quemadmodum fere se ipsas contorquentes pugnant, similis quædam est etiam conuersio orationis, quasi in gyrum contortæ ob grauitatem. Sic Cicero in 3. de Orat. dicendi figuras appellauit habitum orationis, simili sumpto ex corporibus humanis. sed si habitum etiam orationis, & quasi colorem aliquem requiritis &c. item: Sic si quid in nostra oratione claudicat, sentit, nam claudicatio est corporis vitium, & πάθος. & paulo post dicit orationis infantiam naturalem, & mox figuris insidere quidam venustatis non fucio illitus, sed sanguine diffusus debet color &c. alibiq; adultam virginem vocauit Eloquētiam. Innumerabilesq; sunt apud hunc, & omnes Rhetoras de hac re, & similitudine testimonia, quæ persequi nimis foret putidum, & alienum; Quinimò Philosophi quidam, ac Theologi non ineruditi orationem humano corpori ita assimilant, vt dicant quemadmodum corpus septem res habet, quibus continetur, atque regitur, ossa neruos, carnem, cutem, colorem, spiritum, motum, ita in orationis corpore hæc eadem ita reperiri, vt ossium vicem gerant res inuente, neruorum, ordo, & collocatio, carnis elocutio, cutis numerus, coloris puritas, & quam vocant Græci σαρξίνειον, spiritus, memoria, motus actio. Multæ porrò nobis quæstiones in hac parte occurrunt, quas tamen, ne nimium videamur à proposito aberrare prætermittendas iudicamus, nam videretur de ideis verba facienti, atque formis, præsertim ei, qui à philosophia non sit auersus, sed illius quoque fontes quamuis parcè attigerit, esse etiam dicendum vtrum Platónico more sint intelligendæ, & extra cælum positæ sint procul ab omni materia, & rebus coniugatæ, an contra nihil sint, nisi quantum in singulis rebus licet eas inuenire. quæ quidem quæstio videtur ab ipso Hermogene excitata in suo præmio de formis, vtrumque omnium rerum sint, esseq; possint ideæ, & an potissimum orationis, vtrumq; totius Eloquentiæ vna tantum perfecta, an verò

plures,

plures, vt sunt plura genera, vtrumque ea ratione, qua vult Hermogenes ex admixtione fieri absolutionem, separata illa idea consistat, cum pugnare videantur ista esse mixtum, & corpore vacare, & multa alia, quæ alio fortasse tempore nunc reiecta, tractabimus. Quoniam verò intra Rhetoricæ cancellos continemur, non erit alienum harum idearum varia apud Rhetoras nomina colligere, ne vocabuli varietas tenebras offundat alicui: appellantur igitur à Cicerone sæpius orationis lumina, & insignia, vt in Partitionibus, & libris Oratorijs, alibi idem formas nominat, atque figuras, interdum etiam species, aliquando verò genera dicendi interdum habitus, & colores, ac etiam modos, vt in 3. de Oratore Græcè τρόπος, vt Isocrates in orationes περί αντιδύσεως, alij stilos nuncupant, Quintilianus virtutes, Græcè ἀρεταί, vt Aristoteles lib. 3. Rhetoricorum, & Aristides Sophista initio libri περί πολιτικῆς λόγῳ, i. de ciuili oratione, Demetrius has appellauit χαρακτήρας, Cicero Latinè notas, Dionysius Longinus in libello περί ὑψους, i. de sublimitate dicendi, vt interpretatur Robortellus τύπος τῆς λόγῳ, i. orationis typos, Philostratus in vita Dionis Prusensis vocat εἰκόνες, idest imagines, noster demum Hermogenes ideas quasi peculiari, & proprio nomine appellat, interdum verò & εἶδη, & γένη, idest species, & genera, aliquando verò etiam λόγῳ, idest orationes: nec quemquam hæc tanta nominum varietas offendat, omnes enim, qui scribunt aliquid noui volunt afferre, & cum res non possunt, nomina commutant, idq; etiam sæpenumero Philosophi faciunt, neque tamen vlla fit in rei cognitione mutatio, quamuis plerumque ob nominum varietatem maxime oboriantur difficultates, & multæ Philosophorum sectæ congruentes nominibus differant, vt Cicero dixit de Peripateticis, atq; Academicis. quare non superuacanea fuit nostra hæc nominum variorum explicatio, ea enim perspecta tolletur hallucinandi occasio.

De

De admixtione formarum in oratione, quam tribus modis à Poeta significatam in versu, & quo modo sit facienda declaratur, duabusq; rebus necessaria vitio fugiendo, diuinitatiq; orationis comparanda demonstratur, & multis veterum testimonijs eius necessitas, & vsus cōprobat.

QUEMADMODVM in Cœlo, vbi omnis est naturę perfectio, nihil est nisi purum, nisi simplex, & vnam, eandemq; semper retinens naturam, ita in terris, quæ contraria ratione gubernantur, nihil nisi mixtum, & ex pugnantibus compositum naturis reperitur, quodq; ab his abhorret, minimè delectat, humanum enim ingenium ab incunabilis assuetum varietati, eam semper cupit, & satietatis matrem respicit similitudinem, hinc dulcissima quæq; fastidium, & amarissima quoque pariunt, sed ex vtrisque temperata delectant, sic in sonis, & cantibus, sic in rebus omnibus, quare nihil mirum, si id quoque euenit orationi, in qua formarum admixtio maximè delectat, & diuinos facit videri Oratores, qui aptè illa, & commodè vtantur. Hanc tribus modis in hoc versu faciendam Poeta demonstrauit, primum in verbis obloquitur numeris discrimina, à Musicis sumpta metaphora, & similitudine, qui voces inter se discrepantes, acutas scilicet, grauesq; certa ratione ita coniungunt, vt vnam, eamq; concordem ex plurium varietate conficiant. deinde in vocum ipsarum antitypia, quam Latini Rheutores frenos appellant, fit autem illa, cum literæ, quæ contrario oris habitu, & instrumento proferuntur, sunt coniunctæ, ex qua re dirimitur pronūciatio, quia difficillimè mouentur,
& spiritus

& spiritus continuari non potest: prima antitypia est in verbo obloquitur, quia b contrario oris habitu pronunciat, quā l. hæc. n. lingua dentibus inserta, & aliquantulū illos excedente profertur, illa verò labijs iunctis pronunciat; adeo vt in hoc verbo statim contrahatur, & dilatetur os subito, quæ sunt contraria, altera est in voce illa septē superiori fere similis, nam p est litera labiorū, & t lingua profertur, tertia est in voce illa discrimina, fitq; illarum consonantiū aspero concursu s, c, & r, quia non bene cohærent, & varium oris habitum cōstituunt in pronūciando, senim litera profertur dentibus, estq; omniū literarū asperrima, & siluestrem quendam, atq; insuauem reddit sonum, & quasi sibilum: vt quilibet facile periculo faciēdo animaduertet; Quare veteres Poetę, Gręci præsertim, integras odas, & Poemata, sine hac litera faciebant, quę ab re ipsa appellabant ἀσιγμα, & natum etiā inde verbum ἀσιγματοποιᾶ, i. sine s litera cōpono, vel pango, vt erat ode illa Lasii Poetæ, quę inscripta erat Cētauri, & eiusdem Hymnus in Cererem, quorum meminit Athenęas lib. 10. δειπροσοφισῶν, ex quo quasi in prouerbij locum cesserat illud dictū Pindari de hac litera, & de his, qui sine hac scribebant, cuius meminit Halycarnasseus, & Athenęus lib. x. πρὶν μὲν εἶπε χοροιστενία τὰ οἶδα, καὶ τὸ σᾶν κίβδαλον ἄνθρωποι. i. Hæc noui homines antequā longitudo literarum, & s adulteratū subreperet. quem tamen locū variè recitat Halycarnasseus ipse, & variè aliquantū ipse Athenęus lib. 11. vbi etiā huius meminit. quo in loco addit Aristoxenū sæpius dixisse, quod Musici τὸ σῆγμα λέγειν παρητῆντο διὰ τὸ πληροσομοῖν εἶναι, καὶ ἀνεπιτήδειον αὐτῶ. i. s dicere renuebant, quia asperum esset prolato, & tibijs parū aptum, quare etiā ex Latinis Seruius (vt refert Quintil. lib. 9. cap. 4.) semper subtrahebat s literam, quoties vltima esset, & alia consonante exciperetur. Quod reprehensum à Lauranio Messalla defendit, qui etiam librū vnum de hac vna litera composuit, vt idem asserit Quintil. lib. 1. cap. 7. C porro litera (vt ad rem reuertamur)

palato pronunciatur, r autem dentibus profertur, & est asper rima, quare etiā canina dicitur. Irati. n. Canes restrictis dentib. r litera ringendo exprimunt, vnde irritare (Donato auctore) deductum est. Quare dixit Persius -- *Sonat hic de nare canina*

Litera--Cum igitur asperrimæ per se sint omnes hę literæ, asperrimus etiam est eorum concursus, & valde rixantur. Postremo id in ipsa numerorū, & pedum ratione docet, nā adhibet primū duos dactylos, duos deinde spondęos, rursus alterū dactylum, & alterū spondęum, in quo facile declarat æqualem hanc esse debere admixtionē, & contrarias formas diuersis, oppositisq; formis proportionē adhibita subleuandas, & quasi temperandas; quod maximè omnium fecisse Demosthenem dicit Hermogenes, & ex eo factum vt pulcherrimum, & præstantissimum eius sit genus dicendi, ait enim in proœmio primi libri Idearum, vbi de Demosthenica oratione loquitur: *Αλλ', ὑπερέλεγον, τάτω γάρ ὁ δὴ πολλοσὸν ἔστι μέροσ, ἢ εἶδ' οσ ἰδίασ μιάσ κλειόνι χρησαμένοσ τῶν λοιπῶν, τῶσ δ' ἄλλοισ ἀπασι, ἐκάστω τὸ κατ' ἀξίαν νεύμασ, καὶ τὰ μὲν ὑψηλὰ σφόδρα, καὶ λαμπρὰ τῶν νοημάτων μεθόδοισ τισι, & χήμασι, ἢ τινι τῶν ἄλλων καθαρωῶν, τὰ δ' αὐ λεπτὰ, καὶ μικρὰ δὴ τῶν αὐτῶν τέτων ἐγείρων τε, καὶ ὀρθῶν, καὶ ἐκάστω τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα μυγυῖοσ τοῖσ ἐκ οἰκείοισ, οὐδὲ ἰδίοισ αὐτῶν μέρεσι καταποικίλλων οὕτω τὸν λόγον αὐτοῦ πάντα πεποίηκεν ἀρμόστειν αὐτοῖσ, καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑναὶ πασῶν αὐτῶ δὲ ἀλλήλων ἡκασῶν τῶν ἰδεῶν, ὡστ' ἐξ ἀπάντων τῶν καλῶν ἐν τῆτο κάλλισον, ἀπειργάσθη εἶδ' οσ λόγων τὸ Δημοσθενικόν.* quæ à nobis sic sunt latinitate donata: Verum hac, quæ vna de multis est pars, vel species formæ vnius, magis vsus, quàm reliquis, alijs verò omnib. singillatim, quod cuiq; conueniebat tribuens, & excelsa valde, & splendida sententia methodis quibusdam, vel figuris, vel aliqua aliarū partium extenuans, rursusq; tenuia; & parua per hæc eadē excitans, & attollens, & singula alia, & hæc commiscens nō proprijs, neq; peculiaribus earum partibus, & varians sic orationem omnia fecit

fecit cōgruere sibi ipsis, & totū vnū esse omnib. ipsis inuicem cōmixtis formis, vt ex omnib. pulchris hæc vna pulcherrima sit effecta forma orationū Demosthenica. quod quidē videtur summa ratione factū, vt. n. in Musica nō sonorū similitudo, sed dissimilitudo efficit harmoniā, vt præclare Nicomachus cōtra Platonē, vt vult Boethius, quāuis ego idē cū Nicomacho sentire Platonē puto, sed paulo obscurius locutum, verū non his nūc est locus. Sic in oratione, formarū varietas facit eloquentiam nō similitudo, quæ mater est fatietatis. Hæc aut admixtio formarū est necessaria primū ad vitiū fugiendū, deinde ad diuinitatē orationi accersendā, quod verò sit vitiosa oratio, quæ ex vna tantū forma cōstet, testatur Hermog. in multis locis, & præsertim in proœmio, vbi ait: *φύσει πικράμαρτημα τὸ μονοειδὲσ, & μὴ ποικίλον λόγον ἐργάζεσθαι.* i. natura vitiū est vnius tantum formæ, nō variam efficere orationem, nā similitudo, vt inquit Cic. est fatietatis mater, nihilq; tā fatiat, quàm quod semper est idē, & Auctor scholiorū de figuris Rhetoricis in eandē sententiā *χρησιμός ἔστιν ἡ περὶ τῶτων γ' ὡς οσ πρόσ τὸ μὴ διαφθεῖρειν, τὰ τῶν ἀρχαίων, & ἵνα, μὴ ἀμάρατα μὲν μονόχημοι, καὶ προσωρορῆ τὸν λόγον προσφέροντες.* i. utilis est harū rerum cognitio, ne consuetudinē antiquorū violemus, & ne peccemus vnius tantum formæ, fatietatisq; plenam orationē edentes, & ipse Hermogenis Interpres Græcus *σκληρόσ μὲν γάρ, καὶ προσωρορῆσ ὁ μονοειδὲσ λόγοσ, ἡ δ' οὐσ δὲ, καὶ πιθανώτατοσ ὁ ποικίλοσ, καὶ πολυχρημάτισοσ.* i. dura, & fatietatis plena est vnius formæ oratio, iucunda verò, & ad persuadendū maximè accommodata, quæ varietate condita est, & ex multis figuris cōstat. & Alexander in 1. lib. de figuris, vbi agit de vtilitate figurarum, *καὶ μὲν, ποικιλίαν, τινὰ ἐν τῶ λόγῳ παρέχει τὰ χήματα ὡσ ὅγε ὁμοειδὲσ προῖσαται τρόποσ: δὲ δὲ τὴν ἡδονὴν δώκειν, & τὴν ποικιλίαν ἐν τῶ λόγῳ μετὰ τῷ χρησίμῳ.* quæ sic vertit Natalis: præterea varietate quadā figuræ inspergūt orationē, ne ipsa vniformis oratio videatur, oportet autē voluptatē aucupari in oratione,

ac varietatem vna cum vtilitate; quam Natalis versionem libenter posuimus, quoniã maximè consentanea nostro est proposito, nam videtur legisse illo loco *μοιοειδής*, quo verbo vtitur Hermogenes, & profecto in illis verbis Græcis, quæ leguntur in Aldinis suspicor de mendo, cum sensus satis mihi non satisfaciat, videtur enim velle id dicere, vel simile, quod vertes dixit Natalis, ne ipsa vniformis oratio videatur: sed ista, quæ nũc leguntur, non id omnino dicunt. Cicero vbiq; hanc admixtionem tacitè faciendam monet in 3. de Orat. vbi ex hac ipsa inducit Antonium laudantem Crassum. Atqui uides, inquit Antonius, quam alias res agamus, quam te inuiti audiamus, qui adduci possumus (de me. n. conijcio) relictis vt rebus omnibus te sectemur, te audiamus, ita de horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de peruulgatis noua quædam est oratio tua. In hac admixtione quoque, quam appellat ipse varietatem, omnem uim Eloquentiæ esse sitam facilè demonstrat in omnibus eius libris, in quibus si quis paulò diligentius quid dicat, attenderit, vbiq; hanc laudibus efferre, & in ea sitam esse perfecti oratoris vim iudicare facile cognosceret. Qui etiã in eo lib. qui inscribitur Orator in suarum orationum laudes prouectus cupidissimus homo laudis ex hoc potissimum sibi gloriã comparare conatur, quòd optimè hac admixtione, & uarietate fuerit usus. ait enim: Nullus orator tam multa ne in Græco quidè ocio scripsit, quam multa sunt nostra, eaq; hanc ipsam habent, quam probo, uarietatem. Cuius utinam uarietatis uoluisset ipse apertè artificium explicare, & quam ipse tenebat artem, quamque in suis scriptis adhibuit, literis mandare, longè facilius fortasse esset ad eloquentiam aditus, quem tot obstructum difficultatibus nemo post illum tantũ sibi ualuit aperire, ut ad eum posset, quem ipse attigerat gradum, peruenire. Hoc nonnulli etiam ex ueteribus Rhetores animaduertent, ut Demetrius ille Phaleræus, qui summus etiã fuit Orator, ait. n. in suo libello, *περὶ ἑρμηνείας, ἰ. de oratione,*

ὁρῶμεν

ὁρῶμεν γὰρ πρὶν τῶν ὁρομένων χαρακτηρῶν ἐναντίων πάντα μεμιγμένους πᾶσιν, οἷον τὰ Ὁμήρου ἔπη, ἔ τῶ Πλάτωνα λόγους, ἔ Ξενοφῶντος, καὶ Ἡρόδοτου, καὶ ἄλλων πολλῶν πολλῶ μὲν γαλοπείπειν κατὰ μεμιγμένῳ ἔχοντας, πολλῶ δ' ἐνόητα, καὶ χάσιν. idest, uidemus enim præter eos, qui uidentur esse contrarij characteres omnes permixtos omnibus, ut Homeri carmina, & Platonis scripta, & Xenophontis, & Herodoti, & aliorum multorum multum decorem permixtum habentes, multam grauitatem, & gratiam. Isocrates quoque in oratione *περὶ ἀντιδύσεως*, quam arduum hoc sit opus admixtionis facile declarat. ait. n. τὸ σῆμα οὐδ' ἄλλο τὸ λόγος σιωπῆ ἐν, καὶ τὸ σῶτα ἰδέασ, καὶ τὸ σῆμα ἀλλήλων ὑφ' ἑσῶσασ σωμαρμόσασ, καὶ τὰς ὁπφορμένους οἰκειῶσασ τὰς προειρημένους, ἔ πᾶσασ ποιήσασ σφισὶν αὐταῖς ὁμολογημένας οὐ πᾶν μικρὸν ἦν ἔργον. idest, tantam igitur orationũ longitudinẽ prospicere, & tot formas, & tantum inter se differentes contemperare, & subsequentes coniungere prædictis, & omnes efficere sibi ipsis congruas, non ualde exiguum est opus. Hoc cũ demonstrare uellent ueteres Eloquentiam hoc quasi ænigmate, & Hieroglyphico significabant Iridis cœlestis specie, quæ suorum colorũ permixtorũ uarietate, optimè admixtarũ inuicem formarum pulchritudinẽ, & dignitatẽ representaret, quod etiã sub eiusdem nominis herba significarũt, ob multiplices illius usus, & uires, itẽ ob multiplices, uariosq; colores, quibus quasi uidetur picturata: deinde sub Herculis senio confecti figura, qui catenis aureis auribus appensis auditorũ, & è sua lingua pendentibus omnẽ multitudinem non inuitã duceret. quod Hieroglyphicum Gallorũ esse scribit Lucianus in Hercule, cuius habitum ibi describit, & quomodo sibi fuerit admirati enucleatũ enigma à sene quodã erudito Gallo, qui diceret ipsos sub Herculis figmento significasse eloquentiã, sed uerba, quæ ad rem nostram faciunt non omittenda, reliqua ab illo petant Lectores.

ὁ γὰρ δὴ γέρον Ἡρακλῆος ἰκέτωσ, ἀνθρώπων παμπολύτε πλῆ-

θοσ

θροσ ἔλκει ἐκ τῶν ὄτων ἅπαντας δεδεμένους, δεσμά δὲ εἰσιν αἰσει-
ραὶ λαππῶ χευσσῆ, ἔ ἠλέκτρα ἠργασμένα ἐρροῖο ἰοικῆα τῶσ καλ-
λίσοιο. i. fenex ille Hercules ingentē hominum multitudinem
trahit ex auribus omnes alligatos, uincula uerò sunt catenæ
tenues ex auro, aut electro fabrefactæ, torquibus similes pul-
cherrimis. Quid est enim aliud illa Catena nisi admixtio, &
connexio idearum, quæ in oratione non secus connectun-
tur, ac annuli in catena. Ad quod etiam respexisse possumus
dicere Homerum in Iliad. θ. Apud quem Iuppiter catena illa
gloriatur omnes Deos posse trahere ad se, & terram etiam, &
maria suspendere, illos uerò nequaquam. Nam proprium est
oratoris omnium animos quocumque uoluerit ducere, & ad
iram concitare, & iterū ad lenitatem reuocare, & suo demum
iure, & modo regere. Mouere uerò inanima, ut maria, terram,
est Poetarum, ut Apollinis, Orphei, Amphionis, & aliorum, &
illud etiam suspendere omnia non sine maximo mysterio est
dictum, nam ex perfecti Poetæ, atque Oratoris oratione, &
ore pendere dicuntur Auditores, hoc enim ex attentione na-
scitur, quam comparare est orat. unde illud Vergilij:

— *Pendetq̄ iterum narrantis ab ore.* & Ouidius:

Narratis cōiux p̄det ab ore uiri. Versus autē Homeri sunt hi:

Σειρῶ χευσσείην ἔξ ἑρανόθεν κρεμάσαντες

Πάντες δ' ἐξάπυσθε θεοί, πᾶσιν τε θέμεναι:

Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσατ' ἔξ ἑρανόθεν πεδῶντε

Ζῆν' ὕπατον μήσωρ' οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε,

Ἀλλ' ὅτε δ' ἡ, καὶ ἐγὼν πρόφρων ἐθέλοισι ἐρύσασθαι

Αὐτῇ μὲν γαῖῃ ἐρύσασθαι, αὐτῇ τε θαλάσῃ.

Σειρῶ μὲν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον οὐλύμπιο

Δησιάμειν, τὰ δὲ κ' αὐτε μετῆρα πάντα γένοιτο,

Τόσων ἐγὼ περὶ εἰμι θεῶν, περὶ εἰμ' ἀνθρώπων.

Quæ sic Latinè sonant:

Auratum Cæli suspendite ab arce Catenam,

Et trahite hanc totis innixi uiribus omnes.

Dijq̄,

Dijq̄, Deaq̄, polo sed non deducere summum
Vestra Iouem valeat, quamuis sit maxima, virtus.
At mihi si libeat nostros contendere neruos;
Hanc terra educam, vastosq̄ hanc gurgite ducam;
Rt circum summi innectens amplectar Olympi
Culmina, suspensio, pendebuntq̄ omnia Cælo.
Tantum ego Calicolis præsto, & mortalibus unus.

Diuius quoque Plate hanc formarū admixtionem sub inte-
gumento Catenæ ferreæ ex magnete pendentis in Ione signi-
ficauit; quare docti quidam uiri id arripuerunt tamquam Hie-
roglyphicum ad declarandam Poetarum præstantiam accom-
modatissimum, quia connexionem illam declarat Idearum &
Musarum, ex qua furor ipse diuius, quo corripuntur Poetæ,
emanat. huius meminit Cælius in 2. libro, appendicis additæ
Valerianis Hieroglyphicis. Quod uerò ex ista formarum di-
cendi admixtione eloquentiæ diuina facultas comparetur,
à me fuit demonstratum in ea, quam tertio abhinc anno
habui, de literarum diuinitate, orationem in exordijs stu-
diorum, in qua ita disputauit, ut dicerem diuinam quan-
dam adhiberi vim posse orationi à cœlesti illa, & diuina
eloquentiæ forma per hanc admixtionem deductam, quia
anima mundi, cuius munere hoc assequimur (ut paulò altius
cum Platone repetam) totidem habet rationes rerum, &
femina diuinitus sibi data, quot exempla, & species sunt
in mente diuina, per quæ has inferiores in rebus species
gignit, & hinc fluxa hæc diuinis illis è regione singulis sin-
gula respondent, & possunt illarum etiam vires, si se illis
aptè conformarint, allicere, tanquam igitur sulphurea fax
ad ignem exposita flammam repentè concipit, ita optimi
Oratoris mens, si diuinum commodè subsequatur exem-
plar vim trahit affectione, & in optimè affectam, aptamque
mentem tota ipsa ideæ virtus affatim redundat, & influit.

Sed

Sed de huius admixtionis vi postea diceretur cum de Musica differuerimus, in qua etiam demonstrabimus per temperatam sonorum admixtionem multa fieri diuinis proxima.

CAPVT SEXTVM.

Octo partes formarum significatæ in verbo numeris à Poeta demonstrantur, & eorum varia nomina, afferuntur, & quomodo variandi sint in singulis formis numeri declaratur.

N qualibet harum, quas supra memorauimus; formas octo (ut uult Hermog.) cōsiderātur, inquit. *πᾶντα μὲν οὐκ εἶδ' ἢ λόγων ἐν τῷ τοιοῦτο θεωρήματα, & δὲ τῶν γίνεται ἐννοίασ, μεθόδου, λέξεως, σχήματος, κώλας, σιωθῆκῃσ, ἀναπαύσεως, ρυθμῆ.* i. oēs igitur formæ orationū in his spectantur, & per hæc fiunt, sententiā, methodum, dictionem, figurā, membrum, compositionem, clausulā, numerum. Quæ omnia in illo uerbo numeris, quod ultimū est ex illis, expressit Poeta. Nā in hoc tanta uis est, ut hoc posito cæteræ partes consequantur omnes, non secus, ac fieri solet in magnete, qui nō solū annulos trahit ferreos *δακτυλῖσ* appellat Plato, sed illis quoq; uim eandem suam tribuit, ut alios trahāt annulos ferreos, adeo ut nulla artificis opera possit multorū annulorum cōfici catena. sic accidit in numero, qui secū trahit eadē ferē uirtute duo ex superioribus, & illis quoq; uim tribuit, ut secū gradatim cæteras partes alliciant, adeo ut uno posito hoc cæteræ necessario subsequantur. Nam numerus *ῥυθμὸσ* constituitur (ut uult Hermogenes) ex clausula primum, quam uocat Hermog. *ἀνάπαυσιν*, alij uocāt *κατάλυξιν, καὶ βάσιν*, i. depositionē, & basem (libenter. n. nominū uarietatem colligo, ut congruere inter se Rhetores uideantur, neque nominum uarietas pariat obscuritatem) Demetrius *ἀναπαύλασ, & ἀπαθείσεισ*. i. ut

Victorius

Victorius interpretatur requietes, & depositiones. Hanc Cic. uocat tū clausulam omnibus receptum nomen, tū impressionem, ut in 3. de Orat. Componitur secūdo numerus ex cōpositione, quā uocat Hermog. *συνθήκη, & συνθεσις*, Hanc coagmentationē, & quasi structurā appellat Cicero, quod uerbum timidè à Cic. prolatum quasi non propriū sibi uideretur, auide est à multis arreptū: in Orat. hanc collocationem appellat, sed est uniuersalius, alij iuncturā nominarūt Græcè *ἄρμογῆσ, siue ἀφῶ*. Quod autem numerus constet ex compositione, & clausula, patet etiā ex Cic. qui in Orat. sic ait, Quare cū aures extremum semper expectēt, in eoq; acquiescant, id vacare numero non oportet, sed ad hunc exitū tamen à principio ferri debet uerborū illa comprehensio, & tota à capite ita fluere, ut ad extremū ueniens ipsa consistat. Clausula autē *κώλα*, i. membra trahit, quæ nonnulli appellāt interualla, Græcè *συσήματα*: quia his tanquā paribus interuallis distinguatur oratio, trahit autē clausula membra, quia ipsa necessario aut membrū claudit, aut periodum. Cōpositio altera pars numeri locutionem postulat, sine qua nulla possit esse: Aristides Sophista hanc uocat *ἀπεργελλίαν*, Latinè dici potest enunciatio, Dionysius Longinus uocat *φράσιν*, i. phrasim, Aristot. *λέξιν* dictionem, & Demetrius *ἐρμηνείαν*, i. locutionē. Hic porrò suas habet quasi pedisequas figuras, quæ illi inseruiunt, quæ quoniā sunt ueluti quidā cincinni, uel potius habitus, & ornamenta, quibus expolitur, ideo appellātur *σχήματα*, recepto iam uocabulo apud Rhetores Latinos schemata, Trapezuntius uertit exornationes, deinde eadem locutio tanquā corpus animam, & forma materiā sententias desiderat, sine quibus esset inanis, & nulla; Has uocat Hermog. *ἐννοίασ*, Aristides appellat *γνώμασ*, quod idē est, alij *νοήματα*, i. cogitationes, Longinus *νόσιν*, i. intellectum, alij etiam *νοῦν*, i. mentem, Cic. præter cōmune uerbum sententias, sensus appellat, & interdū etiam res. Sententiæ demū suum trahunt artificium, & methodum, sine qua se susti-

G

nerc

nerē nequeant, hanc μέθοδον, methodū appellat Hermog. Latini Rhetores quidam ductum, vt Chirius Fortunatianus, alij appellant modum, tractationē vocat Cic. in 3. de Orat. Hali- carnassēus ἀγωγὴν, i. deductionem, vel modū. Dionysius Longinus τάξις, καὶ οἰκονομία τῶν πραγμάτων, i. ordinē, & dispositionem rerū, Aristides σχῆμα, καὶ τύπον τῆς λόγου, i. schema, & orationis typum, Trapezuntius vocat artificium. Communis verò Rhetorum schola appellat σχήματα τῆς ἐνοίας, i. figuras sententiarum: Quare hoc ordine, & modo vnum altero care- re non potest, & pauciores esse non possunt, neq; plures desi- derantur, & Poeta vno numero posito cæteras omnes partes posuisse dici potest, cum illū necessario consequantur, & in il- lo virtute, & potestate τῆς δυνάμει, tanquā annuli in magnete contineantur. Quod non aliter fit, quam accidere solet in Mu- sicis, apud quos, si ea chorda, quæ dicitur μέση tangatur, om- nes aliæ resonant chordæ, si verò illa non moueatur, sed vna aliarū, illa tantum sonat, non aliæ, quod qua ratione fiat, decla- rat Arist. in problematis, vbi de Harmonia agit quæstione 36. cuius hæc sunt verba, εἴτε τί ἐάν μὲν ἡ μέση κινήθῃ, καὶ ἄλλαι χορδαὶ ἤχησιν φθηγόμεναι; ἢ ἐάν δ' αὖτ' ἡ μέση, τὰς δ' ἄλλων πῶς κινήθῃσα μόνη φθέγγεται; i. propter quid si media mouea- tur, & aliæ chordæ resonant loquentes? si verò hæc quidem quiescat, aliarū verò aliqua moueatur, sola illa resonat? & quæ sequuntur. Summo autem artificio dixit numeris in numero multitudinis, vt per hoc demonstraret nō vnum tantū in ora- tione esse adhibendum numerum, sed plures, & hos diuersos, & semper in omni numero vitandam esse frequentiam, nam frequentius iisdem adhibiti numeri fastidium pariunt, & fatie- ratem, vel etiam affectationis inuidiā, quam Græci κακόζηλον vocant; sunt. n. adeo. insignes eorū percussiones, vt ab omnib. facile deprehendantur, & cognitæ quasi nauseam pariant. qua- re inquit Cic. in Orat. nihil esse in orationis numero tam vi- ciosum, quam si semper est idem, & paulo post de Dichoreo locutus,

locutus, quem vehementer in cadenti oratione probat, ait, sed id crebrius fieri non oportet: primum. n. numerus agnoscitur, deinde fatiat, postea cognita facilitate contēnitur: Quare me- rito vitio datū est Stratocli, siue Hierocli illi, & Menecli, quia semper eodē propemodum modo corū infisteret oratio, licet dicendi copia, & grauitate, alijsq; rebus, quæ in Oratore desi- derātur, magnopere prestaret, de quibus Cic. in lib. de Orat. meminit his verbis: Tertiuū est, in quo fuerunt fratres illi Asia- ticorū Rhetorum ferè principes Hierocles, & Meneclis, mi- nimè mea sententia contemnendi, & si à forma veritatis, & ab Atticorū regula absunt, tamen hoc vitiiū compensant, vel fa- cultate, vel copia, sed apud eos varietas non erat, quòd omnia ferè concludebantur vno modo. Quare doctiss. Vergilius nos admonuit, vt id vitarem; Nam si cōmutationibus varijs nu- merorū, & vicissitudinibus uteremur, nec deprehenderetur (vt in- quit Cic.) quid à nobis de industria fiat, & occurreret fatie- tati. Alia quoq; ratione id factū à Vergilio possimus dicere, vt quoniā de formis dicēdi, quæ plures essent, loqueretur, plu- ra i numero vteretur ad declarandū vnicuiq; formæ propriū, & aptum numerum esse accommodandum, quod optimè nos- ter animaduertit Hermog. qui numerū ad formam orationis accommodat. Nam primæ formæ, quæ est perspicuitas, seu cla- ritas σαφήνεια, iambs tribuit, & trocheos in membrorum, & cōmatum compositione, ex quibus tamē ita fieri dicit oportere, vt etiā dactyli, & anapesti, alijsq; interferantur. Ανάπαιστιον verò. i. clausulam huius formæ vult esse Iambicam, aut Tro- chaicam. Granditati postea quam ipse vocat μέγιστος, & eius partibus, quæ sunt sex formæ σιμνότης, περιβολή, τρεχύτερη λαμπρότης ἀκμή, καὶ σφοδρότης. i. grauitas, circumductū, aspe- ritas, splendor, vigor, & uchemētia, non solum dactylos anape- stos, & pæanas accommodat, sed etiam Epitritos omnes ferè præter quartum, iambs etiam non omnino reijcit. Et sic in singulis dicendi formis facit, quæ persequi nostrum est pro-

positi, fatis sit doctos admonuisse, & hæc exempli gratia dixisse. Hoc etiam noster Cicero animaduertit, numeros. s. esse formis dicendi accommodandos, cum dicat Iambū in humili, atque demisso sermone esse frequentissimum, Pæana in amplioribus, & Daçtylum in vtrisque, tria enim hæc facit ille dicendi genera, tenue, medium, & sublime.

CAPVT SEPTIMVM.

Non plures esse quàm octo partes illas, quæ in formis adhibentur, demonstratur, ex affinitate numerorum septem, & octo, & Iulij Camilli opinio rejicitur, qui plura posuit, & in his octo contineri omnia illa ostenditur.

QUOD solet his vsuuenire, qui longū aliquod iter susceperunt, qui cū aduentante nocte longius absunt ab hospitij loco, quāuis in amenam aliquā deferatur regionem, & pratū, in quo alias placidè conqueuissent, loci amenitate deleniti, tamen eo tempore quācitatissimè præteruolant, ne. s. noctis caligine, atq; tenebris opprimantur, & vt defatigati itineris difficultate cōquiescant in hospitio, idē nunc mihi contingere possum affirmare, cum. n. his postremis partib. meæ hodiernæ disputationis in eas res inciderim, quæ sunt pulcherrimæ, maximamq; mihi materiā supeditet orationis fortasse non vulgaris, tamen, quoniā præstituti tēporis nos reliquæ sollicitant, & breuitatis admonent, tū etiā quiescendi desiderio, veritus quoq;, ne vobis sim diuturna oratione molestus, strictim quasi percurrens attingo, vt seci in superioribus, & nūc quoq; faciam. Quod igitur non plura esse, quàm octo, debeat ea, quæ in singulis formis considerantur, multis argumentis, & mathematicis etiā rationib. comprobari

bari posset, sed breuitatis causā prætereo, hoc vno tantū contentus, quod summa est inter hos duos numeros cōiunctio, & affinitas, vt merito alterum alter consequi debuerit, & in formis, quæ sunt septē, octo considerari. est. n. vterq; plenus, atq; perfectus alter altera de causa (vt inquit Cic.) hinc apud illū in somnio Scipionis præcipuè conuenerunt ad illius præclari viri ætatē conficiendā, nec sine magno mysterio à Cicerone adhibiti, vt Macrobius affirmat, hinc apud Platonē ijdem numeri conuenerunt ad Mundi exedificationē, in illo triangulo numerorū septem, ex quibus animā mundi fabricatam commētus est Plato, ex altera. n. est octo, ex altera 27. hinc in Musica, quæ parens est Eloquentiæ quodā modo, Plato. n. in 2. de Rep. orationē facit Musicæ partem, hi duo potissimū numeri congruūt, & in diapason omnium perfectissima harmonia reperiuntur, sunt. n. in illa octo soni, septem interualla, & in cælesti harmonia ex octo cælorū globis septem efficiuntur distincti interuallis soni, quare idē quoque fuit in orationis quasi harmonia faciendum. Hinc apud Theologos, (si licet admiscere prophanis sacra) septenarius legē significat, octonarius verò tanquā necessario consequens Euangeliū. Hinc Beda Tom. 4. in Sam. alleg. septenarius numerus propter Sabbathum legi, sicut octonarius Euāgelio propter resurrectionis mysterium cōgruit, quod etiā confirmat. T. 8. in Comm. in Psal. x. cuius titulus pro octaua, vbi interpretatur pro vera saluatione, & requie, quæ in aduentu Christi collata est, quæ ideo dicitur octaua (inquit ille) quia trāfacta varietate tempotaliū rerum, in quibus septenarius numerus accipitur, quia per septē dies voluntur &c. & in Psal. xix c. Et cōsideremus ergo qualiter septem, & octo se habeant ad vetus, & nouū testamentum, septem. n. pertinet ad vetus testamentū, vel propter obseruationem Sabbathi, quā septima die fieri præcipiebat, vel quia promittebat hæc terrena, & tēporalia bona, quæ septenario numero dierū voluntur, vel quia carnalis ille populus, cui talia promit-

promittebat, septingētis annis in captiuitate detētus est, octo
 verò refertur ad nouum testamentū, vel propter resurrectionem
 domini, quæ octaua die mane facta est, per quam nos re-
 parati sumus ad æternitatem, vel propterea quòd sex ætates
 huius sæculi sunt, septima dormientiū est illorum, qui adhuc
 expectant cōmunem resurrectionem, octaua verò resurgent.
 D. quoq; Thomas in hanc sententiā dixit, præsens vita, & lex
 vetus significatur per septem, sed per octo significatur futura
 gloria, & testamentū nouum. de horum duorum numerorum
 affinitate multa allegorici Theologi tradunt, quæ narrat Lau-
 rettus in sua sylua. in numero quindenarius. dicit. n. quindecim
 cubitos, quibus eleuatur arca super mōtes, significare my-
 steria fidei, & resurrectionis in veteri, & nouo testamēto con-
 tenta, quindecim dies, quos mansit Paulus cum Petro, signifi-
 care veteris, & nouę legis cōiunctam, exactamq; in vtroq; co-
 gnitionem, quindecim cubitos in vtraque parte tabernaculi
 lateris orient. & occident. significare æternā requiem constan-
 tem ex Sabbatismo, & octonario resurrectionis corporū, deci-
 mum quintum diē, quo celebrabatur festum tabernaculorum
 migrationem à præsentī vita, quæ est septenaria, ad resurre-
 ctionem octonariam, vel Euangelicam prædicationem, quę ex
 præsentī vita, & futura consistit illam præparans, hanc compo-
 nens. Quare alijs multis prætermisissis, quæ dici possent alle-
 rendum est octo debere esse, non plura, cum plura etiam re-
 periri minimè possint, quæ his octo non contineantur, licet
 Iulius Camillus diuinus alioqui vir, gloriatur se quatuordecim
 res inuenisse, quibus vnaquæque forma conficiatur, qui-
 bus qui rectè vtatur affirmat, eum admiscendarum ex Her-
 mogenis præcepto ideatum difficultate iri liberatum, sed vt
 intelligant omnes eas partes, quæ has octo superent, esse su-
 peruacaneas, & in his contineri, verba ipsius adscribam. I. igitur
 in eo libello, qui inscribitur, *Disegno in materia del Teatro*, sic ait: *Io incaminciando da cosa piu nota & principale,*
 ho ricer-

ho ricercato quante cose possono venir insieme à dar le forme, &
 trouo, che (sì come nelle mie orationi Latine ho disputato) non
 pur otto sono, come scriue Hermogene, ma quattordaci esser quel-
 le, che possono venir à qualificar qualunque materia. Et sono que-
 ste, li trouati, le passioni, gli affonti, le vie del dire, gli argomen-
 ti, l'ordine, le parole, le loro figure, i. membri, i legami, le compo-
 sitioni, gli estremi, i numeri, & l'harmonie, le quali tutte collocate
 in ciascuna materia particolare, uengono à liberar lo scrittore
 dalle missioni di Hermogene. Quis hic non videt tria illa tro-
 uati, affonti, argomenti, ad sententiam pertinere, & in illa con-
 tineri? *Le passioni*, hæ sunt forma ab Hermogene dicta *ἦθος*,
 ab alijs etiam *πάθος*, neque potest eadem res & esse forma,
 & pars formæ, neque excusabit Dionysij Longini auctoritas,
 qui hanc partem subiecit sublimitati, nam ille in eo libello
 vnam tantum formam explicat, siue genus formarum, quod
 vocat *ὑψος*. i. sublimitatem, & ad id omnes formas deducit, vt
 facit Hermogenes ad *δενότητα*, Iulius verò Camillus non
 reijcit ordinem formarum Hermogenis, sed partes ipsas adhi-
 bendas in earum constitutione multiplicat; quare ille nõ tan-
 quam partem subiecit dici potest, sed veluti formam illi ge-
 neri accommodatam. Et vt ceteras partes quoque superua-
 caneas nominemus, quis non intelligit ordinem sub metho-
 do ab Hermogene nominata contineri? Eamq; partē, quam
 vocat ipse *legami*, compositione ipsa complecti? in qua ver-
 borum illa coagmentatio, & quasi structura artificiosè con-
 nectitur, vel etiam in clausula, quæ pedes eiusdem generis ar-
 tificiosè conglutinatos claudere facit orationem, & quasi vin-
 ctam numero personare? Harmonias verò, quas postremo
 adhibet nemo profecto dubitabit idem esse cum numero, si
 eas in vniversum accipiat, siue etiam arctius illarum notio ab
 eo contrahatur, vt faciunt nonnulli in verbo Græco *μέλος*, in-
 telliget numeri ipsius esse partem, nam *μέλος*, & *παρίσσωσις*,
 à Græcis partes numeri dicuntur, & probari multis ista possent,
 sed

sed ad metam iam propinquam, finemq; festinat oratio, cum maximè nos id alibi fecerimus. Quoniam verò vna ex his septem orationibus, quarum hoc fecit loco mentionem, nuper est edita, & typis diuulgata, in qua harum rerum meminit, non alienum facturum me arbitror, si antequam finem hodiernæ concioni imponam, admonuerò, in hac oratione Iulium Camillum sibi ipsi non constare, neque hæc superius dicta cum illis omnino conuenire. nam sexdecim res enumerat, additò s. consilio & materia, ex qua re etiam aliquis posset firmissimū ad eius labefactandam opinionem argumentum ducere, inconstantiæ s. qua nihil debet esse ab artiū constitutione alienius, quæ præceptis numquam fallentibus, & ad eundem semper exitum, addo etiam numerum, spectantibus continentur. Verba orationis hæc sunt: *Atque ut aperiendi ea, que pollicitus sum, initium faciam, ad Imitationem hæc maximè pertinere arbitramur. Consilium, materiam, affectiones, commenta, assumpta, argumenta, vias dicendi, ordinem, verba, figuras dictionis, membra, vincula, compositionem, extrema, numerum, harmoniam.* Sed quoniam video & vos tãdiu audiendi; quamuis attentissimè, quæ vestra est humanitas, adhuc audiatis, & me dicendi fatietate defatigatum, cum vox ipsa, & latera me deficiant, quamuis supersit argumentum, ommissis multis, quæ à me hodierno die dici potuissent, ad reliquas vobis promissas de hoc versu disputationes accingar: & factò hic fine nostra conquiescet oratio, ad præstitutam diem alacrior etiam fortasse proditura.

F I N I S P R I M I L I B R I .

F A B I I P A V L I N I
V T I N E N S I S
P H I L O S O P H I
H E B D O M A D V M
Liber Secundus,
S I V E D E M V S I C A .

P R O O E M I V M .

Excusatio occupationum, & temporis affertur, & proponitur ordo adhibendus.

Q V A M V I S tot ipse tū publicè, priuatimq; interpretandi, tum meis etiam studijs inferuendi occupationibus distinear, vt nullam mihi diurnæ, perexiguâ verò nocturnæ quietis partem impartiant, nullum ducere quietum spiritum sinant, & ideo iustissimam habere possem excusationē, ne hodierno die, quæ mea non erat, extraordinariam hanc prouinciam interpretandi susciperem, tamē ne meo exemplo, quod licebat, & legitimè poteram detrectando, alijs etiam, quod legitimè non possent, subterfugiendi ansa præberetur, hoc onus impositum quantum potero sustinebo, vos vestra attentione, atq; silentio meam prosequimini, & adiuuate voluntatem, & si quid fuerit aliqua in parte desideratum, quod multum fore certo scio, pro vestra humanitate, tēporis angustijs, & occupationibus, addo et ingenij tenuitati, atq; orationis, & eruditionis paupertati cōdonatote.

H Pollicitus

Pollicitus vobis sum, nobiliss. Academici, in prima illa mea disputatione, quã habui in Maroniano illo versu interpretando, **O B L O Q V I T V R N V M E R I S S E P T E M D I S C R I M I N A V O C V M.** fecutus numeri mysteriũ, & alia, quæ diximus, septẽ me illũ modis, & rationib. interpretaturum. Audistis primã, qua probauimus sub Orphei persona perfectũ Oratorẽ, atq; Poetam intelligi, deinde hoc versu vtrũq; informari, & vtrãq; facultatem septenario contineri. Hodierna die omnis nostra oratio in Musicę cãpis excurret, & in hoc versu Musicę tetigisse mysteria Poetam demonstrabimus. Et ne semel susceptũ numerum septenarium abijciamus, ad septẽ Capita omnis noster sermo deducetur, quæ quidem septem partes tantã mihi singulæ suppeditant dicendi materiã, vt septem ipsis diebus non defutura mihi videatur oratio, si omnia, quę in mentẽ veniũt, afferre velim, & explicare. In primõ triplex Musicę mysteriũ à Poeta in hoc versu explicatũ aperiemus; in secundo, quoniã sermo est de Lyra Orphei, de illius Inuẽtore verba faciemus, in tertio de illius præstãtia differemus, & docebimus, q̃ omnia Poetarum instrumẽta ad hanc referebãtur, in quarto cur tantopere probaretur apud veteres, declarabitur, in quinto causas persequemur, quibus fuerit inuẽta, & inuẽta istius Musicę ratio, postremo cur ab o vocali hunc versum inchoauerit Maro.

C A P V T P R I M V M.

Probatnr Musicum sub Orphei persona rectẽ intelligi. tria mysteria Musicę à Poeta significata in versu demonstrantur, nempe septẽ vocum varietatem, septem partiũ diuisionem, sermonisq; imitationem, & versus explicatio affertur.

CIENDVM igitur, q̃ optimẽ Musica sub Orphei persona significatur, constat enim Orpheum omnium fuisse *μυσικώτατος*, i. perfectissimum Musicum, vt omnes de eo testantur libri Poetarum, omnes sub-

scribunt

scribunt huic testimonio historię, deinde quia à nõnullis creditur filius fuisse Apollinis, & Calliopes, siue (vt alij malunt) Apollinis, & Polyhymniæ: Apollo autem parens Musicę dicitur, Musarumq; princeps, eiusq; primus fuisse inuẽtor perhibetur, vnde apud Ouid. in Metam. cum Daphne gloriatur

— *per me concordant carmina neruis.* & ei ipsemet

Orpheus præcipuẽ Musicam tribuit in eius hymno,

— *σὺ δὲ πάντα πόλον κιθάρη πολυκρέκτω*

Ἀρμώζεις, ὅτε μὲν νεάτησ ἐπὶ τέρματα βαίνων,

Ἀλλ' ὅτε δ' αὖθ' ὑπάτιω ποτὲ δ' ὄριον εἰσ δ' ἄγκοσμον. i.

Tu totum Cithare concordas voce sonora

Phæbe Polum nunc percurrens consinia netes,

Nunc hypatem rursus, concentus doricus ut sit.

quare sacrae illi erant Cicadae, quod maximẽ omnium est animal *μυσικώτατος*, & veteres illi Athenienses (vt scribit Thucydides) eas in capillis aureas gestabant, vt se sub Apollinis tutela esse declararent. Tangit autem in hoc versu triplex Musicę mysterium Poeta. primum cũ ait, — *septem discrimina vocum.* Nam apud Musicos vocũ discrimen; atq; varietas vltra septimũ gradum progredi nõ potest, nõ enim amplius augetur, aut multiplicantur, sed octauus sonus mira quadam ratione similitudinis ad primũ ex æquo delabitur, nonus ad secundum, & illius modo dissonat, decimus ad tertiuũ, & consonat veluti tertius, xi ad quartũ, xii ad quintum, xiii ad sextũ, xv ad septimum redit, & sic in reliquis, nã bis geminant voces recentiores, cum 22 ponant chordas. Hi autem sunt, quos Græci *φθόγγος* vocant, & propria habent apud illos nomina, Latinis etiam Musicis nota, atq; recepta. nam primus dicitur ob præstantiam *ὑπάτη* hypate, hoc. n. vocabulum *ὑπατος* quandam præferret imo maximam dignitatem, & grauitatem, vnde ab Homero frequenter tribuitur Ioui, vt

Ὡς πάτερ ἢ μέγερε Κρονίδῃ ὑπάτε κρείοντων.

& Romani Consulem isto nomine appellabant, quasi supre-

mum, & principem omnium magistratuū, nam (vt ait præcla-
 rè Plutarchus) τὸ ἀνω, καὶ τὸ πρῶτον οἱ παλαμοὶ προσωρήρονον. i.
 quod supra est, & primum hypatum veteres appellabant. se-
 cunda ab hac chorda, vel chordæ sonus dicitur ob vicinitatem
 παρυπάτη parhypate, vltima dicitur νήτη nete, quasi νεάτη, i.
 vltima, proxima huic dicitur παρανήτη, quasi iuxta netem,
 media ex re ipsa dicitur μέση mese, tertia à prima dicitur ὑπερ
 μέση, quia fit supra mediam, quæ alio nomine appellatur λί-
 χανος, qui digitus est index, sic dicta, quæ in pulsando reperieba-
 tur hic ipse index ad hanc chordā, tertia verò à postrema di-
 citur παραμέση, paramese, quia fit iuxta mediam, & his nomi-
 nibus tam chordæ, quàm ipsarū soni appellātur. Quare apud
 veteres per septem vocales significatā fuisse nonnulli tradunt
 Musicam, quas etiam nonnulli ex Græcis totidem Musicæ vo-
 cibus accommodant, Et vox ipsa septem patitur qualitates,
 acutam, grauem, circumflexam, densam, tenuem, longam, bre-
 uem; Et nostri recentiores Musici, cum septem, vt Græci, non
 habeant vocales, septem adhibuerunt consonantes (quāquam
 non neglexere hanc quoque vocalium rationem, in suis. n. illis
 notulis omnes Latinas adhibuere, vt uidemus in Vt Re Mi Fa
 Sol La, quæ vocalis A bis repetita est ob literæ principatum,
 & excellentiam, quam rem vt pulcherrimam annotauit Van-
 neus cap. 13.) Septem verò cōsonantes adhibitæ sunt primæ
 in serie Alphabetica, sed septimā ob præstantiam numeri pri-
 mo loco collocarunt, adhibito etiam Græco nomine Gamma,
 vt s. se Græcorum vestigijs inhærere, & primas illis tanquam
 artis inuentoribus deferre declararent. His ante Guidonem
 (vt scribit Nicolaus Vicentinus) utebātur veteres illi pro his,
 quas nunc adhibent notulas, Vt Re Mi Fa Sol La. Has porrò
 literas septem in manus locis triplici ordine distinxerunt, &
 septem graues, septem acutas, septem superacutas constitue-
 runt, licet solum sex dicat Vanneus esse superacutas cap. 11.
 lib. 1. vbi de his etiam ita loquitur: Musici ergo in manus locis
 septem

septem dūtaxat in specie literas, videlicet A B C D E F, & G,
 quamuis pluries iteratæ vigintiquinque posuere positiones,
 notandum in specie dixisse, cum plures in numero sunt, reite-
 ratæ verò eadem habētur, vt patet in Calendario, vbi septem
 his literis enumeratis reiterantur; Idem recētiore, ne ab hoc
 septenarij mysterio recederēt, cum voces tantum sex inuenif-
 sent, nempe vt re mi fa sol la (quas primus Guido Monachus
 teste Nicolao Vicentino in sua Musica ex hymno D. Ioannis
 excogitauit primas versuum priorum accipiens syllabas, bi-
 nas. s. ex singulis, qui etiam has cōiungens cum literis illis, ma-
 num quam vocant, instituit, & multa alia excogitauit) septies
 tamen easdem repetendas censuerunt, vt præclarè demōstrat
 Vanneus cap. 12. lib. 1. vbi post multa de his notulis ait: Quas
 quidem sex voces, vt his totum Musices corpus perficeretur,
 ac etiam facilius Musici, acutius, grauiusq; cātarent, statutum
 est septies reiterari, vt vniuersam percurrenti manum patet.
 his denique reiterationibus 42 voces in numero, haud in spe-
 cie generantur, in linea. s. 21, totidemq; in spatio, nota. n. supe-
 rius dixisse in numero, non in specie; quoniam, vt superius an-
 notatum, easdem plures esse quis ignorat. vnde Mantuanus
 Homerus huius ingenuæ artis non ignarus cecinit

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

Alterum quoque in his verbis mysterium attingitur de parti-
 bus ipsius Musicæ, quæ sunt septem, à Fulgentio quoq; anno-
 tatum, qui in 3. mytholog. sic ait: Habet igitur Musica partes
 septem. i. genera, diastemata, systemata, phthongos, tonos, me-
 lopœas, vnde etiam Vergilius in 6. ait:

Necnon Threicius longa cum veste sacerdos

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

In quo notandum, quòd legere oportet Melopœas, non Me-
 lampœas, vt corruptè legitur, nam id verbum nihil in Muscis
 significat: Hanc verò Musicæ partitionem accepit ab Aristo-
 xeno in 2. de Musica, eadem adhibuit Alipius Musicus in sua
 Isagoge

Magoge, quos ambos nuper mihi præclarissimus in hac arte vir Zarlino Græcos legendos præbuit, sed Alipius quamuis easdem ponat partes, ordinem tamen mutat, nam primo loco ponit phthongos, secundo diastemata, tertio genera, quæ ab Aristoxeno primo loco considerantur. Eandem diuisionem vsurpauit Martianus etiam Capella lib. 9. sed ipse quoq; mutat ordinem, nam quartum locum tribuit generi, sic enim ait: Harmonia habet partes disputationis septem, primum de sonis, secundum de spatijs, tertium de systematis, quartum de genere, quintum de tonis, sextum de cõmutationibus, septimum de modulatione, quam Melopœam vocamus. Et Phornutus annotauit ex veterum Musica septem esse tonos, quibus olim tota modulatio constaret, de quibus multa Ptolomæus in secundo de Musica, & ita disputat, vt dicat natura, neque plures neque pauciores esse posse, quàm septem, & tota ipsa Musica videtur septenario constare, nam septenarij proportio est valde Musica, vt est apud eundem Phornutum, & recentiores quidam Musici (vt præclare ostedit Zarlino) practici præsertim, septem faciunt elementa contrapuncti secundã, tertiam, quartam, quintam, sextam, septimam, octauam, vnisonũ. n. tollunt, & Guido Aretinus, qui Musicam hanc recentiore primus excoluit (vt supra dictum est) tria fecit septenaria chordarum in Musica, nempe XXI, quæ cum ipsa consonantia diapason faciunt XXII, cum XV tantum essent veteres, idemq; easdem in septem hexachordos partitus est, idẽ singulis tetrachordis veterum unam coniunxit deductionem, singulisq; binas addidit chordas à parte grauiori, vt vim numeri seruet septenarij, nam quatuor, & tria sunt septem. In eadem Musica principatum detulerunt ei consonantiæ, quæ vim septẽ continet, & ob excellentiam, q̄ omnib. dominetur, appellarunt *διαπασσών*, in eaq; septem consonantias ponunt, unisonum, semiditonum, ditonum, diapente, hexachordum minus, & maior, & ipsam diapason, in quo numero quidam *διατρεσσών* locant

sublato

sublato vnisono, quod non consonans putant. Eidem septem partes tribuere tonos tres maiores, duos minores, & duos semitonios maiores; Eiusdẽ veteres (vt Boethius Ptolomæum secutus in 4. de Mus.) septem modos faciunt hypodoriũ, hypophrygium, hypolydium, dorium, phrygium, lydium, mixolydium. Eiusdem septẽ species faciunt vt Ptolomæus lib. 2. cap. 4. Has enumerat Stephanus Vanneus auctor Recaneti de Musica, lib. 1. c. 44. deinde addit, His septem deniq; speciebus diapason dispositis notandum quippe est, q̄ si quis vterius progredi affectat, has septem diapason species dumtaxat inueniet, eodem ordine, processuq; iteratas, vt in calce præcedentis capituli annotatur. in eo autem capite dixerat: Diapason cum octo habeat voces, septem tamen habet species compositionum promiscuas, & diuersas, quæ inter ipsas differunt, iuxta variationem duorum semitoniorũ varijs in locis, quemadmodum etiam sunt eiusdẽ speciei diuersitates, vt puta diapason, & diatessaron, quibus perfectis denuo easdẽ, eodemq; nomine reiterabis, perinde ac reiterantur hebdomadæ dies, vbi tamen semel septẽ prius enumeraueris dies. De his etiam Nicolaus Vicentinus lib. 3. & 5. appellatq; octauas, qui etiam facit tres species quartæ, & quatuor quintæ, quæ sunt diatessaron, & diapente, ex quibus conficitur diapason, adeo vt in septenarium illæ quoque coniunctæ delabantur, idẽ quoque, vt omnino septenarij mysterium in sua Musica retineat, ac sequatur, septẽ facit Musicas manus, siue regulas manus, in quibus septem literas, quas superius connumerauimus adhibet, de quibus vide lib. 1. practica. Comma Musicum diuidunt in septem partes, & Plutarchus de Musica νόμος αὐλοδικός. i. nomos Tibicinum à Clona inuentos septem dicit fuisse Apothetũ, Elegos, Commarchiũ, Schoeniona, Cepiona, Deium, Trimelts, septem etiam nomos Citharædicos multo ante à Terpandro dicit institutos, nempe Boetium, Aeolium, Trocheum, acutum, Cepionem, Terpandrium, Tetrædium, &

Martianus

Martianus Capella in lib. de Musica, septem constituit numeri genera: sic enim ait, Verū numeri genera sunt septem, primum de temporibus, secundum de enumeratione verborum, quæ in numerū cadere non possunt, quæ rhythmoides. i. similia numeris iudicantur, quæq; tribus vocabulis discernuntur, quæ sunt ἔνρυθμον, ἄρυθμον ῥυθμοιδῆσ. tertium de pedibus, quartum de eorum genere, quintum quod agogē rhythmicam nominamus. i. quo genere numerus, modiq; ducatur, sextum de conuersionibus, vltimū ῥυθμοποιία, i. quemadmodū procreatio numeri possit effingi. idem paulo post pedum differentias dicit esse septem, quas quia confusius profecutus est, non numero, Idem mox de dactylico genere ait, Atque hi quidem in dactylico genere ponentur rythmi incompositi, ac compositi, qui VII numero omnes erunt. Zarlinus deniq; ad temperanda recentiorum instrumenta, vt contineant diatonicum diatonum in omnibus hoc numero septem procedendum docet, & alia multa præclare, quæ qui velit vberius degustare, eius de Musica libros perlegat, quibus summam lucem huic arti attulit, satis. n. multa mihi videntur allata ad hanc rem probandam. Tertium denique Musicæ mysterium in hoc versu enunciat Vergilius, cum ait: *Obloquitur voces, nam perfectæ Musicæ est vocem humanam imitari.* Musica enim ferè tota est imitatio, quemadmodū etiam Poetica, vt noster Plato confirmat multis in locis, vt in 2. de legibus, vbi ait, οὐκ ἔν μυσικῶ γε πᾶσαν φάρμα εἰσαστικῶ, καὶ μιμητικῶ; i. nonne igitur dicimus Musicam totam esse ad effingendum, & imitandum peridoneam? Imitatur autem gestus, actus, & motus hominis, sed pulcherrima eius imitatio est imitari vocē, & orationem τῶ δὲ λέκτον; est autem pulcherrimum, quia difficillimum, vel contra, omnia enim pulchra difficilia, vt sæpius Plato confirmat in libris de Rep. & in Cratylo τὰ καλὰ τῶ ὄντι χαλεπὰ. i. pulchra verè difficilia. quare Tibullus cum vellet artem lyrae pulsandæ perfectam demonstrare ait:

ME

At postquam fuerant digiti cum voce locuti. ibi. n. Apollinem inducit cū lyra sibi accinentē in somnio, de qua paulo ante dixerat, Artis opus rare fulgens testudine, & auro

Pendebat læua garrula parte lyra.

qua est loquēdi formula loqui digitis. s. pro pulsare lyrā optimè, & perfectissima ratione vsus est etiā Cornelius Gallus, qui ait, *Docta loqui digitis, et carmina fingere docta,*

Et responsuram sollicitare lyram.

alibiq; idem Tibullus appellat vocales chordas lyrae Apollinis, quia. s. vocē redderet ferè ἑναρθρον, articulata ipso pulsante

Nunc te vocales impellere pollice chordas,

Nunc precor ad laudes flectere verba meas.

qua etiā notione, atq; sensu dixit Horat. vocalem Orpheum,

Vnde vocalem temere infecuta

Orphea sylvæ. quod semper ferè vsurpat à Poetis, cū perfecti soni musici laudes volūt extollere id etiā Seruius annotauit, qui sic ait: Dicēdo *Obloquitur*, chordarū exp̄ssit laudē, quas dicit verbis locutas. Hic erit igitur huius versus in præsentī, & hodierna interpretatione sensus, Orpheus. i. perfectissimus Musicus obloquitur discrimina septem vocum. i. septem discrepantes lyre chordarum sonos ita contemperat, vt in pulsanda lyra quoduis exquisitissimè imitetur, sed potissimum orationem, vt non sonare, sed loqui videatur, numeris autem, idest rhythmis musicis, de quibus postea dicetur, si temporis angustia concedent, sin minus in aliam reijcientur diem.

CAPVT SECVNDVM.

De Lyra Inuentore, & discrepantes de hac re sententia componuntur, vt dicatur primū fuisse inuentorē Mercuriū, mox Apollinem, tum Orpheum, postremo Terpandrum, de quo plura.

RA T. autē hæc, qua utebatur Orpheus Lyra septem chordarum, vt ipse quoque Verg. demonstrat, quam ab Apolline doctus fuisse perhibetur, vel (vt nonnulli volunt)

I. à Mer-

à Mercurio, & hoc erat omnium perfectissimum in musicis instrumentum, quare de septichordo, multa dicuntur à Musicis, in qua re cum variae sint multorum, discrepantesq; sententiae, quis, scilicet eius fuerit inventor, pauca nobis sunt dicenda, ut veritas, si fieri possit à nobis, tanquam ab inferis, & tenebris educatur. Alij igitur huius lyrae inventorem faciunt Apollinem, ut Macrobius in Saturnalibus, & ea de causa septē in ea chordas posuisse dicunt, quod ipse septem fuisset menses in utero matris, ut Iulius Scaliger in sua Poetica, ubi etiam dicit ad fistulæ, quæ Panis erat, imitationē id fecisse; Et Græcus Interpres Pindari in Pythiorum hypothese dicit à Mercurio lyram quatuor chordarum inventam, & Apollini donatam, quam mox ipse septichordē fecit ad Panis fistulæ imitationem; ait enim, ἐπέσθησαν δ' αὐτῷ ἐποίησεν ἁρμόσμενος παρὰ τῷ τῆσιν ἀνθρώπων, ἔπειτα, καὶ ἀνελόπησεν, ἀλλὰ τὸ δῶδ, καὶ Θύμβρωσιν, ἢ τὰ χαρὰ ἐπέσθησαν αὐτῷ ἐκέρασε, ἔπειτα τὸ αὐτὸν ἐπέσθησαν γὰρ ἐποίησεν. i. septichordem verò ipsam fecit accommodans ad Panis-syringam, non eius, qui Panis, & Penelopes, sed qui Iouis, & Thymbridis, vel fortasse septē chordas in illa miscuit, quia ipse septimestris fuerit, cui quidem sententiæ fauent de Mercurio, quòd Tetrachordum inuenit etiam Boethius in libro de Musica, & Macrobius in Saturn. alij verò non Tetrachordum, sed ipsam septichordem lyram reperisse autumant; unde Horat. appellauit ipsum Mercurium curæ lyrae parentem, quod quomodo sit factum postea demonstrabitur. Plinius verò in 7. Nat. Hist. dicit Mercurium reperisse Monaulum, & Euphorion Epicus Poeta in lib. περὶ μελοποιῶν, i. de concentibus, & melodijs dicit Mercurium reperisse τῷ μονοκάλυμον σύριγγα, i. fistulā vnius calami, ut refert Athenæus lib. 5. Alij verò dicunt septichordē lyram inuenisse Orpheum, ut Lucianus in Dialogo de Astrologia, Alij verò Linum, alij Amphionē, ut Aristoxenus in primo de Musica, ubi autumat Amphionem, primū addidisse has tres chordas Tetrachordo à supe-

à superioribus Musicis inuento. Nonnulli etiam huius rei laudem Philemoni cuidam tribuebant, ut auctor est Suidas, nonnulli etiam Tubalem inuentorem faciunt, ut Iosephus in 1. lib. de Antiquitatib. Hebræorum, cuius etiam rei meminit Pierius in Hieroglyphicis, alijq; multi Mosē auctorem secuti, qui id videtur confirmare in Geneseos libro, ubi ait: Iubal ipse fuit pater cauentium cithara, quibus assentiar, si eo modo interpretemur, quo Iosephus Zarlinus præstantis, spectatoq; eruditionis vir in sua Musica, nam Iubalem ante diluuium inuenisse Musicam dicit, eo vero tempore deperditam rursum in lucem protulisse Mercurium. Cōmunis verò Musicorum schola hanc laudem Terpandro ascribunt, qui fuit Lesbii Poeta præstantissimus, quare etiam tanquam peculiari nomine vocatur Terpantri septichordum, ut passim in Musicorum libris est videre, præterea in libris Philosophorum, præsertim qui Platonem sequuntur, apud quem sæpius fit mentio de Musica. Græci verò Poetæ fere omnes, & Musici huius inuentionis laudem Mercurio ascribunt, quare etiam Musici nonnulli appellant ἑρμῆ λύραν ἐπέσθησαν, id est, Mercurij lyram septichordem, quibus ego assentior. Homerus præcipuè huius lyrae inuentorem facit Mercurium, in eius hymno, ubi narrat, quòd statim è parentis Maiæ aluo egressus domo excessit boues Apollinis furto ablaturus, & in limine ipso reperit testudinem præsentem, ait enim:

Εἴθε χέλιω δὲρᾶν ἐκτίσαστο κύριον ὄλβον

Ἐρμῆσ' τοι παρῶτις χέλιω τεκνήνατ' ἀδιδόν, I.

Theaurum inuenta est Hermes testudine adeptus

Primus, & imposuit Citharæ suæ filæ sonora.

Et vehementer ea lætatur domum tulit, & ea occisa lyram fabricavit, de quo sic Homerus:

Πῆξ' εἰ δ' ἄρ' ἐν μέτροισι ταμῶν δ' ὄνακα καλὰ μοῖο

Πειρήνασ' ἔξ' ἕντα ἔξ' ῥίνοισι χελώνησ',

Ἄμφ' δὲ δέρμα τάνυσσε βοῶσ' παρὰ πτερίσσι ἐπὶ πῆξ',

Ἐἴπα δὲ συμφώνησ' οἶων ἑταύσατο χορδὰς,
 Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεύξε φέρων ἑρατεινὸν ἄθυρμα,
 Πληκτρῶ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος, ἢ ὑπὸ χειρὸς. i.
Incisa in numeris construxit arundine tergus,
Perq̄ cutem calamos ducens testudinis, & mox
Arte sua circum est amplexus tergo Tauri,
Addidit & cubitos, aptavit dehinc iugum utrique,
Septemq̄ extendit concordēs ex oue neruos,
Atque ubi construxit gratum solatium adeptus,
Et plectro simul, & digitis tentauit eburnis.

Quod etiam confirmat Pausanias in Eliacis prioribus; idem autumat Seruius in 4. Georg. Lucianusq̄; in Dialogo Apollinis, & Vulcani, ubi ait de Mercurio loquens, pauloq̄; fecus illud Homericum referens, *χελώνη πε νεκρὰν ἑρῶν ὄργανον ἀπὸ αὐτῶσ' συνεπήξατο, πῆχισ γὰρ ἑναρμόσασ, καὶ ζυγώσασ ἔπειτα καλάμωσ ἐμπήξασ, καὶ μαγὰδιον ὑποθείσ, καὶ ἑντενὰ μῦρον ἐπὶ χορδὰσ μελωδεῖσ ἰου γλαφυρὸν ὠήσασε, καὶ ἑναρμόνιον.* i. mortua testudine reperta ex ea instrumentum Musicum construxit, cubitos enim accommodans, & iugum annexens, mox calamos infigens, & afferem subiiciens, & extensis septem chordis, canit valde eleganter ὁ Vulcane, & musica ratione. Quod etiam confirmat Cicero in carminib. Arati, ubi enumerans stellas, ait:

Inde fides leuiter posita, & connexa videtur,
Mercurius paruis manibus quam dicitur olim
Infirmis fabricatus, in alta sede locasse. & deinde dicit
Cadit clara fides Cyllema. id etiam testatur Ouidius in quinto Fastorum, qui sic ait:

At tu materno donasti nomine mensē
Inuentor curuæ fidibus apte lyrae,
Nec pietas hæc sola tua est, septena putaris
Pleiadum numero sibi dedisse lyra.

dem autumat Hyginus in fabulis, & in Astronomicis, idem

Lactan.

Lactantius in primo de falsa Relig. Hanc autē lyram, quæ antea Chelys à re ipsa dicebatur Latinè testudo, idem Mercurius donauit Apollini, vnde nonnulli dicunt dictam lyrā tunc, quasi *λύτραν.* i. compensationē pro bobus. faueris à Mercurio, quare Apollini multi eam tribuunt, cui deinde Apollo Caduceū donauit, vt ipse testatur Homerus in eodē hymno. Quod autem Musici in eam uenerint sententiam, ut huius septichordis lyrae inuentorem crediderint Terpandrum, ex eo factum est, quia post Orphei interitum, quem lyra erudierat Apollo, ea à Thracibus mulieribus in mare proiecta, cū eius capite (vt Phanocles Poeta tradit, quem citat Stobæus, ubi amorem vituperat) in Lesbum peruenit, & ab hoc Poeta Terpandro fuit reperta, qui postea eam in Aegyptum tulit, & sacerdotibus monstrauit, ex quo nouus ille lyrae repertor est habitus. de quo ipse quoque in quibusdam uersibus, qui ei ascribuntur, gloriatur dicens:

Ἡμεῖσ' τοι τετράγηρην ἀποσρέψαντες αἰδῶ
 Ἐπατόνω φόρμιγγι νέσ' καλαδέσορην ἕμνωσ. i.
Quatuor abiecta uocum testudine primi
Nos fidibus septem dulces modulabimur hymnos.

Et ex hoc factum est, ut Terpandri septichordum dicatur à Musicis. quare etiam Pindarus (vt testatur Athenæus lib. 14.) ait Terpandrum barbiton inuenisse consonantem pectidi. i. citharæ, seu lyre Thraciæ τὸν ῥὰ ποθ' ὁ Λέσβιος εὖρε παρῶτον, ἐν δέπινωσιν Λύδιον ψαλμὸν ἀντίφθογγον ὑψηλῶσ' ὠηκτίδος, quem olim Terpander Lesbius reperit primus in conuiujs Lydium cantum, qui consonare dicitur pectidi excelsæ. Adeo autem in hac lyra pulsanda præstabat Terpander, ut in seditione quadam Lacedæmonij fuerint ab Oraculo admoniti, ut eum accersiri iuberent, qui cantus dulcedine, & lyra uulgi animos sedaret, & tumultus: ex hoc natum esse scribit Volateranus prouerbiū illud κατὰ λέσβιον ὠδῶ. i. secundum Lesbium cantū, quod usurpabant ueteres, cum præstantem aliquem

quem concentum, & harmoniam audiebant; quasi hoc nihil melius excogitari posset, licet aliunde natum hoc dictum scribat Coelius Rhodig. lib. 10. Alia etiam de causa huic possumus dicere esse tributam septichordem lyram, quia ea reperia primus carmina composuit, ut testatur Plinius lib. 7. c. 36. ubi ait: Cithara edita carmina composuit Terpander; Nam Citharam pro Lyra ibi posuit, quod etiam alibi fecit, ut lib. 34. cap. 8. ubi appellat Apollinem citharœdum, quem constat gestare semper lyram, quod frequenter usurpari à nobis postea demonstrabitur, & idem esse citharam cum lyra. Scaliger in sua Poetica secutus Plutarchum, ut diximus, dicit hunc primum ante Archilochum modos instituisse, eosque fuisse septem, & primos à suo & discipuli nomine dictos, Terpan-drium, & Cepionem, duos à regionibus Bœotium, & Aeo-lium, à temporis celeritate duos, Trochæum, & ὄξυ, idest acutum, qui multis pyrrhichijs constabat, & postremum Te-tracœdum, qui erat ex illis primis quatuor Terpandrio, Ce-pione, Bœotio, & Aeoio compositus. Aristoteles uerò in Problematis uidetur innuere alia ratione fuisse huic tribu-tum septichordum, quia unam scilicet chordam mutauerit alia illius loco reposita. ait enim in sect. ὅσα περὶ ἀρμονίῃν. problem. 32. Διὰ τι διαπασῶν καλεῖται, ἀλλ' ἔκαστὰ τὸν ἀριθ-μὸν διὰ οὐκ ὡς περ, καὶ διατεσσάρων, καὶ διαπέντε; ἢ ὅτι ἐπὶ ἡσαν αἱ χορδαὶ τὸ ἀρχαῖον, εἶτ' ἐξελὼν τὴν τρίτην Τέρπανδρος, καὶ νῆτιν προσέθηκε, καὶ ἐπὶ τῆτο ἐκλήθη διαπασῶν, καὶ οὐ διὰ οὐκ ὡς, διὰ ἐπὶ γὰρ ἦν. idest, propter quod ex omnibus uocatur, & non secundum numerum ex octo, quemadmo-dum ex quatuor, & ex quinque, uel quia septem erant chor-dæ antiquitus, deinde auferens triten Terpander (idest ter-tiam) netem adiecit (idest ultimam) & propterea uocatus est concentus diapason, idest ex omnibus, non autem ex octo, ex septem enim erant.

Omnes

CAPVT TERTIVM.

Omnes veterum harmonias fuisse septichordes, & omnia probata veterum instrumenta musica ad Lyra referri harmoniam, & idem fere cum illa esse Citharam, pectida, magadin, sambycen, psalterium, & tripodam.

DE O autem apud veteres hoc septichordum erat acceptum, ut omnes apud illos septē chordarum, & fidium essent harmoniæ, ut testatur Aristoteles in problematis 7, 25, 44, & 47. in eadem, de qua supra meminimus sectione, ubi ait, ἐπὶ ἄχορδοι ἡσαν αἱ ἀρμονίαι τὸ παλαιόν, idest septem fidium erant harmoniæ antiquitus. Et omnia fere probata instrumenta apud Poetas hoc constabant septichordo, & fortasse idem erant cum lyra, alio tamen nomine appellata. Nam nominū multitudo, & variæ eorum, qui sunt subsecuti opiniones cōfusionem in literis peperere. Lyra enim primum varijs nominibus appellatur nempe Latine lyra, fides tam in singulari, quàm in numero multitudinis, testudo, Græcè φόρμιγγς Homero familiare nomen, barbitos χέλυσ, siue ἑνχέλυσ. Cithara quoq; pro lyra frequentissimè vsurpatur, ex quo coniectura ducor idem fuisse cum lyra, uel eiusdem omnino harmoniæ. idque tam apud Græcos, quàm apud Latinos, ut apud Vergilium:

*Si potuit manes arcescere coningis Orpheus
Threicia fretus Cithara, fidibusq; canoris.*

Nam Orpheum constat lyram solum pulsasse, & Tibul. ubi Apollinem loquentem inducit:

*Tunc ego nec Cithara poteram gaudere sonora. & de eodem
Huc age cum Cithara, carminibusq; veni.*

Et Stautius in Geneth. Lucani,

*Ipsi quos penes est honor canendi
Vocalis Cithara reperitur Arcas &c.*

Et

Et Lucanus in 9.

Arcados authoris Cithare, liquidaq; paleſtre;

qui est Mercurius, qui (vt probauimus) lyram inuenit, & Orpheus etiam Apollini, in eius hymno citharam tribuit, quam πολύκρητον κιθάριν vocat, vt diximus. i. multifonā citharam, & Græca id maximè declarat locutio, qua dicunt λύρα κιθαρίζεν, id est (ſi ita loqui nobis licet) citharizare lyra, quæ frequens est, vt apud Athenæum lib. 14. ἀναλαμβάνων λύραν κιθαρίζεν, i. ſumpta lyra citharizauit, ex quo facile apparet citharam idem fuiſſe cum lyra, vel nō omnino diſſimile inſtrumentum, ſed ex eodem genere harmoniæ conflatū, quam noſtram ſententiam valde cōfirmat Iulius Pollux, qui ait, λυρωδὸς, κιθαρις ἄσ, καὶ κιθαρωδὸς idem ſignificare, & verba inde deducta λυρίζεν, κιθαρίζεν, βαρβιτίζεν. quam rem etiam annotauit Robortellus in eius commētarijs in Poeticam Ariſtotelis, vbi ait cithariſticè eadem eſt, quæ lyricè. idem demōſtrat Synefius Epiſcopus, qui ſine vllō diſcrimine eandem appellat φόρμιγγα, λύρα, κιθάριω, vt hymno primo, vbi incipit,

Ἄγε μοι λίγεια φόρμιγγε, *Age mihi dulciſona teſtudo,* mox ait

Κιθάρασ μίτις ἱρέαſεν. *Cithare fides pulſare.* licet Ariſt.

8. Polit. aliud putet à lyra citharam, nam lyram admittit πρὸς πείθειαν, citharam verò reiicit vt uilem, & mechanicam βάναινον. ſed fortàſſe tempore Ariſtotelis, aut paulo ante fuit cithara reperta, quæ eſt diuerſum à lyra inſtrumentum, vel uariata in illis harmoniā, vt nunc quoq; uidemus. Πηκτις, Pectis quoque, qua utebatur Sapho, cuiuſq; ipſa fuit inuentrix, vt teſtatur Menechmus ἐν τοῖς περὶ τεχνιτῶν. i. de artificib. eadem dici poteſt fuiſſe cū lyra, nā lyra uſam fuiſſe Sapho locuples eſt teſtis Ouid. in Ep. quam fingit ſcripſiſſe Phaoni, ait. n.

Non mihi reſpondent veteres in carmine vires,

Plectra dolore iacent, muta dolore lyra eſt.

Lesbides equorea nupturῆς, nuptaῆς proles:

Lesbides Aeolia nomina diſta lyra.

Quod

Quod ſi aliud eſſe arbitratus eſſet pectidem à lyra, aliquam certè feciſſet mentionem diligentiffimus Poeta, qui nimis aliquando curioſè omnia huiuſmodi perfequitur. Hoc etiā perſpicuè demonſtrat Orpheus in Argonautica, vbi Chironem Centaurum, quem conſtat lyram pulſaſſe, & ipſemet illi lyram antea tribuit, pectide ſecum certàſſe ait,

Πρῶτος δ' αὖ κένταυρος ἀείρατο πηκτιδα καλῶ,

Ἢν' ῥα τότ' ἐν χείρεσσι φέρων ὠρεξεν Ἀχιλλεύς. i.

Centaurusq; prior formoſam pectida ſumpſit,

Quam ſibi tunc manibus geſtans porrexerit Achilles.

Quo in loco lyram intelligit, nam (vt diximus) paulo ante Chironi lyram tribuit, & Achillem, quem hoc loco dicit pectida porrexiffiſſe Chironi, cum lyra paulo ante dixerat ab Argonautis fuiſſe repertum, ait enim:

Ἀνχῆ δ' ἰſάμενος Θέτιδος, καὶ Πηλεὺς υἱὸς

Χερσὶ λύραν ἦρασε, φρένας δ' ἐτέρπετο χείρων. i.

Stansq; procul Thetidis, Peleiῆς, inuicta propago

Pulſat fila lyre, Chironῆς, triumphat alumno.

Quare non potuit ei niſi lyram porrexiffiſſe, cum eam haberet vnam in manibus, ex quo colligitur idem fuiſſe pectidem cum lyra. Præterea pectis idem eſſe dicitur cum magadi, quemadmodum teſtatur Menechmus, & Ariſtoxenus Muſicus, licet alij diſferre dicant. Magadem autem idem eſſe cum lyra à nobis probabitur. Nam magadis erat inſtrumentum, quo utebatur Anacreon, de quo ait, Ψάλλω δ' εἰκοσι χορδαῖς

μάγαδιν ἔχων, ὧ Δολιάσπι. id est,

Canto viginti fidibus magada tenens ὁ Leucaspi. Nam Poſſidonius hunc locum ſic interpretatur dicens (vt refert Athenæus lib. 14.) τριῶν μελωδιῶν αὐτὸν μνημονεύειν, Φρυγίστε, καὶ Δωρίς, Ἐλυδίε, ταῦτασ γὰρ μόνασ τὸν Ἀνακρέοντα κεχῆσθα, ὧν ἐπὶ χορδαῖς ἐκάςησ παραγομένησ, εἰκότωσ φάναϊ ψάλλειν αὐτὸν εἰκοσι χορδαῖς τῷ ἀρτίῳ χησάμωρον ἀριθμῶ τῶ μίαν ἀφελόντα. i. de tribus Melodijs ipſum mentionem facere Phrygiā,

K Dorica,

Dorica, & Lydia. His. n. solis vsu fuisse Anacreontē, quorum singulis septem chordis absolutis, iure dixisse, canere ipsum viginti chordis, seu fidibus, pari (numero) vsu vna omiſſa chorda; ex quo colligitur magadin triplicis lyra vsu praeuisse, & tribus conflata fuisse septichordis. Quod autem vteretur Anacreon numero xx. pro tribus septichordis, i. xxi. nemini mirum videri debet; Nam in vigesimo numero tria continentur septenaria, & frequenter ita vsurpatur, quod facile comprobatur Galenus, qui dicit xx. esse Creticum, non xxi. vt volebat Archigenes, & alij, singulis. n. septem diebus est vnus dies Creticus, quare cum dicat diem septimū, & xxi. i. i., & xx esse Creticos, aperte demonstrat in vigesimo numero tria contineri septenaria. quod etiam ex ratione cursus Lunae comprobatur, cui rei suffragatur Hebraeorum Philosophorum auctoritas, qui in comparandis numeris, per quos illi philosophantur, si vnū vel exuperet, aut desit, nihil dicunt penitus interesse, neque impediri mysteria, quod etiam confirmatur Aristophanes, qui cum vsurae soluerentur vigesima nona mensis, appellauit tamen huius solutionis tempus *εικάδασ*. i. vigesimos dies in nubibus, *ὄραν ἄγρσαν τῶν σελήνῳ εἰκάδασ*. i. Lunam trahentem iam videns vicesimas, quod etiam annotauit Interpres, *τὸ εἰκάδασ μὴ νόει δὲ μόνον τὰ εἴκοσι, ἀλλὰ, καὶ δὲ τὰ ἑξήκοντα*. ne intelligas vicesimas pro viginti tantū, sed pro sequentibus quoque. Praeterea confirmatur, quia in Magade concentus praecipue diapason adhibetur, qui efficitur potissimum ex septichordo, peculiarisque est maximē lyrae, vt postea dicitur. Quod autem in Magade praecipue adhiberetur symphonia diapason confirmatur Athenaeus, qui dicit Pindarum vocasse magadin *ψαλμὸν ἀντίφθογγον*. i. cantum consonantem, vel contrariē sonantem *δὲ τὸ δ' ὄνομα ἄμα, καὶ διαπασῶν ἔχει τῶν σιωδῶν*, quia duorum generum simul, & diapason habeat concentū. idem quoque testatur Phillis Delius in 2. de Musica, vbi ait, *ἐν οἷσ' γὰρ τῶν ἰάμβων ἢ ὁδῶν ἰαμβίβων, ἐν οἷσ' δὲ παρελογίζοντο τὰ ἐν τοῖσ'*

τοῖσ' μέτροισ' κλεψιάμβων, μαγαδίδασ δὲ τὰ διαπασῶν, καὶ πρὸς ἴσα τὰ μέρη τῶν ἀδόντων ἡρμοσμένα, in quibus iambos canebant, iambicos appellabant, in quibus verò deprauebant metra clepsiambos, Magadidas verò, quae ex diapason, & ad aequas canentium partes erant accommodata. Aristoteles verò maximē confirmat, qui in problematis cap. de Harmonia, problem. 18. quaerit *δὲ τί διαπασῶν συμφωνία ἀδεταί μόνη; μαγαδίξων δ' ἐν τῇ διαπασῶν συμφωνίᾳ*. idest propter quod diapason symphonia sola canitur? magadizant hanc enim vnā, aliam verò nullam. & problemat. 39. ibidem ait, *μαγαδίξων δ' ἐν τῇ διαπασῶν συμφωνίᾳ*, idest magadizant in symphonia diapason, *μαγαδίξων* enim est verbum, cuius notio (vt ait Athenaeus) est *τῇ μάγαδι διαψάλλειν*, i. magade canere, quod etiam annotauit Coelius Rhodiginus. quare perspicuum est, & planum magadem, aut triplicem fuisse lyram, aut ex eodem genere harmoniae. Quod cum ita sit idem quoque iudicium fiet de eo instrumenti genere, quod veteres vocabant Sambycem, nam idem est cum magade, vt testatur Euphorion *ἐν τῷ περὶ ἰσθμίων*, vt refert Athenaeus lib. quinto, & 14. ait enim Magadem esse *ὄργανον παλαιόν*, idest instrumentum vetus, & antiquitus fuisse fabrefactam, & Sambycem appellatam. Hac primum vsu fuisse, Sibylam scribit, Scannon quidam, vt refert Athenaeus, Psalterium quoque idem esse cum lyra probari potest, praeter enim quod Psalterium idem esse nonnulli volunt cum Magade, vt Apollodorus in epistola ad Aristoclem, vbi ait, quod nos nunc appellamus Psalterium, idem esse Magadin, quam probauimus ad lyrae referri harmoniam, alio firmissimo probari potest argumento. Nam Psalterium illud est instrumentum, quo utebatur Dauid, vnde etiam liber Psalmorum ab hoc nomen accepit, quod omnes interpretatur lyram, aut citharam, quod facile apparet ex quodam Iambo Graeco, qui in Dauidis laudem est conscriptus, ait enim:

Σίγησον Ὀρφεύ, ῥίψον Ἐρμῆ τὴν λύραν,
 Τρίπτεσ' ὁ Δελφοῖσ' δ' αὖθις εἰς λήθην ἔτι,
 Δαβὶδ γὰρ ἡμῖν πνεύματος κρῶν λύραν
 Τρανεῖ τὰ κρυπτά τῶν Θεῶ μυστηρίων.
 Sile iam ὁ Orpheu, projice ἔ τι Hermes lyram,
 Tripusq; Delphica amplius non te efferas,
 David nam nobis spiritus pulsans lyram
 Summi abdita explicat Dei mysteria.

Et in alio etiam in eiusdem laudem conscripto .

Δαβὶδ μελωδὴ μυσικῆσ' ἀποκούφε
 Σὺ μὲν δ' αὐτῶν, καὶ θανῶν ζῆσ' τῶν λόγων
 Ἡμῖν δ' ἐπὶ τὴν σὴν ἐμμελεῖν δίδωσ' λύραν.
 David latentis ἔ sacra auctor musica,
 Tuo qui vivis mortuus iam carmine,
 Tuam sonoram nobis da precor lyram.

Quod facile confirmant LXXII interpretes, qui ut plurimum כִּי vertunt psalterium, quia כִּי significat lyram, & citharam, ut Psal. XLIX. secundum Hebræos. Et glossa Parisiensis ex Dionysio ait lib. 1. Paralip. cap. 15. Psalterium cithara est canora chordis, quæ cum plectro percutitur, Nablum autem habens duodecim sonos cum digitis tangitur, lyra demum pro symphonia accipitur, sed nunc pro musico sumitur instrumento, quod secundum quosdam est species citharæ, Dionysius. Diuus autem Hieronymus in commentarijs apertè dissentit, dicens psalterium esse aliud quidam à cithara, & lyra, & esse instrumentum decem chordarum, nifus auctoritate ipsius David, qui ait in Psalmo XXXIII. Confitemini Domino in cithara, & in psalterio decem chordarum psallite illi, cui etiam ex Hebræis nonnulli assentiuntur, & imprimis Simeon, qui (ut refert cōmentator Salomon) psalterium à lyra, & cithara distinguit, quia psalterium pluribus, quam cithara fidib. constat. Sed (quod pace tanti viri dictum sit, qui nunc inter beatos relatus ævo illo sempiterno fruitur) ille

ille Prophetæ locus aliter est interpretandus, quemadmodum neque ab illis videtur esse intellectus, quorum ille sententiæ est secutus, Hebraicis Doct oribus, & interpretibus. sic enim Hebraicè sonant verba illa, הַלְלוּ אֱלֹהִים בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר הַלְלוּ אֱלֹהִים בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר הַלְלוּ אֱלֹהִים בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר id est, Hodu ladonai bechinor, beneuel, hassor zamru lo. quod sic interpretor, Confitemini Deo in cithara, in psalterio, & hassor cantate ei. quod verbum Hassor, esse dico instrumentum quoddam musicū decem chordarum, diuersum à neuel, quod est psalterium, nam primum verbi illius chordarum, quod est in communi, & vulgata cōuersione positum, nulla est in Hebraica veritate mentio, deinde hoc nomen hassor, licet decem, & denarium significare possit (ut nonnulli interpretantur) non tamen propriè, sed verè significat instrumentum Musicum, quod est decem chordarū, quod non à me tātum est animaduersum, sed à multis Hebraicis Doct oribus, quorum ego auctoritate nitor, immo ex ipsiusmet David testimonio patet; ipse. n. ait Psal. CII. secundū Hebræos, id est, הַלְלוּ אֱלֹהִים בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר הַלְלוּ אֱלֹהִים בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר בְּכִנּוּר ad annuntiandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem in hassor (i. decade) in psalterio, in cantico, in cithara, vbi luce clarius meridiana apparet Hassor aliud esse à Neuel, nec refert, quòd in illo nomine non sit coniunctio, & copula vau literæ, ut ratio postulare videtur, neq; præpositio beth, ut in superioribus duobus, Nam hoc est vsurpatissimum Hebræis, ut huiusmodi præpositiones, & copulas omittant, & præsertim coniunctionē illam vau. quem morem etiā Græci (ut multa) vsurparunt, & deinde Latini, qui coniunctiones multis in locis, etiam vbi necessario requiruntur, omittunt, ut est à nobis annotatum in nostris commentarijs in Hermogenem, & alibi. Patet igitur idem fuisse psalterium cum lyra, quod Hebræi, ut est dictum, appellant Neuel, Chaldæi tum psalterium, tum naulim, ex quibus fluxisse crediderim nomina illa Græca Latinis etiam recepta psalterium, & Nablum, quod

quod etiam asserit Politianus in Miscel. Ad hanc etiam refertur celeberrimum illud Pythagoræ Zacynthij instrumentum, quod tripus à tripodis Delphici similitudine dicebatur. Nam (vt scribit Artemon) *χρήσιον τριπλῆς κιθάρας παρέχεται*, idest triplicis lyræ vsum præbebat, & erat quasi tres lyræ, quæ eodem tempore tres harmonias referebant, Doricam, Lydiam, & Phrygiam, omnia demum veterum instrumenta Pœtarum, & Philosophorum perfecta scilicet, & probata, vel eadem fuisse cum lyra, vel non omnino dissimilia probari potest: de quibus tamen tot sunt multorum longo interuallo sententiæ discrepantes, vt veritas tot opinionibus distracta, & quasi telis consistere labefactata non possit, sunt enim multi, qui hæc, quæ supra sunt commemorata instrumenta non modo eadem esse non concedant, sed toto (vt aiunt) cœlo, & genere, & numero differre dicant, quorum quosdam enumerat Athenæus lib. 14.

C A P V T Q V A R T V M.

Lyræ septichordis præstantia, & quanti apud veteres esset, demonstratur.

AN T O P E R E autem veteribus illis probabatur hæc septichordis lyra, vt nullum aliud genus adhiberetur in Musicis, & apud Lacedæmonios legibus quoque vetitum, & interdictum esset, ne plures, quàm septem nervos haberent lyræ, quod confirmat Cicero in 2. de legibus, vbi ait: Si quidem illa seuera Lacedæmon nervos iussit, quod plures, quàm septem haberet in Timothei fidibus incidit: id confirmat etiam (& si alio modo hoc exemplum recitet) Athenæus, qui ait in 14. *Ἀρτέμων δ' ἐν πρώτῳ περὶ Διονυσιακῆς ὑποψήματος Τιμόθεον φησὶ τὸν Μιλήσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαι πολυχορδωτέρῳ συστήματι χρῆσασθαι τῇ μαγὰδιδι, διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι βιβλιόγραφον, ὡς*
παρα-

*παραφθέρη τῷ ἀρχαῖων μουσικῷ, ἔμελλοντος τίνος ἐκτέμνειν αὐτῆ τὰς περιττάς τῶν χορδῶν δ' εἶξαι παρ' αὐτοῖς ὑπάρχοντα Ἀπολλωνίσιον πρὸς τῷ αὐτῷ συστάξιν ἰσόχορδον λύραν ἔχοντα, καὶ ἀφελῶσαι. i. Artemon in primo de Dionysij columna sepulchrali Timotheum dicit Milesium multis visum esse plurimum neruorum vti systemate, quare & apud Lacones fuisse reum factum, quasi antiquam Musicam deprauaret, & cū iam quidam esset illi abscissurus superuacuos nervos, demonstrasse, quod apud ipsos esset Apollinis simulachrum eodem ordine totidem neruorum lyram habens, & ideo esse dimissum. Quo ex loco etiam aperte demonstratur, quod nos supra diximus, idem esse lyram cum magadi. Nam quod hic dicit magadi, Cicero dicit fidibus, & Timotheus se excusando probat Apolloniscum apud eos habuisse lyram totidem chordarum, quod erat in eius magadi, nisi enim idem fuisse magadis cum lyra, non bona fuisset excusatio, in quo tamen falli crediderim Artemonem, nam constat Timotheum fuisse expulsum à Spartiatis, non autem veniam (vt ille dicit) impetrasse, nam extat adhuc consultum de eo factum insigne Spartiatarum lingua s litteram in r vertentium, quod recitat Boethius in primo de Musica. Huius quoque rei meminit Plutarchus in institutis Laconum, vbi etiam Terpadrum expulsus ea de causa dicit, *εἰδὲ τις παραβάνοι τὴν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ἐκπέτροπον, ἀλλὰ καὶ τὸν Τέρπανδρον ἀρχαῖ κώτερον ὄντα, καὶ ἄριστον τῶν καθ' αὐτὸν κιθαρωδῶν, ἔ τῶν ἠρωικῶν πράξεων ἐπαμνέτω ὁμῶς οἱ ἔφοροι ἐζημίωσαν, καὶ τῷ κιθάραν αὐτῆ προσεπατάλλωσαν φερόντες, ὅτι μίαν μόνω χορδῶν ἐνέτεινε περισσοτέραν τῆ ποιικίλῃ τῆσ φωνῆσ χάριν, μόνα γάρ τὰ ἀπλέξερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον. Τιμοθέε δὲ ἀγωνιζομένη τὰ χάρνεα εἰς τῶν ἐφόρων μάχηραν λαβὼν ἠρώτησεν αὐτὸν ἐκ ποτιέρε μερῶν ἀποτέμοι τὰσ πλεῖστο τῶν ἐπὶ α χορδῶν. i. si quis excederet antiquam musicam non patiebatur, sed etiam Terpadrum antiquissimum, & optimum sui temporis citharædum, & heroicorum faci-**

norum laudatorem tamē Ephori multauerunt, & illius citharam auferentes publicè appenderunt, quia vna chorda amplius intendisset ad maiorem variatæ vocis venustatem: sola enim simplicia carmina probabant. Cum verò Timotheus ceteraret Carneia vnus Ephororū gladio accepto, quæsiuit ex eo, qua ex parte mallet abscindi, quæ plures essent, quàm septem chordæ. Hoc quoque, quod de Lacedæmone diximus, comprobauit Emerēpis Ephori factum, qui Phrynidis Musici duas ex nouem fidibus ascia abscidit, dicens, *μη κακέρχει τὴν μουσικὴν*; idest ne deprauas Musicam, quod ante Timothei factum euenit; meminit. n. vtriusq; Plutarchus in Agide his verbis, *σὺ δὲ Ἐμερέπῃ μὲν ἐπαγγείσθῃ φησεν, ὅς ἐφορεύων, φρωίδος τὴν μουσικὴν συνεπάρων τὰς δύο τῶν ἑνεα χορδῶν ἐξέτεμε, καὶ τὸς ὅπῃ Τιμοθέω πάλιν τὸ αὐτὸ τῆτο πράξαντας.* idest, Tu sanè Emerēpem laudas, qui Ephorus Phrynidis Musici ascia duas ex nouem chordis abscidit, & eos, qui in Timotheo rursus idem illud factitarunt. Et Philosophorum Princeps ille Socrates ab Oraculo admonitus (vt ipsemet recitat apud Platonem in Apologia) scilicet vt Musicam exerceret, hoc vno voluit instrumento vti, & iam senex lyra discere, vt testatur apud Ciceronem Cato in Senectute, quasi nullum aliud in Musicis instrumentum viro graui, & erudito dignum existimaret. Et Epaminondæ Græciæ Principi maximæ est laudi tributum, quòd fidibus præstantissimè caneret, & Themistocles (vt inquit Cicero) cum aliquot annis ante recusasset lyram, habitus est indoctior. Quare diuinus Plato in Politia, lyram tantum, & citharam admittit in ciuitatibus, & in agris fistulam, quæ eodem constat numero, & harmonia; Nam est fistula disparibus septem compacta cicutis. Cætera verò omnia instrumenta, & cōcentuum genera non recipienda censet, est enim in 3. sic cum Glaucone loquens Socrates οὐκ ἄλλ' ἢν δ' ἐγὼ πολυχорδίασ γε, ἐδὲ παναρμονίῃς ἡμῖν δείσει, ἐν ταῖς αἰδῶσ τε, καὶ μέλεσιν, ἔμοι ἐφη φαίνεσθαι. Τριγώνων ἄρα,

ἄρα, καὶ πικτίδων, καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολυχόρδα, καὶ πολυαρμονία δημιουργὸς οὐ θρέψαμεν; οὐ φαινόμεθα, τί δὲ αὐλοποιὸς, ἢ αὐλητὰς παραδέξῃ εἰς τὴν πόλιν, ἢ ἐτῆτο πολυχόρδωτάτον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμονία αὐλοῦ τυγχάνει ὄντα μιμήματα; δηλαδὴ, ἢ δ' ὅς, λύρα δ' ἡ σοι, καὶ κithάρα λείπεται, καὶ κατὰ πόλιν χησίμα, καὶ αὐ κατὰ ἀγροῦ τοῖς νομεῦσι σύριγγ' ἂν τις εἴη; ὡς γέν' ἐφη λόγος ἡμῖν σημαίνει, idest, non igitur inquam ego nobis opus erit multis fidibus, & omni harmonia in modulis, & cantibus, non mihi dixit ille videtur, Trigonorum igitur, & pectidarum, & omniū instrumentorum, quæcunque multarum sunt fidium, & ex pluribus constant harmonijs artifices non alemus, non videtur. Num igitur tibiartifices, & tibicines recipies in ciuitatem? ἄνnon hoc genus plurimis constat fidibus, & ipsa illa, quæ ex omnibus constat harmonijs, tibiartum sunt imitatio? profecto, inquit ille, lyra iam tibi, & cithara relinquuntur in ciuitate vtilis, & rursus in agris, Pastoribus sit fistula. sic sanè inquit, vt ratio nobis demonstrat. Quod sanè genus Musicæ ἀπλὴν μουσικὴν, appellat idem Plato, in eodem libro, idest simplicem musicam, & ait eam εἰτίκτειν τὴν σωφροσύνην, idest parere temperantiam. ait enim οἱ δὲ δὴ νέοι λέδ' ἐγὼ δὴ ἴλον, ὅτι ἐκλαβήσοντάς σοι δικαστήσ εἰς χρεῖαν ἵνα γὰρ τῇ ἀπλῇ ἐκείνῃ μουσικῇ χροῦμενοι, λέδ' ἡ ἐφαμεν σωφροσύνην εἰτίκτειν. cuius quidem Musicæ, suæ etiam Reipublicæ custodes, & Principes præditos vult esse, ne tanto careant bono, & omnibus partibus sint perfecti: hanc veram Musicam vocat Polybius in quarto τὴν γ' ἀληθῶς μουσικὴν, quam ait omnibus hominibus expedire, vt exerceatur, sed Arcadibus esse necessarium. ait enim, πᾶσι μὲν ἀνθρώποισι ὄφελος ἀσπεῖν, ἄρκασι δὲ, Ἐαναγκᾶσιν. Hinc Romani quoq; vbique in sacris hanc septichordem lyram adhibebant. Dionysius lib. 7. Antiq. Roman. καὶ κithάρισα, λύρασ ἐπαχόρδ' εἰλεφαντίνας, καὶ τὰ λεγόμενα βάρβιτα κέρκοντες, ὧν παρὰ μὲν ἑλλήσιν ἐκλέλοιπεν ἢ χηῖσισ ἐπ' ἐμῆσ πάτριουσ ἔσα,

παρὰ δὲ ῥώμαίσις ἐν ἀπάσῃσιν φυλάττεται τῶν ἀρχαίων θυήπο-
λίσις, idest, & citharistæ (sequebantur) lyras septichordes
eburneas, & quæ vocantur barbita, pulsantes, quorum usus
apud Græcos obsoleuit meo tempore, cum patrius esset; apud
Romanos in omnibus retinetur antiquis sacris. Quare etiam
sapientissimi veteres fabulati sunt Mineruam cum inuenisset
tibias indignatam proiecisse, de qua Melanippides in Marfya
sic ait, τὰ μὲν ἀθάνατα ὄργανα ἔρριψέτε ἱεραῖσ' ἀπὸ χειρὸς, ἐ-
πίτε ἔρριπέτε ἀρχαῖα σώματι λύμα. idest, Dea quidem instru-
mentâ abiecit sacra è manu dicens, abite in malum, dedecus
corpori, & turpitudò, & Ouidius lib. 3. de arte Amandi,

Tu procul hinc dixit, non es mihi tibia tanti,

Vt vidit vultus Pallas in amne suos.

Et Propertius lib. 2. Eleg.

Hic locus est in quo tibia docta sonas,

Quæ non iure vado Meandri iacta natasti,

Turpia cum faceret Palladis ora tumor.

Hyginus in fab. quoque meminit, quam fabellam eleganter
tetigit Ioannes Casa in illo libello Hetrusco sermone conscrip-
pto, qui Galateus inscribitur, in quo de moribus disputat.
ait enim, La Dea Pallade, secondamente che già mi fu det-
to da certi letterati, si diletto vn tempo di sonare la Corna-
musa, & era di ciò solenne maestra, auenne che sonando el-
la vn giorno à suo diletto sopra vna fonte, si specchiò nel-
l'acqua, & auedutasi de' noui atti, che sonando le conueni-
ua fare co'l viso, se ne vergognò, & gittò uia quella Corna-
musa, &c. Quam fictionem, & fabulam laudat Aristote-
les in octauo Polit. quasi per hoc demonstrare voluerit tibias
non esse ciuitatibus vtilis, quia longius absint ab humanita-
te, & eruditione, ait enim: φασὶ γὰρ τινὲς Ἀθηναῖν εὐρεῖσθαι ἀπο-
βαλῆν τὸς αὐλῆς, οὐκ ἀπὸ μὲν ἔχει φάναι, καὶ διὰ τινὲς ἀξιο-
σύμῳ τοῦ προσώπου τοῦτο ποιήσασιν διχραίνεσθαι τινὲς θεῶν, οὐ-
μὲν ἀλλὰ μάλλον εἶκος, ὅτι πρὸς τινὲς διάνοιαν οὐδὲν ἔστιν ἡ πα-
δεία

δεία τῆσ' αὐλήσεως, τῇ δ' Ἀθῆνα τινὲς ὀψήμῳ περιτίθεμεν, καὶ
τινὲς τέχνῳ. idest, aiunt enim Mineruam inuentas abiecisse ti-
bias, non incongruum sanè est dicere, quòd etiam ob defor-
mitatem faciei indignata id fecerit Dea, verumtamen magis
consentaneum, quia nihil ad animum faciat delectatio tibia-
rum, Mineruæ enim ascribimus scientiam, & artem; cui opi-
nioni videtur subscribere Fulgentius in tertio, vbi ait: Er-
go post artem musicam Minerua reperit tibias, quas omnis
doctus in Musicis sonet, has propter sonorum despuit pau-
pertatem, inflatas verò buccas ideo risisse dicunt, quòd ti-
bia ventosè in musicis sonet, & idiomatum proprietate a-
missa sibilet potius rem, quàm enuntiet. Ideo illam iniuste
sufflantem omnis quicumq; est doctor, ridet, vnde eas etiam
Minerua, idest sapientia exprobrans projicit, quas Marfya
assumit, Marfya enim Græcè quasi μωρὸς, solus qui in arte
musica præponere tibiam voluit citharæ. Quo etiam in loco
Aristoteles improbat, & reijcit ὄργανα τὰ πολύχορδα, idest
instrumenta, quæ pluribus constant neruis. Sapientissimus
quoque Homerus, à quo ceu fonte perenni omnium scien-
tiarum, & artium fundamenta, & quasi principia manarunt,
nullum aliud probat musici instrumenti genus, nisi lyram,
quam appellat ipse φόρμιγγα, quam adeo excellere, &
præstare arbitratus est, vt eius quoque Deos faciat audito-
res, quasi velit Deorum lætitiâ, & fœlicitatem in ea au-
dienda cumulari, vt nihil maius, neque præstantius deside-
rari possit; ait enim in primo Iliad. vbi Deos ducentes con-
uiuia inducit.

Δάμνωτ', οὐδὲ τι θυμὸς ἐδέυετο δαίτῳ εἴσις,

Οὐ μὲν φόρμιγγος περικαλλέουσ, ἢν ἔχ' Ἀπόλλων,

Μεσάωντ', αἱ αἰεὶ δὸν ἀμειβομένη ἐπὶ καλῆ.

Ducebant epulas, animoq; optabile mensa

Nullum aberat, lyra non pulcherrima, quam urget

Apollo,

Et Musa alterno, qua reddunt carmine voces.

Quem imitatus Dantes Aligerius in Paradiso celestibus Choris tantum lyram tribuit, vt Cant. xv.

*Silenzio pose à quella dolce lira,
Et fece quietar le sante chorde,
Che la destra del Ciel allenta, e tira.*

Et libro xxiii ait,

*Qualunque melodia più dolce suona
Quà giù, & più à se l'anime tira,
Parebbe nube, che squarciata tona
Comparata al sonar di quella lira,
Onde si coronaua il bel zaffiro. &c.*

nec vnquam meminit vllius alius instrumenti, præter lyram. Idem Homerus omnibus in conuiujs eam adhibet, vt quasi computationum, & commestationum nimiam moderetur, & coerceat intemperantiam, & conuiuarum temperatam, & honestam cumulet lætitiã, vt facit in conuiuio Menelai; Quinetiam in lasciuo procorum conuiuio non aliud genus instrumenti adhibuit, & citharœdum illum Phemium inuitum canere inducit, quasi indignaretur, quòd tam præclarum genus harmoniæ in tam lasciuo hominum conuiuio adhiberetur, ait enim Homerus in primo Odyss.

*Κύρυξ δ' ἐν χερσὶ κιθάρῳ περικαλλέα θῆκε
Δείπνε πασάμυροσ μυθήσασ ὅτ' ἔο σε χεῖρ
Φημίω, ὅσ ῥ' αἶδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκη.*

*Formosam Præco citharam conuiuia ducens
Imposuit manibus Phemio, quòd opus tibi dixit
Eia canas, cecinitq; metu compulsus Amantum.*

Quem imitatus Vergilius in lasciuo Aeneæ, & Didonis conuiuio

uiuio, non aliud voluit genus adhibere, quàm citharam, idest lyram; ait enim,

*Cithara crinitus Ioppas
Personat aurata, docuit qua maximus Atlas.*

Hac Achillem instituit Chiron, & Herculem, quare Homerus Achillem inducit pulsantem lyram, cum ad eum legati Agamemnonis accederent, ait enim in α Iliadis,

*Τὸν δ' εὖρον φρένα τερπόμυρον φόρμιγγι λιγείη. idest,
Hunc animos dulci offendere lyra exhilarantem.*

Et etiam Orpheus in Argonautica dicit Heroas illos cum adijissent Chironem inuenisse iuxta illum stantem Achillem, & pulsantem lyram; ait enim,

*Κεῖτο μέγασ Κένταυροσ, ἀπηρήρεισθo δὲ πώτερη
Ἰππείησιν ὄπλασιν ταυροσάμυροσ θοὰ κῶλα,
Ἀγγχε δ' ἰσάμυροσ Θέτιδοσ, καὶ Πηλέοσ ὑῶσ
Χερσὶ λύραν ἤρασε, φρένασ δὲ ἐτέρπετο Χείρων.*

*Stratus erat Centaurus saxo innixus equinis
Vnguibus, extendens ingentia membra, proculq;
Consliterat Thetidis, Peleiq; inuicta propago
Pulsans fila lyra, Chironq; triumphat alumno.*

Et Cretenses quoque prælia ingredi solitos præciciente lyra scribit Athenæus, & Aulus Gellius libro primo, cap. vndecimo. Multi quoque ex barbaris etiam consueuerant cum lyra legationes inire, quotiescunque hostium animi essent placandi, & ad lenitatem reuocandi, idq; præcipuè Getas facere solitos, testis est Theopompus in quadragesimasexta historiarum, vbi ait, Γέται κιθάρασ ἔχοντες, καὶ κιθαρίζοντες τὰσ ὑπικηρυκείασ ποιῶνται. idest, Getæ citharas tenentes, & eas pulsantes legationes ineunt.

Causæ duæ potissimæ afferuntur, propter quas Lyra septichordis tantopere probaretur, eruditionis, & animi remissionis: in prima probatur multum posse musicam ad mores informandos ex Platone, Lyramq; potissimum esse accommodatam ad mores ἠθικωτάτω multis de causis. in secunda necessariam esse animi remissionem, & nullam potuisse meliorem inueniri, quàm Musicam, & potissimum Lyram, quæ habeat iucundum simul, & honestum.

ED cum satis iam sit dictum, quam valde apud veteres hoc genus Musicæ, idest instrumentum lyræ esset acceptum, quærendum videtur, quæ id ratione factum sit, vt tantopere probaretur. Video quæ duas potissimum fuisse causas: primum (vt verbis vtar Aristotelis) *παιδείας ἕνεκεν, & καθάρσεως*, idest eruditionis, & expurgationis gratia: secundo *παιδιᾶς, καὶ διαγωγῆς*, idest recreationis, & ocij gratia, quas etiam causas, sed potissimum posteriorem videtur etiam probasse doctissimus vir Zarlinus in prima parte suarum institut. cap. 3. Eruditionis igitur gratia primum est inducta hac de causa, quia animaduertent maximam esse vim Musicæ in anima, & eam secundum varios eius sonos, & harmonias mutari, & sequi tanquam ceram, quocumque torqueat, ipsa enim est (vt inquit Aristoteles in 8. Polit.) *ἀρχὴ πάντων*, idest omnium rerum initium, quare ueteres omnia musica constare dicebant, quod confirmat Psellus in Musica, vbi ait, *τὴν μουσικὴν οἱ παλαροὶ σιωχέειν εἶπον τὸ πᾶν*. idest, Musicam veteres dixerunt continere vniuersa. Præterea videbant eandem Musicam mores posse componere, & variare, vt loco adducto confirmat Aristoteles, ubi ait, *καθὰπερ ἡ γυμναστικὴ σῶμα ποίοντι*

παρα-

παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποίοντι ποιεῖν ἐθίζουσαν δυνάσθαι. idest, Quemadmodum gymnastica qualitate quadam corpus afficit, Musicam quoque mores variare assuetam posse (consentaneum est) Quod sæpius confirmat Plato, vt in tertio de Rep. vbi ait, *ἀρ' οὐκ ἦνδ' ἐγὼ ὠγλαύκων τούτων ἕνεκα κηρωτάτη εὐμουσικῇ τροφῇ, ὅτι μάλιστα καταδέεται εἰς τὸ ἔνθος τῆς ψυχῆς ὅτε ρυθμὸς, καὶ ἀρμονία, & ἐρρώμανέσασα ἀπτεται αὐτῆς φέρεσα τὴν δαχνημοσύνην, καὶ ποιεῖ δαχνημόνα, ἕαν τις ὀρθῶς τραφῇ, εἶδε μὴ ἐναντίον.* idest, Nunquid inquam ego ὁ Glaucon his de causis potissima est in Musica educatio, quia præcipuè ingreditur in interna animæ rhythmus, & harmonia, & fortissimè mouet eam, afferens venustatem, & efficit speciosum, si quis rectè fuerit educatus, sin minus contrarium. Et Plutarchus in opusc. *περὶ δευσιδαμονίας*, idest, de superstitione. hanc Platonis opinionè ita recitat, *μουσικὴν φησὶν ὁ Πλάτων ἐμμελείας, & δρυθμίας δημηργὸν ἀνδράποισ ὑπὸ θεῶν ἐτροφῆς ἕνεκα, καὶ κινήσεως ὧτων δοθεῖναι, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς περιόδων, καὶ ἀρμονιῶν ταραχῶδες, καὶ πεπλανημένον εὐσώματι μέσσησ, καὶ χάριτος εὐδεία πολλαχῆ δι' ἀπολασίαν, καὶ πλεημέλειαν ἐξυβρίζον αὐθισ εἰς τάξιν ἀνελιττεσαν οἰκείωσ, & περιάγασαν παρεῖναι.* idest, Musicam dicit Plato concentus, & concinnitatis artificem hominibus à Deis datam non luxus gratia, & pruritus aurium, sed ut animi periodorum, & harmoniarum turbulentia, & error in corpore musæ, & gratiæ inopia, sæpius propter incontinentiam, & fluctuationes sese efferens ad iniuriam in ordinem, redigi, & quasi in gyrum rationis reuocari possit. & in lib. de Musica pluribus id agit, vbi ait, *Φανερόν ἐν ἐκ τέτων, ὅτι τοῖς παλαροῖς τῶν ἐλλήνων εἰκότως μάλιστα πάντων ἐμέλησε πεπαυδεῦσθαι μουσικῶν, τῶν γὰρ νέων τὰς ψυχὰς ὦντο δὲ ἐν δὲ μουσικῆς πλάττειν τε, καὶ ρυθμίζειν ὅτι τὸ δαχνημον χρησίμοσ δηλονέτι τῆς μουσικῆς ὑπαρχέσσησ πρὸς πάντα, καὶ πάσαν ἐπεδασμένων παρᾶξιν.* idest, perspicuum igitur ex his est, quòd iure optimo veteres

illi

illi Græci hoc imprimis curabant, vt musica erudirentur; Iuuenum enim animos arbitrabantur per musicam fingi, & accommodari ad honestatem, cum musica scilicet conducatur ad omnia, & omnem actionem cū virtute coniunctā. & mox ait, ἀλλὰ οἱ μὲν πολλοὶ εἰκὴ μαθάνουσιν ὁ ἀντὶ δίδασκοντι, ἢ τῶ μαθάνοντι ἀρέσει, οἱ δὲ σωστοὶ τὸ εἰκὴ διδοῦσιν ἀρετῆς, ὡς περ Λακεδαιμόνιοι τὸ Παλαμὸν, καὶ Μαντινέϊς, καὶ Πελληνέϊς, ἕνα γὰρ τῶν τρόπων, ἢ παντελῶς ὀλίγως ἐκλεξάμενοι, εἰς ὄντο περὶ τῶν τῶν ἡθῶν ἐπανόρθωσιν ἀρμόττειν αὐτῇ τῇ μουσικῇ ἐχρῶντο. idest, Sed multi temerè, vel casu discunt, quod sibi, vel docti placet, prudentes verò reiiciunt casum hunc, vt Lacedæmonij antiquitus, & Mantinenses, & Pellenæi, vnum enim modum, vel omnino perexiguos seligentes, quos arbitrabantur ad morum commendationem congruere, ipsa musica utebantur. Quam Platonis opinionem probat Cicero in secundo de legibus, vbi ait, Assentior Platoni nihil tam facile in animos teneros, atque molles influere, quàm varios canendi sonos, quorum dici vix potest quanta vis sit in vtranque partem, namque & incitat languentes, & languere facit excitatos, & tum remittit animos, tum contrahit, Ciuitatumque hoc multarum in Græcia interfuit antiquum vobum conferuare modum, quarum mores lapsi ad mollitiem pariter sunt immutati cum cantibus, aut hac dulcedine, corruptelaque deprauati, vt quidam putant, aut cum seueritas eorum ob alia vitia cecidisset, tum fuit in animis, auribusque mutatis etiam huic mutationi locus, hæc Cicero. Quam sententiam Platonis, & Ciceronis confirmat in quarto historiarum Polyb. vbi ait, Ἄξιον βραχὺ διαπορῆσαι περὶ τῆς Κυμαθίων ἀρχιότητος πῶς ὄντες ὁμολογουμένως Ἄρκαδες τοσούτο κατ' ἐκείνους τὸς καιρὸς διήνεγκαν τῶν ἄλλων ἐλλήνων ἀμόνητι, καὶ παρανομία, δοκῶσι δὲ μοι διότι τὰ καλῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπινοηθέντα, καὶ φυσικῶς συσθεωρηθέντα, περὶ πάντας τὸς κατοικῆντας τῶν Ἀρκαδίων, ταῦτα δὴ πρῶτοι, καὶ μόνοι

μόνοι τῶν Ἀρκαδίων ἐγκατέλιπον; μουσικῶν γὰρ τῶν γε ἀληθῶς μουσικῶν πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὄφελος ἀσπείν Ἀρκαδοὶ δὲ, καὶ ἀναγκῶν. idest, Operæpretium est paululum inquirere de Cynethensium feritate, cur cum absque controuersia Arcades sint, tantum illis temporibus cæteris Græcis omnibus præstiterunt crudelitate, & impietate. Videntur mihi profecto (in id malum deuenisse) quod ea quæ sapienter à maioribus fuerant excogitata, & secundum naturam indagata ad eorum vtilitatem omnium, qui Arcadiam incolerent, ea illi primi, & soli omnium Arcadum reliquerunt. Musicam enim (de vera Musica loquor) omnibus hominibus vtile est exercere Arcadibus etiam necessarium, quo in loco apparet quantam vim habeat in animis recta Musica, cum dicat Polybius feritatem Cynethensium ex eo natam, quod musicam deseruerint, quod confirmat paulo post dicens, Ταῦτα μὲν εἴη μιν, εἰρήσθω χάριν τοῦ μηδεμίαν πόλιν τὸ ποιῶν ἦθος διαβάλλεσθαι τῶν Ἀρκαδίων, ὁμοίως δὲ, καὶ τῶ μὴ νομισαντας εἰς τῶν κατοικούντων τῶν Ἀρκαδίων περιεσίας χάριν τὰ κατὰ μουσικῶν ἔπι πλεῖον ἀσπείσθαι, παρ' αὐτοῖς ὀλιγωρεῖν ἐν χειρῶν αὐτῶν τε μέρους, εἴτε δε καὶ κυμαθίων ἕνεκα, ἵνα ἀν ποτ' αὐτοῖς ὁ Θεὸς δῶν τραπέντας πρὸς παιδείαν ἡμερώσειν αὐτὰς, καὶ μάλιστα ταύτης πρὸς μουσικῶν, ἔτω γὰρ μόνως ἀν λήξαιεν τῆς τό τε περὶ αὐτοῦς γενομένης ἀρχιότητος. idest, Hæc nobis igitur sint dicta, primum ne vlla ciuitas communem Arcadum consuetudinem reprehendat, deinde, ne aliqui ex his, qui incolunt Arcadiam, existimantes, apud ipsos impensius exerceri musicam luxus superuacanei gratia, hanc partem negligere incipiat, postremo verò Cynethensium quoque causa, si vnquam illis dederit Deus, vt conuersi ad eruditionem, & præsertim hanc, quæ ex musica sumitur, mitescant. hoc enim solum pacto cessaret, hæc quæ in illis fuit feritas. Hanc rem videtur confirmare etiam Euripides in Medea, qui (vt auctor est Plutarchus in connub. præceptis) ἀγτιῶται τῆς τῇ λύρα χρο-

μῶνας παρ' οἶνον, ἔδει γὰρ ὅτι τὰς ὀργὰς, καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τῷ μεσικῷ προσκαλεῖν, ἢ προσεκλύειν τοὺς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὄντας. idest, accusat eos, qui lyra abuterentur ad potum, oportebat enim ad iras compescendas, & luctus aduocare potius, quàm ad enervandum eos, qui voluptatibus volutarentur. idem sentit Plutarchus in lib. quòd non licet secundum Epicurum ἡδέως ζῆν suaviter vivere. illum enim exagitat, quòd musicam suavitatis honestissimum genus rejiciat, & scurrilia oblectamenta recipiat. Quare arbitrati sunt optima Harmoniarum genera, & instrumenta esse seligenda, & suis civitatibus tribuenda, vt ad eruditionem optimo illo, & liberali sono informarentur, cætera verò, quæ mollia essent, & animos possent sonorum corruptela deprauare à suis civitatibus reiecerunt. inter Harmonias autem omnes imprimis Doricam receperunt, ea enim maximè ad virtutem informat, & nescio quid præstans, & magno quolibet viro dignum in se retinet. Alij etiam Lydiam, quàm maximè mulieribus congruam nonnulli dicunt, & proximam esse Doricæ; Alij etiam Phrygiam cum Dorica receperunt; Deinde instrumenta, quæ magis essent apta, & accommodata ad eruditionem, & mores pueris præsertim optimos ingerendos elegerunt, cætera verò reiecerunt, & tanquam deprauatoribus pessimis, & morum corruptoribus civitates etiam purgandas existimarent. Quod vterque Plato, & Aristoteles Philosophorum omnium facillimè Principes in suis faciunt libris de Repub. Plato in tertio, Aristoteles in octauo. Quare hoc factò apud Platonem, inquit Socrates, νῆ τὸν κῆρα λελέθα μὲν γε δεικνύμενοι παλιν, ὡς ἄρτι τρυφᾶν ἔφαμεν πόλιν. idest, per carnem purgauimus quasi inscij rursus, quam dudum delitiosam esse dicebamus civitatem. Et Pherecrates Comicus (vt auctor est Plutarchus in Musica) vt demonstraret veterem musicam deprauatam induxit Musicam ἐν γυναικείῳ χήματι ὄλην κατηκισμένῳ τὸ σῶμα. idest, habitu muliebri totam laceratam,

ceratam, atque profcissam, & iustitiam ab ea quærentem causas, illamque referentem, & Musicos, qui illam deprauarent prodentem. leguntur apud Plutarchum adhuc carmina ad 25. idem alios quoque Comicos factitasse dicit Plutarchus. Inter omnia autem instrumenta nullum ipsis visum est virtuti, & eruditioni propinquius, & aptius, quodque magis bonos posset mores inducere, quàm lyra septichordis, quæ nec mollis esset, & deprauata, nec etiam illiberalis, idest βάνανσος, vt de Tibijs, & Eptagonis, trigonis quoque est iudicatum. Hæc enim duo præcipuè in eligendis instrumentis obseruabantur, vt colligitur ex Aristotele, qui ait in Politica, συμβάλλει δ' ἂν περὶ τῷ μάθησιν, εἰ μήτε τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς τεχνικοὺς σωτείνοντα δεσπονεῖσθαι, μήτε τὰ θαυμάσια, καὶ περιστά τῶν ἔργων, ἃ νῦν ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας. idest, spectat autem ad eruditionem, si neque his, quæ ad ludos illiberales spectent, detur opera, neque admirandis, & superuacuis instrumentis, qualia nunc in ludos sunt inuenta. Quod autem ad hanc electionem instrumentorum ventum fuerit ab antiquis, & qua ratione docet Aristoteles in Politicis, vbi ait Tibias fuisse inductas in Lacedæmoniorum, & Atheniensium civitates, & πρὸς τὰς μαθήσεις esse sine iudicio adhibitas, deinde addit, ὕσερον δὲ δποδοκιμάσθαι δὲ τῆς πείρας βέλτιον δυναμῶν κρίνειν τὸ πρὸς ἀρετῷ, καὶ μὴ πρὸς ἀρετῷ σωτείνον. idest, rursus verò reprobata sunt ob experientiam, cum melius poterant diiudicare, quid ad virtutem, quidue minimè spectaret. Lyra autem ideo magis ad virtutem tendere est iudicata, quàm alia, & ad eruditionem τῷ παιδείαν esse accommodatior, quia est instrumentum ἠθικώτατον, idest (si ita Latinè dici potest) moralissimum, hoc est maximè ad mores hominum spectans. Huiusmodi autem instrumenta maximè adhibenda sunt ad institutionem, quod etiam in harmonijs euenit, vt scilicet quæ essent ἠθικωτέραι probarentur, vt de Dorica.

Quod enim τὰ ἠθικὰ, idest moralia essent optima, & ad eruditionem aptissima confirmat Aristoteles, qui de Harmonijs loquens ait, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον πάσας χρῆσέον, ἀλλὰ πρὸς τὴν καιδέϊαν τῆς ἠθικωτάτης. idest, non eodem modo omnibus vti oportet harmonijs, sed ad humanitatem, siue eruditionem, moralissimæ sunt adhibendæ, & paulo post πρὸς δὲ καιδέϊαν ὡσπερ εἰρητῶ τοῖς ἠθικοῖς ἢ μελῶν χρῆσέον, καὶ τῆς ἀρμονίας τῆς τοιαύτης, τοιαύτη δὲ ἡ δωρισί. idest, ad eruditionem verò, vt dictum est, moralibus sonis est vtendum, & harmonijs, huiusmodi autem est Dorica. Reliqua verò instrumenta, & concentuum genera fuere reiecta, quia scilicet essent πρακτικά, καὶ σύνθεσιαστικά. idest operosa, & animos corripientia. In hæc enim tria fuisse partitam Musicæ facultatem apud veteres ex eodem habetur Aristotele in eodem loco, nempe ἠθικὰ πρακτικά, καὶ σύνθεσιαστικά. vbi etiam Platonem carpit, quòd Phrygiam harmoniam in suam Rempublicam admiserit, cum tibias prohibeat, quæ eiusdem sunt vis, ambo enim ὀργιαστικά, καὶ παθητικά, idest, quæ iram concitent, & animos, & pathetica, idest affectus mouentia. Quæ vtinam genera Musicæ nostra hac deprauata tempestate non adeo vsurparentur ab omnibus, ex quo factum est, vt Musica nullo amplius sit animis adiuuato, sed in damnum, & perniciem adolescentium, & etiam mulierum sit conuersa. Nam omnia, quæ à Platone, & Aristotile improbantur instrumenta polychorda, scilicet illa, & παναρμόνια hac nostra tempestate maximo sunt loco, & precio, omnesq; illa cupidè amplectuntur. Quæ tantum absunt vt profint, & animos ad aliquod virtutis genus impellant, vt eorum etiã sint pessima perniciës, & omnium virtutum semina, atque igniculos, si quæ in animis adolescentium resident, reprimât, sopiant, & penitus demum extinguat, ad mollitiemq; tantum, & libidinem pessimam animorum corruptelam excitent, & inflamment, & de hoc musicæ genere loquebatur ille Ephorus in proœmio τῆς ἠθικῆς πραγματείας

ματείας, vbi dicebat (quemadmodum refert Polybius in 4. historiaram) ἐπ' ἀπάτη, καὶ γοητεία παρειστῆθαι τοῖς ἀνθρώποις, ad fallendos, & deludendos homines esse inductam. Quod autem lyra (vt ad rem nostram reuertamur) quæ nunc nullo est loco, lyra inquam hæc septichordis fit ἠθικωτάτη, i. moribus aptissima, perspicuum fit ex effectu, & ex proportione, quam habet cum anima, & mente nostra, quæ etiam ipsa septenario constat, & harmoniam efficit διαπασῶν, vt postea dicitur. Id præterea probauit Clinias ille Pythagoricus, qui (vt scribit Chamalæon Ponticus) ὅποτε συνέειπε χαλεπαίνει αὐτὸν δι' ὀργῶν, ἀναλαμβάνων τὴν λύραν ἐκθαρίζει. i. si quando ei contigerat ira perturbari, sumpta lyra citharizabat; & interrogatus cur id faceret, respondebat καταπραῦνομαι, i. placor, Pythagorã s. suum imitatus, qui (vt scribit Volaterr.) aliquid incepturus lyra ad alacritatem tum animum, tum corpus excitabat. Id confirmauit etiam Citharædus ille Theophili, qui de hac lyra musica loquens, ait, μέγας θεσσαρὸς ἔστι, καὶ βέβαιος ἡ μετασικὴ ἀπασι τοῖς μαθῶσι, καιδέϊα δὲ θεοῖς τε, καὶ γὰρ τὰ ἠθικα δένει, καὶ τὰς θυμοειδῆς, καὶ τὰς γνώμας διεφόρες καταπραῦνει. idest, magnus, & stabilis thesaurus est Musica omnibus, qui illa erudiuntur, & informantur; Nam & mores instruit, & iracundos, & simulates etiam placat. Quod etiam comprobabat Athenæus libro decimoquarto, vbi rationem reddens cur dixerit Homerus lyram esse sociam conuiuij, sic ait: Καὶ Ὁμηροσ διατηρῶν τὴν ἀρχαίαν τῶν ἐλλήνων κατάσασιν λέγει Φόρμιγγος ἢ λύρα διὰ τὸ θεοὶ ποίησαν ἐτάρην. Ὡς καὶ τοῖς δωχεμύοις χρῆσιμης οὐσης τῆς τέχνης. ἡ δ' ὡς εἰσκει, τῆτο νενομισμῶν, πρῶτον μὲν ὅπως ἐκαστὸν τὸν εἰς μέθην, καὶ πλήρωσιν ὀρμημῶν ἰατρὸν λαμβάνειν τῆς ὑβρείως, καὶ τῆς ἀποσμίας τὴν μεσικὴν, εἶθ' ὅτι τὴν αὐθάδιαν πραῦνει, περιαρμῶν γὰρ τὴν συγγόντητα ποιεῖ πραύτητα, ἢ κάραν ἐλευθέριον. idest, & Homerus vetus Græcorum obseruans institutū dicit, Et lyra quam dapibus sociam fecere supremi

Cælicole. tanquam, & conuiuia ducentibus utilis fit ars. Erat autem (vt videtur) legibus constitutum vt quisque, qui ad ebrietatem, & temulentiam peruenisset, Medicum sumeret flagitij, & petulantia: Musicam, siue quia procacitatem moderatur, ablata enim molestia efficit comitatem, & lætitiā libero homine dignam. Plato verò satis probat lyram ad eruditionem esse aptissimam, qui in libro septimo de legibus, præcipit post literarum perceptionem pueros esse tres annos in lyra erudiendos; ait enim, εἰς μὲν ζῆματα πᾶσι δέκνται χεὶρὸν ἐνιαυτοὶ ζεῖς, λύρας δ' ἀψασθαί βία μὲν ἔτη, καὶ δέκα γεγονόσι ἀρχεσθαί μέτριος ὁ χρόνος, ἐμμεῖναι δ' ἔπερα τρία, καὶ μήτε πλείω τέτων, μήτ' ἐλάττω. idest, ad literas quidem (scilicet percipiendas) puero decenni sufficiunt ferè anni tres, lyra verò vt erudiri incipiant, tres, & decem annos natos tempus est idoneum, versari verò alios tres annos, neque plures his, neque pauciores. Et eodem etiam in loco præcipit, quæ obseruanda sint lyrae præceptorī, atque discipulo. quare etiam appellabatur huius Musicæ scientia νόμοι κιθαρωδικῆ, idest leges lyricæ, quasi hoc genus cæteris deberet esse norma, atque præscriptum, de quibus mentio est apud Platonem in lib. 3. de legibus, vbi genera Musicæ persequitur. Ex quo factum est quoque, vt hoc solum Musicæ instrumentum ab Astronomis sit inter stellas relatū, quasi omnium perfectissimum, & præterea dicunt hoc signum si in ascendenti aspiciat nascentes præclarum nescio quid portendere, & sapientes homines, maximeque iustos, & Reip. aptos efficere, si verò in declinatione aspiciat pessimos, quamobrem significare voluerunt id, quod dixit Plato, si deprauetur Musica, hominum etiam mores depruari. Huius autem lyrae vim persequitur elegantissimè versibus Pontanus in secundo Vraniæ, vbi ait:

— Ecce nouem cum peccine chordas
E modulans, mulcetq; nouo vaga sidera cantu.

Quo

Quo capte nascentum animæ concordia ducunt
Pectora, concordēsq; animos, sunt ciuica cura,
Iura, placent leges, pacto stant, æqua probantur,
Torquentur fontes, & duro crimina nexu
Plectuntur, iustumq; foro dominantur in ipso.

Neminem autem moueat, quòd dixerat Pontanus nouem chordas, & non loqui de hac septichordi lyra existimet, nam nouem pro septem posuit ratione metri, quod frequentissimè vsurpari à nobis postea probabitur; Nam & ipsemet auctor apertè demonstrat, se de hac lyra Orphei locutum, præter enim inscriptionem capitis, quæ est de lyra, & Orptheo sic ait paulo post:

Tantum declini præceps lyra sauit ab orbe,
Qua quondam custodem Erebi, ac nigrantia diris
Atria, crudelem, & potuit placare Tyrannum
Threicius Vates, superasq; reuertere ad auras.

Nec quemquam etiam conturbet, quòd diximus lyrae quoque; Musicam posse depruari, nam commune est hoc omnium bonorum (quemadmodum in nostris in Ciceronis Oratorem scholijs est disputatum) quæ à Deo Optimo Maximo sunt mortalibus tributa, vt à malis hominibus possint ad perniciem conuerti, vt etiam in eloquentia, & fortitudine, & alijs virtutibus euenit, quin etiam elementa ipsa, & alia, quæ ad hominum beneficia sunt à Deo constituta possunt maximo esse damno si quis illis abutatur, vt ignis, & metalla; Nam (vt ait Dionysius Longinus) ἀφ' ὧν ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, ἀφ' αὐτῶν τῶν κακῶν, καὶ τὰ κακὰ γίνεσθαι φιλεῖ. idest, à quibus nobis bona eisdem fere, & mala proficisci consueuerunt. Quod confirmat Aristoteles in primo Ethicorum, & in primo Rhetoricorum, Cicero in procemio de Inuentione, & in primo libro de Orat. & Gorgias apud Platonem in Dialogo, qui illius nomine inscribitur, & Socrates apud Xenophontem in Symposio. Alia etiam ratione lyra ab antiquis iudicata est

apta

apta ad eruditionem *πρὸς μάθησιν, καὶ παιδείαν*, quia ad hanc optimè canitur, & vox hominis non interturbatur, vt in alijs fieri solet instrumentis, sed illam subsequitur optimè, & imitatur. Nam ea potissimum causa dicit Aristoteles tibias à veteribus fuisse reiectas, quia ad illas cani non posset distinctè, & loqui quemadmodum ad lyram; ait enim, *προσθῶμῳ, ὅτι συμβέβηκε δὲ αὐτῷ πρὸς παιδείαν, ἔτι τὸ κωλύει τῷ λόγῳ χρῆσθαι τῷ αὐλῆσιν, διὸ καλῶς ἀποδοιμασαι αὐτῷ οἱ πρότερον τῷ χρῆσιν ἐκ τῶν νέων, καὶ τῶν ἐλευθέρων.* idest, adijciamus, quòd cōtrarium euenit ipsi ad eruditionem, & hoc quia prohibeat vt i oratione tibiarum sonus, quare optimè ipsius improbarunt vsus maiores in iuuenibus, & liberis. Nam ad lyram canebantur carmina Poetarum, qui mores docent, vt Phocylidis Milesij, Pythagoræ, Theognidis, & aliorum, quibus erudiebantur pueri, & mulieres; item res gestæ magnorum virorum, & præconia, vt ad eorum virtutem imitandam inflammarentur auditores. Dicebanturq; hi Lyrici, præsertim qui ea canebant, quæ ad mores pertinent *σώφρονες αἰοιδοί, καὶ φιλόσοφοι.* idest, temperati cantores, & Philosophi. Quare Agamemnon custodem Clytemnestræ vxori reliquit *αἰοιδόν*, vt testatur Homerus lib. 3. Odyss. qui mulieris officium, & virtutes illi præcens lyra ad probitatem, & pudicitiam seruandam impelleret. Cuius quanta uis esset ex eo facile apparuit, quòd Aegistus ille non prius potuit corrumpere Clytemnestram, quam illum occidisset, quo interfecto statim potitus est ea, vt testatur Athenæus lib. 1. τῶν δειπνοσοφιστῶν, vbi ait, *σώφρον δὲ τὴν αἰοιδῶν γένος, καὶ φιλοσόφων δὲ θεοῖσιν ἐπέχων, Ἀγαμέμνων γὰρ τὸν αἰοιδόν κατὰλείπει τῇ Κλυτεμένησῃ φύλακα, καὶ παρανετῆρά τινα, ὅς πρῶτον μὲν ἀρετὰς γυναικῶν διερχόμενος ἐνέβαλλε τινα φιλοτιμίαν εἰς καλοκαγαθεῖαν: εἶτα δὲ βίβλω παρέχων ἡδεῖαν ἀπεπλάνησε τὴν δέξιον φαυλῶν ἑπινοῶν: διὸ ἀργιστος ἐ πρότερον διέθεθειρε τὴν γυνῆμα πρὶν τὸν αἰοιδόν ἀποκτεῖναι ἐν νήσῳ ἐρήμῳ.* i. Probum verò quod

dam

dain est genus Cantorum, qui Philosophorum speciem sustinent; Quare Agamemnon Cātorem Clytemnestræ custodem reliquit, & hortatorem quendam, qui primum quidem mulierum virtutes persequens, quendam probitatis amorem inieciat, deinde in exercitatione continens iocunda, abducebat animum à malis cogitationibus, quare Aegistus nō prius corrupit mulierem, quam Cantorem occideret in Insula deserta: quod idem annotauit Strabo in primo Geographiæ, & paulo post, *κοινούς δὲ πᾶντας αἰοιδεὺς ἀδούεις τοῖς ἀνθρώποις ἐνάφῃσιν Ὅμηρος τέρεν' ἄρα σφείας οἰμας μῦθ' ἐδίδαξεν φίλησῆτε φύλον αἰοιδῶν*, i. communes omnes cantores venerabiles esse dicit hominibus Homerus, quia illos canere docuit Musa, & diligit Cantorum genus. Secundo autem inducta est lyra recreationis, & ocij gratia, *πρὸς παιδείαν, καὶ εὐεργωλίαν, & πρὸς ἀνεσιν, καὶ σωτηρίας ἀνάπαυσιν.* i. ad remissionem, & laboris requiem. Nam videbant veteres illi in instituendis ciuitatibus occupati non posse homines in perpetuis versari laboribus, sed aliquam desiderare animi recreationem, & remissionem, quod ni fieret seruari non posse humana corpora; Nam vt lepidè in Heroicis Ouidius,

Quod caret alterna requie durabile non est,

Hæc reparat vires, fessaq; membra leuat.

& Statius in 4. Sylvarum ad Marcellum, post multa:

— vires instigat, alitq;

Tempestiua quies, maior post ocia virtus

Talis cantata Briseida venit Achilles

Acrior, & positus erupit in Hectora pleclris,

Te quoque flammabit tacite repetita parumper

Desidia &c. quare apud Euripidem inducitur Hercules dicens, Πάξω, μεταβολαῖς γὰρ πόνων ἀεὶ φιλῶ.

Ludo, nam amica post laborem est mihi quies.

Et Anacharsis ille dicebat neminem posse in perpetuis versari laboribus sine aliqua intermissione, quare Quintilianus præ-

N

cipit

cipit in instit. Orat. lib. 1. vt discentibus detur aliqua remissio, & quedam fiat intercapedo, & cessatio studiorum, ait. n. dan- da est tamen omnibus aliqua remissio, non solum quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem, atq; ea quoq;, quæ sensu, & anima carent, vt feruare vim suam possint, velut alterna quiete retenduntur, sed quòd studium discendi vo- luntate, quæ cogi non potest constat; itaque, & virium plus afferunt ad discendum renouati, ac recentes, & acriorem ani- mum, qui ferè necessitatibus repugnat: Ideo inducendum esse aliquod honestum recreationis genus existimarunt, quo grauium rerum satietate defatigati animi recrearentur, idque non omnino abesset ab eruditione, *ἔξε τὸ* (vt inquit Arist.) *μὴ μόνον ἀχολεῖν ὀρθῶς, ἀλλὰ καὶ χολάζειν δυνάσθαι, καλῶς.* i. vt non solum continerentur in negotio, sed etiam possent esse honestè in ocio. Hoc etiam faciendum esse præcipit Aristote- les, & inducendum esse hoc solatium, tanquam medicinam; ait enim, *καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀχολαῖς χρεῖσθαι ταῖς παιδικαῖς, ἔγὰρ πονῶν δεῖται τῆς ἀναπαύσεως, ἢ δὲ παιδιὰ χάριν ἀναπαύ- σεως ἔστι. τὸ δὲ ἀχολεῖν συμβαίνει, μετὰ πόνου, καὶ στυτονίας, ἔξε τὸ δεῖ παιδιὰς εἰσαγγέσθαι κηροφυλακῆντας τῶν χρεῶν ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν: ἀνεσις γὰρ ἢ τοιαύτη κίνησις τῆς ψυχῆς, καὶ ἔξε τῶν ἠδονῶν ἀνάπαυσις, τὸ δὲ χολάζειν ἔχειν αὐτὸ δοκεῖ, τῶν ἠδονῶν, καὶ τῶν δῶδαιμονίαν, καὶ τὸ ζῆν μακαρίως.* idest, & potissimum in negotijs adhibenda sunt solatia, qui enim laborat, indiget quiete. Solatium autem gratia quietis est, versari porrò in negotijs contigit cum labore, & con- tentione. Propterea inducendum est solatium obseruata op- portunitate vsus eius, tanquam si adhibeatur medicinæ gratia: remissio enim huiusmodi est motus animæ, & propter volu- ptatem requies, ocio uerò perfrui ipsum videtur habere vo- luptatem, & foelicitatem, & vitæ beatitudinem. Hanc rem se- pius confirmat, vt etiã in 4. vbi agit de iocis *περὶ δῶδαιμονίας,* quam inductã esse ea de causa affirmat, vt recrearentur, & remitte-

mitterentur animi. & ipsemet eodè loco Aristoteles mox ad- dit, *δοκεῖ δὲ καὶ ἀνάπαυσις, ἢ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον.* idest, videtur verò & remissio, & lusus in vita esse necessarius. vbi interpres Græcus hæc addit, *δεῖ γὰρ τῷ σπικτάω, καὶ ἀνα- παύσεως, ὡς ἂν μὴ διαπαντὸς κἀμνεσα αὐτῷ ἢ δῆνοια ἀχρηστος γένηται τῷ αἰεὶ ἐπιτάσθαι, κατὰ τὰ τόξα, ἃ μὴ ἀνιέρμα τσοικίει παραλύεται πόνου.* idest, opus est enim virtuti dedito requies, ne semper in labore detenta cogitatio inutilis fiat, ob assiduam intentionem, more arcuum, qui nisi remittantur, proprium amittūt statum. Qua etiam ratione adductus est Lycurgus, vt inter Laconica instituta Musicæ quoque studium admisceret. sic. n. ait Plutarchus in Laconicis instit. *ὁ γὰρ Λυκῆργος παρέ- ζῶξε τῆ, κατὰ πόλεμον ἀσκήσει, τῶν φιλομυσίαν, ὅπως τὸ ἀγαν πολεμικὸν τῶν ἐμμελεῖ κερασθῆν συμφωνίαν, καὶ ἁρμονίαν ἔχει, διὸ καὶ ἐν ταῖς μάχαις ποροθύετο ταῖς μέσας ὁ βασιλεύς ἵνα λό- γος ἀξίας παρέχωσι τὰς πράξεις οἱ μαχόμενοι, καὶ μνήμης δὴ- κλεῖς.* i. Nam Lycurgus bellicæ exercitationi musicæ adiunxit studium, vt nimium belli studium modularioni commixtum concentum, & harmoniam haberet, quare etiam ante pugnas, musis sacra faciebat Rex: vt celebres, & memoria, ac prædica- tione dignas sibi actiones darent. Nihil autem arbitrati sunt inueniri posse commodius, quàm si ex Musica aliquid accipe- rent, cum scirent hanc naturam etiam ipsam quærere (vt ait Aristot.) & omnium esse iucundissimam, ait enim idemmet Arist. in Polit. *ἔχει γὰρ ἡ μουσικὴ τῶν ἠδονῶν φυσικῶν, διὸ πάσης ἡλικίας, ἔ παῖσιν ἢ θεσις ἢ χρεῖσις αὐτῆς ἔστι ποροφιλής.* idest, ha- bet. n. Musica naturalem voluptatē, quare omnibus ætatibus, & omnibus moribus vsus eius est iucundus, & gratus. Cum. n. solatium, hæc duo præcipuè debeat habere honestatem, & io- cunditatem (vt à nobis est dictum) vtrūnque in primis habet Musica. quod etiam confirmat Arist. qui sic ait, *ἔ τῶν δῶδαι- γλῶ ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠδονῶν, τὸ γὰρ δῶδαιμονεῖν ἔξ ἀμφοτέρων τῶντων ἔστι τῶν δῶδαι- μουσικῶν.*

σικλῶ πάντες εἰνά φαμεν τῆς ἡδύτης, & ἀπλῶ ἔσαν, & μετὰ μελοδίας. idest, & oblectamētum proculdubio oportet non solum habere honestum, sed etiam voluptatem; Beatitudo enim ex his vtrisque conflatur, Musicam verò omnes esse dicimus ex rebus maximè iucundis, & simplicem esse, & cum melodia. Hanc quoque causam inducendæ Musicæ fuisse autumat Polyb. li. 4. vbi de Arcadium Musica differit, cui addit etiā aliam, ob quam ad id faciendum adductos fuisse antiquos, & maiores Arcadū confirmat nempe, vt austeritatem morum ex aeris frigiditate contractam lenirent, & quasi mansuefacerent, & cæcurirent, verba Polybij sunt Ταῦτα δὴ μοι δοκῶσιν οἱ πάλαι προεισαγαγεῖν, & τροφῆς, καὶ περισιτίας χάριν, ἀλλὰ θεωρεῖν τε μὲν τῶν ἐκείνων αὐτεργίαν, & συλλήβδ' ἴω, καὶ τὸν βίον ὀπίπνον, καὶ σιληρόν, θεωρεῖν τε δὲ τῶν τῆς ἡθῶν αὐστηρίαν, ἥτις αὐτοῖς παρέπετα δὲ τῶν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα, καὶ συννότητα τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾧ συνεξομοῖσθαι περὶ κάμην πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην. οὐ γὰρ δὲ ἄλλην, δὲ δὲ ταύτῃ τῶν αἰτίων, κατὰ τὰς ἐθνικὰς, καὶ τὰς ὀλοχερεῖς διαστάσεις πλεῖστον ἀλλήλων διεφερομένη, ἠθεσί τε, καὶ μορφῆς, καὶ χρώμασι, ἐτι δὲ τῆς ὀπιτηδ' ὀμμάτων τοῖς πλείστοις: βελόμηροι δὲ μαλάττειν, καὶ κινῶν τὸ τῆς φύσεως αὐθαδῆς, καὶ σιληρόν, τότε προειρημῆρα πάντα παρεισάγαγον, καὶ πρὸς τούτοις συνόδους κοινὰς, καὶ θυσίας πλείστας ὁμοίως ἀνδράσι, καὶ γυναιξὶ κατέβισαν, ἐτι δὲ χοροὺς παρθένων, καὶ παίδων. idest, hæc autem (Musicam intelligit de qua supra locutus est) mihi videntur veteres illi instituisse, non delitiarum, & luxus gratia, sed cum animaduertent voluntarios, atque perpetuos singulorum labores, & duritiam, atque asperitatem vitæ, prætereaque cum animaduertent austeritatem morum, quæ illos insequitur ob aeris frigiditatem, & tristitiam, cui necessario omnes homines similes gigni consuevimus, non enim ob aliam causam, sed propter hanc vnam secundum gentium, & orbis partium integrarum interualla plurimum moribus, fi-

guris,

guris, coloribus, & plerisque etiam disciplinis inuicem differimus, volentes tractabilem reddere, & miscere naturæ duritiam illam, & contumaciam, prædicta omnia inuexerunt, & præterea conuentus communes, & sacrificia plurima viris pariter, & mulieribus instituerunt, & præter hæc etiam choros virginum, & puerorum; cui etiam opinioni subscribit Quintilianus, qui in primo instit. cap. 4. de Musica loquens ait, Atq; natura ipsa videtur ad tolerandos facilius labores, velut muneris, nobis dedisse. Ex musicis autem instrumentis lyram elegerunt, quæ maximè illis visa est, illa duo, quæ diximus, complecti, honestum. s. & iucundum. Cum enim ea sit aptissima ad eruditionem, vt probauimus, cōsequitur necessario esse etiam honestissimam; Nam ex recta institutione proficiscitur honestum. Iucundius porrò nullum illa in Musicis esse instrumentum ex ipso effectu, & re planum fit, atque perspicuum. Nam de nullo id prædicatur instrumento, quod de lyra, vt s. suauitate, & dulcedine soni mouerit etiam inanima, vt Orpheum, & Amphionem fecisse comperimus, & alios, qui sylvas, & faxa lyra dulcedine trahere dicebantur, quare merito Philon Hebræus illi principatum defert inter Musica instrumenta. Sed iam satis de lyra, ad alia veniamus.

C A P V T S E X T V M.

De concentus diapason præstantia, quem adhibitum ab Orpheo in hoc versu significare Poetam demonstratur, & de pulsatione Lyrae, varijsq; illius nominibus.

DE M O N S T R A T præterea in hoc versu, quo genere concentus vteretur Orpheus, nempe omnium perfectissimo, qui dicitur διαπασῶν, quod Latine sonat ex omnibus, quam Musici ob præstantiam appellant passim Regiam Symphoniam, & consonantiarum Reginam Ἀρχισυμφωνίαν, vel Ἀρχοφωνίαν, à cuius

à cuius diuisione omnes alias oriri consonantias, & interualla demonstrat Zarlinus præstantissimus vir in sua Musica, omnium esse causam, atq; mensuram, qui maximè lyræ septichordi conuenit, quia etiam in ipso sunt septem tantum interualla sonorum, & quemadmodum in septichordi lyra octonarius etiam numerus continetur, nam constat ex duobus tetrachordis, quæ per *συνάφω* in media chorda cōiunguntur, vt si quarta chorda, i. media bis pulsetur, quodammodo euadat octochordum: sic in diapason octo sunt voces, & septem tantum comprehenduntur interuallis. id autem demonstrat ex ratione pedum, ex quibus in texendo versu dupla ratione est vsus, nempe ad duo, nam (vt supra etiã diximus) adhibet primum duos dactylos, deinde duos spondæos, alterum deinde dactylum, & alterum spondæum. Constat. n. solam hanc harmoniam in musicis, nempe *διαπασῶν* hac proportione constare, quam Græci *διπλασίον λόγον* vocant, Latinè dicitur dupla ratio, vel duplaris vt Macrobius. Hoc autem omnes Musici testantur, & Aristot. in Problem. cap. de harmonia, problem. 41. vbi ait, τὸ δὲ διαπασῶν ὅτιν ἐν διπλασίῳ λόγῳ, i. concentus ex omnibus est in proportione, seu ratione dupla, nam (vt idem et testatur ibidē problem. 35. & 23.) *νήτη ἐστὶν διπλασία τῆς ὑπάτης, ὅσα γὰρ ἡ νήτη δύο, ἢ ὑπάτη ἐστὶν, & ὅσα ὑπάτη δύο, ἢ νήτη, τέσσαρα. i.* nete est dupla hypates, quando. n. nete habet duo, hypate vnū, & quando hypate duo, nete quatuor. Est autem omnium concētuum perfectissimus, quare & ob excellentiam eius diastema appellatur *τονιαῖον εἰσῆμα*, quia tonos principales, & symphonias optimas cōtineat. constat autem ex quinque tonis, & duobus semitonis, & reliquas duas simplices cōplectitur harmonias diatessaron, & diapente. Quorum prima constat proportione Epitrita, quæ est triū ad quatuor, & eius diastema est duorum tonorum, & semitonij. Altera verò nempe diapente cōficitur proportione hemiola. i. sesquialtera, & systema habet trium tonorum, & semitonij, vt omnes, qui de Musica differunt, testantur,

stantur, vt Boeth. & Ptolomæus in lib. de Musica, Arist. in problem. & Macrobius in somnio Scip. Est autem omnium pulcherrima, & suauissima harmonia, quia sola constat ex *ἀντιφῶνων χορδῶν*. i. ex contrariè resonantibus chordis, vbi altera alteram amplectitur, & vna ambarū fere voces habet, vt Arist. confirmat probl. 18. hoc autē ex eo fit, quia ambe æqualiter distāt à media, medietas. n. (vt Arist. probl. 19.) *ὁμοιότητά τινά ποιεῖ τῷ φθόγγων, καὶ εἰσιν ἡ ἀκοή λέγειν, ὅτι ἀμφοτέραι ἐχάται. i.* similitudinē quandam facit, & videtur auditus dicere, quod ambe sunt extremæ, *ἀντιφῶνον* verò longè iucundius est *ὁμοφῶν*, vt idem testatur Arist. probl. 16. iucundius etiam paraphono secundū quod cōsonāt reliquæ simplices harmoniæ diatessaron, & diapente, quod testatur Pfellus in Musica, vbi ait, *συμφωνεῖ δ' ἢ διατεσσάρων διασσεσις, & διαπέντε κατὰ παράφωνον. i.* consonant diatessaron, & diapente per paraphonium. Est autem eo iucundior, & melior diapason, quia cum sit *ἐξ ἀντιφῶνων* (vt inquit Arist. probl. 14.) *λαυθάνει, καὶ δοκεῖ εἶναι ὁμοφῶνον. i.* cū fit ex contrariè sonantibus. latet quodammodo, & videtur esse æquisonū. Et quia ex contrariis est, ideo etiam perfecta symphonia: Nam symphonia ex antiphonis cōstat, vt Arist. declarat probl. 38. vbi ait, *συμφωνία κρᾶσις ἐστὶ λόγον ἐχόντων ἐναντίον πρὸς ἀλληλα, ὁ μὲν ἐν λόγος τάξις, ὁ δὲ φύσει ἡδύ, τὸ δὲ κεκραμένον τοῦ ἀκράτε παῖν ἡδον. i.* Symphonia est contrariorum proportionem inuicem habentium: Proportio verò est ordo, qui natura est iucundus, mixtum autem omne admixto est iucundius. Quare hæc sola verè dici potest harmonia, quod patet ex definitione ipsius harmoniæ, quæ est (vt ait Quintill. lib. 1. c. 10.) *diffimilium concordia κρᾶσις, & συνθεσις τῶν ἐναντίων* (vt Arist. 1. de anima). i. temperamentū, & compositio contrariorum, quo etiã modo ferè Pythagorici definiēbant appellantes harmoniā (vt testatur Philop.) *πολυμεγέων, & διχα φρονούντων ἔνωσιν. i.* multorum inuicem admixtorum, & discrepantium coniunctionem: licet has harmoniæ definitiones reprehendant (vt nonnulli

nonnulli voluerunt) Plato in Symposio, vbi reprehendit Heraclitum, q̄ dixerit, ἐν διαφοροῦν αὐτὸ αὐτῶν ἑμφέρεσθαι ὡς περ ἄρμονίαν τόξου, καὶ λύρας. i. vnū secum differens sibi conuenire tanquam harmoniam arcus, & lyræ. sequitur. n. ἔστι δὲ πολλὴ ἀλογία ἄρμονίαν φάναι διαφορέσθαι, ἢ ἔξ διαφοροῦν ἑπιεῖναι, ἀλλ' ἴσως τὸδε ἐβάλετο λέγειν, ὅτ' ἐν διαφοροῦν πρότερον τοῦ ὀξείος, καὶ βαρέος, ἔπειτα δ' ὕστερον ὁμολογησάντων γέγονεν ὑπὸ τῆς μισοπῆς τέχνης ἡ ἄρμονία. ἔγὰρ δὴ πᾶς ἐν διαφοροῦν ἕως ἀνδραφύονται, ἀδύατον εἶναι, διαφοροῦν δ' αὖ, καὶ μὴ ὁμολογῆν ἀδύατον ἁρμόσει. i. magna verò est stultitia dicere harmoniā dissidere, vel ex dissidentibus. adhuc esse, sed fortasse hoc volebat dicere, q̄ cōfecta est ex differentibus. prius acuto, & graui, postea verò conciliatis per artem musicam harmonia. non. n. fieri potest, vt ex dissidentibus, donec dissideant conficiatur, dissidens verò, & non conueniens impossibile est componere. Quæ tamen verba Platonis licet videātur primo reprehendere has definitiones, eas potius tamen explicant, & quomodo intelligendæ sint, declarant. Pulsabatur autem hoc lyræ instrumentum (vt nunc quoq;) antiquitus manibus, & plectro, nempe sinistra chordas digitis mouēte, quod intus canere dicitur, de qua re Apollonius in 1. Argon. — ἀνδρὲς καὶ Ὀρφῆος

λαίην ἀνεχόμενος κιθάραν πεύραζεν αἰοιδῆς. i. — & simul Orpheus Ipse tenens laua citharam cantare parabat. & dextera plectrū tenente, quo pulsantur chordæ, quod foris dicitur canere, vt testatur Pēdianus; Quæ omnia elegantissimè in sequenti versu Poeta exprimit dicēs, *Atque eadem digitis, & pectine pulsat eburno.* quod etiam Homerus expressit in hymno Mercurij,

Πλήκτρῳ ἐπηρήτιζε κατὰ μέρος ἢδ' ὑπὸ χειρὸς. Illud præterea auctarium addimus, q̄ Philoxenus Tragicus uocē composuit, qua sonū imitaretur lyræ, quæ est θρεττανελο̄ threttanelo, cuius uocis meminit Aristoph. in Pluto ipsum (ut dicunt Interpretes) carpēs Philoxenum, θρεττανελο̄ τον κύκλαπα μιμέμενος. de qua uoce sic Interpres, θρεττανελο̄ τον κιθαρωδὸν,

ἢ γὰρ

ἢ γὰρ κιθάρη κρηομένη τοῖς τοῦ μίλος ποιεῖ θρεττανελο̄ θρεττανελο̄. threttanelò citharœdum, cithara. n. pulsata hunc cantum edit threttanelò threttanelò. Varijs quoq; hæc Orphæi lyra apud Poetas nominibus appellatur, dicitur. n. Threicia, vt Verg. in 6.

Threicia fretus cithara, fidibusq; canorū. & Proper. in lib. 3.

Orpheum tenuisse feras, & concita dicunt

Flumina Threicia desinuisse lyra. & Ouid.

Threiciam digitis increpasse lyram.

dicitur etiam Aemonia, vt Ouidius lib. 4. Trist. Eleg. 1.

Fertur, & obducta Briseide tristis Achilles

Aemonia curas attenuasse lyra.

dicitur etiam Bistoniam, vt Claud. in præfat. 2. de raptu Proserp.

Syluaq; Bistoniam saepe secuta lyram.

dicitur etiam Bistonis, & Orpheia, vt Proper. lib. 1. Eleg.

Nam modo purpureo fallebam flamine somnum,

Rursus & Orpheæ carmine fessa lyra.

dicitur etiam

ἄσια κιθάρη, teste Apollonij Interprete, qui sic ait in 2. Ἐπὶ κιθάρη Ἀσία λέγεται, ἐπεὶ ἐν Λυδίᾳ πρῶτον ἐβρέθη. i. & cithara Asia dicitur, quoniā in Lydia primum inuenta est. Plutarchus de Musica, ἐποιήθη δὲ, Ἐπὶ τὸ γῆμα τῆς κιθάρας πρῶτον κατὰ Κηπίωνα τὸν Τερπάνδρου μαθητῆν, ἐκλήθη δὲ Ἀσιας διὰ τὸ κεχρησθαι τὰς Λεσβίους αὐτῆν κιθαρωδὸς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικῆντας. i. facta est autem & figura citharæ primum secundū Cepionem Terpandri discipulum. vocata verò est Asia, quia ea vterentur Lesbij citharœdi Asiam incolentes.

CAPVT SEPTIMVM.

O literā demonstratur artificiosè positā initio versus ad declarandum motū vtrūq; i. orōnis, & Musici soni, de quibus locutus Poeta, & hoc ex duplici forma illius rotunda i. et ovali.

DOctissimorum hominum vetus est, constansq; opinio, Poetas non solum verbis, numeris, & ratione pedum, sed literarum sono, concursu, hiatu, & plerunque etiam figura

O multa

multa significare, quare nō alienū debet vidēri, neq; putidū, si quis in Marone nostro, q̄ omniū maximē hoc vsus artificio, aliquid huiusmodi deprehēderit. Maximo igitur artificio is hūc versusum ob o litera vocali inchoauit, vt s. quoniā in hoc versu de oratione, & Musica erat dicturus, in quibus præcipuus, & primus requiritur sensus auditus, in initio vtriusq; modū audiēdi, & formā declararet. O enim (vt oēs sciūt) duplici forma scribi solet, aut s. figura globosa, & rotūda, aut figura, & forma ouali. Per primam declaratur modus, quo in aures ingreditur oratio, & auditur: Per alterā modus audiendi sonos musicos, quæ à nobis antequā explicentur, videndū est, cur adhibuerit vocalē, & non aliam literā consonantē. Hoc igitur fecit, vt demonstraret tū orationis vocē, tum Musicæ sonos moueri, licet discrepanti ratione motus, orationis. n. continuus est, & rugis, *συνεχης*, musicæ interuallis distinctus motus, *διασημαστικός*, vt præclare lib. 1. de Musica docet Aristoxenus. Nā vocales præcipuè sunt illæ, quæ mouent orationē, & consonantes sine vocali lib. moueri nō possunt, sed sunt ociosæ, & quiescunt, quia legi nō possunt, nec formant vocē aliquā *σημαντικῶν, καὶ ἑναρθρον*, i. significantē, & articularam. Quare doctissimè Hebræi puncta illa, & characteres, quibus vtūtur pro vocalib. ob eorū tenuitatē appellata, *nechudoth*, nominant, *tenuhoth*. i. motiones, aut motus, & literas, quæ legūtur, dicunt moueri, & quæ legi non possunt, quiescere. Per, o, igitur globosa forma scriptum demonstratur modus audiendi orationē, & ea declaratur globosa volutatione ferri in orbis similitudinē. Vox. n. mouetur (vt ait Vitruuius) circularū rotundationibus infinitis, vt si in statem, aquā lapide immisso nascantur innumerabiles vndarū circuli à centro crescentes, & quam latissimè possint vagantes, ni loci interpellarit angustia, eo tamen interstitio, q̄ in aqua circuli æqua planitie in latū mouentur; vox etiam in latitudinē progreditur, & altitudinē scandit. quod confirmat etiā Boethius lib. 1. de Musica, & Cælius Rhodig. lib. 10. & Marsilius Ficinus

in com-

in compendio in Timæum cap. 30. qui ambo eisdem verbis (vt appareat alterū ab altero accepisse, vel, quod Cicero dixit de Antonio, & Aristotele, similitudine ingenij in eadē verba, ne dicā vestigia, incurrisse) dicunt sonū (.i. vocem) in orbicularem figuram multis gradatim auctā, & amplificatam circulis ad aures peruenire, nō aliter quam in stagno ab alto circuli multiplicantur ad littus, & Auerroes lib. 2. de anima idē affirmat, adducta etiā illa similitudine lapidis in aquā iacti, & alia etiam probat ratione, dicens, q̄ omnis percussio habet sphaeram terminatā, & sic in voce accidere, quia s. mouet aerē ex omnibus partibus secundū istam figuram sphaericā, quod etiam alibi dixit; id clarius probat Themistius 2. de anima, c. 27. dicens, q̄ si in directū tenderet oratio, sequeretur q̄ ille, qui loquitur, non audiret, quid loqueretur, neq; etiā ille, qui esset à tergo, aut à latere. Quare necessaria sequitur cōprehensio, vt in orbē moueatur. Hoc tota Platoniorum secta concludunt. & Aristot. ipse non inficiatur, qui in probl. sectione de voce probl. 8. ait, *φωνή φέρεται κάτω ἐχ ἤτων, ὅλως δὲ πανταχῆ δονεῖ, καὶ κύκλω φέρεσθαι*. i. vox fertur infra nō minus, prorsusq; quoquouersus videt in orbē ferri. Quod et natura ipsa demonstrauit, quæ os, à quo exit oīo, rotūdū fecit, & aures, ad quas peruenit, multis quasi circulis obuoluēs effinxit, vt esset rei ipsi cū instrumento proportio, & similitudo. Nā inter oēs alios motus præcipuè hic oīoni cōuenit, quia vnus pōt (vt inquit Cic.) mentē, & in telligentia ciere, & ideo et tributus est animæ; qua et de causa Plato in Timæo hūc præcipuè motū datū esse dicit Mūdo à summo illo Opifice, & Aedificatore Deo, inquit. n. *κίνησιν γὰρ ἐπένειμε αὐτῷ τὴν τῆς σώματος οἰκέαν ἣν ἐπὶ τὴν περὶ νοῦν, καὶ φρόνησιν μάλιστα ἔσαι, διὸ δὴ κατὰ ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ ἐν αὐτῷ περιεργαγὼν αὐτὸ ἐποίησε κύκλω κινήσθαι εὐεφρόμερον, τῆς δ' ἐξ ἀπάσας κινήσεις ἀφείλεν, ἃ ἀπλανὲς ἀπειργάστο ἐκείνων*. i. vt uertit Cic. in lib. de vniuersitate, in quo Platonis Timæum totidem ferè uerbis Latinū fecit: cuius tamen maior ferè pars

nō extat, mutilus. n. est, & mācus liber ille, ut eius multa quoque scripta desiderantur. Motum. n. dedit Cœlo eū, qui figuratus sit aptissimus, qui unus ex septē motibus mentem, atque intelligentiam ciceret, maximè itaq; vna conuersione, atq; eadem ipse circum se torquetur, ac vertitur. Sex autem reliquos motus ab eo separauit, itaq; cum ab omni erratione liberauit. Quod etiā significarunt Rhetores, qui orationis membra *ῥιόδες* vocant. i. ambitus, & cōprehensiones, & aliquas etiam figuras *κύκλεις*, i. orbis, & noster Cicero id etiā demōstrat, cui placet (vt inquit ipse) omnia dici Isocrateo, Theopompeoq; more, illa circūscriptione, ambituq;, vt tanquam in orbe inclusa currat oratio, & sæpius præcipit, vt oratio habeat cōuersiones absolutas, & in Thucidide desiderare se dicit orbē orationis, & in 3. de Orat. dicit veteres nōnullos circuitū, & quasi orbē orationis conficere nō potuisse, de qua re à nobis multa in nostris prolegomenis in Hermogenē. Si verò o, scribatur figura ovali Musici soni auditus est symbolū, & præsertim lyrici soni, & symphonie diapason. Nā (vt Platonici affirmāt) concentus ex grauibus, acutisq; cōflatus, velut vna forma, & hæc globosa quidē, & rotunda, sed in oui formā aurib. illabatur; octaua. n. vox, quæ est acuta quasi per verticē vocis primæ, quæ est sibi dupla, latitudinē sibi continuans ex se ipsa, atq; prima vnā cōstituit vocē, quod etiā affirmat Arist. in Probl. Atq; quemadmodū oculus oui globulū, si se spherā, tanquā vnā videt figurā, quāuis hinc latā magis, inde minus, sic auditus vocem ex graui, octauaq; compositā haurit tanquā vnā ab amplō quodā profundo quasi in acutam sublimitatē, & culmen oui instar paulatim, & suauissimè surgētem. Sed iam fatis, & nimis fortasse in Musicæ cāpis excurrit, & euagata est oratio nostra. Quare ne videar vestra abuti velle patientia, contrahenda sunt vela, & sine huic hodiernæ disputationi imposito, ad alia, quæ restant in alium diem reiecta accingamur.

FINIS SECVNDI LIBRI

FABII PAVLINI
VTINENSIS
PHILOSOPHI
HEBDOMADVM
Liber Tertius,
SIVE DE HVMANI ANIMI
HARMONIA.

☞

PROOEMIUM.

Nautarum exemplo, siue similitudine suscepta prouincia difficultas ostenditur, & methodus de more proponitur, siue ordo capitum.

VT Nautæ longinqua suscepta nauigatione, in alienum cœlum, & penitus toto diuisas orbe regiones per lōgissimos maris tractus profecturi, hilari tamen, & læto animo oram soluentes, flantibus præsertim Etesijs, & secundis ventis aspirantibus, dum nota præteruehunt littora, & consueta maria decurrunt, sese cantilenis oblectant, nulloque metu insolito perturbantur, verum vbi in altum delati sunt, & ignota sub alieno cœlo freta fulcanda sunt, tunc viarum, & cursus ignari, rei insolentia perhorrescunt, multoq; vehementius formidant, præsertim si cœlum, vndique & vndique pontum aspiciant, surgentesq; ab alto

ab alto procellas, & tempestates prouideant. Sic ipse cum primū cepi huius Septenarię interpretationis quasi pelagus decurrere, dum in notis mihi rebus versati sumus, Oratorijs scilicet, atque Poeticis, quęque his coniunctę sunt, & finitimę, Musicis. confluebat vndiq; & redundabat oratio, ingens mihi dicendi materia suppeditabatur, summa sese efferebat verborum copia, & quasi flumen orationis. Nunc vbi in peregrinam delabimur regionem, atque plagam, consuetęque extra artis cancellos egrediendum est. quid sibi vobis pollicitus, quid mihi sit impositum, memoria repetens, contremisco: Dicendum enim est hodierna die, si patrare promissa volumus, De Homine, siue animi harmonia, in qua re omne Platoniorum, & veterum Philosophorum penū est excutiendum, & demonstrandum quomodo hic Poetarum Plato, Maro inquam (sic enim aliquando fuit appellatus) in hoc versu sit de ista harmonia, & musica locutus. Sed veluti iisdem Nautę in summa rerum omnium trepidatione, cum vndique procellis, & fluctibus iactantur, si Tindaridarum lumen affulserit, abijciunt omnem timorem, bono esse animo, & bene sperare incipiunt: sic ego in huius cogitationis, quę me valde habet sollicitū, quasi fluctibus, cum ad vestrę humanitatis obortam lucem oculos conuerto, recreor, atque reficior. Spero enim fore, vt si minus vestrę a me fuerit expectationi satisfactum, quę tãquã grauis aduersaria constituta, mihi videtur è longinquo interminari, eam vos vestra, qua soliti estis, benignitate vincatis, meque afflictum iam, atque iacentem subleuetis, vel potius sustineatis, ne cadam. Hac igitur fretus aggrediar ad dicendum, & ut nostrum institutum teneamus septenarij, in primo capite demonstrabimus triplex esse genus Musicę, & inter hęc humanum, sub Lyra hominis naturam significari, & Musicum pro Sapiente usurpari, in secundo de animę, atque corporis harmonia, in tertio de harmonia animę metaphysica ex Platone, in quarto de harmonia animę naturali, in quinto de harmonia

harmōnia animę morali, in sexto de eius harmonia rationali, in septimo de rhythmis agemus, atque numeris, diutius enim debere id nolumus, cum præstandi sit facultas, superioribus enim disputationibus cum de oratione, & Musica loqueremur, necessariusque incidisset de numeris sermo, in hodiernam reiecit diem.

CAPVT PRIMVM.

Triplex Musica genus proponitur, Artificiosum, humanum, & cęleste: per Lyrā demonstratur intelligi naturam humanam, & Musicum pro sapiente usurpari.

ON simplex igitur, atque unum esse genus Musicę, & Harmonię, qui Philosophorum scripta delibant, præsertim Platoniorum, profecto non ignorant, plura enim plures posuere. Sed tria sunt potissimum, de quibus nulla est inter doctos controversia, quę omnes agnoscunt, ac fateantur: de quibus & Ptolemęus in suis libris, & Boethius locuti etiam sunt, alięque omnes ferē, qui de Musica disputant, attigerunt. primum (ut ordiar à notioribus nostris sensibus) est hęc artificialis, & organica Musica, de qua passim intelligitur, cū Musicam appellamus, est in Homine altera, de qua hodierno die agemus, est in cęlo tertia, de qua suo quoque loco erit dicendum. sed ut testimonijs res comprobetur Boethium, unum citabo testem, qui in secundo capite primi libri ita ait: Principio igitur de Musica differenti illud interim dicendum uideretur, quot Musicę genera ab eius studiosis comprehensa esse nouerimus, sunt autem tria, & prima quidem mundana est, secunda uerò humana, tertia quę in quibusdam constituta est instrumentis, ut in cithara, uel in tibijs, ceterisque, quę cantilenę famulantur. Secundo de humana sic ait: Humanam uerò Musicam quisquis in seipsum descendit, intelligit, quid est enim, quod hanc in corpoream

portam rationis viuacitatem corpori misceat, nisi quædam coaptatio, & veluti grauium, leuiumque uocum, quasi vnâ consonantiam efficiens temperatio? quid est autem aliud, quod ipse inter se partes animæ coniungat, quæ (vt Aristoteli placet) ex rationali, irrationabiliq; coniuncta est. quid uerò, quod corporis elementa permisceat, aut partes sibimet rata coaptatione contineat? Sed de hac quoq; posterius dicam. Quod tamen pollicitum non patrauit. Hæc autem Humana, vt ex ipsis quoque uerbis Boethij licet conijcere, multiplex est; nam potest considerari, vt est in animæ, atque corporis coniunctione, vt est in animæ partibus naturalibus, in eiusdem uirtutibus moralibus, & rationibus, & alijs quoque modis, de quibus singillatim nobis dicendum, sed strictim, ne quasi per aliena loca iter habentes in alienam segetem falcem mittamus, quod sit nefas, & periculosum. Sub Lyre uerò notione, optima hominis natura significatur: quare in Hieroglyphicis ueteres per lyram solebant exprimere humanæ uitæ rationem, tum propter sensus, & animum, tum propter morales, & nonnulli ex recentioribus ad hoc confirmandum, utuntur hoc quoque Vergilij uersu pro testimonio. Per eandem lyram in Hieroglyphicis hominem compositi iudicij significabant, quod, ut illa diuersas componit uoces, concordiq; omnes sono temperat, ita hæc idem diuersis rationis affectibus componendis præstet. Hinc merito Diogenes ex hac lyre similitudine reprehendebat Musicos, quod cum temperarent optimè lyram, inconcinnos tamen animi mores haberent; & Isidorus quidam (ut recitat Pierius) Neronem transeuntem publicè carpsit, quod mala Nauplij bene cantaret, sua bona male disponderet, & nullum in uitæ tenore temperamentum haberet. quare Athanasius in his, quæ contra Gentiles scripsit, rationem lyre comparauit, ubi de anima, & sensu differit, vt enim in lyre uarij sunt soni, qui fidicinis arte temperantur, sic cum sensus in corde sint tanquam lyra compositi, si docta mens illis

imperat

imperat, nihil inconcinnum, nihil absouum sonant. & contra etiam Plotinus postremo libro quarto Enn. primæ, lyram corpori accommodat humano, ubi enim de sapiente, & beato agit, sic loquitur: Ὅστι αὐτῶ τὰ ἔργα τὰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνονται ἔσαι, τὰ δὲ ἢ τοῦ τέλους χάριν, καὶ ὅλως οὐκ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ προσεζούγμυς, ἔφροντιεῖ, καὶ ἀνέξεται ἕως δυνατὸν. οἷον εἰ μισικὸς λύρας ἕως οἷοντε χρῆσθαι. εἰ δὲ μὴ ἄλλην ἀλλάξεται, ἢ ἀφήσει τὰς λύρας χρῆσει, Ἐ τοῦ εἰς λύραν ἐνέργειαν ἀφέξεται ἄλλον ἔργον ἀνδρὶ λύρας ἔχων, καὶ κειμήλιον πηλοῖον περιόψεται, ἄδων ἀνδρὶ ὀργάνων, καὶ ἔματις αὐτῶ ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄργανον ἐδόθη. ἐχρήσατο γὰρ αὐτῶ ἢ δὴ πολλάκις. idest, Quamobrem huius munia partim quidem ad beatitatem conferent, partim uerò non finis gratia, neq; sui ipsius, sed adiuncti (sc. corporis) quod quidem curabit, quoad poterit, & sustinebit, quemadmodum si musicus lyram quoad uti possit, curet, cum uerò minime, aliam mutet, vel desinat uti lyra, & muneribus lyre non fungatur, munus aliud sine lyra habens, & iacentem propè de spiciat lyram, sine instrumento concinens, cum non temerè ab initio, aut frustra fuerit datum instrumentum, quoque etiam fuerit sæpius usus. ubi uidetis Musicum rationi, lyram corpori accommodari. Quod uerò Musicus pro sapiente usurpatur, & prudente, multis confirmari potest testimonijs, quod nos demonstrauius pluribus in his scholijs, quæ nuper nobis in primum de Orat. Ciceronis exciderunt. Sed nunc quoq; aperiemus. Plato frequenter usurpat μισικὸν pro σοφῶ, & Strabo in decimo affirmat omnes scientias à Musica initium traxisse, & ideo à Platone, & ante ipsum à Pythagoricis philosophiam Musicam fuisse appellatam, & Socrates apud Platonem in Phædone ab Oraculo admonitus, vt Musicam exerceret philosophiæ operam dabat, ὡς φιλοσοφίας μὲν ἕσσης μεγίστης μισικῆς, quod contra etiam fit, nam sapientia quoq; usurpatur pro ipsa Musica, vt Theocritus in Syringa, — ἀδει δὲ σε μέτρα σοφῆς. i. canunt te termini sapietie, idest musica, sic enim accipiendum

P

docet

docet interpres Græcus, & Aristophanis interpres in illo versiculo ex Pluto.

Ἰ. Πατὴρ ὤν, καὶ μάντις ὡς φασὶ σοφός.

Qui medicus es, vatesq̄, sapiensq̄, ut aiunt.

per sapientem interpretatur Musicum, ἔξ τῶ σοφός τῶ μουσικῶ ἀντίτεται, per sapiens intelligit Musicam. & Athenæus lib. 14. τὸ δ' ὅλον εἰσιν ἢ παλαιὰ τῶ ἑλλήνων σοφία τῆ μουσικῆ μάλιστα ἐπιδεδομένη, καὶ ἔξ τούτου τῶ μὲν θεῶν ἀπόλλωνα τῶ δ' ἡμιθέων Ὀρφέα μουσικώτατον, καὶ σοφώτατον ἔκριον. i. in vniuersum verò videtur vetus sapientia Græcorum Musicæ esse coniuncta, & propterea Deorum quidem Apollinem, Semideorum verò Orpheum perfectissimum Musicum, & sapientissimum iudicarunt, & Aristophanes in Vespis coniunxit hæc duo σοφώτατον τὸν κιθαροειδῶτατον, idest sapientissimum, & Musicæ scientissimum.

CAPVT SECVNDVM.

Ex animæ, & corporis coniunctione tanquam ex diapente, & diatessaron in Musica effici diapason, & primum animam efficere diatessaron, corpus diapente ostenditur, item contra, & prima affertur de humana Musica versus explicatio.

RIMVM igitur Humanæ harmoniæ genus constituitur ex animæ, & corporis coniunctione, altera enim diatessaron efficit, altera diapente; quæ duæ symphoniam constituunt diapason, idest vniuersam hominis Musicam ex septem discrepantibus constitutam vocibus, atque numeris, de quibus in hoc versu loquitur Maro.

Obloquitur numeris septem discrimina vocum.

hinc septenarius, qui conficit diapason appellatur à Philosophis rationalis fabricæ numerus. Diapente igitur fit ex quatuor,

tuor; Hic porrò numerus corpori maximè conuenit, nam primum ex quatuor conflatur elementis, vt omnibus exploratum est, quorum vicem gerunt, vicariamq̄; operam in humano corpore quatuor humores sanguis, pituita, atra bilis, & flaua, quatuor item (ut aiunt) complexiones, & quatuor affectus, vt nonnulli volunt, quatuor sunt (vt ait Ficinus) apud Metaphysicum elementa, seminaria naturæ virtus, pullulatio naturalis, adulta forma, atque compositum. & Empedocles vniuersi quatuor fecit radices,

Ἐτάρα τῶ πάντων ριζώματα πρῶτον ἄνε

Ζεὺς αἰθήρ, ἥρη τε φερέσβιος, ἢ δ' Αἰδονδύς,

Νῆσιθ' ἢ δ' ἀκρύοις τέγγει κρένωμα βρότεον. i.

Bis duo principio radices percipe rerum

Iuppiter aetherius, Iuno vitalis, & Orcus,

Quæq̄ rigat lachrymis mortalia pectora Nestis.

quibus tamen significari quatuor elementa vult Plutarchus, quatuor terminis circūscribitur corpus, auctore Macrobio, puncto, linea, superficie, soliditate, item quatuor naturæ terminis, quos statuit in Timæo Marsilius cap. 20. substantia, quantitate, qualitate, motu, solusq̄; hic numerus verè solidus dici potest, & debet, vt mathematicis rationibus, si locus esset, comprobare facile possemus, qui solus omnes intra se numeros claudit, cum ex eius partibus confletur denarius omnium terminus simplicium numerorum, vt subducentibus patet 1, 2, 3, 4. quare etiam à Pythagoricis appellabatur numerus omnis, quòd omnia contineat; dicebant enim in denario omnes esse numeros κατὰ μονάδα, i. per vnitatem, in quaternario δυνάμει, idest facultate. Quod etiam facile apparet ex ipso mundano corpore, ad cuius exemplar, vt habemus ex Platone, nostrum confictum est, nam in illo quoque quatuor esse elementa volunt Platonici, & Pythagorici Geometrica, musicaq̄; ratione coniuncta, vt numquā possint pugnare, vt apud nos videmus vsueuenire, de qua re multa Marsi in Timæū.

Hinc in quattuor ille cardines, siue plagas diuisus est; Hinc Mathematicæ artes, quæ de corporibus agunt, in illisq; versantur, quaternario sunt inclusæ, & quattuor causæ rerum omnium à Philosophis sunt constitutæ. & ne vos diutius morer, in re clarissima, multa alia, quæ dici possent prætereunda silentio mihi puto, cum præsertim ipsam quoque integram diapason corporis structura conficiat, quod demonstrat Macrobius lib. i. ubi ait, Ex quatuor igitur elementis, & tribus eorum interstitijs absolutionem corporum constare manifestum est.

Anima porrò diateffaron. i. Quaternariam efficit, quod per spicuo constabit, si quis triplicem animæ naturam, secundum Platonem, siue partes sibi proponat λογιστικόν, idest rationalem, θυμικόν, quod animositatem vertit Macrobius, communis recetiorum Philosophorum natio, irascibilem, επιθυμητικόν, quæ cupiditas est. Hinc antiquissima è doctis Hebræorū Philosophorum familia, tres animas in nobis esse dixerūt Nephes, quæ dicitur anima viuens, Ruach, idest spiritum, qui rationalis anima à quibusdam appellatur, & Nessamah, quam vitæ spiraculum vocant cum Mose Theologi, Pythagoras lumen, Platonici τὸν νοῦν, idest mentem, vel intellectum agentem, Eadem tres habere vultus dicitur à Platoniceis, nam & ad seipsam, & ad inferiora, & ad superiora conuertitur, hinc triplex hecate, tria virginis ora Dianæ. Tria quoq; illius tradunt esse munia, vnum, quo agit in corpore, alterum per corpus, tertium per se ipsam. In corpore per vegetatricem, per corpus sensibus, per se ipsam vi mera ipsius animæ incorporea incorporeis efficiens, intelligentia, s. qua vna caput inter nubila condit, & sese cœlestibus immiscet, Eiusdem tres virtutes Medici constituunt animalem in cerebro, naturalem in Hepate, & restibus, vitalem in corde, Eadem tres δυνάμεις, idest facultates vulgò potentias vocant, sortita est, intellectum, voluntatem, atque memoriam, Eadem ex Platonis sententia in Timæo ex tribus conflata est materijs diuidua, indiuidua, &

mixta,

nixta, quæ tria appellat Ficinus essentiam, idem, & alterum, quare ab eodem Ficino comparatur anima triangulo, & hunc illi congruere multis probat argumētis extremo c. 27. in Tim. Eadem in tribus partibus potissimum residere existimatur in cerebro, in corde, in hepate, de quo paucis ante diebus eruditissimè disputauit ex hoc ipso superiore loco Eustachius Ruidius Academicus. dixi autem potissimum in tribus residere, quia hunc numerum ipsum ternarium per quaternarium ductum reperio etiam fuisse animæ sedem, nam 12, quem numerum quater tria conficiunt, inuenio fuisse veterum de sede animæ opiniones. Alij enim in toto capite ponebant, vt Plato, atque Democritus. Alij in superciliorum interstitio, τῶν μεσοφρυῶν, vt Straton, alij circa cerebri membranam, & inuolucrum dictam ἐπικρανίδα, vt Heraclitrus, alij in fundo cerebri, vt Herophilus, alij in toto pectore, & thorace, vt Parmenides, & Epicurus; alij in toto corde, vel cordis spiritu, vt Stoici omnes, & Cicero. Alij in arterioso cordis ventriculo, qui spiritalis est, vt Diogenes; alij in sanguinis συστάσει, idest conglutinatione, siue conspiratione, vt Empedocles; alij in cordis collo, φαχίλω, alij in hymene cor ambiente, alij in diaphragmate, alij ab hoc vsque ad caput decurrere arbitrati sunt, alij vitalem in corde partem, rationalem verò in capite, vt Pythagoras. Et ne multa persequar breuitatis studio; Diuina ipsa Natura, ad cuius exemplar, & similitudinem nostram esse compaciā animam credimus, hanc retinet speciem trinitatis, vnde præclarè noster Poeta de ternario verba faciens dixit, — numero Deus impare gaudet, & ideo hunc numerum in facris adhibebant veteres, vt auctor est Aristot. in primo Coeli. Verum non hoc solum modo corpus, & anima conficiunt diapason, sed mutato quoque ordine, nam & in anima est diapente, & in corpore rursus diateffaron. Nam (vt mutato ordine ab anima incipiamus) illa conficit diapente, quatuor enim constituit nonnulli illius elemēta, siue partes addentes tribus illis appetitui,

appetitui, animositati, & rationi, voluntatem, quattuor eius fundamenta ponunt mentem, scientiam, opinionem, sensum, *πέν, ἄνισή, μίω, δόξαν, ἀσθησιον*, in quas etiam, ut in partes diuidebat animam Pythagoras, teste Plutarcho, quattuorque per easdem cognitiones, & multa alia, quæ prætereo: hinc quattuor animæ ponuntur à Platonicis, physica, idest naturalis, qua viuunt etiam plantæ, vitalis, ut in vermibus, sensualis cui parent animantia rationis expertia, & rationalis, qua nos viuimus potissimum, de quibus locutum volunt nostrum Poetam in quinto, cum dixit *animæ, umbræ, paternæ*. Lucretius in 3. quattuor facit animæ naturas, siue animas, & quartam carere nomine, dicit

*Quarta quoque his igitur quædam natura necesse est
Attribuatur, ea est omnino nominis experts.*

sequitur enim Epicuri sententiam, qui dicebat animam esse *πράμα*, idest temperamentum ex quattuor qualitatibus, ignea, aerea, aquea, & quarta, quæ *ἀκατανόμασον* aiebat, idest sine nomine, quæ fuisse vim sentiendi putat Plutarchus *τὸ ἀσθητικόν*. Stoicique auctore Galeno, quattuor ponebant animæ partes, *λογικόν, ἀσθητικόν, φωνητικόν, σπερματικόν*, idest rationalem, sensibilem, vocalem, seminalem. Pythagorici maximè omnium Philosophorum declararunt conuenire hunc animæ numerum, atque harmoniam, cum sibi iurifurandi fecerunt religionem à Quaternario, eum tamquam animæ fontem, & datorem venerantes, auctore Plutarcho.

*Οὐ μὰ τὸν ἀμπετέρα ψυχὰ παραδοῖτα τετρακτῶ
Πηλῶ ἀνδᾶς φύσεως ριζώματ' ἔχουσαν.* idest, reddam enim Latino carmine, si potero,

*Non per eum, nostris animis qui sacra Quaterni
Dat numeri, æternæ fontem cum semine vite.*

& Dichæarchus, qui aiebat animam esse *ἀρμονίαν τῆς τεσσάρων στοιχείων*, idest quattuor elementorum harmoniam. Hic præterea numerus conuenit Deo, ad cuius imaginem nostra est efficta

efficta anima, nam apud omnes gentes Dei nomen quattuor literis cõstat, quod eisdem verbis Cœlius lib. 12. & Ficinus in Cratylum dixere: sed pluribus persequitur Bongus: nam Græci dicunt *Θεός*, Latini Deum, Arabes Alla, Aegyptij Theut, & Amun Iouem appellant, Persæ Syre, Magorū disciplina Orsi, Assyrij Adad, Macedonum Sacerdotes Bedy, Itali Idio; Hebræi, quos primo loco appellare oportuit, omnia ferè Dei nomina, quæ multa sunt, ex quattuor habent literis, sed potissimum illud, quo Dei naturam, quantum patitur humanæ mentis imbecillitas, declarant, Ioua, quod per quandam excellentiam vocant Arba Othioth, Græcè *Τετραγράμματος*, nos (si Latinè verbum verbo velimus reddere) quadriliterum. vel Sem. i. nomen, nefasque habebant pronunciare, ut sonat, sed pro eo dicebant Adonai, quod etiam per quaternarium literarum interpretantur, nempe per 42 literas, de quo quidem nomine multa ad hoc probandum afferri possent, sed miscere profanis sacra non volo, & ad ista me conuerto. Græci, ut id suarum fabularum declararet integumentis, numerum hunc Mercurio sacrum dixerunt, qui quidem Mercurius præest animabus, ut scitis, & quarto item mensis die natus esse fingitur. sed iam satis de hoc, ad diatessaron cum corpore conuenientiam deueniamus, primum igitur tria tantum esse elementa multi sunt qui putent, quare Aufonius in crippto ternarij,

Tris charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

nam multi arbitrantur ignem inter elementa desiderari; de cuius opinionis auctoribus multa præclare superioribus mensibus disputauit domi meæ, cū adhuc in incunabulis esset Academia Augustinus Michaelius Academicus. Nonnulli verò aerem eximunt ab hoc numero, dicuntque; nõ esse elementum, sed glutinum elementorū, huiusque; sententiæ auctores faciunt Hebræos, in quorū veteri alphabeto tres autumant esse literas, quæ tria significant elementa, terram, aquam, ignem. huic opinioni assentiri videtur Aufonius; qui loco dicto ait:

Orpheus

Orpheus in Tripodes, quia sunt tria, terra, aqua, flamma.
 & Democritus, qui in sophisticis, auctore Galeno, tria tantum ponebat principia, terrā, ignē, & aquā, & tres in singulis elementis sunt partes, terra in tres partes diuisa, aer in tres regiones, triplex aquæ sedes, cœlū, aer, terra, tria in singulis considerantur, auctore Marfilio, substantia, virtus, actio, tres singula habent qualitates, vt idē c. 2. 3. tria sunt principia secundū Peripateticos, ex quibus cōponitur materia, forma, siue *ἐντελέχεια*, (idē esse enim vult Plutarchus) priuatio, vel materia, forma, & efficiens, quatenus in generatione, & corruptione versatur, vel secundum Platonicos, mens, materia, & exemplar, *νῆς, ὕλη, παράδειγμα*, vel (vt recitat Plutarchus) *θεός, ὕλη, ἰδέα*. idest, Deus, materia, idea, vel secundum Orphicam Theologiam, Nox, Terra, Cœlum. tribus continetur quasi cancellis, linea, superficie, soliditate, tribus rebus animatum corpus sustentatur, animata vi, vita, & calore; triplex (vt recentiores loquuntur Philosophi) habet esse, esse essentia, existentia, & consequentia, vel (vt ait Boethius) quo est, quod est, secundum quod est. tria desiderat Plato ad corpus pertinentia, *τὸ ὑγιάνειν, τὸ καλὸν ἡρῆσθαι, τὸ πλετεῖν ἀδίκως*. idest, firma vti ualitudine, pulchrum esse, & diuitijs sine scelere partis abundare, tria corpori accidunt secundum Epicurum *χῆμα, μέγεθος, βάρος*, figura, magnitudo, pondus, quod videtur cum illo in sacris literis dicto congruere, quod Deus omnia hæc inferiora fecit in numero, pondere, & mensura, ex quo quidem ternario multiplicato nonnulli parari, ac muniri nobis gradus dicunt ad cœlestia in terris peragenda, & ad miracula: de quo præclarè Abbas Tritemius in epistola ad Germanum de Ganay, cuius volumen epistolarū superioribus diebus mihi præbuit legendum præclarissimus & nobilissimus vir Vincentius Longus, cui nostra plurimum debet Academia, quod domi illius multos dies, dū hic proprio ære noster pararetur locus comōrata, & humanissimè accepta est, sic enim inquit, mutato

nomine

nomine ponderis in ordinē: Numerus ordine constat, & mensura, ordo quoque sine numero, & mēsurā esse non potest, mensura autē, & numero cōstat, & ordine. Vnitas hic, & ternarius binarium nō admittunt, sed omnē exuti multitudinem innata sibi puritate simplicissima in primo cōsistunt. Hæc ad superos via ò Germane, per quā antiqui sapientes intelligibiliter profecti rationis ductu plurima perceperunt, quæ vltra humanam comprehensionē à nostris nunc reputatur sapientibus. Vis audire plenius, studiū generat cognitionē, cognitio parit amorē, amor similitudinē, similitudo cōmunionem, communitio virtutem, virtus dignitatē, dignitas potentiam, potētia facit miraculum: & multa disputat ibi in hāc sententiā de ternario, vt concludat faciendum esse, ut ex hac ternarij materiali harmonia nobis paretur ascensus ad supercœlestem harmoniā, vbi nihil materiæ sordibus inquinatum, sed spiritualia sunt omnia; & ex hac harmonia animi, atque corporis in vtroque oritur perfectio, nam neque sanitas potest esse sine animi perfectione, cum definiatur communis corporis, animique concordia ex Medicorum sententia, neque sapientia comparari, nisi adierit instrumentū. i. corpori sanitas. Et hic erit in hac notione nostri versus Maroniani sensus. Orpheus, idest sapientissimus Philosophus, qualem probauimus sub Musico intelligi in pulchra lyra, quæ repræsentat hominem, obloquitur discrimina septem vocum. i. diapason ex septem vocibus apud Musicos constantem harmoniam, ex animæ, & corporis coniunctione tanquam ex diapente, & diatessaron surgentem, explicat, numeris verò per metaphysicas proportionēs ternarij, & quaternarij, quorum vterque & animam, & corpus repræsentat, & mutuas sibi hinc inde sedes tradunt, ad quod significandum in hoc versu notate præclarissimi Auditores diuinum Poetæ artificium, verbum illud septem in medio versus ita collocauit, vt vtrique parti posset accommodari, & æqua proportione ab vtraque diuideretur. nam duo verba sunt in prima parte

Q

Obloquitur

Obloquitur numeris, quæ etiam (quod non caret mysterio.) septem faciunt syllabas, in postremâ discrimina vocum, & in vtraq; parte sunt duo prima verba composita totidem syllabarum, nempe quatuor, vt faciât hinc inde ternarium, quorum vtriq; istud verbum appositum reddat quaternarium: & sic, siue dicamus Obloquitur numeris septem, primam partem versus, hic erit quaternarius, & in reliqua ternarius discrimina vocû, siue septem discrimina vocum, in priori erit ternarius, obloquitur numeris, præterea animaduertite dupliciter in hoc versu significatam diapason (præter eam, quæ attulimus, cum de Musica differuimus) primum prout ex diapente, & diatessaron conficitur, in prima parte huius versus obloquitur, nam primum verbum est quadrisyllabum, alterû trisyllabum, quæ referunt illas duas harmonias, deinde prout constat ex duobus tetrachordis, quæ per *συνάφην* in media chorda iunguntur, nam posterior versus pars ex octo syllabis constat, quatuor in illo verbo discrimina sunt, primum referentia tetrachordum, reliqua quatuor in verbis septem vocum, quæ diuisa medium sunt complexa, tetrachordum alterum referentia, nihil enim est aliud septem discrimina vocum, quàm discrimina septiuoca, vel numeris respiciens ad eos numeros, quibus arbitrabantur veteres alligari animas corporibus, de quibus Macrobius in somnio Scip. quam sententiam secutum dicunt in 6. dum ait, *Explebo numerum, reddarq; tenebris.*

CAPVT TERTIVM.

Platonis opinio de Anima harmonia recitatur, & eâ diapason effecere, & esse septenariam in generibus, in partibus, & in globis demonstratur, alteraq; assertur versus explicatio: qua probatur oēs numeros Platonicos, & fabricâ Aîe in hoc versu expressâ.

ANIMAM constare Harmonia non solum Aristoxeni fuit opinio Dicearchi, Pythagoræ, Philolai, & aliorum, sed summi quoque, & diuini Philosophi Platonis, qui teste

teste Plutarcho in opusc. *περί τῆς ἀραιοσύνης τοῖς φιλοσόφοις*, i. de placitis Philosophorum, eâ definiuit *ἔστιαν νοητικὴ ἐξ ἑαυτῆς κινήσις κατ' ἀριθμὸν ἐναρμόνιον κινήσις*, idest, substantiam intelligibilem per se mobilem numero harmonico sese mouentem, cuius meminit etiam Plotinus lib. 7. Enn. 6. c. 16. cum dicit animam ex Platone *μετέχουσαν ἀριθμῶ, καὶ ἀρμονίας.* & Aristoteles in primo de anima, vbi recitat opinionem Platonis ex Timæo. quod mox planius apparebit, cum illius sententiam ex Timæo repræsentabimus. nec quemquam moueat Platonis in Phædone sermo, vbi acerrimè videtur hanc sententiam oppugnare, quod Anima sit harmonia, & quinque potissimum vitur argumentis, cui Aristoteles acerrimus huius opinionis oppugnator, in primo de anima, assentitur, & quattuor ipse quoque argumentis hanc reprehendit definitionem, vt alibi quoq; nempe in Dialogo ad Eudemum, quibus accedit Themistius, qui in libris de anima, multa in hanc sententiam adducit, & alij complures, quæ omnia omitto breuitatis causa, cum maximè apud eos dicam hodie viros, atq; Philosophos, quibus ista vt dicitur, pedibus teruntur, superuacuum enim esset, & alienum *γλαῦν εἰς ἀθήνας* afferre. Nam ibi Plato, vt etiam fortasse de Aristotele affirmari potest, atq; Themistio: negat animam esse harmoniam. s. partium corporalium ex ipsis confectam, in eisq; iacentem. In Timæo autem affirmat esse harmoniam, scilicet partium suarum in se manentem, & ex se corpus contemperantem, non ex mathematicis accidentibus, vt quidam calumniantur, sed ex idealibus numerorum, metaphysicisque rationibus, & harmonijs conflata. quod etiam sensisse fortasse Aristotelem, & Themistium dicere possumus, cû Themistius in reprehendenda ista opinione ita se gerat, vt postremo quasi loco cõcedat esse harmoniam, qui c. 23. sic ait: Ex his, quæ dicta hic sunt, & quæ alio loco, ab alijs afferuntur intelligi datur, eos qui animam esse intentionem quandam, & harmoniam in corpore arbitrantur, vt non proximè veritatem

accedant, tamen non temerè admodum deerrare, nam quem-
admodum initio quoque præfati sumus, opinio hæc impen-
dio probabilis, & verisimilis videtur &c. & in postremo illo ca-
pite ita concludit: Ex his ergo, quæ dicta sunt planum est ani-
mam neque harmoniam esse, neque tamen sine harmonia cõ-
fistere. sed accedamus ad rem nostram: Diuinus igitur Plato
dicit animam humanã à summo illo Opifice ex reliquijs mun-
danæ animæ, quæ mens dicitur à Poeta nostro, & agitans hanc
molem toto se corpore miscet, vnde nos Academię nostrę in-
signis animam, siue motum (vt vulgò aiunt) arripuimus, mens
agitata molem. & apud Platonicos orta illa hæresis, & opinio,
de qua multa disputantur, & Plotinus meminit lib. 3. Enn. 4.
quod animæ nostræ sint particulæ mundanæ animæ, & nos il-
la viuamus, eodemque pacto, in eodemque cratere, nisi quod
non ita nostræ sunt animæ incorruptæ; ita enim ait, Ταῦτ' ἔστι,
καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, εἰ ὅτι τῷ τῆ πάντος ψυχῷ
κεραννύς ἐμισγέ, τὰ τῆ πρόσθεν ὑπόλοιπα κατεκείτο μίσγων
τρόπον μὲν τινα τὸν αὐτὸν, ἀκῆ ἀλλὰ δ' ἐκίτι, & τὰντα ὡσαύτως.
id est, vt Cicero vertit in libello de vniuersitate. Hæc ille dixit,
deinde ad temperationē superiorem reuertit, in qua omnem
animum vniuersæ naturæ temperans permiscebat, superio-
risque permixtionis reliquias fundens æquabat, eodem fer-
me modo, nisi quod non ita incorrupta, vt ea, quæ semper ijs-
dem, sed à Dijs secundum sumebat, atq; etiam tertium. Hanc
igitur animam, qua omnia mouentur, omnia efficiuntur, om-
nia seruantur, musicis numeris, rationibusque harmonicis col-
ligauit, & ita, vt vndique præstantissimam in Musica harmo-
niam, atque concentum edat, nempe diapason, in generibus
enim, in partibus, in circulis totam denique in se (vt ait Pro-
clus) animam facit esse septenariam. nam primum creatam
dicit ex duabus naturis, nempe simplici, indiuidua, quæ sem-
per vniufmodi, sui que similis, τῆς ἀμερίστου, & ἀείκατὰ ταῦτα
ἐχέουσης ἐσίας, in quo notandum Ciceronem vertere materiam,

ἐσίαν,

ἐσίαν, i. & ea, quæ ex corporibus diuidua gignitur τῆς μερίστου,
quæ quomodo sint intelligenda, declarat Plotinus lib. 1. & 2.
Enn. 4. & Plut. in opu(c. περὶ ψυχογονίας, vbi ista omnia expli-
cantur. hæc verò duo genera τῆς ἐσίας, duo alia gignunt, nèπε
ταυτὸν, καὶ τὸ ἕτερον, idem, & alterum, vel (vt Philoponus lo-
quitur) ταυτότητα, καὶ ἑτερότητα, quod quidam barbare ver-
terunt identitatem, & diuersitatem, quæ quatuor genera con-
iuncta efficiunt, alteram diapason, & simplicem harmoniam,
diapente scilicet, quare præclare Plotinus ex hac harmonia
conclufit lib. 2. Enn. 4. in hunc modum, δεῖ ἄρα ἕτως ἔντε, καὶ
πολλὰ, καὶ μεμερισμένον, & ἀμέριστον ψυχῷ ἔνω. oportet igitur
hoc pacto vnum, & multa, diuiduum, atque indiuiduum
animam esse: quod quomodo intelligendum sit, declarat eo-
dem in loco Plotinus, & Marsilius, alijque Platonici; vel hoc
pacto etiam efficitur iste concentus diapente, secundum Lati-
nos Platonicos, vt sit idem, & alterum, status, & motus, quæ
duo postrema genera, vt duo priora fluere, & manare dicunt,
atque gigni ex diuidua, & indiuidua materia. Diatessarò por-
rò altera pars huius diapason in generibus fit ex his duabus
naturis, siue essentijs, vt Latini Platonici loquuntur, & tertia
illa, quæ mixta est ex vtraque, de qua Plato, εἶτον ἕξ ἀμφοῖν ἐν
μέσῳ συννεράσατο ἐσίας εἶδος, i. vt Cicero vertit, tertium ma-
teriæ genus ex duobus in medium admiscuit, quod esset eiuf-
dem naturæ, & quod alterius, idque interiecit inter indiui-
duum, atque id, quod diuiduum esset in corpore. & ex hac
quatuor generum primorum concentu diapente, & ex hoc
trium posteriorum fit diapason in generibus animæ. quod si
quis non contentus his, quod non verè dicat septem esse ge-
nera, sed tantum quinque, nempe statum, motum, idem, & al-
terum, cū ipsa ἐσία essentia, ad implendum septenariū, & con-
flandam perfectissimam diapason, adhibeat duo illa elementa
generum, quæ appellat Platonici terminum, & infinitudinem,
ex quibus omnibus perfectissima diapason harmonia in gene-
ribus

ribus animæ confurgit, quibus quidem septem generibus Platonici ad demonstrandam planius harmonicam participandi rationem in anima, vires proprias septem gradibus distributas accommodant, quæ sunt veritas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectendi, vis generandi; comparantque hoc pacto animæ unitatem essentia *εσία*, voluntatem infinitudini, intelligentiam termino, imaginationem alteritati, rationem identitati, generandi vim motui, connectendi vim statui; licet Stephanus Conuentius in lib. de ascensu mentis in Deū, lib. 3. c. 4. dicat in his dictis multa licet e peccata deprehendere, quæ ipse persequitur, vtrum verè necne, aliorum sit iudicium: hoc quidem mihi videtur deprehendisse, quòd dum Platonicos in hoc exagitat, ipse minimè Platonicus videri fortasse potest. & ex his conatur Ficinus declarare, quid propriè in anima sibi velint apud Platonem interualla numerorum dupla, atque tripla, & reliqua apud Platonicos (vt ait) ignota. Hac facta generum permixtione, & una omnium copulatione, id ipsum unum, quod ex tribus materijs effecisset in ea, quæ decuit membra partitus est. i. septem; fuit autem talis ista partitio, vnam principio partem detrahit ex toto, nempe unitatem, secundam autem primæ partis duplam, nempe binarium, deinde tertiã, quæ secundæ sesquialtera *ἡμιόλια*, primæ tripla, nempe ternarium, deinde quartam, quæ secundæ dupla esset, nempe quaternarium, quintã inde, quæ tertiæ tripla, nempe nouenariū, ter enim tria sunt nouè rum sextam octuplam primæ, nempe octonarium, postremo septimam, quæ septem, & uiginti partibus antecederet primæ, nempe uiginti, & septem. in quibus quidem numeris rationes omnes harmonicas complexum fuisse Platonici demonstrant. sed uidentum antequam ad alia aggrediamur, quæ sint, vel quid potius significent istæ septem partes. Prima igitur, quæ est unum, particula, animæ supremum, maximeque intellectuale, quod *uniforme*, atque unam essentiam totius animæ, simplicemque declarat,

diuinæ

diuinæ unitatis imaginem referens, & in ipsa remanens, & est quasi centrum animæ, manet. n. secundum partem hanc anima à totis inseparabilis entibus, Secunda pars, dualitas. s. illã priorem animæ particulam simplicem processu multiplicat generatio; multiplicemque quodammodo reddit, omnesque substantiæ declarat processiones, quapropter dupla primæ dicitur; tertia pars, nempe ternarius, est regressus animæ ad unitatem tum suam tum Dei, quo se totam rursus ad principium conuertit, & fit unitas in Trinitate, & Trinitas in unitate animæ, quarta particula, quæ est quaternarius, & quinta, quæ est octonarius, sunt causæ intellectuales incorporalium naturarū, quæ circa corpora uersantur, cum superficiales existant, & quadratæ, Quaternarius processus, & generationis animæ est auctor, & index, cum per eum in materiam quatuor elementorum gradibus distinctam progrediatur; Nouenarius uerò regressus, & perfectionis, ut ille circa corpus processum imitatus genitalium uirium sit productiuus, iste intellectualium regressuum generatiuus; Sexta autem pars, & septima octonarius. s. & 27. ipsorum corporum, solidarumque molium primariæ sunt causæ, solidi enim sunt hi numeri, Conuertensque ipsa ratio ultima ad prima, animæque; finem ad ipsum principium reuocans hanc quidem octuplam, illam uerò septimam, & uicesimam primæ esse uoluit, & sic septem est partium animæ substantia, vt manet, & procedit, & regreditur, causaque processionis, & regressus non minus ipsarum substantiarū, quæ circa corpora partiantur, quam ipsorum corporum, & circulus unus ex his partibus sine contactu, & sine principio fit, sine uidelicet, principioque coniunctis, & animæ uniuersa fabrica consistit intellectu prædita solidis numeris primæ particulæ copulatis. ex his septem animæ partibus simpliciter consideratis fit diapason in anima, si uerò etiam medietates, & interiecta interualla dupla, & tripla, reliquaque cum suis rationibus considerentur, fit harmonia in anima quater diapason cum diapente, ex mente Pla-

tonis

tonis (vt vult Proclus) De his porrò interuallis, illorumque rationibus harmonicis mihi faciendum iudico, vt silentio præteream, ne in eas me conijciam Syrtis, atq; breuia, vnde non facile possim emergere, nihil enim his apud Platonicos habetur obscurius, neve vos diutius morer, & Academiae legibus præscripta mihi temporis breuitate, persequendis superuacaneis, abutar, cum multa ex his, quæ proposui, mihi sint reliqua, ad globorum igitur animæ deuenio harmoniam. Summus igitur ille Opifex cum animæ partes iam mirifico esset ordine, & proportione partitus, hanc omnem coniunctionem, quam *ὁρθείαν*, idest rectam fuisse Platonici tradunt, Aristoteles vocat *ὁρθοπίαν* primo de anima, rursus in duplicem longitudinem, diffidit, mediæque mediam accommodans quasi decussauit in literæ Græcæ χ speciem, atq; formam, deinde torfit in orbem, & duplicem constituit orbem eiusdem alterum naturæ, alterum alterius, eiusdem naturæ orbem in dextram detorsit à latere, alterius direxit ad læuam, sed principatum detulit priori, quam solam indiuiduam esse uoluit, interiorem verò orbem *χίσιος ἑξαχῆ* in sex partes diuidens, vt vertit Cicero septem orbis dispares duplo, & triplo interuallo moueri iussit contrarijs inter se cursibus, in quibus tamen verbis, & sententia Platonis recitanda in primo de anima Aristoteles immutauit ordinem memoria fortasse lapsus, vel (vt eum excusans inquit Philoponus) quòd, cum nihil ad propositum de quo quærebatur, illa facerēt *ἀδιαφόρως ἐχρήσατο τῆ ἰσορίᾳ*, negligenter vsus est historia, dicit enim rectum illam primum inflexam, & in duos orbis diuisam. Hic videtis septenarij rationem esse seruatum, & diapason, nam primum secatur anima in duos globos, citimum & extimum, citimus rursus in sex partes, ex quibus septem globuli rursus efficiuntur, seruata partium septenarij proportione, qui diuiditur in quatuor, & tria; & sic seruat prius septenarium, deinde ad octo progreditur, quod in diapason vsueuenit, in qua octo sunt soni, septem verò inter-

ualla,

ualla, duo enim tetrachorda coniunguntur, vt proxima superiori disputatione demonstraui: dexter ille, & extimus globus indiuiduus simplex, & eiusdem naturæ, est intellectus, & vniformis animæ suprema potentia, septem verò circuli animæ, sunt potentia ipsius cognoscitiuæ (vtar Philosophorum vocabulis, iam enim ab initio sum professus, ornamenta, cincinnosq; orationis me nō persecuturum) & vitales animæ vires quaternæ, ternæq; existentes, omnia namq; sensibilia per hæc ambo continētur, omnemque in his similitudinem per trinitatem, vniuersam verò dissimilitudinem per quaternarium cognoscunt. & quemadmodum septem planetarum orbis cum stellifero globo in mundano corpore efficiunt contentum diapason, vt suo loco demonstrabitur, sic in his septem animæ circulis, & immobili illo intellectu, atque vniformi globo, eadē conflat pulcherrima harmonia diapason. quare sapientissimè Stoici, vt refert Plutarchus, animam in octo partes diuiserunt, quorum primum, & principem fecerunt τὸ ἡγεμονικόν, quod respondet stellifero globo, à quo reliquæ omnes partes tamquā polypi cyrri, & flagella *πολύποδος πλεκτάνων* disposita pendent, deinde vim seminalem, & vocalem, quinque postremo sensus, qua quidem similitudine significant hanc animæ globorum inuicem coniuictorum circumplicationem, ex quorum motu, atque ordine consurgit diapason, & his positis, hic erit nostri versus sensus: Orpheus, i. sapientissimus Philosophus, obloquitur numeris septem discrimina vocum, explicat diapason animæ harmoniam ex septem siue generibus, siue partibus, siue globis animæ compositam, numeris. i. per numerorum idealem, & metaphysicam rationem, in quo animaduertite mirum Poetæ artificium, qui verbum illud septem in hoc versu ita posuit, vt tribus alijs verbis posset adiungi, quæ triplicem hanc animæ cum septenario conuenientiam declararent, nam possumus adiungere septem ad discrimina, & sic intelliguntur septē genera, quæ sunt inter se

R

discre-

discrepantia. sunt enim pugnantia idem, & alterum, motus, & status, diuiduum, indiuiduum, terminus, infinitudo &c. possumus apponere verbo numeris, vt dicat, obloquitur discrimina vocum septem numeris, & sic intelliguntur partes animæ, quas diximus esse septem illos rationales numeros, postremo possumus etiam accommodare verbo postremo vocum, vt dicat, obloquitur discrimina septem vocum, & per voces intelliguntur animæ circuli, atque globi, vox enim (vt superiore disputatione demonstraui) in orbem mouetur, & ideo ad declarandos orbis admodum accommodata. Sed longe maius audite artificium, quandoquidem licet hæc vobis mysteria, qui estis Philosophi, aperire, nã vt Achor ille apud Lucanum præclare
Sit pietas alijs miracula tanta filere.

Vniuersum animæ triangulum, & numeralem fabricam sub oculos in hoc versu posuit Maro. in vertice trianguli Platonici est vnitas à posteriori latere. i. dextro, binarius 4, 8, à priori 3, 9, 27, hoc modo diuidite vt fecimus paulo ante hunc versum in tres partes, & omnes hos numeros eodẽ ordine reperietis. prima pars versus est obloquitur numeris, tertia discrimina vocum, media verbum septem. In vertice trianguli locate istud vnicum verbum, quod & sua vnitate repræsentabit vnũ, & ratione ipsius septenarij, Qui cũ sit patrimus, & sine matre, iure vnitas appellari potest, quare Palladi, quæ vna est, ex Iouis capite orta filia, facer erat vt diximus, & apud Theologos, si admiscere licet prophanis sacra, septenarius Deum repræsentat, qui est ipsa vnitas, & indiuisa, pro binario à dextro latere habetis bisyllabum verbum vocum, pro ternario à læuo verbum trisyllabum numeris, pro quatuor à dextro verbum quadrisyllabum discrimina, à sinistro pro nouenario verbum obloquitur nouem literarum, nec quemquam moueat, quod uideantur esse decem, nam, q; ego hoc loco literam non esse existimo, secutus Græcos, qui eam eiecerunt, vel ponat eius loco septem syllabas, quæ

quæ in vtroque verbo sunt obloquitur numeris, nam pro nouenario vsurpatur etiam septenarius, ut postea declarabo; pro octonario à dextro, sumite octo syllabas in duobus tetrachordis superiori capite declaratis discrimina septem vocum, pro 27 à læua rursus, sumite 17 literas in primis verbis obloquitur numeris, tria ipsa verba, & septẽ syllabas, quæ sunt in hoc uersus triangulo, & 27 efficiunt, uel etiam mutuuum accipite uerbum ex altero triangulo discrimina, quod est necessarium huic ad perficiendum sensum, ut dicamus obloquitur numeris discrimina, quod cum sit decem literarũ, numerus erit ipse completus, uel duo uerba, obloquitur numeris, facite ut respondeant duobus denarijs, quandoquidem literæ numeratæ sunt, nam, ut literæ comparantur simplicibus numeris, ita uerba multiplicatis, & maioribus, ut optimè conueniat, duo uerba 20. i. bis decem repræsentat, septem porrò syllabæ coniunctæ efficiunt 27. quid plura? subducite omnes illos trianguli Platonici numeros 1, 2, 3, 4, 8, 9, 27. efficiunt 54. numerate literas huius uersus, quæ sunt 38. adiungite syllabas, quæ sunt 15. efficiunt 53. quibus pro unitate addite ipsum hunc uersiculum, impletus est numerus Platonicus.

CAPVT QVARTVM.

Ex Ptolomæi sententia demonstratur animam in suis partibus naturali harmonia circumsonare diapason, & huic respondere rationalem, eius partibus diapente, & diatessarion sensitiuam, ac vegetatiuam.

NON solum autem hoc pacto ex doctrina Platonis apparet esse pulcherrimam in anima harmoniam, & omnibus ex partibus circumsonare diapason, sed alia quoque ratione. Ptolomæus igitur (ne alieno labore inuentam, atque partam gloriam in me transferre uelle uidear) eruditissimus Mathematicorum lib: 3.

R 2 est auctor,

est auctor, qui asserit omnia, quæ principium habent motus in se, quadam ratione in partem musicam venire, & harmonicis rationibus constare, sed quæ perfectiorem, & præstantiorem fortita sint naturam, & formis propinquiorem, eadem quoq; euidentius harmoniam profiteri, ac præferre, vt cœlestia, & humanas animas. deinde diuidens vtranque docet quomodo congruant cōsoni soni primis animæ differentijs cū proprijs formis. Partitur igitur animam in tres partes νοερὸν intellectuam, αἰσθητικὸν, sensitiuā, & ἐκτικὸν, i. habitualē, quā nonnulli vegetatiuam vertunt, ex hisq; bis diapason constitui demonstrat, nam primum intellectuæ accommodat diapason, diapente sensitiuæ, & diatessaron vegetatiuæ, & quadrare omnino demonstrat his speciebus animæ partes istas, nam vegetatiuam dicit habere auctum, αἰξισιν, ἀκμῶν fastigium, & φθίσειν corruptionem, quæ sunt primæ illius facultates, quæ tribus partibus diatessarō, i. quaternariæ, sic enim vertit Politianus, & alij, respondent. Nam appetitus primum augetur, & gliscit, deinde feruescit, & stat, postremo senescit, & amittitur. Sensus quattuor facit partes auditum, olfactum, & gustatum, nam tactum sensum esse dicit omnibus communem, quandoquidem tangendo reliqui sensus ποιῶνται τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν. idest, percipiunt quodammodo sua obiecta. nonnulli omittunt gustum, & pro eo tactum ponunt asserentes gustum in tactu reperiri, ego libentius olfactum extruderem, cuius potestas longè minus videtur esse necessaria, quàm ceterorum, quod probat Cælius Rhodig. lib. 1. c. 49. Intellectiua verò, siue rationalis pars totidem constat partibus, atque rationibus, quot, & quibus constat diapason, siue partibus, siue speciebus, nempe septem. Habet enim imaginationem, siue phantasiā παρά τὴν ἄσθητὴν ἰδέδοσιν, ob sensibilem traditionem, νῦν mentem, παρά τὴν πρῶτην τύπωσιν, ob primam impressionem, notionem ἐννοιαί, ob impressorum retentionem, παρὰ τὴν ἄσθητὴν τυπωθέντων πατοχλῶν, καὶ μνήμην, diancean, siue cogitationem, παρὰ τὴν ἀναπό-

ἀναπόλησιν, καὶ ζήτησιν, propter inuestigationem, & inquisitionem, opinionem τὴν δόξαν, παρὰ τὴν ἐξ ἐπιπολῆς εἰκασίαν, ob eam, quæ prima fronte, & repentino sese offert verisimilitudinem, λόγον rationem, παρὰ τὴν ὀρθὸν κρίσιν, ob rectum iudicium scientiam denique τὴν ἐπισήμην, παρὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ κατὰληψιν, i. ob veritatem, & comprehensionem. Quare cum tota sit animæ natura septenaria, doctissimi quoque viri hunc in illa explicanda numerum adhibere voluerunt. Hinc Proclus in suo commentario septem agit in anima explicanda, primo inquit originem, secūdo totam animæ genituram diuidit, tertio mediam animæ naturam demonstrat, quarto de generibus, & ex quibus omnia alia, & ipsam animam constituit Plato, quinto quemadmodum horum generū commixtio accipiēda sit, declarat, sexto quid diuidua, & indiuidua sit natura demonstrat, septimo Platonis verba exponit. Plotinus in Enneade 4. nouem libris de anima disputat, sic cogente suorum librorū serie, deinde q̄ nouenarius habet cū septimo proportionem, & affinitatem, sed adhibere tamen voluit septenarium. nam bis duplicatis titulis septem tantum agit de anima, in primo & secundo περὶ ἐσίας de natura, siue substātia, in tertio & quarto περὶ ἀποριῶν de dubijs animæ, in quinto περὶ ὀψείας de visione, in sexto περὶ αἰσθησεως, καὶ μνήμης, idest de sensu, & memoria, in septimo περὶ ἀθανασίας, i. de immortalitate, in octauo περὶ τῆς εἰς τὰ σώματα καθόδου de descensu in corpora, nono εἰ πᾶσαι ψυχαὶ ψυχὴ μία, an omnes animæ vna anima, & in omnibus ferè hunc numerum amplectitur: itē in primo de dubijs animæ, in quo septem præcipuas ponit de anima quæstiones: primum, vtrum animæ nostræ sint ex anima mundi, siue ut partes eius, siue vt quidam effectus ab ea, secunda, quomodo anima insinuetur corpori. s. qua proprietate, quo ordine differenti, qua lege iustitiæ; tertia, vtrum anima extra corpus viuens discursu quodam rationis vtatur; quarta, quo pacto dicatur in anima, indiuiduū simul, atq; diuiduum; quinta,

quinta, vtrum anima aliquo modo fit in loco, & qua conditione fit in corpore; sexta, vbi fit anima, quando seorsum est à corpore; septima, vtrum animæ hinc seiunctæ humanarum rerum reminiscantur, & vt recentiorum quoque auctoritate confirmetur, præclarissimus, & doctissimus vir Petrus Duodus hoc non ignorans veterum Philosophorum institutum accomandandi aptum rebus ipsis, de quibus agitur, numerum septem libros de anima scripsit, Peripateticarum disputationum inscriptos, cuius quidem præclarissimi viri eo libentius facio mentionem, quod Illustrissimi Francisci Duodi D. M. Procuratoris est filius, qui olim Vtinensem summa cum laude præturam gessit, & eius ego discessum puer tunc sum laudibus profectus, illeq; mihi perhonorificum à ciuitate oblatum trophæum, siue insigne præclarum bene gestæ præture argumentum donauit, quod mox fuit ab illius cupidissima ciuitate in sacris Aedibus maioribus ad columnam affixum perpetuum futurum Ciuitatis vniuersæ, meæque etiam in tantum virum obferuantia, ac pietatis testimonium.

CAPVT QVINTVM.

Moralis Animæ harmonia declaratur, quæ fit ex virtutum coniunctione bis diapason concentum efficiente, & hanc esse Doricam Platonis harmoniam ostenditur, laudesq; attinguntur Summi Pontificis Xysti V.

MORALIS animæ harmonia (sic. n. ipse appello) est, quæ posita est in virtutibus perfequendis, & vitij fugiendis; nam vt in Musicis τὸ ἑμμελές, quod consonat, & est canorum, virtus dici potest, & contra absonum ἐκμελές, κακία vitium, ita contra in anima, quod cum virtute coniunctum canorum, & harmonicum appellari potest, quia naturæ consentaneum, & vitiosum absonum, & incongruum, quia præter naturam, quæ licet defectu materiæ procliuis

procliuis fit ad malum, suaptè tamen natura, & per se, & ratione formæ semper virtutis est appetens, nemoq; est tam malus, quin si possit, cupiat esse bonus. Diuidatur igitur anima cum Platone, & Ptolomæo in tres notissimas partes, quas supra attigimus, rationem, iram, cupiditatē. ex his omnes oriuntur simplices harmoniæ, nempe diatessaron, diapente, diapason, & sic bis diapason in anima: Plato obscurius id videtur significasse, sed Ptolomæus apertius; ille igitur in 5. de Rep. teste Plutarcho in libello de Platonice quæstionib. harum trium partium animæ concentum harmoniæ accommodauit in musicis sonis meses, hypates, & netes, quæ sunt nomina chordarum, vt 2. lib. cum de Musica verba faciebamus, demonstraui- mus: adeo ut ex ordine harum partium triplex illa harmoniarum ratio confurgat: nam à ratione ad animositatem est diatessaron, ab hac ad appetitum est diapente, & à ratione ad appetitum est diapason: sed audiamus Plutarchum, αὐτὴ γὰρ ἡ τάξις, καὶ τὴν τῶν συμφωνιῶν ἀναλογίαν φυλάσσει, τοῦ μὲν θυμοειδὸς πρὸς τὸ λογικόν, ὡς ὑπάρτει τὸ δρεπασάρων, πρὸς δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, ὡς νῆτιν τὸ δρεπέντε, τοῦ δὲ λογιστικοῦ πρὸς τὸ ἐπιθυμητικόν, ὡς ὑπάρτει πρὸς νῆτιν τὸ δρεπασών. i. ipse enim per se ordo, etiam consonantiarum proportionem tuetur, ac retinet, animositatis ad rationem, tanquam hypaten diatessaron, ad concupiscētiam vero, vt neten diapente, rationis verò ad concupiscētiam, vt hypate ad neten diapason. Sed Ptolomæus planius, & dilucidius hanc omnem rem aperit, & explicat. Nam in concupiscibili tres ponit virtutes, quæ faciūt quaternariam, σωφροσύνη ἐν τῇ κτῆ φρονήσει τῆς ἡδονῶν. temperantiam in contemnendis, ac prætermittendis uoluptatibus, ἐγκράτειαν ἐν ταῖς ὑπομοναῖς τῆς ἐνδείων. continentiam, in tolerantia necessariorum, & ferenda egestate patientiam, & αἰδῶ ἐν ταῖς δολαβείαις τῆς ἀρχῶν. verecundiam in turpibus abiiciendis, & vitandis. In animositate quatuor uirtutis species collocat, quæ faciūt quinariani, suntq; πραότης ἐν ταῖς ἀναστασίας ὑπὸ

ὕπὸ ὀργῶν. mansuetudo in ira cohibenda, ne ab illa transfuerfi agamur, quæ æquanimitas dicitur, ἀφοβία ἐν ταῖς ἀνεκπληξίαις ὑπὸ τῆς προσδοκωμένων δεινῶν. constantia, siue securitas, ne ab impendentibus malis labefactemur, quæ impaviditas à Politico redditur ad verbum, ἀνδρεία ἐν ταῖς καταφρονήσεσι τῆς κινδύων. fortitudo in periculis tum subeundis tum sustinendis, siue præstandis, vel potius spernendis, καρτερία ἐν ταῖς ὑπομοναῖς τῆς πόνων. tolerantia in perferendis ærumnis, & laboribus, quæ perseuerantia à nonnullis quoque dicitur. quæ quidem omnia efficiunt coniuncta diapason. In ratione porrò septem sunt virtutis species, quæ septem chordis, siue speciebus, diapason respondent, quæ sunt ὀξύτης περὶ τὸ ἀκίνητον. i. æcumen in agilitate, siue ingenij celeritate ἀφύια περὶ τὸ ὄτικτον, ingenium, in rebus manu quasi attingendis, solertia in prouidendo ἀγχινοια περὶ τὸ διαπρατικόν, ἀβελία ἢ περὶ τὸ κριτικόν, consilium in diiudicando. σοφία ἢ περὶ τὸ θεωρητικόν sapientia in contemplando, φρόνησις περὶ τὸ πρακτικόν prudentia in rebus agendis, ἐμπειρία περὶ τὸ ἀσκητικόν, experientia in exercendo. & postremo conatur ibi demonstrare Ptolomæus, totam Philosophi hominis. i. perfecti, & ex omnibus virtutum speciebus diapason consonantis dispositionem toti absolutæ constitutionis harmoniæ esse similem, & ἰσάριθμον. Ex hac verò virtutum omnium harmonia, atq; coniunctione perfectissima illa conficitur sapientia, de qua multa apud Platonicos, quam vocant etiam aliquando iustitiam. & hæc est perfectissima illa Dorica harmonia, de qua Plato meminit in Lachete, καὶ κομίδῃ μοι δοκεῖ μουσικός ὁ ποιῆτος εἶναι ἀρμονίαν καλλιπέω ἢ μουσικός, ἢ λύραν, ἢ δὲ παυδίας ὄργανα, ἀλλὰ τῶν ὄντων ζῆν ἢ μουσικός, ἢ αὐτὸς αὐτοῦ τὸν βίον, σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα ἀτεχνῶς δ' ὠρισι, ἀλλ' ἐκ ἰασί, οἰομαι δ' ἢ δὲ φρυγισί, ἢ δὲ λυδισί, ἀλλ' ἢ περὶ μόνη ἑλληνικὴ εἶναι ἀρμονία. i. & sanè musicus mihi videtur is esse harmoniam pulcherrimam componens, non lyram, neque ludicra instrumenta, sed vitam vera

ratione

ratione componens, & temperans concordia verborum, & operum concinentem secundum Doricam harmoniam; non Ionicam, aut Phrygiam, aut Lydiam, sed ea certè, quæ sola verè Græca est harmonia, & de hac harmonia idem verba facit Plato in postremo nono Dialogo de Rep. vbi concludit, eum esse perfectum Musicum, qui harmoniam corporis ad animæ harmoniam accommodet. i. virtutes vtriusque rectrices coniungat. ait enim, ἐκεν ὄγε νοῦν ἔχων πάντα τὰ αὐτοῦ εἰς τοῦτο σιωπεινας βιώσειται, πρῶτον μὲν τὰ μαθήματα τιμῶν; δῆλον ἔφη, ἔπειτα εἶπον τὴν τοῦ σώματος ἔξιν, καὶ φοβῶν ἐκ ὅπως τῆς θηριώδεις, ἀλόγῳ ἢ δονῆ ὀπίστροφας ἐν ταῦθα τεθραμμένος ζήσει, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑγίαιαν βλέπων, ἢ δὲ τοῦτο πρὸς βδύων, ὅπως ἰχυρός, ἢ ὑγίεις, ἢ καλὸς ἔσαι, εἶαν μὴ, καὶ σωφρονήσιν μέλλη ἀπὸ αὐτῆς, ἀλλ' αἰεὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἀρμονίαν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ εἶνα συμφωνίας ἀρμοστόμῳ φάνηται, παντάπασι μὲν ἐν ἔφῃ εἰνα περὶ μέλλη τῆ ἀληθεία μουσικός εἶναι. i. Itaque nonne qui sapiet, omnia sua ad hoc dirigēs viuet, primū quidem disciplinas colens, quæ talem sibi animum efficiunt, cetera verò contēnens? profecto inquit ille, deinde, inquam ego, neque corporis habitum, & alimentum, vt ferinæ, & ratione carentis voluptatis arbitrio committens ad hanc conuersus viuat, sed neque ad valetudinem respiciens, neque hoc postulans, vt fortis sit, vel sanus, vel formosus, sed semper corporis harmoniam eius, quæ est in anima symphoniam gratia temperans appareat, omnino siquidem re ipsa, & verè velit esse Musicus. Nam animositas, & concupiscibilis referri possunt ad corpus, quia maxime his corpus regitur, & de his loquitur Plato, cum corpus nominat. quod nihil est aliud, quàm esse Philosophum doctrina simul, & vita, atque moribus, vt etiam ex Ptolomæo colligitur. & hanc fuisse Platonis de hoc genere Musicæ sententiam facile etiam cognoscitur ex eo, quod præclare scriptum est in tertio Politicæ, vbi ait: ἢ δὲ μουσικοὶ πρότερον ἰσόμῃα ἔτε αὐτοί, ἢ τε. ἢ φαρμὴ ἢ μὴν παυδευτέον εἶναι τὸς φύλακας πρὶν ἂν τὰ τῆς

S

σωφο-

παρροσιώνες εἶδη, καὶ ἀνδρείας; καὶ ἐλευθεριότητος, καὶ μέγαλο-
καρπείας, καὶ ὅσα τέτων ἀδελφά, καὶ τὰ τέτων ἀσθέντια παρ-
ταχοῦ περιφερόμενα γνωρίζωμεν, καὶ σόντα σὺ οἷς ἐνεσιν ἀσθα-
νώμεθα, Ἐ αὐτὰ, καὶ εἰκόνας αὐτῶν, καὶ μήτε σὺ μικροῖς, μήτε σὺ
μεγάλοις ἀτιμάζωμεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οἰάμεθα τέχνης εἶναι,
καὶ μελέτης. πολλὴ ἀνάγκη ἔφη, ἔκοῦν λέει ἔγω, ὅτε ἀν ξυμπι-
πῆ σὺτε τῆ ψυχῆ καλὰ ἦθη ἐνόητα, καὶ σὺ τῶ εἶδει ὁμολογῶντα
ἐκείνοις, Ἐ ξυμφωνοῦντα τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα τύπε, τοῦτ' ἀν εἶν
κάλλιςον θεάμα τῶ δυναμῶν θεᾶσθαι. i. neque Musici prius
erimus, aut ipsi, aut quos ante dicebamus nobis esse eruden-
dos custodes, antequam temperantiæ species, & fortitudinis,
& liberalitatis, & magnificentiæ, & quæ his consanguineæ sunt,
& his rursus contraria quocunque vagantia cognouerimus,
& sentiamus, in quibus sunt, inesse & eas, & earum imagines,
neque in paruis, neque in magnis contemnamus, sed eiusdem
esse artis, & studij necesse est omnino; Non igitur inquam
ego cum vsueuenerit & in anima pulchros inesse mores, & in
forma (corporis) congruentia illis, & consonantia eiusdem in
partem venientia rationis, hoc erit pulcherrimum spectacu-
lum ei, qui possit inspicere? & de hoc sapius in eodem libro
disputat. Hinc fortasse Plautus dixit in hanc sententiam in
Mustellaria: *Musice hercle agit is atatem.*

Quare sic in hoc genere interpretabimur. Orpheus. i. sapiens
vir, & perfectus, i. verè Philosophus, qualem sub Musici per-
sona diximus intelligi, Obloquitur discrimina septem vocum,
i. accommodat septem corporis, quæ sunt in animositatis, &
appetitus moderatione virtutes, ad septem illas rationis vir-
tutes, vt in concentum omnibus excitatis, & ex diatessaron, &
diapente, ac diapason bisdiapason in Dorica, & verè Platoni-
ca harmonia circumsonet, in qua virtutes tamquam in Mu-
sica materiali voces, ad perfectum Philosophi concentum con-
iungantur. Quosam quidem concentuum, & harmoniæ si in
terris quæramus exemplar, perfectum habemus in Venetis
Heroibus,

Heroibus, atque Senatoribus, quibus nihil augustius, perfe-
ctissimū verò in Pontifice nostro X Y S T O V. in illo enim
omnes licet intueri virtutes, quæ quidem velut in Musica
acuti soni, & graues, sic in sanctissimo hoc, & integerrimo Vi-
ro natura dispares prudentia coniunguntur: quid enim ma-
gis ab animi magnitudine est alienum, quàm facilitas? animus
enim excelsus natura superbus est, vt contumax, quæ tamen
ita in illo sunt concordēs, atque pares, & cum animi celsi-
tate nulli terrarum Principi, nulli Pontifici, quotquot vn-
quam fuere, concedat, facilitate tamen mitissimi cuiusque ve-
terum Philosophi naturā, & mores in summa rerum omnium
potestate assequatur. Quid à lenitate, & clementia abest lon-
gius, quàm seuera illa, & Catoniana grauitas, atque iustitia?
quæ tamen adeo æqua sunt in hoc Pontifice proportionē con-
glutinata, vt non facile diiudicari possit, vtra sit in illo maior,
ex quarum coniunctione efficitur, vt illum boni suspiciant, ac
venerētur, maliq; metuant, & cū gratiæ causa nihil statuat, om-
nia tamen sint omnibus gentib. grata quæ statuat. Quas duas
virtutes simul iunctas tanti fecit Plato, vt eas solum propè in
felicissimæ illius Reip. suæ Rectore, ac Principe desideret. Vult
enim illum (vt est scriptum in secundo) imitari Canes, qui
domesticis, & notis sunt mitissimi, *πραότατοι* inquit ipse, ex-
ternis verò, & ignotis oblatrant, sic enim illi in ciues esse mi-
tes debent, ac beneuoli, hostes verò acerrimè oppugnare, ac
persequi ab illis poenas; Quod quam velit, & possit iste præ-
stare, declarauit modo tam subito, & repentino proditorum
hominum proffigata, & compressa manus, quæ vniuersam Ita-
liam latrocinijs occuparat, in hostium enim numero sunt lo-
candi mali quoq; ciues, & homines, quamuis indigenæ, quòd
aliorum quietem turbant, ac pacem, violantque ius humanæ
societatis, ij enim verè sunt hostes patriæ, & ciuitatum, pesti-
mi euerfores, qui quidem ab huius summa iustitia, quas me-
riti sunt, afficiuntur poenis; & contra boni, doctrinisq; & re-

ligioni dediti viri summa humanitate complectuntur, fouentur, ornantur, & summis præmijs, atque honoribus cohonestantur. Ex quarum quidem dissimilium virtutum, & aliarum maximarum, atque innumerabilium, quas ne longum faciam breuitatis gratia tacitus prætereo, admixtione, & æquabili concordia perfectissimus conflatur ille Doricus, atque Platonius concentus, cuius dulcis sonus iam omnium aures opleuit, uniuersum terrarum orbem peragrauit, & mirificos sui amores, & admirationes vbique excitauit. De quo nescio quo instinctu agitato mihi nunc libet augurari, quæ quemadmodum præclara huius ductu harmoniæ ad altissimam in terris, & Dei Vicariam dignitatem aditum sibi facillimum munuit, ita eiusdem nunc impulsu, ea breui sit acturus, quæ omnium hominum superent expectationem, & posteriorum etiam fidem. Sed ne à proposito nostra diuertat oratio, ad ea quæ restant, se illa conuertit.

CAPVT SEXTVM.

Rationalis Anima harmonia, quæ est Sapientia, declaratur; & quomodo diapason efficiat, Explicantur Academici nominis URANICI, in quo septem literæ, mysteria: accommodatur versus ad Musarum significationem, quæ septem fuisse traduntur, numerorum septem, & nouem affinitas demonstratur, nouemque Musarum, & versus ad illas accommodati explicatio affertur.

PTOLOMAEVS in altero virtutis principio, quod .s. ad contemplationem, & actionem pertinet, tria utriusque genera nempe contemplatiui Naturale, Mathematicum, & Theologicum, actiui morale œconomicum, & politicum tribus comparat generibus harmoniæ enharmonio, chromatico, & diatonico,

tonico, nos in his quoque diapason animæ, quæ sapientia appellatur Græce σοφία, uel φρόνησις harmoniam inueniri posse arbitramur. nam quod superius de partibus animæ dicebamus, eadem de tribus utriusque generis partibus affirmare possumus, ut .s. a naturali ad mathematicum sit Quaternaria, à mathematico, ad Theologicum sit diapason, uel etiã, quod in his singulæ reperiantur consonantiæ in naturali diatessaron propter tria naturæ principia materiam, formam, priuationem, & alia multa in Mathematico quinarium, cum quattuor sint eius species Arithmetica, Geometria, Astrologia, & Musica. In Theologico diapason propter ordinis, & excellentiæ similitudinem, cum maxime tota penè Theologia septenario constet, ut suo loco demonstrabimus, quod idem de tribus actiui generis possumus affirmare, sed alia quoque ratione in his partibus diapason inuenimus, nempe si contemplatiuo quartum genus addamus dialecticum, licet nonnulli contineri sub Theologico arbitrentur: & sic in actiuo erit quaternaria imperfectior, in contemplatiuo quinarium, & ex utroque diapason. alio item pacto deprehenditur diapason in hac sapientia, si .s. quatuor sumamus mathematicas, & triplex genus philosophiæ, uel septem artes liberales, multisque aliis modis accommodari potest, quos breuitatis studio prætermitto. Hinc in sacris litteris apud Salomonem sapientia ædificauit sibi domum septem columnis innixam de quibus locuti sumus in prima nostra disputatione: Hinc legibus constitutum est, ut in publicis Academijs in sumendis sapientia, & doctrinæ insignibus, quod uulgus doctorare dicunt, septem adsint sapientes, idest Doctores, qui de illius eruditione dent testimonium, iuxta l. si quis, C. de profess. & Med. lib. 10. & no. glo. Bart. Ang. in l. magistros, eo. tit. Abb. in c. prudentiam, nu. 9. Comprobat Ant. Maria Cora. de communi opin. lib. 1. tit. 3. num. 24. & seq. quod ex veterum videtur institutis fluxisse, ut prima nostra disputatione diximus de septem

ptem iudicibus Poetarum à Ptolomæo institutis. Hinc etiam priuatis Academicis est accommodatus hic numerus, quare nos quoque in huius nostræ Academicolæ nomine hunc ipsum volumus numerum adhibere, in nomine enim Vranico septem sunt literæ, quarum nulla sine maximo mysterio est à nobis posita. ex quibus quidem mysterijs quædam bona cum Academicorum venia nunc in medium afferam, reliqua verò, quæ reconditiora sunt, nefas habemus pronunciare. Vt enim Romani triplex suæ ciuitatis nomen habebant, quorum duo *Ῥώμη, & Ἀθήναι* Romam, & Florentiam, vnde Florentia colonia, omnibus erant nota. tertium verò tanquam mysterium tacitum tenebant, summoque obstringi scelere arbitrabantur eum, qui enunciaffet. Ita nos quoque quædam nostri nominis, nostrique insignis mysteria omnibus cognoscenda proponimus, quædam verò reconditiore silentio sacramus. Primum igitur (vt nunc ea omittam, quæ præclare dixit Camillus noster Academicus, cum de hac re ipsa, ex Academicorum mandato, disputaret) litera V, qua inchoatur hoc nomen, representat Venetæ Urbis nomen, quam omnes incolimus, Venetorum Imperium, cui nos omnes paremus, & Pontificem X Y S T V M V Maximum, sub cuius diuino Pontificatu, & auspicijs cepta est, & corroborabitur etiam (vt spero) Academia, R. cum litera sit canina, multos nobis pollicetur obtrectatores, ac maledicos, quos tamen tacite admonet eadem litera se caninam pellem (vt aiunt) rodere. Eadem litera, cum in numeris ducenta referat, dualitas verò in mysticis pro discordia ponatur, denunciat nobis multas Academicorum dissensiones, discrepantesque voluntates, quos tamen eadem litera eiusdem numeri mysterio admonet, quod nisi eorum cum ceteris conuenerit opinio, atque congruet, binarius fiet, & illi à nobis diuidentur, & eicientur. A, tertia litera cum princeps sit in Alphabeto, & in numeris vnitatem referat, vnanimitatem Academicorum declarat, taciteque etiam

etiam admonet Academicos, vt primos non deferant auctores, ab eorum consilijs, & institutis non recedant, hi enim sunt, qui maximè saluti huius consulunt Academicæ, quibus nihil antiquius, quàm illius tueri dignitatem, qui eam, vt filiam amant, vt parentem colunt, vt dominam venerantur. Inter quos non inficior, imò profiteor me unum esse, qui que nemini in hac colenda, & amanda concedam, qui enim non possum eam in oculis ferre, cum domi meæ, quasi in aliquo Musarum sacrario sit instituta, prima iecerit sui fundamenta? quod eo libentius inculco, vt ex quorundam Academicorum animis euellatur opinio, qui me rebus nouis studere suspicantur, ferreus enim sim, si illam, quam propemodum ipse genui, deferam, & potius in coloniam aliquam transire velim, quàm in propria, & prima sede commorari? Verum vt in orbem propositi reuertar, hæc tria verba simul iuncta finem significant, *ἔρα* enim Græcè caudam significat, quæ pro fine viurpatur, reliqua quatuor verba victoriam pollicentur, *ἕξ* enim Græcè est victoria: si enim vnanimes permanferimus, tandem victores, & voti compotes, quod maximè optamus, assequemur. Sed aliud quoque in hoc nostro nomine inest mysterium, si Græcè legamus. inchoat enim à septenario, desinit in septenarium, & totus est septenarius. nam primum ab o micron incipit, quæ litera septuaginta in numeris refert, & in eandem desinit, in diphthongum enim desinit *οι*. in quo conuenit præclare nomini cum ipso Cælo, nam firmamentum, & stellerifer globus, quem pro insigni accepimus, septem millibus annorum peragit suum cursum, & motum, vt testantur Astrologi, septem præterea in se continet planetarum globos, quos secum circumuoluit, & multos habet stellarum cœtus ex septenario constantes, vt suo loco ostendetur. & omnes istius nominis literæ *ἑρακιστο*, si subducantur numeraliter, efficiunt 931. quo nouè Musarum Chorū representat, quæ omnes in nostra Academia dominantur, nulla enim ars hic desideratur, nullius

nullius rei cognitio abest. ternarius triplex genus personarum designat, vel triplicem ordinem Academicorum. sunt, n. quidam, qui honoris tantū, & obseruantię causa sunt Academici, vt præclarissimi ex Veneta Nobilitate viri, alij qui sustinēt hoc proludēdi munus, qui in hęc palęstrā descendunt, in hac versantur arena, atque Sole; alij præterea, qui sua tantum opera, & ministerijs inseruiunt Academiae præstantissimi in suis artibus viri. vnum verò illud vnanimam, & omnium coniunctionem significat, sed hęc de nomine satis sint, ne forte ea, quæ sunt sacro digna silentio, temerè nunc effutiam. Possumus præterea dicere, quòd hoc loco sapientem informans, siue describens Maro per septem discrimina vocum, intelligat chorum Musarum, vt quoniam per illum omnes artes, ac scientiæ intelliguntur, ex omnium admixtione constitui sapientem velit, cum maximè fabulę testentur Orpheum ipsum ad Musarum numerum lyre neruos accommodasse, quod confirmat Arati Interpres, qui ait, ἐπάχορδος δ' ἴω αὐτῆ, ἴω ἑρμῆς κατὰ ἀριθμὸν τῶν πλανητῶν ἐν χελώνῃς κατασυνάσας Ἀπόλλωνι δὲ ὤκε, ὃς σὺν ἀχορδὸν ἐποίησεν αὐτῷ ἀπὸ τῆς τῶν μουσῶν ἀριθμῶν. i. septichordis erat ea (lyra) quam Mercurius ex numero Planetarum extructam Apollini dedit, hic verò Orpheo tradidit, qui nouē chordarū eam fecit ex numero Musarum, quem secutus Rufus Festus Auienus in sua paraphrasi dixit:

— *Hanc vbi rursus*

Concentus superi compleuit pulcher Apollo

Orphea Pangæo docuit gestare sub antro,

Hic iam fila nouem docta in modulamina mouit

Musarum ad speciem Musa satus, ille repertor

Carmina Pleiadum numero deduxerat.—

Quem subsecutus Pontanus de lyra Orphei loquens, dixit:

— *Ecce nouem cum pectine chordas*

Emodulans. quam etiam opinionem retinet auctor Comment. in Germanici fragmentum in Sicilia repertum. His accedit

cedit optimus, & locuples testis Callistratus, qui in describendo Orphei simulachro idem affirmat dicens, μεταχειρίζετο δὲ τῷ λύραν, ἡ δὲ ἰσαριθμῶς τῶν μουσῶν ἐξῆπτο τοὺς φθόγους, tractabat autem lyram, & hæc æquali musis numero chordarum compacta erat. In quo tamen non concesserim Orpheum nouem chordas in lyra constituisse, cum constet septem tantum fuisse Musas, sed Musis, quæ septem erant accommodasse. Huius verò opinionis de septem tantum Musis auctor est Epicharmus in Hebes nuptijs, vbi septem tantum dicit esse Musas, & filias Pieri (vnde Pierides) Pimpleidosque Nymphæ, quarum hæc facit nomina Nilus, Tritone, Afopus, Heptaporta, Achelois, Tritoplus, & Rhodia, quo numero dictas alij dixerunt ob lyre septem chordas, & septem compactam cicutis fistulam, septem planetas, septem climata, totidemque vocales, quod etiam erudita illa natio Aegyptiorum significauit, quæ, vt scribit Orus, per septem vocales Musas intelligebat. Et ne à recepta de Musis nouem inter homines opinione recedamus, licet nouem esse dicantur, optimè tamen septenario comprehenduntur. Nam nouenarius numerus in septenario continetur, ter enim tria faciunt nouē, & ter etiam tria sunt in septenario, nam primum duo sunt ternaria, quæ cum monade, quæ superest aliud conficiunt ternarium, quod etiam annotasse mox reperi Ficinum in Timæo, & Stephanum Theupolum in Academicis contempl. quare maxima horum duorum numerorum nouem, & septem declaratur esse coniunctio, & affinitas, siue similitudo, quia se mutuo completuntur, eaque de causa alter pro altero etiam sæpius usurpatur, & nos hoc loco possumus dicere potuisse Vergilium septem pro nouem ratione metri, quod etiam aliàs fecit, vt in ix. Aeneadis, vbi ait:

Ceu septem surgens sedatis annibus altus

Per tacitum Ganges— Nam secundum Senecam in situ Indiæ nouem alucis fluit Ganges, & in Bucolicis, cum vellet imitari,

& exprimere illud Theocriti, vt multa fecit alia, in 8. Idyllio.

Ἡ μάντοι κ' ἀγὰ σὺρισγ' ἔχω σὶνεάφωνον. i.
Estq; nouem certè nobis quoque fistula uocum. ipse dixit,
Est mihi disparibus septem compacta cicutis.

septem vsus pro nouem, quem numerum posuit Theocritus, Nouem porrò frèquenter pro septem quoque vsurpatur, vt probauit Nicander, qui cum mentionem faceret, de quodam genere scorpionum, quibus septem tantum insunt sphondyli. i. vertebræ spinarum dixit—σφονδύλοι σὶνεάδεσμοι. i.

sphondyli nouem nodorum, quo etiam modo vsus est Verg. in primo Aen. cum ait — *Fontem superare Timauu*

Vnde per ora nouem vasto cum murmure montis
It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti.

Constat enim Timauum fluuium septem tantum habere ora, vt testatur Strabo in quinto Geographiæ, & Martialis quoque, qui ait,

Et tu Læteo felix Aquileia Timauo
Hic, ubi septenas Cyllarus hausit aquas.

quod multi alij asserunt, & res ipsa ostendit, audiui enim ego de multis, qui illum viderunt, septem tantum esse, licet Pomponius Mela, & alij nonnulli Vergilium secuti, non bene hoc intellectu mysterio, & sensu, dicant nouem capitibus exurgere. hinc excusari potest, atque defendi Seruius Grammaticus, quem nonnulli accusant, quòd sibi non constet, cum in octauo dicat septem esse Aeolias, in quo omnes conueniunt scriptores, Strabo, Diodorus, Pomponius Mela, Plinius, Solinus, Homeri, & Apollonij Grāmatici Interpretes, in primo autem dicit esse nouem, cum . s. affines sint hi numeri, & alter pro altero vsurpetur. Ambo præterea hi numeri pro infinito poni consueuerunt, vt postea dicetur. Ea autem ratione, hic Musæ nouem positæ pro septem, qua nouem illi orbis Cœli, & globi septenario comprehenduntur, in quibus ipsæ etiam Musæ à Poetis, à Platone etiam, & Martiano Capella dicuntur resi-

tur residere, nam ex illis fieri dicunt symphoniam diapason, quam constare diximus, & fieri ex septem distinctis interuallis sonis, quæ etiam ipsa diapason horum declarat coniunctionem numerorum, nam ipsa cum sit ex septem interuallis, constat tamen ex quatuor, & quinque, nempe ex diatessaron, & diapente consonantijs, vt veteres omnes Musici docent, quod declarat Ficinus in Timæum, vbi admonet neminem turbari debere, quòd dicat hanc fieri ex diatessaron, & diapente, quæ faciunt nouem, cum diapason octo tantum habeat sonos septem interualla, sex tonos, dicit enim in compositione consonantiarum coniungi sonos propter septenarij terminū, quem præterire non licet, cui ego addiderim hanc quoque causam, nempe numerorum similitudinem, & affinitatem; Qua etiam ratione (vt ad rem redeamus) apud Martialem in primo, Iupiter ἐνεάφθογγον Chelym læua innitens premit. per quam intelliguntur sphaeræ cœlestes. Nam in diapason sunt duo tetrachorda, quæ per σιβάφλω coniunguntur in mese, quæ si bis pulsetur, euadit quodammodo octochordum, & Pythagoras seruato eodem Musicæ genere per διέξυσιν distinguens illa tetrachorda, & adiecta illa chorda, quæ dicitur προσλαμβανόμενος, Latine dici assumpta potest, effecit octochordum. His igitur octo sonis diapason comparantur, & respondent primæ octo Musæ; Nona autem ponitur pro tota ipsa concinentiâ diapason, quod demonstrauit Hesiodus præstantissimus Poeta, qui enumerans nomina Musarum nonam appellauit προσφρεσάτιω ἀπασῶν, idest, præstantissimam omnium, quasi in illo verbo ἀπασῶν demonstrare vellet per hanc intelligi diapason concentum, quam etiam à cæteris seiunctam appellat, cæterarum enim octo nomina duobus versibus sunt complexa, quatuor in vnoquoq; versu enumeratis, ad significandum duo tetrachorda, & nona vnum ipsa versum integrum occupante, ait enim in Theogonia:

Ἐνεα θυγατέρες μέγιστα διὸς ἐκγεγαυῖραι.

Κλείωτ', Εὐτέρπη τε, Θάλεια τε, Μελπομένη τε,
 Τερψιχόρητ', Ερατώ τε, Πολύμνια τ', Οὐρανίη τε,
 Καλλιόπηθ', ἥδ' ἐπροφερεςάτη ἕξιν ἀπασῶν.

*Supremi ter terna Iouis diuina propago
 Clioῦ, Euterpeῦ, Thaliaῦ, Melpomeneῦ,
 Terpsichoreῦ, Eratoῦ, Polymniaῦ, Vraniaῦ,
 Calliopeῦ, inter longe hæc præstantior omnes.*

Quam nostram de his Musis sententiã ex Hesiodo valde comprobatur Marsilius Ficinus in Ionem Platonis, ubi probatur furor Poeticum ab ipsis Musis proficisci, sic enim ait suis singulas musas sphaeris accommodans. Calliope Musa vox est ex omnibus resultans sphaerarum vocibus, Vrania Cœli stelliferi per dignitatē sic dicta, Polymnia Saturni propter memoriam rerum antiquarum, quam Saturnus exhibet, & siccam, frigidamq; complexionem, Terpsichore Iuppiter, salutifer enim Choro hominum, Clio Martis propter gloriæ cupiditatem, Melpomene Solis, quia totius Mundi temperatio est, Erato Veneris propter amorē, Euterpe Mercurij propter honestam in grauib; rebus delectationem, Thalia Lunæ propter viriditatem eius humore rebus exhibitam, quarum omnium ordinē si quis velit subiecta figura quasi ea, quæ oculis cernuntur, & ipsa manu cōtingi possunt, agnoscere, legat Zarlinum in secunda parte Institutionum, c. 29. sed maximè omnium hanc rem ostendit Macrobius, qui lib. 2. c. 3. in somnium Scipionis citato ipso etiam Hesiodo, sic ait: Theologi quoq; nouem Musas octo sphaerarum musicos cantus, & vnā maximam concinentiam, quæ constat ex omnibus esse voluerunt, vnde Hesiodus in Theogonia sua octauam Musam Vraniam vocat, quia post septem vagas, quæ subiectæ sunt, octaua stellifera superposita proprio nomine cœlum vocatur, & vt ostenderet nonam esse, & maximam, quam conficit sonorum concursus vniuersitas, adiecit Καλλιόπηθ', ἥδ' ἐπροφερεςάτη ἕξιν ἀπασῶν.

ex nomine

ex nomine ostēdens ipsam vocis dulcedinem nonam Musam vocari, nam Καλλιόπη optimæ vocis Græca interpretatio est, & vt ipsam esse, quæ constat ex omnibus pressius indicaret assignauit illi vniuersitatis vocabulum, προφερεςάτη ἀπασῶν. Hic igitur alius huius versus sensus erit. Orpheum. i. sapientissimū Philosophum omnium artium, & scientiarum, quæ per Musas significantur, & in ἐγκυκλοπαδεία continentur cognitionem, atq; intelligentiam comprehendere, & ex illarum inter se admixtione, & temperantia fieri perfectum, & perfectissimam in sapientia harmoniam concinere diapason. Et hanc fuisse Musicam illam existimo, qua institui dicebantur à Chirone summi illi, & inuicti Heroes Hercules, & Achilles, & alij, quaque fretus Thamyras Musas est ausus ad certamen prouocare, vt scribit Homerus in Nauium Catalogo, sed quia sibi nimium tribuebat, cum non esset perfectus, ideo dictus est luce fuisse à Musis orbatus.

C A P V T S E P T I M V M.

De rhythmorum septem generibus agitur, quorum quattuor in corpore deprehenduntur, saltatorius Medicus, siue pulsus, de quibus multa, respirationis, & ordinis, tria in animo, Musicus, Poeticus, & Oratorius, & horum plures species explicantur; Duo præterea genera in mente, & interioribus sensibus posita demonstrantur.

EXPLICATIS iam omnibus, quæ ad hodiernam videbantur facere interpretationem, antequam finis imponatur, videtur nobis esse faciendum, vt quod sumus polliciti, præstemus, & de Numeris, id est Rhythmis agamus. Sciendum igitur, quod numerus apud Latinos duo complectitur, quæ apud Græcos separatis, & proprijs nominibus appellantur. Nam significat

ἀριθμὸν

ἀριθμὸν, qui est ille numerus Arithmeticus, quo numeramus, & rhythmum ῥυθμὸν. de superiori, quoniam inferius multa dicentur, nullum à nobis hoc loco fiet verbum, neque de hoc cum supra de numeris loquebamur, intelleximus, sed de ritmo (de quo polliciti sumus) paucula dicamus. Est igitur hic numerus ῥυθμὸς aut in his, quæ sunt corporis, aut in his, quæ sunt animi. Numerus in his, quæ sunt corporis duobus sensibus apprehenditur, nempe visu, & tactu, vel mixtis, nempe visu, & auditu, vel tactu, & auditu; Numerus in his, quæ sunt animi, vno tantum sensu exteriori auditu percipitur, & triplex est; Músicus, Oratorius, Poeticus, adeo vt diapason quoque in hac numerorum partitione fiat, in corpore enim sunt quatuor, & fit diapéte, in animo tres, & fit diatessaron, rursus quia & noué sunt in diapason, & noué pro septé ponitur, duo alia quoq; genera superaddemus, quæ percipiuntur tantū mente, & cogitatione, sensibusq; interioribus. Rhythmus igitur primus est, qui visu in corpore deprehenditur in saltatione, quam Græci ὄρχησιν dicunt, in progressu, atque regressu saltantium, ex eoq; dici potest, saltationis, Græcè ὄρχησικὸς, definiturq; is numerus (vt Philoponus in 2. de anima Aristotelis Com.) συμμετρία τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἡ κίνησις γίνεται. i. commensuratio temporis, in quo fit motus. Quem Lucianus in Dialogo περὶ ὄρχησεως, idest de saltatione. appellat ὀργανον ἐμβασίν, τοῦ ποδοῦ, idest ordinatum pedis progressum: Nec minorem ferè vim habet hic numerus ad imitandum, quam habet Músicus, quod facile declarauit Demetrius ille, qui cum spectasset quendam peritissimè saltantem, factus est eum loqui, cum tamen hanc artem prius tanquam inutilem, & nihil huiusmodi habentem non spreuisset solum, sed etiam maledictis fuisse infectatus. de quo sic scribit Lucianus in supradicto dialogo τότε κατὰ τὸν Νέρωνα, διδοκιμῶν ὄρχησῆς, οὐκ ἀσιώπητος ὡς φάσι, ἀλλ' εἰς τοῦ ἄλλοις ἐν τῇ ἰσορίας μνήμη, καὶ κινήσεως κάλλιαι διενεγκῶν, ἐδέθη τοῦ Δημητρίου διγνωμονεσάτην ὅμαι τῶν δέσιον,

δέσιον, id est ὄρχησικόν, ἔπειτα δὲ κατηγορεῖν, καὶ ὑπέχετο γὰρ ἀνεῦ αὐλοῦ, καὶ ἀσμάτων ὅτι δὲ εἴξασθαι αὐτῶν, καὶ ἕτως ἐποίησεν, ἡσυχίαν γὰρ τοῖς κυτυποῦσι, καὶ τοῖς αὐλάσι, καὶ αὐτῶν παρασκευῆς τῶν χορῶν αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν Ἀφροδίτης, καὶ ἄρεως μοιχείαν ἡλίον μινύοντα, καὶ ἡφαισον ὀπιβελύοντα, καὶ τοῖς δεσμοῖς ἀμφοτέρως τῶν τ' Ἀφροδίτης, καὶ τὸν ἀρη σαγινύοντα, καὶ τὸς ἐφεσῶτας θεῖς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ ἀδερμύην μὲν τῶν Ἀφροδίτης, ὑποδεδεικότα δὲ, καὶ ἰκετόδοντα τὸν Ἀρη, καὶ ὅσα τῇ ἰσορία ταύτη πρὸς ἑσιν. ὡς τὸν Δημήτριον ὑπερησθέντα τοῖς γιγνομένοις τοῦτον ἐπιμνον ἀποδοῦναι τὸν μέγιστον τῶν ὄρχησῆν ἀνεκραγε γὰρ, καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ ἀνεθίγξατο. ἀκούω ἀνθρώπε ἀποιεῖς, οὐχ ὄρω μόνον, ἀλλὰ μοι δοκεῖς τὰς χερσὶν αὐτῆς λαλεῖν. idest, Qui tunc Neronis tempore florebat Saltator non imperitus (vt aiunt) sed si quis alius in historię etiam monumentis motionis dignitate excellens, petiuit à Demetrio æquissimam mihi videtur petitionem, vt se saltem spectaret, & mox eum reprehenderet, & pollicitus est sine tibijs, & cantu se illi ostensurum, itaque fecit, cum enim sonantibus, & tibias pulsantibus, ipsiq; choro silentium imperasset, ipse per se saltauit Veneris, & Martis adulterium Solem enarrantem, Vulcanum infidias componentem, & vrrunque Martem, & Venerem laqueis implicantem, omnes singillatim assistentes Deos, & prę pudore erubescens Venerem, timentem verò, & supplicantiem Martem, & quæcunque in hac sunt fabula: vt Demetrius vehementer his delectatus, eam laudem tribuerit, quæ maxima (dari poterat) saltatori. Clamauit enim, & magna voce dixit: Audio ò homo quæ facis, & non video solum, sed mihi videris manibus ipsis loqui. de quo quidem genere, idest arte saltandi multa ibi Lucianus, qui miris eam modis in cœlum tollit, omnium scientiarum probans esse participem. Huiusmodi saltationis genus describit Xenophon lib. 6. ἀναβάσεως Cyri, ait enim, μετὰ τοῦτο ἀγνῖάνες, καὶ μάγνητες ἀγέσησαν οἱ ὄρχουτο. τῶν καρπαῖαν καλεμύην ἐν τοῖς ὄπλοις. ὁ δὲ τρόπος τῆς

τῆς ὀρχήσεως ἡ δὲ ὁδὸς. ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὄπλα σπείρει, καὶ ζύγην λατεῖ, πικρὰ μετασφερόμενος, ὡς φοβούμενος ληϊσθῆναι δὲ προσέρχεται. ὁ δὲ ἐπεὶ δὲ ἀνὰ προσίδη τε ἀπαντὰ ἀρπάσας τὰ ὄπλα, καὶ μάχεται πρὸς τοῦ ζύγου, ἔτοι ταῦτα ἐποίησαν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν. post hoc Aenianes, & Magnetes surrexerunt, qui saltabant Carpeam, quam vocant, in armis, modus verò saltationis est hic: Vnus depositis armis feminat, & ducit boues frequenter se conuertens, quasi timens, latro verò accedit, hic verò vbi hoc animaduertit, omnibus sumptis, ad plauftrum pugnat, & hi hæc faciebant in rhythmo, ad tibias. multa que alia genera ibi saltationum recenset, quæ licet ipse dicat ab illis facta ad tibias, tamen in eo ipso declarat fieri etiã potuisse sine tibijs. de hoc genere rhythmici, & saltantium, qui rhythmo imitantur, loquitur Aristot. in lib. de Poet. vbi ait, αὐτῶν δὲ τῶν ῥυθμῶν μιμοῦνται χωρὶς ἀρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν, καὶ γὰρ οὗτοι δὲ τῶν χηματισμοῦ ῥυθμῶν μιμοῦνται, καὶ ἦθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις. idest, ipso autem rhythmo imitantur absq; harmonia quidam ex numero saltatorum: hi enim per figuratos numeros, imitantur mores, affectus, & actiones. Cuius quidem rhythmici similitudine, quia fit ex pedum tum progressu, tum regressu ἀρσει, καὶ θέσει in rhythmo Poetico, atq; Oratorio dicti sunt pedes, illæ syllabarum tum breuium, tum longarum copulationes, ex quibus fiunt metra, quod confirmat Philoponus in Comm. lib. 2. de anima Aristotelis, vbi ait, ὅταν γὰρ ἢ βραδέως, καὶ ταχέως τῶν ποδῶν ἀρσεις, καὶ θέσεις λόγον ἔχουσιν πρὸς ἀλλήλα, ῥυθμὸς γίνεται, ἔντεθεν ἀπὸ μεταφορᾶς τούτων ἢ τοιᾶ δὲ τῶν συλλαβῶν συμπλοκῆ ἢ παραλαμβάνομένη πρὸς τὴν μέτρων γένεσιν πόδες ἐκλήθησαν κατὰ τὴν αὐτῶν ἀναλογίαν, καὶ ὅτι κρότου τῶν χειρῶν, καὶ ὅτι αὐλῶν, καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. idest, quando enim tarda, & celer pedum subleuatio, & depositio proportionem inuicem haberint, fit rhythmus, & hinc à similitudine harum syllabarum coagmentatio, quæ assumitur ad metrorum compositionem pedes

pedes sunt appellati, & eadem ratione etiam in plaufu manuum, & tiliarum, & aliarum huiusmodi rerum, quod idem omnino iisdem ferè verbis refert Suidas. De hoc autem numero loquitur Vergilius in Buc. cum ait,

Tum verò in numerum Faunosq; ferasq; videres

Ludere.— Rhythmus porrò tactu in corpore deprehenditur, in cordis, & arteriarum pulsu, qui quoniam à Medicis præcipuè cognoscitur, & exercetur medicus rhythmus appellatur. Hic sic definitur (vt refert Ioseph Struthius in primo lib. de Arte Sphygmica) ὁ ῥυθμὸς λόγος ἐστὶν τῶν ἐν σφυγμῶν χρόνων πρὸς ἀλλήλας. idest, rhythmus est temporum, qui sunt in pulsu inter se proportio, λόγος autem, idest proportio est (vt ait Euclides lib. 5.) δύο μεγεθῶν ὁμομετρῶν ἢ κτῶν πηλικιότητα πρὸς ἀλλήλα ποιά χέσις. idest, duorum eiusdem generis secundum quantitatem vnus ad alterum habitudo; tempus autem est de genere quãtitatis, quare si comparemus vnus temporis quantitatem ad alterius, ex ea collatione constabit; vtra alteram excellat, an verò sint pares. Dicunt autem Medici quatuor tempora in quolibet inesse pulsu, primum vocant tempus διαστολῆς, idest tempus, quo distenditur arteria, quilibet enim motus fit in tempore, vt ait Aristoteles. secundum tempus dicitur συστολῆς systoles, idest quo contractitur arteria, tertium tempus quietis superæ, quartum tempus quietis inferæ. supera quies est, quæ fit post distensionem, antequam incipiat cōtractio, necesse enim est inter duos contrarios sibi motus vnus corporis, quietem esse mediam (vt omnium Philosophorum sectæ confirmant.) Inferam verò quietem vocant eam, quæ fit post contractionem, antequam incipiat distensio. Preter hos etiam est aliud tempus, quod occultum, & incertum dicunt esse, Græci vocant ἀρρητον, quod est adeo diminutum, vt nulla nota Musica ferè exprimi possit, ne minima quidem, vt cætera, non ita tamen, vt sit omnino indiuisibile. Herophilus hoc tempus primum appellabat, Phi-

lofophi nunc dicunt, vel instans. fuerunt autem variæ de his temporum proportionibus sententiæ apud veteres, tresque præcipuè, de quibus supradicto lib. Struthius, & alij Medici quamplurima. Sortitus autem est hic in pulsu rhythmus nomina varia, & differentias, secundum varia temperamenta sexus, ætates, partes anni, & regiones. Aliquando enim dicitur *ὄρθμος*, cum pulsus, temperamentum, sexus, vel ætas rhythmum proportionem seruauerint suam, interdum *ἀόρθμος*, idest quasi sine rhythmum, qui est cum in pulsu rhythmum proprium labefactat, vel ætas, vel temperamentum, vel sexus desciscendo. s. à proprio rhythmum, sic autem dicitur, nō quod rhythmum omnino careat pulsus, nulla enim ætas, nullus sexus, nullum temperamentū rhythmum carere potest, quilibet enim pulsus habet rhythmum, sed dicitur, quod sit vitium natiui pulsus, estq; duplex hic *παράορθμος*, quod sit, cum ætatis suæ rhythmum pulsus non habet, sed vicinæ, vt si senex propter ægritudinem incidat in pulsum constitutæ ætatis, quæ sibi proxima, *ἐτερόορθμος*, qui accipit non vicinæ, sed cuiusuis alterius rhythmum, vt si senex incidat in pulsum puerilis ætatis. Alius etiam dicitur *ἕκροορθμος*, qui fit in pari proportione, videlicet cum distensio, vel contractio altera alteram excedit, & nullius ætatis pulsus rhythmum retinet, sed externus est, & inconueniens, quare etiam dicitur rhythmum inæqualis, qui multis fit modis, quemadmodum tradidit Herophilus, ex cuius doctrinæ fontibus sunt hæc desumptæ diuisiones. Deprehenditur porrò rhythmum tactu, & auditu in spirantis, & respirantis motu, deprehenditur visu, & auditu, vt in fabrorū malleis, de quo loquitur Maro, cum ait de Cyclopiibus,

illi inter se multa vi brachia tollunt

In numerum — ex quo Pythagoras accepit rhythmū Musicum, nam (vt inquit Cicero) distinctio, & æqualium, & sepe variorum interuallorum percussio numerum conficit, quem eodem modo in cadentibus guttis, quod interuallis distinguuntur

guntur notare possumus. quod etiā euenit in plausu manuum *προτύσει*, quatenus secundum *ἄρσιν*, & *θέσιν*, idest subleuationem, & depositionem manuum rata inter se celeritatis, & tarditatis proportionē conficitur, quibus quidem numerorum generibus, eadem definitio conuenit, quæ priori numero nempe saltantium. Rhythmum verò in his, quæ sunt animi, deprehenditur primum auditu in sono. s. & voce, qui licet fiant per instrumenta corporis, tamen quia ab animo profiscuntur, & artes, in quibus hic versatur rhythmum, sunt dotes animi, eum esse animi diximus. est autem triplex nempe Musicus, Oratorius, Poeticus, maximaq; hi inter se cognatione continentur, nam hi ab alijs prioribus distinguuntur, nec eodem modo, quo illi fiunt, in illis enim spectatur celeritas, & tarditas *τὸ ταχύ, καὶ βραδύ* in his eorum loco longitudo, & breuitas *τὸ μακρὸν, καὶ βραχύ*, sed parum differunt, & hæc illis pari proportione respondent, vt testatur Philoponus, qui ait, *ἀναλογεῖ δὲ τῷ μὲν βραδεῖ τὸ μακρὸν, τῷ δὲ ταχεῖ τὸ βραχύ*: nec quisquam miretur, quod id de Musico dixerim, cum videatur in Musica acutum, & graue spectari, nam hæc melos faciunt, non rhythmum. breue verò, & longum rhythmum constituunt, Musicus autē rhythmum est (vt definit Aristoxenus Musicus) *τάξις τῶν χρόνων* ordo temporum. quæ definitio licet sit in vniuersum, & omnia rhythmorum genera complectatur, (nam tempus est minima pars eius spatij, quod est in voce, aut sono, aut aliquo motu corporis, nihil aliud demum, nisi mora breuissima nullas habens partes, veluti *ἄτομος*, quod respondet in Geom. puncto, quem *σημιλίω*, vel *σημέιον*, vocant, & in Arithmetica monadi, ex quibus temporibus apertè dispositis, & ordinatis, gignitur omnis numerus) tamen videtur magis propria esse Musicæ. In ea enim præcipuè huiusmodi tempora spectantur, & secundum eius leges, cæteri quoq; rhythmum procedunt, vt saltatorius, qui ad Musicæ sonum salit, quare hinc dicitur *ἐν ῥυθμῶ βαίνειν*. Medicus, qui notis musicalibus

distinguitur, & ceteri, A qua quidem definitione nihil discordat illa Platonis, qui rhythmum vocat *τάξις τῆς κινήσεως*. i. ordinem motus, nam motus aut est tempus, aut illum tempus metitur, omnis enim motus fit in tempore, omnis verò sonus, & vox mouetur, vt secundo à nobis libro est dictum, licet hæc definitio magis fortasse conuenire videatur saltatorio, tã enim Græcè *κίνησις*, quàm Latinè motus ponitur, pro saltatione, & saltandi peritia, quod sæpius vsurpat Horatius, vt

Motus doceri gaudet Ionicos, matura virgo. & alibi,

Aut festis matrona moueri iussa diebus.

sed tamen motus est in omni rhythmò, & præcipuè in Musico, in quo est tanquam causa, nam ipse ad motum prouocat saltantem. Quæ quidem definitio pluribus ab eo explicatur, & alijs etiam verbis in Symposio, vbi ait de harmonia, & musico rhythmò loquens *ὁ ῥυθμὸς ἐκ τῆ ταχέως, καὶ βραδέως, ἐκ διεννηγεμῶν* πρότερον ὕστερον δ' ἐμολογησάντων γέγονεν. rhythmus ex veloci, & tardo, qui prius diffidebant, mox conciliati sunt, factus est. sed hæc quoque definitio primi generis rhythmorum videtur esse prior, in quibus celere, & tardum spectatur, sed huic quoq;, & alijs conuenit, nã (vt diximus) quod in illis dicitur celere, & tardum, in his breue, & longum appellatur, & motus in voce, & sono consideratus, breuis, & longi appellationem accipit, vt in alijs celeris, & tardi, quod etiam confirmat Plutarchus, qui hac definitione omnia rhythmorum genera complectitur, vel etiam quia nonnulli diuidunt cursum vocis in velocem, & tardum. Hic definitur ab Augustino in 5. de Musica sic, Rhythmus est legitima pedum connexio, quæ sine ullo certo fine prouoluitur. In quo duo sunt notanda, primum illud verbum connexio, ex quo colligitur non posse esse rhythmum sine duobus saltem pedibus, quia connexio non potest esse unius, deinde illud sine ullo certo fine, ex quo habetur rhythmum esse numero numeranti similem, quia uelut in illo à duobus initium facientes possu-

mus

mus quousque libuerit progredi, sic in hoc, quia nullum habet sibi lege præfixum finem, nullamque (ut Quintilianus ait) in contextu uarietatem, & quæ cœpit ἀρσεί, & θίσει ad finem vsque delabitur, donec perueniat ad μεταβολήν, idest transitum in aliud genus rhythmì, à Suida porrò sic definitur *ῥυθμὸς ἔστιν τάξις ἑμιελος ἀπολήθε ἀρμονίας* rhythmus est ordo consonus consequentis harmoniæ, est autem duplex hic rhythmus Musicus. aut enim est ὀργανικός, idest qui fit per instrumentum, aut est φωνητικός, idest uocalis, primus sonos tantum habet ἀσήμους, καὶ ἀγραμμάτους, i. nihil significantes, ac qui scribi non possunt. i. sine syllabis, & literis, qui licet nullum habeat sensum, & intelligi non possit, at audiri tamen cum voluptate potest, & intelligi etiam aliquando potest, sed per imitationis tantum uim. Nam (ut supra est dictum) instrumenta Musica uocem imitantur humanam interdum tam uehementer, ut facillime intelligatur, quare etiam per similitudinem appellantur uoces illi soni, & loqui digitis dicimus, vt supra probauimus cum de Musica disputaretur. Quod autem rhythmus fiat in instrumentorum pulsatione demonstrat Philop. qui in 2. Comm. de anima, sic ait, καὶ γὰρ οἱ τοῖς αὐλοῖς, καὶ ῥυθμὸς θεωρεῖται, Ἐ γὰρ τῶν ῥημάτων τῶν αὐλῶν τὰ μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον τοῖς δακτύλοις ἐπιπωμαζέσιν, τὰ δ' ἐπ' ἐλάττονα, καὶ ἔτι τῶν ἀπληχίσεων τῶν μὲν παρατέρων, τῶν δὲ βραχυτέρων, Ἐ τῶν ῥημάτων τὰ μὲν μείζονα ἔστι τὰ δὲ ἐλάττονα, καὶ τὰ μὲν ἐγγυτέρω τῆς ἐπιγλωττίδος, τὰ δὲ πορρότερω, καὶ τὰ μὲν σενότερα ὀξύτερα, ἔστι τῶν βραχυτέρων, διὸ καὶ ἐπὶ τῶν παιδῶν φωνῶν, καὶ τῶν γυναικῶν ὀξύτεραι, τὰ δὲ βραχυτέρα βραδυτέρα, ὁμοίως καὶ τὰ ἐγγυτέρω τῶν πορρότερω ὀξύτερα, ἢ τῆ συμμεξία ἢ ἀρμονία, καὶ τὸ μέλος γίνεται, ῥυθμὸς δὲ τῆς τοῦ ταχέως, καὶ βραδέως. ὅτι καὶ οἱ τοῖς λοιποῖς ὀργανοῖς θεωρεῖται ὁ ῥυθμὸς δὴ ἄλλοι παῖσι, τῆ συμμεξίω γὰρ τῶν δακτύλων ἀρσεί, καὶ θίσει ἀποτελεῖται. idest, Nam in tibijs etiam rhythmus spectatur, nam foramina tibiarum, alia longiori diutius tempore

digitis

digitis comprimuntur, alia breuiori, & sic ex sonis alius mitior, alius asperior, & ex foraminibus alia maiora, alia minora, & alia lingule proximiora, alia remotiora, & angustiora acutiora sunt latioribus, quare etiam in pueris voces, & in mulieribus acutiores; latiora verò tardiora, simili etiam ratione proximiora remotioribus. acutiora, quorum proportione harmonia, & cantus fit, rhythmus autem velocis, & tardi, quod verò in reliquis quoque instrumentis spectetur rhythmus perspicuum est omnibus, nam ex æquali digitorum eleuatione, & depositione perficitur. Hunc autem rhythmum musicum celeritate, & tarditate metimur, ut alios rhythmos, qui in corpore deprehenduntur, quare etiam in eorum serie enumerari potest, de quo solū fortasse intellexit Plato in illa definitione quam tradidit in Symposio, ut diximus. Nemo autē non de hoc genere rhythmici Musici locutum fuisse arbitretur Augustinum, in ea, de qua supra meminimus, definitione, quia dicat pedum connexio, cum communiter pedes dicantur, de his, qui habent syllabas, & dictiones, & ex earum tum longitudine, tum breuitate consistunt pedes; nam ipse nullum rhythmum carere pedibus existimat, licet nullam habeat dictionē, aut syllabam, sed hi pedes non è syllabis, sed ex temporibus solis constantur, duo enim breuissimi, quāuis inarticulati soni, & ἀγράμματοι apud Musicos Pyrrhichium faciunt, tres tribrachum, quatuor proceleumaticū, duo longi spondē, tres verò molossū, ijdemque soni longi, & breues (ut fit in syllabis) inter se cōmixti diuersos constituunt pedes, similes his, qui ex syllabis constantur, & ex his pedibus fieri potest musicus rhythmus absque vlla ἐνάρθρωσιν ἢ ἰ. articulata voce, & syllabarū vtu, idem etiā fit in ritmo saltatorio, & medico, qui in motu, & pulsu deprehenduntur. Alter numerus, & rhythmus Musicus est vocalis, qui à Musicis vocatur Harmonicus, qui voces habet expressas, & significantes è syllabis, pedibusque cōpositas, & audiri, intelligique cū voluptate potest, hūc rhythmū exercēt hi, qui vulgo Cantores, & Musici

& Musici appellantur, & eum aerē vocant, qui syllabarū quantitate, & pedibus neglectis breues pro longis, & è contra efferentes, temporum, quæ suo quodam modo metiuntur; ordine, & symmetria cōtenti, prout cantici ratio postulet, vel procurunt, vel subsidunt. Qui tamen si cū Poetico rhythmō concordet, est multo iucundior, & dignior, licet vix id fieri quibusdam posse videatur, sed quæ sit tanta ista difficultas ipse non video, de hoc intellexit Martianus in lib. de Musica, vbi rhythmū sic definit: Numerus est diuersorū modorum ordinata connexio temporum pro ratione modulationis inseruiens per id, quod aut efferenda vox fuerit, aut premeda, & qui nos à licentia modulationis ad artem, disciplinamque constringat. Poeticus porro rhythmus est duplex; Alter qui dici potest ἀμετρος, idest sine metro, & alter ἐμετρος, idest metricus Rhythmus, ἀμετρος est certus syllabarum numerus, sine dimensione temporum, in quo consideratur paritas syllabarum, & contentus in fine distinctionum, quod in metro non fit. Huius exempla rhythmici in Latinis, & Græcis auctoribus nusquam reperiuntur, sed in sacris literis multa, ut illud, *Dies illa, dies illa Soluet seclum in favilla*. ex quo genere omnia ferè Hetrusco- rum Poetarum carmina constant, quare etiam ab illis deprauato vocabulo dicuntur *Rime*, quasi rhythmus, & ex illis sacre scripturæ exemplis fluxisse creduntur, licet à Melicis Græcorum carminibus profecta probare contendat Minturnus in Poetica, de quo genere loqui volunt nonnulli Vergilium, cum ait,

— *Numeros memini si verba tenerem.*

Et illos quoque, qui Ciceronem (ut Quintilianus ait lib. 9.) reprehendebant, quod orationē ad numeros, & rhythmos videatur alligare, cum dicat hoc totum constare numeris oportet, & Demosthenis fulmina numeris contorta ferri. Alter rhythmus Poeticus est ἐμετρος, qui sic definitur legitima pedum connexio certo sine terminata, quod Terentianus dixit:

Metrum,

Metrum, certiq; pedes, numerusq; coercent.

Nam Quintiliano non assentimur, qui videtur velle aliud esse metrum à rhythmò, sed nos dicimus esse speciem rhythmì. omne enim metrum est rhythmus, sed non omnis rhythmus est metrum, quod confirmat Aristoteles in Poetica dicens, τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστὶ φανερόν. idest, quod enim metra partes sint rhythmorum patet. vbi etiam in verbis ipsis demonstrat rem esse exploratissimam, quam nemini liceat in dubium reuocare, idem confirmat eius interpres Philop. in 2. de anima, dicens, ζητήσῃ δ' ἄν τις τινὶ διαφέρει ῥυθμὸς μετροῦ. φάρμακον ὅτ' ὁ ῥυθμὸς ἡρηνικώτερον τί ἐστὶ, εἶδος δὲ τῶν ῥυθμῶν τὸ μέτρον, εἴτι μὲν γὰρ μέτρον, τῶτο καὶ ῥυθμὸς, οὐκ εἴτι δὲ Ἐμπαλίω. idest, Quæretur autem aliquis, quid intersit inter rhythmum, & metrum; Dicimus igitur, quòd rhythmus vniuersalius quiddam est, species autè rhythmì metrum. si quid enim metrum est, hoc & rhythmus est, non porrò è contra. idem etiam confirmat Suidas, qui sic ait, διαφέρει δὲ ῥυθμὸς μέτρα τῶν μὲν γὰρ γεννικώτερον εἶναι, τὸ δὲ μέτρον ὑπάρχειν εἶδος τῶν ῥυθμῶν. Non solum autem metro simplici hunc rhythmum Poeticum effici volunt nonnulli, sed etiam compositione artificiosa, & electione verborum, quare definitur à Stephano Ferrerio in libello de numeris Poeticis sic. est autem numerus Poeticus rei descriptæ congruentibus verbis accommodatus sonus, quem efficit artificiosa, & apta rei, qua de agitur pedum, ac verborum in Poemate compositio, doctorū hominum auribus periucunda, Quod quidem mihi quoque probatur, & hoc quasi tertium genus Poetici rhythmì esse dici posset, qui oratorio finitimus sit, in verborum, pedumque, & vocum compositione situs, de quo pauca quædam affert ibi Ferrerius, sed rem non planè, vt ego vellem, & res postularèt, aperit, sed de hoc nos alio fortasse loco dicemus. Oratorius porrò rhythmus est etiam sicut Poeticus duplex; Alter enim suaptè natura fluit, alter arte, & industria quæsitus. Hunc numerum Ora-

torium,

torium, (vtrūq; intelligo) definit Cicero in 3. de Orat. modum, & formam verborum, ait. n. de numero locuturus: Hanc diligentiam subsequitur modus etiā, & forma verborum. Primus numerus suaptè natura, & orationis cursu efficitur, nam genus quoddam est verborū, in quibus ipsis cōcinnitas inest; Quæ siue casus habent in exitu similes, quæ Græci ὁμοιόπρωτα dicunt, siue similiter desinunt, quæ illi ὁμοιοτέλευτα; siue paribus paria redduntur, quæ illi appellant ἰσόκωλα, seu ὠάρισον, siue contrarijs opponantur contraria, quæ illi ἀντίθετα nominant, numerum Oratorium necessitate ipsa efficiunt, & eum sine industria: in hoc genere concinnitatis fuisse principem Gorgiam accepimus, qui illam primus inuenit, sed ea est vsus intemperantius, & his festiuitatibus (sic. n. ipse censebat, vt inquit Cicero) est insolentius abusus. Ex hoc genere sunt illa (vt ipsemet affirmat Cicero) in Miloniana. Est enim Iudices hæc non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verū ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus. Hęc. n. talia sunt, vt quia referuntur ad ea, ad quæ debent ferri, intelligimus non quæsitum esse numerum, sed secutum. Alter porrò numerus industria, & arte quæsitus, quo caruere veteres illi, Herodotū dico, & Thucididem, totamq; eam ætatem, licet aptè, numeroseq; dixerint; Nam ea nō numero quæsito, sed fortuito, & temerè verborum collocatione ceciderunt, seriùs est aliquando notatus, & cognitus, qui quasi quandam palestram, & extrema (vt Cicero inquit) lineamenta orationi attulit; nam facit (quod aiunt Arist. & Theophrastus) ne infinite feratur, vt flumen oratio; Quæ non aut spiritu pronunciantis, aut interductu librarij, sed numero coacta debet insistere. Hic finitimus est Poetico metro, in quo illud est vel maximū, qd versus in oratione si efficitur coniunctione verborū, vitium est, & tamen ea coniunctio sicuti versus numerosè cadere, & quadrare, & perfici debet. Nam cum iunxit orationem modis

X

Orator,

Orator, & forma. i. numero; relaxat, & liberat immutatione ordinis, vt verba, neque alligata sint, quasi certa aliqua lege verbus, neque ita soluta, vt vagentur. Nemo autem miretur, q̄ dixerim hunc numerum finitimum esse Poetico, cum versus in oratione sit vitiosus, neq; quicquam inimicius, quam illa verbus. Nam (vt ipse inquit Cicero) iidem sunt numeri nō modo Oratorum, & Poetarum, verum omnino loquentiū, deniq; etiam sonantium omnium, quæ metiri auribus possumus, sed ordo pedum facit, vt id, quod pronūciatur aut Orationis, aut Poematis simile videatur. Nam nullus est numerus (vt idem Cicero) extra Poeticos, propterea q̄ definita sunt genera numerorum; nam omnis talis est, vt vnus sit è tribus, Pes enim qui adhibetur ad numerum, partitur in tria, vt necesse sit partem pedis, aut æqualem esse alteri parti, aut altero tantum, aut sesqui esse maiorem. sed in eo à metris discrepat, q̄ metra semper eundem seruant cursum, & nunquam variant pedes suos, & in omnibus à principio ad finem carminis ita perseverant, vt ne vnica quidem syllaba liceat errare, vt

Arma, virumq; cano, Troie, qui primus ab oris.

Oratorius autem numerus, & rhythmus, licet certis quibusdam pedibus, vt illud efficiatur, qui concordet sint, & ab eis nomen accipiat; Nam si pedes (exempli gratia) sint Pyrrhichij, numerus ille Pyrrhichius vocabitur, tamen alio quodam modo fit, nam in medio negligentiam quandam quasi desiderat, in principijs solum, & fine diligentiam, & in singulis prope clausulis mutari non solū potest, sed etiam debet, ne agnoscatur numerus, vt fit in versu, in quo id facit pedū, & rhythmī similitudo, quare de hoc præcipiēs Cicero dixit, sed id crebrius fieri non oportet; primum. n. numerus agnoscitur, deinde fatiatur; postea cognita facilitate contemnitur, & paulo ante dixerat, sed in orationis numero nihil est tā vitiosum, quam si semper est idem. Hic cccc annos ante Ciceronem (vt ipse testatur) vigeat, & probabatur apud Græcos, in quo genere nemo

nemo scientius versatus est Hocrate, sed princeps inueniendi fuit Thrasy-machus, cuius omnia nimis etiam erāt scripta numerosè, Latini verò Ciceronis tēpore agnouerunt, aut paulo ante, vt ipse testatur, cum de eo loquens ait: Nos nuper agnouimus. hic numerus in tribus consideratur in principijs in medio, & in fine, seu clausula. Quæ omnia suos habent proprios, & accommodatos pedes; Nam quidam sunt, qui melius principijs cohærent, quidam alij, qui clausulis sunt peculiare, in medio quoque desideratur diligentia, vel potius diligens negligentia, quæ omnia debent quandam habere inter se proportionem, vt ad exitum à principio feratur verborū illa comprehensio, & tota à capite ita fluat, vt ad extremum veniens videatur suapte ipsa consistere. De hoc à nobis dici multa possunt, sed quoniam nostri non est propositi, in aliud tempus differemus, licet de hoc multa extent apud omnes Rhetores tam veteres illos, Ciceronem dico, & Aristotelem, quam recētiores quosdam, ex quorum numero superiori ætate Iouita Rapicius libellū de numero Oratorio edidit, in quo quinque libris diligentissimè omnia persequitur, quæ ad hanc rem pertinent, licet in eo quoq; desiderari posse videantur multa. Est præterea in his, quæ sunt animi, alius Rhythmus, qui est in eo tempore, qui dicitur esse in Memoria, vt volunt Philosophi, & Aristoteles ipse confirmat in libello de Memoria, & reminiscencia. Hinc fieri fortasse potest, vt aliquid interdum statim recordemur, aliquid paulo post, aliquid verò nequaquā, tunc cum volumus, quod alio postea tempore non petentibus occurrat; quia scilicet per ἀπομνηστικόν, & διανοητικόν res memoriæ commendantur, & per easdem etiam ab ea repetentibus suppeditantur. Est etiā alius rhythmus, in illis (vt vult Augustinus) quæ sunt in superiori quadam mentis vi, & de hoc fortasse loquitur Cicero (vt Rapicius quoque suspicatur) cum ait, Aures, uel animus aurium nuncio naturalem quandā in se continet uocum omnium mensuram. Itaque & longiora, & breuiora iudicat,

& perfecta, ac moderata semper expectat, mutila sentit quædam, & quasi decurtata, quibus tanquam debito fraudetur, offenditur, de quo loquens paulo ante dixerat omnium longitudinum, & brevitatum in sonis, grauiumque vocum iudicium ipsa Natura in auribus nostris collocavit, cuius etiam meminit in 3. de Oratore. Hic autem quemadmodum ille superior, non sensibus externis deprehenditur, sed mente tantum, & cogitatione, interioribusque sensibus: sunt autem hi (ne suspensus huius rei ignoratione relinquatur Auditor) secundum Aristotelicos, quatuor, Auerroem præsertim. primus est ille, quem vocant sensum communem, ex eo sic dictus, quod omnes, quæ ab exterioribus quinque sensibus apprehensæ fuerint imagines, colligat, atque percipiat, quare Plotinus eum dicit esse quasi centrum, sensus verò singulos non aliter ad hunc, quam lineas à *περισπέρεια* vsque protendi. secundus sensus dicitur vis imaginandi, cuius officium est, cum nihil ipsa præsentiat, imagines quæ à prioribus sensibus sunt apprehensæ, retinere, easque deinde tradere tertiæ sentiendi naturæ, quam cogitandi, & existimandi vim appellant, cuius esse opus putant, ut his acceptis imaginibus, quid, aut quale sit id, cuius illæ sunt imagines, diiudicet, atque percipiat, eaque ipsa, quæ discreuerit, siue iudicanda conceperit, postremæ cerebri ipsius, sensusque particule, quam memoriam dicunt, seruanda commendat.

FINIS TERTII LIBRI.

FABII PAVLINI
VTINENSIS
PHILOSOPHI
HEBDOMADVM
Liber Quartus,
SIVE DE ASTROLOGIA.

PROOEMIUM.

Proponitur habenda de Astrologia explicatio, & methodus de more.

HACTENVS in terris versati sumus, & inter homines, cum ea, quæ ad hominum naturam pertinent Maronem in hoc versu explicasse demonstrauimus, ut sunt Eloquentia, Poetica, Musica, humani animi harmonia, atque perfectio, quæ est ipsa sapientia. Nunc paulo altius euolemus tanti Poetæ quasi alis, & diuinitate sublatis, cum velit Plato in Ione Interpretes Poetarum illorum diuinitatis, atque furoris fieri in explicando participes, & Coelum ipsum, & astrorum globos conscendamus de Astrologiæ mysterijs, & cœlestium corporum harmonia, locutum illum in hoc versu demonstrantes. Et ut in instituto septem capitum orbe, siue partitione permaneamus, in primo ostendam Astronomiæ cum Musica affinitatem, & sub Orphici lyra cœlestia corpora, & cœlum intelligi, in secundo quid sit harmonia

monia testimonijs demonstrabo, in tertio qualis sit, & quo modo fiat, in quarto causas adducam, cur non exaudiatur; in reliquis tribus capitibus quæstionem de Orpheo saxa trahente persequar, in hisque primis, vt paucis me expediam, operam dabo, vt possim, quod mihi videtur magis necessarium, de eo pluribus differere.

CAPVT PRIMVM.

Astronomiam esse tertium genus Musicæ declaratur, Orpheum fuisse Astrologum, & per Lyram significatam celestem harmoniam, Lyramque in Cælo ob id collocatam, eiusque situs describitur.

ASTRONOMIA igitur tertium genus Musicæ cœlestis appellatum, vt superiori proxima disputatione diximus ex Boethio, & Ptolomeo, i. circo sub Musicæ genere collocata, quia maxima est inter illam, & Musicam cognatio, quare diuinus Plato in septimo de Rep. appellat Musicam Astronomiæ ἀντίστροφον. i. ex altera parte respondentem, atque similem, Pythagoriciq; Philosophi has duas artes appellabant sorores, quod confirmat eodem in loco Plato his verbis, κινδυνώθει ἐφ' ἡμῶν ὡς πρὸς ἀστρονομίαν ὄμματα πέπνηχθαι, ὡς πρὸς ἐναρμόνιον φεραν ὅσα παγκύβητα, καὶ αὐτὰ ἀλλήλων ἀδελφὰς τινες ἀπ' ἐπισήμας εἶναι, ὡς οἶτε Πυθαγόρειοί φασι, καὶ ἡμεῖς ὁ Γλαύκων συγχωρεῖμεν. i. Videtur inquā statim, vt in Astronomiā defixi fuerint oculi, statim, & in enharmonica conuersione aures affigi, & ipsæ inuicem sorores quædam esse scientiæ, quemadmodum & Pythagorici arbitrantur, & nos ὁ Glauce concedimus. Quod verò Orpheus fuerit Astrologus, & per lyram ab eo effictam ad significandā orbium cœlestium harmoniam, intelligantur corpora cœlestia, probare superuacaneū fortasse videri possit his, qui veterum monumenta, & fabulas perlustrarunt. nam ve-

teres

teres quidem ipsam Astronomiam, & corporum cœlestium molem harmonicè sese mouentem appellabant lyram magnam Orphei, Ὀρφέως λύρην μεγάλην. primus enim in Græciam ab Aegyptijs edoctus Astrologiam inuexit, sed (vt testem aliquem perhibeamus) hæc omnia planissimè confirmat Lucianus in Astrologia, vbi ait, Ἕλληνας δὲ εἶτε παρ' Αἰθιοπίων, οὔτε παρ' Αἰγυπτίων ἀστρολογίας περὶ ἐδέν ἤκουσαν, ἀλλὰ σφισιν Ὀρφέως ὁ Οὐάγγελος, καὶ Καλλιόπης παρῶτος τὰδε ἀπηγήσατο ἐμάλα ἐμφανέως, οὐδὲ ἐς φάος τὸν λόγον ἠνεγκεν ἀλλὰ εἰς γοητείαν, καὶ Ἱερολογίαν, οἷη δὲ ξένοια ἐκείνη. πηξ' ἀμφοῖς γὰρ λύρην ὄργιάτ' ἐποιεῖτο, καὶ τὰ ἱερά ἤειδε. ἡ δὲ λύρη ἐπ' ἀμίτος ἐσσα τὴν τῆς κινεμένων ἀστῶν, ἀρμονίαν συνεβάλλετο: τὰυτα Ὀρφέως διζήμενος, καὶ τὰυτα ἀνακινέων πάντα ἐβελγχε, καὶ πάντων ἐκράτεσεν, & γὰρ ἐκείνῳ τὴν λύρην ἐβλεπεν, ἐδὲ οἱ ἄλλης ἐμελλε μυσσεργίης, ἀλλὰ αὐτῇ Ὀρφέως ἡ μεγάλη λύρη, Ἕλληνας τε, τὰδε τιμειόντες μοῖρην ἐν αὐτῷ ἔραν ἄπ' ἐκριναν, καὶ ἀσέρες πολλοὶ καλέονται λύρην Ὀρφέως. idest, Græci verò neque ab Aegyptijs, neque ab Aethiopicis quicquam de Astrologia didicerant, sed ipsis Orpheus Oeagri, & Calliopes filius primus ista exposuit non valde perspicuè, neq; in lucem sermonem protulit, sed in magicam, & religionis speciem, qualis erat eius animus. Composita enim lyra Orgia faciebat, & sacra canebat, lyra verò cum septem esset fidium, earum, quæ mouentur stellarum harmoniam significabat. Hæc inquirens Orpheus, & hæc excitans omnia demulcebat, & præstabat omnibus. Non enim ad illam respiciebat lyram, neque illi alia curæ erat musica, sed ipsa Orphei magna lyra. Græciq; venerantes partem in ipso Cœlo tribuerunt, & stellæ multæ uocantur Orphei lyra. Hæc ille, vbi etiam asserit boues, leones, tauros, & huiusmodi animantia, quæ Orphei cantum cupidissimè secuta dicuntur à Poetis, omnia videri in Cœlo, & ex eo dicta ipsius cantum sequi, quia scilicet ipse illas inuenerit stellas, & nomina etiam eiusmodi primus indiderit. Philon Hebræus de opificio Dei, af-

firmat

firmat lyram respondere septem planetis. Marfilius Ficinus lib. 3. Enn. 2. in Plotinum affirmat Cælum à Pythagoricis Dei lyram appellatum. quod etiam asseuerat Stephanus Theopoulus Academicarum Contempl. lib. 5. c. 8. qui etiam addit propterea cecinisse Orpheum Opificem vniuersa custodire, quia æreos baculos fumens tympano tantopere perfonet, vt Deos omnes ad se conuertat. Plotinus ipse lib. 4. Enn. 4. cap. 8. comparat globorum cœlestium animas lyræ chordis, εἰ μὲν τοὶ αὐτοὶ μὲν ζῶσι μακαρίαν, τὰς αὐτῶν ψυχὰς τὸ ζῶν προσεμβλέποντες, τῇ δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πρὸς ἐν ταύτῃ τῇ νόσει, καὶ τῇ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν σύμπαντα ἔρανὸν ἐλλάμψαι ὡς περ χορδῶν ἐν λύρᾳ κινηθεῖσαι μέλος ἀν' ἄσσειαν, ἐν φυσικῇ τινὶ ἀρμονίᾳ. i. si quidē ipsi vitam viuunt beatam, suis ipsorum animis vitam inspicientes, atque ipsa suarum animarū ad ipsum vnum conspiratione, & ex sua in vniversum Cœlum collustratione, tamq̃; chordæ in lyra concorditer motæ, concentum in naturali quadam harmonia concinūt. Isidorus originum lib. 8. de pane loquens ait, Fistulam septem calamorum gestat propter harmoniam Cœli, in qua septem sunt soni, & septem discrimina vocum, in quo etiam videtur sensisse Vergilium de illa Musica hoc loco locutum, cum hoc hemistichium citet. Fistula autē eadem ferè est, quæ lyra, cum septem sit compacta cicutis. Quam rem omnes etiam Grammatici Poetarum interpretes confirmant. & Leon Hebræus lib. 2. de Am. vbi allegoriam Panis interpretatur, sic ait: Hæ sunt fluuiales arundines, in quas Siringa fertur cōuerfa fuisse, qui quidem calami spiritu eos impellente, harmonicum, & suauissimum edunt cōcentum, quia spiritus intellectualis cœlestes globos circumuoluens eorum concordantes, musicosq̃; sonos componit, ex septem autem Calamis Pana fistulam confecisse nihil aliud significat, nisi septem orbium Planetarum congregationem, eorumq̃; circum ductorum maximam, & mirificam melodiam. Hæc autem Orphei lyra, per quam cœlestis ista Musica significabatur ab

Astrologis

Astrologis ob gratitudinis memoriam fuit inter sydera, & stellas relata. Posita porrò est inter læuum crus, & manum sinistram Herculis, quem Græci vocant ἑργόνασι, & ex alia alitem, cuius ipsa testudo circulum Arcticum spectat, cacumen verò ad æstiuum circulum conscendere videtur. Numeraturque inter xviii signa Borealia, siue Septentrionalia, & in ascendenti optimum nascētibus esse signum ferunt; prebere enim, siue portendere autumant cruditionem, & scientiam, & animi æquitatem, in descendenti verò contrarium, sed non ab re fuerit versus Arati de hac re proferre, vbi de lyra meminit:

Καὶ χέλυς ἦτ' ὀλίγη τὴν δ' ἄρ' ἔτι, καὶ παρὰ λίκωφ
 Ἐρμείας ἐτόρησε, λύρην δὲ μὲν εἶπε λέγεσθαι,
 Κάδδ' ἔθετο προπαροίθην ἀπ' Ὀυθίος εἰδ' ὠλοιο
 Οὐρανὸν εἰσαγαγῶν, τὸ δ' ὅπῃ σκελέεσσι πᾶσι τῆλον
 Γένεατι οἱ σιαμῶν πελάει. κεφαλὴν γέμει ἀκρῆ
 Ἀντιπέρην ὄρνιθος ἐλίεσται, ἡ δὲ μεσηγυ
 Ὀρνιθῆος κεφαλῆς, καὶ γένεατος ἐσήρικται.

quæ sic vertit Cicero,

*Inde fides leniter posita, & connexa videtur,
 Mercurius paruus manibus quam dicitur olim
 Infirmit fabricatus in alta sede locasse,
 Quod genus ad læuum nixi delapsa resedit,
 Atque inter flexum genus, & caput alitis hæsit.*

Hanc autem Auem Cycnum dicunt esse, vt etiam Interpres testatur, dicens, Τῆτον τὸν ὄρνιν οἱ μὲν λέγουσι τὸν κύκνον κατασεισθῆναι, ἐπιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀτε μισικὸν ὄντα, οἱ δὲ ὅτι ζῶς εἰκασθεὶς κύκνω κατὰ μὲν πολλὰς ὠμίλησε νεμέσῃ κατὰ δὲ ἐνίης λήδα. idest, Hanc Auem nonnulli dicunt Cycnum inter astrâ collocatum in honorem Apollinis, quò d canorus sit, nonnulli verò, quò d Iuppiter sub Cycni imagine secundum multos cum Necnessa stupri consuetudinem habuerit, secur-

Y dum

dum quosdam verò cum Leda. Maxima autem ratione id factum, videtur enim inter Poeticam, & Eloquentiam quasi commune quoddam instrumentum collocata, nam per Cycnum Poetica, & per Herculelem Eloquentia significatur, vt in superioribus declaratum est.

CAPVT SECVNDVM.

Harmoniam fieri in Cœlorum conuersione demonstratur multorum Auctorum testimonio.

QVOD verò in Cœlorum conuersione fiat harmonia, multos, eisdemq; præclaros habemus auctores, principemq; huius sententiæ Pythagoram ferunt, qui hanc indagari, & expiscatus meditando fuerit. Habemus Platonem, qui id testatur multis in locis, habemus Ciceronem, apud quem in somnio huius concentus sibi dulci sono oppleri aures affirmat Scipio, habemus Ptolomeum, de cuius sententia mox loquemur, aliosq; quamplures, imò ferè omnes præter Aristotelis discipulos, qui videntur isthæc potius irridendo tollere, quam argumentis labefactare, quod non possunt. de hac Varro loquitur (vt ex Mario Victorino in libello de metris habemus)

*Vidit & aetherio mundum torquerier axe,
Et septem æternis sonitum dare vocibus orbes
Nitentes alijs alios, quæ maxima Diuis
Latitia fiat, tunc longe gratissima Phæbi
Dextera consimiles meditatur reddere voces.*

Et Varius Poeta ita quoq; de hac re testatus est. Primum huic neruis septem est intenta fides, variique additi vocum modi, ad quos mundi resonat tenor sua se volueris in vestigia. Martianus Capella lib. 1. Superi autem globi, orbesque septemplices suavis cuiusdam melodiæ harmonicis tinnibus concinebant,

concinebant, ac sono ultra solitum dulciore, quippe iam Musas aduentare præsenferant, quæ quidem singillatim circulis, quibusq; actis, vbi suæ pulsuum modulationis agnouerant, constituerunt, Baptista Mantuanus

*Intonuere Poli, longeq; auditus ab æthro
Concentus, mixtumq; melos —*

Dantes quoque Aligerius huius meminit in Paradiso, vbi ait,

*Quando la ruota, che tu sempiterni,
Desiderato à te mi fece atteso
Con l'harmonia, che temperi, & discerni.*

Torquatus Tassius lib. 14.

*E mentre mira in quell' eccelsò loco
L'ampicizia, i moiti, i lumi, e l'harmonia.*

& Alexander Ephesius de septem orbibus loquendo,

*Πάντες δ' ἐπατόνοιο λύρης φθόγγοισι συνωδὸν
Ἀρμονίῳ προσέχουσι διασᾶς ἄλλος ἀπ' ἄλλου, ἰ.*

*Septitonisq; lyre concordant carmina neruis
Diuisæ alterno omnes eminus interuallo.*

Leon Hebræus in 2. de Amore, huius quoque facit mentionem, vbi non pauca de hac affert, ex Platónico penu deprompta. Synesius Episcopus in hymno 1x. (vt sacris quoque scriptoribus res firmetur) cecinit hoc pædo.

<i>Αἰθήρ δὲ γελάσας</i>	<i>Aetherq; venidens</i>
<i>Σοφὸς ἁρμονίας πατήρ</i>	<i>Bonus Harmoniæ parens</i>
<i>Ἐξ ἐπατόνου λύρας</i>	<i>Ex septitona Chely</i>
<i>Ἐκέραισατο μεσικᾶν</i>	<i>Iam carmina temperans</i>
<i>Ἐπινίκιον ἐς μέλος, ἰ.</i>	<i>Victrix cecinit melos.</i>

Quinimo in sacris literis Deus ipse apud Iobem, cap. 38. idem comprobatur, cum dicat (vt vertit Diuus Hieronymus) Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis

dormire faciet? Solus denique Aristoteles hanc videtur repudiare sententiam, & negare in cœlis esse harmoniam: sic enim ait in secundo de Cœlo, vbi multis argumentis conatur hanc euertere opinionem, *φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ὅτι, καὶ τὸ φάναι γίνεσθαι φερομένων ἀρμονίαν ὡς συμφώνων γυγνομένων τῶν ψόφων, κομφῶς μὴ εἴρηται, καὶ περιττῶς ὑπὸ τῶν εἰπόντων, ἐμὲ γέ ἔτιος ἔχει τὸ ἀληθές.* idest, perspicuum verò ex his fit, quòd etiam dicere fieri ex his, qui feruntur (orbibus) harmoniam tanquam concordēs fiant soni, lepidè quidem dictum est, & egregiè ab his, qui dixere, sed tamen non ita se habet veritas, & quæ sequuntur multa, quæ nos, quandoquidem sub illius non militamus insignibus, & Academia, neque in illius verba, doctrinamve, & sententiās iurauimus, sed in veritatis nihili præ his, quæ attulimus existimamus esse faciendā. cumque Platonium maximè Poetam interpretemur, nefas sit à Platonicijs recedere dogmatibus, & sententijs.

C A P V T T E R T I V M.

Varia Philosophorum de cœlesti harmonia sententiæ recitantur, eamque pluribus modis fieri demonstratur, affertur Vergiliana sententiæ accommodata ratio, qua orbis chordis lyra comparantur, & fieri diapason in cœli demonstratur harmonia, & Platonis opinio affertur de Musis, orbibus singulis insidentibus.

VAE autem sit ista Musica, de qua obloquitur numeris septem discrimina vocū noster Orpheus, videndum est. Nam Platonici ipsi non simplex huius cœlestis harmoniæ faciunt genus. sunt enim, qui nouem in Cœlo, vel etiam plures reperiri harmonias putent, nam in eo primum esse dicunt harmoniam in sola anima Mundi, ratione compositionis ex eius principijs, atque generibus,

generibus, & ratione etiam numerorum rationalium, quos ipsa cōplectitur, de quibus superiori à me disputatione, cum de humani animi harmonia verba facerem, satis (vt arbitror) dictum est, & demonstratum, ex illis fieri diapason, secundo in orbe Cœli, in quo mira quadam affinitatis ratione, proportionèq; colligatæ sunt elementorum naturæ. tertio dicunt in esse concentum in diuersis stellarum, orbiumq; motibus, ex quibus velociores sonum reddunt acutiorem, grauiorem tardiores, harumq; trium harmoniarum naturam ita connexam, vt vna ab altera pendeat, primaq; sit causa secundæ, secunda tertiæ, quartum ponunt harmoniæ genus in cōuenienti ratione, & apta proportione inter mobile, & motorem, quintū in super inter motores ad inuicem, sextum inter magnitudines mobilitium inter se corporum, septimam inter animas, & participatā mentem, octauum inter aspectus stellarū, & luminum earum inter se, postremum, inter cœlestia corpora, mundumq; mortalem. & ex his nouem rationibus, quasi Musis chorū cœlestis Musicæ dicunt consurgere gratū Deo, & mundo huic salutarem. De hoc genere, vel singillatim de omnibus possemus dicere locutū Maronem, sed non de hoc verè loquitur Poeta. Ioannes quoque Bodinus in 6. lib. suæ Reip. extremo capite hanc cœlestem harmoniam multis modis fieri demonstrat, primum in proportione ipsius mundi ad ipsam materiā, atq; formam, deinde in motibus raptus Planetarum, & trepidationis, postremo in creaturis, quas harmonicis colligationib. omnino deuinciri inuicem probat, & ita gradatim vsque ad ipsum Deum peruenit. Ptolomæus in tertio libro multis etiam modis cœlestem harmoniā huic Musicæ accommodat. primum. n. generatim, & cōmuniter, deinde singillatim in partibus cœli. primumq; generatim hanc cognationem demonstrat in motu diastematico, idest per interualla, seu loca, quo solo tum musicos sonos tum cœlestium lationes autumat terminari, deinde q̄ cœlestium corporum moles in globum, & circulum omnes ordine

ordine moueantur, & harmonicarum complexionum restitutiones eodem pacto se habeant, nam licet ordo, & tensio sonorum in recta quasi linea procedere videatur, facultas tamē, & mutua illa inter ipsos habitudo, quæ maximè illis propria est, terminatur ad vnam, eandemq; reuolutionem iuxta globosi motus rationem; duplam deinde rationem inesse demonstrat, in vtroque, & multas alias coniunctiones, siue similitudines proponit. singillatim verò primum in Zodiaco status, siue situs, vt sunt semifis triens, sextans, quadrans conuenire cum musicis consonantijs, vel dissonantijs, deinde singulis stellarum differentijs, & motib. Musicæ partes respondere demonstrat. Triplicem igitur stellarum esse dicit motum κατὰ μήκος in longitudinem, quo antrorsum, vel retrorsum mouentur ab ortu. i. in occasum, vel contra, in profunditatem, quo humiliores, vel sublimiores, idest à terra remotiores, vel propinquiores; in latitudinem, quo Boreales, & meridionales transitus sunt. primo generi accommodat successionem sonorum, qui in acutiores, & grauiores fiunt; nam orientales, occiduasque partes esse grauissimas dicit, meridionales verò acutissimas; amplius quia infima loca grauissimos reddunt sonos, suprema acutissimos, vnde graues ab ilibus, seu lateribus τῶν λαγόνων proficisci dicit, à temporibus acutos τῶν κροτάφων, orientales autem, & occiduas partes esse humillimas, altissimas verò meridionales, & sic acutissimis istas respondere, illas grauissimis, secundo secundum profunditatem motui comparat tria genera, enharmonicū, chromaticum, diatonicum, & conuenire demonstrat cursibus stellarum. tertio, qui est secundum latitudinem, stellarum itineribus accommodat tonorum mutationes, his non contentus stellarum aspectus versus Solem, & configurationes rationibus accommodat tetrachordorum, omnes denique perfectæ complexionis musicæ partes, nempe bisdiapason ipsi Cœlo, & Zodiaco respondere ostendit. Alij Musici propius ad nostri Poetæ sensum

harmoniam

harmoniam hanc cœlestem accommodarunt, septem enim globis Planetarum, septem lyrae chordas respondere voluerunt, à quibus etiam acceptas contendunt, de qua re multa eleganter disputat Emanuel Briennius lib. 1. de Musica, quem nuper apud Zarinum manuscriptum legi, qui etiam Nicomachum huius opinionis acerrimum defensorem citat in Enchiridio harmonices, & alij omnes ferè Græci, vt etiam Cyrus Georgius Pachymerius, quem ego manuscriptum domi habeo, idque multis modis, nam alij à motu Saturnio, qui grauiissimus est in cœlesti diapason, vocatam hypaten volunt, à lunari neten, vel neaten. i. vltimam à Iouis parhypaten, à Veneris, quæ supra Lunam posita est paraneten, à Sole, qui medius mesen, quem etiam ab extremis vtrinque efficere dicunt diatessaron, reliquas duas chordas à proximis, siue finitimis Soli globis ex superiori parte Martis hypermesen, qui etiam dicitur λιχωνος, ab inferiori, Mercurij paramesen, & cum sint septem planetæ septichordis lyra fuit, ipsa media nempe Solis orbe vtrinque accepto, vt fiat duplex tetrachordum. alij contra accommodant nempe Lunæ hypatem tanquam grauiissimæ, & sic vsque ad Saturnum, cuius globum ferunt esse, vt altissimum, ita concitatissimū, atque velocissimum, adeo vt Luna cum Mercurio, Venere, & Sole efficiat tetrachordū hypatarum, idem Sol cum Marte, Ioue, Saturno netarum tetrachordum, adeo ut Sol bis accipiatur, in hypatis tanquam nete, in netis tanquam hypate (ordinem enim sequimur Ptolemæi ab omnibus probatum, qui quartum locum tribuit Soli, maximum enim est inter Astrologos, & Philosophos veteres discrimen in planetarum ordine, hisque quatuor potissimum primis, aliter enim locabat Metrodorus, & Crates, aliter Democritus, aliter Alpetragius, aliter Aegyptij, & Plato, aliter Aristoteles, aliter Aristarchus Samius, & Nicolaus Copernicus, de quorum omnium opinionibus Barroccius in 1. Cosmographiæ. Pythagoras verò ne per synaphen medius terminus,

& orbis

& orbis bis acciperetur diftractus ad vtraq; tetrachorda, diiunxit, & addidit octauam chordam, quam appellauit *ωροσλαμβάνόμενον*. i. (vt vertit Boethius) acquisitam, hancque in cœlesti harmonia respōdere voluit stellifero globo, neminem verò mirari oportet, q̄ eadem stella, & orbis contrarios motus, & sonos edat, & musici illis tum hypates, tum netes accommodent, nam in proprio motu, & cursu quanto spheræ, siue apsidēs, vt cum Plinio verbo vtar Græco, sunt centro propinquiores, eo velociores, & è contra, quo remotiores eo tardiores, in diurno motu quo remotiores, hoc velociores, & è contra. quo autem velocior motus eo acutior sonus, & quo tardior eo grauior. A nemine verò in dubiū reuocatur quin erroneas istæ stellæ, atque globi duplici ferantur motu, nempe mundano, quo in dexteram præcipiti vertigine cum Cœlo feruntur ab ortu. s. in occasum, quia diurnus dicitur motus, & suo, quo contrario cursu deflectunt ad læuam, nempe ad ortum ab occasu, quod probat Macrobius lib. 1. in somnio Scip. & Plinius lib. 2. omnesq; Philosophi veteres. Nam Peripatetici distinctius hos motus diuiserūt, adiectis duobus orbibus, quibus singulis proprios assignant motus. Hunc enim diurnum motū tribuunt primo mobili, quo se circumagendo ab oriente in occidentem omnes secum rapit cœlorum globos, & elementa, & ideo appellatur raptus motus, nono quoque contra, motum ab occidente in orientem, ex quo fit magnus annus, octauo verò Cœlo motum tribuunt trepidationis, qua mouetur à Boreali in Australem partem, de quibus præclare Barroccius in primo Cosmographiæ. de hac re, contrarioq; motu Plinius lib. secundo, cap. 27. de Veneris, & Mercurij cum superioribus Soli Planetarum orbibus cōparatione loquens sic ait: Hinc & ratio motuum conuersa intelligitur, superiores enim celerrime feruntur in occasu vespertino, hæ tardissime; illæ à terra altissime absunt, cum tardissime mouentur, hæc cum ocysissime, quia sicut in illis propinquitas cœtri accelerat,

ita in

ita in his extremitas circuli; illæ ab exortu matutino minuere celeritatem incipiunt, hæ verò augere; illæ retro cursum agunt à statione matutina vsque ad vespertinam, Veneris à vespertina, vsque ad matutinam; neque solum hoc pacto, sed alijs quoque modis resonare diapason septem orbēs volunt, nempe secundum magnitudinem secundum locum, & situm, secundum *ἐποχές*, idest gradus, quibus deprehenduntur in Zodiaco Planetæ. Nos parum ab horum opinione discrepantes nostri Ciceronis opinionē secuti, à quo vix discedere fas sit, cum humaniores profiteamur nunc literas, stelliferū quoque globum non cū Pythagora tamē, disiunctis tetrachordis, adhibemus in cœlesti harmonia, adeo vt ille supremum hypates locum teneat, terra silentium repræsentet, cum sit immobilis, reliqui septem globi, in quibus eadem vis est duorum Mercurij, & Veneris efficiant reliquos sonos, & referant chordas in veteri lyra septichordi, & Orphica. Briennius *ἀρχαγόφορον ἐπὶ ἀχορδον Ὀρφείως* lyram appellat. Sed audiamus, quæso, Ciceronem. Quis hic inquam, qui est, qui complet aures meas tantus, & tam dulcis sonus? Hic est, inquit ille, qui interuallis iunctus imparibus, sed tamen pro rata portione distinctis, impulsu, & motu ipsorum orbium efficitur, qui acuta cum grauius temperans æquabiliter concentus efficit, nec enim silentio tanti motus incitari possunt, & natura fert, vt extrema ex altera parte grauius, ex altera parte autē acutè sonent. Quam ob causam summus ille cœli stelliferi cursus, cuius conuersio est incitator acuto, & excitato mouetur sono, grauiissimo autem hic lunaris, atq; infimus. Nam terra nona immobilis manens ima sede semper hæret, complexa mediū mundi locum. illi autem octo cursus, in quibus eadem vis est duorū, septem efficiunt distinctos interuallis sonos, qui numerus rerum omnium ferè nodus est. Nemini verò debet videri à ratione alienum, quòd neruos, & sonos Musicos lyræ, siue diapason, qui sunt tantum septem, octo cursibus cœlestibus comparauerit

Z

hic

hic non septem Planetis, vt faciunt Musici, atque etiam Platonici nonnulli, nam sonos sonis, prout sunt hincinde interual-
lis distincti, comparauit, ita enim sunt tantum septem, nam in-
telligendum est, quòd dicat Mercurij, Venerisq; globos, quo-
rum vnã esse vim dicit, vnum tantum sonum efficere, ea ta-
men ratione, qua in mese per sinaphen duo tetrachorda iun-
guntur, quare vnus illis tantum musicus sonus comparari de-
bet, quod significat Macrobius interpres, cum ait: Octo sunt
igitur, quæ mouentur, sed septem soni sunt, qui concinentiam
de voluptate conficiunt, propterea quia Mercurialis, & Vene-
reus orbis pari ambitu comitati Solem, viæ eius tanquam sa-
tellites obsequuntur. Horum autem duorum orbium vnã
esse vim ideo existimant Astrologi, quia pari passu sequuntur
Solem, quare eos appellat idem Macrobius Solis satellites, &
Timæus Locrus in libro de Anima Mundi, quem secutus est
Plato in suo Timæo, appellat *ισόδρομοις ἡλίου*, quod videtur à
Cicerone expressum, qui pari passu sequuntur Solem, ait. n.
*δύο δὲ ἰσόδρομοι ἀελίῳ σὺν τῷ ἑρμῆτι, καὶ ἡρα, τὸ ἀφροδίτης, καὶ
φάσφορον πολλοὶ καλέονται.* idest, Duo verò pari passu sequun-
tur Solem, Mercurij, & Iunonis orbis, quem Veneris, & Lu-
ciferi multi nominant. quo etiam nomine eos appellat Aristo-
teles in lib. de Mundo. Quare cum pari passu ambo incedant
non sunt distincti interuallis, & vnum tantum sonum edere
debent. de interuallo autem motus intelligendum, non collo-
cationis, nam ita disiungi paulo post constabit. Et hunc esse
Ciceronis sensum puto. Neque iccirco mihi placet Boethij
sententia, qui in suis libris de Musica affirmat Ciceronem vo-
luisse tribuere octauam chordam, quæ dicitur *προσλαμβανό-
μος* Lunæ, cum numeret in harmonia cœlesti stelliferū glo-
bum; Nam cum apertè dicat Cicero septem tantum effici ex
illis octo curfibus sonos, & vnã esse duorum vim, quomodo
possunt illi octo soni, atque chordæ comparari? Et cum sit lu-
cifer clarior Ciceronis sensus, non debet inuerti, & distorqueri

in eam

in eam notionem, à qua penitus abhorreat Ciceronis animus.
Hoc autem, quod diximus de symphonia diapason ex globis
cœlestibus effecta, non solum ex motu, sed ex intercapedine
quoque, & sphaerarum interuallo colligitur. Nam Luna distat
à Terra (vt Plinius Cenforinus, & Hyginus in 4. de signis cœ-
lestibus, omnesq; denique confirmant) centum & vigintifex
millia stadiorū. i. miliaria (vt vulgo loquuntur) 15625. vt refert
Albertus auctor Cōpendij Theologicæ veritatis lib. 2. cap. 5.
quæ faciunt, toni interuallū. A Luna porrò ad Mercurij glo-
bū, qui dicitur *σίλβων*, est dimidium eius spatij, quo distat à
terra, quare efficit semitonium; Hinc ad Luciferum, quæ est
Veneris stella tantundē est, & aliud efficit semitonium. Solis
porrò globus sesquiplo distat à Venere, quod efficit tonum
vnū cum dimidio; a Sole ad Martis globum, qui dicitur *πυ-
ρόεις* tantundē est interualli, quantū à Terra ad Lunam, quod
efficit tonum, hinc ad Iouis, qui *Φαίθων* nominatur, est dimi-
dium eius, quod efficit hemitonium; tantundem à Ioue ad Sa-
turnum, qui dicitur *Φάγων*, & sic aliud hemitonium; Ab hoc
ad astriferum cœlum eadem intercapedo, & idem conflatur
hemitonium. licet in his postremis Martianus Capella dissen-
tiant, nam vult ille Martem à Sole, & Iouem à Marte, & Satur-
num à Ioue tantum hemitonio distare, stelliferum verò glo-
bum sesquiplo distare. alijque alio etiam pacto distinguunt,
& accommodant hæc interualla, sed omnes deniq; in rei sum-
ma conueniunt. nam siue hanc Archimedis sequamur ratio-
nem, à Platonicis tamē repudiatam, quòd dupla, & tripla in-
terualla non feruet, siue Pythagoricam, siue Platoniam, quæ
ab hac Ciceronis, & Archimedis, qui Chaldæos sequuntur,
collocatione dissentiens (secundum enim locum tribuit inter
globos cœlestes Soli ad Aegyptiacam normam, atq; doctri-
nam, quam amplexatur Plato, de qua re Macrobius lib. 1. c. 19.)
vult (vt auctor est Macrobius, & Marsilius in Timæum) vt
quantum à Terra ad Lunam, duplū sit ab illa ad Solem, quan-

Z 2 tum

tum à Terra ad Solem, triplum fit à Terra ad Venerem, quantum ab illa ad Venerem, quater fit ad Mercurij stellam, quantumque est ad Mercurium, nouies tantum fit ab illa ad Martem, & quantum à Terra ad Martem, octies tantum fit à terra ad Iouem, quantum ab illa ad Iouem, septies & vicies tantum fit à Terra vsq; ad Saturni orbem, profecto toni sunt sex in hac harmonia, quot sunt in diapason. fit enim ex quinque tonis, & duobus hemitonijis, quæ sextum constituunt tonum, licet Boethius, nescio quid deesse putet. & Plinius contra lib. 2. cap. 22. dicat septem esse tonos. sed vel mendus subest, & legendum sex, vel pro tonis legendum sonos, vel ipse pro interuallis accepit tonos, cum enim in diapason (vt sæpe iam dictum) octo sint voces, septem interualla, & sex toni, cum septenarius fit vtriusque numeri nodus, & in Musica fit princeps, ita plerunque multi vsurpant, atque confundunt, vt septem uoces, septem etiam interualla inesse dicant. Quare (vt ad rem ueniamus) Martianus Capella, cum Philologia vna cum comitibus iter in cœlum per hos globos faciens, omnes superasset, sic ait: Sicq; sex tonorum consensionibus, & stadiorum defessa lassitudine defatigati cum diapason symphoniã, quicquid emensi erant, aduerterent consonare perfectione absolutę modulationis, post labores maximos recreati, paululum conquierunt. Hanc verò Cœlorum harmoniam Plato in 10. de Rep. fieri dicit ex eo, quod singulis orbibus singulæ insideant Sirenes, quæ Deo canentes (vt ait Macrobius) Græco intellectu valent, ex quarum omnium concinentia efficitur suauissimus iste concentus. ait enim, Ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων αὐτοῦ ἀνωθεν ἀφ' ἐκάστου βεβηκέναι σειρήνας συμπεριφερομένης φωνῆς μίαν ἀνάτονον ἐκ πασῶν δ' ὀκτώ ἑσῶν μίαν ἁρμονίαν συμφωνῆν. idest, in orbibus verò eius desuper in singulis positam esse Sirenem, circumagentem vocem vnam consonam, & ex omnibus, quæ octo sunt, vnam consonare harmoniam. quam fictionem alibi quoque narrat, hanc secutus elegantissimus nostri

temporis

temporis Poeta Torquatus Tassius dixit lib. 14. de Goffredo,

En angeliche tempore vdi le diue

Sirene, e' l' suon di lor celeste lira.

Martianus Capella pro Sirenis posuit Musas, vt supra etiam dictum est. cuius opinionis auctorem volunt esse nonnulli Hesiodum, qui dixit

Τῶν μούσων ἀρχώμεθα, τὰ δὲ παρῖ

Ἰννεύσαι τέρπασι μέγα νόον ἐπὶ οὐλύμπῃ.

Principio Musas dicamus, vertice Cæli

Quæ resident Iouis ornantes per carmina laudes.

quod etiam Homerus videtur sensisse, cum Musas fingat in Deorum conuiuio accinentes, in primo Iliad.

—αἱ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῆ.

ad quorum imitationem dixit Ennius:

Muse, quæ pedibus magnum calcatis Olympum.

CAPVT QVARTVM.

Versus explicatio affertur de Astrologia, quatuorq; causæ recitantur, ob quas non exaudiri à nobis cœlestem harmoniam volunt.

IC erit igitur hodiernę huius versiculi interpretationis sensus: Orpheus. i. sapientissimus Astrologus, qualē ex Luciani testimonio demonstrauimus, Obloquitur numeris septem discrimina vocum. i. explicat perfectissimum illum diapason concentum, qui fit ex octo Cœlorum orbibus septem distinctis interuallis, sexque tonis, qui lyra magna Orphei appellatur: In Diatonico autem genere secundum Platonem ex Macrobij sententia, nam Chromaticum est infame mollitię, Enharmonicum porrò non aptum propter difficultatem. Diatonum verò (vt ait Pselus) est optimum, & simplex, & maximè aptum naturę, quare

quare eum est Plato amplexatus. Ex hocque præcipuè fieri consuevit illa Dorica harmonia, quam à Platone tantopere laudatam diximus, & omnibus esse longe præstantiorem. Cur verò non exaudiatur à nobis suauissimus iste concentus, quæ res maximè aduersarios fulcit, in quo vno pugnant, quatuor afferuntur à doctis causæ, prima est Ciceronis, quòd s. propter magnitudinem sonitus non exaudiatur, sic enim ait: Hoc sonitu completæ aures hominum obsurduerunt, nec est vllus hebetior sensus in nobis, sicut vbi Nilus ad illa, quæ Catadupa nominantur, præcipitat ex altissimis montibus, ea gens, quæ illum locum accolit propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi caret. Hic verò tātus est totius mundi incitatissima conuersione sonitus, vt eum aures hominum capere non possint, sicut intueri Solem aduersum nequitis, cuiusq; radijs acies uestra, sensusq; vincitur. secunda ratio affertur contrarij indigentiam, non enim dignosci res, sine contrarij comparatione possunt, huius causæ meminit Aristoteles in 2. de Cælo, vbi etiam illā confutat, *ἐπεὶ δὲ ἀλογον ἐδ' ὀκει, τὸ μὴ συνακείν ἡμᾶς τῆς φωνῆς ταύτης, ἅτιον τούτε φασὶν εἶναι τὸ γινόμενοις διδῆς ὑπάρχειν τὸν ψόφον. ὥστε μὴ δῆδηλον εἶναι πρὸς τὴν ἐναντίαν σιγῶν. πρὸς ἀλληλα γὰρ σιγῆς, καὶ φωνῆς εἶναι τὴν δῆδγνωσιν. i.* Quia verò videbatur à ratione dissentaneum hanc nos vocem non exaudire, causam huius esse dicunt, quòd statim nascentibus sonitus ille aures impleat, vt non possit dignosci ad discrimen contrarij silentij: esse enim dicunt relatiuam silentij, & vocis cognitionem; tertia causa confertur in diuturnam assuetudinem, vt qui in fabrorum malleis versantur sonitum illum non exaudiunt, vtque his solet accidere, qui apud mare incolentes ingentem vndarum strepitum propter diuturnam consuetudinem nequeunt exaudire, qui tamen ab alijs, qui nuper ad littus accesserunt distinctissimè deprehenditur. huius quoq; mentionem facit Aristoteles eodem lib. 2. de Cælo, & eam irridet suo more Platonicæ aduersarius diuinitati. hoc autem

autem argumento, quòd scilicet nihil patimur sine sensu, *τὸ μὴ δὲν ἀδραχεν χωρὶς ἀσθησεως.* quarta, & postrema causa, quæ à nonnullis quoque affertur, est longissimū interuallum, quo à Cælo disijuncti exaudire sonitum non possumus, hanc causam affert Leon Hebræus lib. secundo, de Amore. Stephanus Theupolus in Acad. Contempl. lib. 5. cap. 9. dicit hanc Cæli harmoniam non corporis auribus audiri, sed purgatæ mentis auriculis; Nam duplex (inquit ille) est sonus vnus cum strepitu, & violentia iunctus, & hic in Cælo non habet locum, à quo abest omnis violentia; alter in sola motuum, & corporum conuenienti ratione, ac proportione collocatus, qui eminentissimè in Cælo reperitur. Hanc viri vulgares, qui ob prauam assuetudinem, & coniunctionem cum terrenis ad diuina facti sunt surdi, audire non valent, at aures à terrenis sordibus purgatæ supra corporeas assuetudines erectæ illum solum audiant, & ad alia surdæ euadunt. Hunc itaque sonum Plato, Pythagoras, Apollonius Thianæus, ter maximus Mercurius audierunt, & admirati sunt. Sed huic opinioni non satis assentiri possum, cum videatur repugnare his, quæ dicta sunt ex Ciceronis, aliorumque sententia, neque tamen omnino reijcio, cum possimus Ciceronis quoque sensum ad huius harmoniæ, atque sonitus rationem trahere.

CAPVT QVINTVM.

Habenda disputationis, quòd Orpheus lyra sono verè potuerit saxa trahere, occasio explicatur, & methodus proponitur, varijsq; res hæc testimonijs confirmatur.

PERCVCVRRI MV S quambreuissimè fieri potuit Cælorum harmoniam, vt aliquid ex præstituto nobis ad dicendam tēpore superesset ad alia quoque, quæ nobis restant perfequenda. Superiori igitur proxima sessione cum in eum sermonem ex æquo loco

loco familiariter loquens incidissem, vt dicerem posse demon-
strari Orpheum reapse, & verè potuisse saxa, & filuas ducere
sono lyrae, vt de illo prædicatur, saxaq; etiam viuere vita com-
muni, & per animam Mundi, negantibusque id Peripateticis,
quorum magna nos corona cingebat, acris coorta esset di-
sceptatio inter duo præclarissima literarum lumina Valerium
Marcellinum Platonicum, qui mex sententiæ propugnatio-
nem susceperat, & Octauium Amaltheum Peripateticæ fami-
liæ acerrimum defenforem, licet Platonicis quoque sit literis,
& quasi sacris initiatus. pollicitus sum hodierno die de hac
ipsa re me verba facturum. quod eo libentius faciam, quan-
do quidem res quasi ipsa, susceptaq; prouincia per se videtur
loqui, & postulare, vt cum omnis sit de Orpheo noster sermo,
hæc minimè intacta quæstio relinquatur, ne hæreat hic scrup-
ulus in animis Auditorum, eosque offendens, non finat cum-
ulatè sibi, quantum in me est, satisfactum arbitrari, & deside-
rata ista particula, siue quæstio, mancum nostræ interpretatio-
nis septenariæ quasi corpus efficiat. Nam licet hæc ab omni-
bus passim fabulosa iudicentur, tamen excogitata, & indaga-
ta ratione, qua id fieri potuisse iudicemus, vera fuisse dispu-
tandi saltem gratia dici potest. In hac autem explicanda que-
stione, quandoquidem paulo altius repetendum, & in Plato-
nica penetralia confugiendum, quæ licet sint parum à nostra
plerunque religione dissentanea, interdum tamen parum con-
gruunt, quippe quæ profana sunt, & Platonica, quippe, quæ
licet sint illustria, non ex eo tamen sunt accensa veritatis lu-
mine, quæ Christianorum illustrat ingenia, & quæ veritas ipsa
tenet, præfandum mihi iudicauit, & profitemdum me semper
Platonicè locuturum, & disputandi, siue proludendi tm gratia,
vt in superiori quoque libro feci, vosq; admonendos, vt eam
meis hiscè sermonibus fidem adhibeatis, quæ Platonicis de-
bet præstari sententijs, quæ eatenus veræ sunt existimandæ,
quatenus cum sacrosanctis Ecclesiæ sanctionibus cõsentiant,
in reliquis

in reliquis fabulosa omnia existimanda, & quasi Poetica, vel
saltem Philosophorū somnia, & ego solenni ista præmissa pro-
fessione aggrediar, & his tribus, quæ restant ad complendum
septenarium, capitibus hanc absoluiam. in primo quædam te-
stimonia Poetarum, aliorumque afferam, in hanc sententiam,
quæ scilicet commemorât hæc ab Orpheo gesta lyrae sono, &
alijs. in secundo proponam rationes, quibus id facere potue-
rit, & quædam huius probationis quasi elementa constituam,
ad iacienda fundaméta; in extremo septem illas causas expli-
cabo. Inter testimonia, quæ plurima, & innumerabilia afferri
possunt, ipsummet Orpheum producam, qui de seipso nõ te-
merè scripsisse credendus est. Hic igitur, vbi dicit se petenti-
bus Argonautis cum Chirone lyra certasse, ita scribit:

Ἦειδον, σενὸν δὲ δὴ σπέος ἤλυθεν αὐδὴ
Ἡμετέρῃ χέλυσος μελιχρῶ ὄπα γηρυέσης
Ἐστυο δ' ἀκρα κάρυα, καὶ ἄγνεα δεινρήεντα
Πηλίας, ὑψηλὰς δὲ μετὰ δρύας ἤλυθε γῆρος
Καὶρ' αἰμῶ πρόρριζοι ἐπ' αὐλίον ἐθρώσκοντο,
Πέξατ' ἐσμαράγην, Θῆρες δ' αἰόντες ἀοιδῆς
Σπήλιγγος προπάροισεν ἀλυσιάζοντες ἔμιμον,
Οἰωνοίτ' ἐκυκλῆντο βοάυλια κενταύροιο
Ταρσοῖς κεκμηῶσιν ἔης δ' ἐλάβοντο καλιῆς. idest,

*Vt cecini, nostræq; angustum egressa per antrum
Dulcisonæ mellita lyrae vox perculit auras,
Umbrosi colles, & summa cacumina Pelei
Descendere, sonus simul atque auditus ab altis
Quercibus, accurrunt radicitus extirpata,
Saxa voluta sonant, chordas quotquotq; loquaces
Audiuere, fera steterunt in limine saxi,
Teetæq; Centauri volucrum est amplexa corona
Fessa alis pendens, oblita reuisere nidos.*

quod etiam multi Poetæ Græci dixerunt, quos breuitatis studio

prætereo. Hunc locum imitatus est eleganter Claudianus in præfatione secundi libri de raptu Proserpinæ, vbi vim Orpheæ vocis volens ostendere, sic ait:

*Tum patriæ festo letatus tempore Vates
Desuetæ repetit fila sonora lyra,
Et resides leni modulatus pectine nervos
Pollice festino nobile duxit ebur.
Nix auditus erat, venti sternuntur, & vnde
Pigrior astrictis torpuit Hebrus aquis,
Porrexit Rhodope sitientes carmina montes,
Excussit gelidas pronior Ossa niues,
Ardua nudato descendit populus Aemo
Et comitem Quercum pinus amica trahit,
Pyrrhæasq; Dei quamuis despexerit artes
Orpheis Laurus vocibus apta venit.
Securum blandi Leporem videre Molossi;
Vicinumq; Lupo præbuit Agna latus,
Concordes varia ludunt cum Tigride Dame,
Massylam Cerui non timuere Iubam.*

Huius rei apud omnes Poetas extant testimonia. Vergilius

*Orpheaq; in medio posuit, siluasq; sequentes. deinde de eodem
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus.* Propertius,

Orpheu te tenuisse feras, & concita dicunt

Flumina Threicia detinuisse lyra. Horatius,

Vnde vocalem æmerè insectæ

Orphea sylvæ,

Arte materna rapidos morantem

Fluminum cursus, celeresq; ventos

Blandum, & auritas fidibus canoris

Ducere Quercus.

nemo demum est Poeta, qui de hac re non det testimonium, quæ tamen omnia duximus omittenda. Hanc rem maxime

comprobat

comprobat Martianus Capella lib. 9. (vt aliquem ex solutæ orationis scriptoribus perhibeamus, quo maior adsit fides) Musicam loquentem inducens, inquit: Animalium verò sensus meis cantibus inuictanter adduci saltem Thracius Citharista perdocuit, in quo non fabula, sed veritas gloriam procreauit, vnde etiam Cerui fistulis capinntur pisces in stagno Alexandriae crepitu detinentur, Cygnos hyperboreos Citharæ cantus adducit. Elephantes Indicos organica permultos detineri voce compertum, fistulis aues allici comprobatum, infantibus crepitacula vagitus abrumpere, quid? cantibus allici, dirumpiq; serpentes, glandem ferunt, messesque transire, manes cieri, Lunamq; laborare nonne ipsius vetustatis persuasione compertum. In Lydia Nympharum insulas dici, quas etiam recentior asserentium Varro se vidisse testatur, quæ in medium stagnum à continenti procedentes cantu tibiæ primo in circulum motæ, dehinc ad littora reuertuntur. In Attico litore mare citharam sonat, Megaris saxum adictum cuiuscunque fidicinat. &c. vbi videtis nostram penè sententiam comprobata exemplis, & aliarum rerum similitudine. Eusebius de laud. Constantini videtur hæc fuisse iudicare, cum dicat: Orpheus, vt in fabulis Græcorum est, omnia ferarum genera cantu permulcere, & instrumenti fidibus plestro percussis belluarum immanium furores mitigare potuit, quæ res à Græcis & passim decantatur, & vera esse creditur, quòd scilicet lyre inanimæ concentu tum feræ mansuescere, tum arbores, quæ fagi vocantur, Musicæ suauitate delinitæ, situs suos mutare solent. & Augustinus Steuchus Eugubinus in explicatione Psal. 67. vir doctissimus tanquã veram citat historiã: disputans. n. de voce mismor, & sic ait, vt ostèdatur duabus vocibus, & harmonica ipsius psalterij, & humana recitãte hæc verba, modulatè hunc Psalmum, & alios multos fuisse cantatos. Quod Orpheus lyra fecisse dicitur, vt & cantando, & lyre chordas ducendo, ac feriendo dulcissimū redderet modu-

latum, quo saxa, arboresq; se sequi cogeret. Nicolaus Vicentinus Musicus, qui Italico sermone scripsit de Musica non indoctè hæc Orphei miracula tãquam vera videtur afferre, cum dicat, de illis, & alijs huiusmodi intelligens. *Ma perche nei nostri non si vede fare da Musici quelli effetti, che scriuono gli Autori anticamente farsi, che viene dalla troppa abbondanza, & frequenza della Musica, che buone paiono, nientedimanco non mouono tanto, come faceuano nel principio, che furono ritrouate, perche la nouità della cosa, benchè sia poca, dà molto più ammiratione.* quæ quidem causa, atque ratio, quòd non eam vim habeat Musica nostro tempore, quo primis illis, non videtur aliena, imò valde accommodata, nam videmus idem in omnibus rebus euenire, vt nobis exemplo sunt contagiosi quoq; morbi, qui initijs sunt longè asperiores, vsuq; deinde mollescunt, viresq; amittunt, & medicamentis discunt cedere, quæ nulla principio admittunt. Idem de Amphione quoque prædicatur (vt ad rem nostram reuertamur, & ab exemplorum similitudine magis fiat probabile Orphicum miraculum) Propertius,

Saxa Cytheronis Thebas agitata per artem

Sponte sua in muri membra coisse ferunt. Horatius,

Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis

Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda.

Idem prope prodigium de Arione prædicatur, quem non Poetæ solum, sed etiam Historici ferunt à Delphino cantu, & lyx sono delenito exceptum, atque seruatum, historiam recēset Herodotus, Plutarchus in Symposio, & lepidissimè Qui dius in 2. Fastorum, & in fastis fuisse de hac re relatum, testatur Solinus cap. 7. Quæ quidem mirum non debet videri, si vulgò nō creduntur, nam quemadmodum (vt inquit Plinius) quam multa fieri non posse priusquam facta sunt, iudicantur, ita multa quoque, quæ antiquitus facta sunt, quia nos non vidimus, neque rationem assequi possumus, ex his esse, quæ fieri

non

non potuerint, iudicamus: vt præclarè L.V. Antiq. Rom. Dionysius, *περὸν ἅπαντες ἀπὸ τῶν οἰκείων τὰ περὶ τῶν ἄλλων λεγόμενα κρίνειν, καὶ τὸ πῖσον ἀπίστον ἐφ' ἑαυτὸς ποιῆν.* i. eo sumus ingenio præditi omnes, vt ex propriis ea, quæ de alijs dicuntur, iudicemus, & credibile incredibile ex nostra facultate faciamus.

CAPVT SEXTVM.

Proponuntur septem modi, quibus Orpheus saxa verè trahere potuerit, & quatuor probantur fundamenta, siue principia quæstionis, quòd scilicet Cælum moueatur harmonia, quòd inferiora subiecta supernis sint, idq; multis herbarum, animantium, & lapidum exemplis probatur, quòd in omnibus rebus sint igniculi latentis harmoniæ, & lapides quoque viuunt, quòd adhibita præparatione cælestium vires trahantur ad inferiora, & præsertim lapides, visq; Musica cælitus deducta attingitur.

ED vt propius ad rem nostram accedamus. Id dicimus ab Orpheo multis modis, atque rationibus potuisse fieri, & quoniam in his maximè disputationibus sequimur septenarium, septemque interpretamur modis, septem id quoque modis fieri potuisse demonstrabimus ex ipsis quasi fontibus interpretationum acceptis. primum Musici soni, & harmoniæ vi, deinde cantus, tertio Astrologiæ, quarto numeris, seu figuris, quinto vi, seu prærogatiua naturali, sexto Magia, siue fascino, septimo admixtionis potestate, hisq; vel singulis, vel coniunctis, tum multis tum etiam omnibus. Et vt primum id vi harmoniæ, aliarumq; deinde rerum fieri potuisse demonstrarem, quædam quasi fundamenta iacienda sunt, & veluti principia, atque ele-
 menta

menta ponenda. primumq; hoc erit, quod paulo ante comprobauimus, quòd cœlum mouetur harmonia, & potissimum ipsi planetæ, ad quorum concentus imitationem constructam fuisse lyram diximus. secundum, quòd omnia inferiora subiecta sunt planetis, atq; à stellis, vim accipiunt, Quod si quis forasse minus crediderit, animum eò conuertat, vt consideret folia salicis, vmi, populi albæ, tiliæ, oleæ, quæ ipso die solstitij cum Sole vertuntur, aliæque repente facie cœlum conspiciantur, proponat sibi varias herbarum species stellis obsequentes, vt Cichoreum, quod singulis horis cum Sole etiam nubibus contacto, circumagitur, vt flores lupini, atque calthæ, qui comitantur Solem, & eo oriente explicantur, occidente complicantur, vnde Solis sponsæ vocantur, & horologia rusticorum. Consideret alia genera herbarum, quarum comæ Solis iter comitari ab ortu ad occasum dicuntur, vt malua, lotus pratensis, scorpioides, & tithymalorum species aliquot, item lotus Aegyptia, cuius floré afferit Theophrastus nosse Solis ortum, & occasum, nam vespere vsque ad noctis medium mergitur Euphrate, paulatim mox ascendit oriente Sole. animum conuertat ad alia quoque, vt sunt felinite, quã Lunariam vocant, quæ Lunæ motus, & imitationes imitatur, vt Cepam, quæ contrarias habet vires Lunæ, nam ea crescente (vt ex Plutarcho tradunt Mizaldus, & Pierius) marcescit, decresciente virefcit, qua de causa Sacerdotes Aegyptij nefas habebant illas edere, respiciat conchiliorum genera ferè omnia, quæ Lunæ cursus imitantur, & illa plena, plena & ipsa, illa inani, inania & ipsa: proponat sibi ob oculos animantium multarum species, quæ siderum naturam sequuntur, vt Aries, qui ad vtrunque æquinoctium dormiendi rationem mutat, nam in locum latus cubat ab autumnali in vernum, in dextrum ab hoc in illud, vt Gallus, qui Solem orientem, occidentem, & meridianum quotidie salutatur, quare Leo illum reueretur, tanquam in solari ferie superiorem, vt Cynocephalus, quem tradunt æquino-

ctia ista

ctia ista ratione indicare, quòd eo ipso die, quo incipiunt, vrinam interdium, noctuque duodecims reddit, quiq; etiam adeo Lunam veneratur, vt toto interlunio, nec appareat, nec manducet, feminaque etiam eo tempore luce priuetur, quam mox menstruo sanguinis erumpente cursu dicunt recipere, vt Scarabæus, qui foetus edit iuxta cursum Lunæ: vt Panthera, quæ habere dicitur effigiem Lunæ in humeris crescentem, ac decrescantem ad rationem cœlestis Lunæ, quod annotauit P. Angelius Bargeus in 1. lib. Cyneg.

*Est etiam alternis Lunam, qui dicat in armis
Augentem hesternò, aut minuentem lumen ab orbe
Assidue (mirum dictu) variare figuram
Non aliter quam, quæ sinuosis flexibus errat,
Et nunc sublimi gradiens super aethera passu
Candida purpureo despectat lumine terras.
Nunc humiles eadem vergens depressa sub Austros,
Et mutat facies, & se noua prodit in auras.*

vt Patra auis, quæ Sirio ex oriente se abdere perhibetur, neque conspicitur vnquam nisi occiso, Et contra Oryges fera ex orientem defixis contemplatur oculis, & adoratur vsque dum occidat; vt Lunaria auicula, quæ ex oriente eodem obmutescit, veteresque deponit plumas; vt Galerita, quæ ex oriente Arcturo fit muta, quod etiam facit in Procyonis exortu Luscinia, & Cocyx: vt Vireo auis, qui ipso die Solstitij peruolat, neque amplius conspicitur. Quid porro dicet, si lapides quoque animaduertent eadem lege teneri; vt Helites, qui Solem imitatur, vt Selinites, qui Lunam, vt Helioselenus, qui vtriusque naturam sequitur, vt Magnes, qui Cynosuræ, & alia propemodum innumerabilia, vnde mirifice illæ oriuntur rerum sympathiæ, atque antipathiæ, quarum pleni sunt Philosophorum libri. Veteres enim omnes Philosophi asserunt, neque insciantur recentiores omnes res Mundi naturales à stellarum radijs propriè

proprie illis dicatis peculiari caractere virtutis earum particeps insigniri, eamque suas vires in res, quibus fuerint hæ applicatæ, diffundere secundum eum ordinem, quo omnia inferiora superioribus parent. Hinc naturalis Magia, & de arcanis nature, atque mysterijs philosophia ab Aegyptiis excogitata, qua nihil aliud probare nituntur, & demonstrare, nisi in infimis latitare summa, & in summis infima, i. in Cœlo terrena modo cœlesti, in terra cœlestia terreno modo, & illis hæc parere. Tertium, quod in omnibus rebus sunt quidam igniculi latentes, atque femina harmoniæ, siue sensus, nam veteres dicebat *ἀρμονίαν σπείχειν τὸ πᾶν*, idest harmoniam omnia continere, & ipsum Deum appellabant *ἀρμονίαν αὐτῆ, καὶ τοῦ πατρὸς*, harmoniam sui ipsius, & vniuersi. Hinc præclare Antonius Mizaldus librum scripsit de harmonia Cœli, & Terræ, in quo multis in locis disputat in hanc sententiam, vt dicat ex Procli etiam auctoritate, quod cuncta hæc hymnos cōcinunt ad sui ordinis duces, sed alia intellectuali, alia rationali, alia naturali, alia sensibili tantum modo. Et profecto si quis posset (inquit ipse) audire pulsationem, quam singula in aere, in orbem efficiunt, vt solaris ad Solem, lunaria ad Lunam, profecto illum quendam eiusmodi sonum erga regem suum aptè compositum animaduertent, qualemcunque possunt res singulæ conficere. Et Macrobius ait, Musica capitur omne quod viuut, Viuere autem omnia, atque etiam lapides dicuntur tum generatim vita mundi communi, & propter particulam animæ mundanæ in ipsis quoque diffusam, vnde etiam vulgò quidam viuui lapides appelluntur, quod in illis sit maior uis nature viuentis, hoc genus pyritem vocat Plinius, tum singillatim anima terræ; Nam eo pacto se habent in mundano corpore, vt in nostro ad illius similitudinē effecto, dentes, ossa, vngues, pili, & similia, quæ licet sensu careant per se, tamen quia partes sunt corporis animati, diffunditur in illis quoque anima, atque vita, & dicuntur viuere, eiusdemque; uitæ instinctu crescunt,

scunt, & augentur: quod quidem ne quis mea esse putet somnia, vt proximo superiori confessu penè irridebant quidam Peripatetici doctissimi, Plotini esse sententiam sciat, qui in 4. Enn. 4. probat ex hoc Terram animā habere, & plantæ, & lapides cū illa crescant, ab illa extirpatæ non amplius augeantur; *ἀλλὰ αὐτῶγε τῷ σώματι τῆς γῆς, τι δίδωσιν ἡ ψυχὴ; ἔταυτὸν δ' εἰνομίξεν σῶμα εἶναι γῆϊνον; ἀποτμηθὲν δὲ τῆς γῆς, καὶ μόνον συνεχέει, οἷα λίθοι δεικνύουσιν ὡξ ἀνόμηροι μὲν ἕως εἰσὶν συνήρητοι, μόνοντες δ' ὄσον ἐτμήθησαν ἀφηρημένοι.* i. Sed ipsi corpori terræ quid tribuit anima? nonne existimandum est idem esse corpus terrenū diuisum autē à tota terra, & quæ toti cōtinuum permanet: vt lapides ostendunt crescentes quidē quandiu terræ radicibus hæret, orbatu verò, si euellantur à terra, illa vi crescenti. In quam sententiā Plotini præclare Theopollus lib. 5. ait. Conspicimus. n. per animā terræ viuere lapides, & metalla, quandiu fuerint cum terra complicata. quorum opinionibus suffragatur ad stipulator Hippocrates, qui in libro de natura pueri in hanc sententiā ita ait, Censeo terræ nascentia omnia viuere ex terræ humore, & qualem terra humorem in seipsa habet, talem etiam nascentia ex ipsa habere, sic etiam puer viuut de matre in vtero, & quali mater sanitate prædita est, talem etiam puer habet. In hanc sententiā multa vbiq; Marfilii, multa cæteri Platonici. Quod verò Mundus viuut, & spiritus, & animal in se vnum totum magis etiā sit, quam quoduis animal, & sicut in nobis inferiora membra à superioribus capiunt virtutem, ita in ipso mūdo, nemo audeat arbitror negare, cum tot sit in locis à Platone, & Plotino comprobatū (licet Theologi his non assentiātur) quod præclare Poetarum Plato Vergilius significauit in sexto Aeneid. cum de eo sic ait:

— *totamq; infusa per artus*

Mens agit at molem, & magno se corpore miscet. tribuit. n. mūdo artus, & corpus, quæ sunt animatiū. Quare merito Haly ex Ptolomei sententia eos deridet, qui diffidūt cœlestia viuere.

Quodq; lapides quoq; viuunt anima mundi, vt diximus, facile declarant actiones illorū, nam agunt celesti illa Mundi animæ virtute non solū in corpus, sed in spiritum quoq; nostrū, cum non solū intus assumpti, sed etiam extrinsecus si carnē attingant, aut cutem, caloreq; concepto suam vim depromant, celestē illam vim in eorum venis, partibusq; diffusam, atque latentē spiritibus largiuntur, qua se tueri possint ab aduersis, vt peste, veneno, & alijs, vt de multis lapidū generib. cōpertum est. quodq; id nō elementalī, sed cōlesti virtute efficiāt, argumento est ponderis ipsa paucitas, perexigua. n. quælibet particula perficit opus, formalis. n. virtus, vt multū agat, perexigua materiæ parte contenta est, materialis verò, vt multum agat, multā desiderat materiam, neq; solum agunt, sed etiā cōlesti illa virtute diuinant, vt Gagis lapis, quē Plinius asserit in Axinomantia à magis adhiberi, & nō peruri, si euenturū sit, quod aliquis optet. Hanc nostram sententiam de lapidū vita ex anima mundi hausta, & communi vita confirmat Philoponus ex Platonis sententia in 1. de anima, vbi Aristoteles Timæū citat de harmonia animæ, his verbis, *ἔδεν ἄμοιρον ζωῆς, ἀλλὰ πάντα μετέχει, τῆς ἀπὸ τῆς ψυχῆς τῆ παντός σὺνδιδομένης ἐλλάμψεως, ἢ ἀμυδρότερον, ἢ καθαρότερον κατὰ τὸ αὐτὸ μέγεθος, καὶ γὰρ αὐτὰ ἄψυχα μετέχει τινὸς ζωῆς καθ' ἑαυτὴν, ἔδυνάμεις τινὰς ἔχουσιν, ἢ θερμαίνοντα, ἢ ψύχοντα, ἢ ξηραίνοντα, ἢ ὑγραίνοντα ἢ τινὲς πικρὰ, ἢ κατὰ ἄλλας τινὰς δυνάμεις ἐνεργούντα, ἔ παραδόξως.* i. nihil est expers vitæ, sed omnia participant ex eo, quod ab vniuersi anima egreditur, lumine vel obtusius, vel purius, pro sua mēsurā vnumquodq;, etenim ipsa anima carētia participia sunt alicuius vitæ, secundum quam & vires quasdam habent, vel calefacientia, vel frigefacientia, vel exiccantia, vel humectantia, insuper mouētia, vel secundū alias potestates agentia etiam incredibiles. Declarant præterea lapidū vitam, atque significant arenæ, quæ coniunctæ natura sunt lapidibus, imò lapilli existimandę, illæ. n. (vt docti annotarunt, & Antonius Mizaldus

Mizaldus in paradoxis affirmat) repente in viua animantia, vt sunt ranæ, & huiusmodi alia, cœli suffragate vultu conuertuntur. Quinetiā non defuere magni apud veteres nominis Philosophi, qui dicerēt, & opinaretur lapides animā habere, quorū princeps fuisse Thales perhibetur, cuius meminit Arist. in 1. de anima, c. 2. *ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονόβουσι κινῆσθαι τὸ πλὴν ψυχῶν ὑπολαμβάνειν, εἴταρ τὸν λίθον ἔφη ψυχῶν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ.* Videtur autē & Thales, quemadmodum ex his, quæ de illo narrantur, constat, motiū aliquid animam opinari, siquidem lapidē dixit animam habere, q̄ ferrum mouet, quā etiam opinionem non vt longē absurdā recitat idem Arist. auctore Philopono, cum dicat eum, vt consuleret famæ Philosophi, & verecūdia, ne de tāto viro bene de philosophia merito parū consentanea diceret, reticuisse illam eius opinionē, q̄ anima esset aqua, cū ipse principium rerū omnium aquā diceret, quam postea Hipponi tribuit. Quartò sciendum, q̄ præparatione quadā, & quasi dispositione adhibita cōlestium corporū, atq; animarum (Platonice semper loquor) bona, atq; vis in hæc inferiora illorū influxib. exposita, & affecta deducuntur, & ipsi quoq; lapides, quāuis durissimi sint, aptissima tamē sunt materia ad capiendā, atq; tenendā cōlestia, & eis maximē parent, durissima. n. omnia sunt ad Cœlum maximē imbecilla, & quæ etiam duriora, eo maior est cœli conatus, & hoc ipso, quo videntur obsistere, animæ præpotentis magis ictibus sunt obnoxij: non secus ac lignū lana obuolutū non incisa lana gladio præciditur, & ipse gladius à fulmine frangitur intacta vagina, & aurum, as, & argentū etiam eodē fulmine colliquefit non eōsumpto, aut de solo loculo, neq; etiā ceræ signo confuso, quia virtus maximē agit in repugnantia. Cum. n. terra sit tantā punctum ad Cœlorū magnitudinē comparata, radij stellarū facillimā, & iōta oculi deferuntur ad cētrum, ibiq; maximē vim exercent suam, & lapides, qui maximē carnē laacent, & ex hoc densa sunt materia, quæ formi sunt mediū ipsum, atq;

centrum initio, sunt illis magis expositi, & vim ab illis accipere, & moueri etiã possunt, nō. n. anima carent illi radij, vt apud nos radij candelæ, atq; testæ, sed velut radij oculorū in viuis, vegetisq; corporibus (Cœlestia. n. corpora sensus habent, & præcipuè visum & si specie differentē à nostro visu, generali tamē natura congruū, natura. s. viua, perspicua, atq; lucida, vt demōstrat Plotinus lib. 4. Enn. 4. & Marfilius eius interpres) mirificā vim secum trahunt ex affectu etiã harmonico, & motu corporū rapidissimo, non tamen carente ratione, & musica, vt diximus. Et lapides ipsos à siderib. posse motum accipere, vel aliunde utpote anima terræ, declarat Selenites, qui nō solum figura, & coloribus Lunā imitatur, sed etiã motu, illam. n. vsq; subsequitur, vel potius cum illa circūfertur, declarat Magnes, qui vim quoq; alijs motū tradendi, & in alios trāsferendi accepit, quod etiã munus sortitus est ille lapis à Thianensi Apollonio, ut fertur inuentus, Pantauraq; appellatus, qui vt Magnes ferrū, sic trahit cæteros ipse lapides, & Adamas quoque, qui paleas pilos, & furculos trahit. & alius dictus Androdamas, qui uelut magnes ferrū, ita hic trahere dicitur argentū æs, & ferrum: argumento maximo est Helites gemma solaris, qualem scribit Hieron. Cardanus fuisse in manibus Pontificis Clementis VII. quæ aureolā habebat maculam, & iuxta Solis motū singulo die oriens, & occidens circūagebatur. Itē lapis ille Cyzici fugitiuus ab effectu appellatus, quem Argonautæ pro anchora usi ibi reliquerāt, & Cyziceni è Prytanæo (ita uocatur locus) sæpe profugū fixere plumbo. idē ostendūt molæ Versatiles Volsinijs repertæ, quæ spontè moueri in prodigijs inuētæ sunt, & statua illa Rauénæ à Seuerino Boethio (ut fertur) ita cōstructa, ut cum Sole conuerteretur, unde dixere regisolem, cuius meminit in sua Rauénati hist. Hieron. Rubeus, ostēdit Draconites. i. lapis ex Draconis capite erutus, qualem Florentiã aduētū dicit Ficinus, qui aceto inspersus mouetur in rectū, mox in gyrū, ostendunt alij quoq; lapides huiusmodi

uirtutibus

uirtutibus insigniti, quæ cū ex elementis constare non possint (ut isti dicunt Philosophi) consensuaneum est à uita, spirituq; mundi per stellarū, quibus sunt expositi radios proficisci, quibus nō secus ac sagitta à manu, & cognitione intorta sagittarij scopū petit, ita hi quamuis cognitione, & sensu nō sint præditi, diriguntur ab animatis stellis ad propria munera obeūda, & quemadmodū speculari uitrum imaginem quamcūq; oblatam refert, & paries oppositus uocē, quæ dicitur Echo, sic materia quælibet, & lapides eodem modo superis expositi subito superne patiūtur, cum agens sit potentissimus, potestas uidelicet, uitaq; diuina, ubiq; præsens, uirtutemq; patiēdo auferunt, uel potius illa redundat in patientē, ut ignis in sulphurē, atq; escam. Nā (ut Ptolomeus docet) stellarū uirtutes inferius deferūtur dustę lineis pyramidalibus, & rectis, quæ in ipsarū stellarum lumine formantur, quod lumen per lineas diuersas uetum specificas uirtutes ab ipsis stellis defert, quas rebus compositis hic cōmunicat, & in illis relinquit. Hęc autem præparatio fit per harmoniam, cū. n. coelum moueatur harmonia, harmonica sit ratione constitutū, & harmonicis motibus, atq; sonis omnia conficiat, meritò non homines solū, sed omnia inferiora, quæ illis parent, harmonica ratione ad illa capiēda præparantur. Quare quemadmodū ex certa herbarū, & uaporum compositione, & admixtione per artem medicam, astronomiamq; confecta conflatu cōmunis quædam forma, uelut harmonia siderū muneribus, & quasi dote ornata, ut in Theriaca, quæ mirificā habere uim existimatur aduersus aduentantē senectutem, atq; uenenū tribus in ea ad idem pariter cōsentientibus uirtutibus, cœlesti. s. per artificii opportuna admixtionis accersita, altera item cœlesti, sed partibus eius naturaliter insita, tertia demū elementalī. sic ex tonis primo quidē ad siderū normam delectis, deinde ad eorūmet exemplar, & conuenientiā inter se compositis, cōmunis quasi quædam harmoniæ forma colligitur, & in ea cœlestis etiam uis suboritur, cœlesti

lecti illa huic similiter temperate respondenti harmonie, quod naturaliter contingere voluit. è Cælo lãbicus; atq; Plotinus nõ fecus ac ex cithara neruis reboatus, siue tremor, vel ex opposito pariete respõdet Echo, quæ quidẽ virtus cœlitus deuocata, mox possit animos flectere, delinire, ad iram impellere, & mouere, rursumq; sedare, & cohibere, vt de Timotheo cõstat Alexandrũ ad arma subito incitate, eũ dẽq; mutato cõcentu reuocare, quæq; etiã saxa trahat, & siluas, vt fecit Orpheus. q̄ possit et morbis mederi, qui nulla medicina sanari possint, vt Democritus assererat, & Theophrastus, Pythagorasq; re ipsa cõprobauit, qui multos varijs morbis tam corporis, q̄ animi, Musica dicitur ad sanitatẽ reuocasse, vt Terpander, & Arion Methimneus, qui (vt scribit Boethius) Lesbios cantu sauarũt, & Ismenias Thebanus, qui Bœotios ischiadico laborãtes morbo, cõcetu liberauit, quod et cõfirmat Athenęus lib. 14. vbi autumat id fieri *Ἐρμῆσι ἀρμονία*, Phrygia harmonia ex Theophrasti sententia, quod etiam à Theophrasto memoriæ proditũ affirmat Plinius. Xenocrates modis harmonicis lymphatos curabat, Asclepiades Medicus phreneticos eadem ratione restituebat, & Dauid Rex in sacris libris Saul ab insania reuocabat harmonia. Et in Apulia tanti Phalangio stupent omnes, semianimesq; iacent, donec (vt recitat Ficinus) certũ quisq;, suũq; sonũ audiat, tunc. n. saltat ad sonum aptẽ, sudat deinde, atque cõualescit, de hac vi Musica Martianus in nono lib. sub ipsius Musicę profopopœa sic ait: Perturbationibus animorũ, corporisq; morbis medicabile crebrius. carmẽ in sonũ, nam phreneticos symphonia resanauit. Quod Asclepiades quoq; Medicus imitatus, cũ consulentib. vrbiũ patribus plebis incõdita vulgus infremeret, seditiones accẽsas crebrior cãtus inhibuit, ebrios iuuenes, porindeq; improbius petulãtes Damon vnus è sectatoribus meis modularũ grauitate perdomuit, Quippe tibicinem spondẽm canere iubens temulentę perturbationis dementiã infregit. Quid afflictionib. corporeis nõne assidua

medita-

meditatione succurrũ febrẽ curabãt, vulneraq; veteres cãtione, Asclepiades itẽ tuba sordissimis medebatur, ad affectiones animi tibias Theophrastus adhibebat. Ischiadas quis nesciat expelli aulica grauitate? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat, Thaletẽ Cretẽ sem citharę suauitate cõperitũ est morbos, ac pestilentia fugauisse, Hierophilus agrorũ venas rhythmorũ collatione pẽsabat. Difficillimũ autẽ est agnoscere quibus stellis quales potissimũ toni respõdeãt, quibusve sideribus, aspectibusve cõsentiãt, sed tũ diligentia, & attentione, ac studio, quo nihil nõ assequimur, tũ diuina etiã ope, & nutu cõsequi quis põt, vt Andromachus in Theriaca cõponenda, qui post summã diligentia (vt Galenus, & Auicena cõfirmãt) diuini numinis auxilio est illius virtutẽ assecutus, cũ. n. in aliqua re p̄clara, & humano generi necessaria, siue peritili, quantã in ipso est, dederit operã homo, vt conficiat rẽ, quod restat ad perfectionẽ Deus Opt. Max. absoluit, & quasi elargitur, ne spe sua, tot incassum fuis laboribus, fraudetur homo. Tres autẽ dicũt Astrologi esse regulas cognoscẽdi conuenientiã tonorũ cũ sideribus teste Ficino. prima est indagare, quas in se vr̄es, quosve ex se effectus quælibet habeat stella, sidus, & aspectus, quę ferant, quę auferant, atq; in sonis, & verborũ significationibus hæc inferere, reicere quę auferant, & detestari, probare verò quę ferant. Secunda considerare, quę stella, cui loco, vel rei, vel homini maximẽ dominetur, deinde obseruare qualib. passim sonis, atq; cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmonie quælibet à natura res sit constituta. i. qua proportione, & quomodo, vt ipse similes quãdam musicus adhibeat, vnã cũ significationibus, quę siderib. eisdẽ studet exponere. Tertia animaduertere situs, aspectusq; stellarũ quotidiana nos, & sub his explorare ad quales potiss. sermones, cantus, motus, saltus, mores, actus incitari homines, & res singule, ad quos effectus soleant, vt similia pro virili in cantibus adhibeat, & imitetur cœlo simili placituris, similib; suscepturis influxũ.

nam

nā sonus quemadmodū & cātus, est omniū potētiss. imitator, qui omnia humana imitat, & adeo uehementē, vt ad ea agēda tū cantantē, tū audientē impellat. Eadē quoq; virtute quādo cęlestia imitat, hinc quidē spiritū nostrū, resq; alias ad cęlestē, inde verò influxū ad spiritū prouocat mirificē, & cuiūq; stel-
le respōderint, vel secundū eius significatū, tū ēt secundū ima-
ginationis affectū, virtutē trahit in cantantē. Quatuor autē pla-
netę in Musica cōcētus regūt Apollo, Iuppiter, Venus, & Mer-
curius, sed à primo. i. Apolline tota Musica depēdet, quare illi
quoq; est tributa. Reliqui verò tres quatenus cū illo concor-
dāt Musici sunt, & voces habēt solū, nō cātus. Hos igitur qua-
tuor sibi cōcilians Musicus, & cōgruos adhibēs concētib. eo-
rū sonos efficit, vt cū corū more opportunē canēdo, & sonan-
do clamet, respōdeāt protinus, vel instar Echo, vel sicut vnifon-
nū in cithara tremit, quoties vibratur altera chorda eodē tem-
perata concentu.

CAPVT VII.

*Septem ille rationes explicantur, quibus Orpheus verē potuerit sa-
xa trahere, prima Musica vi, in qua agitur de cęlesti virtute
trahenda, secunda cantu, in qua de verborum potestate affe-
rūtur multa, tertia Astrologia, quarta figuris, in qua, de earum
apud antiquos opinione, et vi, quinta vi eximia natura, in qua
plurima afferūtur de prerogatiuis naturę datis tum speciebus,
tum singularibus, & indiuiduis; sexta Magia, siue Fascino, in
qua nonnulla his artibus fieri solita cōmemorantur, & septem
modi ponuntur, quibus demones fallunt huius artis scēlatōres;
septima vi admixtionis, in qua multa, & quinque potissimū
genera cōstituuntur admixtionis naturalis, totidēq; artificiosa,
& in postremo laudes attinguntur Summi Pontificis Xysti V.
eiusq; nouum ex nomine ductum Hieroglyphicum explicatur.*

SED tandem iactis fundamentis quęstionis propōsitę
ad rē nostram accedamus, hac igitur rationē dicimus
potuisse Orpheum saxa, & siluas trahere, q̄ cum esset optimus
Astro-

Astrologus, idemq; Musicus vtramq; perfectissimē callens
artem, ita opportunē temperaret, & misceret sonos, vt cęle-
stium siderū, quam optimē ipse intelligeret, imitaretur harmo-
niam, & eam ad hanc ita prouocaret, vt eorum omnem in se
traheret, ac deuocaret influxum, atq; vim, qua fretus quęcūq;
vellet, pulsando traheret, ac deliniret. Vel dicēdum, q̄ cū opti-
mē noscet, qua proportione, & quo concentu vnūquodq; ef-
fet à natura cōpositum, cuiq; stellę pareret, essetq; subiectum,
musicales rationes eisdem accommodans, & stellis earum ad
motum alliceret inanima per vim stellarum, quā in illis laten-
tem externa hac harmonia, quasi produceret, nō secus ac fer-
rum ex silice latentē ignem excudit, vel flammam flatu follis
abditā prodit, aut velut acetum literas hirci adipe inscriptas
lapidi, quę sic cęlātur, vt nō cernātur, educit, & facit eminere;
vel ignis succo cepe exaratas literas non apparentes quasi de-
tractis aulais in Theatro spectandas prębet, vel postremo, vt
scopę, & arbuti tactus rabiem excitat cōsopitam. Vel etiam, ea
de causa id factū possumus dicere, q̄ animā Mundi à summo
illo Opifice harmonicis numeris cōpositam, excitaret harmo-
nia, qua valde illa delectatur, adeo vt cum illa in omnib. insit
rebus, & vigeat, vt Platonici omnes volunt, & Plinius videtur
confirmare lib. 2. vbi causam miraculorum non aliam afferri
posse dicit, quam diffusę per omne naturę subinde aliter, atq;
aliter numen erumpēs; secundum illas ipsas rationes, seu pro-
portiones, quibus in quibusque rebus inest, harmonia excita-
ta, ad motum impelleretur, quem ipse voluisset, ad quod respe-
xisse videtur in 8. Thebaidis Statius, qui ait:

— duras animantem Amphion a cautes.

id est, animam mundi, quę in illis erat mouentem, vel animam
terre, qua diximus quoque viuere lapides, & similiter Clau-
dianus de trib. Hon. Conf.

— Impando linquis vultu Rhodopeia saxa

Orpheis animata modis — Vel etiam dicendum, q̄ ab ea

mundi anima sibi per mundi ipsius spiritū conciliata vim mouendi inanima per neruos acceperit. nam sicut in nobis animę nostrę virtus per spiritum adhibetur mēbris, qui est uapor quidā sanguinis (vt quidam putant) subtilis. quasi anima, ex quo vicinitate decepti Epicurei quidā, hunc esse animam arbitrati sunt. sic virtus animę Mundi per suum spiritum diffunditur, hic autē spiritus animalis semper ab anima mundi quasi interioris vitę propago spirat, & pullulat, sub forma quadam animę proxima, effector omnium, & seruator, & omnium alimentum, quinta essentia dicitur à quibusdā, à Cicerone quinta natura nō nominata (vt ipse inquit) magis, quam nō intellecta Coelum à multis appellata, non circumfusum modo, sed omnib. infusum, cęlumq; cęlorum (vt ait Marsilius) à quibusdam animale lumē, ab alijs ignis cęlestis existimatur, de quo Verg.

Ignis est. ollis vigor, & cęlestis origo.

est autē hic ignis solus, purusq; ignis, neque vim pati, neque inferre assuetus, mirificē lucēs, & suauissimo calore enutriens, ab alijs cęli substātia dictus, ab alijs etiā mundanę animę verbum, ab alijs eiusdē oculus. Est autē hic spiritus inter corpus tractabile, & ex parte caducum, atq; fluxum, & ipsam eius animā, cuius natura longissimē abest à corpore, & est quasi vinculum, atq; nodus vtriusque, & inest vbique, sicut inter animā, & corpus in nobis, talis. n. spiritus necessario requiritur tanquā intercessor, & medium, velut etiā esca, atque fomes, quo anima diuina adsit corpori crassiori, & vitā eidē largiatur, cū fit vtriusque particeps nature, est enim tenuissimum corpus quasi non corpus, & quasi iam anima, & è contra quasi non anima, & quasi iam corpus, & ipse vbique viget, & omnium est auctor motionum, de quo Vergilius, *Spiritus intus alit* — hic autem spiritus ab anima rationali facillimē suscipitur, & hauritur, vt ex Plotini doctrina Marsilius affirmat, & maximē virtus animę mundanę illis infunditur, qui huiusmodi spiritus plurimū hauserint: est. n. hic spiritus tanquā imago animę quemad-

quemadmodum anima ipsa est intelligentiæ, quare quemadmodum anima totidē habet rerum rationes, quot ideę sunt in mente diuina (Platonice semper loquor) rationes inquā feminales diuinitus sibi datas, sic spiritus eodē pacto totidē habet quot anima, rationes, & eodē quasi intercedente, ac ministro, totidem efficit species in materia, & singulæ species per hanc rationē feminalem propriæ respōdent ideæ, facileque possunt quęlibet species per hęc, intercedente spiritu, aliquid illinc accipere, cum per hęc illinc eodē ministro sint effectæ (licet aliter sentiāt Theologi, sed nos nunc Platonice loquimur, vt sumus ab initio professi) quare si alicui speciei, vel indiuiduo ritē adhibeātur multa, quæ sparsa sunt, sed eidem ideæ conformia, & cōuenientia, plurimum spiritus hauriet, & quasi cōbibet illa materies, & statim illo auctore in materiā ita affectā, atq; paratā singulare munus ab idea trahetur, velut ad lignū per sulphur dispositum facillimē flamma deducitur, & si per materialia id præstari potest, vt s. anima mundi ab illis quasi alliciatur, quod Mercurius, Plotinus, & Iāblicus confirmant, & ceteri omnes, multo magis anima rationalis, quę magis est illi cōsentanea, & maiorē mundani spiritus copiā haurire diuersis rōnibus potest, quare nihil videmus hominib. denegatum, nihilq; tandē aggressos, quin summo adhibito studio, & industria animę mundanę opera adiuuāte, & quasi inchoatū opus sua perficiente diuinitate, atq; potestate fuerint assecuti, qđq; èt inanimis rebus motum tribuere potuerint, & possint, facile declarat domesticum, & vulgatis. Horologij exemplum, ac testimonium, in quo durissimo omnium rerum metallo, nempe ferro, videmus perpetuum quasi motum certa ratione assignatum, vt nunquā conquiescat. quod nisi diuino nutu humanis fauenti operibus, & industriæ factum esse arbitramur. Et licet ad primæ rationis & causæ fundamentum satis esse ducimus.

De cantu verò, quē secundā esse causam diximus, eadē est ratio, & quo pacto diximus trahi potuisse sonis illā cęlestrem

vim, ita etiã cantu potest; & cum de illis sit dictum, de utrisq; dictum, illud tamẽ addendum, q̄ verba etiã per se ipsa maximã vim habet, ad miranda quẽdã efficienda, præter.n. Plotini testimonium, qui ea sub Magia locat, de qua suo loco, comperimus ex scriptorum monumẽtis multa verborum facta esse virtute miracula, licet hæc omnia ex Theologorum præscripto ad Dæmonum fraudes sunt referenda, qui fallere homines hac ratione uoluerunt, Apollonius manes Achillis uerbis dicitur euocasse, & Origenes cõtra Celsum asserit in uerbis certis certã, magnamq; vim inesse, idẽ cõfirmat Synesius, & Alchindus de Magia differẽtes, & horũ opinionioni subscribunt Zoroaster, & Iamblicus, atq; alij cõplures; Ephesios tradunt scriptores quosdã habuisse uoces, siue literas, quas secum scriptas ferentes, uel alio pacto adhibentes, semper voti cõpotes fiebant, ut quod Suidas de Ephesio cum Milesio certãte scribit, qui cum triginta uicisset, iussus tandẽ deponere literas, quas in talo habere fuerat deprehensus, facile uictus est, unde natũ prouerbiũ Ephesie literæ, de quo Hesichius, & alii cõplures. Cato prodidit luxatis mẽbris carmen auxiliari, & idẽ in re rustica, in curãdis belluarum morbis aliquãdo barbaris uti uerbis suadet, ut .c. CLX. Marcus Varro podagras curari carmine, & uerbis prodidit, ut asserit Plinius lib. 28. Veteres legimus carmina quẽdam adhibuisse cõtra grandines, & contra incendia, & annalium monumẽtis traditum, quibus uerbis antiqui fulmina arceret, uel impetrarent, & leges adhuc extãt de procurandis, & expiãdis fulminib. Sacerdotes coeli fulgura regionibus ratis tẽperãto &c. Q. Serenus Medicus tradit his duob. uerbis Abraca cabra scriptis, una sẽper detractã litera, donec in a desinãt, & pyramidis figurã efficiant, sanari febrim hemitritẽam, sic.n. ait, *Inscribis chartæ, quod dicitur Abraca cabra*

Sapius, & subter repetis, sed detrahe summam

Et magis, atque magis desint elementa figuris,

Singula quæ semper rapies, & cetera figes

Donec

Donec in angustum redigatur litera conum,
His lino nexis collum redimire memento.

Attalum affirmare tradit, q̄ si quis scorpione uiso dicat Bud; eum illico impediatur, ne ictus suos vibret, M. Seruilius Nonianus ad lippitudinis morbũ auertendum gestabat chartã duabus literis Græcis inscriptam Π & Α, linoq; ex collo pendente, eamq; cum nominaretur lippitudo, subuertebat, & sic lippitudinem se vitare arbitrabatur, quamuis Theologi (ut dicebam) hæc omnia contemnant, & damnent. & Homerus affirmat profluuium sanguinis in vulnerato Ulyssẽ inhibutum fuisse carmine, sic enim ait in T Odyss.

Ὀτειλιῶ δ' ὀδυσσεὺς ἀμύμονος ἀντιθεῖοιο
Δῆσαν ὄπισσα μῆλως, ἐπ' αἰοιδῆ δ' αἶμα κέλαρον
Ἐχέτον. — idest,

*Vulnera Semidei, præstantisq; optime Ulyssẽ
Inuoluunt pannis, mox ater carmine sanguis*

Comprimiuntur — Et Pindarus in Ode 3. Pyth. ubi de Aesculapio loquitur, quem dicit omnigenis morbis mederi solitum, alios alijs medicinarum generibus curando, inter ea primum enumerat carmen ἐπαιοιδῶ. ait enim,

— λύσας ἄλλον ἀλ-

λοίων ἀχέων

Ἐξαχθ. τὲς μὲν μαλακῆς

Ἐπαιοιδῆς ἀμφέπων,

Τὲς δὲ προσανέα πί-

νοντας ἢ γῆρας περιάπων πάντοθεν

Φάρμακα τὲς δὲ τομαῖς ἔσασεν ὀρθῆς.

idest, liberans aliũ alijs morbis eripuit, nonnullos mollibus incantationibus tractãs, quosdã verò lenia pocula bibentes, uel mẽbris circumponens vndiq; medicamẽta, quosdamq; etiam sectionib. erectos incedere fecit. Hinc miranda quẽdam fieri prædicant Poetæ à Magis, & Veneficis, siue Sagis uerborũ, & carminum virtute, quæ passim leguntur in Vergilio, Tibullo, Propertio,

Propertio, Horatio, Ouidio, & alijs, Lucanusq; pluribus in 6. vbi Ericthonis veneficæ potentiâ, moresq; describit, quâ etiâ ibi dicit animâ in quoddam defunctû corpus reuocasse, vt sibi quid esset apud inferos de Pompeio statutum, demonstraret. Sed hæc fabulosa, quæ tamē ipsa originē duxisse ab aliquo pri mordio veritatis Philosophi arbitrantur, multaq; narrantur à scriptorib. magicis verbis esse facta miracula, vt de Tauro prostrato verbis in eius auriculâ prolatis à Mago, vt de pane con ceptis literis inscripto ad inueniendû furtum, vt de ponderib. grauissimis digito subleuandis carminis vi, vt de ferocitate equorû domanda, & canum etiâ latratu inhibendo verborum virtute magicorum, & alia prope infinita, quæ tum apud anti quos reperiuntur, tum apud recentiores, atq; nostrates etiam Theologos, qui de Magis, & Veneficis scripserunt, quæ tamen omnia demonû fraudib. (vt diximus) tribuēda. De Astrologia quoque, quâ tertiâ in his enumerauimus causis, superuacaneû est dicere, nã dictum superius est ad Musicam pertinere, & ex vtriusque coniunctione, vel potius illius ad hanc accommoda tione, cœlestem illâ vim potuisse deduci, quæ moueret inani ma, nam (vt præclare Plotinus affirmat) superiora facilè mouent inferiora, adhibita præsertim harmonia, & ex vniuerso in partes agunt. Ptolomæusq; affirmat sapientem Astrologum, sic astrorum opus adiuuare posse, vt agricola terræ virtutem, nec aliter cœlestia terrenis commiscere potest, ac ille insitio nis sciens vetustate confectis truncis recentem inserit furcu lum, naturasque etiam arborum mutat,

Nam sæpe alterius ramos impunè videmus

Vertere in alterius, mutatamq; insida mala

Ferrepurum, & prunis lapidosa rubescere corna. Et Albuma far in eandē sententiâ dicit cœlestia ita prudētiæ nostræ vsui fu bijci, quemadmodû herbæ medico subministrât, tradūq; nõ nulli, & asserūt animi nostri sensus, cõceptionesq; reddi posse volatiles, corporeosq; vi imaginationis, eosq; pro sui qualitate ad sidera,

ad sidera, & planetas ferri, qui rursus planetarû virtute affecti, & corroborati descendant nobis obsecuturi in his, quæ volu mus, & de hoc attractu intelligunt Poetæ, cû dicūt (vt Horat.) refixa Cælo deuocare sidera, sed hæc magis ad Magum perti nent, de quo infra, quæ tamen oportet esse Astrologum, & è contra Astrologû hæc tentantē Magum. Quarta causa refere batur ad numeros, atq; figuras. Fieri igitur potuisse dicimus, ea ratione, vt cû concētus per numeros, proportionēsq; suas vim habeat mirabilē, ad vnūquemq; spiritum, animû, atq; cor pus mouendû, sistendû, varioq; pacto afficiendû, proportio nesq; ex numeris constitutę quali figuræ quædã sint, velut ex punctis, lineisq; factæ, sed in motu, Orpheus similes per pro portiones musicas, & numeros efficeret figuras cœlestib. figuris, quæ similiter se habēt ad agendû suo motu, vt musicales, & harû figurarum accõmodatione ad cœlestes, illarû in has vir tutē deuocaret, qua quæcunq; vellet efficeret. Vel fortasse vis illa fuit in ipsius lyre figura ad cœlestis lyre figurâ cõformata. id. n. præstitisse superius Orpheum declarauimus, cû lyrâ dixi mus ad cœli harmoniâ significandâ ab eo fidam, omniû pla netarû, fauoribus, & aspectuû benignitate cumulata, Apollin isq; potissimû, qui Musicâ in astris regit, & Mercurij, qui illâ adiuuat, quare ab illis inuētâ veteres Poetę finxerūt, & ipsum Orpheû potissimû ab Apolline eruditû tradiderunt, & ab illo accepisse ipsam lyrâ, quæ signēta inde duxerūt fortasse origi nē, qd Orpheus lyrâ fabricasset (vt illorû temporû ferebat su perstitio) in ascēdēte Apollinis, dū lyræ signû esset ingressus, & oēs omniû stellarû fauores ad illâ adiuuandâ cõgregasset, est. n. Apollo in superiori corpore, quod in nostro cor, quod omniû membrorû virtutē vnum habet, quare Cicero eû ap pellauit Ducē, & moderatōrē reliquorum luminû, & quando Sol est aliquo signo, tūc maximè illud viuūt, cæterisq; domina tur, & præ cæteris suos fortitur effectus, vt dicunt Astrologi. Quod aut figuræ aptissimæ essent ad cœlestiū vim deuocandâ, omnium

omnium veterum Philosophorum scripta testantur (licet nos ueritatis cultores meras esse nugas cū Theologis, & somnia credamus) ait antiquos sapientes cōsueſſe conſtruere quaſdā imagines, quādo planetæ ſimiles in Cœlo facies, quaſi exēplaria inferiorū ingrederētur. Quod Haly confirmat, qui dicit in Aegypto ſuis temporibus factum, vt ſigillo ſcorpionis in lapide Beltzaar impreſſo, quando ſcorpij ſignū Luna ingreditur, impreſſoq; thuris figurę, dataq; ea ei in potū, qui fuerat à ſcorpione demorſus, ſubito is cōualuerit, idē dicit imagines à quibusdā eſſe confectas eodē artificio, atque industria, quæ mouerentur, qualem ab Archita neſcio quo pacto effectam legimus, licet hanc ad artem mechanicam referre poſſumus, & inter machinas, quas Gręci dicunt *αὐτοκινήτες*, de quibus Heronis extant duo libri, & multa à veterib. hoc pacto fabricata comperimus, quales & Trimegiſtus ait Aegyptios ex certis Mundi materijs facere conſueſſe, & in eas opportunē animas dæmonum ſolitos inducere. Albertus Magnus autumat quoque imagines ritē ab Astrologis conſtitutas virtutem, effectumq; acquirere à figura cœleſti, & mirificos earum perſequitur effectus ab Astrologis fieri conſuetos per imagines, idē comprobat Petrus Aponenſis, qui dicit medicum per imagines ſanare poſſe ægrotū, qui etiā narrat regionē quandā, ad vaſtatem redactā vi imaginis à Phedice quodā Astrologo fabricatę teſte Thebith; Porphyrius quoq; Proclus, Iamblicus, atq; Synefius confirmant; Arabesq;, & Aegyptij in ea ſunt ſentētia, vt arbitrentur in imaginib. aſtronomica ratione, magicoq; artificio fabricatis ſtellarū ſpiritus poſſe includi, & mirāda effici, & multi tradunt Astrologos tam Chaldæorum; quā Aegyptios conatos fuiſſe dæmonas per harmoniā in ſtatuas ſiciles trahere, & quosdā etiā feciſſe ſtatuas futura diuina, & prædicentes, quod tamē nefas eſſet credere, id. n. fieri poſuiſſe negāt Theologi (vt D. Thomas) per ſimplicē ſtellarū influxū, ſed ſi aliquando acciderit, malorum dæmonū aſtu id factum

factum autumat, vt ſuis cultorib. obſequerētur, tandēq; deceptos perderēt; ſed cœleſtium influxū, & vim per has imagines legitima Astrologiæ ratione conſtructas, & naturalia quædā bona attrahi poſſe minus impiū concedere, ſaltē quātum herbis, aliave ratione præſtari poſſet. & ſi per materiales figuras id fieri licet, multo magis per mathematicas credendū eſt, cū in rerū ordine mathematicę phyſicis præcedāt, tanquā ſimpli- ciores, & minus alienæ opis indigē. quare etiā proprietatē habere dicuntur indiuiduā, propriāq; cum ſpecie, & cum ideis in mente regina mundi coniunctiōnē. Quod minus mirū fortale videbitur ſi id quod ad manum, & in promptu eſt omnibus, vt experiri poſſint paulo attētius cōſiderauerimus, q̄ ſ. ſ. figura ſpecularis, lenis, conuexa, & nitens, Cœlo cōſentanea, ob hoc ipſum propriē munus, tātum cœleſtis accipit uirtutis, ut Solis radios cumulatiſſimē recipiat, & ſolida ēt queq; ad centrum è regione collocata repēte exurat, licet hæc omnia Concilijs, & Pontificum decretis prohibita nobis ſint, & exerceri ſanctiſſima lege non poſſint. Quinta cauſa, qua id fieri po- tuiſſe dicebamus ab Orpheo erat vis eximia quædam naturæ, ſingularisq; virtus, qua id ſolus, vel cū paucis poſſet efficere. nam videmus naturā ita eſſe aliquando beneuolam alicui homini, vt diuinas quaſdā illi tribuerit poteſtates. & ſi velimus annales percurrere, atq; historias infinita poſſim afferre testi- monia, & exēpla, quibus ne longus ſim nimium ſuperfedebo, ipſa. n. natura in effingēdis hominib. vtitur adminiculo ſtellarū, & ſepe indiuiduo dotes tribuit tam præſtātes, quā ſolent eſſe in ſpeciebus, quaſdamq; poſuit inter ipſas ſpecies propor- tiones, & ſimilitudines, ſiue (vt Peripatetico vtar verbo) Sym- pathias, quaſi eſcas, alliciendæ vnius ad alterā, quibus res con- iunguntur, & quaſi eodē naturæ inſtinctu lætantur, & contra quaſdā etiam antipathias, & diſſimilitudines, quibus alterū ab altero lōgiſſimē ſegregatur, quæ qui cōſiderabit facile in eam descendet opinionem, vt nihil putet eſſe naturæ denegatum.

& his miraculis vehementer delectari, & singulis rebus quandā quasi coaguli vim, & attrahendi aliquid sibi non dissimile quasi escā, reiiciendiq; aduersa facultatē addidisse. In medicis Rha barbarū cholera trahit, colocynta, & agaricū, & albus eleborus, euphorbiūq;, ac coccū Ganidiū pituitā, crocus cor, eupatoriū, spodiumq; iecur, spica, muscusq; cerebrū, & adamas, & alliū magnetē ligant, magnes ferrū attrahit, & etiā magnetē, vt testatur Fracastorius, quāuis Ficinus neget, adamas, & electrū, siue succinū pilos, & furculos, pātaura lapides, oculi ictus acerrimos creat amores, rubēs oculus inficit intuentē, oscitātē alio oscitamus, alioq; acerbi aliquid edēte saliuā alteri in os profilit, speculū intuens inficit femina, quā mēstruo laboret, & eadē si nudata segetē ambiat, erucas, ac vermiculos, scarabæosq;, ac noxia alia auertit, facitq; decidere, teste Metrodoro Seepso, eadē nouellas vites cōtactu in perpetuū lædit, rutæ, atq; hederæ interitū affert, illico apes tactis aluearib. fugat, lina cū coquuntur, illius præsētia nigrescūt, acies in cultris tonsorū hebetatur, æs cōtactu virus, & æruginē cōtrahit, eque grauidę vel solo aspectu etiā procul abortū patiuntur teste Plinio, canes eius gustato mēstruo sanguine in rabie aguntur, & insanabilis est morsus; eadē foemina grauida tactu statim signat nascituri infantis mēbrū rei desideratæ nota, eiusdē capilli si cremētur, odore serpentes abigunt; vestis, quæ fuerit in funere, nō attingitur à tineis, serpentes ægrè præterquā leua manu attrahūtur, quernis eadē frondib. cōtactę moriūtur, & Ibidis pēna sistuntur, quæ etiā penna crocodilū reddit immobilem, contra eadē est hominis saliuā ieiuna, eadē fraxini umbrā fugiunt, & caneros; tinnitu aurīū præsētimus eos, qui de nobis habētur sermones procul, brassica cyclamino opposita exarescit, cicuta vinō insperfa interit, filix arundine obsita vanescit, & cōtra hārūdo filice, olea in quercus scrobe posita moritur, eadē meretricēs odit, quare à meretrice plārata fructus non edit, sed arefcit, contra virgineā amat manū, quare à

veteribus

veteribus sacra dicebatur Palladi, quæ virgo est, eiusdē naturę smaragdus, & agnus castus, qui libidinē fugant, vitis suis pāpinis brassicā nō cōplectitur, odit quoq; raphanū, & hederam, brassica iuxta rutā sata arefcit, formicæ fugiunt organū, alama vespertilionis, & cor vpupæ, oues apiū raninum, quod illis lætale, & ideo gerunt piētū à natura in hepate, caprę ocymum, elephas grunnitū suis perhorrescit, stellio visu scorpionib. pauorē inducit; illorū morsum mures sanāt superpositi, pantheræ iure gallinarū inunctos nō attingunt, scorpūs, & crocodilus se mutuo perimunt, caseū ex coagulo mustellæ cerebro im mixto factū mures nō attingunt, nec timet ille vetustatē, vnquāve corrūpitur, otis auis viso equo auolat, ceruus viso ariete, & vipera reformidat, hienæ pelle armatus (vt tradit Horus) si quis per medios hostes inceserit à nullo lædetur, faces ardētes timet leo, lupus nō enses, sed tinnitū, & saxa, coluber nudum hominē timet, quem vestitū insequitur, pœonia caducū morbū sanat, icterus, siue galgulus auis ictericiū morbū attrahit, & visum sanat hominē, vipera arundine tacta stupet; idem fagi ramulo cōtacta patitur, platani folia abigunt, vespertiliones, eryngiū ore capræ sumptū totum sistit gregē, alliū, & cepe lachrymas eliciunt, piper sternutationē, interfecti hominis cadauer corā interfectore sanguinē fundit, cuminū cū maledictis, & probris satū lætius nascitur, & pulchrius; ruta, & alyfsū in domo suspēsum, teste Dioscoride, valet cōtra fascinū, idem præstat hyenæ & coriū catochitis lapis, quo vtebat Democritus, officulū in dextro latere rubetę amorē inhibet, chamaleōtis iecur amatoria dissoluit, teste Democrito, villus in cauda lupi viuenti præreptus virus habet amatoriū, radix herbæ dicte centumcapita, si mas contigerit viro, efficit amabilē, hac usum fuisse Phaonē narrant, & ideo tantopere adamatū à Sappho, eandē vim habere tradunt nōnulli Ayrotum herbā, & Cata-nancem in Thessalia orientē, itē Amorem cōciliare achatem lapidē auctor est Orpheus, vt in carminib. de achate legitur,

D d 2 idem

idē eodē auctore ex Plinij testimonio præstat sagitta ex corpore educa, si anteq̄ terrā contigerit, cubantibus subijciat, chelonia herba diuinare facit, & theagelida herba in Syriæ Libano, Cretæ montibus. Babylone, & Sufis perfidis nasci solita, epota à Magis diuinatores reddit; torpedo marina tacta est procul per virgā manū subito obstupescit, phalagia ictu est occulto spiritū, animūq; repētino stupore permutant, rabiosus canis idē facit nō apparente est morfu, scopa, & arbutus leuissimo tactu venenū, & rabiē excitat, fulmē aurū liquat sine loculi offensione, & ferrū frangit intacta vagina, vinaq; absomit vase nō læso, ficus taurū furētē sibi alligatū facit mitescere, cucumis recuruatur oleo supposito, adamas hircino sanguine solū mollescit, mala medica pane insperso flaccescūt, tacto vnifono in lyra, resonat statim altera chorda similiter tēperata, echeneis pisciculus remora ab effectu dictus nauim sistit, catablepa animal hoīem ad mille passuū cōspectū interficit, pyxis illa nauigatoria ignotū veterib. naturæ miraculū extremū perpēdiculum tēperati maguete ferri semp ad Polos cōuertit, in tāta celi intercapedine, atq; interuallo; Aquilarū pēnæ alias pēnas dissoluunt, pulfato lupino tympano, ea dissoluunt, q̄ ex agnino corio sunt cōflata; Leo ferocissimū animal perhorrescit galli cantū, idē gallus vix natus equū, elephātūq; nō timet, sed miluio cōspecto cōtremiscit, & refugit; aliaq; infinita in reb. natura miracula, & sympathias posuit, q̄ omitto, cū nimius in his fortasse videri possim. sed aliquis dicet hæc ad species pertinere, nō ad indiuidua, & p̄sertim ad hominē. sed iā diximus solere plerūq; naturā indiuiduis, vt speciebus. quasdā speciales qualitates addere, atq; naturas. Et ne ab hominis specie recedamus, multa de singularib. hoīb. recēsent. Apud Illyricos, & Triballos familiæ quādam iratis oculis hoīes ferūtur interemisse, nulla vi externa adhibita, idē facere quādam feminae in Scythia cōsueuerūt Bithiæ vocatæ; & in singulis oculis binas pupillas habētes, teste Plinio. ad quō respexit noster Academicus Erasmus Valuasofonius vir eruditiss.

Poetaq;

Poetaq; inter Hetrufcos nostri tēporis meo iudicio Princeps, vel certē nemini secūsus, in 4. Lāciloti, vbi describēs veneficā ait, *Raro, & bianco hauea il crin, la fascia rea,*

Bioco lo sguardo, & doppie le pupille,

Onde fascino uscira, ch' à poco à poco

I bambini struggea qual cera al foco. Eiusdem naturæ

in Pōto Thibiorum scribit esse genus, qui præterea mergi non possint, ne veste quidē degrauati. Hirpinæ familiæ teste Strabone, & alijs quā plurimis, ignē calcabant inoffensæ ad Soractem, quorū meminit noster Maro in xi. sub Arūtis persona,

Summe Deum sancti custos Soractis Apollo,

Quem primi colimus, cui pineus ardor acerno

Pascitur, & medium freti pietate per ignem

Cultores multa premimus vestigia pruna. cui est subscribit

Syl. lib. 5. vt in nostris var. lect. libris, quos in dies scriptitamus annotauimus. Marfi & Pfilli serpentes illæsi tractat. de Marfis Aul. Gel. lib. 16. vi quadā genitali datū, vt serpētū virulētorū domitores sint, & incātationib. herbarūq; succis faciāt medellarū miracula, & Verg. lib. 7. meminit Vmbronis Marfi hac laude insignis, & Gale. in libello de Theriaca ad Pis. Marforū meminit; de Pfillis Plin. lib. 7. horū corpori ingenitū fuit virus exitiale serpētibus, ex cuius odore sopirent eas. Thessali, quēdāq; familiē in Creta laudādo fascinat, & intuēdo infantes tabe afficiūt, quidāq; oculo armētis quoq; nocēt, vnde noster nullius rei ignarus Maro dixit, *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* In Cipro fuit familia Ophiogenū, teste Plin. lib. 28. licet lib. 7. dicat ex Cratetis Pergameni sentētia, esse in Hellefpōto, vena corporib. extrahēs, ex qua Legatus Hexagō nomine à Cōsulibus Romē in doliū serpentium cōiectus experimēti causa circū mulcētib. linguis miraculū præbuit. In Insula Nili Tentiri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, vt vocē quoq; eorū fugiant. Pharnacū in Aethiopia sudor tabē cōtactis corporib. afferebat. Pyrrhus Rex pollicē habuit in dextero pede, qui lie-

nolis

noſis medebatur, quiq; etiã exuri cum reliquo corpore nõ po-
tuit illo morſuo. Alexãder in tenebris nõ ſecus, ac luce cerne-
bat, & ex eius corpore odor ſuauiſſimus, qui mirificè delecta-
bat, proficiſcebatur. Sãpſon (vt ſacræ literæ teſtãtur) in coma,
& capillis egregiã quãdam habuit virtutẽ, qua omnia aduerſa
vinceret, & omne eius robur in illis erat poſitũ. Veſpaſianus,
ea prærogatiua à natura donatus fuiſſe diciẽ, vt tactu, & ſaliua
plurimis morborũ generib. mederetur. In Hiſpania nouiſſimè
genus hominũ fuiſſe tradunt, qui dicerentur Salutatores, qui
incredibilia quẽdã agerẽt ſalutationis tãtum virtute, & canũ
etiã morſus ſanarẽt, quos nunc in Gallia, & Burgũdia dicunt
eſſe. Dictator Romanus figẽdo clauo peſtilentiam ſedabat, vt
L. Manlius hac de cauſa Dictator creatus fecit, quare etiã fre-
quens mẽtio apud Hiſtoricos Dictatoris figẽdo clauo creari
ſoliti. Seleucus (teſte Iuſtino) in femore habuit anchoræ figu-
ram, quẽ in omnibus eius filijs, & nepotibus manſit, tanquam
gentis nota, & noſtro tempore quidam naſcuntur cum ſigno
D. Pauli, idẽſt ſerpente, qui medentur ſputo venenatis. Her-
mõtimus Clazomenius ea prærogatiua fuit à natura donatus,
vt eius anima relicto corpore erraret, & vaga è longinquis rẽ-
gionibus multa afferret. Theon Stoicus dormiens paſſim am-
bulabat, quo vitio multi laboraſſe comperti ſunt. Abarim Hy-
perboreũ per uniuerſum orbẽ terrẽ ſagittã circũferendo tra-
dũt nõnulli nihil unq; comediſſe. Cęcinna Volaterranus eque-
ſtris ordinis captas hirundines victoriæ nuncias amicis miſit.
Reges Gallię noſtris tẽporibus ſtrumã ſanant ſigno Crucis.
Quod fortãſſe minus mirãdum in homine videbitur, quẽ à di-
uina natura propius abſentem credibilius eſt à natura diuinis
poſſe munerib. & poteſtate donari, ſi quis animaduertit rõ-
ne etiã carentia animãtia ab eadem natura nobilitata. Aſinus,
quo genere animãtiũ nihil ſtolidius excogitari põt, Alexãdri-
ni Philoſophi, qui fuit Origenis p̄ceptor, ita fuiſſe dĩ à natura
inſignitus, vt illius eſſet doctrine auditor. & Plin. ex Mutiano

refert

refert Elephantẽ Gręcas literas didiciſſe, & Gręcẽ ſcripiſſe,
Aelianus Ceruũ à Ptolomęo ita eruditũ, vt Gręcẽ loquentẽ
magiſtrũ intelligeret, Agrippinẽ Turdus imitabat ſermones
hominũ, Cęſaresq; habuiſſe cõperimus Sturnũ, & Luſciniam
Gręcẽ, Latineq; loqui cõſuetas. Boues ſẽpius in portẽtis locu-
tis accepimus, Canes, Gallos, atq; etiã arbores teſte Plinio, &
Aſina in ſacris literis Balaã eadẽ laude celebraẽt, q̄ omnia, niſi
hoc poſtremũ ad myſteriũ referat, naturæ excellẽtis virtutib.
quibus donata in ſuis ſingula ſpeciebus fuerint illa indiuidua,
aſſignãda ſunt. Senſu quoq; carẽtia quẽdã ſortita ſunt priuile-
gia, vt cãpana illa in Hiſpania in oppido Vililla (quã miraculo-
rũ campanã ob id appellãt) quẽ per ſe pulſat cũ aliquid mali
eſt Chriſtiane Reip. euẽturum, vt viuariũ in Cęnobio D. Mau-
ritij in Burgundia, in quo poſiti piſces iuxta Monachorũ nu-
merũ, cum aliquis ægrotat, piſcis quoq; ægrotus ſupernatat,
& ſi moriturus ægrotus, præmorit piſciculus, de quibus Leo-
nardus Vairus lib. de Fãſcino, Et hæc fortãſſe vis attrahẽdi lap-
des, atq; ſyluas, Orpheo à natura data eadẽ ratione, qua cæte-
ris ſuperius demõſtrata munera impartiuit, neq; hoc videtur
à naturali ipſo inſtinctu diſſentaneum: nã ſi dedit illa lapidib.
occultã quãdã vim, vt agant nõ in corpus ſolum, ſed in ſpiri-
tum noſtrũ, & ipſas animẽ potẽtias, vt de multis lapillorũ præ-
cioſiſſimorũ naturis cõſtat, multo magis credendũ eſt mutua
cõpenſatione naturam, homini quoq; dediſſe aliquid in ipſos
lapides poteſtatis, quẽ per excellentiã potuit in illo, & aliquo
alio indiuiduo cumulari, vt apertius prodereẽt. nã gaudet iſta
mutua cõpẽſatione natura, & (vt volunt Platonici) mundi ma-
china, ita ſecũ eſt cõnexa, vt èt in terris ſint cęleſtia cõditione
terrena, & in Cęlo viciffim terreſtria dignitate cęleſti, vt mul-
tis demõſtrat Ant. Mizaldus in libello de harmonia cęli, & ter-
rẽ, & in occulta mundi uita, mẽteq; regina mundi cęleſtia in
eſſe volunt vitali, intellectuãliq; proprietate, & excellẽtia, quã
rẽ ſignificare volẽtes Arabes uniuerſum lineẽ cuidã in globũ

circum-

circumductæ per simile esse dixerūt, quæ à diuinitate incipiēs per septē gradus cōnexionis vsq; ad materiā primā extendat, quæ toto diámetro ab illa distat, & inde eadē se materia attollens paulatim ad eandē per eosdē gradus reuertatur, & ascendet diuinitatē: id planius illa significauit in horrēda illa caute, quæ est apud Harpasa Asiæ oppidū, quæ (vt scribit Plin. lib. 2. nat. hist.) vno est hominis digito mobilis, si toto corpore impellat resistens, cui affinis, & similis lapis esse dicitur, teste Arist. in libello de rebus mirificis, in Iapygia, Herculis monumentum, qui cū sit ἀμαξίαρος. i. molaris, ἀφ' ἐνός δακτύλου κινεῖσθαι συμβέβηκε, ab vno digito moueri cōtingit, itē in illo Cyziceno lapide de quo diximus, qui videtur fortasse desiderio Argonautarū, qui illū ibi reliquerāt prius vsū pro anchora, illinc profugisse sæpius, quasi vellet illos sequi. Sexta causa, in magicas artes, siue fascino cōferebat (est. n. magiæ species fascino) quibus nihil nō præstari posse in corporis rebus putabāt Philosophi. de hac ego breuib. me expediā. Plotini sententiā afferens, qui in 4. lib. Enn. 4. quatuor attingit, quibus hic fiat magicus attractus, primū qualitates specierū occultas, de quibus dictū est, deinde figuras, tertio loco cātus, quarto votū, & imaginationē. de tribus superiorib. nullū verbū faciā, quoniā in superiorib. est dictū, de quarto videt aliquid afferendum, sed breuibus. Sciēdum igitur, quæ quemadmodū in rerū natura Medici volunt imaginationē τῆς φαντασίας vim habere maximā, vt et testetur affectū ægroti animū, in Medicum, fiducia plenū, plus posse quæ ipsa interdū medicamēta, sic in Mago affectū illū animū ad stellæ alicuius influxū posse asserūt præclara illinc muna haurire, cū. n. omnia ita sint cōnexa, atq; cōiuncta, vt per gradus (quemadmodū antea dictū est) diuina vsq; ad infimā materiā deueniāt, & rursus eadē per alios totidē ad diuinitatem ascēdāt, volunt vehemētes animæ nostræ motus, & desideria, per cōmunē mundi vitā, atq; animā vbiq; uigentē, vt iā ex eorū doctrina probauimus, diffusa, ad ipsa mūdi numina pducī, vicissimq;

vicissimq; horū numinū motus per eandē animā, atq; vitā ad nos trahi, vel ea rōne qua diximus in Astrologia, quæ s. animi sensus quā putāt reddi imaginatione corporeos, & aligeros, & ad planetas euolātes p suo quosq; ordine, nēpe Iouiales ad Iouē, &c. eorū affici potēte, & ad nos reuerti obsecuturos ad oīa. in hoc autē dubitabāt nōnulli vtrū stellis ad hoc ipsum opus esset sensu, imaginatione, memoria, & electione, vt vota huiusmodi hominib. perficiāt: Respōdet his Plotinus nō esse necessariū, quæ ex uiuis mūdi mēbris, & corporib. vitalis vigor suapte natura deriuat in omnia, vberius in ea, quæ ad accipiendū aptiora fuerint facta per votū, & alia cōueniētia, idē tamē Plotinus dicit uiuis hisce corporib. stellarū, & mēbris mūdi, quæ præsidet intellectuales animas, habere electionē, & voluntatē, nō tñ ab inferiorib. persuasam, neq; .n. ad eas peruenire dicit motionē, aut passionē per corporeas naturas cōtinuatam; sed ex sempiterno volentes imitari summū ipsum bonū, & cōsulere rebus humanis, & supplicū preces et audire eorū. s. qui intellectuāli vitā ipsas imitent, quidā verò impij, & scelesti ad declarandū hūc votū, & affectū, adorationē et adhibuerūt, ipsa corpora stellarum venerātes, vt numina, & quā Deo summo ipsi Opifici debēt latriā, imaginib. stellarū præstātes, occasionē malis dæmonib. attulerūt, vt fingētes se eorū sacrificijs, & magicis quasi machinis trahi, vel pelli, eos verè in perniciē secū ducāt sempiternā. & quæ magicis artib. mira efficerent sacra testat Historia, nā in Exodo virgas in serpētes transformatas legimus, & alibi ranas repēte creatas, & à Simone Mago multa et facta mirāda testant actiones Apostolorū, aliāq; multa exēpla, quæ quidē omnia à dæmonib. facta, vel ab hominib. illorū virtute credendū est aliquo ex illis septē modis, quos narrāt Theologi, & recēset Leonardus Vairus lib. 2. de fascino, c. 12. qui sunt primus sensuū vires obnubilādo, ne rē, quæ sensuū obiectum est, pertingāt, secūsus obiectū ipsum occultando, & pro eo rē aliqua ostēdēdo, tertius oculorū vim impediēdo, quartus aerē interiectū inter nos, & rē, quā occultare volunt cōdensando,

illi q. rei simile reddendo, quintus nubē ad alicuius rei similitudinē redactā lineamētis fingēdo, quæ res illa nobis videat, quā ostendere cupiunt, cū alteratione quadā in nostris sensib. facta, sextus rerū, quarū simulachra in hominū imaginatione recepta sunt, immutationes faciēdo, nō secus ac somniorū appariciones fiūt, septimus ex terra, aqua, vel aere quæuis corpora fingēdo, & quibuslibet rebus similia reddēdo. Et aliquo ex istis modis id efficere potuit Orpheus, cū præsertim illis tēporib. superstitionis multa huiusmodi prodigia legamus, qualia in Aristadri libris apud Græcos, & Elpidij apud Romanos fuisse narrat Plinius, in quibus arbores ēt locutas dicit narrari, quale & ipse prodigiū cōmemorat lib. 17. c. 25. de Vectij Marcelli Oliueto vniuerso viā publicā transgresso in agro Marrucino. quare ēt leges xij. tabularū vetabāt id fieri, Ne pelliciūto alienas segetes excātando, ne incantāto, ne agrū defraudāto. vnde Verg. *Atque satas alio vidi traducere menses.* quæ si legib. cauēt, fieri cōsueuisse credēdū est, superuacanea. n. esset lex. quare quemadmodū hęc carminib. magicis, & fascino fieri potuere, ita hęc quoq; q. de Orpheo prædicant; & ne quis in hoc dubitet, ad animū reuocet ea, quæ sacri Theologiæ Doctores à Strigib. & veneficis mulierculis fieri deprehenderūt, & literarū monumētis tradidere: nihil. n. mirū videbit, si persuadeamur dæmonū auxilio Orpheū ista fecisse, quorū nō vti adminiculo non pōt, qui magicis artib. det operā. Verū, quoniā hęc ars periculosa, de illa quoq; nullū amplius verbū faciā: Quod Magus verò fuerit Orpheus, quemadmodū & Amphio, qui ob id dicitur est lyræ sono saxa ad fabricādas Thebas aduocasse, superuacaneū est plurib. demonstrare, cū multorū ea fuerit constans opinio, vt alibi ēt dicitur. Postrema erat admixtio, cuius vi cœlestē trahi virtutē potuisse dicebamus, quod minimē mirū videbit, si quis cōsiderauerit Theriacæ mysteriū, in qua cœlitus deductā vim esse diximus ex Galeni, & Auicēnæ sententia nulla alia rōne cōparatā, quā congrua admixtione simpliciu adhibitorū. Huius. n. admixtionis vi oīa creant, vt q. pla-

nius

nus illius virtus cognoscat, sciendū, q. varij sunt gradus in illa perfectionis, & quo illa perfectior, eo maior mixti virtus, & vt ab ipsa ordiamur rerū gnatione nemo est, q. nesciat contrarias esse, lōgeq; pugnātes elemētorū naturas, hę igit cęlo ipso intercedēte, pp motus illius, & radiorum cōciliatricē, diuināq. virtutē coeūt, & permiscēt, & in vnū deniq; ēt corpus coalescunt, unāq. recipiūt qualitātē, & ex hac mixtura illi subiecto, cęli uirtus prouocata aliā formā elemētari lōge pstantiorē tradit, & in primo gradu admixtionis elemētariū qualitatum sunt lapides, atq; metalla, in quibus uidemus tñ alios alijs uirtute excellere, & pstante, quod nō aliūde effectū est, q. ex perfectiori admixtione, & magis æquali tēperamēto, ex quo maior cœli uis haurit, qd uerò lapides, atq; metalla cęlestes quādā habeāt hac rōne acquisitas uirtutes, experiētia rerū magistra docet, & qui de eorū uirib. scripserunt, elemētares. n. esse non possūt. Secundus gradus admixtionis est in plātis, q. uegetates animas, siue formas ex hac elemētorū cōiūctione, atq; admixtione receperūt, quæq. metallis, atq; lapidib. excellentiores germinat, alunē, augēt, gignunt, & alia admirāda efficiūt cœlesti uirtute adiuuāte per arctius tēperamētū elemētorū accersita: & in hoc quoq; gradu, ut in alijs alij dant perfectioris admixtionis gradus, & quo excellentior ipsa admixtio, ita uirtus ipsa subiecti pclarior, hinc quādā plātæ sunt alijs lōge pstantiori, & diuiniore quadā dote, muneribusq. insignitæ naturæ, q. in illis coagmētandis, atq. fingēdis meliori rōne cōcurrerint, permixtaq. fuerint elemēta. Tertius gradus est brutorū, q. nō solū per hęc elemētorū cōfusionē superiorib. nobiliores animæ nutriētis, generātis, augētis formas accipiūt, sed animę quoq. sentientis, q. illa motu, phātasia, atq. ēt cupiditate, & appetitu donat, vtq. in reliquis, pro rōne pfectioris, uel imperfectioris, in hoc gradu admixtionis, alia sunt pfectiora, alia minus, qdamq. maiori, quā alia, cęli alicuius, qui in admixtione cōuenerit, uirtute sunt p̄dita, qua mirāda qdā agāt. Quartus & vltimus gradus admixtionis est in humana specie, in qua simpliciu illorū

adhibuit.

Ee 2 corpo-

corporū ita naturę coalescūt, ita æquabili proportione perfecta permiscēt, vt maiori nō possint cōuenire, ex qua permutatione tā excellēs forma efficit, vt nō solū cęlestiū corporū virtutes trahat, & mixtas vegetātes, sentientes, & motrices recipiat, sed ēt ipsam animę intelligibilis formā ab omni hac generabiliū, & corruptibiliū corporū labe, ac fœditate segregatā, illisq; cęlestib. animis, q̄ maximē cognatā. & vt in supradictis gradib. danť adhuc gradus maioris, minorisq; perfectionis. sic quoq; in hoc extremo gradu videmus euenire, in quib. n. purissima est elemētorū, & qualitātū facta pmixtio, lōge p̄stātiores influere animas, seu qualitates animā recipere p̄spicimus; & ab ipsa propius abesse diuinitate, in quibus verō crassior sit pmixtio, animā quidē inesse, sed brutorū magis finitimā naturā, prout ipsius pmixtionis excellētia, aliqua ex parte defecit, aliquo ve impedimēto cōminuta fuit. hinc quidam sunt hoīes adeo p̄stātes, vt in diuinā abeāt naturā, & diuinā q̄dam diuina ingenij cęlitis elargita facultate efficiāt, cōtra nōnulli in extremo huius perfectionis gradu collocati ita hebetes, vt tanq̄ bruta, id solū quod adest, quodq; p̄sens est, contēplent, tantūq. sensu moueant pauā admodū intelligētīę, & mētis inunera degustātes. Hi sunt gradus gnationis ex admixtione elementari. Quintus enumerari gradus pōt superelemētarius, in quo erit ipsa mūdi anima, & intelligētia, qua nihil excogitari (vnū tñ excipio Opificē summū ipsum bonū) p̄fectius, atq. diuinius pōt, hęc igit̄ anima Mūdi ex perfectissima omniū admixtione cōposita est. qđ ne quis mea esse putet somnia, legat Platonē in Timeo, vbi affirmat ex hac ipsa pmixtione in illo cratere miscēdo diuiduā, indiuiduāq. naturā summū illū Opificē animā illā excellentissimā mūdi fabricasse, & hinc factū est, vt suā secuta naturā, gnationisq; suę principiū per hęc admixtionem pro perfectionis illius gradib. in omnibus rebus insit, & accersat. Homoq; suę cōscius perfectionis, & naturę per artē principis naturę æmulā, miscendo materias viā sibi muniuit ad illius munera trahenda, atq; hauriēda, & quemadmodū in qua-

litatibus

litatibus elemētorū dātur natura multi gradus admixtionis; sic in artificiosa, & humana quoq;, & quo puriorē aliquis adhibet admixtionē, eo maiorē trahit à cęlo virtutē, ex quo ille dixit Poeta, *Semper varium plus micat artis opus*: totidēq; huius gradus cōstitui possunt, quot diximus esse naturę, nā in primo gradu admixtionis artificiosę sunt pulueres, q. ex lapidib. atq; metallis, similibusve his rebus solidis nēpe corporib. fit, in quibus mirificas inesse virtutes admixtionis rōne comparatas videmus. Secūdus gradus naturali respōdens erit omniū saporū, odorū, liquorū, in hoc reponent vnguēta, electuaria, & omnia deniq; medicamenta, q̄ opportunē cōmixta ipsius ui admixtionis cęlestes influxus facile, citoq; suscipiūt, & quo melius admixta, eo p̄stantiorē formā accipiūt, vberiorēq; cęlitis virtutē hauriunt. Tertius gradus erit sonorū omniū, & harmoniā, in quo, quo quisq; perfectius miscebit sonos, & tēperabit harmoniā, eo maior cęlitis cōcētui vis tradeť, quā in re perfectissimū omniū fuisse Orpheum iudicamus, & hinc factū, vt propter admixtionis suę excellentiā tantā sibi vim cęlitis vendicarit, quod si nostrates quoq; Musici scirent efficere, nō minora p̄starent, cū uideamus quosdā pro suę perfectionis gradib. mirāda effecisse, neminem verō Orpheo p̄stitisse maiora. Quartus gradus admixtionis humanę erit orōnis, atq; carminis, q̄ diximus ex formarū dicēdi admixtione diuinitatē acquirere, & quo quisq; melius ea fuerit vsus, & excellentius adhibuerit, eo maiora p̄stabit: Quod. n. Eloquētia, & Poetica diuinā quandā habeant facultatē nemo est qui nesciat; Hęc. n. uis potuit dispersos hoīes unū in locū cōgregare, & à fera, agrestiq. vita ad hūc humanū cultū, ciuilemq. deducere, & iā cōstitutis ciuitatib. leges dare, iura describere, iudicia constituere, quibus liberi hoīes veluti catenis, atq; vinculis obstringerent, quod nunq̄ fecissent nisi plusq̄ humana uis fuisset in dicentis orōne. Hac vi diuina orōnis mentes allicit, volūrates impellit Orator, quo vult, & vnde vult dēducit, cętus hominū tenet, & inuitos plerūque cogit aliquid agere, q. n. pōt maius esse portentum,

sentū, atq; miraculū, qđ maius diuinitatis argumētū, q̄ fleete-
re aīos pugnaces, & obstinatos, & quocūq; uelis detorquere
vt in Cefare fecit Cic. que coegit de proposita iā, defixaq; sen-
tētia dānandi Ligariū recedere, & libellis p̄palā cōscissis illi
ignoscere; quare idē aliqñ gloriatus est se tenebras iudicibus
offudisse, & Philippus Rex dicebat inuictā esse Demosthenis
eloquētiā, vt asserit Lucianus his verbis, ἐκ ἐστὶ κ̄ τῆς Δημοσθέν-
ους λόγων ἐχειρακροπαιον. ex quo Theophr. q̄ mirificē hac ute-
ret generū dicēti admixtione. i. diuinitate loquendi (vt inquit
Cic.) momē inuenit, Hinc Xenophōtis ore musas locutas ferūt,
ueteresq; de Platone (teste Cic. Quint. & Val.) aiebāt, Iouē ita
vt Plato, si Grēcē loquat, loq. & Cic. eū appellauit diuinū au-
thorē, & aliqñ Deū. Varro ex Epistolonis sentētia dixit musas
Plautino sermone in suo gñe locuturas, si latinē loq. uellēt. qđ
uſurpauit Polit. in proce. qđ fecit in Plauti Menechmos, sic. n.
ait, *Siquidem ita traditum est a laudatis uiria*

Latinē uellent etiam si Musæ loqui

Nullis uſuras nisi Plautinis uocibus. Hinc meritō Statius
diuinā appellauit Aeneida, q̄ hoc artificio admixtionis p̄fecte
uſus fit in illa Maro, & Propertius de eodē idē significauit.

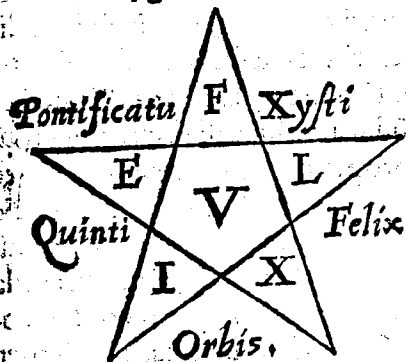
Tate facis carmen docta ueludine, quale

Cynthius impositis temperat articulis. Antonius apud Cic.
in Orat. dicit se Craſsū semper in dicēdo putasse Deū, & alibi
uult Oratorē putari Deū. multiq; diuinā Cic. & Demosth. elo-
quētiā nō immeritō uocāt, hāc. n. sibi p̄ admixtionē formarū
dicēdi diuinitatē cōpararūt. Quintus deniq; gradus admixtio-
nis, q̄ diuino illi, supremo q̄ rñdet, est admixtio uirtutū, oīumq;
doricū cōcentus laudū, quibus humanus animus tēperatur,
atq; perficit. quod nō sine mysterio factū existimabit, qui le-
get Plutarchū, παρὶ τῆς εἰς ἐν δέλφοις, ubi quinarij τῆς πεμπάδος,
uim, diuinitatēq; explicat, & ſacratū fuisse Apollini à Philoso-
phis dicit, p̄ p̄ excellentiā, qua ēt aīus ipse n̄r p̄ficiē, nō. n. τὸ λο-
σιμονόν est in quinario, quare hoc ſarū numero illud Delphi-
cū cōtinet *ἑνάθη*. Hāc uerō admixtionē, q̄ optimē adhibuerit,

& oēs illas uirtutes p̄miscuerit debita p̄portione uerē sapiēs
diuinus, Deus p̄p̄modū efficiēt. unde dixit salutis author hu-
manę Christus, *Dixi uos Dii estis.* & Christiana ipsa pietas, q̄ oēs
veras amplectit uirtutes, uereq; deos facit, hac admixtione icō-
stat, vt p̄clarē quasi p̄ trāsennā annotauit D. Chrysoſt. in qua-
dā homilia, ubi illa D. Pauli uerba examinat, atq; p̄p̄dit, ἐπι-
ξον γὰρ φησὶν ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. ἔτι γὰρ τὸ αἰεὶ καὶ
ποιεῖν μόνον, ἔτ' ἐκεῖνο μόνον, ἀλλ' ἐκότερα ἀπαρτισμῶν ἐπι-
ξεσθαί, τὴν ἀφέλειαν. i. argue. (inquit) increpa, obsecra, neq; .n.
hoc semp̄ oportet, neq; illud solū, sed utrūq; miscēdo p̄fectā
afferre uilitatē. Hāc nup̄ admixtio p̄clarū suā diuinitatis testi-
moniū dedit, q̄ abs te SYSTE ſauctissime tā tēperate adhibi-
ta, vt nihil possit excogitari, optarive melius, tantū ab ipsa di-
uinitate hausit, vt nō solū te ueluti Deū effecerit. i. ab oī huma-
na ſeditate, & labe separatū, & iā penē celestē in terris, sed ēt
in proximos ita cumulatē redūdarit, vt luce illa clarissima diui-
nitatis, dissipatis emulationis, proprij q. amoris tenebris, Te ue-
rū lumē nostra Mūdana lumina Cardinales agnouerint, & Te
Vicariū Dei, quasi propius ab illo absentē, & maximē omniū
propinquū repēte sine cōtrouersia cōstituerint, neq; id te illa
ipsa, qua poteras, tuarū uirtutū diuinitate illorum cogēte vo-
luntates; sed illius radijs sua spōtē diffusis in aptas illorū men-
tes, ad eandēq; diuinitatē tuo exēplo, longo tñ proximē inter-
uallo, p̄clara hac uirtutū admixtionis uia graſantes, & ideo ad
influxū diuinæ uoluntatis quasi p̄paratas, atq; dispositas; Op-
portunē aut, & cōmodissimē factū eadē fortasse tuæ diuinita-
tis aura spirāte, vt Te in hoc quinto gradu perfectionis, abſo-
lutionisq; summę locaremus; nā p̄ter hāc uirtutē admixtionis,
q̄ Te quinto loco, & supremo dignissimū reddidit, alia quoq; ra-
tione tibi congruit, Tu. n. uerē es ipsius Orbis, & Ecclesiæ flu-
ctuatīs Pentagonū. i. ipsa salus, Pentagonū. n. in Hieroglyphi-
cis salutē repræsētat. unde Antiochō cognomēto Soreri per-
quietē uisus Alexander eū aduomūt, vt salutis symbolū assu-
meret, & pro tessera militibus daret ΤΥΤΕΤΑ, dicens, In hoc
signo

signo vinces: quod prius tuum illud præclariss. nomen futuræ dignitatis vaticinium FELIX quinque literarū vocabulum portendebat, Antiochi cognomento respondens ΣΩΤΗΡ, & literarum numero quinario, & vocabuli notione, & quod latens Pentagonum erat in verbo FELIX, nūc accepto alio Quinto & significatione, & literis nomine explicatum est, illudque Orbi, & Ecclesiæ tribuisti, vt iam sub tui Pentagoni auspicio, sit illorum vterque felix, & hoc sit commune Orbis terrarum, & Ecclesiæ Pentagonum, & signum in quo vincat. SALVS ORBIS PONTIFICATVS XYSTI QVINTI. Vel, PONTIFICATV XYSTI QVINTI FELIX ORBIS.

In hoc signo vincet Ecclesia.

in quibus quinque verbis, quinque tū syllabis tū lris cōstātib. perfecti Pētagoni quinquies in se multiplicati, hieroglyphicū designat; i. ipsa perfectissima salus, in quo etiā primo si literę, nō syllabæ in maiori verbo numerent, annos ipsos Christi referēt, cuius Tu Vicarium geris. Huius Pētagoni mysterium nos nuper expressi

mus quinque versiculis iambicis brachycatalecticis, i. vno pede integro senario minorib. i. quinque pedū, singulis ex quinque verbis, ex quinque etiā omnib. literis constantibus, vt perfectio Pentagoni in quinquies multiplicato quinario demonstratur, ex quo rei significatæ necessitas declaratur, neq; somnia esse, quæ dicimus, sed absit verbo arrogantia, vaticinia,

Navim Petri donec reget FELIX

Vrbis Pater, Salus, Quies, Lumen,

Auræ Orbis felix deget vitam,

Bonos Honor, vltio manet Malos,

Onile vigil Fides, sient vnica.

FINIS QVARTI LIBRI.

FABII PAVLINI

V T I N E N S I S

PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Quintus,

S I V E D E A R Y T H M E T I C A,

NVMERORVMQ. MYSTERIIS,

Habitus in D. M. Bibliotheca in studiorum exordijs.

P R O O E M I V M.

Consilium de tractando publicè hoc argumento, & causa exponuntur, & attingitur strictim versus explicatio, & methodus, siue partitio libri proponitur.

QV M primum aduentare Octobres Idus animaduerti, cœpi statim cogitare quidnam potissimum hoc anno ex anniuersario instituto præferer, conuertensq; vt fit, animus ad librum, quem essem interpretaturus, tertium. s. de Orat. in eam veni sententiam, vt existimarem aliquid mihi de Eloquentia, & Oratoria facultate dicendum, vel ex ea aliquid tractandū argumentum,

Ff sed

sed ab inito propè iam consilio, susceptaq; sententia uoca-
 uit alia cogitatio, quòd putauì ad alios hanc pertinere pro-
 uinciam, alijs hanc esse personam impositam, vt ex hoc loco
 profiteantur Eloquentiam. neque pudentis esse hominis,
 quæ sint alijs parata, præripere, & falcem alienæ (vt aiunt)
 messi immittere. mihi satis esse si non barbarè, si non inquina-
 tè videar locutus, aliquodq; meæ fortunæ consentaneum, &
 accommodatum onus suscipiendum, quæ cum veluti grauis
 aduersaria cum nudato omnibus præsidijs homine colluctans,
 eo me coniecerit, vt ex altera omnibus maleuolorum telis sit
 proposita mea dignitas, qui in eorum vituperationibus pro-
 bri etiam loco (si dijs placet) obijciunt indefessam industriam,
 ex altera tanquam baiulus aliquis literarius in postremis reli-
 ctus locis, & Græcè, & Latinè interprete tenuissima condi-
 tione, quæque vix, & ne vix quidem tenuitatem meam, ac stu-
 dia sustentem, nihil videtur excultum ingenio, nihil induffria,
 & eloquentiæ quasi calamistris expositum postulare, sed labo-
 riosum potius aliquod, & spissum, quodq; magis nõ ineptam
 operam, quam disertam copiã redoleat; Cumq; Græci, quem
 interpretor libri titulus obuersaretur animo, septem Sopho-
 clis Tragœdiæ; primum illud verbum, quod non temerè vsur-
 patum iudicauì, operæ precium me facturum admonuit, si de
 huius numeri laudibus, & mysterijs hoc anno vobiscum age-
 rem, in quam sententiam cunctantem me facile impulerunt,
 & anni præsentis numerus, qui septimus, & octuagesimus ver-
 titur, & meum nescio quo fato cum aliorum impulsu, tum
 mea etiam spontè susceptum institutum, atque munus, vt in
 Vranicorum Academia septem disputationibus, siue libris va-
 ria in omnibus ratione, & interpretandi modo adhibito ver-
 sum vnum Maronianum explicem, amplissimorum Philoso-
 phorum æmulatus industriam, qui hoc in sacris quibusdam
 locis explicandis præstiterunt, simulque me posse existimauì
 quasi ex eadem fidelia duos parietes dealbare, & eodem die,
 eademq;

eademq; opera, & meo publicè muneri satisfacere, & quintã
 præterea Academicis interpretatione meo versus afferre. Date
 mihi igitur hanc veniam Auditores nobilissimi, vt omisso om-
 ni ornata orationis fuce, familiariter vobiscum hodierna die
 ita dicendo agam, vt in quotidianis prælectionibus, vel saltem
 in Academia consueui, & quoniam de hoc numero, omnium
 numerorum sine controuersia præstantissimo atque Principe,
 & numerorum numero multa afferri, atque dici possunt, ne
 quis fortasse, quæ consulto omiserim, aut ignorata, aut negle-
 cta arbitretur, admonendos esse vos celsi, vt nihil eorũ à me
 expecteris, quæ ad Oratoriam, atque Poeticam facultatẽ per-
 tinent, quas in mea prima disputatione in Academia hoc nu-
 mero contineri ostendi, à primis repetens omnium Philoso-
 phorum familijs ad nostra vsque tempora, nihil de Musica,
 quam totam hoc constare numero demonstraui in secunda,
 nihil de humanæ, aut mundanæ animæ perfectione, atque har-
 monia, quam vndique circumsonare diapason, totam esse in
 generibus, in partibus, globisq; suis septenariam ex Platonis,
 & Pythagoræ sententia declarauì, in tertia; nihil ex coelestium
 globorum concentu, quem ex septem distinctis interuallis so-
 nis effici tum in motu, tum in intercapedine, alijsq; partibus,
 & Orphei magnam nobis lyram, & opificis ipsius citharã re-
 ferre in quarta significauì, nihil ex naturæ melioris arcanis,
 siue magia, quam in omnibus rebus, atque animantibus effin-
 gendis hunc adhibere numerum palam me facturum, in sextã
 sum pollicitus, nihil ex diuinarum rerum scientia, quam Græ-
 ci vocant Theologiam, quam potissimum huius in numeri
 campis explicari à summo ipso Auctore Deo faciens initium
 in postrema & septima præstaturum me recepi. Sed quoniam
 hic non Philosophum nos agere, sed Doctorem Humanitatis
 oportet, habet enim hæc Exhedra sapientissimum, & spectatè
 doctrinæ virum Peripateticæ familie lumine clarissimum, Gra-
 donicum, quæ honoris causa nominio, cum summa etiam elo-

quætiæ laude, philosophiæ Aristotelicæ germana, & uera dogmata ita explicantem, vt nihil omnino eorum, quæ ad illâ pertinent desiderandi cuiquam sano relinquat locum, de his potissimum huius numeri mysterijs dicentem audietis, quæ in Poetarum, & Historicorum lectiōe à nullo fortasse antea ista ratione obseruata collegi, vt intelligat vel ex re nata Calumniator meus, non casu hunc numerû adhiberi à scriptoribus, sed summa ratione, atque consilio, & non superuacaneæ, & imprudenter ab eorum Interpretibus annotari. Vos verò, qui adestis Academici arrigite aures, intelligetis enim in his explicâdis numeri septem reconditis, & mysticis notionibus, quas inter se discrepantes, ac varias videbitis Orpheum vestrum, idest sapientissimum, & à nullius cognitionis, & scientiæ intelligentia nudatum vobis obloqui numeris septem discrimina vocum, & vobis more suo sub fabularum inuolucris, atque integumentis aperire, & quasi enucleare latentia, penitusq; abstrusa in hoc numero mysteria doctis solum viris, atq; animis non vulgari cognitione imbutis percipienda, quæ cæteris prophanis, s. meræ fortasse nugæ, aniliaq; figmæta videri poterunt. Sed antequâ hæc enuntiem, & ex Poetarû, & Historicorû penetralibus, atq; sacrarijs educâ, videtur res ipsa postulare, vt aliquid prius de Arythmeticæ, & ipsius numeri laude dicatur. Quare ne de septenario numero agentes ab eo procul abeamus, quoniâ ille in duas partes aptissimè secatur tria & quatuor, nostrû quoq; sermonè hodiernû in duas partes diuidemus. prima laudes illius q̄ breuissimè amplectetur ex tribus quasi fontib. deprôptas Mathematicarû generatim, Arythmetice speciatim, nominatim ex vi numeri, atq; natura, cû. n. hic numerus in Arythmetica familiâ ducat, illa autem in Mathematicis, videtur de omnib. dicêdû, altera quatuor quasi capitib. & riuis diducetur. primû, quæ ad auspicia veterû pertinebât, cõtinebit; secundû, quæ ad morales animi virtutes, tertium, q̄ ad solida referêtur, postremû quæ ad effectus, & *π. α. θ. η.*

Laudandi

CAPVT PRIMVM.

Laudandi pro tempore Mathematicas artes difficultas ostenditur, triumq; Philosophorum testimonijs Platonis, Plutarchi, & Procli illarum præstantia demonstratur.

ED ad laudes Mathematicarum vt sum pollicitus aggredientem in amplissimo dicendi campo, vbi tanta laudandi vndique circumfluit, redundatque materia in ipso statim aspectu deterretur animus, & hæret, videt enim difficillimum quid dicat potissimum in deligendo iudicium, & vbi optarit commemorando persequi breuiter, & exitum institutæ orationis reperire, vt tēpus postulat, fatiusq; ducit esse nihil omnino dicere, quam ingressum ad dicendum in ipso propè laudationis vestibulo reuocari, & ad alia cogi traducere orationem. Quare cum vt ad ea, quæ propius attingunt propositum nostrum has temporis angustias reseruem, tum ne videar, quod negavi me facturum in his recensendis, eloquentiæ laudem, atque famam velle colligere, & aucupari, hanc omnem orationis partem in aliud tempus reiectam hodierno die prætermittam. Verum ne omnino deserta, aut præterita istarum artium causa videatur, imitabor callidos alieni negocij Procuratores, quos vbi Patroni, atque Oratoris eloquentia, in qua omnis spes victoriæ esset posita aliquo casu defecit, hoc præsidio destituti, aliud sibi parant firmamētum, & causam dictis saltem testium ad suam rem, & voluntatem accommodatis conantur cōmunire. Sicq; ego paucos quosdâ, sed præclaros, vt res ista tanq̄ in iudicio testimonijs comprobetur, auctores perhibebo. primumq; omnium laudabo testem tum in dicendo tû in iudicâdo grauissimum Platonem, harû artium præconè honestiss. & integerrimû, cuius in scriptis clarissima passim extât testimonia de illa-

de illarū diuinitate, atq; præstantia. Sed cæteris omiffis audite præclarā illā in Politia vocē, *Ὁμμα τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῆς ἄλλων ἐπιτηδὸν δὲμάτων ἀποτυφλάμενον, καὶ κατορυττέμενον ὑπὸ μαθημάτων μόνον ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ ἀνεγείρεσθαι πείθεται.* idest, *Oculus animæ ab alijs præceptis quasi cæcatus, & obrutus à Mathematicis tantum accendi, & excitari consuevit.* Huic proximus grauitate testis prodeat Xenocrates, quem nulla labefactauit, aut abduxit vnquam a veritate perturbatio, qui dicebat, *Τὰ μαθήματα λαβὰς εἶναι φιλοσοφίας.* i. Mathematicas esse anfas philosophiæ. omnis enim veterum philosophia mathematicis præceptis inuoluta, quasi integumentis latitabat, vt postea dicitur. Audite apud Plutarchū in Symposio Tyn-darem dicentē, *Πᾶσι τοῖς καλεμένοις μαθήμασι ὡσπερ ἄστραβροσι, καὶ λείοις κατόπιροις ἐμφαίνεται τῆς τῆς νοητῆς ἀληθείας, καὶ ἔχνη, καὶ εἶδωλα.* idest, omnibus his artibus, quæ mathematicæ vocantur, tanquam rectis, & leuibus speculis intelligibilium veritatis vestigia, & imagines apparent, quibus s. vt paulo ante dicebat à sensibus abductos homines ad intelligibilē, sempiternamque naturam traducit, ἧς θεὰ τέλος ἔστι φιλοσοφίας, cuius contemplatio finis est philosophiæ. auctuarium adijciuntur testis Timæus, qui dicebat, *κατὰ πᾶσι δὲ οὖν πᾶσι τῆς μαθημάτων γῶσιν.* Viam esse, quæ duceret ad eruditionem Mathematicarum cognitionem, cuius sententiæ explicator Proclus τῆτον (inquit) *ἔχει τὸν λόγον πρὸς τὴν ὅλων ἐπιστήμην, & πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, ὃν ἡ κοινὴ εἶα πρὸς ἀρετὴν.* i. eandem habet rationem ad vniuersorum scientiam, & primam philosophiam, quam habet ad virtutem disciplina. Sed ne vos diuinius morer. Hunc ipsum adite, & legite Proclum (si qui cupidus estis harum epularum) qui in primo lib. Commentariorum in Euclidem, harum laudes luculenta oratione persequitur. ex quo tamen postremo, non erit vobis nunc fortasse in iucundum quendam quasi breuissimum antedictorum epilogum audire. *καὶ τὸν ἔργον ἄρα τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐστὶν ὁ δὲ τῆς*

ἔστι ἐκ τῆς ὀνόματος δηλῶται. κινήτικόν γὰρ γνώσεως, καὶ ἐγερτικόν τῆς νοήσεως, καὶ καθαρτικόν τῆς δεινοίας, καὶ ἐμφαντικόν τῆς κατὰ εὐσίαν ἡμῶν ὑπαρχόντων εἰδῶν, λήθηστε, καὶ ἀγνοίας ἀφαντικόν ὧν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἔχωμεν, καὶ ἀπολυτικόν τῆς ἐκ τῆς ἀλογίας δεσμῶν κατὰ τὸν θεὸν ὄντως τὸν τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἔφορον. idest, Et opus iam huius scientiæ quale fit ex nomine declaratur, mouet enim cognitionem, & ciet intelligentiam, & purgat mentem, & patefacit, quæ secundum substantiam nobis infunt formæ, obliuionemque, & ignorantiam aufert, quas ab ortu ipso ducimus, & vincula prauæ, & ratione carentis rationis soluit, secundum Deum, qui verè est huius scientiæ auctor, & princeps.

CAPVT SECVNDVM.

Arythmetica laudes recensentur, duplexque illa esse demonstratur, altera vulgaris, siue quanti, altera substantiæ εὐσιώδης, qua vsus Philosophos ostenditur, eiusque numerorum singulorum mysteria explicantur.

VID porrò dicā de Arythmetica huius numeri parēte? quali digna præconio iudicabitur, quæ inter Mathematicas omnium artium præstantissimas sine controuersia sit princeps? quæ diuinis sit referta mysterijs? cuius quasi cancellis sit circumscripta sapientia? qua destitutus nulla in re fieri possit homo prudentior, vt testis est Plato in Epinomide, *εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλωμεν, ἐκ ἀν. ποστέ τι φρόνισι χροίμαθα.* i. Si numerum ab humana natura tollamus, nunquam erit, vt fieri possimus prudentes, & multis antea verbis in eam disputat sententiam, vt dicat, nisi hac esset prædita humana natura cognitione, atque scientia, omnium esset stolidissimum, & imperitissimum animans. *ἢ μὴ παραχρησόμεθα (inquit) τῆς νικῆς παρῶν*

ρησῶν ἀνοήτατον ἄν, καὶ ἀφρονέστατον παράχοι τὸ ζῶον τὸ τῆς ἀνθρώπων. & Auenzaar ille Babylonius aiebat omnia scire, & cognoscere exquisita ratione, qui numerorum scientiam tenebat, hinc natum adagium de sapientissimo, & omnibus scientiæ numeris absoluto ἀριθμῶν ἐπίσταται nouit numerare. Hac omnes scientias indigere dixit Socrates apud Platonem in Philœbo. Hanc Imperatori necessariam iudicat in libris de R. P. Hanc matrem ceterarum artium appellat Boethius, Hanc nos ab ipso Deo doceri auctor est idē Plato in Epinomide. Quid plura? eadem sublata omnia pereunt, πάντα δ' ἀπύλεται τὸ παράπαν ὅταν πλὴν ἀριθμητικῆς τις ἀνέλοι. idem inquit Plato. omnia funditus pereant, si quis arithmetica tollat. Verum non de vulgari, hac & cuique etiam pro letario nota Arythmetica intelligi doctissimi homines voluerunt. sed de recondita, & penitus à vulgi intelligentia remota scientia numerorum, qui formæ, atque substantiæ appellantur à doctis. qua dūce philosophari veteres consueuerunt, vt Pythagoras, Plato, & alij, qui horum vestigia secuti sapientissimi Philosophi. quaq; Poetæ hac philosophandi obscuritate delectati, vsi sunt suarum fabularum inuolucris præclara dogmata cōtegentes, in quibus tamen paucissimi sunt, qui agnoscant hæc mysteria, hisq; potissimum duobus Homero, atque Marone, qui maximè hac vsi doctrina hanc maximè dissimulant, & esse volunt quam tectissimam. Sed ne quis hanc duplicis Arythmetice, siue numeri partitionem fortasse continuat, nouam putet, vt intelligat & veterem esse, & summorum Philosophorum opinionibus, atque consensu firmatam, grauissimum, eundemq; sapientissimum auctore nominabo Plotinum, qui lib. 5. enn. 5. duplicem facit numerum, alterum vocat ἐσιώδη. i. substantiæ, alterum τὸ ποσὸν quanti, quam etiam sæpius repetit, sed potissimum in 6. enn. 6. vbi de his substantiæ numeris pluribus agit, & hunc posteriorem numerum, quem appellat etiam ἰδωλόν. i. ex multis vnīs conflatum, dicit prioris esse εἰδωλόν.

imaginem,

imaginem. & hunc substantiæ numerū verum, & primum esse contendit, definitq; ὁ μὴ ἐσιώδης ὁ μὴ ἐπιθεωρούμενος τοῖς εἰδέσιν, καὶ συγγενῶν αὐτὰ, πρῶτος δὲ ὁ εἰς τῶ ὄντι, καὶ μετὰ τοῦ ὄντος, καὶ πρὸ τῆς ὄντων, βᾶσιν δ' ἔχει τὰ ὄντα εἰς αὐτῶν, καὶ πηγῶν, καὶ ῥίζων, καὶ ἀρχῶν. i. substantiæ verò numerus, qui in speciebus spectatur, & eas gignit, primumq; in eo quod est viget, & cum eo, & ea quæ sunt præcedit, firmamentumq; habent ea quæ sunt, in eo, & fontem, & radicē, & principium. libroq; 5. de quo supra dicebat τῶ νοεῖν εἶναι αἰεὶ παρέχειν, idest hunc numerum intelligentiæ semper vt sit præstare. Et apud eundem quoque Plotinum eodem lib. 6. sex deinceps gradus videntur cōstitui numerorū, primus in eo, quod primo est super ideas, secundus in ideis ingenitus, tertius in substantijs corpore vacuis, solutisque; quartus in eiusmodi viribus, atque facultatibus, quintus in corporibus aptè coniugatis, sextus in eisdem corporibus diuisis. Hanc præterea nostram sententiam, q̄ Philosophi non intelligant de vulgari Arithmetica, sed de illa diuina, comprobare videtur maximè Plutarchus in 8. conuiuialium disputationum, vbi Platonicum illud dictum expenditur, τὸν θεὸν αἰεὶ γεωμετρεῖν. i. Deum semper Geometriā exercere, non enim esse intelligendum affirmat de his, quæ corporibus accidunt, sed de diuinis, & ideo reprehendere solitum Platonem Eudoxi discipulos, & Archita, atq; Menechmum, q̄ σερεῖ διπλασιασµόν. i. solidæ figuræ, hoc est cubi duplicationem eniterentur in instrumenta, & mechanica opera conijcere. hoc enim pacto aiebat, ἀπόλλυσθαι, καὶ διαφθεῖρεσθαι τὸ γεωμετρίας ἀγαθὸν αὐθις ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ παλινοδρομίας, καὶ μὴ φερομένης ἀνω, μηδὲ ἀντιλαμβάνουσας τῆς ἀϊδιῶν, καὶ ἀσωμάτων εἰκόνων, πρὸς οἷσπερ ἂν ὁ θεὸς αἰεὶ θεὸς ἔσῃ. i. perire, atq; perdi Geometriæ bonum rursus ad res sensui obnoxias recurrentis, neque superiora loca petentis, neque comprehendentis, sempiternas, corporeq; carentes imagines, quibus deditus Deus semper est Deus. Declarāt id quoque definitiones, quas ijdē

G g

Philo-

Philosophi tradidere numerorum, Pythagoras dicebat numerum esse extensionem, & actum seminalium rationum, quæ in vno dominantur, vel primū id, quod in diuina mente existit, à quo, & ex quo omnia componuntur, & perseverant serie quadam mutua conglutinata, & ordine, qui conuelli, aut labefactari nullo pacto potest. Hippasus Pythagoricus aiebat numerum esse exemplar primū mundanæ fabricæ, & instrumentum iudicarium mundani opificis. Philolaus imperiosam, & ex se genitam sempiternæ mundanarum rerum permanſionis continentiam, & alia, quæ quidem nemo non videt non posse huius vulgaris Arythmetice numeris accommodari, aut vlla ratione conuenire. Ex hac scientia proficiscebantur præclara illa, & recondita dogmata animam esse numerum se mouentem, omnia numero constare, Deum quoque ipsum esse numerum, Mundum ex numeris esse conſtatum, & eius quoque mentem, siue animam esse numerum, ideas quoque ipsas esse numeros, & alia huiusmodi multa, quæ prætereo. Ex hac quoque scientia singulis ferè Deorum est aliquis numerus tributus apud veteres, sacerque dictus. Vnum quod Græcè dicitur *μονάς* Ioui. Duo Iunoni, & (teste Plutarcho) Heroibus, atque Heroinis, tria Gratijs, & Deæ triformi Hecati, & Iustitiæ, quatuor Cyllenio, qui solus quadratus Deus habetur, quinque Mundo, & Apollini, vt Plutar. in opusc. *περὶ τοῦ εἰς τὴν Δέλφοις*, sex Hymenæo, septem Palladi, & Apollini, octo Vulcano, & Cybelle, nouem Marti, & Musis, decem Iano, vt Martianus in septimo testatur. Hinc varia ipsi numeris imposita nomina, alij Virginis, vt septem nostro numero, qui etiam Pallas est dictus, vt Macrobius, & Martianus affirmant, Alij Iustitiæ, vt quinque, quod etiam nomē tribus, auctor Plutarchus, & octo tributū auctor est Macrobius, eidemque numero quinque duo alia nominum insignia donata (teste Plutarcho) nempe *γάμος* nuptiæ, & *φύσις*, i. natura. Alius vocabatur fons vitæ, seu naturæ, vt *τέτρακτύς*, quaternarius à Pythagoricis, Alius Hyme-

næus,

næus, siue *γάμος*, idest nuptiæ, vt sex, quod testatur Philoponus Aristotelis interpres in tertio naturalis auditionis, alijque alio sunt cognomento, & nomine cohonestati. Vnum etiam est à Pythagoricis appellatum species specierum, & seminarium sempiternum rationum, & proportionum, idem vnum à Platonicis appellatum est bonum, hæcque duo vicissim retro commeare affirmant, quod multis probat Marsilius in suo contra Gnosticos Commentario in Plotinum, idem vnum appellatum à Pythagoricis Apollinem autumat Plut. in opusc. de Iside, & Osiride. Idem dictum est mas, & duo fœmina, sicque hos duos numeros appellabat Zaratas Pythagoræ magister. Idem vnū ab alijs vocatū Deus, & ipse Deus uocatus vnum; dicebatur enim *ἐνὴ*, quod in vnum dissipata cogat, & *μονάς*, quia scilicet (vt ait Prothospatrius Hesiodi interpres) *πάντων φθειρομένων αὐτὸς μόνος μένει*, & *ὅτι μόνῳ ἔχει ἐν τοῖς αὐτῆ βελύμασι*. quod quia vix nisi à Græce scientibus potest intelligi Latinè non vertam. & Homerus sapientissimus Poeta, idemque Philosophus, vt hoc attingeret mysterium *εὐνήν* appellauit bonum, quasi vnū, ipsamque virtutem, & *εὐνία* illa præditum, nempe virum bonū, contra *δύλω* appellauit malum dolorem, atque ærumnas. Hoc ipsum vnum dicebatur infinitū *ἄπειρον*, vt auctor est Aristoteles in 3. Phys. Hoc Cupidinem appellatum ab eodem Arist. dicit Martianus, ab alijs etiam Concordiam, Pietatem, & Amicitiam, Plato hoc vnum appellauit formam *τὸ εἶδος*, duo verò materiā *τὴν ἕλλη*, qui etiam numerus in bonis plerunque significat iustitiam teste Martiano, idem est societas, idemque mater elementorum. Decem numerus vocatus est Mundus ob imaginem perfectionis, tria vniuersum *τὸ πᾶν*, & *νόμος τῆς φύσεως*. i. lex naturæ, vt Aristoteles in primo Coeli. Hinc quoque paris, & imparis mysteria, quorum alterum nempe *ἄρτιον* par significat *τὸ ἄπειρον* infinitum, & impar *τὸ περιττόν*, contra terminum *τὸ ἑώρας*, vt idem Aristoteles in tertio naturalis auditionis. ijdem quoque eodem auctore re-

G g 2 ferebant

ferebant formam, atque materiam impar formam, par materiam; ad hæc par foeminam, impar marem, eaq; ratione ille matris, hic patris nomine fuere cohonestati. Et par omnia etiam nomina materię sortitus *αἰσχρὸν, θήλυ, δεξάμυλον* turpe, foeminam, & latrinam, aliaq; huiusmodi, quæ ei tribuebantur à Philosophis, vt Aristoteles in primo naturalium elementorum. & Plutar. cōtra impar omnia formę insignia, atq; titulos accepit *καλὸν, ἄρρεν, θεῖον, ἐφετὸν, ἀνεενδεές*. i. pulchrum masculum, diuinum, optabile, nullius opis indigens, quę in secundo tribuit formæ Aristoteles. Hinc emanata illa Poetarum celeberrima mysteria, vt impar superis tribuatur Dijs, vnde dixit Maro — *numero Deus impare gaudet.* & par dijs inferis, quod videmus optimè seruasse illa duo præclarissima Poetarum lumina, quæ sæpius repeto Homerus, & Maro. ex quorum poematis afferre exempla, cum ad manum sint omnibus, superuacaneum, atque putidum videtur. Per hanc scientiam numerorum res quoque diuinas declarabāt, vt auctor est Proclus in eo quem supra nominauimus libro. ex quo hæc fortasse non erit alienum recitare, *δεῖ δὲ καὶ τῆς καθέκαστον μεμνηθῆναι, καὶ ὅτι θεολογία μὴ προδοξέειπίζει τὰς νοεράς ἐπιβολάς, ὅσα γὰρ τοῖς ἀτελέσι δυσθήρατα, καὶ ἀνάντη φαίνεται τῆς περὶ τῆς θεῶν ἀληθείας εἰς ἐξέγνωσιν, ταῦτα οἱ τῆς μαθηματικῆς λόγοι πωρῶ, καὶ καταφανή, ἔάνελιγκτα ἀποφάνωσι, τῆς μὴ γὰρ ὑπερσίων ἰδιότητων ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὰς ἐμφάνσεις δεικνύουσιν, τῆς δὲ νοερῶν χημάτων, ἐν τοῖς δεικνομένοις τὰς διωάμεις ἐμφάνωσιν, διὸ δὴ, καὶ ὁ Πλάτων πολλὰ θαυμασὰ δόγματα περὶ θεῶν δεξά τῆς μαθηματικῶν εἰδῶν ἡμᾶς ἀναδιδάσκει, καὶ ἡ τῆς Πυθαγορείων φιλοσοφία παραπετάσασιν τοῖς τοῖς χρωρῶν τῶν μυσαγωγίαν κατακρύπτει τῆς θεῶν δογμάτων, τοῖστος γὰρ ὁ ἱερός σύμπασι λόγος, καὶ ὁ Φιλόλαος ἐν τῆς Βαρυχᾶς, καὶ ὅλως ὁ ἔξόπος τῆς Πυθαγόρεως περὶ θεῶν ὑψηλῆς.* quæ sic Latinè se habent. Oportet autem & de singulis dicere, & quòd Theologia intelligibiles quidem præparat notiones per mathematicas, quæcunque enim ru-

dibus

dibus captu difficilia, & ardua videntur de Deorum veritate, quę percipiuntur, Hæc mathematicæ rationes fide digna, & plana, lucēque ipsa clariora demonstrant. Nam super substantialium proprietatum in numeris significationes ostendunt, & intelligibilium figurarum in intellectuuis potestates declarant. Quare etiam Plato multa, & admiranda de Deis nobis per hæc præcepta tradit, & Pythagoræorum philosophia velaminibus huiuscemodi adhibitis diuinorum dogmatum initia, & mysteria cœlat. Huiusmodi. n. est omnis sacerfermo, & Philolaus in Bacchis, & totum Pythagoræ institutum de Deorum commemoratione. Quæ licet Proclus de mathematicis omnibus dicere videatur, de Arithmetica tamen vel vna, vel maximè est intelligendum, cum mentio fiat à Proclo de numeris tantum, & dicat in numero singulari *μαθηματικῆς* Mathematicæ, per excellentiam enim & *κατ' ἐξοχῶν* dicitur Arithmetica Mathematica, quæ sit princeps reliquarum. & licet nominauerit etiam figuras, figurę sunt etiam numerorum intelligendæ. Reconditiores enim dicunt Philosophi eandem vim habere numeros cum figuris, prærogatiuamque eandem, & cum ideis ipsis maximam his intercedere in mente mundi Regina coniunctionem. Per hanc demum scientiam omnes alias tradere, ac docere confueuerunt Pythagorici scientias, quod confirmat Philoponus in tertio Comment. naturalis auditionis, vbi ait, *ἴσταν δὲ ὅτι εἰώθασιν οἱ Πυθαγόριοι συμβολικῶς τὰς διδασκαλίας ἐν τῆς ἀριθμῶν ποιείσθαι.* idest, Sciendum autem, quòd Pythagorici allegoricè per numeros tradere præcepta confueuerunt. quare etiam dicebant (vt idem est auctor) *ἀριθμῶν πᾶντ' εἶσι,* idest numero omnia conueniunt.

CAPVT

*Numeri Septenarij in Mathematicis excellentia declaratur,
et Numerorum esse Antistes multis rationib. comprobatur.*

SED me iam ad ipsum numerum septem delabentem oratione vox deficit, & latera penè destituunt, repentè quasi tenebræ animo videntur offundi, & tanta rerum copia mens obrui, vt nō quid dicam, sed quid omittam cogirandum sit. Cum ea sit huius numeri natura, atque præstantia, teste Philone, vt nulla possit exprimi facundia, nemoq; illum satis vnquam pro dignitate laudare. est enim hic numerus primum impar (vt de eo tātum loquar, qui est intra denarium, nam alter ille extra denarium, quem laudat Philon, quiq; fit sumpto à monade initio iuxta duplices, ac triplices, proportionalesq; numeros satis ab illo laudatus, nunc à nostro proposito si non alienus, est certè longinquus, atque remotus) qui parem longe antecellit, vt superior quoque demonstrat oratio, & imparium longe præstantissimus. sunt enim impares numeri, aut *πρωτοι* primi, aut *συνθετοι* compositi, aut *μεσοι* medij. Hic primus est, & medius simul, primus est, nam solo vno terminatur, vt tria, & quinque, primus enim numerus (vt inquit Euclides) est. *ὁ μονάδι μονη μεξέβροος*. qui solo vno terminatur, quod genus numerorū vocant Platonici *γραμματαῖον* lineare: Medius est, quia vno tantum numero illum nobis metiri licet, nempe tribus, hic enim numerus circuitu naturali in se conuertitur, quia ter tria efficiunt septem, sunt. n. in ipso numero bis tria, quæ cum vno, quod superest alia rursus tria constituunt, de qua re nos in alijs in Academia disputationibus egimus. huiusmodi est numerus 25. quem quinque in orbem, seq; conuersus efficit. quid alias numerorum imparium diuisiones à Mathematicis traditas persequar? in quibus omnibus familiam ducit, & caput est

put est iste numerus. In hoc omnes ferè Mathematicæ figuræ continentur, est enim trigonū primum in tribus vnīs. .: & primum tetragonum in reliquis quatuor. .: quæ coniuncta referunt septem. .: & illud planitiem, hoc solidum, amboque sine his numeris constare non possunt, & ad vinciendū, atque copulandum plurimum valent, quare Cicero Mathematicarum rationum non ignarus appellauit hunc numerum rerum omnium nodum. in hoc præterea est etiam tetragonum secundum, ea ratione, qua ter tria complecti diximus, & eadem de causa trigonum quoque secundum, quod quinque unis conficitur, & primo tetragono, quod ex quatuor constare adinuimus. In hoc trigonum quoque tertium, cuius latera quatuor vnīs diriguntur, sic, vt vniuersa figura conficiatur ex decem. habet enim hic numerus ter tria, quibus ipse additus vt vnus vniuersus, vnumque corpus, ex illis constitutum, efficit decem, vel alia ratione, quia eius coniunctæ, atque subductæ partes efficiunt X. sunt enim 1, 2, 3, 4, quæ decem efficiunt, hinc factum vt pro quolibet numero vsurpetur, item pro vniuerso, & infinito. qua notione dixit Poeta noster Maro

*Terq;, quaterq;, solum sciendum, glebaq; versis
Aeternum frangenda bidentibus.*

vbi ter quater idem videtur esse quod æternum, sed in numero. s. infinitum. & alibi dixit,

*Terq; quaterq; manu pectus percussa Deorum. pro sæpius.
item Propertius 2. Eleg.*

*Non quia septenas noctes seiuncta cubaris. i. multas.
sic Lucanus in 5. — his terq; quaterq;*

Vocibus excitum postquam cessare uidebat. i. sæpius.

In finita passim in Poetis exempla occurrunt, ideo hæc satis. In hoc naturaliter inesse demonstrat Philon rectangulā quoque formam, quæ est principium qualitatum: nam constare hanc dicit ex numeris his 3, 4, & 5, tria autè, & quatuor, quæ sunt essentia septenarij, rectum angulum efficiunt, quare ita concludit

concludit, nam si rectangulus triangulus figurarum, & qualitatum est principium, in hoc autem rem maximè necessariam rectum angulū essentia septenarij præbet, ternio simul, & quaternio, meritò censendus est hic fons omnis figure, & omnis qualitatis. Nihil est denique in Arithmetica, aut alijs etiam Mathematicis perfectum, nihil præclarum, nihil reconditum, quod in hoc ipso numero non liceat inuenire, quæ ne putidus fortasse videar, omitto, & ad alia me conuerto. Non solum igitur ista de causa princeps est numerorum iste, aut ea ratione, qua ceteris intra denarium longe anteire demonstrat Philon, quia omnes alij, aut gignant tantum, non gignantur, aut gignantur, tantum, non gignant, aut vtrunque, septenarius verò, neque gignat, neq; gignatur, sed etiam ratione collocationis, situs enim est inter duos omnium, cū ab hoc discesserimus, præstantissimos numeros quatuor, & decem, pari ab vtriusque interuallo seiunctus, totidē. n. à quatuor distant septem, quot septem à decem, nempe tribus. qui etiam numerus est maximè perfectus, & plenus, hocq; ipsum mediū appellatur Arithmeticum, quod sic à Philosophis dicta analogia, & proportione constet. Aristoteles verò in 2. Eth. appellat ἰσων, idest æquale ex re ipsa, ἰσως enim (inquit) ὑπερέχει, & ὑπερέχεται, æquis partibus exuperat, & exuperatur, eademq; proportione interiacet inter quinque, & nouem, sex & octo, hic enim vno, illic duobus superat, & superatur. Ad hæc compositionis ipsa ratio numeri septem demonstrat præstantiam. vt enim mittam vnum, atque sex, duo, & quinque, ex quibus componi potest tria & quatuor, ex quibus verè componi creditur septem, vt Poetarum recondita doctrina demonstrat, qui cum septies volunt dicere, in duas has maximè partes secant *ἑπτε, καὶ τετράκις*, terque, quaterque, sunt in Arithmetica summis referti mysterijs, atque diuinitus conuenerunt ad hunc perfectissimum numerum constituendum par, & impar tanquam parentes mas, atque femina, sine quibus in natura rerum nihil efficitur perfectum,

fectum, atque plenum. deinde quia alter planum, atque longitudinem refert, alter solidum, ex quibus efficitur corpus verè solidum, cuiusmodi esse diximus numeri septem figuram, & ideo perfectum, atque plenum à Cicerone appellatum, postremo, quia vterque naturam referunt diuinam, & ipse hic numerus est etiam ipse Deus. sed de his suo loco, & alibi. nam si velim de his etiam agere numeris, vnde cõponitur septem numerus, nunquam deesse posset oratio, nullus vnquã dicendi terminus inueniretur. Philon Hebræus doctissimè ex hac ipsa re nempe partib. numeri ipsius prærogatiuam septenarij peregregiam demonstrare conatur ea ipsa qua diximus ratione, dicit. n. tertium efficere quadrangulum, quartum verò cubum, septimum autem compositum ex vtroque efficere simul cubum, & quadrangulum, & ideo esse maximè perfectum, deinde probat esse harmonicum, & omnes quoque completi portiones Arithmeticam, Geometricam, & harmonicam. Verum iam ad illud se nostra conferat oratio, quod potissimū nobis est propositū hodierna die dicere, numeri septē mysteria.

CAPVT QVARTVM.

Septenarij mysteria incipiunt explicari, & primum optimi esse ostenditur auspicij, illiusq. ominibus Romanam urbem conditam, & auctam, necnon Venetam, qua cum illa comparatur ex numeri auspicijs, & laudatur, adhiberi in salutationibus, & consilijs ea de causa, deinde mala etiam portendere demonstratur, et summum bonum, summumq. malum in illo contineri, siue significari.

IC igitur numerus in rerum auspicijs optima creditus est dare omina, & summa omnia portendere, atque polliceri. Hinc septem colles intra Romanam enia recepti vniuersum terrarum orbis imperiū detulerunt,

Hh quem

quem etiam numerum ne prætergrederentur diuinitus admonitos tradunt. ita enim scriptum reliquit in 4. Dionysius Halycarnasseus de septem Collibus à Tullio intra mœnia receptis, *προσωτέρω ἐκ ἐπιπροῤῃλθεν ἢ κατασπυῖ τῆς πόλεως ἐκ ἐώντος ὡς φάσι δαυμονίαι*. idest non vltius processit vrbis exædificatio diuino non permittente (vt fertur) oraculo . quo animaduerso Romani huius numerorum scientiæ peritissimi augurium exosculati Septimontij festum , & ferias instituerunt, vt scilicet quotannis præclari ominis memoria renouaretur, de quo Plutarchus in quæstionibus Romanis sic ait, *τόδε Σεπτομόντιον ἀρχαίον ἐπὶ τὸν ἑβδομον λόφον τῆ πόλει παρακατανεμηθῆναι, καὶ τῶ Ρωμαίῳ ἐπάλοφον γηίσθαι*. idest, Septimontium agunt Romani, quòd septimus collis vrbi fit adiectus, & Roma fuerit facta septicollis. huius sacri meminit Varro, & Festus, qui in septem quoque locis fieri consueuisse narrant in Palatio, Suburra, Velia, Fagitali, Cœlio, Oppio, & Cespio. hoc die per urbem vehiculis vehi criminofum habebatur. meminit quoque Suetonius in Domitiano, quem narrat inter spectacula muneris largissimum epulum Septimontiali sacrorum die, Senatui, Equitiq; dedisse, panarijs plebeis sportellis cum obsonio distributis: quod non solum septem colles portenderunt Romæ, sed alia quoq; multa ex hoc numero profecta auguria. primumque ipsius conditoris Romuli cum hoc numero mirifica coniunctio. nam primo anno Olympiadis septimæ conceptus est. natus est mense septimo, nempe Septembri, vt prodidit Lucius Tarutius Mathematicorum facile princeps ætate Varronis, qui Romuli Genesim intuitus longa temporum serie retro ad calculum reuocata iussu Varronis ita esse monstrauit. feruntq; urbem Romam eandem habuisse genesim cum ipso conditore, quod auspiciatissimum fuit augurium, vt tradit Cenforinus præterea urbem ipsam condidit Olympiade septima, anno CCC, 11 post captum Ilium, vt collatis Romanis, & Græcorum

eorum temporibus se collegisse affirmat Solynus, quod etiam affirmant Dionysius, alijq; scriptores, licet dissentiat Bodinus in 4. & nõ longe (vt potest colligi ex Dionysio) ab eo loco, qui diceretur *ἐπὶ τὰ ὕδατα*. i. septem aquæ. accedit ipsius nomen septem literis cõstans R O M V L V S. quod mirificè cum auspicijs cõuenit. Quare huius numeri omen secuti Romani urbem ipsam in bis septem regiones partiti sunt, & mœnia bis septem millia passuû complecti voluere, vt quidam, qui de antiquitatib. scripserunt auctores sunt. septem circi fuere præter maximû (vt Victor in lib. de Regionib. vrbis Romæ) qui fuere Flaminius, Agonalis, circus Sallustij, Floralis, Vaticanus, circus Neronis, & circus in via Appia, quem Sancti Sebastiani vocant. septē aquas habuerunt, quæ omnibus illis bis septem regionibus inseruirent, & fuere Iulia, Tepula, Martia, Anio, Virgo, Appia, Alfietina, quod mysterium non intelligens fortasse C. Caligula, vel fretus nouem, & septem affinitate, duos aqueductus inchoauit ad duas alias aquas in urbem induendas, quod opus cum inchoatum reliquisset, M. Claudius magnificè perfecit. & hæ aquæ fuere Anio nouus, & aqua Claudia ab ipso auctore appellata. de quibus omnibus legendus Frontinus de aqueductibus. & ne numeri auspiciam amitteretur, subsecuti mox Imperat. ad 14 auxerunt, nam totidem fuisse mox constat, vt Hieronymus Rubeus in sua Historia Rauennati testatur his verbis, lib. 3. de Vitige. verba faciens, Tibure exclusus Romam obsedit omnibus aqueductibus, qui quatuordecim erant, barbara ira distractis. In quo etiam illud vehementer considerandum, quod veteres illi Romani huius numeri mysteria studiosè consecrati, studentesque ex hoc imperij omina colligere, ex Sabbatino lacu, huius numeri prærogatiua ornato, quòd septimo quoque die siccatur (vt Plinius, & Iosephus, alijque autumant scriptores) aquam à lacu dictam Sabbatinam in Vaticanum induxerunt, quod videtur tanto ante Romani Pontificis sedem augurio firmasse.

Nam Sabbatinus lacus ex Palæstina proficiscens Romam legem Dei ab Hebræis, qui olim sancta gens fuere, & Sacerdotij supremam in terris dignitatem Christi Vicariam ablatum iri, Romamq; translatum videtur significare. His animaduersis veteres prudentissimi Historici, qui res Romanas persecuti sunt, hunc numerum complecti voluerunt. Lius Romanorum fortasse princeps supra septingentesimum annum repetiuit, vt ipse profitetur in proœmio. nam ab V. C. ad Seruatoris nostri Christi tempora intercedunt anni septingenti. & bis septem Decadibus complexus est omnem histor. lib. f. CXL. rotûdo numero. L. quoq; Florus eiusdē temporis epitomen fecit, à Romulo ad Augustum. & Dionysius sæpe huius facit numeri mentionem, & in hunc consulto sermonem delabatur, vt septem nominet scriptores, quos fuerit in Romana conscribenda historia secutus. Portium Catonem, Fabium Maximum, Valerium Antiatem, Licinium Macrum. Aelios, Gellios, Calpurnios. & ipso hanc historiam scribente septimā regnare *ῥοεάν*. i. siue generationem, vel seculum, præter 700 ipsos annos, quos attingit. Hinc Poetæ huius rei non ignari ex hoc præcipuè numero Romam vel laudant, vel nominant, sed vnus maximè, qui maximè excellit Maro, vt in 2. Georg.

— *Rerum facta est pulcherrima Roma*

Septem quæ vna sibi muro circumdedit arces.

quod in 6. repetit — *illa inclyta Roma*

Imperium terris animos aquabit Olympo

Septem quæ vna sibi muro circumdabit Arces. Tibullus

Carpite nunc Tauri de septem montibus herbas

Dum licet hic magna iam locus urbis erit. & Propert.

Septem urbs alta ingis, toto quæ præsidet orbi.

Græci verò Poetæ huius meminerunt, *ἑπτάλοφος* vocant. Vergilij imitator Statius suum secutus Doctorem huius

huius sæpius meminit, & plerunque ipsam per septem colles intelligit in primo Sylu. in Galeno Hetrusci

— *Septenaq; culmina Nympha*

Incolitis — & in 2. in Arbore Atedij — *ecce citatos*

Aduertit diana gradus, dum per iuga septem

Errat Auentina — & in Geneth. Lucani

Nec pleetro Geticas mouebis ornos,

Sed septem iuga, Martiumq; Tibrim. & in 4.

Et septemgemino iactantior athera pulset

Roma iugo — Silius Italicus in 10.

— *Septem arces fumare videntur.*

& in 7. — *Sparissem incendia montes*

Per septem bello vacuos. alijque multi, quos prætereo. Hæc quoque eadem fere, & fortasse meliora ex hoc numero omnia sortita est, sempiternum hoc gloriæ, & Imperij domicilium, vera libertatis sedes, terrarum prope orbis emporium, ac prope compendium, Italiae lumen clarissimum, diuina inquam Vrbs, & patria nostra Venetię, Romanę Urbis vt in regnando æmula, ita in bene regnandi scientia, & diuturnitate Imperij longe princeps. Vt enim omittam (quod maximi fortasse ponderis, & præclari est ominis) septem hoc nomen literis constare V E N E T I A E, & in nomine V E N E T V S totidem esse literas, quot etiam sunt in nomine Romanus, septem partibus Maria recipit, vt docet in primo lib. de Ven. Rep. doctissimus, idemq; præclarissimus Gaspar ex nobilissima, & omni præclara laude cumulata Contarena familia, quam summi honoris, & obseruantię causa nomino, quod septem Romanis arcib. respondet, & maiora etiã tutiora, quidem certè, & diuturniora pollicetur septem quoq; flumina, in eius sinum ab Alpibus profecta decurrunt, septem locis in mare stagna labuntur Hadriatica, quæ etiam appellata septem maria, auctor est Hieron. Rubeus in sua Rauen. Hist. quæ respondent septē aquis, apud quas conditam Romam diximus.

In septua-

In septuaginta duas diuisa est curias, siue (vt vulgo Græco vocāt vocabulo) Parochias, magistratus quoq; maiores fere omnes hoc numero constituit. nā sex Consiliarij purpurati, cum Serenissimo eorum Duce septem implent, idem præstant sex Præconsultores longi subsellij, quos vocant vulgo Sapientes, & sex vrbis Præfecti cum eodem Duce, qui instar Capitis in eodem magistratu est, & in alijs .cui nostrę opiniononi subscribit Bodinus in primo de Rep. c. 10. vbi de Ven. R.P. loquens ait, *Le facende ordinarie di Stato passano per mano delli sette, che si chiamano la Signoria*, & ipsa tota Resp. ex septimo genere constituta est rerum pub. septem enim sunt, teste Polybio, tres optimæ Monarchia, Aristocrata, Democratia, tres prauæ his contrarię; & septima ex tribus optimis perfectissima, quod ita esse multis ostendit Contarenus, & alij, licet aduersetur Bodinus, qui hęc Aristocratiam esse tantum probat. qua etiam ratione vniuersam ciuitatem partiti sunt veteres in sex regiones, siue tribus, quas vocamus à numero sexterios, quæ sex partes cum ipsa Principis, atq; Senatus Regia hac amplissima, hunc ipsum numerum referunt, quod etiam ad Romanorum imitationem factum videri potest, nam Seruius Tullius secutus numeri mysterium, quem in vtroque nomine gerebat, sunt enim in vtroque septem literæ, in sex classes diuisit ciuitatem, eo consilio, vt ipse Rex vnus, & monadis (vt Græco vtar verbo) quasi imaginem referens, vnde ab Homero dictum

— εἰς βασιλευς εἰς κοίρανος ἑστω. septem numeri perfectionem assequeretur, quare etiam instituerunt, vt septimo quoque die Comitia ordinaria habeantur, Dominico. s. vnde Germanus Audebertus in 3. Venet. lib. ait,

Qui quoties sacrata Deo septena resulget

Aurora — Hinc factum, vt hęc fortunata, felixque ciuitas numeri septem sit consecuta proprietates, atque naturam. ille virgo est appellatus, hęc eodem cognomine à multis nominatur, & adhuc sit veluti sanctissima quędam Virgo, intacta, atq; integer-

integerrima, nullo vnquam barbarorum, aut hostium incursum violata, à nullo vnquam capta, licet sæpius oppugnata, quod ipsa præclarè intelligens tanto honore, tanta religione sanctissimā illam Virginem Dei parentem colit, & veneratur (quasi suam illi tacitè commendet virginitatem, seq; cliens Virgini virgo tradat) vt nulla maior desiderari posse pietas, nullus haberi honos, nulla in colendo sanctitas maior videatur. Ille Palladi, atque Apollini sacer est. In hac hęc eadem duo numina potissimum dominantur, suisq; dotibus ornant Venetos. Hic. n. pax viget sempiterna, armata tamē manu, tamq; Pallas cōuerso numine formidabile nomen hostibus. quā qui laceffit, memorabiles suæ solet temeritatis pœnas dare. In hac florent artes, in hac scientiæ omnes, in hac potissimum sedem suam posuit Eloquentia, & sempiternum constituit in Venetis faciundię seminarium, vt pene infantes ipsi eloquentes sint. hic illius comes alijs fere locis expulsa Poësis regnat, & harum duarum artium septem publici cōstituti Doctores, quatuor in tribubus, ex quibus vnus ipse, qui in ea interpretor, qua olim Murettus, duo in D. M. Bibliotheca, quorum alter Latinè interpretatur, alter Græcè, quo præceptor in Græcis meus eruditissimus Parthenius iam tanquam sacer vetustate Lucus venerandus propè iam nonagenarius, munere perfungitur, septimus in scribarū Collegio, quam etiā sustinet idem meus Parthenius personam, cum legitimo quasi iure hęc duo munera (vt in multis alijs factum est) coniungantur, qui nunc dum hi libri imprimerentur, cū summo omnium dolore, & literarū iactura, senectutis molestias cum sempiterna vita commutauit. In hac denique omnes virtutes perpetuum sibi domicilium collocarunt, nihilq; aliud huic deesse video, quę vim attingunt huius numeri nisi Terrarum Orbis Imperium, hoc vnum ad assequendam, & complendam hanc numeri perfectionem desiderari, quod non despero futurum, neque ista cunctatio, aut mora cuiusquam offendat animum, quæ enim tardius

tardius aduentant, ea sunt diuturniora, & firmiora bona. tantis enim iactis fundamentis tanto firmatis augurio rebus fieri non potest quin sua aliquando Deus ipse manu hoc culmen imponat, & nobis videre *Det Venetos rerum dominos, gentemq, togatam,* neque enim quod Romæ olim tribuit, Venetij denegabit. quare etiam factum, vt siue scriptoris prudentia id animaduertente, siue casu, aut diuinitus iniecta illi mente, bis septem quoque libris Sansouinus Italicus eius descriptor complexus sit Urbis descriptionem, ne hoc quoque quod aderat Romæ, in illa desiderari posset; qua de causa nos etiam cum olim ludentes in eius laudem Epigramma conscriberemus septem modis Cælo comparari diximus, & bis septem carminibus complexi sumus argumentum.

DE VRBE VENETA.

NON hac humanis æquanda est urbibus, amula Cælo
URBS VENETVM septem Cæli imitata modis.

*Septem errant ignes Cælo, septem ostia Ponti
Urbe fluunt, totidem hic flumina pontus habet.*

*Septem immota tenent complexum climata Cælum,
Urbs septemgemina se regione tenet.*

*Bis maiora louem sex cingunt numina Cælo,
Ex clauo totidem lumina in Vrbe Ducem.*

*Stat Cælum rapida vertigine vtrinque rotatum,
Stat super undantis fluctibus ista maris,*

*Nunquam expugnatum Cælum est, ut saepe Gigantes
Aggressi, hæc terris non tulit vna iugum.*

*Regnat virgo astris, eadem dominatur in Vrbe,
Aeternum Cælum, æterna erit VRBS VENETVM.*

Sed ut

Sed ut vnde digressa est se nostra referat oratio, summa semper hic numerus portendit omnia; & in condendis ciuitatibus fere semper habita huius numeri ratio. Hinc Rauennam Gallix Cisalpinæ urbem antiquissimam septem Duces ex Armenia profecti ciues post cataclysmum condiderunt, & quod nauibus fortasse septem appulissent, septem literarum nomine appellarunt Nauenna, quod mox dictum est Rauenna, quæ etiam in septem regiones fuerat olim diuisa, vt in primo Historiarum Rauennatum sub finem Hieronymus Rubeus docet, qui libri nunc de nouo typis inuulgatur hac re vt multarum aliarum innumerabilium additione auctiores. Et Mario olim septem reperti in nido Pulli septies Consulem futurum significarunt, quod lepidè attigit in carmine de fortuna Baptista Mantuanus,

*Transit ad ærumnas à fascibus, atque triumphis
Exul, & extorris Marius, speratq, reuerti
Rursus ad antiquas Cælo aspirante secures
Et redijt, sicut puero portenderat olim
Nidus, & inuenti septem super arbore palli.*

Flavius Vopiscus in Florianus tradit Tacito, ex hoc numero prædictum Imperium, ait enim, Omina Imperij Tacito hæc fuerunt Fanaticus quidam in templo Siluani tensis membris exclamauit Tacita purpura, idque septimo, quod quidem postea omni deputatum est. Hinc apud Martianum Philologia cum penderet animi, & hæsitaret, an Mercurio in matrimonium se coniungeret, vbi ex se, & illo septem hunc numerum *τὸν ἐπτάδα* conflare subducta summa animaduertit, numeri omine letata omni cunctatione deposita statuit Mercurio postulanti innubere: quia nihil ei videbatur hæsitandum, si tam perfecti numeri, quique (vt ipse inquit) superæ rationis esset perfectio, coniungeretur auspicio. Hinc sæpius adhibebatur à Romanis in acclamationibus, vt apud Treuellium Pollionem in D. Claudio, *Claudi Auguste, tu nos à Zenobia,*

Ii & à

& à Victoria libera dictum septies. Claudi Auguste Tetricus nihil fuit, dictum septies. quare etiam Nonius ille (vt refert in apophthegmatis Plutarchus) fugam arripiente Pompeo recte sperare iubebat, quòd adhuc septē Aquilæ superessent. Hinc factum, vt ex hoc numero boni ominis gratia salutarent veteres. adhibuerunt enim Græci (teste Luciano) septem literas in verbo *χαίρειν*, si enim dissoluantur diphthongi, tot erunt, quas cum Plato planius vellet intelligi, vertit in *εὖ πράττειν*, quod septem habet literas non dissolutis diphthongis, neque duplicatis literis. Archytas verò Pythagoram secutus, ne duobus verbis res vna significaretur, & tamen (quod Plato volebat) sine diphthongorum resolutione cognosceretur mysterium, induxit *ὕψιαιρειν*, quod etiam vsurpauit Epicurus. & Latini quoque horum secuti auctoritatem, verbum inueniunt septem literis constans, quod his rebus præponerent, quibus salus nunciaretur, in quarto enim casu dicimus Salutem. in quo verbo septem sunt literæ, & Horatius in epistolis dixit, gaudere expressum ex Græco *χαίρειν* totidem literis.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albinouano

Musa rogata refer. — i. το χαίρειν, & εὖ πράττειν.

idemque dixit totidem literis saluere. Eaque de causa adhibebatur à veteribus hic numerus in consilijs capiendis, & deliberando. Quare apud Statium Adrastus nisi septimo die deliberaturus prodit.

Septima iam nitidum terris Aurora, Deisque

Purpureo vehit ore diem, Perseus heros

Cum primum arcana senior sese extulit aula

Multa super bello, generisque tumentibus amens.

itemque profectioibus aptus habebatur. vnde apud Homerum in Ξ Odyssæe Vlysses ait,

Εβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ κρήτης Ὀρέϊνος. i.

Soluentes Creta cum primum septima fulsit.

& Athenis fuit edictum, ne ante septimum diem mensis boni ominis

ni ominis gratia exercitum educerent, vnde natum Adagium *ἔντος ἐβδομάτης*, idest intra septimam, cuius meminerunt Suidas, & Hesichius. Sed quoniam discrepantia, & pugnantia quoque hunc numerum continere mysteria diximus, lege quadam naturæ communi, qua omnia etiam bona vertere in malum possunt, vt alio loco diximus, pessima etiam, & mala portendit omnia hic idem numerus, cumulatamque omnibus ærumnis infelicitatem, & ne ab urbium exemplis recedamus, in Thebana vrbe septem portæ calamitatem absolutissimam omnibus malis significarunt, & importarunt, quæ etiam ob eam causam ex hoc numero celebrantur à Poetis. Homerus semper fere dicit *ἑπτάπυλοι Θήβαι*, i. septifores Thebæ, sic quoque nominat Pindarus in Nemeis. Stautius in 3. — *Tunc visa leuari.*

Culmina, septenaque iugo concurrere porte.

& in 8.

— *sic omnibus ale*

Arctantur portis, septemque excursibus herent.

Quo animaduerso Aeschylus Poeta Tragediam, in qua Thebarum excidium, & infortunia persequitur inscripsit, *ἑπτά ἐν Θήβαις*, i. septem in Thebis, quasi hic numerus infelicitatis, quam describit in Tragoedia sit legenti argumentum, & specimen. Septem præterea omnibus portis in illo fatali, & pernicioso fratrum bello fuere præsides Duces singuli singulis, de quibus Ouidius

Et septem portas sub duce quamque suo.

Has autem portas ab Amphione pro numero septem filiarum fuisse dispositas tradit Hyginus, quæ fuere Thera, Cleodoxe, Astynome, Astiacratia, Chias, Ogygia, Chloris, Philostratus verò pro numero tonorum ipsius lyre. ait enim in Amphione, *τὸ δὲ τεῖχος ἑπτάπυλον ὅσοι τῆς λύρας οἱ τόνοι. i.* murus autem septiforus, quot sunt lyre toni. Septem etiã Duces ad earum excidium sunt profecti, vnde Propertius lib. 1. ad Ponticum, qui Thebana bella canebat, condicit, quòd si amore capiatur.

Longe castra tibi, longe miser agmina septem.

Hi autem fuere, vt enumerat Hyginus in fabulis, Adraustus, Polynices, Tydeus, Amphiaraus, Capaneus, Hippomedon, Parthenopeus, qui omnes interierunt præter Adraustum, qui mox septem superiorum filios, siue nepotes τὰς ἑπτάγονας misit armatos ad paternas vindicandas iniurias, eo quod insepultos Creon esse voluisset. Hi fuere Aegialeus Adrausti filius ex Demoanassa, qui solus interijt, vt debitam superiori numero septem pro patre vicariam vitam daret, cæteri sex victores redierunt. Thersander Polynicis, Polydorus Hippomedontis, Alcmaeon Amphiarai, Thesimenes Parthenopæi, reliqui duo in eo desiderantur. apud Statium in 5. Theb. septem illæ Aquilæ à Melampode visæ in augurio excidium vrbis portendunt

— *septem ordine fuluo
Armigeras summi Iouis exultante caterua.*

Intuor, Inachij sint hi tibi concipe Reges.

nec mirum, nam in Thebanorum Græco nomine Θηβαῖοι resolutis diphthongis septem sunt literæ, totidem in recto apud Latinos Thebani, quæ respondent septem literis, quæ continentur in verbo ærumna Latinè, Græcè συμφορᾶ, nam in vtroque septem sunt literæ, si. f. in Latino verbo diphthongus dissoluatur in a e, totidem etiam in verbis Latinis exitium, exitium. Idem numerus apud Vergilium Aeneæ in 5. septem annorum perpetuam errationem denunciat.

— *Nam lubricus anguis ab imis*

Septem ingens gyros, septena volumina traxit

Amplexus placide tumultum, lapsusq; per aras.

Dantes Aligerius in Purgatorio, cap. 8. fingit sibi prædici exitium ab hoc numero à Conrado Malaspinga,

Et egli, hor vâ, che'l Sol non si ricorça

Sette volte nel letto, che'l montone

Con tutti quattiro i piè cuopre, & inforça.

quare etiam Pontanus lib. 5. de stellis, veterum Poetarum vestigia secutus Hercules luctû ex Hylæ amissione hoc numero

præsi-

præsignificatum demonstrat — *petit impiger alti*

Alcides iuga per densum fundentia montis;

Hic septem capit errantes per denia ceruas;

Septem arcu. &c. — Quare multa prodigia ex hoc numero

facta apud Historicos, & Poetas inueniemus. ex Iulio obsequenti de prodigijs. In prouinciam proficiscens Posthumius Consul cum immolaret in plurimis victimis caput in Iecinore non inuenit, profectusque post dies septem æger Romam relatus expirauit. Item in Vestrinis per dies septem lapidibus, testisq; pluit. Item M. Antonio, & Dolabella Coss. stella per dies septem insignis arsit. Ioseph de bello Iudaico tradit per septem annos per urbem Ierosolyma vociferatum quendam nomine Iesum. & Syll. Italicus lib. 8. belli Punici, vbi prodigia futuræ Cannensis cladis, & signa describit.

Terq; quaterq; solo penitus tremuere reuulsa

Tarpeie arces — aliaq; multa, quæ colligere non necesse habui. Hinc cum in malis tantam vim habeat à veneficis adhibebatur in rebus magicis. Valer. Flaccus lib. 7. vbi de Medæ veneficij loquitur.

Cessit ab ore pudor, propiorq; impleuit Erynnis

Carmina nunc totos soluit, figitq; per artus

Aesonide, & totum septeno murmure fertur.

quod etiam Apollonius antea fecit in Argonautica.

Ἐπὶ μὲν ἀενάεσσι λοισσὰ μὲν ὑδάτεσσι

Ἐπὶ ἅκτι δὲ βριμὸν κροσσόφρον ἀγκαλέουσα. i.

Lauit septenis viui cum fluminis undis

Terq; quaterq; vocans magno clamore Triformem.

idem confirmat Lucianus in philopseudo, vbi ait de Mida quodam Mago, ἐς γὰρ τὸν ἄγρον ἐλθὼν ἔωθεν ἐπειτῶν ἱερὰ τινα ἐκ βίβλου παλαμᾶς ὀνόματα ἐπὶ αὐτῷ, καὶ δάδι καθαγνίσας τὸν τόπον περιελθὼν ἐς τρεῖς ἐξήλασεν ὅσ' ἔλεγε τὰ ἐν τῷ ὄρει. idest, in agros enim profectus mane pronuncians sacra quædam ex vetusto quodam libro nomina septem sulphure,

fulphure, & face lustrans locum circumeūdo ter, eduxit quæcunque erant in illis montibus serpētia animantia. & in Dialogo Melittæ, & Bacchidis, Bacchidem inducit focia exponen-tem cuiusdam Aniculæ mores in veneficio quodam amatorio peragendo, & sic ait, λαμβάνει μὴ ἑδὲ πολλῶν ὡς Μελίττα πνιμισθόν, ἀλλὰ δράχμην, καὶ ἄρτον, καὶ ἑπταεῖσθαι δὲ δ' εἰ μετὰ τῆς αἰλῶν, καὶ ἑβόλης ἑπτά, καὶ δύνον, & δ' α' δ' α. idest, accipit autē non multam quidem mercedem ὀ Melitta, sed drachmam, & panem, & arponere ei præterea oportet cum salib. septē obolos, & thuium herbam, & faculam. quare etiam fascinum, sub quo veluti genere saltem subalterno omnia cadunt veneficia, septem modis intelligi dixit Vairus lib. 2. de fascino, vt numerus, quo delectatur in agendo, in eius diuisione reperiretur, & septem modis etiam fit ex dæmonū artibus, quos superiori in libro attigimus. Nec mirum, quod tam bona, quàm mala ex hoc numero auspicia, & omina proficisci veteres arbitrarentur, cum in hoc ipso numero vtriusque boni. s. & mali summū, & ipsa idea ab eisdem fit constituta. primum igitur summum bonum in hoc numero ponebant, vnde illud Homericum.

Τρὶς μάκαρες, καὶ τετάραι, οἱ τὸτ' ὄλοντο.

quod expressit ita noster Maro in suam transferens Aeneida.

— O terq̄, quaterq̄, beati

Queis ante ora patrum, Troia sub mœnibus altis
Contigit oppetere — & Tibullus,

O mihi felicem terq̄, quaterq̄, diem. Propert.

Ter quater in casta felix ὀ Postume Galla.

Syllius Italicus lib. 9. sub Solymi persona,

— felix ὀ terq̄, quaterq̄

Frater cui fatis genitorem agnoscere ademptum. Aurelius

Prudentius in quodam hymno vtrunq; coniunxit, dicens,

O ter, quaterq̄, ὀ septies

Beatus urbis incolæ.

Hinc etiam Atlantici maris Insulae, quas beatas vocant, hoc numero

numero comprehenduntur. Quare Similis (vt Dion in Adriano scribit) præfectus cum data sibi vacatione tandem à præfectura, vixq; dimissus in agro septem annos (quod fuit reliquum vitæ) exegisset in ocio, & quiete, vt testatam apud omnes suam relinqueret sine inuidia in extrema vita felicitatem. Hæc moriens sepulchro inscribi iussit: Similis hic iacet, cuius ætas multorum quidem annorum fuit, septem tamen duntaxat annis vixit. Quare Aristoteles id præclarè intelligens lib. 1. Rhet. septem dat boni definitiones, vt numerus cum re congruat, & septies aduerbium à Poetis vsurpatur pro optime Martialis lib. 1.

Calceus est sarta, terq̄, quaterq̄, cute. i. optime.

Hinc Iuuenalis bonorum virorum numerū hoc numero contineri dixit.

Rari quippe boni, vix sunt totidem numero, quot

Thebarum porte, vel diuitis ostia Nili.

Sic contra summum malum hoc eodem numero conclusum

intelligebatur, vnde Vergilius in 5. — ὀ gens

Infelix cui te exitio fortuna reseruat

Septima post Troia excidium iam vertitur ætas.

quasi dixisset iam cumulata est, & ad summum peruenit ærumnarum tua infelicitas, quæ attigit septenarium.

& in primo — Nam te iam septima portat

Omnibus errantem terras, & fluctibus ætas.

& in 3. vbi describit infelicem regionē gelu, & niuibus quam maximè infensam, adhibet hunc numerum.

Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto

Terra gelu late, septemq; a surgit in vlnas,

Semper hiems, semper spirantes frigore Cauis.

& Propertius de Poeti infelici interitu,

Obruis insano, terq̄, quaterq̄, mari.

quare dicebant veteres ἑπταίς διόθραται septies perijt, pro τῶανσὺδ' εἰ διόθραται, idest funditus perijt, vt annotauit Cœ-

Ius Rhodiginus vir doctissimus. Hinc apud Homerū Andromacha in maximæ, & cumulatae infelicitatis loco numerat, quod septem fratres vno die amiserit,

Οἱ δὲ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσων εἰ μεγάρουσι
Οἱ μὲν πάντες ἰὼ κίον ἡματι αἰδὸς εἶσω. i.

Et septem fuerant fratres mihi in adibus omnes
Vna, qui Ditis subierunt Tartara luce.

Hinc Grammatici quidam nō vulgares annotarunt hunc numerum vsurpari pro supremo rerum gradu, quem vocant ipsi superlatiuum. Quare Strabo in primo Geogr. illud Homericum, Τρὶς μάκαρες, καὶ τετάραις, τετάραις, quaterq; beati interpretatur, μακάρτατοι, idest beatissimi, & sic interpretandus ille locus Pindari in prima ode, Μετὰ ξίῳν τέταρτον πόνον. Cum tribus quartum malum, idest maximū, & septimum malum Poetico more, qui semper diuidunt hunc numerum in tres & quatuor, licet eo loco multa afferant interpretes Græci, quæ tamen germanum Poetæ sensum non assequuntur, quamuis non omnino abhorreant. nam est amplificatio, & exaggeratio ingentis ærumnæ Tantali, qui lapide illo immenso premeretur,

Τὸ αἶν μενοιῶν κεφαλῆς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλάτῃ.

Σξ. γ. κωλ. ιζ.

Ἔχει δ' ἀπάλαμνον βίον
Τέτον ἐμπεδόμενον.

post quæ tanquam epiphonema ad rem exaggerandam, & quasi cumulandā, additur cum tribus quartum malum, quasi nihil addi amplius posset, quod ad hunc numerum mali vniuersi supremum gradum peruenisset.

οἱ μὲν πάντες ἰὼ κίον ἡματι αἰδὸς εἶσω.

οἱ μὲν πάντες ἰὼ κίον ἡματι αἰδὸς εἶσω.

256

Virtutum omnium completi mysteria septenarium, illarumq; contraria ostenditur, & primum iustitia, & earum rerum, quæ ad illam referuntur, ut iudicia, remunerationes, supplicia, expiationes: secundo sapientia, siue prudentia, & earum rerum, quæ ad hanc spectant, ut diuinitas: tertio fortitudinis, & earum, quæ sunt illius administræ, ut expugnationes, viçtorie, regna, deditiones, fugæ; postremo temperantiæ.

INTER virtutes verò, quarum omnium ferè mysterium hoc numero contineri, & significari diximus, principem sine cōtrouersia locū tenet ipsa iustitia, quæ tanquā Sol siderum, & dux, & moderatrix est reliquarū, hancq; omnes vt reginā subsequuntur administræ. Huius igitur mysterium primū hic habet numerus, quare præclare Arist. in 5. Ethic. vbi disputat de iustitia, & potissimū de ea, quæ posita est in negocijs τοῖς συναλλάγμασι, hæc diuidit in ἐκείσια, & ἀκείσια, i. quæ spōtè, & quæ inuitè fiunt, priorisq; partis septè facit species, πρᾶσις, ὠνλῶ, δανεισμὸν, ἐγγύλιον, χησιον, παρακαταθήκην, μίσθωσιν. i. venditionem, emptionem, mutuum, fideiussionem, cōmodatum, depositum, locationem cum conductione, quæ duo sub eodē vocabulo continētur in Græco. Alterius verò generis, quod constituit iniustitiam illius contrarium, (nā demonstraturos contraria, & pugnancia rerum mysteria sumus polliciti) duas facit partes, quarum altera continet τὰ λαθρᾶα. i. clandestina, & septem illorū facit species, κλωπὴν, μοιχείαν, φαρμακείαν, προαγωγίαν, δειλοπαθείαν, δολοφονίαν, ἄδουμαρτυρίαν. i. furtum, adulterium, veneficium, lenocinium, serui alieni corruptionē, per insidias illatam necem, falsum testimonium. altera τὰ βίαια. i. violenta, quæ septem quoque enumerantur, nempe ἀγκία, δεσμὸς, θάνατος, ἀρπαγή, πῆρῳσις, κακηγορία, ποροπληκτισμὸς. i. verberatio, vincula, mors, rapina, debilitatio, maledictum, contumelia.

K quare

quare Romani, quæ ad hoc genus iustitiæ pertinerent leges septies septem. i. 50 constituerunt, quas appellat Dionysius νόμους σιναλλακτικῆς, καὶ περὶ ἀδικημάτων, συμβολαίων. idest, negociales, vel de iniustitijs in contractibus, quas renouatas à Coss. commemorat, & verbū etiam condendæ legis propriū sancire, & Sanctio, quod verbū ad eorum solum pertinet maiestatem, teste Bodino in 1. de Rep. qui habent condendæ legis auctoritatem, septem est literarum. Nec solum isti iustitiæ est aptus iste numerus, sed illi quoque, quæ in distribuendo vel honore, vel pecunijs, alijsve rebus, quæ diuidi possunt inter eos, qui eiusdem R. P. communione coniuncti sunt, posita est, accommodatus, vnde apud Homerum frequens est illud ἑπτάχαρα δαμοιρᾶσθαι. i. in septē partes diuidere, vt in ξ Odyss.

καὶ τὰ μὲν ἑπτάχαρα πάντα δαμοιρᾶτο δαίζων. i.

Omnia septenas in partes ritè secabat.

& ex historijs habemus in diuisionibus agrorum hanc fere semper habitam septenarij rationem, vt T. Lilius lib. 5. dec. 1. Senatusconsultum fieret, vt agri Veientani septena iugera plebī diuiderentur, Valerius Max. lib. 2. Decretis à Senatu septenis iugeribus. Ideo Iustinianus in præfatione ad Senarum in Pandectas id innuens ait, Et in septem partes eas digessimus non perperam, neque sine ratione, sed in numerorum naturam, & artem respicientes, & consentaneam eis diuisionem partium conficientes; quasi diceret hunc numerum adhibuimus in diuisione hac, quæ illo potissimum iustitiæ, & leges contineantur. Quod etiam in Græca præfatione ad Senatum, & ad populum significauit his verbis, καὶ εἰς ἑπτὰ τῆστο δαθέρμοι παραγματείας, Ἐτῆστο ἔπαρέργως, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀριθμῶν φυσικῆς, καὶ ὑπὸ τῆς σοφίας ἀριθμοί. & Iurisconsulti, qui illas leges condiderunt septem, & triginta fuere, quos enumerat Politianus, & Neratius Priscus Iurisconsultus, quæ amauit Traianus, septem reliquit membranarum libros, teste Egnatio in Spartianum, vt scilicet numerum hunc iuribus, & legibus destinatum adhiberet,

beret, quem fortasse secutus nostra ætate eruditiss. Iurisc. Tiraquellus omnia sua opera in septē volumina redegit. Et Plutarchus in Lycurgo arbitratur xxviii Senatores ab illo constitutos, qui rebus præessent iudicandis, & quasi imperij habenas moderarētur propter septenarij quater repetiti perfectionem, recēnsens enim aliorum de hoc numero sententias, hoc quasi ex suo ingenio addit, εἰν δ' ἄν τι, καὶ τὸ τῷ ἀριθμῷ δι' ἑβδομάδος τετραδιπολλαπλασιασθείσης ἀποτελεσθῆναι. idest, adduci fortasse hæc quoque causa possit, quòd numerus ille septenarius, per quaternarium multiplicatus perficitur, quare multæ actiones apud Romanos hoc numero confirmabantur; nexus septem fiebat testibus, septem ad summum horæ, siue clepsydræ dabantur agendis causis. Hinc Martialis lib. 6. in Cæcilianum,

*Septem Clepsydras magna tibi voce petenti
Arbiter inuitus Cæciliane dedit.*

Testamenta septem testibus obsignabantur, qui num erus adhuc integer seruatur, & Petrus Dominicus Magdalenus Capiferreus nostra tempestate ingentem edidit Tractatū de numero testium in testamentis requisito. vbi multa præclara, ad hancq; nostram sententiam accommodata ponit cōclusa, primum generatim, & in omnib. grauibus, & maximi (vt ait ipse) momenti rebus septem testes requiri solent propter vim maiorem, & efficaciam (sic enim Iurisc. loquuntur) numeri, deinde speciatim de testamentis, quòd ius ciuile ex edicto Prætoris statuit septem testes adhibendos esse, hincq; regulam ducit, quòd si vnus deficiat, ipso iure testamentum quoque deficiat, & quòd numerus iste est de forma, & solennitate substantiali, & quòd non solum de hac, sed etiam de probatoria forma, & quòd hic numerus appellari potest numerus solennitatis, quia pertinet ad solennitatem iuris positiui, & quòd ad publicam vtilitatem est inducta illa solennitas numeri, & ad bonum publicum respicit, & quòd illi non potest etiam cum iu-

ramento testator renūciare; & demum, quòd est indiuisibilis, & irreparabilis, & quòd testator, qui non perhibuit septem testes, videtur noluisse valere testamentum, & dicitur intestatus decedere, aliaque multa. Ptolomeus septem constituit iudices Poetarum, de quibus dictum à me in prima disputatione. Et Cyrus apud Xenophontem de Oratore proditiōis reo iudicium laturus septem accersuit consiliarios. καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν αὐτῆς σκηνὴν πρεσβύτων τὰς ἀρίστους τῶν ἑπτὰ. & in eius tentorium conuocat ex Persis optimos quos secū habebat septē. & apud Gell. Rhetor ille in quæstione ait, De reo septem iudices cognoscant, eaq; sententia sit rata, quam plures ex eo numero dixerint, cum septem iudices cognouissent. Hoc intelligens Antoninus Pius (vt refert Iulius Capitolinus) septēnis annis in prouincijs bonos præfides detinuit, vt numerus etiam annorum, qua id causa faceret, declararet. Et hinc ego facere non possum quin Vtinentium ciuū meorum, qui olim Urbem illam legibus, institutisq; firmarunt, prudentiam, atq; iudicium laudem, qui his animaduersis præter alia multa, hoc quoque sapientis, decreuerunt, vt septem essent, qui ius ciuitati dicerent, eiusq; res administrarent, quare etiam magistratus ipse appellatur à numero Septemuirorum. Præterea cum remuneratio ad iustitiam spectet, huic quoque est attributus numerus, & adhibitus. quod Apollo primus demonstrauit, qui (vt scribit Plutarchus in consolatione ad Apoll.) cum Agamedes, & Trophonius exædificati Delphis templi mercedem peterent, septimo se die daturum pollicitus est, & eo die interierunt, quod summæ felicitatis loco iudicatum, cuius rei meminit etiam Stobæus in laudatione mortis. Verba Plutarchi sunt: καὶ περὶ Ἀγαμέδωνος, καὶ Τροφώνιος φησὶ Πίνδαρος τὸν νεῶν τὴν εἰς Δελφοὺς οἰκοδομήσαντας ἀπὲν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μισθὸν, τὸν δὲ αὐτοῖς ἐπαγγέλασθαι εἰς ἑβδόμην ἡμέραν ἀποδώσειν, εἰ τοσούτῳ δὲ δωχέισθαι παρακλύσσασθαι. τὸ δὲ ποιήσαντας τὸ προσωχρῆν τῆς ἑβδόμης νυκτὶ κατακοιμηθέντας τελευτῶν.

τελευτῶν. & Iuppiter cum iudex Tiresias de iocosa lite sumptus inter se, & Iunonem, quòd secundum Iouem pronunciaisset, fuisset ab irata Iunone excæcatus, remunerandi iudicij gratia, illi dedit, vt septem ætates viueret, quemadmodum ex fabulis accepimus. quare apud Homerum pollicetur hoc numero remunerationem Achilles Agamemnoni,

— εἰπλητε τετραπλητ' ἀποτίσομαι. i. tripliciter, & quadrupliciter remunerabimur. Et contra etiam supplicia, atque poenæ, quæ ad eandem iustitiam referuntur, hoc præcipuè numero irrogari consueuerunt; Tiresias, quòd baculo serpentes lesisset septem annos femina fuit, Ouid. lib. 3. Metamorph.

Corpora serpentum baculi violauerat ictu,

Deq; viro factus (mirabile) femina septem

Egerat autumnos. — & Niobes ob arrogantiam septem natis, totidemq; filiabus orbata est. Ouidius,

— *Huc natas adijce septem,*

Et totidem iuuenes, & mox Generosq;, Nurusq;.

quare apud Vergilium irata Iuno, & poenas à Troianis, suppliciumque repetens coegit septem annos errare Aeneam. & in 6.

— *sic pendere poenas*

Cecropida iussi, miserum septena quotannis

Corpora natorum &c. cuius etiam supplicij meminit Plato in Phædone, Pontanus in Charonte hoc numero supplicium Tyranno constitutum tradit, vt septenario quoque die in rubetam versus, vbi diem totum concrepuisset, vesperi ab Hydro depastus interiret, maneq; in vmbra reuiuisceret. Hinc Dantes Aligerius septem facit in suo Inferno globos, in quibus omnes poenis ingentibus luunt commissa, totidemque in Purgatorio, quare ait in primo agens cum Catone, cuius custodia illum assignatum dicit,

Lasciane andar per li tu' sette regni.

hinc hodiè quoque mos remanet apud multas ciuitates, vt septimo die capite plectantur impij, & poenæ omnes publicæ irrogentur.

Cumq;

Cumq; expiationes, & placationes ad eandem pertineant iustitiam, & potissimum diuinam, cui hoc pacto satisfit, his quoque inseruit hic numerus. Hinc Varro tradit Orestem expiari non potuisse ex Apollinis oraculo, nisi septem fluminibus, quæ vno alueo miscerentur, ablueretur, vel (vt ait Scaliger lib. 1.) quæ vno de fonte erumperent; Hinc finxerunt Poetæ in septimo ex illis nouem circulis, quibus cincti sunt inferi, animas purgari, de quibus vide Seruium lib. 6. Aeneidos. & Suidas testatur, veteres homicidio pollutos vestes suas bis septem inundationibus, immersionibusq; solitos lauare, & inde natum vult Adagium, ἀπὸ δις ἐπτά νομάτων, à bis septem vndis. quare dixit Apuleius, Me protinus purificandi studio marino lauacro trade septies submerso capite. & Dantes Aligerius in Purg. vbi etiam, vt diximus, septem cōstituit globos.

Diuoto mi gettai à i santi piedi

Misericordia chiesi, che mi aprisse

Ma prima al petto tre fiata mi diedi.

Sette P nella fronte mi descrisse

Col puntón della spada, & fa che laui

Quando se' dentro queste piaghe disse.

Idcirco verò hoc illi munus, & prerogatiuam largitam puto, quòd symbolum est puritatis, & candidam, simplicemq; refert virginitatem, quare dictus est Virgo, & Pallas. Hinc apud Martianum in primo, septem radiorum coronam soliuaga virginitas renudat: Cum verò expiationibus Deorum ira placetur (vt diximus) tamquam finitimus irrepfit in hoc quoque ministerium, quare Sicyonij (vt dictum est libro primo) vt placarent Apollinem, & Dianam septem pueros, totidemq; feminas ad ripam fluminis constituebant. & apud Homerum Agamemnon agens de placando Achille pollicetur se daturum ἐπὶ ἀπόρους τρίποδας. i. vt dixit Ouidius,

Et Tripodas septem pondere, & arte pares.

Item

Item ἐπτά δὲ οἱ δῶσα δυνάμειρα πολίσθρα.

Et septena dabo bene cultis oppida tectis.

& Valerius Flaccus huc respexit, cum dixit sub fratris Medeg illam persequentis persona:

Quinquaginta anima me scilicet, vnaq; mersa

Sufficiet placare ratis. — nam quinquaginta sunt septem in se

multiplicata, quot etiam erant Argonautæ. Post principem virtutum iustitiam consequitur prudentia, siue sapientia, cui maximè est hic accommodatus numerus, in quo illa tãquam in firmissimo solo radices egit, nec diuelli sine interitu potest, q̄ primo libro satis est à me declaratum. Hinc septem sapientum apud Græcos frequentissima, & celeberrima mentio, atq; etiam apud Latinos, vnde natū adagium in stultos homines, qui sibi sapientes videantur. Sapientum octauus, quasi numerum sapientiæ sint prætergressi, quamuis vsurpetur etiã in bonam partem, pro eo qui addi illis possit. hinc apud Salomonem prouerb. 8. vbi laudibus effert sapientiam, & nulli non rei anteponendam probat, Glossa septem illius elicit ex textu conditiones, itaque ait: Sapientiæ septem ex textu eliciuntur conditiones, insignis est, recta est, vera, quieta, pacifica, ordinata, & delectabilis. Hinc septem artes libero, ingenuoq; homine dignæ hinc omnes ferè artes hoc numero continentur, vt alibi latius declaratum, & Pindarus ad hoc mysteriū respexit, cum in laudibus Rhodi Insulæ de Apolline loquens ait,

— Ἐνθα Ρόδῳ ποτὲ μίθεις

Τέκεν ἐπτά σοφά-

Τατα νοήματ' ὅτι προτέρων

Ἀνδρῶν παραδεξαμένους

Παῖδας. i. vbi Rhodo (Nymphæ) aliquando iunctus genuit septem liberos, qui sapientissimas cogitationes antiquorum virorum tempore acceperunt. hi enim septem Apollinis liberi sunt scientiæ, atque artes omnes laudandæ. Hinc Hieroglyphicum septem capitibus insigne xv. gradu geminorum

facit,

facit, vt multiscius nascatur, & sapiētissimus, vt annotauit Pierius lib. 2. & mox alij multi ex P. Aponēsis inuentis. Hoc animaduerso Plato omnem doctrinam, & sapientiam suam quinque septenarijs librorum complexus est. quæ in quatuor Enneades ab alijs digeruntur, qui exuperat ex septem quinquies multiplicato Euthyphron, est vnum, quod non efficit numerum, vt etiam annotauit Alexander Farris. Quare est aptus studijs, quibus initiamur ad sapientiam, hinc veteres in liberis erudiendis per septennia eorum ætatem diuidebant, primo enim septennio pueros exercitationibus ita instituebant, atq; alebant, vt eorum corpora redderētur idonea ad labores tum studiorum, tum militiæ sustinēdos, in secundo prima philosophiæ parte imbuebant Logica. s. quam complecti Grammaticam, Rhetoricam, Poeticam, & Historiam volunt: tertio ad secundam philosophiæ partem, quæ Mathematicas cōtinet, deducebant; quarto ad naturalis philosophiæ penetralia accedebant, quinto moralem edocebantur, sexto ad supremā, quam vocant Metaphysicam se conferebant; septimo demum fructum omnem antea actæ vitæ legendo, & commentando percipiebant, quod non attigit Bongus, qui in hic recensendis omni fit hoc postremum. Quare etiam Marsilius Ficinus in septimo de legib. annotauit septē officia studiorū esse à Platone in eo libro pro ætatibus disposita (quod quidē non caret mysterio, quod potissimum in septimo egerit de studijs, & septem præscripserit rationes) iubet enim prima ætate tradi literas, secunda Musicam, tertia Gymnasticam, quarta Arithmetica, quinta Geometriam, sexta Astronomiam, septimo verò loco Dialecticam. i. Metaphysicam. Hinc legibus, & iure ciuili cautum est, vt in tradendis sapientiæ, prudentiæq; insignibus, quod vulgus Doctorare dicunt, septem præsto sint, qui de illius eruditione dicant testimonium, & laudent, iuxta leges, quas superiore libro nominauimus. Quia verò potissimum sapiens, & prudens potest tanquam ex aliqua specula providere futura, & diui-

& diuinare, Oraculis quoque inseruit, & Oraculorum Deo dicatus est Apollini. Hinc Lucianus in philopseudo ait, ἀλλὰ μοι, καὶ ἔχρησεν ὁ μένων αὐτὸς ἀνοίξας τὸ στόμα ἐν ἑπταετηρίᾳ. i. Sed & mihi Memnon ipse vaticinatus est os eius ipse aperies in carminibus septem; & apud Vergilium Sibylla in 6. bis septem versibus vaticinium suum Aeneæ pronunciat, nam illud hemistichium quod superest nō numerandum inter versus, & summo artificio à Poeta factum existimari debet, ne integro versu Oraculi mysterium turbaretur, & apud eundem ad præfagium pluuiarum — *presso ter gutture corui,*

Aut quater ingeminant — Et Pontanus libro Meteororum de Trigella flumine,

Horrescit quoque Lucanis in saltibus antrum,

Vnde petunt trepidi afflictis oracula rebus,

Præcipitat longo immanis descensus hiatus;

Septem are circum, & fumos flant thura Sabeos.

Et quoniam pugnantia quoq; & aduersa bonis hic numerus continet mysteria, vt nos fumus polliciti demonstrare, tribuitur etiam stoliditati, quæ est ipsius sapientiæ contrariū. Hinc adagium ἐβδόμενος βῶς, septimus bos vsurpatur de stolidis, & insipientibus, & illud septennis edentulus, quod etiam in eos solet iaci, qui natu grandes, vt pueri tamen sunt, quasi septimum annum agentes, nōdum omnes dentes egerint, ad quod respexit eleganter Aristophanes in Ranis, vbi de Archidamo ait, — Ὅς ἐπτενης ἂν ἐκ ἐφουσε φάτορας. i.

Qui septennis cum sit nondum edidit Tribules. de quo vide interpretem, Iuuenalis verò Satyra 14. — *Cum septimus annus Transierit puero nondum omni dente renato.*

Et Plautus huc respiciens in Mercat. sub Demiph. persona ait, *Puer sum Lysimache septuennis.*

mox ipse Lysimachus dictum hoc interpretans ait, *Modo hercle in mentem venit quid tu diceres Senex cum extemplo est; iam nec sentit, nec sapit.*

Fortitudo tertium sibi vindicat in virtutibus locum, & hunc numerum non secus, ac reliquæ amplexatur, & fortasse, quæ est vis illius, vehementius, cumq; in animo spectetur, & corpore, in utroque huius mysteria retinet. hinc dixit Aristophanes in Ranis *ἑπταβόειος*, i. animos septemplices, vel ex septem corijs sumpta metaphora ab Aiakis clypeo (vt annotat interpretes Græcus) qui fuit *ἑπταβόειος*, i. (vt interpretatur Eufstadius) *ἑπτάπυκος ἑπτάβυρρος*, quod etiam inter Adagia collocatum est. Hic verò clypeus Aiakis ratione numeri fortitudinem, roburq; præferentis factus, est apud Poetas celeberrimus Homerus in H Iliadis,

*Αἴας δ' ἐργύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠὲ τε πύργον
Χάλκειον ἑπταβόειον, ὃ οἱ Τύχος κάμει τῶχων
Σκυτοτόμων ἔχ' ἄριστος ὕλη ἐνὶ οἴκῳ νείων,
Ὅς οἱ ἐποίησεν σάκος ἄρλον ἑπταβόειον.*

*Accedens Ajax turritum aneyle gerebat
Ferro perfectum, & tauro septemplice summi
Arte laboratum Tychij nemora ipsa colentis;
Qui clypeum hunc Tauri septeno è tergo fecit.*

de quo præterea sæpe meminit idem Hom. Ouid. in Amorib.
*Quid? non & clypei dominus septemplicis Ajax. & in 2. Am.
Scilicet Aiaci coniunx ornata veniret.*

Cui tegmen septem terga fuere boum.

Ad cuius imitationem apud Verg. Cyclopes viro fortissimo,
*Ingentem clypeum informant unum omnia contra
Tela Latinorum, septenosq; orbibus orbes
Impediunt &c.* — Cuiusmodi etiam Turno ipsius Aeneæ aduerfario, & hosti acerrimo, nec fortitudine inferiori in 12. tribuit.

— *extremos septemplicis orbes*

Per medium stridens transit femur —

Hos secutus Statius in vi Theb. ait,
*Sed potius celsos umbrantem hunc aspice late
Hypsæa quadriungos clypei septemplice Tauro.*

& Val.

& Val. Flaccus in 6. Arg. de Telamone — *contraq; ruentem
Septeno validam circumfert tegmine mælem,
Et max. Ille iterum in clypei septemplicis orbem
Arietat. &c.* — Ariostus quoque Poeta Tuscus non omisit, hos secutus, nam cantu x i i ait, — *il luogo armato
V sò portar, dou' era il dubbio sempre
Di sette piastre fatte à buone tempore.*

Quare apud Sophoclem Ajax in Tragedia eiusdem tituli, ubi iam suscepto de morte sibi consciscenda consilio, iubet arma secum sepeliri, cum interierit, heredi filio solum relinquit clypeum, tanquã hereditariũ virtutis, fortitudinisq; patrimonium.

*Ἀλλ' αὐτὸ μοι σὺ παῖ λαβὼν ἐπώνυμον
Εὐρύσακες ἴχε δὲ πολυῖράφει σρέφων
Πάρπανος ἑπταβόειον ἄρρηκτον σάκος.
Sed tu mea ὀ σοβόλες tibi cognominem
Habeto clypeum Eurysaces ex septemplici
Sutum bouis tergo, & inexprugnabilem.*

Lycophronq; numeri spectans mysterium appellavit Achillem *ἑπτάπαχυ* septicubitum, quasi ex vi numeri declarans illius eximiam fortitudinem, Homerus in φ Iliadis de Marte, *ἑπτά δ' ἐπέχε πέλεθρα πεσών*, i. septem iugera occupavit cadens. & in tertio de Menelao Alexandrum feriente quam fortissime,

*Ἀτρείδης δὲ ἰουσαμῆρος ξίφος ἀργυροῦλον
Πλήξεν ἀναχόμῆρος κόρυθος φάλον ἀμφ' δ' ἄρ' αὐτῷ
Τριχάτι, καὶ τετραχῆ δὲ ξυφὲν ἔκπεσε χειρὸς. i.
Fulgentem stringens argento protinus ensẽ
Atrides galeam percussit terq; quaterq;
Excidit è manibus diffractus protinus ensis.*

Hinc Iulius Capitolinus in Maximinis de Patre, Tum ille more solito septem fortissimos vno sudore vicit. & Suet. de Tito Vespasiano, nouissima Hierosolymorũ oppugnatione septem fortissimos propugnatores totidẽ sagittarum confecit ictibus.

LI a Hinc

Hinc Achilles occidit 72, Ajax Oilei bis septem, Meriones septem, Ajax Telamonius quater septem, nempe 28. & totidem Aeneas, vt testatur Hyginus in fabulis, & Tydeus maximam sibi fortitudinis laudem comparauit, quod septies septem occiderit. i. 49. quinquagesimo relicto, qui suæ præconium virtutis efferret. Hinc Tyrinthem Arcem ad excursionem faciendas vsurpatam septem Gigantum (vt Strabo lib. 8. scribit) opera, atque arte communiuit Prætus. Hi autem fuerunt septem numero, quos γασεροχέρας appellabant. i. Ventrimanos, quoniam suo se alebant artificio. Hinc Tynnichus ille Lacon apud Plut. in Laconicis institutus cum Thrasibulum filium septem aduersis vulneribus confossum accepisset, quasi ex numeri mysterio illius appareret fortitudo, lætus sepulchro mandauit, & hoc quidam Epigrammate, & iuuenis fortitudinem, & patris lætitiā ex illa perceptam explicauit.

Τὰν Πιτάνων Θρασύβυλος ἐπ' ἀσπίδος ἦλθεν ἀπνεύς

Ἐπὶ τὸς Ἀργείων ζάματα δεξάμνος.

Δεινὸς ἀντὶ πάντων. τὸν αἵματόεντα δ' ὁ πρέσβυς

Θεὸς ἐπὶ πυρκαϊῆν Τυόνιχος ἔπε τὰδε.

Δειλοὶ κλαέσθωσαν, ἐγὼ δέ σε τέκνον ἄδακρυς

Τάψω τὸν καὶ ἐμὸν, καὶ Λακεδαίμονιον.

Exanguis Pitanae thrasybulus in aspidē septem

Arginis fractus vulneribus redijt.

Cuncta aduersa gerens, fœdatum sanguine in ignem

Quem senior mittens Tynnichus ista dedit.

Imbelles plorentur. Ego te siccas humabo,

Qui meus es fili, atque es Lacedæmonius.

Et Plautus præclare, vbi gloriosum militem inducit de sua fortitudine gloriantem, & occisorum à se vno die numerum subducentem cum Parasito, hoc vtitur numero.

Pyrg. Quanta isthac hominum summa est. Art. Septem millia.

Pyrg. Tantum esse oportet, rectè rationem tenes.

Cum verò sit fortitudinis symbolum hic numerus ad omnia
etiam,

etiam, quæ ab illa proficisci consueuere, aut illam comitari, est accommodatus. primumq; expugnationibus. Quare Agamemnon quinquies multiplicato nauium septenario ad expugnandam Troiam est profectus, vt Hyginus auctor est in fabulis ducentis. s. & 49. & septies septem. i. quinquaginta Reges cum eo ad Troiam nauigarunt, teste Quintiliano lib. 7. c. 11. Hinc Sertorius, qui diuino consilio creditus est à barbaris res illas gefisse præclaras, hunc numerum adhibebat, & mirifica illa assequeretur in præliando. ait enim de illo Plutarchus rationem reddens, cur diuino crederetur agere consilio. Ἀμα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούντων τῶ παρα λόγον τῶ δυνάμιν ἀξάνεσθαι. δυοκίλιος γὰρ ἑξακοσίους, ἔς ἄνόμαζε Ῥωμαίους, συμμίκτοις δ' ἑπτακοσίους Λιβύων εἰς Λυσιτανίαν αὐτῶ συνδραβᾶσι, πελτισίας τε ξιλιλίους Λυσιτανῶν, καὶ ἰπῶες ἑπτακοσίους προσλαβὼν ἐπολέμει τέτταρσι Ῥωμαίων στρατηγούσι. i. Cum simul quoque res gestæ testatum facerent, quantum præter rationem vires auerentur, nam duobus millibus & sexcentis, quos Romanos appellabat, admixtis septingentis Lybicornum, qui cum eo in Lusitaniam profecti erant, & assumens tria millia peltatorum ex Lusitanis, & equites septingentos pugnavit cum quatuor Romanorum Imperatoribus. Quare Plautus id intelligens eleganter lusit in Milite, act. 4.

Pl. Domi ad eam rem video salis satis,

Mulieres tres, quartus tu es, quintus ego, sextus senex.

Pla. Quod apud nos fallaciarum septimus certo scio,

Oppidum quoduis videtur posse expugnari dolis.

Hinc septem annis Cæsar vniuersam Galliam deuicit, & septem etiam libris complexus est illorum annorum gestas res, nam licet Hirtius librum addiderit derelictorum, eos tantum annos duos attingit, quibus deuictam iam, sed rebellantem in officio permanere, & parere docuit, quod ex ipsius Hirtij verbis apparet, qui sic incipit, Omni Gallia deuicta Cæsar &c. Et quoniam expugnationi in re militari respondet in re lite-

rariora confutatio, & reprehensio, huic quoque hic numerus adhibitus. nam Cornelio, & Bebio Coss. in agro Scribæ Petilij, sub Ianiculo arcæ duæ lapideæ sunt repertæ, in quarum altera corpus Numæ fuerat, in altera septem Latini libri de iure Pontificio, totidemq; Græci de disciplina sapientiæ scripti, quibus religiones omnes dissoluebantur, & reprehendebantur, quare Senatus decreto cremati sunt, meminit Liuius lib. 10. dec. 4. & Lactantius lib. 1. de falsa religione, qui etiam auctor ad hoc confirmandum dat nobis calculum, qui in falsa religione confutanda septem adhibet libros, quod ne casu, aut temerè factum videatur, ipsemet cōsulto id, & de industria se fecisse testatur. ait enim, Nullus enim suauior animo cibus est, quàm cognitio veritatis, cuius asserendæ, atque illustrandæ septem volumina destinauimus. & Algazel maximus Philosophus, cum aggressus est confutare aliorum Philosophorum opiniones hunc numerum adhibuit, bis septem enim quæstiones accepit in Metaphysicis, quas recēset Aueroes, qui illi totidem respondit disputationibus, quæ extant. quare etiam contradictio apud Dialecticos (vt annotauit D. Thomas in Perihermenia) septem conditiones requirit. idem subiectum, idem prædicatum, non æquiuocè, ad idem secundum idem, similiter, & tunc, & ibi. quod intelligēs nostra hac tempestate doctissimus vir Mazzonus, Dantis oppugnatores septem libris suscepit reprehendendos, ipsumque Poetam defendendum. Hinc (vt ad rem nostram redeat oratio) auxilijs in bello, atque præsidijs est idoneus. quare opportunū ex hoc numero auxiliū Cydoni mittit in 10. Verg. de quo ait — *miserande iaceres*

Ni fratrum stipata cohors foret obuia Phorci

Progenies septem numero, septenaq; tela

Coniungunt, &c. & in 11. præsidium, & custodiam ex hoc numero constituit,

Bis septem Rutulū muros, qui milite seruent

Delecti, atque, illos centeni quemque secuti.

& Aeneæ

& Aeneæ in aduersa illa sæuientis Iunonis procella, quasi solatium, & præsidium malorum relinquuntur à Neptuno septem naues — *septem collectis nauibus omni*

Ex numero subit, & magno telluris amore

Egressi optata potiuntur Troes arena.

quæ mox in Nymphas abiere in 9. & mox idem Aeneas non sine mysterio — *septem ingentia victor*

Corpora fundit humi, & numerum cum nauibus æquat.

& apud Xenophontem in septimo de Cyri expeditione Σδθης ηνε βοηθώντων σω επτα επρωσι τοις παρωτοις. i. Seuthes accessit auxilium laturus cum septem equitibus præcipuis. Nam generatim hic numerus est aptus omnibus choris, & comitatu. Videmus enim in Coelo multos illarum cœtus hoc numero contentos, vt Pleiadas, Hyadas, & alia multa, de quibus dicetur suo loco. Hinc Dantes in decimo Purgatorij, vbi describit gentes, quæ fuerant insculptæ in primo illo globo ait in septem choros fuisse diuisas.

Dinanzi pareo gente, & tutta quanta

Partita in sette Chori à due mie sensi.

& Beatrici suæ huius numeri comitatum tribuit cantu 32.

In cerchio le facean di se claustro

Le sette Ninfe con quei lumi in mano.

& cantu 29 eiusdem Purgatorij in illo curru, quem in ripa fluminis conspexit, ait fuisse septem mulieres, & septem deinde viros, de quibus ait,

Et questi sette col primao stuolo

Di sopra'l capo non facenan brolo. nec solum simplex, sed multo magis multiplicatus, nā septies septem efficiunt 49. & vno addito quinquaginta numerum apud Hom. celeberrimum. Plutarchus 49 præclarorum virorum, & illustrium vitas scripsit, 50 fuere Argonautæ, de quibus Statius in 5.

Quinquaginta illi trabibus de more reninētis

Eminus abrupto quatunt noua litora saltu.

Quin-

Quinquaginta ab Etheocle delecti, qui Tydeum adorirentur, de quibus Staius — *densi sic agmine facti*

Quinquaginta altis funduntur in ordine portis.

& in primo Aen. Verg. *Quinquaginta intus famula &c.*

Omnibus demum rebus bellicis, & expeditionibus est accom-
modatus, hinc Xenophon idem Philosophus, historiæq; scri-
ptor nitidissimus profectioñe Cyri septem libris complexus
est, Græcorum etiam bella totidem. & Liuius (vt diximus)
Romanorum res gestas bis septem decadibus. & ea de causa
C. Octavius Lampadio Grammaticus insignis Bellum Puni-
cum primum Næuij, vnico volumine, & continenti scriptura
expositum, teste Suetonio in Gramm. in septem libros diui-
sit, vt numerus cum re conueniret. Verum, quia bellorum
finis est victoria, huic quoque se comitem, atque ministrum
præbet iste numerus, imò à Philosophis significatur illa per
hunc numerum, de quo Philon ita inquit, *Ὁ ἑπτὰ ἔστε γεννᾶν
πέσκει, ἔστε γεννᾶσθαι δὲ λέγεται οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν
ἀριθμὸν τῆτον ἐξομοίωσιν τῆ ἀμήτορι νίκη.* i. septem neque gi-
gnere natura potest neque gigni, quam ob causam alij Philo-
sophi numerum similè esse voluerunt matre carenti victoriæ.
In hoc veterum testimonia prætermittam, cum domesticis
abundemus, & nostratibus exemplis. nam vel vna illa diuini-
tus humano, & Christiano generi concessa victoria ad Naupa-
ctum declarauit, quæ septimo die mensis octobris anno se-
ptuagesimo supra millesimū, & quingentesimum est reportata.
in cuius rei monumētum sanctissimus hic Senatus decreuit,
vt quotānis solenni pompa dies ille coleretur, & mea Vtinen-
sis Ciuitas in perpetuum suæ in hanc R. P. fidei testimonium
eidem D. Iustinæ templum erexit, & summa religione diem il-
lum colit, & memoriam, nomenq; Vico illi dedit D. Iustinæ.
in quo illud nisi diuinitus videtur potuisse cōuenire, vt Iusti-
næ, quæ ipso die colitur Virginis nomen septem literis con-
staret, quam piūm est credere præsentientem, vel potius,
(quæ est

(quæ est diuinarum animarum notitia) sciētem hunc tantum
sibi cultum præstandum, suis apud Deum tunc precibus ma-
ximè in impetrāda victoria valuisse, cum Virgo pro Virgine,
Iustina pro Iustitiæ Regina Ciuitate, & septem numeri my-
sterium, vt ipsa, in nomine referente deprecaretur. Hinc Bo-
dinus vir vndequaque eruditissimus in quarto libro suæ R. P.
obseruauit mēse septimo, nempe Septembri fieri solitas om-
nes ingentes Rerumpub. & Imperiorum cōmutationes, quas
fieri necesse est per victoriam partis alterius. Augusti victoria
secūdo Septembris cōtra M. Antonium est habita, tertia eius-
dem mensis die Persem Regem Paulus Aemilius deuicit, &
multas præterea in singulis totius mensis diebus ex Historijs
recentiorum victorias enumerat, quas omitto reiiciens huius
rei cupidos ad eius libros, ne videar velle, quæ sunt ab alijs in-
uenta mihi impudenter arrogare, hoc vno contentus, quòd
si de hoc numero aliquid nos diximus à vulgari sensu ab-
horrens, tanti quoque viri, & aliorum auctoritate fulciatur,
quos non reprehendere non poterit, qui me accusabit. Victo-
rias verò semper consequitur imperium, & regna, idcirco il-
lis quoque accommodatus numerus; hinc in verbo *Βασιλεία*,
quod Græcè regnum est, septem sunt literæ, Septem Romæ
Reges regnarunt, & Augustus, cuius facta est in regnando cæ-
teris felicitas optabilis per octies septem annos regnauit nem-
pe 56. multiq; deinceps Imperatores hunc numerum in re-
gnando sortiti sunt, vt Caracalla septem annos, septimo
enim anno Imperij mortuus, & alij septem menses, alij alio
pacto, vt percurrenti historias patebit. Aegyptus apud Ho-
merum,

Ἑπτὰ εἶτες δ' ἦνασε πολυζεύσοιο Μυκίνης. i.

Septem annos dices præbit ditioe Mysenas.

& in Catalogo apud eundem,

Τῶν δὲ Φυλοκτῆτης ἦρχε τόξων εὖ εἰδὼς

Ἑπτὰ νεῶν, ἐρέται ἐν δ' ἐκάσῃ πεντήκοντα. i.

*Hisce Phylactetes bene doctus figere neruo
 Nauibus in septem Dux, quinquagintaq, nauis
 Remigium sortita omnis.* Et Architas Tarentinus ἐπίπαις.
 (vt ait Laertius) ἑπτὰ πολιτῶν ἐστρατηγήσεν, septies suorum fuit
 ciuium Imperator, vt Marius apud Romanos septies Consul.
 Et vt aliquem ex recentiorib. addamus, Aloysius Mocenicus
 Princeps sapientissimus, idemq; præclariss. septem annis fe-
 licissimè hanc Venetiarum rexit Remp. & septuagenarius de-
 cessit, quam rem elegantissimè attigit Laurentius Massa huius
 R.P. à secretis, vir summa eruditione, & in re literaria iudicio,
 in ea, quam habuit in eius funere oratione, quam licet ipse,
 cum abessem ab hac Ciuitate, præfens non audiuerim, quæ
 tamen est hominis humanitas, & mea cum illo coniunctio, le-
 gendam nuper mihi tradidit, cum, apud cõmunem quendam
 amicum, in cymba ueherer cum illo prænsurus, & cum duo-
 bus huius ciuitatis luminibus Iosepho Zarlino Mathematico
 præstantissimo, & Bernardino Parthenio Poeta celeberrimo,
 necnon Fabritio Cechono Iurifconsulto, atque Philosopho.
 quare etiam apud Persas septem præclari viri, qui coniura-
 tione facta Persidem à Magorum Imperio occupato per frau-
 dem liberauerant, de imperio decertarunt, sese fortunæ arbi-
 trio committentes, cum inter eos conuenisset, vt cuius equis
 prior hinnisset, is regno potiretur. qua in controuersia regnũ
 Darius accepit Oebaris equisonis fraude, de qua re Herodo-
 tus lib. 3. Iustinus lib. 1. & Valerius Max. lib. 7. c. 3. Hinc Otho
 tertius, cum liberos nõ haberet cum Gregorio Pontifice san-
 ctionem tulit, quæ adhuc durat, vt Imperatorum nullus hæ-
 reditariã sibi dignitatem vendicaret, sed septem essent Electro-
 res, quorum tres essent sacri ordinis Principes, tres profani,
 & tanquam coronis numeri Rex esset Boemię. Et quoniam
 pugnancia ministeria præstat hic numerus victorię expugna-
 tionũ, & Imperij contrarijs inseruit, quæ sunt fuga, seruitus
 captiua deditio. Fugæ, vt apud Cæsare in primo belli Ciuilis.

Amici

Amici Cæsaris die septimo de sua salute cogitare coguntur.
 & apud Syllium Italicum lib. 13. pater Scipionis ait,

Nobis indomitus conuertit terq, quaterq,

Germanus terga Hannibalis — Seruituti, & captiuis.

Roma septima Luna capta fuisse traditur à Seruio in 2. Verg.
 super illud — *tacite per amica silentia Luna*. Eadem se-
 ptem mensibus seruitutem seruiuit, & capta sub barbarorum
 Imperio fuit. Plutarchus in Camillo, ἕτως μὲν ἢ Ρώμη, πα-
 ραλόγως ἦλω, καὶ παραλογώτερον ἐσώθη μιλῶας ἐπὶ τὰς πάν-
 τας ὑπὸ τοῖς βαρβάροις ἡρομύη. i. Sic Roma præter opinio-
 nem capta est, sed multo magis præter expectationem men-
 ses septem integros mansit in barbarorum potestate, & Troia
 capta est decem & septem diebus ante solstitium, vt annotat
 Glareanus in sua Chronologia. apud Homerum in ̄ Odyss.
 Vlysses dicit se apud Aegyptios captiuum fuisse septē annos.

Ἐνθα μὲν ἐπὶ ἅστες μῦθος αὐτόθι &c. Deditionibus. Hinc se-
 ptem res nominabant in deditionibus faciendis (vt ex mul-
 tis Liuij locis colligitur, & potissimum in primo, ex deditione
 Collatinorum, vbi formulam deditionis recitat) populum, vr-
 bem, agros, aquam, terminos, delubra, vtenfilia. mox genere
 addito dicebant humana, diuinaq; omnia. & mox ad decla-
 randum, quod vicisset Latinos Tarquinius, septem nominat
 oppida capta, atque Nomen omne Latinum domuit, Corni-
 culum, Ficulnea vetus, Cameria, Crustumerium, Ameriola,
 Medullia, Armentum, hæc de prisca Latinis, aut qui ad Lati-
 nos defecerant, capta opida. Quare Romulo cum se dedissent
 Veij, in deditionis testimonium septimam agri partem assigna-
 runt, quam vocabant septemmagium, & 50. obsides dederunt.
 Plutarchus in Romulo, Ἀλλὰ δευθέντες ὁμολογίαν ἐποίησαντο,
 καὶ φιλίαν εἰς ἑπτακτὸν. χώραν τε πόλλιν παρόμμοι τῆς εἰ-
 ἑπτακτὸν καλῶσαι ὅπερ ἔστιν ἐπταμόριον, καὶ ἑπτὰ παρα τῶ
 ποταμῶ ἐκστάντες ἀλοπηγίων, & πενηκοντα ἑπτὰ ἀρίστων ὁμί-
 ρης ἐγχειρήσαντες. i. Sed supplices cū Romanis fœdus, pacemq;

M m 2 inierunt

iterunt per centum annos, & bonam partem sui agri traderunt, quam septemagium. i. septimam partem vocant, & maritimis locis cedentes quinquaginta obsides dedere. Dionysius lib. 2. dicit locum illum vocatum *ἑπτά πόντος*, & Porſenę restitutum in pactioibus lib. 5. quasi. s. victi essent, & dediti, quem cū rursus postea à Porſena donatū recepissent tanquam seruitute depulsa supplicationes decreuerunt, & vota, quæ dijs pro receptione fecerant, persoluerunt. Hinc apud Liu. lib. 4. Quintiſius increpat Romanos, qui Veientem hostem septies victum pertimescant, deinde cohortans ait septimā infelicem defectionē, arma caperent. quo tamē in loco nonnulli ignari huius mysterij pro septies legunt sexies, nonnulli toties, sed Glareanus vir doctissimus illam probat lectionem, quandoquidem in Quinto in eandem sententiam Appius dicit Veientem hostem septies rebellasse, & ego in emendando Liuiο retinebo, quam prouinciam emendandi ex veterum codicum fide Liuij nuper suscepi, & spero non infructuosam nostram futuram operam etiā post tot clarissimos viros, qui versarunt hoc saxum Glareanum, Vallam, Rhenanum, Gelenium, Sigonium, & alios, nisi me fortuna more suo ex insidijs adorta alio traducere animum, & operam coegerit, quod vereor futurum. Temperantia, & continentia postremo inter virtutes numeratur, cuius maxima pars est parcimonia, atque frugalitas. Huius quoq; ductor, & quasi antesignanus est hic numerus. Regulus apud Romanos agellum habuit septem iugerum in Pupinia, Valerius Max. lib. 4. Idem de Scauro prædicatur, de quo idem Valerius: Nullum autem vel admodum parui ponderis argentū, paucos seruos, septem iugera aride terre. idem de Cincinnato, qui septem iugera agri possedit, eodem auctore Valerio. Idemq; Valerius laudat M. Curionem frugalitatis, & temperantię, quod ex præda regia, qua exercitum, urbemq; ditauerat, decretis à Senatu septenis iugeribus agri populo, sibi quinquaginta adiudicauit tatum, i. septies septem popularis

popularis assignationis modum non excedens. Idem Scipionem eodem capite laudat ex hoc numero parcimonię. Scipio Aemilianus post duos inclytos Consulatus, totidemque suę præcipuę glorię triumphos septem seruis sequentibus officio legationis functus est. Hinc Martialis lib. 1. celebrat septenariam synthesim Sagunti, vbi res quasdam viles perfequitur, quibus tamen beatum se putabat Sabellus.

C A P V T S E X T V M.

Vitalem esse septenarium demonstratur epulis, conuiujsq; accommodatum, necnon hospitalitati, deinde etiam nuptijs probatur esse assignatum, & fecunditati; postremo funeribus, & morti.

NTER ea, quæ corpori tribuuntur princeps est vita, qua sustentatur, & ideo huic potissimum accommodatur septenarius. Vitalis igitur appellatur hic numerus à Philosophis, atque Medicis Græcè ζωογόρος, quæ in hoc infantes victuri nascuntur, quæ, quoniam disputatio pertinet ad naturæ arcana, ideo in suum reijcimus locum, alia hic ratione vitalem esse demonstrantes. Iarchas igitur Philosophus, & sapientum Indorum princeps (vt Damis scribit) tam scitè, tamq; doctè in numeri naturam, & vitā respiciens annulos septem cōflauit, qui stellarum septem nominibus insigniti viam mirificam haberent ad vitam, vt auus illius illorum vsus beneficio ad centesimum, & trigesimum annum quasi integer, & nullo tentatus morbo perueniret, hisq; donatus ab Hiarcha Apollonius illorum munere iuuenilem decorem, & alacritatem sit adeptus, quamuis annum iam centesimum attigisset: Quia verò vita sustentatur cibo, quo deftitutum corpus interit, epulis quoque hic numerus, & conuiujs est præfectus, tanquam lex, atque norma; & ideo apud veteres hoc semper conuiuiarum numero epulabantur, vnde vulgatum

vulgarum illud, septem conuiuium, Plutarchus librum scripsit hoc titulo, ἐπὶ τὰ σοφῶν συμπόσιον. Homerus in β Iliadis septem adhibet conuiuas, ait enim eos enumerans,

Νέστορα μὲν πρῶτα, καὶ Ἰδομενεὴν ἄνακτα
 Ἄτταρ ἔπειτ' Αἴαντα δύο, καὶ Τυδείος υἱόν,
 Ἐκτόν δ' αὖ Ὀδυσσεὴ διὰ μήτιν Ἀτάλαντον,
 Ἄυτόματος δ' οἱ ἦλθε βολῶ ἀγαθὸς Μενέλαος. i.
*Nestora cum primis, præstantemq; Idomeneum,
 Dehinc geminos Aiaces, Tydidemq;, Iouiq;
 Consilio propior qui accedit, sextus, Ulysem.
 Asi ultro accessit bello præstans Menelaus.*

In quo ultimo versu ponens verbum αὐτόματος, videtur significare fuisse necessarium ratione cōuiuij, vt, cum sex essent, septimus etiam non vocatus accederet. de quo quidem versu ultimo multæ sunt habitæ inter doctos disputationes, atque sermones, de quibus legendus Athenæus lib. 4. Hinc Martialis lib. 10. in eo Epigrammate, vbi conuiuium parat, eleganter alludit ad hunc in conuiujs numeri septenarij vsum.

Septem sigma capit, sex sumus, adde Lupum.
 vbi videtur confirmare, quod de Homero diximus. per sigma autem intelligitur συμπόσιον, quod Latinè est conuiuium, cum sigma sit eius verbi primæ literæ; idem demonstrat in primo, vbi auaritiâ Caleni exagitat, qui conuiuium sordidissimum pararet in toto anno semel.

*Et septem veteres tui sodales
 Constemus tibi plúmbea sélibra.*

Macrobius quoque in Saturnalibus septem tantum adhibet primo conuiuas, deinde duos alios superuenientes inducit, vt licere demonstrat propter affinitatem septenarij, & nouenarij ad hunc vsque numerum peruenire, quare Varro, vt idem Macrobius, & A. Gellius lib. 13. referunt, dixit in libro inscripto, nescis quid vesper ferus vehat. vbi differit de apto numero conuiuantiū, debere numerum cōuiuiarum incipere à gratiarum

tiarum numero, & progredi ad musarum, i. proficisci à tribus, & consistere in nouem. Hinc meritò reprehensus Aelius Verus, qui (vt refert Capitolinus) duodecim conuiuas adhiberit, de quo ait, Et notissimum eius fertur tale conuiuium, in quo primum duodecim accubuisse dicitur, cum sit notissimū dictum de numero conuiuiarum, septem conuiuium, nouem verò conuicium, in quem etiam sensum Græcum extare carmen autumat Egnatius; & apud Xenophontem in Symposio Socrates non plures videtur desiderare, cum dicat, ἀλλ' ἀρκέσει μοι οἶκος ἐπὶ ἑπτὰ κλιῶς, i. sufficere mihi domus septem accumbentium. Quare Romani huius numerorum (vt dixi) scientiæ obseruatores septem viros Epulis præfecerūt, quos etiam septem viros Epulonum appellarunt, quorum meminit Lucanus lib. 1.

Septemuirq; Epulis festis, Titiq; sodales.
 vnde adhuc Romæ extat teste L. Fauno de Ant. sepulchrum cum pulcherrima Pyramide C. Cestij Septemuiri Epulonum his notis C. CESTIVS L. F. POB. EPVLO P. R. TR. PL. VII Epulonum. & Iulius Capitolinus in Antonino Philo ait, More Romano lectisternia per septem dies, vbi ego adiungendum puto illud more Romano non ad lectisternia, qui mos est aliunde inuectus, sed ad numerū dierum, quæ religiosum habebatur à Romanis, præterire; Quare apud Spartianū in Bonoso extat Aureliani Augusti præscriptum, siue epist. ad Galienū his verbis de hac re, Superioribus literis scripseram, vt optimates Gottichos apud Perinthū collocares decretis salarijs, non vt singuli, sed vt septem simul conuiuium haberent. Hunc etiam in ipso conuiuio libenter adhibebant, vt s. vel septem cyathis frequentius biberent, vel cyatho ex septem vncijs, qui vocabatur septunx, licet alij aliter interpretentur hæc nomina; Martialis, *Nouia sex cyathis, septem Iustina bibatur* vbi notandus mos, quod pro numero literarum cyathos bibeant,

bebant, septem enim literæ in Iustinæ nomine sunt, lib. 8.

— *Si dubia est septunce trahar.* lib. 3.

Septunce multo dehinc perditus stertit.

Hora quoque septima diei. s. ciuilis dare incipiebant operam conuiujs, & prandebant, vt Græcum illud testatur distichum in Anthologia,

Ἐξ ὥρας μόλοισι ἰκανώταται, αἱ δὲ μετ' αὐτὰς

Γράμμασι δεικνύμεναι ζῆθι λέγασσι βροτοῖσι. i.

Sufficiunt hora bis ternæ rebus agendis,

Quæq; alias signat litera, vine refert.

vbi interpres Græcus rem omnem explicat planissimè, δὲ μέχρι τῆς ἑκτῆς ὥρας ἐργάζεσθαι μετὰ δὲ ταύτῃ ἐπ' ἄριστον ἔρχεσθαι. i. oportet sex horas agere, post has cenatum se conferre: Huc pertinet illud Iuuenalis Sat. 1. — *quis fercula septem*

Secreto cœnauit auus — Hinc hospitalitatis quoque minister est, vt apud Homerum in ω Odyssææ, Vlysses alienam fingens personam dicit se Vlyssi hospiti septem res dono dedisse, & inter ea primum septem talenta.

Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶν' ἑβρυγέος ἑπτὰ τάλαντα.

Donauit septena auri fabrefacta talenta.

reliqua sex munera, quæ commemorat, fuere κρατήρ, χλαῖνα, τάπητες, φάρεα, χιτῶνες, γυνᾶνες, i. crater, chlenæ, tapetes, pallia, tunicæ, mulieres. Eadem ratione, quia vitæ prospicere dicitur, & corporum saluti consulere, Nuptijs quoque adhibebatur, vt suo omine, atq; mysterio firmaret connubiâ, vitam sponsis, & posteritati illorum largiturus. Hinc Claudianus in præfatione de nuptijs Honorij, & Mariæ, demonstrat septimo die fuisse celebratas,

Septima lux aderat, Cælo, totiesq; renatus

Videmat exactos Hesperus igne choros.

& apud Verg. Iuno Aeolò pollicetur ex bis septem vnâ con nubio stabili coniuncturam, & Pontanus de Am. coniugali in Epith. filia Eugeniæ huc respexit,

En te

En te septena felix Hymenæe puella

Inuitant cupido munerâ ad ista sinu.

quam rem etiam cõfirmat, quod supra commemorauimus ex Martiano de Philologia, quæ subducto ex se, & Mercurio septenario libenter illi nupsit. neque solum fortasse hac de causa nuptijs adhibitus, & aptus iudicatus, sed propter alias quoq; causas, tum quod d. virgo diceretur, & Pallas, cuiusmodi omnes sibi optant vxores, tum quod numerus sit foecunditatis, quãuis enim nihil ex se gignere dicatur à Mathematicis, & ob id Virgo, & Pallas appelletur: quia tamen ex masculo, & foemina pari. s. & impari numero (vt antea dictum est) cõponitur, non alienus ab ea existimatur. Hercules septem diebus, septies septem, i. quinquaginta filias Thestia mulieres fecit, vnde cingulum, & zona sponsæ, quam soluebat maritus, erat nodo herculano nexa, Idem habuit septuaginta filios superstites: Danaus quinquaginta filias, frater eius totidem filios. Niobe gloriabatur, quod d. septem filios, totidemq; filias peperisset. Priamus quoque quinquaginta habuisse filios traditur, & filias, quorum nomina recēset Hyginus in fabulis, sed quia in eo capite, multæ sunt lacunæ, plurimaq; corrupta, videte illius scholiastem, vel Pausaniam in pictura Polygnoti, vel etiam Boccaccium. Et quoniam aduersaria maximè est vitæ mors, vt hunc pugnantium mysteriorum prerogatiuam obtineret; huic quoque adhibitus, ad dissoluenda corpora, quæ per vitæ ministerium connectit, & ruetur. Bodinus in 4. lib. Rerumpub. annotauit mense septimo. i. Septembri multos esse mortuos præsertim Imperatores Augustum, Tiberium, Vespasianum, Titum, Domitianum, Aurelianũ, Theodosium, Valentinianum, Gratianum, Basilium, Constantinum V. Leonem III. & alios quamplurimos recentiores Imperatores, & mox etiam multarum historiarum testimonio in septenario mortem contingere hominibus probat, vt Theophrasto in xi i annorum septenario, nempe 83. Isocrati, & D. Hieronymo in xi i i, qui vi-

Nn xere

xere xci. Plinio in octauo, nempe anno lvi. & alia multa in hanc sententiam, dicitq; lxi. annum esse senibus letiferum propter coniunctionem septenarij cum nouenario, & ideo Augustum gauisum ad amicos Gallum præcipuè scripsisse, se hunc elapsum fuisse. & in hoc ætatis anno mortuos commemorat quamplurimos, vt Aristotelem, Ciceronem, Crispum, Boccaccium, aliosq; recentiores plures. Hinc summæ apud veteres erat religio: nam primum corpora septem diebus seruabant, antequam cremarentur, vt annotauit Alexander ab Alexandro, & alij. & in Inferijs hunc semper adhibebant, vt in Archemori funere, de quo Hyginus, facti sunt ludij in Nemea Archemoro Lyci, & Euridices filio, quos fecerunt septem Duces, qui Thebas ibant oppugnatum, in quibus ludis Pythaulus septem habuit palliatos, qui voce cantauerunt, de quibus etiam Statius,

*Tunc septem numero turmas, (centenas ubique
Surgit eques) versis ducunt insignibus ipsi
Grauigenæ reges, lustrantq; ex more sinistro
Orbe rogam, & stantes inclinant pulnere flammæ.*

& dies quoque septimus seruabatur ad faciendas inferias, quare apud Sill. Italicum Scipio in honorem mortuorum celebraturus inferias ait,

Septima cum Solis renouabitur orbita Cælo.

Itaque & Aeschines (vt Cicero in tertia Tusculana refert) in Demosthenē inuehebatur, quod is septimo die post filij mortem hostias immolasset, quasi nefario se piaculo obstrinxisset, quod illum diem inferijs, & luctui dedicatū quasi spreuisset. Quare Sertorius sapientissimus Imperator per septē dies matrem luxit, de quo Plutarchus in eius vita, Πυθάρδος τὴν τελευτῶν τῆς μητρὸς ὀλίγον ἔδειξεν, ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας ἔτε σιωπῆμα δὲς, ἔτε ὀφθαίς τινε τῶν φίλων ἔκειτο.

ἔκειτο, idest, Audito obitu matris parum, abfuit quin moreretur, septem enim diebus neque tesseram dedit, neq; cuiquam ex amicis conspici passus est. & Pindarus in Nemeis,

Ἐπὶ γὰρ δάσαντο πυρὰν νεογύης

Φῶτας. i. septem uorarunt pyræ iuuenili robore præditos viros, & Ouid. de Am. lib. 2. eleg. 6. vbi deplorat Psittacum, ad numeri vim allusit,

Septima lux venit non exhibitura sequentem.

& Cicero in 2. de Finibus, citat locum ex Himnide Menandri fabula, quam Latinam fecit Cæcilius, quo vulgo etiam vterentur, vt illud in ore habeant ex Himnide,

Mihi sex menses satis sunt vita septimum orco spondeo.

In quam sententiam dixit etiam Lucilius, teste Nonio,

Qui sex menses vitam ducunt Orco spondent septimum.

qui duo loci significant vulgo etiam hoc tritum, atque vulgatum fuisse. Martialis ex hoc numero Gallæ prædicit interitum, lib. 9. Epigr.

Funera post septem nupsit sibi Galla virorum

Picentine sequi vult puto Galla viros.

Hinc credebatur etiam aptus apparitionibus mortuorum, nam post septimum diem, & post septimum mensem ab interitu libentius sese hominibus dicebantur ostendere, vt auctor est Lucianus, qui in Philopseudo, vbi de Mago quodam loquitur, ait, περὶ μέσας νύκτας ἀνεκάλεσεν ἡμῖν παρῶτον μὲν τὸν Ἀναξικλέα, τὸν πατέρα τοῦ Γλαυκῆ παρὸ ἑπτὰ μηνῶν τελευτῶντα, idest, circa mediam noctem euocauit nobis primum Anaxiclem patrem Glauci, qui septem mensibus ante diem suum obierat, & mox apud eundē alter ait, uxorem sibi apparuisse suam remanentem ἐβδόμη μετὰ τὴν τελευτῶν ἡμέρα. i. septimo post obitum die.

Inseruire animi affectib. septenarium demonstratur, primumq; lætitiæ, & omnibus, quæ illius causa fiunt, vt festi dies, ludj, ἀποθεώσεις, & sacra, contra etiam esse mæroris, iræ, indignationis, crudelitatis, item amoris, pietatis, innocentia, memoria, diligentia, perfectionis, & quietis.

RESTAT iam hoc vnum ad patrandam promissa, vt demonstramus hunc quoque numerum animi inseruisse affectibus, & quas vocant perturbationes, & πάθη. Inter quæ quoniam optabilior est lætitia, qua vna vel omnes perturbari, & affici maximè velint, huius datorem hunc numerum, & ministrum, vel etiam indicem declaremus. Ouidius, *Ter quater Imperij lætus honore tui.* Hinc adhibebatur (vt omittam nuptias, de quibus diximus, & epulas) ad festa, ludos, & solemnia. Aegyptij per dies septem solemnitatem Apis celebrabant, teste Solyno cap. 44. vbi de Api multa, quibus etiam diebus cum Sacerdotibus inducias habuisse Crocodilos ferunt, octauo verò die ceremonijs peractis hora sexta ad solitam redijsse feritatem. & apud Romanos Saturnalia per septem dies fiebāt, auctore Macrobio in Saturn. & sepius septem dierum supplicationes decernebātur, Aelius Lampridius in Diadumeno, dies septem pro Antonini nomine supplicatio celebrata est. & apud Græcos (vt testatur interpres Pindari ode 3. Olymp.) Olympicorum ludorum celeberrimum certamen agebatur 49 mense, i. septies multiplicato numero septenario. ait enim, *γίνεται δὲ ἀγῶν ποτὲ μὲν δὲ τεσσαράκοντα ἐν ἑτά μηνῶν, ποτὲ δὲ δὲ πεντήκοντα.* in quo etiam cum eodem auctore in his ludis Lunæ obseruarent quodammodo apparitiones, quas nonnulli Mathematici vocant ætates, hæc; septenarijs, vt mox suo loco dicetur, peragantur, colligi potest septenarij mysterium in omnibus secutos.

secutos. Apollo Pythios ludos, & certamina per septem dies celebrauit, vt Pindari interpres in Pythijs narrat, septemq; illius constituit partes connumerata coronatione. ait. *π. καὶ ἀποπένας τὸν ὄφιν τὸν Πυθῶνα ἀγωνίζεταί τὸν Πυθικὸν ἀγῶνα κατὰ ἐβδόμην ἡμέραν. πῆραν μὲν ὅτι ἀπεπειράθη τῆς κατὰ τὸ θηρίον μάχης, ἰαμβὸν δὲ δὲ τὴν λοιδορίαν τὴν γηρομήλιον αὐτῷ πρὸ τῆς μάχης. λέγεται γὰρ ἰαμβίζειν τὸ λοιδορεῖν, δ' ἀκτυλον δὲ ἀπὸ Διονύσου ὅτι πρῶτος ἕτος δοκεῖ μετὰ τοῦ τρίποδος θεμισέσσαι, κρητικὸν δὲ ἀπὸ Διὸς. μηξῶν δὲ ὅτι γῆς ἔστι τὸ μαντεῖον. σύριγμα δὲ δὲ τὸν τοῦ ὄφeos σφριγγόν. i. & interfecto serpente Pythone celebrat Pythicum certamē per septem dies. Pirum quidem, quod periculum fecerit de pugna aduersus belluam, Iambum propter conuiuium sibi factum antequam pugnam susciperet, dicitur enim ἰαμβίζειν conuiuari, Dactylū à Dionysio, quia primus hic videtur post Tripodem vaticinatus, Creticum à Ioue, Metroum, quia terræ est vaticinium, Syrigma propter serpētis sibilum, quibus si addatur σεφάνωσις, coronatio sunt septem. Septem præterea apud Græcos fuere genera ludorum, quorum quinque vnus ille complectitur verficulus,*

Ἄλμα, ποδωκέλις, δίσκον, ἀκοντα, πάλιν.
quæ sic Latinè reddi versu possunt,
Cum saltu cursus, lucta, trochus, iaculum.
& præter hæc Coestum, & Pancratium, quibus septem vicerunt Argonautæ septem, eo tempore, quo Pythios instituit ludos Apollo, si interpreti Pindari credimus dicenti, *Ὅστι τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα νικήσαντες εἰσὶν ἔτοι, ὅτε Ἀπόλλων ἔθηκε Πύθια, ἐν τῷ τοῦ Πυθῶνος ἀγῶνι. Κάσαρ σάδιον, πῦξ Πολυδ' ὄκνης, δολιχὸν Κάλαϊς, ὀπίτιον Ζήτης, δίσκον Πηλδὸς, πάλιν Τελαμῶν, Πασκρατίον Ἡρακλῆς, ἔς τῶ φυτῶ τῆς Δάφνης ἐσεφάνωσαν.* idest, **Q**ui verò gymnicum certamen vicerunt hi sunt, eo tempore, quo Apollo constituit Pythium in Pythonis certamine, Castor stadio, pugillatu Pollux, cursu Calais, armato Zetes, disco

disco Peleus, luſta Telamon, Pancratio Hercules, quos arbor lauri coronauit. In Curuli certamine apud Romanos idem numerus uſurpatus, ſeptem enim erant metæ in circo maximo, quas omnes, qui curſu contendebant, ſemel circundare tenebantur, quare dixit Propertius

*Non prius infecto depoſcit premia victor,
Septima quam metam triuerit arte rota.*

licet nonnulli dicant duas tantum fuiſſe metas, quas ſepties tantum circundare cogerentur, ſed Caſſiodorus probat fuiſſe ſeptem, Iſidorus Hiſpalenſis lib. 18. dicit (vt obiter etiam quaſi tranſeûtes in noſtris ſcholijs in primû de Orat. annotauimus) ſeptem fuiſſe ſpatia, ait enim, Septem ſpatia quadrigæ currunt referentes hoc ad curſum ſeptem ſtellarum, quibus mundum regi dicunt, ſiue ad curſum ſeptem dierum potetium, quibus peractis vitæ terminus conſumatur, quorum finis eſt meta .i. iudiciû, & ex Varronis libro, qui Hebdomades (vt hic noſter) inſcriptus fuerat, A. Gellius de ſeptenario, ſeptē curricula Circeſium ludorû ponit. idem fuiſſe ſeruatû apud Græcos colligitur ex Sophocle, qui in Electra vbi pædagogus obitû fictû Oreſtis exponit in Curulli certamine ita ait, -- ἐκ δ' ὑποστροφῆς Τελωντες ἔκτον ἑβδομόντ' ἢ δ' ἡ δ' ῥόμον. id eſt,

Cû curſu ex flexu rotæ ſextum ſeptimumq. iam percurrerent. vbi videtur confirmare eorum ſententiam, qui ſepties circundari metam ſolitam dixerunt, quæ verior videtur eſſe, quamquam multis probat Onuphrius Panuinius in ſuo libro de ludis Circeſibus, vbi multa de hoc auctorum teſtimonia affert. hunc verò ſolennem ſeptem curriculum curſum miſſum vocatum dicit, quatuor verò fuere factiones aurigarum, Albari, Ruſſati, Præſſini, & Veneti à ſpeciebus colorum, & ſingulis miſſib. quatuor ſingularum factionum agitatores currebant, & qui primus curru, vel equo ſeptimam metam cõfeciffet, alius miſſi victor erat, iuxta verò ſingulas metas columellæ aliquot erāt, quibus per ſingulas circuitiones agitatorum à Cir-

ceſium

ceſium miniſtris quibuſdam ſingula oua, & Delphini erigebantur, & omnia curricula ſeptem ouis, & totidem Delphinis erectis annotabantur, vt idem teſtatur Panuinius ex Caſſiodoro, & alijs. idemq. Romani circum ipſum penè totû hoc numero conſtituerunt; nam primum eius longitudo triû erat ſtadium, latitudo quatuor iugerû, quatuor colores, & tres porticum ordines, item quatuordecim gradus theatri, quatuordecim oſtia, vnum ab extremitate hemicycli, tredecim ab altera extremitate, quæ etiã erāt ita collocata, vt duplicatum efficerent ſeptenarium, cum in medio eſſet ingens oſtiû vtrique ſex, quæ cum illo magno vtrique ſenario communi duplicem implebant ſeptenarium. ſeptem præterea in hoc circo genera ludorum præbuerunt, hoc currule, de quo diximus gymnicum, pompam, venationes, ludum Troiæ, pugnas, Naumachiam, ſeptem quoque fuere Circeſium ludorum præfecti, quos enumerat Iulius Pollux lib. 3. c. 30. Brauiorum conſtitutores, certaminum inſtitutores, præmiorum procuratores, cenſores, inſpectores, præſides, & ſpeculatores. In priuatis etiam ludis adhibebatur, vt in talis, quorum maior iactus erat ſeptem, qui omne punctum ferebat, & lucrabatur, appellabaturq. hic iactus Venus, cuius oppoſitum erat κῶων. i. canis, qui monadem referebat. vnde Propertius dixit,

*Me quoque per talos Venerem quærente ſecundos
Semper damnoſi ſubſiluire canes.*

Et Horatius, quem Venus arbitrum dicit bibendi, qui etiam iactus Couſ dicebatur (vt nonnulli volunt) à dextris erat Senio, qui quatuor, à leua Chius, qui tria referebat, qui omnes numeri ſunt partes ſeptenarij, de quibus partibus meminit Perſius Sat. 3. — *Quid dexter ſenio ferret.*

Scine erat in voto, damnoſa canicula quantum

Radere — quod licet in noſtratibus, quos vulgò Didos vocant, etiam annotare; Nam hi quoque, vt veteres ſerò tali ex ſeptenario conſtant. nam ſi numerentur, numeri omnes ad-

hibiti

hibiti efficiunt tria septenaria, & hoc mirum, q̄ ex aduerso con-
stituti sunt illi omnes numeri, in quos diuiditur septenarius,
nam primū diuidi legitimè potest in sex, & vnū, quæ quidem
primū faciunt septenarium, & sibi è regione respondent, dein
de in duo, & quinque, & hæc pari pacto opposita, tertio in qua-
tuor, & tria, & hi quoq; simili modo iacent è regione sibi ad-
uerfa, vt vnicuiq; facile est obseruare. Nam hi sex habēt bases
quadratas, veteres verò tantū quatuor, & ideo illi integrū se-
ptenariū, & potiores illius partes posuere tres, & quatuor, hi
omnes particulas nominatim persecuti sunt. Et quoniā nulla
maior apud homines lætitia pōt contingere, quàm inter Deos
relatū aliquē colī, diuinisq; honorib. cohonestari, ad hoc quo-
que munus adhibuerunt septenarium, quod Græco vocabulo
dicebant ἀποθῆωσι, Latinè (si verbū verbo velimus reddere)
Deificationē. Romani. n. cū aliquem in Deorum numerū vole-
bant referre, prout mos erat de suis facere Imperatorib. bene
de Rep. meritis, sepulto corpore ceream illius imaginē in Re-
giæ vestibulo constituebant super eburneo lectulo, à læua sta-
bant Senatores, à dextra matronæ, Medicis ad lectū quotidie
accidentibus, & deterius sese habere semper pronūciantibus
septimo die migrasse fingebant in cęlestē Patriam. Aeneas an-
no septimo post obitū in Deorum numerum relatus, & Patris
Indigetis nomen adeptus est. Hinc Sannazarius vir doctiss. in

1. Ecl. vbi facit apotheosin Phyllidis, septē illi aras pollicetur,

Nos tibi, nos liquidis septem pro fluctibus aras

Ponemus, septemq; tibi de more quotannis

Monstra maris magni vitulos mactabimus hirtos,

Et tibi septenis pendebunt ostrea fertis.

Hoc intelligens Seuerus Imperator adhuc viuens ex hoc nu-
mero sibi sepulchrū struxit, quasi futurū habendorū sibi diui-
norū honorum præcursorē, ac nunciū, quod Septizoniū ap-
pellauit à septē zonis. lineis, & colūnis, quibus niteret; quod
etiam appellatū Septodium accepimus à septē vijs, quæ huc
tendebant,

tendebant, item septisolum, à septem solarijs, siue contigna-
tionibus, quæ in illo essent. In quo tamē variant Historici, non-
nulli. n. negant ab hoc Imperatore extructum, sed vetus reno-
uatum, nonnulli verò nouum iuxta vetus exiguum, ab hoc fa-
bricatū: est etiam mētio de alio Septizonio apud Suetonium,
apud quem natum esse Titum Imperatorem dixit. Hinc (vt ad
rem redeamus) non solum ad ludos, sed etiam ad sacra adhi-
bitus, quare in sacro illo Neptuni septem ciuitates adhibeban-
tur, de quo Strabo lib. 8. Fuit quidem Amphystionum con-
uentus ex septem constans ciuitatibus ad hoc faciendum sa-
crificium commune habentib. officium, quæ fuerunt Hermio-
ne, Epidaurus, Aegina, Athenæ, Prasiū, Nauplia, Orchome-
nus, Minyus. Pro Nauplijs Argiui, pro Prasijs Lacedæmonij
conferebant. Hinc Martialis lusit lib. 10. ad Kal. Mar.

Quinquagesima liba, septimamq;

Vestris addimus hanc focus Acerram.

Hinc septem animantiū genera mactare veteres Dijs consue-
uerunt, ouem, suem, capram, bouem, gallinam, anserem, & se-
ptimum farinaceum bouem, quem immolabant pauperes, qui
bouem viuum nō habebant, vnde natum Adagiū, septimus
bos. Est contra etiam aduersarij affectus, nempe mœroris, de
quo supra diximus, cum de funeribus agebamus, quibus mœ-
roris explicādi ergo est assignatus. Hinc apud Vergiliū hoc
numero defleuit Orpheus Euridicen, ait enim,

Septem illum totos perhibent ex ordine menses

Fleuisse — & hunc imitatus Pontanus de Adonide lib. 1.

de stellis ait, — *nouus dolor attigit amnes,*

Septem illi totis ripa latuere diebus,

Et septem plenis spumanti margine ripis

Exiluere, cauo digressi fluminis alueo.

Est odio exprimendo accommodatus, hinc Iuuen. Satyra 6.
de magno odio dixit,

— *inq; diem septennis oderit horis.*

Hinc Cicero septem libros, siue actiones habuit in Verrem, & in Antonium, quem impensius oderat, duplicauit numerum, nempe bis septem 14. Est indignationis, & iustæ iræ, apud Ouid. in primo Metamor. Iuppiter nefarijs hominum sceleribus vehementer commotus,

*Terrificam capitis concussit terq; quaterq;
Casariem, qua terram, mare, sidera mouit.*

Item in 4. de Perseo cum Dracone pugnante,

Ter quater exegit repetita per ilia ferrum. & in 6. de Pallade *Ter quater Idmonia frontem percussit Aracnes.* ad quod spectat illud quoq; Hom. quod supra retulimus de fortitudine, cū ensis indignati Menelai Paridē ferientis, *est distractus terq; quaterq;.* Quare nos quoq; nuper in quodā Iambo, quē effudimus subito ad declarandā iustam animi nostri indignationem, hunc numerum adhibuimus in quēdam maledicum, qui nostra carmina carpserat, *paratus ter quater,* Sed non alienum fortasse fuerit hic totum adscribere, vt amicis morem geram, quibus vt subito effusus, non videtur omnino improbandus.

AD DETRACTOREM SVI CARMINIS.

VIDE anguis horrida vt specu timens

Liure proripis caput?

Quid immerentem in me venena Colchicis

Collecta rupibus vomis?

Ignauaq; vt Canis remorsuras timens

Facere impetum prope in feras

Reples timendo cuncta latratu procul,

Quin prodis ignauissime?

Quin me petis presentem, & audaces minas

Huc comminus vertis ferox?

Tuum ede nomen, scribe, fac extet meis

Iniusta versibus nota,

Palam

Palam omnibus fac se potes, iam nunc meam

Poesis inscientiam,

Nec ficto Tuonis nomine, aut abutere

Figmento alius, ades, ades,

Quid nunc lates? cur hanc palæstram cautius

Telo venenato fugis?

Et Gracculorum mittis emissarium,

Qui strepat in angulis gregem.

Prodi ipse, prodi, haud amplius possum pati

Hoc improbum Os, nequam hoc caput.

Semper ne inultus? nec repungam tamq; onis

Quocunque demorsus modo?

Erras inepte, erras. Paratus ter quater

Laniare dente asperrimo,

Qualis, molossa colla vestit ferrea

Cui tegmen armilla; Canis

Securus ipse morsuum letalium

Cædit, trahit, laniat Lupum,

Meis iambis felle tinctis te sequar,

Te mille differam modis;

Caue caue, iam te Lycambes exitus,

Te fata Bubali manent.

Et apud Græcos teste Hesychio ἐπιταχράματος, quod sonat septiliterū, ponitur pro iracundo, & aspero, sic. n. ipse interpretatur ὀργίλον σιληρόν. Est crudelitatis, quæ est odiū efferatū. Hinc Nero illius siue filius, siue parens, siue exemplar, Histriionis habitu è turri Mœcenatis, vnde vniuersa ciuitas aspici commodè poterat, per septem dies, totidemq; noctes spectauit vrbis incendium, quod ipse efferato animo, & immani iusserat accendi, & ad hoc respiciens Iuuen. Sat. 6. crudelitatem Pontix declarat, ex numero amplificans:

Tu ne duos vna seuisimā vipera cæna,

Tu ne duos? septem, s; septem forte fuisse.

Est contra etiam amoris, qui odio respondet. hinc apud Ouidium Leander septem dies expectasset, ultra non potuit:

*Septima lux agitur, spatium mihi longius anno,
Sollicitum rancis ut mare feruet aquis.*

& apud Theocritum in Pharmaceutria, Simetha ait,

Ἡ γὰρ μοι καὶ εἶς, καὶ τετρακίς ἄλλοτ' ἐφοίτη. i.

Terq̄, quaterq̄, die se ad nos conferre solebat. i. valde amabat nos. Hinc Franciscus Petrarca conuenerit in septima ode,

Che s'al contar non erro, hoggi ha sett' anni,

Che spirando vò di riuà in riuà

La notte, e'l giorno, al caldo, ed à la neue. & odecula 84.

La voglia, e la ragion combattuto hanno

Sette, e sett' anni, e vincerà il migliore.

& in centesima ad declarandam eius constantiã in amore ait,

Dice sett' anni hà già riuolto il Cielo

Poiche prima arsi, nè giamai mi spensi. Hinc Ioannes Iacobus Calandra Mantuanus, qui Italicè conscripsit de amore libellum inscriptum Auram, 70 quæstiones de amore proponit, ut meminit etiam Marius Equicola lib. 1. de amore. Hinc Sabini vxor, quæ à Plutarcho proponitur veluti coniugalis amoris exemplar singulare septem menses cum eo delituit in specu. Hinc septem gradus esse amoris dicuntur à nonnullis, in quorū quinto sunt oscula, teste Horatio dicente, — *quæ Venus*

Quinta parte sui nectaris imbuat.

& Leon Hebræus lib. 2. de Am. septem facit causas, siue species amoris; quarum quinque nobis dicit esse cōmunes cum brutis, duas propriè nostras tantum. primam dicit esse desiderium, & voluptatem generandi, secundam posteritatis propagationem, tertiam beneficium, quartam speciei conuenientiam, quintam societatem, & consuetudinem, sextam conuenientiam naturæ, atque temperamenti, septimam virtutem. Hinc Iurisconsulti amoris naturã secuti, affinitates, quæ sunt quoddam quasi vinculū amoris, hoc numero præfiniuerunt,

septem

septem enim tantum dicunt esse gradus affinitatis, & coniunctionis, siue cognationis, ut in Pandectis tit. x. de grad. affin. ubi præter ceteros ita Modestinus. Non facile autem, quod ad nostrum ius attinet, cum de naturali cognatione queritur, septimum gradum quis excedit, quatenus ultra eum ferre gradum rerum natura cognatorum iura consistere non patitur. Apud Hebræos septem nominibus appellatur amor, aliab, vel oheb, dod, cheseph, zebi, hageba, rehuth, rachem. & ex Plotino probatur efficere septenarium, nam amor efficit vnum, & quatuor, nam primum duo in vnum coniunguntur, & sic tria, & cum in vtroq; vno sint duo, efficit quatuor, quæ omnia efficiunt septem, duobus ipsis solidis permanentibus. quare etiam in ludis Romanorum (ut dictum est) septenarius numerus Venus est vocatus, quæ mater est Amoris, & nos, dum hi libri imprimerentur in studiorum exordijs amatorium poema interpretaturi, & ideo in præfatione amatorium argumentum tractantes de silentio scilicet amantium, primum probauimus hoc esse pathos amantium septem Græcis, totidem Latinis, necnon totidem Hetruscis laudatis testibus; deinde causas inuestigantes septem assignauimus, nempe affectus, quam causam in quinque subdivisimus timorem, pudorem, lætitiã, dolorem, & cupiditatem; memoriæ vitium; admirationem, seu stuporem; amati quandam prærogatiuam, naturæque superioris vim; sympathiam, vel antipathiam; vocis materiam, & instrumenta, postremo pulchritudinis diuinitatem. Est contra etiam castitatis. Hinc apud Chianos, ut auctor est Plutarchus in libello de mulierum virtutibus ob Chianensium mulierum modestiam, & castitatem annorum 700 spatio, neque adulterij vllius, neque uirginitati oblatis extra matrimonium uitij mentio ulla fuit. & quia amor potissimum pulchritudine conciliatur, pulchritudini quoque inseruit, hinc apud Græcos ἐπιπνευτος κομη pulchra coma dicitur, quod septies tonderi possit. & apud Romanos

Romanos infederat hæc opinio, quòd qui leporem edisset, septem diebus esset pulcher, de qua re alio loco dicemus. Est pietatis, quare (vt supra dictum est) Sertorius septem diebus parentem luxit. est innocentiae, hinc à Philosophis obseruatum Socratem innocentissimum septuagenariũ fuisse interfectum, vt numerus eius esset innocentiae argumentum. Valet ad memoriam, & monumentum. Hinc septem orbis miracula, quæ tamquam notissima decreueram præterire, sed scriptorum varietas me cogit illa nominare: constans ergo de illis opinio, & numerus iste est. vt primum Nili Pyramides ponant, mox Phariam Turrim, dehinc muros Babylonis, tum templum Dianæ Ephesiæ, quinto sepulchrum Mausoli, sexto colossus Solis Rhodij, septimo simulacrum Iouis Olympici; de his frequentissima est apud omnes scriptores mentio, vt superuacaneum, & putidum sit recensere, cum ad manum sint omnibus officinæ Textoris, & libri huiusmodi, vnde harum explicationem petant, tantum dicam Bedam dissentire à cæteris in horum enumeratione, qui Tomo 1. in libello de septem mir. primum enumerat Capitolium Romanum, dehinc Pharum Alexandriam, mox Rhodium Colossus, tum simulachrum Bellorophontis, quinto Theatrum Heraclidis, sexto Apollotantes thermas, siue balneum, septimo templum Dianæ Ephesiæ, quæ qui velit ab eo petat. non enim tam longum, quàm etiam putidum, & superuacaneum esset plura afferre. hinc ab Imperatoribus (vt ante dictum est) extructa Septizonia, quare ex hoc Plautus eleganter suo more ludit in Curc. de Milite

— statuum vult dare auream

Solidam faciendam ex auro Philippæo, quæ fiet

Septempedalis, factis monumentum suis.

Huc respiciens fortasse Cæsar ad perpetuam sui memoriam retinendam legauit viritim denarios 75. *ἑβδομηκοντάκιοντα δραχμαῖς ἑκάστω.* Hincq; fortasse apud veteres in more positum

re positum fuit, vt septima die nomina imponerentur, vt restatur Aristoteles lib. septimo de natura animalium, cap. 17. vt scilicet huius numeri diutissimè eorum memoria perduraret. licet Romani (vt auctor est Plutarchus in problematis) post septimam, octaua scilicet imponerent, alia tamen de causa, quam vide in Plutarcho. Hinc ad immortalitatem Homeri septem vrbes de illius origine contenderunt, quæ illo versiculo continentur, qui recitatur à Plinio lib. tertio, cap. 11.

*Ἐπὶ πόλεις διερίζουσιν περὶ ῥίζαν Ὀμήρου
Σμύρνα, Ρόδος, Κολοφών, Σαλαμίν, Χίος, Ἄργος, Ἀθήναι. i.
Septem vrbes certant de vatis origine Homeri
Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamis, Chios, Argos, Athenæ.*

qua in re ludens Sannazarius 1. Epigrammatum ita scripsit,
*Smyrna, Rhodos, Colophon, Chios, Salamis, Argos, Athenæ
Cedite, iam Cælum patria Mæonidæ est.*

& in alio de Homero in Latinum verso,

*Quid septem de Vate sacro contenditis vrbes?
Ecce potest ciuem dicere Roma suum.
At vos aut nostrum si fas auferte Maronem,
Aut alium vobis quarite Mæonidem.*

Hinc apud Romanos septem Dij præesse putabantur Scribis, qui acta publica literarum monumentis consignabant, vt colligitur ex ea inscriptione, quæ inuenta est in Porticu Scribarum, de quo Lucius Faunus lib. secundo, cap. decimo.

BEBRYX AVG. L. DRVSIANVS A. FABIVS XANTHVS CVR. IMAGINES ARGENTEAS DEORVM SEPTEM POST DICATIONEM SCHOLAE, ET MVTVLOS CVM TABELLA AENEAE DE SVA PECVNIA DEDERVNT.

Est dili-

Est diligentiae, & sedulitatis, siue laboris. Ouidius primo Fastorum,

Ter quater euolui signantes tempora Fastos. i.
diligentissimè, summoque labore. hinc apud Plautum in Menechmis volens summam diligentiam in quærendo fratre Menechmi ostendere, nominat septem regiones ab illo peragratas.

*Mess. Nam qui modi futurum est illum querere?
Hic annus sextus, postquam rei huic operam damus
Istros, Hispanos, Massilienses, Illyricos,
Mare superum omne, Græciamq; Exoticam,
Orasq; Italicas omnes, quas aggreditur mare
Sumus circumuecti, si acum credo quereres,
Acum inuenisses.* & quoniam diligentia, atque labore rebus perfectio, & absolutio affertur, ei etiam inferuit. Vergilius opus absolutissimum Georgica septem annis compleuit (vt hi testantur, qui de eius vita scripsere) Protogenes Ialysum suum septem annis perfecit, teste Plutarcho in Demetrio, vbi ait, *Ἐπτά γὰρ ἔτεσιν σιωπελέσῃ λέγεται τῷ ρεαφῶ ὁ Πρωτογένης*, Eique ob præstantiam Rhodijs deprecantibus pepercit Demetrius, & duo illa Græcæ, Latinæque eloquentiæ lumina Demosthenes inquam, & Cicero, septimo, & vigesimo anno pulcherrimas habuerunt orationes, alter contra Androtionem, & Timocratem, alter pro Sex. Roscio, quod annotauit A. Gellius lib. decimo quinto, cap. 28. Quare Phryges hoc intelligentes vltra septenarium non amplius numerabant, teste Herodoto (vt nos vltra denarium) & hinc nonnulli suspicantur factum, vt Maro de Phrygibus loquens frequenter hunc numerum adhibeat veluti genti familiarem. Hinc decoctionis perfectio vsque ad septimum gradum peruenit, vt saccharo, quod est perfectissimum, si vterius verò fundatur, & decoquatur, lapidescit omnino, vnde namum Adagium de re perfectissima, & de homine perspicacissimo

(vt vult

(vt vult Bongus) septimæ decoctionis saccharum, ad quod respexit Dauid in Psal. argentum repurgatum septuplum. Est postremo etiam quietis maximè numerus, id nobis præcipuè demonstrat Philon Hebræus lib. de Abraamo, vbi ait, At honestatis amatores quietam, immotam, pacatamque vitam præferunt, & hoc est, quod à seipso non dissentiens Vates sabbatum Hebræorum septimum quemque diem quietem nominat, non vt quidam putant, quia post sex dierum spatium populus abstinere à consuetis operibus, sed quia septenarius numerus tam in mundo, quam in nobis confessione omnium habetur pacatissimus, & à seditione, bello, contentione alienissimus attestantur mihi, quæ nobis insunt potentia; Harum enim sex indefinenter bella terra, marique concitant, quinque sensus, & fermo, qui profertur, illi desiderio sensibilibus, quibus se non potiri ægre ferunt, hic per os infrene, multa silenda effutens, at septima potentia, nempe mens cæterarum dux, quando in potestate illas sex retinet, & perdomitis eis in secessum se recipit, amans solitudinis, & contenta secum ipsa colloqui, nullius externi confabulatoris indiga, tum demum à curis, negotijsque mortalibus liberata vitam serenam, tranquillamque complectitur. est deponendis laboribus accommodatus, quare apud Romanos septima annorum Hebdomade à militaribus laboribus requiem, & vacationem habebant homines, & rude donabantur. Hinc apud Xenophontem in expeditione Cyrus semper septem diebus in ciuitatibus quiescebat, vt in primo Olofæ *ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ*, mansit septem dies. item totidem Miriandri, & in sexto Chryso polis septem dies commorati sunt Græci, *καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ τὰ λάφυρα πωλῶντες*, & ibi commorati sunt dies septem spolia vendentes &c. & apud Platonem in lib. de Rep. animæ septem dies conquiescunt in prato, & octauo discedunt, vt in primo libro annotauimus, allegoricè ad Eloquentiæ mysterium accommodantes locum.

P p

& Plato

& Plato iubet septuagenarium senem à Reip. administratione feriari, & Zenodorus auctor est in suis collectaneis citans Aeschylum, quandam esse gentem, Coloniam Carthaginensium, quæ septuagenarios Saturno, qui quies interpretatur, unde Hebraicè sabbath quies dicitur, sacrificabant, ut hoc numero quiescendum esse significarent, quos imitati Caspij (ut scribit Strabo Geographiæ lib. 2.) parentes septuagenarios siti, & inedia necabant, pulcherrimum id illis ducentes esse funus, & alij etiam de quibus vide Adagium, risus Sardonius. Sed quoniam iam ipse sum dicendo defatigatus, & vos fortasse audiendi cepit fatietas, ne ab hoc septenarij mysterio abhorruisse videamur, sine hic dicendi facto, vestra bona cum venia, quiescemus.

FINIS LIBRI QVINTI.

FABII PAVLINI
VTINENSIS
PHILOSOPHI
HEBDOMADVM
Liber Quintus,
SIVE DE NATVRÆ MYSTERIIS.

PROOEMIUM.

*Paratur via ad explicationem versus de Natura
mysterijs à Studijs Poeta, & methodus ex insti-
tuto septenaria proponitur.*

LMENSI iam ingentia Cœlorum spatia,
& suauissima illa diuini concentus har-
monia oppleti adhuc aures, dum etiam ad ex-
plicandâ Orpheæ lyræ in trahendis, & syl-
uis, & saxis facultatem, atque vim digressi
fumus per arithmeticæ, numerorumq; my-
steria transeuntes ad summæ Opificis naturæ quasi thronum
peruenimus, quæ sempiterno folio residens ad summi Dei
omnium auctoris pedes, æthereas despectat desuper arcus, &
per dulcisonos illos cœlestium corporum globos descendens
harmonica ratione paulatim ad ima quoque delabitur, & mi-

rifico quodam artificio cęlestes ad terrena secum virtutes trahit, & hæc rursus eodem cursu repetens ad cęlestia deducit. Huius igitur quasi sinum, & latentia reconditis penetralibus mysteria aperuisse, ac commostrasse nobis Poetam declarandum est. Hoc enim optimè illum potuisse facere illius studiorum ratio declarat, qua à teneris exquisitè illam nouisse didicerat. Scribit enim Donatus summo eum studio operam dedisse naturę arcanis cognoscendis, Medicinę artibus, philosophiãq; omni, & mathematicis etiã disciplinis percipiendis. Et ut eum, quo inchoata est ista explicatio, hic quoque ordinem retineamus. In primo cap. demonstrabo per lyram septichordem, siue septenarium intelligi à doctis corpus, & per Orpheum naturã. In secundo ex mixtis, discrepantibusq; inuicè principijs, & elementis omnia constare. In tertio naturã in omnib. effingendis delectari septenario, primũq; de Cęlo, mundo dicetur. In quarto de Homine agetur, quem totum vsquequaque hoc numero constari demonstrabitur. In quinto de cęteris animantibus. In sexto de sensibilibus. In septimo de rebus sensu omnino carentibus.

C A P V T P R I M V M.

Ostenditur tribus modis sub Orphei persona intelligi naturam, primo propter lyram, & propter septenarium, deinde quòd Magus ille, et Natura Maga, postremo quòd musicus. Versusq; affertur explicatio in ista notione.

DR AE CLARE hoc in versu à Marone sub Orphei persona lyram septichordem tractantis naturę opificis persona effingitur, & significatur. nam per lyram omne corpus, & potissimum humanum intelligi docti putant. Diuus Basilus est auctor precipuus, qui per citharam corpus interpretatur, alij quoque

Theologi

Theologi eius subscribunt opinioni, qui Psalmo 57. Exurge psalterium, & cithara, per psalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quibus ita in pluribus esse locis acceptum Euthymius obseruauit. Beda Presbyter in lib. de Templo Salomonis Tomo 8. interpretatur per septenarium hominem. sic enim ait, Homo autem septenario numero comprehenditur, quaternario videlicet propter corpus, quod ex quatuor elementis consistit, ternario verò propter triplicem interioris hominis differentiã, quam Scriptura nobis sancta ostendit, cum diligere nos iubet Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Præterea Censorinus tradit in libello de die Nat. septenarium corpus significare, & Martianus Capella lib. 2. non alieno à re nostra figmento monstrauit hunc numerum esse ministrum naturę, cum septem finxit fratres in ea, quam nauim totius naturę appellauit, quod etiam apertissimè Hippocrates testatus est in ultimo libelli de carnibus, vbi significat naturam esse subiectam septenario: nam postquam multis monstrauit vitam hominis hoc numero contineri, hæc addit, Necessitatem autem naturę quapropter in singula hæc dispensentur, ego alijs locis declarabo. & Theophrastus in eadem re laudari testis, potest & optimus, qui lib. 6. de causis plãtarum rationem afferens, cur non plures, quàm septem fecerit saporum species natura, ait, ὁ δὲ ἀριθμὸς ἑπτὰ κεντρίωτατος, καὶ φουσιώτατος. i. numerus septem opportunissimus, & amicissimus naturę est, quod etiam fabularum nobis figmenta reconditis philosophiæ inuolucris ostendunt. Nam Panis, quem vniuersum interpretantur, ipsamq; Naturam, tribuunt septem cannarũ fistulam &c. suffragatur huic sententię Philon Hebręus, qui in libro Allegoriarum ostendit, & prædicat gaudere septenario naturã. & Rabbanus Maurus de institutione Clericorum lib. 2. c. 20. affirmat creaturã septenario figurari & Lauretus in sylua allegoriarũ, vbi agit de Numeris, sic ait Septenarius creaturam indicat propter vitam, & corpus, nam

in illa

in illa tria sunt, vnde & toto corde, tota anima, tota mente diligendus est Deus, in corpore verò sunt quatuor elementa: septē dieb. durat immunditia, vt includatur immunditia animæ per tria, corporis per quatuor, quã rem varijs comprobata sacris auctorib. ille protulit, quos citat in marg. quod etiã videtur posse ratione cõprobari, nã tantũ huic tribuit numero natura, vt eum voluerit totius Geometriæ esse principiũ, & solidorũ omnium corporũ mensuram, nam primũ partes septenarij, quę sunt 1, 2, 3, 4, quatuor Geometricos terminos representant, vnũ. s. puncto respõdet, 2 lineæ, 3 superficiei, 4 solido, & quodlibet corpus metimur tribus modis, in longũ, in latũ, & in profundũ, quę tria cũ illis quatuor terminis pũcto, lineæ, superficiei, solido, septenariũ conficiunt. Deinde, quia erat ex his, quę fieri nõ possunt, vt septenarius metiretur corpora his tm̄ tribus dimensionibus, & quatuor terminis, nisi primorũ numerorũ ideæ, i. 1, 2, 3, 4, ex quibus cõflatur denarius, & cõtinetur, septenarij naturã retinerent, hac quoq; illũ p̄rogatiua auxit, nã isti quatuor numeri tria habēt interualla, quę absoluũt septenariũ, ab 1. s. ad 2, à 2 ad 3, & à 3 ad 4. quã rem etiã annotarunt ex Philone Hebręo, qui id notauit in lib. de Mũdi opificio, Petrus Bõgus, & Alexãder Farrus in Septenario, auctoris, vnde sumptērũt nomine p̄terito. Cũ verò Orpheum cõstet fuisse Magum, vt multorũ fuit opinio, qui etiã ex eo factũ dicũt, vt feras, syluas, & sensu carentia traheret lyræ sono, quare Suidas (ni fallor) dixit τὸν Ὀρφεὶα μαγεύσαι δεινὸν, naturã optimè representat. Natura. n. à Platonis Maga appellatur, & Plotinũ, atq; Synesiũ eam vbiq; Magã appellare dicit Ficinus, quia certa quædã pabulis vbiq; certis inescans non aliter quã centro terræ grãuia trahit, Lunæ concauo leuia, colore folia, humore radices, cæteraq; similiter. & Stephanus Theopolus lib. 6. c. 1. ex Plotini, Aegyptiorumq; sentetia ait, Natura maga est ob mirum nexum rerum natura constãtium, certumq; ordinem earũ, ex quo antipathia, & sympathia con-

furgit:

furgit: quo quidẽ ordine secundũ Theopolum, siue attractũ secundũ Marsilium cũ seipso Mundum connecti testantur sapientes Indorum, cũ dicant Mundum esse animans passim masculinum, atq; foemineum, mutuoq; membrorũ suorum amore vbiq; coire, atque ita consistere, vinculum verò membrorum inesse sibi per insitam mentẽ, quã totam infusa per artus agit molem, & magno se corpore miscet. Alia præterea ratione dicitur maga Natura, q. s. sapienter omnia efficiat, & molietur, p̄phanum, indoctumq; vulgus sua maximè celans arcana, reconditasq; causas operum intimis penetralibus, & scientiæ septis interclusas prodire in vulgus, & quasi prostitui non sinat, quas qui tamen diu meditando per philosophiæ campos ingressi attingunt, & summis obscuritatũ velis obductas inspicunt, & spectant, atq; intelligunt, sapietes sunt, & Magi dicuntur, vt Persica lingua sonat vocabulũ. Accedit ad hæc tertio, q̄ alia quoque ratione sub Orphei persona designatur Natura maximè apte, & conuenienter, q̄ sit Musicus, cum ipsa sit omnium μουσικωτάτη, i. perfectissimè Musicã callens, & exercens. compertum. n. est doctis omnia ferè naturam musicis conficere rationibus, quare eã veteres dicebant συνέχειν τὸ πᾶν continere vniuersa, & hinc dixit Arist. Polit. lib. 8. Naturam Musicã requirere. Hic erit igitur hodiernę interpretationis sensus. Orpheus. i. Natura, quæ & Maga, & Musica est. Obloquitur discrimina. i. componit discrepantia rerũ semina, & elementa, & inde omne, quod extat, efficit, voces vsurpãs pro rebus per tropũ, quo rem significatã per significantẽ intelligimus, voces. n. sunt signa, & notæ rerũ, numeris verò septem, pro ipso septenario, quẽ semper adhibet in rebus effingẽdis, & procreandis administrum: dixitq; numero multitudinis more Romano ad mysteriorum declarandam multitudinem, & virtutes numeri: hi. n. in loquendo cũ p̄clarum aliquem virũ appellabant, numero utebantur multitudinis, vt cum dicebant Fabios, Decios, Catones, &c. egregios tãtum, & singulares intelligentes.

Qui mos

Qui mos ab Hebræis fluxit, quibus est hoc frequentissimum, ut honoris causa numero utatur multitudinis in aliqua re præ clara nominanda, ut docti annotarunt interpretes in primo Davidis Psalmo *afrei hais*. idest beati vir. quare omnia fere apud illos Dei nomina sunt numeri multitudinis.

CAPVT SECVNDVM.

Omnia pugnantis ex principijs in natura constare demonstratur, primum Poetarum testimonijs, mox Philosophorum.

QUOD verò Natura componat omnia ex varijs, pugnantisq; principijs, quamuis nemo ferè sit qui nesciat, si philosophiæ parumper, aut Medicinæ fontes primis etiam modo labris delibaret, videtur tamen id probandū, sed paucis, sumpto à Poetis exordio, qui id sæpe demonstrant. Ouid. in 1. *Metam.* de Chaos loquens, (per quod intelligitur materia prima, quam Græci vocant *ύλη*, Hebræi *hiuili*, vel etiam *tohu*, ut Moses in principio *Geneseos* *tohu, vobohu*, i. informe, & in quo, Vergilius ab huius appellatione non recedens magnum inane)

— *congestaq; eodem*

Non bene iunctarum discordia semina rerum.

& deinde,

— *quia corpore in vno*

Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,

Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

& Lucretius omnia dixit ex principijs mixtis, hoc est contrarijs, atque pugnantis constare, in 2.

Illud in his obsignatum quoque rebus habere

Nihil esse in promptu, quorum natura tenetur,

Quod genere ex vno consistat principiorum,

Nec quicquam, quod non permixto semine constet,

Et quam quodq; magis multas vis possidet in se,

Atque

*Atque potestates, ita plura principiorum
In se se genera, ac varias docet esse figuras.*

Vergilius, quem primum auctoritatis, & honoris ergo debueram laudare testem, & auctorem. in Sileno *Ecloga* ait,

*Namq; canebat uti magnum per inane coacta
Semina, terrarumq;, animaq;, marisq; fuissent,
Et liquidi simul ignis, ut his exordia primis
Omnia, & ipse tener mundi concreuerit orbis.*

Hinc Empedocles appellauit naturam *μίξι* admixtionem, quia pugnantis ex rebus omnia conficiat. quod ex Aristotele etiam colligitur, vbi ait, *Ἐμπεδοκλῆς φησιν, ὅτι φύσις ἐστὶν ὅσῳ ὄντων, ἀλλὰ μόνον μίξις, ἀλλοτρίων μίγντων.* i. Empedocles ait, quod natura nihil est eorum, quæ sunt, nisi solum admixtio, & mixtorum immutatio, qui etiam fecit duas *ἀρχικὰς δυνάμεις*. i. principiorum potestates longe discrepantes *φιλίαν, καὶ νέμκος, ἢ ἡ μὲν ὅσῳ ἐστὶν (inquit Plutarchus) εὐνοτικὴ, τὸ δὲ διαρρηκτικόν.* i. amicitiam, & diffidium, quorum altera conglutinaua, alterum verò diuisiuum, quod etiã sensit Anaxagoras, de quo Lucretius lib. 1.

Id quod Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnes

Res putet immistas rebus latitare, sed illum

Apparere vnum, cuius sint plurima mixta.

qui etiam duo ponebat principia contraria, *ὁμοιομερείαν, & ἀνομοιομερείαν*, admixtio autem vera fit ex contrarijs, ut superioribus etiam disputationibus ostendi, quod significatum à Platone in *Timæo* allegoricè docti volunt per bellum inter Athenienses, & Atlanticos commissum, quod ipse narrat, sic enim ait Ficinus: Sensum præterea Platoni nihil vnquam temerè molienti allegoricum existimant adhibendum. bellum illud igitur inter Athenienses, atque Atlanticos imaginè præferre putant oppositionum, quæ in vniuerso sunt omnium bellum. n. i. oppositionem apud Heraclitum esse omnium patrem. vbi etiam multa persequitur oppositionum genera in

29

Mundo

Mundo ex Amelij, Numerij, Porphyrij, & aliorum Platoniorum sententijs, quas breuitatis gratia præterimus, cum rem clarissimam pene manibus tenere videamur: quinimò si velimus opiniones veterum Philosophorum de rerum principijs expendere, quas & Plato tum in Theætero, tum in Sophista persequitur, & Arist. i. Phys. de generatione, 3. de Cœlo, & i. Metaphys. & à Plutarcho recensentur in *τ. περὶ τῶν ἀρεσούντων τοῖς φιλοσόφοις*, i. de placitis Philosophorum. inueniemus omnes posuisse pugnantia principia, & vt omittantur Empedoclem, & Anaxagoram, de quibus iam dictū, Archelaus Apollodori Atheniēsis (teste Plutarcho) posuit *ἀέρα ἄπειρον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα, καὶ μάνωσιν*. i. aerem infinitum, & quæ circa illum contingunt, raritas, & densitas, quæ etiam opinio fuit (teste Laertio) Anaximenis, qui fuit auditor Anaximædri, eadē fuit Diogenis Apolloniatis ipsius Anaximenis discipuli. Heraclytus Ephesius, & Ippasus Metapontinus posuerunt ignem cum eisdē raro, atque denso administris, quam etiam sunt amplexati sententiam Stoici, vt auctor est Cicero in lib. de Natura Deorum: Thales eadem duo tribuit tanquam ad

πῦρ. i. finitum

περιττὸν. i. impar

ἓν. i. unum

δεξιὸν. i. dextrum

ἄρρεν. i. masculum

ἤρεμίαν. i. quietem

εὐθύ. i. rectum

φῶς. i. lumen

ἀγαθὸν. i. bonum

τετράγωνον. i. quadratum

ἄπειρον. i. infinitum

ἄρτιον. i. par

πολλὰ. i. multa

ἀριστερόν. i. sinistrum

θηλυ. i. foeminam

κίνησιν. i. motum

καμπύλον. i. curuum

σκότος. i. tenebras

κακόν. i. malum

ἑτερομηκές. i. altera parte lōgius

Democritus,

Democritus, Leucippus, & Epicurus ponebant τὸ πᾶν, & κενόν, idest plenum, & vacuum, illudque dicebant esse ens, & corpuscula ἀτόμια, hoc non ens, & inane. Zeno Mnaeæ Cirtieus θεόν, ὕλην, idest Deum, materiam, ὦν (inquit Plutarchus) ὁ μὲν ἔστι τῆ ποιῆν ἄριστος, ἡ δὲ τοῦ πάχην. i. quorum alter agendi causa, altera patiendi. Platonici θεόν, ὕλην, ἰδέαν, idest, Deum, materiam, & ideam, quæ duo extrema pugnantia, Aristoteles ὕλην, εἶδος, σέρισιν, i. materiam, formam, & priuationem, quæ contraria; ipse demum Aristoteles in primo Physicorum ita concludit, vt dicat omnes facere contraria principia his verbis, πάντες δὲ τᾶναντία ἀρχὰς ποιοῦσιν οἷτε λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ πᾶν, καὶ μὴ κινέμενον, καὶ γὰρ Παρμενίδης ψυχρόν, καὶ θερμόν ἀρχὰς ποιοῖ, τὰυτα δὲ προσωροῦσαι πῦρ, καὶ γῆν, καὶ οἱ μανόν, καὶ πυκνόν, καὶ Δημόκριτος τὸ σερρόν, καὶ κενόν, ὦν τὸ μὲν ὡς ὄν, τόδ' ὡς ἐκ ὄν ἐπιπέφθην. ἔτι θέσει, γήματι, τάξει, τὰυτα δὲ ἄλλη ἐναντίων, θέσεως ἄνω, καὶ κάτω, πρόσθεν ὀπίσθεν, γήματος γείωμομόνον, ἀγώνιον εὐθύ περιφερές, ὅτι μὲν ἐν τᾶναντία πῶς πάντες ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς δῆλον. idest omnes ex contrarijs principia statuunt, & qui dicunt, quod vnum totum, & immobile; Nam Parmenides frigidum, & calidum facit principia, hæc verò appellat ignem, & terram, & qui rarum, ac densum, & Democritus solidum, & inane, quorum alterum tanquam ens, alterum veluti non ens esse dicit, præterea differre positione, figura, ordine; hæc verò genera sunt contrariorum, positionis supra, infra, ante, retro; figuræ angulosum, angulis carens, rectum, circumductum. Quod igitur contraria quodammodo omnes statuunt principia, perspicuum est.

Mundum vniuersum septenario constare ostenditur, septem illius esse partes, vires, climata, motus &c. Stelliferum globum, & Zodiacum septenario potissimum insignitos, omnia sidera hunc numerum habere; septem Planetarum varia potestates ex septenarij vi declarantur, tum generatim omnium, tum singulorum, & potissimum Luna, annum solarem, vertentem, siue magnum, & tempora omnia ex isto constituta; postremo etiam Elementa istum continere demonstratur.

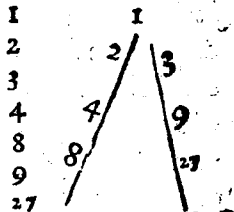

HAEC igitur Natura, quam dudum sub Orphei persona significatam in hoc versu demonstraui, & ideo dictam obloqui nobis septem numeris discrimina vocum, quod in omnibus effingendis rebus hunc maximè adhibeat; hoc maximè numero delectatur, & vitur, quod vt luce meridiana planius, & dilucidius appareat, ab ipso Mundo omnium perfectissimo illius sempiternæ Opificis opere corporeo exordiemur. Hunc igitur mense Septembri ædificauit, vt Bodinus præclarè lib. 4. de sua Rep. testatur, & (si Platoni credimus, quem maximè vt certissimum in his auctorem libenter sequor) totum construxit ex hoc numero. primum enim accepit quatuor elementa, tres deinde naturas, diuiduam, indiuiduam, & mixtam (sic enim vertit Cicero in libro de Vniuersitate, in quo Timæum Platonis Latino sermone elegantissimè explicauit, sed mutilus, quæ est nostri sæculi infelicitas, ad nos peruenit.) quod dixit Plato *μῆσις, ἀμῆσις, καὶ μέσση*. Animam deinde Mundi eodem numero conflauit, vt in superioribus quoque est declaratum, nam tribus illis naturis acceptis vnã in speciem temperauit, & ex tribus vnã effecit, deinde in ea, quæ

decurt,

decurt. i. septem membra partitus est, nam (vt Ciceronis verbis vtatur) vnã principio partem detraxit ex toto, secundam primæ partis duplam, deinde tertiam, quæ esset secundæ sequialtera, primæ tripla; deinde quartam, quæ secundæ dupla esset; quintã mox, quæ esset tertie tripla; tum sextã octuplam primæ; postremo septimam, quæ septem, & viginti partibus antecederet primæ, quod à Platonis quibusdam per lambda Græcæ literæ figuram, siue triangulum de-

monstratur, in vertice posita vnitate, hinc verò duplis, inde triplis descriptis numeris, à nonnullis verò vnico solum ordine constituuntur hi numeri, quod Proclo videtur magis ad Platonis mentem accedere;

ille enim non seorsim duplos, triplosque statuit numeros, sed permixtim rectè procedentes ordine. Huic præterea animæ septem tradidit vires, & proprietates, quæ sunt vnitas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectendi, vis generandi, quibus à Platonis quinque comparantur rerum genera, & duo simul elementa essentia, idem, alterum, motus, status, infinitum, & terminus, de quibus Ficinus in Timæum, qui ex his etiam probat harmonicam participandi rationem in anima. Triplici deinde septenario voluit eam hunc mundum regere, ac tueri, primo septem occultis quibusdam facultatibus, & viribus Planetarum in firmamento per causas dominantium, secundo Planetarum septem formis in globis septem firmamento subiectis, tertio septem muneribus Planetarum generationem sub Luna regentibus. Marsilius Ficinus in suo Comm. in Plotini lib. 4. Enn. 2. c. 5. probat mundum non modo sensibilem, sed etiam intelligibilem ex septem numeris constare, quibus explicatis ait, His certè numeris consumatur superior Mundus, & in agente quiescit, eisdem absoluitur, & inferior, & agit in superiore, quietem. & Cornelius Gemma libro 1. artis Cyclognomicæ in septem partes vniuersum videtur

derur partiri, siue septem ordines per quos Pythagoricum ipse τετρακτύω. i. quaternionem distribuit. nēpe Mundum intelligibilem, coelestia, ætherea, sublunaria, animantia, hominis animam, & Remp. Hebræi septem faciunt Cœlos, femaim, femci, rachia, sechachim, zabol, Mahaion, harboth. Rabbanusq; Maurus auctore D. Thoma septem cōstituit ipse etiam Cœlos horum fortasse secutus opinionem empyreum, cristallinum, seu aqueum, sidereum, igneam, olympicum, æthereum, & aereum, nonnulliq; recentiores bis septem fecerunt Mundi globos, quos naturæ gradus appellarunt, decem nempe Cœlos, & quatuor elementorum sphaeras. In Mundi sphaera, ut Varro, teste Gellio, dicebat, septem constituit circulos circum longitudinem axis, è quibus duos minimos, qui axem extremum tangunt πόλεις appellatos. Sed Astrologi undecim faciunt in Mundi sphaera circulos, ex quibus tamen septem tantum dicunt esse maiores, qui sunt Aequinoctialis, Zodiacus, Colurus æquinoctiorum, Colurus solstitiorum, Meridianus, Horizon, & Lacteus: septem quoque climata, siue plagas totius Cœli fecit, totidem enim sunt, si Seruio credimus in Bucolicis, quare ut ipse inquit dissensio Astrologorum in ortu siderum, quæ fit pro ratione climatum ultra septem dies non procedit, de quibus R. Ioseph. Kimchi hoc modo scribit; Creator excelsus mundum creans diuisit illum in septem partes, quæ vocantur Harabicè Hechlimin, Græcè climata, & in lingua sancta nophoth, licet recentiores plura addiderint climata, de quibus vide Baroccium lib. 3. de sphaera; hæc verò septem ab antiquis appellata fuere per nomina vrbiū, vel fluminum. primus enim per Meroem Aethiopiæ ciuitatem, secundus per Siensem Aegypti, tertius per Alexandriam, quartus per Rhodum, quintus per Romam, sextus per Boristhenem fluuium, septimus per Riphæos Sarmatiæ montes. sed ne tam cito à Cœlorum altissimis verticibus ad ima terræ delabamur: stelliferum globum percurramus, quem potissimum

tissimum huius numeri prærogatiua insigniuit Artifex natura: nam primum illi eum dedit motum, qui trepidationis (ut alibi diximus) appellatur, & septem annorum millibus suum cursum perficit, deinde multis stellarum choris ornauit hoc numero constantibus, de quibus dicemus simul cum Zodiaco, quæ hunc completi orbem, & circummeare volunt Astrologi. Hic verò totus fere est septenario factus, nam (ut annotauit Varro apud Gellium) in septimo signo fit solstitium à bruma, in septimo bruma à solstitio, in septimo æquinoctium ab æquinoctio: & ipse Zodiaci numerus 12. maximam habet cum septenario affinitatem, eandem enim habet vterque radices nempe 3, & 4, qui numeri si iungantur faciunt septem, si alter per alterum multiplicetur faciunt 12, ter enim 4, & quater tria sunt 12. Septies septem sunt Cœli stelliferi imagines, nempe 48. quibus si addatur ipsa Zodiaci sphaera septies septem efficiunt 49. multæ (ut dicebam) stellarum sunt coniunctiones, & choreæ ex hoc numero, ut Septentriones maiores, & minores, ex quibus primus ille chorus maiorum vocatur à Græcis ἀμαξία. i. plaustrum, de quo Homerus,

Ἀρκτόν θ', ὡ καὶ ἀμαξίαν ἑπικλησὶν καλέουσι. i.

Atque vrsam, quam etiam plaustrum cognomine dicunt.

non destitute hoc numero Vergiliæ à Græcis πλειάδες appellatae, Latinis etiam recepto vocabulo Pleiades, quas ἐπταπύργος vocat Aratus. Cicero in Phœn.

Paruas Vergilias tenui cum luce videbis,

Hæ septem vulgo perhibentur more vetusto

Stellæ — Quorum mox nomina enumerat dicens,

Alcyone, Meropeq;, Celenoq;, Taygeteq;

Electra, Steropeq;, simul sanctissima Maia. Græcè sic Arat.

— ἐπτα, δὴ κεναι ἑπταπύργου καλέονται

Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελενώτ', Ἡλέκη τε,

καὶ Στεροπή, καὶ Τηυγέτη, καὶ πότνια Μαία.

Hyades hoc quoque numero superbiunt, quæ sunt septem stellæ

stellæ in cornu Tauri, vt Pleiades in latere *ἐπὶ τῷ πλάτῳ*, quas Latini quidam (vt ait Plinius lib. 18. cap. 16. & Tullius Tiro Ciceronis libertus in Pandectis) à similitudine Græci cognominis propter sues impositum arbitantes, imperitia appellauere Suculas, cum dictæ sint Hyades, vel à similitudine *ὕψιλῶ* Græcæ literæ, vel *ἀπὸ τῆς ὕει*. i. pluere, quia pluias inducunt, vel ab Hyade fratre deplorato, & desecto, vt testatur Homeri interpres in Σ Iliadis, vbi multa de his, illum Homericum versum explicans,

Πληιάδασθ', Ἰάδαστε, τότε σθένοσ Ωρίωνοσ.

quæ nos omittimus, cum hæc satis sit quasi per transfennam prætereuntes strictim attingere, & leuiter delibare digitum ad vberiores fontes intendentes, Vergilius noster Eoas Atlantias vocat,

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur.

In angue septem sunt stellæ, quare Valerius Flaccus in secundo Argon.

Axe nitet serpens, septenosq; implicat ignes.

Crater quoq; septem fulget stellis, totidem Coruus, totidem Ara, nullūq; fere signū est, quod hoc numero careat, Bootes habet 14. Leo septē, quæ vocantur Coma Berenicis, Andromeda habet ter septem. i. 21. Capricornus in dorso septem, Sagittarius totidem subter crura, in Orione sunt decem, & septem, sed obscuriores, Lepus septem habet, Cetus bis septem, Eridanus fluuius 17 in primo flexu quatuor, in secundo tria, quæ sunt partes septenarij, in tertio rursus tria, in nouissimo septem, quas dicunt in ore Nili fluuij esse, Australis Polus Austronotus, quem nonnulli dicunt esse Thetim Oceani vxorem, quæ fingitur in Oceano prohibita occidere, habet stellas in capite septem cum ceteris, Arctophylax bis septem, Perseus 17. Auriga septem, Virgo in veste septem, Corona Centauri septem, Aquarius bis septem, & alię multę, quæ ne putidus sim, omitto. Hac tanta stellarum, & septenarij varietate

varietate expolito stellifero globo, septem deinde constituit Planetarum orbes, quas erraticas stellas appellat Varro. P. Nigidius vocabat erroneas. Hebræi *מולות*, siue *מורית*, mutant enim *ל* in *ר*, à radice *מל*, quod est fluere, quia cursu suo influant, vel ab *מול*. i. eundo, quæ quidem in mundano corpore (vt volunt Astrologi) septem respondent generationis membris in humano corpore positis. Cordi, cerebro, hepatis, lienis, feli, renibus, testibus, peni. Nam (vt præclarè Leon Hebræus lib. 2.) Coelum est tanquam maritus Terræ, vel primæ materię, vt nonnulli volunt, vnde noster Maro dixit in Georg.

Tum pater omnipotens fecundis imbribus æther

Coniugis in gremium læta descendit, & omnes

Magnus alit magno commixtus corpore fœtus.

& in hoc coniugali amore ad rerum generationem, tanquam homini ad conficiendum sperma conuenientia, Planetæ Cælo ipsi inseruiunt. Sol enim est cor Cæli, Luna cerebrum, Iuppiter hepar, Saturnus lien, Mars fel, & renes; Venus Cæli testes, Mercurius cælestis coles, neque solum his respondent, sed etiam septem alijs partibus sensui, & cognitioni deseruientibus, in capite locatis, quæ habent cum his septem maximam similitudinem, mirificeq; respondent, quòd eodem sint in capite loco, quo illæ in vniuerso corpore: nam Sol dextrum oculum, Luna sinistrum, Saturnus dextram, Iuppiter sinistram aurem, Mars dextrum, leuam Venus narium foramen, vel contra referunt, Mercurius postremo linguæ, & oris munere fungi existimatur. His septem globis planetarum ita se in mundano corpore habentibus septem demones imposuit, qui Dei sphaerarum, & animæ dicuntur à Platonis, quia illas mouent, quos angelos Dei ministros Dionysij more quidam appellant, communis nostrorum, qui hæc tractant, Theologorum familia intelligentias vocant, quibus inferiorum regimen, & gubernationem tradidit. Horum nomina (vt Hebræi perhibent Doctores) sunt, quæ singulis præsumt orbibus. Saturno Zaphchiel,

Ioui Zadchiel. Marti Camael, Soli Raphael, Veneri Honiel, Mercurio Michael, Lunę Gabriel, has secundeas; sive diuinas Intelligentias Tritemius appellauit in suo libello de Secundis, cuius meminit etiam Cornelius Gemma lib. 1. quarum successione cōtinua humanę vitę historiam ita distribuit, vt mundi ætates septem cum Planetarum septem ingenijs, & angelorum ministerijs exacte consensisse hactenus videantur. Est autē partitio huiusmodi, Saturni primus angelus Oraphiel cepit gubernatio eius anno mundi primo 15. mensis Martij, durauit annis 354, menses 4. quod quidem tempus, & in cæteris est obseruandū, secundus Veneris Anael cepit anno 354. tertius Iouis Zadchiel, quartus Mercurij Raphael, quintus Martis Samuel, sextus Lunę Gabriel, septimus Solis Michael; nostrā ætatē constituit versari in ordine 19, sub Gabriele spiritu Lunę, cuius auspiciū fuit ab anno mundi 6732, Nat. Dominice 1525. duratque ad annos mundi 7086. Nat. Dominice 1879, vbi demum ad Solem, & angelorum principem reditū tri existimat. His septem (vt ad Platonicos reuertar) alios subiecit demonom ordines, qui istis subseruiunt, & famulantur, & ex eorum nomine appellauit, nempe eos, qui sunt Saturni, Saturnios; qui Iouis Iouiales, septem præterea constituit rerū omnium præcipuas ideās, quas primum in diuina mente collocauit, quæ sunt secundum Platonicos, contemplationis acumen, gubernandi potestas, animi magnitudo, claritas sensuum, amoris ardor, interpretandi subtilitas, & foecunditas generandi. harum vim his planetis, & Planetarum animis secundo concessit, & voluit singulos separatim singularum idearum vim per suos demonas hominibus deferre. Saturnus enim contemplationis munus per suos. i. Saturnios demonas tribuit homini, nam hi subseruientes demones medij sunt inter cœlestes, & homines vtriusq; participes naturæ, & interiecti inter vtriusque, vt hi Saturnij inter Saturnum, & homines contemplationi deditos, & sic reliqui. Regendi, & imperandi vim per Iouiales Iup-

les Iuppiter largitur, animi celsitudinem Mars per Martios demonas; sensuum, opinionisq; claritatem, ex quo vaticinium sequitur, Sol per solares demonas impartit; Amorem Venus per Venereos inducit, seu potius instillat; Interpretandi prudentiam, & intelligendi aciem, Mercurius per suos influit; Luna verò generandi potestatem per lunares spiritus, & demonas humano generi suppeditat: Et hæc non solum animi Planetarum tribuunt animis hominum, sed etiam corpora Planetarum ipsi corporibus hominum. Ex qua quidem influendi potestate pēdere, & duci fatum quidam voluere, & Zoroaster in suis carminibus de hoc horum septem orbium regimine intellexit in his versibus,

Δίξο' σὺ ψυχῆς ὀχετὸν ὄθεν, ἢ τινι τάξει
 Σώματι θεοδύσας ἐπὶ τάξιν, ἀφ' ἧς ἐρρύσας,
 Αὐθις ἀνασῆσας ἱερῷ λόγῳ ἔργον εὐίαςας,
 Μὴ δὲ κάτω νύσσει, κρημνὸς κατὰ γῆς ὑπόκειται,
 Ἐπιπόρου σύρων κατὰ Βαθυίδος, ἢ ὑποδενῆς
 Ἀνάγκης Ἰρόνος ἔστιν. i.
 Quere anime fluxum, vnde scilicet ordine quoue,
 Corporeo addictus vinclo illuc, vnde redisti,
 Rursum te referas, factis iungens sacra verbas;
 Lumina non infra demittas; nam iacet ingens,
 Septifluaq; trahens Barathrum basi; Et thronus vstibulo
 Omnia vincens, quam dicit Græcus Anancen.

vbi interpretes Græcus ait, ἐπιπόρου δὲ Βαθυίδος φησὶ τὴν ἐν τῷ πλανητῷ ἐμαρτύριον. i. septemfluam basim dicit fatū ex planetis pendens. quare etiam Chaldæi, qui in eadem erant sententia cœuos, & æquales vocitare solebant planetas, quasi sub eodem planeta natos, & similes; addunt præterea nonnulli septem virtutes per hos septem orbis à summo bono in homines influere, nempe per Saturnum spem, per Iouem iustitiam, vnde etiam ab Hebræis vocatur zedechi hic globus, id est iustitia, per Martem fortitudinem, per Solem omnium regem

charitatem virtutum reginā, per Venerem pietatē, & temperantiā, per Mercurium prudentiā, per Lunam, quæ nūc apparet, nunc latet, fidē. Septem præterea secundū Plotiniam doctrinam, auctore Ficino, in his Planetis statuit natura gradus, per quos à superiorib. ad inferiora fit attractus; Hi soli Planetæ in septenario spheræ situ oriūtur, & occidunt, vt annotant Astrologi. His quoq; septē terræ Climates imperium attributum à natura ijdē sunt auctores Astrologi, quippe qui lōgis obseruationib. inuenerūt, Saturnū primi climatis fortitū gubernationē, Iouem. secundi, Martem tertio præpositum, & reliquis alios. ijdē autumant his septē planetis in quolibet die naturali, & nocte horarū per vices distributū imperiū, quas vocāt inæquales, siue planetarias, & antiquas. diurna. n. diligentiq; obseruatione collegerunt præter influxū, quem habet planetæ in hæc inferiora motu, situ, & lumine, magnā quoq; potestatē in dictis horis deinceps planetas esse sortitos, & incipere singulos dominari prima hora. diei naturalis. eo ordine, vt semper superiores inferiorib. antecedant, & illū planetam, qui prima diei naturalis hora dominatur habere etiā in dicto die, ac nocte sequenti maiorē virtutem, quam in cæteris dieb. naturalibus, & noctib. hebdomadę, & ideo factum, vt quemlibet diem ciuilē hebdomadę à planeta domināte, in prima diei hora denominarint, vt suis tabulis nos docent Astrologi: neq; solū id factū in diebus, sed in hebdomadis quoq;, & mensib. & annis, quod facile apparet in foetu, in quo per mēses Planetarū officia natura digessit, nā in aluo latentem infantem regit primo mēse Saturnus, secundo Iuppiter; & sic de reliquis vsq; ad Lunam, quę regit septimū, & in ipsa hominis ætate, atq; annis, in quibus cōuerso ordine ijdē dominantur, Luna. n. in primo familiā ducit, secundū Mercurius regit, tertiu Venus sibi vendicat, & reliqui deinceps vsq; ad Saturnū, qui in septimo caput est, & princeps reliquorū, idemq; seruator ordo vsq; ad extremā vitæ lineā, quæ mors est. Eandem à natura prærogatiuam

accepere

accepere Planetæ in morbis (vt Medici testantur) nam ipsum humoris, & naturæ motū per dies, eodem quo dictū est, ordine, & potestate regūt, quare septima quæq; dies iudiciaria, & critica appellatur, quia in ea ordinis fit mutatio de supremo ad infimū, qua etiā de causā in quolibet vitæ humanę septeno anno ingens fit in corporib. mutatio, quoniam & Saturnus nobis, vt plurimū est peregrinus, & ab eo, qui suprema Planetarum specula residet, ad Lunam imā repente clauū, & gubernatio traducitur, neq; solū in humano corpore fit ista mutatio, sed etiam in tēporibus, nā ita disputāt Philosophi (quemadmodum Antonius Mizaldus de harmonia Cœli, & Terræ) vt dicant ex coniunctionib. planetarū permutari etiam qualitates tempestatū, vt Ver hiemis mores, interdum æstatis, & veris æstas induat, & contra etiā hiems ipsa veris, vt hoc septenario anno videmus vsu euenisse, media. n. bruma ver penē ipsum habuimus, quod quarto quoque anno, sed septimo frequentissimè fieri obseruarūt, ceu decretorijs mundi tēporibus. quod etiam fieri nōnulli dicunt ratione perfectionis numeri, qui diebus, hebdomadis, mensibus, annis, horis, & tēporibus suā perfectionem, absolutionemq; naturæ cōmunicat, quare Linus Poeta antiquissimus sic cecinit, vt diceret die septima omnia absoluta propter eius perfectionem, & propter eādem perfectionē esse hunc Planetarū numerū Cœlo tributū, ait. n. (Latinos versus ponam, cum Græci libri mihi copia non sit)

Septima cum venit lux cuncta absoluere cœpit

Omnipotens pater, inque bonis est septima, & ipsa

Est etiam rerum cunctarum septima origo,

Septima primum eadem perfectā, & septima septem;

Vnde etiam Cælum stellis errantibus altum

Voluitur, atq; globis totidē circū undiq; fertur. Hi p̄terea planetę septē regūt hoīs δωδάμεις, seu πᾶθν. i. ptātes, siue perturbationes, de quib. extāt elegātes quidā versiculi, quos esse dicūt Euclidis, & ideo nō alienū erit à p̄posito nostro recitare.

E π̄α

Ἡ πᾶσι πολυπλανέες κατ' ὀλύμπιον ἀσέρες ἐδ' ὄν
 Εἰλεῦνται, καὶ τοῖσιν αἰεὶ καννίζεταί αἰών
 Νυκτιφάνης μῦθ' ἰ, συγνός κρόνος, ἥλιος ἠδ' ὕς
 Πασσοφόρος παφίη, θρασυς ἄρης, εὐπτερος ἑρμῆς,
 Καὶ ζῶς ἀρχιγέθλος, ἀφ' ἧ φύσις ἐβλάσησεν,
 Οἱ δ' αὐτοῖς μερόπων ἐλάσσι γῆος, ὅστι δ' ἐν ἡμῖν
 Μῦθ' ἰ, Ζῶς, ἄρης, παφίη, κρόνος, ἥλιος, ἑρμῆς,
 Οὐ νεκ' ἀπ' ἀθερίας μεμερίσμεθα πᾶν ὄματος ἔλκειν
 Δάκρυ, γέλωτα, χολῶν, ἄγχεσι, λόγον, ὕπνον, ὄρεξι,ν,
 Δάκρυ μὲν ὅστι κρόνος, ζῶς δ' ἡ ἄγχεσις, λόγος ἑρμῆς,
 Θυμός ἄρης, μῦθ' ἰ δ' ἄρ' ὕπνος, κυθέρεια δ' ὄρεξις,
 Ἡ ἑλίος δὲ γέλωε, πέτω γὰρ ἅπαντα δικαίως,
 Καὶ θνητὴ δ' ἄνοια γελᾷ, καὶ κόσμος ἀπειρώων.

quæ sic nos ludentes Latina fecimus adolescentes.

Septem voluuntur stellanti in limine Cæli,
Errabunda regunt quæ nostrum sŷdera seclum
Phœbe noctiuaga, tristis Saturnus, Apollo
Dulcis, amica Venus, Mars audax, aliger Hermes,
Naturæq; parens, & stirpis Iuppiter auctor;
Hæc mortale regunt hominum genus, ista colunt nos
Luna, Venus, Sol, Mars, Saturnus, Iuppiter, Hermes,
Aetherea nobis quoniam ducuntur ab aura
Stirps, sermo, somnus, risus, lacrimæ, ira, cupido,
Saturnus lacrima, stirps Iuppiter, oratio Hermes,
Mars ira est, Phæbe somnus, Cytherea Cupido,
Sol risus; namq; huic summa ratione renidet
Et mens mortalis, & magni machina mundi.

multa alia afferre possem de horum in homine facultate, sed hæc Medicis, & Astrologis relinquo. Præterea ad horū quoq; numerum, septem fecit motus localis species, quarum perfectissimam, & septimanam cœlis attribuit, quæ sunt sursum deorsum, ante retro, deorsum sinistrorsum, & in orbē. qui licet omnes

omnes in Cœlo reperiantur; hic tamen septenarius est naturalis, & germanus, quod annotauit Plato in Timæo, vbi ait de Cœli loquens machina; Κίνησι γὰρ ἀπένειμδ' ἡμῶν τῶν πᾶν τῶν σώματος οἰκίαν τῆς ἐπ' αὐτῶν περὶ νέν, καὶ φρόνησιν μάλιστα ἔσαν, διὸ δ' ἡ κατὰ ταυτὰ ἐν τῶν αὐτῶν περιεργῶν αὐτὸ ἐποίησε κύκλω κινεῖσθαι σφρόδ' ἄλλοι, τὰς δὲ ἐξ ἀπάσας κινήσεις ἀφείλεν, καὶ ἀπλανὲς ἀπειργάσατο ἐκείνων. i. (vt Cicero vertit in libro de Vniuersitate.) motum dedit Cœlo, eum, qui figuratus sit artissimus, qui vnus ex septem motibus mentem, atque intelligentiam cietet, maxime itaque vna conuersione, atq; eadem ipse circum se torquetur, & vertitur, sex autem reliquos motus ab eo separauit, itaque eum ab omni erratione liberauit. Et si velimus per singulos ipsos planetas excurrere, inuenimus omnes hunc maximè numerum sequi, & adamare, sed ne nimium longi simus, septimum orbem, nempe Lunam nobis proponamus: qui, quòd septimus, hoc maximè numero videtur delectari. nam primum quatuor dierum septenarijs suum conficit cursum integrum. s. 28. diebus, ita enim esse Macrobius probat, idem autumat Galenus, & alij. Varroq; huius opinionis auctorem esse dicit Aristidem Samium, qui confirmat Lunam duo de tricesimo die, ex quo vestigio fit profecta, redire, licet Astrologi vltimum diem non integrum dicant esse, sed octo tantum illius horas, sed hæc parum ad rem. primis. n. septem diebus ab extremitate Septentrionalis oræ, oblique meando per latum ad medietatem latitudinis peruenit, qui locus dicitur eclipticus, septem deinde alijs à medio ad infimum australe delabitur, septenario tertio rursus ad medium obliquata conscendit, vltimis septem diebus Septentrionali redditur summitati (vt ait Macrobi.) ita quatuor septenarijs totam Zodiaci lōgitudinem, & latitudinem circum peragrat, perque discurret, deinde simili septenariorum quasi anfractu luminis sui vices distribuit. primis. n. septem diebus fit ἄρχοτος, quod est, cum ad medietatem veluti diuisi orbis excreuit, secundis

secundis septem fit plena, tertio septenario rursus διχότομος postremis septem lumine destituitur, septem præterea toto mense permutationibus disponitur, quas Græci vocant φάσεις, idest apparitiones, prima cum oritur, quod dicitur corniculatio, vel corniculans Luna ab Astrologis, Græcè μνηοειδής, s. φάσις, vt Martiano placet, & (vt alijs quibusdam placet) ἀρτίτοκος, secunda cum fit διχότομος, tertia cum fit ἀμφικυρτος, quarta cum plena, quæ πανσελήνη Græcè dicitur, quinta cum rursus ἀμφικυρτος, sexta cum denuo διχότομος, septima & postrema cū ad nos vniuerso lumine orbat, amphicyrtos autem est (ne quis hoc desideret) cum supra diametrum dichotomi est, antequam in orbem concludatur, vel de orbe iam recedens inter dichotomum, & plenitudinem insuper mediam luminis curuat eminentiam, vt Macrobij verbis vtar, qui hæc omnia diligenter annotauit: quas quidem Lunæ varietates, siue apparitiones aspectus Astrologi vocant, ex quibus dicunt duos esse quadratos, duos sextiles, duos trinos, & ipsam coniunctionem, hosq; ætates Lunæ appellatos lib. 4. Cosmographiæ dicit præclarissimus, & eruditissimus vir Franciscus Baroccus, Patritius Venetus. de his eleganter lib. 1. de stellis Pontanus, qui ita ait,

Septima quinetiam vt Cælo concessit ab alto

Mole grauis septem ore vices, septem ore figuras

Mutat agens circum, & paruum conuertitur orbem.

In hac porrò re lunaris cursus non solum id animaduerti debere dicit Varro, (vt refert A. Gellius lib. 3. c. 10.) quòd quater septenis diebus conficiat Luna cursum suum, sed quòd is numerus, si ab vno profectus, dum ad semetipsum progreditur, omnes, per quos progressus est, numeros comprehendat, ipsumque se addat, facit numerum 28. quot sunt dies lunaris cursus: idem in Sole possumus animaduertere, qui annuo spatio cursum suum conficit; nam annus secundum veterè Græcorum diuisionem constabat septem septenarijs dierum septies

in se

in se singulis multiplicatis, & alio deinceps addito septenario; ad quod elegantissimè respexit Homerus in Odyf. dicens, Solis septē fuisse greges Taurorum, septem ouium, quarum singulis greges erant quinquaginta, vt conficerent tercentum, & quinquaginta, quot dierum erat vetus Græcorum annus, vel, vt Macrobius, & alij ccliv. versus Homeri sunt

Βόσπονται δ' ἡελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα,
Ἐπὶ τὰ βόων ἀγέλαι, τόσα δ' οἴων πάρα καλά,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα, γόνος δ' ἔγινεταὶ αὐτῶν. i.

*Pascuntur latumq; pecus, armenta q; Solis,
Septem armenta boum, septena q; ouilia, quod vis
Quinquaginta capit. quæ gestant pignora nunquam.*

quo in loco Didymus interpres ait, Ἀριστοτέλης φυσικῶς φησὶν, λέγει γὰρ τὰς καθ' ἡμέρας πενήκοντα πρὸς τὰς ἑξακοσίας. idest, Aristoteles ait (Poetam id finxisse) secundum naturam, dicit. n. has secundum dies L, supra ccc. hi enim numeri septem septenarijs septies multiplicatis singulis efficiunt tercentum & quinquaginta, quod etiam procedit secundum numerum Macrobij, qui ponit 354. nam illud quatuor non perturbat mysterium septenarij. hoc etiam numero erat annus apud Palestinos auctore Galeno, & primis illis temporibus Romanorum in ipsis nascentis imperij incunabulis annus continebatur hoc numero addita monade, vt esset impar, nempe 355. Numa enim Pompilius ad Græcorum morem annum constituit, sed Cæsar mox addidit dies decē, & duplicauit simplicè septenariū: nam quatuor illi primi his decē additi bis septem efficiunt. vt annus omnino constet septem septenarijs dierum septies multiplicatis. Sed (qm̄ de anno incidit sermo) non hic solaris, & paruus solū annus hoc numero est cōprehensus, sed ille ē magnus, & vertēs annus appellatus, qui fit, cū ad idem, vnde semel profecta sunt, cuncta astra redierunt, eandemque totius Cœli descriptionem longis interuallis retulerunt, hoc

Ss

numero

numero est circumscriptus, nam (vt nonnullis placet) 77 millibus annorum redit, vel etiam septies septem (vt maiori fortasse parti probatur, & potissimum Alphonso) nempe 49 millibus, licet Platonici nonnulli dicant 29 millibus, alij 15 millibus, vt Macrobius, alij et minori 12. s. millibus, alij etiam longe minori nempe xl & 10 annis contineri dixerunt, quarum duarum opinionum meminit Solinus in Polyhistore, Ptolomæus 36000, Albategnius 23760. de quibus Baroccus mentionem facit in primo libro. & quoniam digressa est in anni mentionem oratio, antequam in orbem propositi reuertamur, hoc quoque addatur auctarium, quod seculum quoque hoc numero continetur, quod Græci vocant *ἡνείκεν*, nam Artemidorus lib. 2. c. 75. *περὶ χρόνων ζωῆς*. i. de vita temporum, auctor est septem annos censuisse quosdam tantum complecti. ait enim, *ἔχει δὲ ἡ ἀνθρωπίνη ἡνείκα κατὰ ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὴν ἑπτά*. i. continet seculum secundum nonnullos, annos septem, quod etiam confirmat auctoritate Medicorum, qui dicunt *τὸ δὺο ἡνείκεν μὴδένα φλεβοτομεῖν*. i. nulli duorum seculorum mittendum sanguinem, intelligent es annum xiv. licet ipse centum annorum esse statuatur, vbi etiam quiddam affert non alienum à nostra ratione de numeris septem, qui totis literis numeratis intra ceterum colligant: & veteres *ἡνείκεν*, siue seculum ad lunaris cursus rationem accommodabant, triginta enim complecti annos volebant, de quo genere loquitur Homerus in *α* Iliad.

*Τῶ δ' ἡδὲ καὶ ἡνείκεν μερόπων ἀνθρώπων
Ἐφθιάθ' οἱ οἱ πρόσθεν ἅμα ζῆσθαι, ἡδ' ἐχρόντο,
Ἐν πύλῳ ἡγάθει, μετὰ δὲ ζῆτάτεσσιν ἀνασσει.*

*Aetates binas, iam saecula bina peregit,
Mortali quæ vita homines vixere, simulq;
Quos tulit alta Pylus, nunc tertia viuitur etas.*

vbi Græcus interpretis ait, *ἴσθαι ὅτι οἱ παλαγοὶ τὰς ἡνείκες ἐφθιάθον ἕως ἐπὶ ζῆτῶντα*. idest, sciendum quod veteres secula numerata-

numerabant vsque ad annos 30. quod si ita est, videtur Ouid. errasse, qui locum hunc vertens in 12. *Metamorph.* sub Nestoris persona ait,

— *vixi*

Annos biscentum, nunc tertia viuitur etas.

de hoc seculi genere intellexit etiam Valerius Flaccus in *Argonaut.* 6. vbi de Anco ait, — *dat longior etas*

Iam spatium triplici percurrrens tempora nodo.

Hoc etiam numero diuisus est dies ciuilis, nam septem horas Canonicas diei statuit Ecclesia: item dies naturalis, qui est ab ortu ad occasum, quare Venetijs in D. Marci edibus quotidie septies campanæ pulsantur ad septem tempora diei significanda, diluculo enim, & primo mane matutinum, paulo post baularia, quam vulgo Marangonam vocant, tertio semitertia, mox tertia, subinde nona, vespere, postremo Angelica salutatio vespertina: Noctem quoque naturalem in septem partes dicunt esse diuisam, quas ita enumerant, vespere, crepusculum, conticinium, intempestam noctem, gallicinium, matutinum, diluculum, licet M. Varro lib. 5. velit idem esse intempestam noctem, concubium, & conticinium: sed iam ab ipsis Planetis, & celorum globis delabentes ad elementa peruenimus, vt breuiter vniuersum hunc Orbem septenario constare demonstremus. Septem igitur numerus est etiam in elementis, nam ipsa constat esse quatuor, & tria eorum interual- la, quæ efficiunt septem, hæc tria interstitia appellat Macrobius, & primum, quod est à terra vsque ad aquam appellari dicit à Physicis necessitatem, quia vincere, & solidare creditur, quod est in corporib. lutulentum, secundum inter aquam, & aerem, & hunc *ἀρμονίαν* vocari. i. aptam, & consonantem conuenientiam, quia hoc spatium sit, quod superioribus inferiora conciliat, & facit dissona conuenire. tertium, quod inter aerem, & ignem, obedientiam vocatam refert: quia sicut lutulenta, & grauiora superioribus necessitate iunguntur, ita superiora lutulentis obedientia copulantur harmonia media coniunctionem

utriusque præstante. hinc etiam factum, vt cum quatuor sint elementa, tria tamen solum habeamus, quæ illa comprehendunt, ne extra septenarium egrediamur, nempe humida, solida, & spiritum. de qua re quærit Alexander probl. sectione 5. tria præterea sunt, quibus illa colligantur, substantia, virtus, actio, ex quibus tres singulorum emanant qualitates, subtilitas, acumen, mobilitas, & his contraria crassum, obtusum, immobile, quibus elementis, & tribus nodis, siue interstitijs animam nonnulli humanam ita assimilant, vt dicant igni intellectum, terræ naturam, aeri intelligentiã, aquæ denique animam respondere, tribusq; vnumquodque qualitatibus præditum, intellectum esse vniuniformem, indiuiduum, æternum, naturam contra, quibus media colligantur, & fiunt vtriusq; participia. Sed, vt ad elementa reuertamur, Martianus præterea affirmat septem esse transfusiones elementorum, nam ex iniformi materia primus ignis, ex igni aer, ex aere aqua, ex aqua terra, ite fit ascensio, & ex terra aqua fit, ex aqua aer, ex aere ignis, ex igni in materiam incomprehensam iam non poterit perueniri.

Quam septenariam naturæ permutationem; in elementorum vicissitudine significauit allegoricè Vergilius in 4. Georg. vbi fabulam Aristæi persequitur, (quam allegoricè interpretatus Cornelius Gemma in tertio, dicit Aristæum esse sensum humanum, Cyrenem intellectum, Arethusam Nympham, quæ parentem admonet, de Aristæo, imaginatricem virtutem, Proteum naturam rerum) nam Proteum, per quam diximus significari naturam, prædicere Cyrenem facit conuersum iri in varias formas, demum ad suam reuertitur, sexq; enumerat, quæ cum propria forma sunt septem, ait enim,

*Fiet enim subito, sus horridus, atraque tigris,
Squammosusq; draco, & fulua ceruice leana,
Aut acrem flamma sonitum dabit, atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit,
Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes,*

Tanto

*Tanto nate magis contende tenacia vincla,
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeter cum lumina somno.*

In multis præterea ipsorum elementorum reperitur hic septenarius, vt in aere, cuius septem sunt attributa, & in quo septem gignuntur (vt annotauit Landinus in Vergilij allegorijis) attributa aeris sunt leuis, mobilis, calidus, humidus, serenus, taciturnus, & spirabilis, ea verò quæ gignuntur sunt Iris, Phyton, Cometa, fulmen, tonitruum, exhalatio, terræmotus, quare sapientissimè, & physicè dictum à Marone dicunt in 1. de Iunone;

*Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nympha,
Quarum, quæ forma pulcherrima Deiopeam &c.*

quam rem etiã annotauit Corradus in suo Comm. in primum Verg. Terræ, quæ vltimum est elementum, motus omnes maiores hoc numero fieri cõsueuerunt, nam Bodinus in 4. de sua Rep. auctor est omnes maiores terræmotus fieri mense Septembri, Nicolaumq; de Liures citat, qui in lib. de Terræmotibus idem sentiat, & multis ex historia allatis testimonijs probat, nam hoc mense euenisse illud dicit Constantinopoli M D I X. in quo xiiij millia hominum interiire, huius mensis sexto die vniuersum concussum orbem terrarum anno D XL V. & alios ibi complures persequitur, quos legat qui volet apud illum. & venti etiam ipsi auctores terræmotus septenario maximè numero delectantur, quare Callimachus in hymno suo in Delon dixit de specu Boreæ septem cauernarum,

Ἐ πλάμυχον Βορέας παρὰ σπέος ἠυλίζοντο. i.

Asabant magno Boreæ septemplex antro. quidamq; sunt auctores hunc ipsum Boream septem diebus vt plurimum flare, licet nonnulli vulgò putent nouem, nisi tertio die desistat, & huc fortasse respiciens Homerus mirificus naturæ Vates dixit in 9. Odyssæ,

*Τριθάτε, τετραθάτε διέχισον ἰς ἀνέμοιο. i. — vela, sed illis
Spirantis venti vis differt terq; quaterq;.*

& septem

& septem quoque esse venti dicuntur à nonnullis quatuor, nempe illi ab Aeolo primum inuenti, qui principes sunt, & à Poetis ponuntur Eurus, Auster, Zephyrus, Boreas, & tres non legitimi, qui sunt ἐνεφίας, τυφών, καὶ πρηνήρ. licet de numero ventorum aliter multi sentiant, sunt enim qui octo faciant, bona pars duodecim, recentiores verò vsque ad trigintaduo, de quibus legendus Franciscus Barocius vir eruditiss. & nobiliss. lib. 2. Cosmographiæ, qui etiam non sine mysterio fortasse explicatis ex veterum doctrina ventorum naturis, septem addit ex suo de illis corollaria, quæ apud illum legenda lib. 2.

C A P V T Q V A R T V M.

Hominem figuram orbis habere tanquam paruum mundum, & à natura totum ex septenarijs constitutum demonstratur, in semine, in vtero mulieris per Hebdomadas informari, septimo tantum mense nasci ad vitam, & multa de partu septimestri, multa de octimestri, & cur non sit vitalis, & à septimo vsque ad bis septimum omnes menses esse γονιμῆς, id est partui edendo aptos; rationes afferuntur ex numeris, cur septenarius sit ζωογόνοϛ, totam hominis aetatem per hebdomadas diuisam, totum illius corpus, & membra omnia, & minimas quasque particulas anatomicè consideratas septenario constare. Actiones denique illius, affectus, prerogatiuas, morbos, medicamenta, signa; morborum huic septenario subiecta.

DE C V R S O iam mundano corpore, & illius explicatis partibus à natura, hoc maximè septenario siue communitis, siue insignitis, secundum hoc obuium nobis fit, & cōsiderandum sese offert humanū, quod ob similitudinem eodem nomine etiā appellari consuevit,

consuevit, paruus mundus μικρὸς κόσμος à Physicis, & globosa forma sit, quantum enim manibus expansis inter digitos longissimos modus, est tantum constat esse inter calces, & verticem, quare hoc respiciens diuinus Hippocrates in lib. de locis in homine, dixit principium corporis nullam esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis, quia circulo scripto principium nō reperitur, quasi. s. dixisset, quemadmodū in magno mundo, quia in globum vertitur, & rotatur nullum principium, nullus finis, ita vsu venit in homine, qui eodem pacto formatus eadem ferri orbis figura debet, & ideo carere principio, atque fine. nam motum quoque illum in homine potissimum reperiri doctissimi sunt Philosophi, qui putent, dicunt enim spiramentum, quod animam cerebro quasi omnes corporis sensus gubernanti suppeditat, quodq; ambiens cerebrū singulis vim sensibus præstat, plerunq; motu hoc in orbis speciem agitari, quod declarant vertigines, quæ tamen quoniam nimis rapidæ sunt, offendant. in hoc homine magis etiā fortasse hunc voluit numerum adhibere natura, quæ huacconcupi, procreari, educari, crescere, corroborari, & ad senium deniq; hoc numero voluit peruenire, quo sanè nihil est post mundū, neque perfectius, neque dignius, & licet non sit omnino perfectus, ad cœlum comparatus, est tamen quædam (vt inquit Cicero) particula perfecti. Hunc igitur primū natura secundum Platonem in Timæo, ex eadem materia, qua animam mundi creauerat, & in eodem cratere, hoc est vitæ rationalis idea pari ratione formauit, quam ex septem partibus diximus extitisse, & vt relictis his, quæ ad animum potius pertinet, ad ipsum corpus propius accedamus. in hoc primū corpore conformādo septem numerus adhibetur. Semen enim ex septem membris (vt testatur Leon Hebræus lib. 2. de Amore) conficitur, corde, qui dat quasi formam calore, cerebro, quod humorem tanquam materiam suppeditat, Iccore, qui conficit, Lienae, qui purgat ab atræ bilis sordibus, renibus, qui mordacem

cum, & feruidum reddunt, testib. à quibus generandi facultas, & vis additur; postremo pene, cuius opera in vterum feminae conijcitur, quibus septem planetas similes esse in mundano efficiendo semine idem probat Leon, vt supra etiã diximus. D. quoq; Thomas hanc septenarij in natura necessitatem cognouit, qui dixit, q̄ in generatione animalium, & praesertim hominis sunt necessariae septem mutationes feminum. s. feminis conuersio, & praecipue ad formam cordis, materiae distinctio ad formam membrorum principalium. s. cerebri, hepatis, & vasorum feminalium, distinctio materiae quando vesicula cerebri ascendit sursum, & vesicula hepatis aliquando ad dextrum, & ad vltimum descendit ad vesiculam vasorum feminalium; totius materiae distinctio, vt tribuatur locis membrorum secundariorum, transmutatio materiae in figuram membrorum, mutatio, quae completur per calorem cordis cum spiritu diffuso in membris, qui exiccans superfluum humidum consolidat, & confortat iuncturas, & connexiones; & motus per virtutes motiuas, qui omnibus membris à corde influitur. Idem semen voluit septima hora iudicari, nam receptum alio mulieris, si per septem horas permanerit hessisse ad vitalem foetum est exploratum, vt Medici testantur, licet Aristoteles de historia animalium, septimo die dignosci dicat. Idem voluit illa septem diebus conglobari, folliculus enim genitiuus die septimo circumdatur humore ex membrana tam tenui, qualis in ouo detracta exteriori testa clauditur, & intra se liquorem complectitur, ac retinet, pellucens interna pellicula, vt auctor est Hippocrates in libro de natura pueri, vbi illud etiã ad hanc rem videtur facere, q̄ dicit septimo saltu profluxisse genituram illius psaltria, quae illum de expungendo foetu consulerat. & licet eo loco dicat sex dierum illam fuisse genituram à se conspectam, Macrobius tamen legit septimo die: & vbi dicit septimo saltu exiluisse genituram, ipse legit septimo die saltu eiectum semen cum tali folliculo, & quidam in vulgatis

Hipp.

Hipp. libris perperam ita legi annotarunt, germanamq; hanc Macrobij esse lectionem volunt. quod in sequenti libro de carnibus, vbi probat vitam hominis septem esse dierum, maxime confirmat, dicens postquam genitura in vteros peruenit, in septem diebus habet quaecunque corpus habere debet; idq; se compertum habere dicit ex multis meretricibus, quae cum rem habuissent cum viris, scientes quando in ventre concepissent, & postea conceptum perdidissent, elapsam velut carunculam ostendisse, quam in aquam coniectam, & consideratam omnia membra habere reperisse, quod ad manum esse omnibus, & in promptu dicit, vt periculum queant facere, licet nefario hoc scelere nemo nostrum, qui Christiana imbuti religione sumus, inquinari velit, vnus. s. animae perdendae, si modo statim concepto partui immittitur (vt quidam voluere) nam constans est opinio post quadragesimum diem à summo Deo animam concepto foetui infandi. Straton verò Peripateticus (auctore Macrobio) & Diocles Carystius alia ratione per septenos dies concepti foetus quasi fabricam dispensant, & dicunt post conflatum ex semine folliculum, quod primis septem diebus fieri ostendimus, secunda hebdomade guttas sanguinis in superficie folliculi extare, tertia demergi eas introrsum ad ipsum conceptionis humorem, quarta humorem ipsum coagulari, vt quiddam velut inter carnem, & sanguinem liquida adhuc soliditate conueniat, licet hac quarta hebdomade dicat Varro (vt refert Gellius) quod eius virile foetus futurum est, caput, & spinam, in dorso informari. quinta fingi in ipsa substantia (illi dicunt) humoris humanam figuram magnitudine quidem Apis, sed vt in illa breuitate omnia membra, & totius corporis lineamenta designata consistant, quod quoties fit, mense septimo maturatur partus, nam si nono edendus est, siquidem futura foemina. sexta hebdomade, si masculus septima membra diuiduntur, quare etiam Varro dixit hac hebdomada. i. nono & quadragesimo die totum hominem intra vterum absolui.

T t

rantiq;

antiq; hunc numerum fecit natura, tantam illi vim tribuit in humano corpore, vt ante septimum mensem, neque marem, neque foeminam nasci salubriter, aut secundum ipsam naturam voluerit, vt refert Varro, immo nisi in ipso septenario nasci, nam nouenarius quoque numerus est septenarię particeps naturę, vt in superiorib. diximus, & sub septenario quodammodo continetur, quam etiam rem ipse diuinus Hippocrates videtur comprobare in libro de carnibus, vbi dicit tribus denarijs hebdomadam septimestrem absolui partum, nouimestrem verò quatuor, & octimestrem non nasci ad vitam propter interruptum, & non impletum septenarium. Sed verba ipsa Hippocratis sunt producenda, vt res clarius elucescat. *Ἔστι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον, τὸ παιδίον ἐπτάμηνον γόνον χυρόμενον λόγῳ γεγῆται, καὶ ζή, καὶ λόγον ἔχει τοῖστον, καὶ ἀριθμὸν ἀξικέα ἐς τὰς ἐβδομάδας, ὀκτάμηνον δὲ χυρόμενον ἐδὲν βιοῦ πάποτε. ἑνέα δὲ μηνῶν, καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίνεταί, καὶ ζή, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀξικέα ἐς τὰς ἐβδομάδας, τέσσαρες δὲ κάδες ἐβδομάδων ἡμέραι εἰσὶν, διηκοσία ἐβδομήκοντα, ἐς δὲ πλεὺς δεκάδα τῆς ἐβδομάδων, ἐβδομήκοντα ἡμέραι, ἔχει δὲ καὶ τὸ ἐπτάμηνον χυρόμενον ζεῖς δεκάδας ἐβδομάδων, ἐς δὲ πλεὺς δεκάδα ἐκάστω ἐβδομήκοντα ἡμέραι, ζεῖς δεκάδες δὲ ἐβδομάδων αἰ σύμπασαι δέκα, καὶ διηκοσία.* quę sic Latine leguntur: Sed & ex hoc coniectare licet hominis vitam septem dierum esse, puer septimestri partu natus pro ratione natus est, & viuit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas, ac septenarium exactū, octimestris autem natus nullus vnquam vixit; Nouem verò mensium, & decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerum exactum, quatuor enim denarijs hebdomadam, dies sunt ducenti, & octuaginta; in denarium autem hebdomadū septuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios, siue decadas hebdomadam, & in vnaquaque decade 70 dies, tres verò hebdomadam decades ex toto sunt dies ducenti ac decem.

quod

quod etiam confirmat idem auctor in libellis de septimestri, & octimestri partu, vbi dicit decimestres, & vndecimestres quoq; hoc septenario fieri ex septem. s. quadragenarijs. ait. n. *Οἱ δὲ δεκάμηνοι τῆς τῶν, καὶ ἐνδεκάμηνοι ἐκ τῆς ἐπτάμισαρακοντάδων τὸν αὐτὸν ζῶπον γίνονται, καὶ ἐκ τῆς ἡμίσεος τῆς αὐτῆς οἱ ἐπτάμηνοι.* Cæterum decimestres, & vndecimestres partus ex septem quadragenarijs eodem modo fiunt, velut ex dimidio anno septimestres. quare solus hic numerus appellatur à Græcis ζωγόνοσ quasi viuos generans, & ijdem Græci, cum numeros per literas ostendant, & significant, eam literam, quę septenarium significat, primam in eo verbo esse voluerunt, quod vitam, & viuere significat, nempe ζῆτα, dicunt. n. ζῶν vitam, ζῆν viuere, vnde etiam Iuppiter, qui iuuans pater, & vitę princeps, atque auctor habetur ab hac litera nomen suum auspicatus est nempe ζῶς. Neque solum hoc numero nasci, sed etiam sine dolore nasci voluit, vt facile conijcitur ex vagitu, quem septimestres non edunt, vt nouimestres, de quo quęrit Alexander in problem. sectione 1. licet à nostra hac differat ille opinione, id euenire dicens propter partus imbecillitatem cum septenario (vt ipse vult secutus. s. Aristotelis sententiam in 7. de historia animantium, qui ita esse iudicat) mense minus firmus sit, sed tamen quam abhorreat à veritate illa ratio, eiusdemmet auctoritate comprobatur, & suo telo conijcitur. is enim alio problemate in vltima sectione, vbi quæritur septimestris partus viuat, octimestris verò nequaquam dicit septenarium esse perfectum, id quę probat testimonio Pythagorę Arithmeti corum, & Musicorū multa de numeri præstantia pro loci breuitate afferens, repugnant enim hæc eundem numerum propter præstantiam, & vim largiri vitam, & propter imbecillitatem voce priuare. solus igitur septenarius meritò vocatus vitalis, quia & in septimo, & in nono nascentes mense, qui septenarij naturam multis partibus refert, vitę munere fruuntur, alij minimè; Nam Dioclis, & Polybi empiri-

Tt 2 corum

ricorum explosa, atque derisa sententia est, qui (vt refert Galenus, & Plutarchus de placitis Philosophorum lib. 5.) dicebant octauum quoque mensē esse γόνιμον, i. generatiuum, nam licet interdum vsueueniat, vt extra hos duos menses septem, & nouem nati infantes viuant, id tamen non est secundum naturam iudicandum, sed monstri, ac portenti loco habendum, nam negari non potest, quin aliquando acciderit, & vsueuenire etiam posthac possit, Aristoteles enim in 7. de natura animalium (vt vertit Gaza, nam Græcus titulus est περὶ ἰσορίας de historia) dicit in Aegypto octimestrem partū viuere. ait enim, τὰ δ' οὐτάμυνα περι μὲν Αἴγυπτον, καὶ ἐν εἰσίοις τόποις, ἄπε δὲ ἰκφοροὶ ἀγρωαῖκες, καὶ φέρουσιν τὰ πολλὰ βραδείως, καὶ τίπτεσι, καὶ χυνώματα δυνάται ζῆν καὶ τερατώδη γήηται. ἐν ταῦθα μὲν ἐν ζῆ τὰ οὐτάμυνα, καὶ ἐκφέρεται, ἐν δὲ τοῖς περὶ κίω ἐλλάδα τόποις ὀλίγα κάμπαν σώζεται, τὰ δὲ πολλὰ ἀπόλλυται &c. i. Octimestres verò vitales sunt in Aegypto, & alijs quibusdam in locis, vbi mulieres foecundæ, feruntq; simul multos, & pariunt, & ea quæ gignuntur possunt viuere, quamuis monstrosa sint. hic igitur viuunt, & nutriuntur octimestres, in Græcia verò locis per quam pauci seruantur, plurimi verò intereunt. hoc translaticium putat Plinius lib. 7. c. 5. quòd & octauo mense gignantur, & viuant in Aegypto, & ipse tamen eodem capite auctor est Cæsoniam Gaij Principis coniugem octauo mense genitam à Vestilia matre, quæ C. Herdicij, ac postea Pomponij, atque Orfiti clarissimorum ciuium vxor fuit: idem de octauo mense confirmat A. Gellius lib. 3. c. 16. vbi ait, Sed noster Cæcilius, cū faceret eodem nomine, & eiufdē argumenti Comædiam, ac pleraq; à Menandro sumeret, in mensib. tamen genitalibus nominandis non prætermisit octauum, quem præterierat Menander. Cæcilij versus hi sunt:

Insolet ne mulier decimo mense parere?

Pol nono, etiam septimo, atque octauo.

quod non inconsiderate, neq; temerè dictum à Cæcilio probat mox

bat mox Varronis testimonio, qui lib. 14. rerum diuinarū scriptum reliquerit mēse nonnunquā octauo editū esse partum. Asclepiades (vt scribit Cælius lib. 12. c. 13.) auctor est Naxias mulieres οὐτάμυνα, i. octimestria edere puerperia, vel Iunonis munere id illis gratificantis ob Dionysij beneuolentiam, vel quia Bacchus ipse sic natus creditur: & quamuis Hippocrates in libello de septimestri partu videatur quibusdā nō omnino ire inficias, quin fieri possit, vt octauo mense nati viuant, difficillimum tamen eodem in loco demonstrat, & ex his fere, quæ fieri nisi portenti in speciē possint, propter duplicem afflictionem, alterā in laxatione pellicularū, siue folliculorum in septimo mense, quibus contenti partus tanquā spice ex mēbranis, & cortice erūpunt, alteram in partu, & licet in lib. περὶ ζοφῆς. i. de diceta dicat (vt refert Gell.) ὅτι δὲ, καὶ ἐν ἑστῶ οὐτάμνος γένεσις, est, & non est octimestris generatio, quem locum Sabinus medicus eodē auctore ita interpretatur, vt esse dicat φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἐκέωσιν, q; appareant quasi animantia post abortū, non esse vero ὡς θνήσκοντα tanquā intermorigura, apertè tamen in ceteris libris idē ille profiteretur neminem unquā uixisse, neq; uiuere posse octimestrem, Galenus in libello de Philosophi hist. & Plutarc. de Plac. Philos. lib. 5. dicūt vitales nō esse octimestres partus propter infociabiles astrorū cōiunctiones, siue aspectus. ait. οἱ δὲ μαθηματικοὶ τὰς οὐτάμνας ἀσωδέεις φάσιν εἶναι πάσης χυέσεως, τὰς δὲ ἐπὶ ἀσωδέϊκας. idest, Mathematici octo menses dicunt esse infociabiles, ad omnem partum, septem verò sociabiles: & octo enumerat ζώδια. i. signa cælestia, ἀσωδέια, quæ sociari nequeant, sunt verò huiusmodi (vt inquit Gal.) ἃ ἔχει τὰς οἰκοδεσποτικὰς φαύλας τῶν ἀστέρων, q; habēt domib. cælestibus imperatīa mala astra. quidā Philosophi dixere octimestrē partum ea de causa non viuere, quia semen sit imperfectū, quia duo tantum sint genera feminis, alterum quod septimo, alterum quod nono mense partum edat, neq; dari semen, quod ad aliud tēpus procreare possit,

possit, quemadmodum in tritico, cuius duo genera dicunt esse vnum, quod tribus mensibus gignitur, alterum quod nouem. huius opinionis meminit Leonardus Vairus lib. 2. de fascino, cap. 11. Plutarchus eodem in loco, de quo supra, innuere videtur in more positum, & instituto fuisse veteribus, ut octauo mense natos tanquam portenta exponerent, & vita priuarent, affirmans tamen multos natos his mensibus in viros euasisse. Καθολικώτατον δὲ μηδένα βέλεσθαι τὰ ὀκτώμηνα τρέφειν, γεγενησθαι δὲ πολλὰς ὀκτώμηνιάους ἀνδρας. quæ sic vertit Xylander, ac tametsi fere in vniuersum nemo octauo mense natam prolem alendam censet, tamen multos sic natos in viros euasisse. quo in loco obiter notandum desiderari verbum constat, vel simile, nam in Græco oratio pendet à verbo ἔστι καθολικώτατον: dicit enim vniuersorum hanc esse generalē opinionem, ut nemo velit alere, non tamen negare multos extitisse viros octauo mense natos, in quo tamen loco si quis legat ξέφεσθαι, vel actiuum ξέφειν, pro illo vsurpatum dicat, sit fortasse conuenientior sensus, ut dicat, neminem quidem in uniuersum sentire, aut velle, ut alii possint, sed tamen constare multos educatos, & natos hoc mense. Eandem rem, quod octauo mense natus alii possit, confirmat Marsilius Ficinus, qui in proœmio lib. 3. de vita, & in Commen. in 3. lib. Enneadis secundæ Plotini affirmat infantem octauo à conceptione mense natum Florentiæ mense Martio noctu, ascendente Saturno retrogrado semiuuium esse seruatum diligentia, & vixisse. Sed ut vnde digressa est, se nostra referat oratio, hæc omnia licet fiant interdum, portenti tamen potius, & monstri loco sunt habenda, neque hi secundum naturam nati, aut seruati dici debent, sed vel fato aliquo, vel diuina uoluntate, quare antiquos Romanos Varro dicit (ut refert Gellius) non recepisse huiusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo, neque præter hos, alio paritionem mulieris secundum naturam fieri existimasse: Non defuere, qui decimum mensē parui à natura

assignatum

assignatum dicerent, in qua sententia uidetur fuisse Aristoteles de historia animalium, qui ait gigni homines septimo, octauo, nono mense, & ut plurimum decimo τὰ δέκα μῆνα τὸ πλεῖστον, huius rei meminit quoque Plinius, & A. Gellius hanc maximè tuetur sententiam lib. 3. cap. 16. ubi ait, Et multa opinio est, eaq; iam pro uero recepta, postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpe numero decimo mense, eumq; esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. idque confirmat Plauti testimonio in Cistellaria dicentis — *Tum illa, quam compresserat,*

Decimo post mense exacto hic peperit filiam.

mox Menandri, qui dixit γυνὴ κὺνὲ δέκα μῆνος. i. mulier gestat uterum, siue parit decimestris, in quam sententiam dixit quoque Ouid. in 8. de Althea Meleagri,

Et quos sustinui menses bis quinque labores.

Nonnulli, cum statutum pariendi certum tempus negent, undecim quoque, & alios multos addiderunt. de undecimo meminit & Plinius, & Aristoteles (ut interim Medicos omittamus, qui id accidisse, & fieri posse dicunt) M. Varro in Sat. quæ inscripta erat Testamentum (ut est apud Gell. eodē loco, quem supra citauimus) Si quis mihi filius, unus, pluresue in decem mensibus gignuntur, ij si erunt ὄνοι λύρας, ex hæredes sunt. Quod si quis undecimo mense κατ' Ἀριστοτέλῳ natus esto, Accio idē, quod Titio ius esto apud me &c. & apud eundem Gellium refertur Hadrianum causa cognita mulieris Romanæ, quæ undecimo mense post mariti mortē peperisset, decreuisse in undecimo quoque mense partum edi posse, & in decreto hæc uerba posita; *requisitis veterum Philosophorum, & Medicorum sententijs.* Horum quoque duorum mensium meminit Hippocrates, & (ut supra diximus) ad septenarium referuntur propter septem quadragenarias: duodecim quoque menses, & integer annus non caruere in hac causa patronis, multi. n.

extiterunt

extiterunt, qui hoc quoq; mense edi salubri auspicio partum putent. & hi auctorem suæ sententiæ habent Homerum, qui finxit Neptunum dixisse puellæ à se compressæ,

Χαῖρε νῦν φιλότῃτι, περιπλομένη δ' αἰαντῆ
 Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ ἐκ ἀποφώλιοι ὄναι
 Ἀθανάτων — quæ sic reddi Latinè possunt:
 Ista tibi Veneris nunc gaudia, terga reuer sum
 In sua post annum claram dabis incluta prolem,
 Namque est concubitus caelestum nullus inanis.

De XII quoque extant testimonia, & Plin. lib. 7. c. 5. sic ait, Massurius auctor est. L. Papyrium Prætorem secundo hærede lege agente bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se XII mensibus diceret tulisse, quoniã nullum certum tempus pariendi statum uideretur. De XII, qui sunt bis septem, laudatur præclarus testis, & auctor in medicis rebus Auicenna, qui testatum reliquit partum quendam fuisse editum 14 mēse cum dentibus: ex quibus apparet à septimo pariendi initiū fecisse naturam, & usq; ad duplicatum septenarium progressam, & quemadmodum & IX, & X, & XI referri ad septenariū diximus, ita reliquos referre quis posset ad bis septem, quamuis non defuere, qui putarint etiam intra sextum mēsem editum partum esse posse uitalem, auctorem profitentes Auicennam, qui dicat in sexto mense puerum natum uixisse, & Speronus de Speronis, qui Italicè scripsit perquam eruditè, & eleganter Dialogos, probare contendit in quadam eius disputatione inscripta, *Del tempo del partorire*, partum intra sextum mensem editū nempe dierum 166 posse esse uitalem: quæ tamen omnia (ut sæpe iam dictum est) si aliquando fiunt, quoniam præter naturæ ordinem, & institutum fiunt, & præter eius etiam mentem, ac uoluntatem, & (ut Philosophi nostrates loquuntur) intentionem, non naturæ opus, sed monstra potius, & portenta habenda sunt. Nos igitur his prætermis ad nostram septenariam naturæ rationem reuertamur,

tamur, & quandoquidem in Medicorum campis euagata est oratio nostra, aliquid etiam de Musarum promptuario, seu uiretis, & hortis depromamus, quæ fortasse minus trita uestris erunt auribus, qui hæc hæctenus à me pertractata millies fortasse audistis, & legistis, vosq; potissimum, qui medicinæ artes, & studia profitemini. Pausanias igitur scribit lib. 3. Agafecelis filium, qui puellam illam duxerat uxorem, quæ Spartanarum omnium uirgo fuerat turpissima, mulier uero omnium post Helenam formosissima, cum esset illi nunciatum in consilio Ephorum sedenti, ex ea sibi natū filium, eo quod natus esset ipso septimo mense, negasse suum esse, qui non esset legitimo numero mensium natus, oblitum. s. (inquit Pausanias) eorum, quæ de Euristhei natali sunt uersuum Homeri, uel quæ illos omnino non fatis intellexisset, cuius tam temerè effusæ uocis postea eum poenituisse dicit. Versus Homeri sunt in T Iliadis,

Ἦρῃ δ' αἰξασα λίπεν ῥίον ἐλύμποιο,
 Καρπαλίμω δ' ἴκετ' ἄργος ἀχαικόν, εἴθ' ἀρα ἦδ' ἢ
 Γοθίμω ἀλοχον Σθενέλιω περσηϊάδω
 Ἦ δ' ἐκῦει φίλον ἕον, ὃδ' ἐβδ' ομος εἰσηύει μεις,
 Ἐκ δ' ἀγαγε προφώωσδε ἠλιτόμλων ἔοντα. i.

At soror ipsa Iouis iuga celsa relinquit Olympi,
 Mæniâq; extemplo contendit Achaica, & Argos,
 Vxor ubi Stheneli perseo sanguine clari
 Gestabat puerum septeno in mense, deditq;
 In lucem ante nouem præscriptos partibus orbes.

qui, ut planius intelligantur, repetenda est ab interprete ipsa fabula, dicit. n. Iouem, cū concubuisset cū Alcmena Helestrionis, grauidaq; illa facta, non longe à pariendi tēpore abesset, iurasse inter Deos eū, qui illo die, quem sciebat naturæ legib. præfinitū illi partui, ortus esset; regnaturum inter eos, qui ab illis oriundi essent. Iunonem autē zelotypia correptam Alcmenæ partū retardasse, & Antibiam, quam Leucippen nonnulli

vocant Stheneli vxorem grauidam septimestrem eo die parere fecisse, & ita Euristheum natū septimestrem, vnde factū dicit, vt mox iubente Iunone septem mensū partus educationis fortē acciperet. & deinde problema illud examinat interpres πῶς τὰ ἐπταμηνιαία γόνιμα, οὐταμηνιαία δὲ ἔ. i. septimestres vitales, octimestres nequaquā. & ab Hippocrate (vt videtur) accipit illam triplicē motus rationem, primā que quarto, secundam, que tertio, tertiā, que secundo mense fit, ex quibus nouē conficiuntur, tribus illis pomorū temporib. cōparans, qui habent ἀπόξιψιν, ἀριμότητα, καὶ ἀποβολή. i. acerbitem, maturitatē, & matris depositionē, cū deijcit pomū arbor, φ id aruerit interiectū inter matrem, & pomū, quod dicitur πισμάτιον. & ideo septimo tantū, & nono mense ad vitam nasci, φ motus hi sint naturales. deinde idē probat Pythagoricis rationibus, quæ quia sunt pulcherrime, nō vidētur prætēmittēde. inquit igitur, Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, καὶ μαθηματικῶς, ἦτοι ἀριθμητικῶς τὴν αἰτίαν ἀποδιδοῦσιν λέγοντες ἐκκείσθαι ἕξγωνον σααληνόν τὸ α β γ ἔχων τὴν μὲν α β μονάδων δ, τὴν δὲ β γ μονάδων ε, τὴν δὲ α γ μονάδων γ. φανερόν ὅτι κατὰ τοὺς Πυθαγορείους ὁ μὲν γ, καὶ ὁ ε ἀρρένες ὡς περιττοί. ὁ δὲ δ θήλυς ὡς ἀρτίος πεπολυπλασιάσθω, ὁ δ' ὅτι ἦν ε γίνονται κ, καὶ ὁ ε ἐφ' ἑαυτὸν κὲ ὁμοῦ μ ε, ταῦτα ὅτι τὸ ἡμισυ τῆ ἐμβάδ ε, ἦτοι τὸν ε γίνονται σ ο, ἀ περιέχσσι χρόνον μηνῶν θ, πάλιν τὸν δ' ὅτι τὸν ε γίνονται κ, τὸ γ ὅτι τὸν ε γίνονται ι ε ὁμοῦ λ ε, ταῦτα ὅτι τὸ ἡμισυ τοῦ ἐμβεδου τῆ ξιγῶνα τὸν ε ὁμοῦ σ ι, ἀ περιέχσσιν χρόνον μηνῶν ζ, πάλιν τὸν γ ὅτι τὸν ε γίνονται ι ε ἐφ' αὐτὸν γίνονται κ ε, ὁμοῦ μ. ταῦτα ὅτι τὸ ἡμισυ τοῦ ἐμβεδου τοῦ ε γίνονται σ μ, καὶ περιέχσσι χρόνον μηνῶν η. ἔπει οὖν μόνον ὅτι τὸν θ, καὶ ζ κατὰ φυσικῶν συμπλοκῶν ἀρρένος, καὶ θήλιος τοῦ ε, καὶ δ, καὶ γ οἱ ἀριθμοὶ τὸ ζ, καὶ θ γίνονται, εἰκότως τὰ ἔτω τικτόμημα ζωογονεῖται, ὅτι δὲ ἦν η μηνῶν, ἔ φαίνεται ἀρρένος συμπλοκῆ παρὸς τὸ θήλυ, ἔτε γὰρ ὁ ε, οὔτε ὁ γ γίνονται, ὅτι ἦν δ, ὅς ἐστὶ θήλυς. εἰκότως οὖν παρὰ φύσιν οὐσης τῆς συμπλοκῆς οὐ ζωογονεῖται τὰ τικτόμημα.

que

quæ licet veri in Latinum satis commodè, & aptè nequeant propter diuersam numeros significandi rationem, illi enim literis, nos arithmetiis characteribus; experiamur tamen aliquam lucem afferre. sic igitur inquit: Pythagorici verò etiam mathematicè, & arithmeticè causam afferunt, cum dicant, exponatur triangulus obliquus $\frac{1}{a} \frac{2}{b} \frac{3}{c}$ habens $\frac{1}{a} \frac{2}{b}$ vnitatum $\frac{4}{c}$ & $\frac{2}{b} \frac{3}{c}$ vnitatum $\frac{6}{c}$, & $\frac{1}{a} \frac{3}{c}$ vnitatum $\frac{3}{c}$, planum est, quòd secundum Pythagoricos $\frac{3}{c}$ & $\frac{3}{c}$ masculi tanquam impares $\frac{4}{c}$ femina, vt pote par multiplicetur $\frac{4}{c}$ super $\frac{3}{c}$ fiunt $\frac{20}{c}$ & quinque super ipsum $\frac{20}{c}$ simul $\frac{40}{c}$. Hæc super dimidium areæ trigoni. i. 6 simul $\frac{20}{c}$, quæ continent tempus mensium nouem, rursus $\frac{40}{c}$ super $\frac{3}{c}$ fiunt $\frac{20}{c}$ $\frac{3}{c}$ super $\frac{3}{c}$ fiunt $\frac{11}{c}$ simul $\frac{31}{c}$, hæc super dimidium areæ trigoni. i. 6 simul $\frac{21}{c}$, quæ continent tempus mensium septem, rursus $\frac{31}{c}$ super quinque $\frac{5}{c}$ fiunt $\frac{11}{c}$ super ipsum fiunt $\frac{21}{c}$ simul $\frac{40}{c}$ hæc super dimidium areæ trigoni fiunt $\frac{24}{c}$ & continent tempus mensium octo. Quoniam igitur solum in $\frac{2}{c}$ & $\frac{3}{c}$ secundum naturalem coniunctionem masculi, & foeminae $\frac{5}{c}$ & $\frac{4}{c}$ & $\frac{3}{c}$ numeri $\frac{3}{c}$ & $\frac{2}{c}$ fiunt, iure sic geniti viuunt. in 8 verò mensibus non apparet coniunctio masculi cum foemina, neq; enim $\frac{5}{c}$ neque $\frac{3}{c}$ fiunt super $\frac{4}{c}$, qui est foemina. Iure igitur cum sit contra naturam ipsa coniunctio non viuunt ea, quæ generantur octauo mense. Sed nimium fortasse à proposito nos abduxit septimestris partus, iam vnde digressa est, se referre debet oratio, vt demonstremus hominem non solum nasci ad vitam in hoc numero, sed nihil non agere, vel pati in hoc numero. postquam igitur natus est homo statim hoc numero diiudicatur. nam primum septima hora iudex est, an sit vitalis, tradunt enim nisi per hoc horarū spatium sustinuerit aeris halitum, fuisse præmortuum in matris vtero iudicari, contra si permanferit, vitam, & spiritum producturum proculdubio affirmant. In septimo die iacet reliquias vmbilici; quare Plutarchus septimum diem periculosum dicit propter vmbilicum

licum in problematis, & ideo Rómanos consueuiffe non ante septimum diem nomina imponere neq; maribus, neq; foeminis, q̄ plantæ interim similior sit infans, quàm homini. post bis septem visum ei natura incipit aperire, post septies septem. i. integrum, & in se reuolutū, siue multiplicatum septenarium, liberat omni impedimento & visum, & oculos, septimo mense dentes ei tribuit, & septenos ex vtraq; parte, septimo anno firmiores illis depositis sufficit ad cibū solidum confringēdum, vnde ortum illud Adagium, septennis edentulus, quod in eos vsurpatur, qui natu grandes vt pueri tamen sunt, quasi septimum annum agentes nōdum omnes dentes egerint, ad quod respexit eleganter Aristophanes in Ranis, vbi de Archidamo ait, *Ὁς ἐπέτης ἄν, οὐκ ἔφουσε φράτορας*, qui septennis cum sit, nondum edidit tribules, de quo vide Interpretem, & Iuuenalis Satyra 14. — *Cum septimus annus*

Transferit puero nondum omni dente renato.

de quibus (credo) etiam superiore libro diximus, sed ad aliud referentes. Eodem septimo anno integrè eum posse loqui voluit nullo ætatis impedimento. Quare hoc etiam anno rationem absolui quidam dixere (vt auctor est Philon in libro Alleg. legis) & bis septimo pubescere iussit, vocemq̄ mutari in sonum asperiolem, & inæquabiliorem *εἰς τὸ ξαχύτερον, καὶ ἀνωμαλέςτερον*, & in eo generandi facultatem moueri, & inchoari, appetitumq̄ procreandi, & coniunctionis excitari, hinc quærit in problematis Alexander Aphrodiensis, cur XIII potissimum anno pueri pubescentes hircifant. quo etiam anno volebant Stoici, & Heraclitus (auctore Galeno de Philosophi historia) *ἀρχισθαί ἡμᾶς τῆς τελειότητος*, i. perfectos nos fieri incipere hoc nisi argumento, quod etiam arbores tunc perfectæ dicuntur, cum fructus ferunt, quare etiam Aegyptij (auctore D. Ambrosio) nisi hoc anno circumcidunt mares, & etiam foeminas, quod. s. earum purgamenta menstrua, hoc anno incipiant, licet Aristoteles à Stoicis dissentiat,

sentiat, & dicat nos id assequi septimo anno. i. *ἀρχισθαί τῆς τελειότητος*. hac de causa, q̄ in illo fiat pulchræ, & turpis educationis, siue institutionis initium *καθ' ἃ γίνεται* (inquit ipse) *καλλῆστε, καὶ ἀγχιᾶς διδασκαλίας ἀρχή*. qua etiam de causa fortasse Perfæ liberos suos non prius aspiciabant, quam septimum annum impleissent, vt refert Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. quia scilicet imperfecti adhuc essent. alij contra nisi tertia annorum hebdomade id nobis dicunt accidere, quod eo anno firmet natura vires, & metam etiam nobis in longum crescendi statuatur, genasq̄ pilis, & barbæ decore iuuenta vestiat, quo etiam tempore, opportunam esse foeminis procreationem dicit Aristoteles libro septimo de historia animalium, *Μετὰ δὲ τὰ τρις ἐπὶ ἔτη αἱ μὲν γυναικες, πρὸς τὰς τεκνογονίας ἤδη δαμάτως ἔχουσι*. idest, post ter septem annos mulieres ad prolem procreandam iam sunt tempestiuæ, & opportunæ. hinc etiam vxorem ducere virum oportere dicunt hoc tertio septenario, licet alij quarta hebdomade, quibus videtur assentiri Plato de Repub. vbi trigésimum annum nuptijs assignat, licet alibi vigésimum quintum. Aristoteles verò in septimo Politicorum trigésimum septimum putat esse numerum annorum viri ducendæ vxoris; Idemq; Aristoteles in secundo œconom. septem constituit leges (vt nonnulli, qui de œconomica Italicè scripsere annotarunt) quibus foemina obligare seipsam debet. primam omnib. quæ sunt intus dominari, curareq; omnia secundum præscriptas leges, secundam nō permittere quemquam ingredi sine præcepto viri, tertiam, vt sumptu, vestitu, & apparatu minori vtatur, quàm leges permiserint, quartam ne curet scire, quæ foris gerit vir, præsertim in Rep. quæ agantur, quintam vt putet mores viri esse legem suæ vitæ impositam sibi à Deo, sextam vt vnanimem se viro præstet, septimam vt inseruiat ei tam in prosperis rebus, quàm in aduersa fortuna. in quarto annorum septenario in latum crescendi terminum locauit, siue fixit, in quinto, quantum vniciq; potest inesse

inesse virium, completur augmenti nō, & quasi coronis hinc nuptias postulare hanc ætatem dicit Philon de M. opificio: Sexto in eadem permanet ratione, & maturatur uis intelligendi, in septimo demū, hoc est septies septem annis, qui sunt I X L. perfectam constituit ætatem, in qua & valeat plurimum consilio, atque prudentia (in ea enim ætate animi est maturitas, summaq; perfectio mentis, & rationis) & viribus non adhuc fit destitutus, quo etiam terminatur foeminae foecunditas, ultra enim non concipit; vt septuagesimo viri, qui ultra nō generat; nono septenario ob duorum numerorum coniunctionem periculum senibus imminere vitæ cum morte immutandæ voluit, vt superiore libro diximus, de quo A. Gell. lib. 15. cap. 7. sed quoniã extant de his vitæ humanæ septenarijs pulcherrima quædam Solonis carmina, quæ recitantur etiam à Philone, non alienum fuerit hoc loco inferere.

Πᾶς μὲν ἀνήβος ἐὰν ἔτι νήπιος ἔρκος ὁ δ' ὄντων
Φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσι.

Τὴς δ' ἑτάρας ὅτε δὴ τελέσει θεὸς ἑπτ' ἑαυτῆς

Ἡ βίος ἐκφαίνει σήματα γενεαρχίας,
τῆ ξιτάτη δὲ ῥόσιον ἀξαρμόριον ἐπὶ γήων
λαχρῶνται, ῥοσιὸς ἀνθος ἀμειβομένης.

τῆ δὲ τετάρτη παῖς ἐνὶ ἐβδομάδεισιν ἄριστος

Ἰχμῶ, οἱ τ' ἀνδρες σήματα ἔχουσ' ἀρετῆς.

πέμπτη δ' ἄριον ἀνδρα μεμνημένον ἀργάμει εἶναι,
καὶ παίδων ζητεῖν ἐξοπίσω ῥηελῶ.

τῆ δ' ἕκτη περὶ πάντα καταρτύεται νόθος ἀνδρός,

οὐδ' ἔρδειν ἔθ' ὅμως ἔργ' ἀπάλαμνα θέλει,

Ἐπὶ δὲ νῦν, καὶ γλώσσαν ἐν ἐβδομάσει μετ' ἀρίστους

Ὀκτώ δ' ἀμφοτέρα τέσσαρα, καὶ δέκ' ἔτη.

τῆ δ' ἑνάτη ἔτι μὲν δυνάται, μαλακωτέρα δ' αὐτοῦ

πρὸς μεγάλεν ἀρετῶν γλώσασατε, καὶ σοφίη.

τῆ δεκάτη δ' εἰς τελέσας κατὰ μέτρον ἵκοιτο,

οὐκ ἂν ἀσπρός ἔων μοῖραν ἔχει θανάτου, que sic nos vertimus

Impubis

*Impubis puer, atque infans os dentis utrunque
Annorum septem digerit in spatio,
Septem alios rursum Phæbus complevit ut annos,
Apparent pubis non dubia indicia,
Tertia cum veniunt septennia, crescit in artus,
Lanugo, & vestit flore nigrante genas,
In quarto iuuenis firmatus robore præstat,
Raraq; virtutis dat documenta sua.
Quinque moment memini se virum septennia tadæ,
Natorum & dulcem querere progeniem.
Annorum series sex septem perficit omne
Mentis opus, nec agit, qua minus acta probet;
Septem, octoq; simul septennia lingue
Præstant eloquio, consilioq; beant.
Nona & adhuc retinent vires, sed languet ad ipsa
Munia virtutis, linguaq; mensq; simul;
Ad septem denos si quis peruenierit annos
Non immaturo is funere conciderit.*

Præterea modum, metamq; crescendi humano corpori præstituit septem pedes, vt Varro confirmat auctore Gellio lib. 3. quod etiam confirmat Solynus in Polyhistore cap. 5. dicens hanc esse quorundam opinionem, vt definiant nullum posse excedere longitudinem pedum septem, quòd intra mēsuram istam Hercules fuerit: licet Herodotus lib. 1. scribat Orestis corpus fuisse inuentum sub terra habens cubita longitudinis septem, quæ faciunt pedes duodecim; & quadrantem, cuius prodigij meminit etiam Plinius lib. 7. cap. 16. & Soly. cap. 5. vbi multos alios cōmemorant prodigiosæ magnitudinis, quæ quoniam naturæ cancellos excedunt, nihil ad rem nostram videntur posse labefactandam, aut infringendam, non enim iri inficias potest gigni interdū præter naturæ morem monstrosa quædā, & portentis similia, quæ tamen ad naturæ leges, & instituta quærentem nihil attinent. Vim quoq; sentiendū hoc numero

numero circumfcripfit, nam quinque tribuit fensus, & præterea vim generandi, & organū vocis, quæ duo nonnulli cum his coniungunt ad abfolutionem feptenarij perficiendam; feptem etiam hominis eſſe voluit ætates, ſiue gradus ætatum, quas mirificus nature arcanorum indagator Hippocrates expiſcatus eſt, qui (vt auctor eſt Cenforinus lib. de die natali, & Iulius Pollux) hos ita conſtituit, vt primum ſeptimo anno dicat cōtineri, alterum quarto decimo, tertium duodeuigeſimo, quartū triceſimo quinto, ſextum ſexageſimo primo, ſep.imum quoad ſpiritus duceretur in terris. Philon Hebræus in lib. de Mundi opificio meminit huius Hippocraticæ diuiſionis ætatum, nominibusq; diſtinguit, nempe infantis pueri, adoleſcentis, iuuenis, viri, ſenioris, ſenis, & vt ſupra his accommodat annorum ſeptenarios, licet alij alijs terminis ætates includant, Peripatetici enim tres ponunt gradus ex Ariſtotele colligentes, nempe incrementi, ſtatus, & diminutionis. Medici reliqui quatuor, vt Galenus, & Auicenna partibus anni, atque temporibus applicantes, & comparantes ætates, veri iuuentutē, ætatem vigentem *ἢ ἀκμάζουσαν* æſtati confirmatam, & median Autumnō, ſenectam hiemi, ad hoc adducti humorum, qui in noſtro dominantur corpore cum his partibus ſimilitudine. alij quinque fecerunt, vt Varro, qui diuiſit hominis ætatē in pueritiam, adoleſcentiam, iuuentutem, ſeniorum, & poſtremo ſenum, humanam denique fœcunditatem hoc quoque numero concludit, nam vſque ad ſeptem geſtari poſſe in aluo mulieris tradunt, & Plinius lib. 7. c. 3. auctor eſt teſtimonio Trogi, in Aegypto ſeptenos vno vtero ſimul gigni, quod etiam aſſerit Strabo lib. 15. citans Ariſtotelē. & Paulus Diaconus lib. 1. c. 8. auctor eſt meretricem Longobardam ſeptē pueros vno partu peperiffe ſub Agelmundo Rege, quos omnes illa in piſcinam coniecit, ex quibus vnū, qui haſtam manu prehēderat Lamifionem appellauit Agelmundus, & alendum curauit, qui mox regno ſucceſſit. Per hunc etiam numerum hæc mirifica opifex

Natura

Natura totius corporis membra diſpoſuit, totum hoc numero conſtare voluit: Nam primū (vt auctor eſt Hippocrates in lib. de ſtructure hominis) conſtat ex bis ſeptem rebus nempe neruis, venis, arterijs, ſanguine, ſpiritu, carne, adipe, cartilagine, vnguibus, oſſibus, medullis, capillis, membranis, humoribus, intra hominem ſeptem ſunt membra (auctore Macrobio, & Philone Hebræo in libro Alleg. legis) quæ nigra appellantur, nēpe lingua, cor, pulmo, iecur, lien, renesq; duo, item ſeptem alia cum venis, & meatibus ad cibū recipiendum, & ſpiritum mutua hauriendum viciffitudine deſtinata, quæ ſunt guttur, ſtomachus, aluus, veſica, & inteſtina præcipua tria, quorum vnum diſſipium vocatur, quod ventrem, & cætera inteſtina ſcernit, alterum medium quod Græci appellant *μικρότερον*, ſeu *μεσάριον*, quidam Latini animellas, quod glandulis fit plenum, Tertium, quod antiquitus dicebatur Hyra. ſeptem præterea quaſi gradus poſuit in corpore, qui diſtentionem altitudinis ab imo in ſuperficiem complent, medullam, os, neruum, venam, artēriam, carnem, cutem, eodem affirmante Macrobio. In aperto quoque ſeptem fecit corporis partes, caput, pectus, manus duas, pedes totidem, & pudendum, ea item, quæ diuiduntur, ſeptem iunxit cōpagibus, vt manus humero, brachio, cubito, vola, & digitorum ternis nodis, vt etiam pedes femore, genu, tibia pede ipſo, ſub quo vola eſt, & digitorum ternis nodis, colli (auctore Hippocrate de oſſium natura) vſque ad magnum verticulū oſſa ſeptē, vel idem collū, ſiue ceruix (auctore Bongo) inter caput, & humeros habet ſeptem nodos, ſiue vertebraſ, & ſingulę vertebrae habent ſeptem proceſſus *τὰς ἀποφύσεις*. i. duos deſcendentes, duos aſcendentes, duos ante vnum retro; verticula ſupra clauiculam (vt eodem in lib. idem eſt auctor Hippocrates) vna cum magno ſunt ſeptem, quod ſe ex hominis oſſibus didiciſſe teſtatur. Eodem affirmante in lib. de locis in homine, Coſtæ ſeptem à poſtiori corporis parte ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter ſe

Xx

com-

committuntur. Capitis caluaria, quod Græci κράνιον dicunt, septem ossibus constat, osse frontis, quod bregmā vocāt, duobus verticis ossibus, totidē temporum, sexto occipite, septimo base ossis frontis, quod dicunt ἠθμοειδές, idest colatorium, alij πτολοειδές, quod spongiæ vice foraminibus sit refertū. nam os, quod dicunt cuneiforme, licet à quibusdam inter ossa capitis numeretur, à multis tamen rectissimè inter ossa censetur maxillæ superioris, occiput quoque septem habet foramina, os stomachi septenis quoque vt plurimum ossibus constat, in nonnullis enim senis, in alijs etiam xi. sed rarò. thoraci costæ insunt 24, vtrinque 12, sed septem integræ, reliquæ adulterinæ notantur, septem sunt ligamenta ossium in corpore, caro, muscoli, membrana carnosā, adeps, cutis, cuticula, ossæ membrana, quam dicunt περιόσσειον: septem cutis palam occurrentia foramina, nasi, oculorum, oris, aurium, pudendi, sedis, yngium. muscoli brachij motores sunt septem, scapulam mouentes quatuor, qui cum tribus ligamentis humerū scapulis committentibus implent septenarium, capitis motionibus, qui priuatis præsunt muscoli 14. vtrinque septeni, manus mouentes quater septeni. i. 28. femur mouentes bis septem, nerui sensui deseruientes in septem partes excurrunt in oculos, in aures, in nares, in palatum, in ventriculi os, manuum volas, & in cutem vniuersam; Oculus septem tunicas habet, quibus contegitur, sex musculis mouetur, & vno fulcitur, quod implet septenariū, licet quidā tribus dicāt. Et quia sensus, eorumq; ministeria in capite velut in arce constituit, septē foraminib. sensuum distribuit officia. i. oris, oculorum, narium, & aurium binis, fluxionesq; de eadem arce capitis (vt Hippocrates annotauit in lib. de glandulis, & de locis in homine) septem sunt per aures secundum naturam, per oculos, per nares, aliæ per palatum in guttur, in gulam, aliæ per venas in medullam spinalem, & in sanguinem, quæ omnes numero septem sunt. Septem præterea sunt excrementa, quæ ex hac hominis quasi

cloaca

cloaca prodeunt, lacrymæ ex oculis, è naribus capitis purgamenta, ex ore saliuæ, ex cole vrina, ex ano detraçtio confecti, cõsumptiq; cibi, ex toto corpore sudor, ex genitalib. sperma. Non his contenta natura septem (vt autumat Cœlius Rhodiginus) neruorum συζυγίας produxit ad eorundem, de quibus modo dicebamus sensuum officia accommodatas, quas Latine dicere possis (vt ille vult) coniugia, aut coniugationes, siue paria, Est enim Syzygia neruorum cū nerui bini pariter emergunt in constitutum corruati locum, quos fistularū vice funguntur tradunt, & illud ipsum, quod diximus spiramentum sensificum ad destinatam ab natura metam, veluti curricula deuehere, vt vicinis, remotioribusq; paulo membris sentiendi vis instilletur, ex his neruorum coniunctio prima ad oculos profertur, vnde illis comparatur speciēi cuiusque internotio, distinctioq; colorum, secūda aures petit, quæ sonos ea facultate concipiunt, tertia naribus inseritur, vt adsit odorandi potestas, quarta in palatum deriuatur, vnde fit saporum discretio cum primore lingua, quinta per totum effusa corpus illud in sua complectitur, hinc expressa est tangendi necessitas, & sensus, vt nocitura facile declinarētur, quæ verò lenitate sua confouerēt, blandius permulcentia admoueri possent, Sextā sentit stomachus ob alimenti indigentiam, vt vitæ necessaria experat, redundantia reiectet, septima ad spinalem delabitur medullam, quæ in animā id planè esse deprehenditur, quod in nauigio carina. eius inde præstantia cognoscitur, quod medicæ facultatis periti longioris cerebri nomine appellarūt. Cornelius Gemma lib. 2. de arte Cyclōgnōstica has septem neruorum coniugationes, siue alias septem similes tribuit phantasia inferiori, dicens Phantasia inferior, quam sensualem nuper, sensumve cōmunem appellauimus in basi cerebri, sedem obtinet, ad quam neruorum. i. parium septem acies vniuersæ vnā cū medulla Racheide tanquam ad commune centrum referuntur. Totam deniq; humani corporis machinam hanc

X x 2 art iculis,

articulis, & iuncturis colligauit, quorum $\chi\iota\iota$ præcipue in brachijs spectantur, & cruribus, in quolibet enim brachio sunt tres iuncturæ, prima ad humerum, secunda in cubito, tertia in manu, quæ coniunctæ constituunt sex, item in quolibet crure totidem, prima ad femur, secunda ad genu, tertia in vertebro pedis, & totidem fiunt, quot in brachijs, tres item iuncturæ in singulis digitis manuum, atq; pedum, qui sunt viginti, qui ter multiplicati efficiunt sexaginta, & additis illis duodecim lxxij. septem adhuc de causis quicquid agerent, agere voluit (vt annotauit Aristot. in primo Rhetoricorum) vbi ait, antea actum de causis sermonem quasi ad capita, & numerum reuocans, *ὅστ' ἀνάγκη πάντα ὅσα πράττεσιν δι' αἰτίας ἐπὶ πράττειν δεξιὰ τὴν χλω, δεξιὰ βίαν, δεξιὰ φύσιν, δι' ἔθος, δεξιὰ λογισμὸν, δεξιὰ θυμὸν, δι' ἐπιθυμίαν.* i. quare necesse est omnia, quæ agunt homines, septem de causis agere, fortuna, vi, natura, consuetudine, ratione, ira, cupiditate: ad quem numerum etiam Cicero in Topicis causas deduxit, nempe necessitatem, voluntatem, perturbationem animi, habitum, naturam, artem, & casum; animæ septem perturbationes tribuit, quas commemorat Arist. lib. 1. de anima, *λυπεῖσθαι, χαίρειν, θαρρῆν, φοβῆσθαι, ὀργίζεσθαι, ἀσθάνεσθαι, καὶ δεξιὰ νοεῖσθαι,* i. dolere, latari, confidere, timere, irasci, sentire, cogitare, quas quidam alio pacto Philosophi enumerant eodem septenario seruato, impetum, iram, timorem, mœrorem, inuidiam, vehementem cupiditatem, nimium affectum, qui vel est amor, vel odium, vt Leonardus Vairus Beneuentanus lib. 1. de fascino, c. 12. qui etiam eodem lib. c. 6. sic ait, Omnesq; hominum affectus ad septem iuxta numerum septem planetarum reducunt, libidinem Veneri adscribentes, tristitiam Saturno, alacritatem Ioui, bella Marti, præsentiam Soli, solertiam, & astutiam Mercurio, instabilitatem Lunæ, licet ex Aristotele in Ethicis multi $\chi\iota$ faciant, vbi sex subijcit concupiscibili facultati, quinque irascibili. quare Pythagorici appellabant hunc numerum *διήρηριαν,* i. (vt nonnulli vertunt) tempestiuitatem,

sive

sive melius opportunitatem, q̄ ad omnia esset aptus in natura. Septimestres semper fere excellentiæ quadam prærogatiua sunt à natura donati. Hinc Apollo, de quo supra, Bacchus, & Osiris, septimestres, vt testatur Eusebius, inter Deos relati: Hinc Euristheus septimestris natus imperium accepit. Non defessa ab exornando huius numeri insignibus homine, multa adhuc munera ex hoc numero, & quasi priuilegia donauit. Hinc virgo septenaria nata modo nullus intercesserit partus, partus adiuuat, masculus septimus absque femina interiecta vim habet curandi strumas (vt Cæsar Bouillus annotauit in suis libris de numeris, & Leonardus Vairus lib. 1. de fascino) mulierum menstrua septē dies perdurant, acuti morbi in febrim continuam delapsi septimo die iudicantur, vel in duplicato septenario, nempe 14. (vt vult Hippocrates) qui aph. 23. ita ait, *ὅξια τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρες, καὶ δεκα ἡμέρῃσι.* i. acuti morbi in $\chi\iota\upsilon$ diebus iudicantur. qui tamen etiam in lib. de carnibus sic ait, vbi probat vitam hominis esse septenariam. Quin & morbi acutissimi, sic hominibus fiūt præteritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, & moriuntur, aut sani euadunt, & tertij generis in vndecim diebus, hoc est una, & dimidia hebdomade, & quarti in duabus hebdomadis, & quinti in duodeuiginti diebus, hoc est duabus, & dimidia hebdomadis, mox ad eundem modū etiam vlcera magna in capite, ac reliquo corpore, quarto die inflammati incipiūt, in septimo autem inflammati sedatur, aut etiam 14, aut 18. aphorif. lib. 6. aph. 44. *ὀκόσοισιν ἐν σφαγγρῆς ἔλκος ἐπιγίνεται ἐν ἐπὶ ἡμέρῃσιν ἀπολλυται.* i. Quibus ex stillicidio vrinæ ileos superuenerit, in septem diebus pereunt, & aph. 51. quicumque ex capitis dolore eruti fiunt *ἀπολλυται, ἐν ἐπὶ ἡμέρῃσιν.* i. pereunt in septem diebus. Cornelius Celsus lib. 2. vbi de indicijs mortis, dicit de sputo bilioso, & purulento, ac si circa septimum diem tale esse cepit, proximum est, vt is circa $\chi\iota\iota\iota$ diem decedat, & in sequenti capite 6. de notis auris quoque

quoque dolor acutus cum febre continua, vehementiq; sæpe mentem turbat, & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diem moriuntur. & cap. 7. In pulmonis morbo si sputum primis diebus non fuit, deinde à septimo die cœpit, & ultra septimum mansit, periculosum est, & ibidem mox, Cui verò sano subitus dolor capitis ortus est, dein somnus oppressit, sic ut stertat, nec expurgiscatur, intra septimum diem percūdum est, item ibidem morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est intra septimum diem, occidit, in tertio, vbi tertianæ tria ponit remedia, vomitum, alui ductionem, vitii potum, de hoc ait, nec vinum, nisi post accessionem die septimo bibat. & in quarto de ventris fluxu. vno die fluere aluum sæpe pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum conquietescat. & in 4. cap. lib. 3. de diebus criticis loquens ait, Ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde vni & vigesimo daretur. Galenus de diebus criticis dicit ardentissimas febres solui die septimo, quòd si humor adhuc superfuerit noxius, ad aliud perdurat septenarium, & si in hoc quoque non desierit, ad tertium vsque deuoluitur; Auicenna acutas febres tradit septimo die desistere, diurnas septimo mense, vel septimo anno, vel quartodecimo, vel vigesimoprimo. Q. Serenus affirmat in carbone, ni remedium adhibeatur, vix septē posse diebus vitā produci &c. Idem de fracturis, & luxis

Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.

quare frequenter in multis morbis ex hoc numero præbent medicamēta Medici. Q. Serenus de aurii vitij succurrendis;

Allia tum septem numero, septemq; lupinos

Cretaceam dabis in testam. — & de felli, vel phthisi arcendis;

Hæc iterum septena cupis. (de allio loquitur) & de lethargia expellenda,

Quidam dira iubent septeno cimice trito,

Vt vitientur vitæ, cyathusq; bibatur earum.

Hippocrates tradit in Coacæ prænotionibus Seniores septem annis

annis in febre non corripi conuulsione. Venæ, & arteriæ (vt quidam Medici annotarunt) numero mouentur septenario, vitaque hominis sine interspiratione vltra septem horas non durat, item vltra septem dies non sustinetur inedia, quod etiã confirmat Hippocrates in libro suprascripto. & P. Bongus de hac re multa, vbi etiam quædam recenset hominum prodigia, qui diutissimè tolerarunt inediam, sed naturæ communis instinctus non fert vltra septimū. Marsilius Ficinus lib. 3. enn. 2. in Plot. affirmat fieri, vt per septenarios, vel dierum in morbis, vel annorum in vita mutationes fiant, & in bonum, & in malum. in quam sententiam dixit Seneca septenarius quisq; annus ætati notam imprimit, Physionomique asserunt septimo quoque anno quædam accidentia, & nouæ figuræ lineamenta, nouosque colores, motus, gestus in hominibus suboriri, & ex singulis vitæ septenarijs valetudinis, & morū indicia, atque argumenta perspicere, in ipso demū septenario omnib. ferè mortem contingere etiã doctissimi viri auctorarunt, vt Bodinus in sua R. P. quare sapientissimi Medici his animaduersis septenarij mysterijs, cū de homine agūt, & eius morbis, hunc quoq; numerū in diuidendis operib. solent adhibere. sic diuinus Hippocrates libros de morbis popularib. hoc numero librorū septē s. cōplexus est, totidē quoq; aphorismos. sic Vesalius humani corporis anatomē vniuersam septē libris cōprehendit, & nuper eodē numero librorum Valuerdus. eadē de causa Paulus Aegineta septē scripsit libros de Medicina, & alij complures.

CAPVT QVINTVM.

Omnia animantia ex eodem septenario constituta à Natura ostenditur, primumq; in insectis esse, mox in alitibus, tum in piscibus, postremo quadrupedibus &c.

NON solum uerò in homine, quem secundum Mundum perfectissimum esse uoluit Natura, sed in ceteris quoq; animantibus, & brutis hæc adhibere tanquã instrumentum maxime

maximè accomodatū, & necessariū voluit; & primum in insectis generandis vsurpauit, de quibus audite Aristotelem lib. 5. de historia animalium, siue natura, Ο δὲ χρόνος τῆς γένεσως ἀπὸ μὲν τῆς ἀρχῆς μερὲς τέλους σχεδὸν τῆς πλείους ἐπὶ ἅσι μετρήται τρισίν, ἢ τέταρσιν. τοῖς μὲν οὐκ ἀνοψί, καὶ τοῖς σιωληκοειδέσι τοῖς πλείους ξεῖς γίνονται ἐπὶ ἅδες, τοῖς δὲ ὠτοκῦσι τέταρες ὡς ὄπιτοπολύ. τέτων δὲ ἀπὸ μὲν τῆς ὀχέας ἐν τοῖς ἐπὶ ἢ σύσασις γίνεται, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ξεῖσιν ἐπωάζουσιν, καὶ ἐκλείπουσιν ὅσα γόνω τίκτεται, ὅσον ὑπὸ ἀράχης, ἢ ἄλλου ποιῆτε τινός. i. Tempus generationis à principio ad finem maximæ fere parti septenarijs circumscribitur tribus, aut quattuor. Culicibus, & vermiformi speciei vt plurimum tres sunt septenarij, ouiparis verò quattuor magna ex parte. horum septem ab initio concretio, & consumatio oui sibi vendicat, in reliquis tribus septenis incubant, atque excludunt quæcunq; procreantur foetu, vt ab araneo, & alijs huiuscemodi animantibus. Hanc significat rationem naturæ per quater septenaria generationem producentis scarabæus, qui pilulam stercoreis bubuli, siue asinini, vt quidā volunt tamdiu scrobe abditam tenet, quoad Luna ad intermenstruū reuerfa silentia amica peragat. i. 2 8. dies quater septem, & tunc sphaeram aperit, & nouum foetum conspicit, suoq; facto hominibus quoque denunciat certissimum Solis coitum, & Lunæ. Apes hoc quoq; numero ornauit, nam ad septimum annum eorum produxit vitam, teste Vergilio dicente in 4.

— neque enim plus septima ducitur ætas.

& in eorum quoque aluearibus septem ad summum nasci voluit reges, teste Aristotele lib. 5. c. 2 1. de animantium historia, vbi ait: Οἱ δὲ ἡγεμόνες γίνονται κάτω πρὸς τῷ κηρίῳ ἀποκρεμάμενοι χωρὶς, καὶ ἕξ, ἢ ἐπὶ ἐναντίως τῷ γόνω πεφυκότες. idest, Duces generantur infra ad fauum pendētes separatim & sex, & septem contra foeturæ adhærentes. quo tamen in loco deprauatè nūc legitur ἐξ ἢ πῶν pro ἕξ, καὶ ἐπὶ ἅ, cum ita sit legendum,

dum, quam etiā secutus est lectionem Theodorus Gaza in sua versione: Ad volatiles accedamus, in quibus multas animātes hunc seruare numerū in procreandis pullis obseruatum est, vt de perdice constat, de qua sic Philes auctor Græcus, qui volatiliū naturam, proprietatesq; iambico carmine est persecutus.

Ἐν ἡμέραις δὲ φασιν ἐπὶ ἅ μὲν κύειν,
καὶ τὰς νεοτῆας ἐν τοσαύταις ἐξάγειν,
καὶ πάλιν αὐτὰς ἐν τοσαύταις ἐκξέφειν,
καὶ τὴν καλιὰν ἐν τοσαύταις ἐμπέκειν. i.
Has concipere diebus in septem ferunt,
Totidemq; pullos solibus producere,
Et rursus illos alere totidem in lucibus,
Numeroq; eodem nidulum contexere.

Halcyones aues hoc eodē numero insignes septē diebus (teste Plinio) ante brumā faciunt nidos, totidem sequentib. pariunt, & ex vi ipsa fortasse numeri in eorū procreando foetu adhibiti hoc sunt affecutæ, vt per eos dies semper tranquillū sit mare. Coruus eodē vitur numero in dignoscendis pullis suis, nam (teste D. Thomā) septē diebus nihil dat pullis suis, donec eos videat nigrescere. Palumbes, & Turtures (teste Arist. lib. 6. de hist. animalium) gerunt vterum bis septē diebus, totidem incubant, totidē foetus fit volucer, atq; perficitur, Columba intra triginta dies, nēpe quattuor septenis partum expedit, & rursus parit; Gallinaceus pullus tertio dierū septenario vt plurimum ouo excluditur. De piscibus eadē ratio, nam vt omittam Delphinum, quē tradunt totidem mētib. gestare in vtero partum, quot feminā, nempe decem. Arist. locuples est testis, qui lib. 6. de pisciū partibus verba faciens, sic ait, Κύβησιν δὲ τεττων ἐνίοις ἢ πλείους ξιάκονθ. ἡμερῶν, οἱ δὲ ἐλαττω χρόνον. πάντες δὲ ἐν χρόνοις διαμεμύροις εἰς τὸν τῷ ἑβδομάδων ἀριθμὸν. i. Vterū ferunt ex his nonnulli non plus triginta dierum, alij verò pauciore tempore. omnes autē in spatijs diuisis septenariorū numero. vbi obiter notetur error in versione Gazæ, non ipsi tamē, sed

librario ascribendus, nam tollendum verbum nec, quod abundat, & cōtrarium efficit sensum, cum dicat omnium, nec tamen. Multi præterea pisces hoc numero insignes, vt celeberrima Romano cognomine, & affinitate Murena septem foraminum exornata priuilegio, vt Hydra septem capitibus superbians, vnde Pontanus in Antonio — *pelta horrida monstro*

Lerneo, septemq; illi capita alta tumescunt.

Purpura septem annis viuunt, & capta quinquagenis diebus sustentat sua salua, Plin. lib. 9. c. 36. Non dissimilis quoq; ratio in genere quadrupedū, ex quibus multa vtero fetum gestant ad numerū foeminarum, vt boues, sed ne longum faciamus in ceterorum natura examinanda, domesticum animal canē consideremus, cuius tradit Aristoteles *καταμηνια* menstrua diebus septem moueri, alij sequētib; septem diebus coitū pati, & ad summum per bis septem dies *χιϋ συζαν*. i. libidini, & canis desiderio teneri. nonnullas etiam gestare foetum dicit ad *xxxii* dies, quæ est quinta pars anni, vitam producūt ad bis septem annos, ad summū vsq; ad tertiam hebdomadam. *Ορδος*, idest mulus septēnis *επαιτηςων*, vt inquit Arist. coire potest, quo etiā anno primos dentes abijcit, *τον παρωτον βολον*, & hominis more solidiores recipit, quod etiā in equo euenit, cuius ætas septennis ex canino dente dignoscitur, *κυνοδοντος*. Asina septimo post partum die mari iungitur *βιβάζεται*, inquit Aristoteles, & eo iuncta maximè recipit initū *το πηισμα*. Hircus septima die statim rei Veneræ dare operā aggreditur, vt auctor est secundum quosdam Aelianus, vel septima hebdomada, vt quidā sensere fortasse melius, quare pro libidine in Hieroglyphicis vsurpatur, de quo vide Picrium. Capreoli bis septem dies operam dant Veneri, quod eleganter lib. 2. Cyneg. annotauit P. Angelus Bargeus.

Quamquam autem veteris no. conuicta. a federe vita

Decurrant hinc, spatiumq; volubilis sui,

Haud tamen a subuo Veneris tenuantur ab usu,

Bis septem

*Bis septem noctes, bis septem ex ordine luces
Suspirant, gemitusq; imo de pectore fundunt,
Et syluis incredibilem testantur amorem.*

Vrsi quoque septenario vtuntur, nā Plin. auctor est lib. 8. c. 36. cum se abdunt primis bis septenis diebus tam graui somno premi, vt ne vulneribus quidem excitari queant. multaq; hac septenarij etiam prærogatiua quadrupedes insignita, vt Lepus, ex cuius carne qui ederit, septem diebus eum pulchrum futurum affirmant, vnde Martialis lib. 5. Epigr. lusit,

Si quando Leporem mittis mihi Gellia, dicis

Formosus septem Marce diebus eris:

Si verum dicis, si verum Gellia mandas,

Edisti numquam Gellia tu Leporem.

meminit huius ioci poetici (sic enim ipse appellat) Læpridius in Alexandro Seuro, quæ constat Leporem quotidie habuisse in conuiuio, & inde factum, vt dicerent gratiam illi corporis, & formam Leporinæ carnis esitatione frequenti comparari, vnde in illum scripti extant versiculi,

Pulchrum quod vides esse nostrum Regem,

Quem solum sua detulit propago

Venatus facit, & Lepus comesus,

Ex quo continuum capit Leporem.

huius quoq; rei meminit Cæl. Rhodig. lib. 14. c. 30. hac quoq; septenarij prærogatiua ornata equæ vento conceptæ, quæ septem tantum annis vitam ducunt, de quibus Silius Italicus lib. 3. belli Punici ita scribit,

Hic adeo cano ver placidum, statumq; tepescit,

Conubitus seruans tacitos, grex perstat equarum,

Et Venerem occultam genitali concipitur astra,

Septimq; his stabulis longissima ducitur ætas.

& Aristoteles (vt narrat Bodinus) multa nominat generum mantium, quæ septem annos tantum vitam ducant,

C A P V T S E X T V M.

Sensus omnes esse septenarios, & eorum etiam obiecta probatur.

A animatis corporibus cū discessimus p̄sto sunt sensus, & res, quę sensib. percipiuntur. Iam igitur cū de homine ageret demonstratū est esse sensus quodammodo septē, quamuis tantum quinque vulgo sensuum nomen acceperint, & septē quoq; in capite foraminib. eorū distributa officia, & septē neruorum quoq; coniunctionibus; nūc latius explicandum, & demonstrandū eos hoc potissimū numero lætari, & contineri eorū obiecta. Aueroes in 1. lib. de anima, t. com. 46. sic ait in hanc sententiam. Hęc est quinta figura, per quam ostenditur, q̄ in anima est duplex circulatio. i. operatio intellectiua, & sensitiua, & vna harū diuiditur in septē circulos, quia virtutes sensitiuę ordinantur secundum septē gradus, vel melius, in anima est duplex circulatio. i. operatio intellectiua vna, per quā intelligit substantias, & alia, per quā intelligit hęc corporalia, & hęc diuiditur in septē circulos, prout secundū gradus septē ista obiecta corporalia ordinantur, vide figuram f. 17, quare etiam Medici septē dicunt esse sensibiles qualitates, quatuor primas, & simplices, frigidū, calidū, siccum, humidum, & tres secundas, siue admixtas, quę sunt color, odor, sapor. Corn. Géma lib. 3. artis Cyclog. can. 6. omnib. sensuū obiectis septē cōstituit gradus, tres in defectu, & tres in excessu, & vnū in medio, ut in sono, quod est obiectū visus grauissimos, grauiores, graues, tēperatos, siue lenes, acutos, acutiores, acutissimos, in colore, qui visui obuerfat opacū maximē, opaco proximū, subobscurū, letū (vt viridis, cęruleus) fulgidū, fulgidiorē, fulgidissimū, in odore inodoros, frigidos, subtiles, temperatos, amaros, aromaticos, acres, in sapore acerbum, austerum, acidū, dulcem, amarum, salsum, acrem, in tangendi qualitate, quam quadruplicē constituit, in prima tres in

defectu

defectu frigidi, & humidī, tres in excessu calidi, & sicci, & sic in reliquis trib. tres in defectu grauis, dēsi, mollis, tres in excessu leuis, rari, duri, & mediū temperatū. Septē sensui videndi sunt subiecta (vt Philō Hebręus auctor est in lib. de Mūdi opificio) corpus, interuallū, figura, magnitudo, color, motus, & status. Septē (eodē auctore) sunt uocis mutationes, quas percipit auiditas, acuta, grauis, circūflexa, aspera, lenis, longa, breuis. septē sunt species saporū auctore Theophr. *Γλυκύς, λιπαρός, πικρός, αἰσθητός, σπικτός, ὀξύς, σπιφνός*, i. dulcis, pinguis, amarus, austerus, acris, acidus, acerbus, nā si quę alię species ab alijs recēsentur sub his cōtineri putat idē Theophr. septē fecit species odorū, & totidē colorū, vt idē auctor Theophr. qui lib. 6. de causis plātarū ita scriptū reliquit, *αἱ δὲ ἰδέα τῶν χυλῶν ἐπὶ τὰ δοκῶσιν καὶ θάπτερ, καὶ ὀσμῶν, ἔχρωμάτων*. i. septē autē vidētur esse species saporum, quemadmodū & odorum, & colorum. Colorū verò species sunt niger, albus, & quinque interiecti, siue temperati ex vtrifq; croceus, cęruleus, viridis, purpureus, puniceus: licet nōnulli plures multis partib. species cōstituāt, quę tamē omnes ad septenariū quoq; numerum rediguntur. Nam Corn. Gemma lib. 1. artis Cyclogn. constituit tres ordines colorum interiectos inter extremos albū, & nigrum. primus ordo est à calore secundum magis, & minus, & cōtinet luteum, flauum, fuluum, rutilum, rubrum, nigrescentem purpuram, fuscum, quas etiam species varijs nominibus appellat. Secūsus ordo à frigore secundum magis, & minus, & continet argenteum plumbeum, glaucum, cœruleum, hyacinthinum, indicum, liuidum. Tertius ordo extremis inter se variē temperatis continet uiridem, prassinum, cæsiū, ferrugineum, roseum, puniceum, & hoc paulo intensiorem Phoeniceum. In tactu quoque inest septenarius, nam Medici bis septem constituunt qualitates, quas ab hoc sensu tangibiles uocant, quę sunt graue, leue, crassum, subtile, durum, molle, densum, rarum, lentum, friabile, asperum, lene, aridum, lubricum.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

manima quoque, sensuq; carentia septenario constituta, & insignita ostenditur, vt metalla, flumina, fontes, insulas, porticus, turres, arbores, & herbas.

NON adhuc expleta septenario suo natura, illū quoq; ad extremos suę ditionis terminos perduxit, & in rebus etiā sensu carentib. adhibuit veluti mirificū suę facultatis administrū, & aptum rebus omnib. instrumentum, septem igitur primū fecit genera metallorū, tot.n. sunt Isidoro Hispalensi auctore in orig. lib. 16. nempe aurum, argentum, as, electrum, plumbum, stannum, ferrum. multa flumina hac prerogatiua numeri insignia reddidit, vt Nilum omniū apud Poetas ex hoc numero celeberrimum, de quo Verg. 6. Aen.

Et septemgeminī turbant trepida hostia Nili. & in 4. Georg. diuersa ruens, septem discurret in ora.

quę eadem ita dicta sunt à Dionysio de situ orbis Græce,

Ἐπτάδεξ ἑομάτων εἰλιγυδρος εἰ ἀλα πῶπτεἰ.

qui idem dixit ἑπταπόρος Νείλοιο. i. septihostij Nili, vel septemflui. Statius arripiens à Vergilio epithetum dixit,

Et septemgeminī caput haud penetrabile Nili.

quod tamē ante etiā Vergilium adhibuerat Catullus, dicens,

— Sive qua septemgeminus colorat Aequora Nilus.

de hoc meminit Ouidius primo Metamorph.

Sic ubi deseruit madidos septemfluuos agros Nilus— & in 2. de eodem, Occuluitq; caput, quod adhuc latet, ostia septem

Puluerulenta vacant, septem sine flumine valles. Lucanus;

— Qua diuidui pars maxima Nili.

In vada decurrit Pelusia septimus annis. i. septē ostiū, de quib. dixerat paulo añ, Gurgite septimo rapidus mare submouet annis.

Claudianus in præfatione de Nuptijs Hon. & Marię.

— Et septem, aspectans cornua Nili.

Hac Gangem quoque exultare laude voluit, de quo Verg.

Gen

Gen septem surgens sedatis annibus altus

Per tacitum Ganges — Hac Danubium, siue Istrum, vt testis est Pomponius Mela, & Solynus cōfirmat in Polyhistore, vbi eorum nomina recenset, quę sunt Peuce, Narcusoma, Calostoma, Pseudostoma, Boreostoma, Stenostoma, & septimum quod dicit ἀνάνομον. i. sine nomine, ex quo fortasse nōnulli decepti sex tantum esse dixerunt, vt videtur Plinius velle, de quo Quid, de Ponto dixit, *Cedere Danubius se tibi Nibemegat.* Hac non carere Timauum Aquileiensem voluit, de quo lib. 3. nos diximus, & Martialis,

Et tu Ladeo felix Aquileia Timauo

Hic ubi septenas Cyllarus hausit aquas.

Idē fecit natura in quibusdā fontibus, quib. miranda quedā ex huius numeri perfectione elargita est, vt in illo fonte Andri factū, de quo Plin. lib. 31. ex Mutiano ita refert: E fonte Liberi patris statis dieb. septenis eiusdē Dei vinum fluere, si auferatur ē conspectu tēpli saporem in aquā transire; Idē in riuis quibusdam vt de Sabbatino cōpertum est in Iudea, quē dicit Plinius sabbatis omnib. sicari, hoc est septimo quoq; die, quē tamen fluium esse dicit Iosephus lib. 7. vbi de illo facit mentionem, quē multi sequuntur recentiores, vt Galatinus, qui de hoc factis multa in suo cōtra Hebręos libro. Eodē quoq; numero illustrauit quasdā Insulas, vt Aeolidas, de quib. interpres Apollonij in 3. *εἰς ἡ δὲ αἱ τὴν Αἰόλην νῆσοι ἑπτά στρογγύλη, Διονόμοιο, Ἰάρα, Λιπάρη, Διδύμη, Ἐρικώδης, Φοινικώδης. i. Sunt autē Aeoli Insule septem ipse Strongyle, Euonymos, Iera, Lipara, Didyme, Ericodes, Phœnicode, has vocat Vulcanias Solynus c. 11. in Polyhistore, in quibus etiā si quis perscruteretur septenariū inueniet, vt in Lipara, in qua dicit Xenophanes teste Aristot. in libello περὶ θαυμασιῶν κτισμάτων. i. de mirificis aedificiis, sexdecim annos ignem deficere τῶν δὲ ἐξ ἑπτὰ ἐπὶ πνεύματι, i. septimo reuerti. quo etiam loco narrat Aristoteles in Lydia magnam vim ignis emergere, per quę septem dies ardere. sic*

Atlantici

Atlantici maris Insulas, quas Beatas vocant, siue Fortunatas. Hæc numeri absolutiorij nota insignitiæ etiam Porticus, vt illa celebris Olympicæ, cuius meminit Plutarchus in lib. *περὶ ἀδολεχίας*, & Plin. lib. 36. c. 15. quæ ab effectu appellata est Heptaphonum, quoniã septies vocẽ redderet, licet Plutarchus dicat *ἀνταναλάσεις ἀπὸ μιᾶς φωνῆς*, multas repercussiones ex eadẽ voce; Item Turres, vt Cyzici septem turres iuxta portã, quibus ob vim numeri, datum est, vt voces numerosiore repercussu multiplicent, teste Plinio, cui miraculo nomen Echo est à Græcis inditum, item Bizantij septem aliæ Turres, quæ ita natura comparatæ erant, vt si quis vni in clamasset, lapidemve immisisset, sonitus ex omnibus redderetur æqualis, cuius rei auctor est Diõ, & meminit etiam Egnatius in 2. lib. Romanorum Principum, in Bizantio, item Athenis locum appellatum Heptachalcum. Non arbores quoque voluit hoc munere indonatas abire, quasdam enim hac numeri facultate donauit, vt ficum Aegyptiã, quæ septies in anno, teste Solyno, fructus facit; Non carere hoc honore herbas voluit, & Dodecatheon numeri vniuersa potestate referfit, nam cum septem sit foliorum omnibus mederi morbis creditur, sic Plantaginem maiorem ornauit à septem folijs laterum modo inclusis Heptapleuron appellatam, teste Plin. lib. 25. c. 8. cuius Dioscorides etiam meminit lib. 2. cap. 153. mirificamq; vim habere dicitur potissimum contra fluxiones, siue rheumatismos. Innumeralia alia potuissẽ in omnibus hisce rebus exempla colligere, sed superuacaneum est visum, cum hæc facile persuaderi possint probatis his, quæ maiorem præferebant difficultatem, nempe cœlestium orbium natura, & homine, de quibus sacis me dixisse puto, & si non vobis, quod vix possum adduci, ne credam, mihi saltem videor satisfecisse, vel necessario, cum plura iam defatigatus dicendo, asserre non possim.

FINIS LIBRI SEXTI.

FABII PAVLINI

V T I N E N S I S

PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Septimus,

SIVE DE THEOLOGIA.

P R O O E M I V M:

Vltima de Theologia habenda proponitur explicatio ex instituto septenario.

A M tandem ex hoc decursu exantlati propè laboris propius absumus ab ipsa meta, & sacri septenarij quietem, in quo & propositæ nobis de septenario disputationes, nostriq; versus explicationes conquiescent, & animi olim nostri ex his corporum custodijs euolati veri Septenarij, qui Deus est, clementia, quam speramus, & precibus continenter petimus, tanquam in portum ex alto inuecti, omnem peractæ hic peregrinationis nauseam, atque fastidium deponent, sacri inquam septenarij quietem animo, & cogitatione cõplectimur, & videmus, nondum tamen manu tenemus.

Zz

Quare

Quare cum mens facibus cupiditatis admotis illius desiderio flagret, omni superuacaneę orationis fūco prætermisso ad rem se noster sermo conuertat, & uideamus, an nobis liceat huius mysterij doctrinam ex sacrorum scriptorum fontibus haurire, & ad nostras irrigandas, explicandasq; intelligentias deducere. Quod uidetur non incommodè, immo peropportunè cecidisse, ut hic, postremus. *Lex Theologię penctralibus repetendus sermo ad hæc solēnia Quadragesimalium ieiuniorum tempora nobis habendus referuaretur, ut quemadmodum à profanis nos tempus reuocat ad sacra, ita profanorum quoq; Poetarum carmina nos ad diuinarum rerum explicationem ex Gentilium quisquilijs diuinæ auram doctrinę colligentes, traduceremus.* In quo tamen si minus fortasse uestra expectationi respondebo, tēporis angustias accusatote, & subitam hanc penè, & extēporariam iudicatote dictionē. Cum. n. duobus adhuc Academicis ante me esset dicendū, fatis tēporis habiturum ad cogitandum etiam occupatum me arbitrabar, sed me sefellit opinio, repente. n. cum omnia alia cogitarem, summisq; occupationum quasi fluctibus opprimerer, nudius tertius ab Accenso nostro denunciatum mihi est, q̄ illi non possent, mihi eorum esse subeundam vicem, atq; hodierna die dicendum, ne legitimo suo censu fraudaretur ista sessio, quare vix tribus ipsis his diebus horā huic cogitationi potui impartire. Sed ne longior sim, quam sum pollicitus, ad rem venio, & ut institutum meum insistant, cōsuetudinemq; septenarię explicationis. In primo capite quambreuissimè afferā interpretationem; in secundo illius quasi fundamenta probabo; in tertio ad mysteria aggrediar explicanda, & primum de Deo ipso agemus; in quarto de Sanctis; in quinto de Ecclesia; in sexto de vtraque lege, quę vocant Testamenta, ac de septenarij in vtroque mysterijs; in septimo respondebo Obtrektoribus (si tempus feret) qui nostrum hoc interpretationis genus non probant, immo vituperant.

Explicatio versus ad Theologiam accommodatur, & ostenditur hanc Musicam interdum appellatam; duoque probanda fundamenta proponuntur.

MIC igitur erit hodiernæ Maroniani versus explicationis sensus, & ratio: Orpheus, idest perfectus Theologus obloquitur discrimina septem vocum, idest aperit, atq; nudat, vel explicat oratione mysteria in sacris scriptoribus septenarij, quę ut plurima sunt, & penè numero carentia, ita quoque inter se varia, & discrepantia, ita tamen discrepantia, ut tāquam discordes in musicis soni concentum efficiunt, ita illa summi Dei, & veri (ut diximus) septenarij vim, atque potestates clarissima, atque vna voce testentur: nec longe repetita videri debet hæc interpretatio, quod Musicam ad Religionem significandam, resq; diuinas traducamus, cū passim id à sacris fieri Doctoribus videamus, & Christiana ipsa pietas à multis illorum Musica interdum appelletur, ut Rabbanus Maurus lib. 3. c. 24. vbi ait, Musica ergo disciplina per omnes ætus vitæ nostræ hac ratione diffunditur, primum si Creatoris mandata faciamus, & puris mentibus statutis ab eo regulis seruiamus, quicquid enim loquimur vel intrinsecus venarum pulsibus cōmouemur per musicos rythmos harmoniæ virtutibus probatur esse sociatū, musica quippe scientia bene modulandi. Quod si nos bona conuersatione tractamus, tali disciplinę probamur semper esse sociati, quando verò iniquitates gerimus musicā non habemus. Ut autem nostra hæc interpretatio fidem acquirat, & auctoritatē, nec in nubibus, & per inania videatur esse captata, cum Maro nunquam hæc somniare, nedum cogitare potuisse, velut auersus à nostra fide, iudicetur, præter hæc, duo nobis quasi fundamēta sunt probanda, antequam ad ipsius septenarij my-

steria aggrediamur explicanda, primum quòd Maro Christianam potuerit doctrinam tenere, & hæc diuina cogitare, & enunciare vel prudenter, vel etiam nesciens, vt Cayphas mysteria, deinde quòd Orpheus fuerit Theologus etiam Christianus. Christianos autem intelligo eos quoque qui aduenturum Christum crederent, antequam venisset.

C A P V T S E C V N D V M.

Duo fundamenta explanationis probantur: alterum, q̄ Maro fuerit sacrarum rerum, & doctrinæ cognitione imbutus tum generatim probando Romanos fuisse studiosos Hebraicæ doctrinæ, tum singillatim, de ipso Marone laudatis testibus: alterum, quòd Orpheus fuerit Theologus Christianus, quod & ipsius scriptis, & aliorum de illo testimonijs ostenditur.

QUOD Maro potuerit lumen aliquod Christianæ veritatis animo, & mente comprehendisse, facile est assequi coniectura, multisq; argumentis probari potest; nam primum constat Romanos Hebraicæ doctrinæ fuisse studiosissimos, & cum Vergilium dicat Macrobius nullius esse cognitionis expertem, à nulla inopem, nudatumve scientia, hac quoque non caruisse credendum est. Quod verò Romani operam huic studio darent, declarant Rabbenorum multorū literæ, quæ Consulibus Romanis sunt de legis mysterijs perscriptæ, quemadmodum de nomine Dei מַיִם, quod Græci vocant *Τετραγράμματον*. i. (si ita Latine dici potest) Quadrilaterum, Hebraicè מַיִם אֱלֹהִים, Rabbenus Haccados in libro מַיִם אֱלֹהִים .i. reuelatore secretorum, ad Antoninum Consulem scripsit, quem & Galatinus, & Augustinus Iustinianus Genuentis in glossis Psalmorum citat, vbi, quòd precib. Antoninus cum illo de hoc egisset, erudit illum de huius

de huius mysterij ueritate. Non leuis quoque ad hanc rem, & coniecturam confirmandam est crebra apud Poetas mentio Iudæorum, vt apud Onidium, Martialem, & alios complures. Sed clarissimè id demonstrat Numatianus Poeta in Itinerario, vbi queritur omnes Romanos Iudæorum præcepta, & doctrinam sequi, vbi post multa maledicta, quæ prophætaus Poeta iactat, hæc quoque addit:

*Atque utinam numquam Iudæa subacta fuisset
Pompeij bellis, Imperioq; Titi,
Latius excise pestis contagia serpunt,
Victoresq; suos natio victa premit.*

vbi non intelligendum de armorum oppressione, sed animorum, quos suæ doctrinæ cupiditate, quasi vinculis deuinxerāt. multi enim sacrarum literarum aliquid degustantes se totos illis dederunt. quod planius Iuuen. affirmat, qui ait,

*Quidam sortiti metuentem sabbata Patrem
Nil præter nubes, & Cæli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponunt
Romanas autem soliti contemnere leges
Iudaicum ediscunt, & seruant, & metuumt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.*

& Plutarchus in Scylla dicit eum præscisse, quòd esset moriturus, quia à Chaldæis id didicisset. Sed de hoc hactenus: probato autem proposito, siue thesi, quòd uniuersi fere Romani huic studio operam nauarent, & addicti essent, facilius est probatio hypothesis de Vergilio. Hunc Lactantius Firmianus libro primo, dicit ex nostris nempe Romanis primum non longe fuisse à veritate. cui subscribere videtur Tertullianus in Apologetico, qui generatim autumat omnes Poetas de Prophetarum fontibus potasse. Et Dantes Aligerius in Purgatorio inducit Statium dicentem se Poetam, &

tam, & Christianum ex Vergilij poematum lectione extitisse, quo in loco videtur significare Dantes se multa in hoc Poeta reperisse Christianæ veritatis mysteria, quæ tamen ipsi Vergilio non profuisse dicit, quia. s. vel metu, vel alia quavis causa in illa fallaci permaneret idolorum, & dæmonum adoratione, & nefaria labe.

Et egli à lui: Tu prima m' inuiasti

Verfo Parnasso à ber nelle sue grotte,

Et prima appresso Dio m' illuminasti.

Facesti, come quei, che vada di notte,

Che portal lume dietro, & se non gioua,

Ma dopo se fa le persone dotte.

Quando dicesti secol se rinoua,

Torna Giustitia, & primo tempo humano,

Et progenie scende dal Ciel noua.

Per te Poeta fui, per te Christiano.

Quod non solum Statio, teste Dante, euenit, sed multis alijs, vt scilicet Vergilij carminib. admoniti veritatis, ad fidē Christianam se contulerint, vt de Secundiano, Veriano Pictore, & Marcelliano Oratore, hominibus à religione nostra prorsus alienis produnt Historici, qui Ecloga illa, de qua Dantes perlecta, & alijs fortasse multis animaduersis sacræ doctrine mysterijs, susceperunt fidei nostræ documenta. D. Augustinus lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 3. videtur existimare Vergilium veritatem nouisse, cum ait perpendens illa Vergilij verba, *victosq; Penates*. Non itaque cum de Dijs victis illa conscriberentur, atque canerentur Poetas libebat mentiri, sed cordatos homines cogebat veritas confiteri. Verum ista opportunius alio loco diligenter, copioseque tractanda sunt. vbi videtur significare multa se potuisse afferre, quibus res illa probaretur. & in decimo, cap. 29. longè apertius, & clarius hanc tuetur sententiā, Vergilium. s. nouisse veritatē, sed in Romanorum gratiam fuisse

fuisse plerumque mentitum. Qui hoc (inquit) regnis terrenis promiserunt, non veritate ducti sunt, sed adulatione mentiti sunt. Poeta illorum quidam induxit Iouem loquentem, & ait de Romanis:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono

Imperium sine fide dedi. — Non planè ita respondet veritas, Regnū hoc, quod sine fine dedisti, in terra est an in Cœlo? utique in terra, & si esset in Cœlo, Cœlum, & terra transient, transient quæ fecit ipse Deus, quanto citius, quod condidit Romulus? forte si vellemus hinc exagitare Vergilium, & insultare, quare hoc dixerit, in parte tolleret nos, & diceret nobis. Et ego scio, sed quid facerem, qui Romanis verba vendebam, nisi hac adulatione aliquid promitterē, quod falsum erat: Et in hoc cautus quando dixi, *Imperium sine fine dedi*. Iouem ipsorum induxi, qui hoc diceret non ex persona mea dixi rem falsam, sed Ioui imposui falsitatis personam, sicut Deus falsus est, ita mēdax Vates erat. Nam vultis nosse, quia ista noueram? alio loco quando non Iouem lapidem induxi loquentem, sed ex persona mea locutus sum, dixi:

Non res Romana, perituraq; Regna &c. Videte, quia dixi peritura regna. dixit peritura regna, non tacuit peritura, peritura veritate non tacuit, semper mansura adulatione promisit.

De Orpheo verò constat apud Ethnicos fuisse Theologū, & id tam est perspicuum, vt testimonijs comprobari per se ipsum recuset, compertum enim est, & inter veteres omnes conuenit auctores Orpheum Deorum initia, sacræque instituisse, & principē vniuersam Theologiam explicasse, sed fabularum inuolucris circumsepsisse, & quasi obuallasse, ne prophanis, & vulgo impartita quasi inquinarentur. Quod verò Christianus fuerit Theologus, vel saltem sacra Religionis nostræ mysteria explicarit, locupletissimus est auctor Picus, qui multis in locis hoc prædicat, & in suis conclusis profitetur secretam diuinarum rerum, naturaliumque sapientiam in hymnis Orphei se primum

primum reperisse, & 31 conclusis hanc tuctur opinionem. inter quas illę potissimū ad rem nostram faciunt. Tertia, qua dicitur: Nomina Deorum, quos Orpheus canit non decipientium dæmonum à quibus malum, & non bonum prouenit, sed naturalium virtutum, diuinarumque sunt nomina à vero Deo in vtilitatem maximè hominis, si eis uti sciuerint, mundo distributarum. Quarta, sicut hymni Dauid operi Cabalæ mirabiliter deferuiunt, ita hymni Orphei verè licitæ, & naturali Magiæ. Quinta, tantus est numerus hymnorum Orphei, quantus est numerus cum quo Deus triplex creauit seculum sub Quaternarij Pythagorici forma numeratus. Decimatertia idem est Typhon apud Orph. & zamael in Cabala. Decima septima ex eisdem dictis potest intelligi cur in Symposio à Diotima Poros consilij filius, & Ihesus in sacris literis Angelus magni consilij nominetur. Vigesima, per septenarium hymnorum paternæ menti attributorum Prothogni, Palladis, Saturni, Veneris, Rheæ, Legis Bacchi potest intelligens, & profundus contemplator de sæculi consumatione aliquid coniectare. Multi alij quoque, qui de arte Caballistica scripserunt diuina quædam, & nostram attingentia Religionem mysteria autumant explicasse Orpheum, vt etiam annotauit Mosellanus in suis in Quintilianum scholijs lib. 1. Diuus quoque Augustinus videtur in libro contra Faustum Manicheum assentiri, vel concedere, quòd Orpheus quædam de Deo prædixerit vera. sic enim ait, Sibylla porrò, vel Sibyllæ, & Orpheus, & nescio quis Hermes, & si qui alij Vates, vel Theologi, vel sapientes, vel Philosophi gentium de filio Dei, aut de patre Deo uera prædixisse, seu dixisse perhibentur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad istorum auctoritatem amplectendam, cum illum Deum nos colere ostendimus, de quo nec illi tacere potuerunt, qui suos cõgentiles populos ad idola, & dæmonia cõdenda partim docere ausi sunt, partim prohibere ausi nõ sunt.

& Eusebius

& Eusebius Cæsariensis lib. 13. de præparatione Euangelica, in eandem discedit sententiam, vt Orpheum multa mysteria sacra explicasse existimet. vbi ait, Sed Orpheus etiam in carminibus, quæ inscripsit de verbo sacro diuina virtute omnia gubernari, cunctaque à Deo producta hoc modo asserit:

Θθέξομαι, οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βίβηλοι
 Φύγοντες δικαίων δεσμῶν θεοῖο τεθέντος
 Πᾶσι νόμῳ, σὺ δ' ἄνευ Φαειφόρου ἔγχευ μῆνης
 Μωσαῖ, ἐξέρεω γὰρ ἀληθεῖα, μηδέ σε τὰ πρὶν
 Ἐν σήθεισι φανέντα φίλης ἀγῶνος ἀμέρση:
 Εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας, τέτρω προσέδρῳε
 Ἰθυῶν κραδίης νοερόν κύτος. εὐ δ' ἐπίβαινε
 Ἀΐαπιτοῦ, μῦθον δ' ἐσόρα κόσμοιο τυπωτῶ
 Ἀθάνατον. παλαμὸς δὲ λόγος περὶ τῶν φαεινῶν.
 Εἷς ἔς' αὐτοτελῆς, αὐτοῦ δ' ὑπὸ πάντα τελέεται.
 Ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περιηλίσσεται, ἐδὲ τις αὐτὸν
 Εἰσοράα ψυχῶν θνητῶν, νῶ δ' εἰσοράαται.
 Αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθῶν θνητοῖς κακὸν ἐκ ἐπιτέλλει
 Ἀνθρώποις. αὐτῶ δὲ χάρις, καὶ μῖσος ὀπιηδῆι,
 Καὶ πόλεμος, καὶ λοιμὸς, ἰδ' ἀλγεα δακρυόεντα.
 Οὐδέ τις ἔσθ' ἕτερος, σὺ δὲ κεν ρέα πάντ' ἐσορήσας
 Αἶψαν ἰδὴς αὐτὸν πρὶν δῆποτε δεῦρ' ἐπι γαῖαν
 Τέκνον ἐμὸν δὲ εἶξω σοι, ὀπιηνίκα δερκομαι αὐτοῦ
 Ἰχθυα, καὶ χεῖρα σιβαρῶν κρατεροῖο θεοῖο,
 Αὐτὸν δ' οὐχ ὀρώω, περὶ γὰρ νέφος ἐσήρικται
 Λοιπὸν ἐμοὶ. σασιν δὲ δέκα πύχαι ἀνθρώποισιν,
 Οὐ γὰρ κέν τις ἰδοῖ θνητῶν μερόπων κρῆνοντα,
 Εἰ μὴ μενοειδῆς τις ἀπορρώξ φύλι ἀνωθεν
 Καλδαίαν, ἰδρὶς γὰρ ἔλω ἄστροιο πορείης,
 Καὶ σφαίρης κίνημι ἀμφὶ χθόνα ὡς περιτέλλει
 Κυκλοτερές γ' ἐῖσω κατὰ δὲ σφέτερον κνώδακα,
 Πνώματα δ' ὠνοχεῖ περὶ τ' ἠέρα, καὶ περὶ χεῖμα

Ααα

Νάματος

Νάματος, ἐκφαίνει δὲ πυρὸς σέλας ἰριγυήτα.
 Αὐτὸς δὲ ἡ μέγαν αὖθις ἐπ' οὐρανὸν ἐσήρικται,
 Χρυσέω ἐνὶ θρόνῳ. γαῖη δ' ὑπὸ ποσσὶ βέβηκε.
 Χεῖρα δὲ δεξιτερῶ ὅπῃ τέρμασιν ὠκεάνιο
 Ἐκτίτακεν, ὀρέων δὲ ζέμει βάσις ἐνδοθι θυμῶ,
 Οὐδὲ φέρειν δυνάτα κρατερὸν μῦθος. ὅσι δὲ πάντως
 Αὐτὸς ἐπικράνιος, καὶ ὅπῃ χθονὶ πάντα τελευτᾷ
 Ἀρχῶν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέεσον, ἦδε τελευτῶ.
 Ὡς λόγος ἀρχῶν ὡς ὑλοχῆς διέταξεν.
 Ἐκ θεοθεν γνώμασι λαβῶν κατὰ δίπλακα δεσμῶν.
 Ἄλλως, οὐ θεμιτὸν δὲ λέγειν, ζομέω δὲ γε γῆα,
 Ἐν νόῳ. ἐξ ὑπάτα κράνει περὶ πάντ' ἐνὶ τάξει.
 Ὡς τέκνοι, σὺ δὲ τοῖσι νοοῖσι πελάζεις, γλάσσην
 Εὐ μάλ' ὀπικρατέων, ζέροισι δὲ ἐνθεο φήμιλω.

quæ sic nos totidem versibus Latina fecimus, quam maximè
 Græcorum verborum vim conati exprimere.

*Fas quibus est pandi, dicam, procul este profani,
 Iustorum fugitis qui leges : omnibus una est
 Lex diuina data, hanc tu Phæbes clara propago
 Audi Musæ, (haud fingam mendacia) felix
 Ne seclum inuideant tibi, quæ iam pectore dudum
 Hærebant, verbum diuinum respice, cymbam
 Pectoris huc totam conuertens dirige, rectam
 Ingredere, & mundi auctorem meditare carentem
 Fine unum, veterum quem narrant carmina vatum ;
 Vnus perfectus, qui perficit omnia solus,
 Voluitur inq̄ ipse ipse, haud spectabilis ullo
 Lumine mortali, una tantum mente videtur,
 Ipse bonus, nullumq̄ malum mortalibus unquam
 Inuehit, ast illo subeunt abeunte malorum
 Agmina Mars, male suada fames, & tristis Erinnyis ;
 Hunc præter non est alius, tua lumina cernant*

Omnia,

*Omnia, si videas illum, ast ostendere terris
 Nate tibi hunc nequeo, quoniam vestigia tantum
 Illius aspicio, fortemq̄, manum Omnipotentis ;
 Non tamen ipse Deum video, caligat plurima circum
 Lumina mi nubes, bis quinos implicat orbes
 Mortali eripiens se aspectu, nemo regentem
 Cuncta videt, nisi vir solus de gente profectus
 Chaldaea, astrorum cui nota est semita, solus
 Qui nouit Cæli motus, ut circuit ipsam
 Tellurem, circumq̄, suum conuertitur axem,
 Ut vaga flabra regat, quæ regnant athere, & undis,
 Ignis ut ardenti collustret lampade terras.
 Ille autem Cæli residens in vertice sedem
 Auratam premit, huic humilis stat sub pede tellus,
 Et dextram extremi protendens litora Ponti
 Comprehendit, montana tremunt præcordia, robur
 Nec iam ferre valent supremum : utq̄, aurea semper
 Astra colat, tamen imis perficit omnia terris :
 Ipse est principium, medium idem, finis & idem,
 Priscorum ut docuit nos sermo, ut vir docet ille,
 Qui geminis præcepta Deo, legemq̄, tabellis
 Accepit : sed plura nefas me pandere, membra
 Iam mihi, mensq̄, tremunt, hic perficit ordine cuncta,
 Tu fili, tu hunc mente require, accede, memento
 Parcere sed lingue, & mea pectore dicta reconde.*

quibus carminibus quid enucleatius ad Dei vnicam naturam
 exprimendam, quid religiosius, quid Christianæ fidei, atque
 luci magis esse potest consentaneū ? cum clarissima sacrarum
 scripturarum, & Decalogi fiat mentio. Suidas clarissimum de
 hac re dat testimonium. non enim solum autumat eum feri-
 pisse ἑρῶμεν, i. Trinitatis mysteria, τὰ ἱεροσόλια, i. de diuina-
 rum rerum occulta ratione. ἱερὸς λόγος ἐν ῥαψωδίαις κ. δ. sa-
 cros sermones rapsodij 24. ῥησιμὸς oracula, τελετὰς. i. ex-
 piationes,

piationes, siue mysteria. sed hæc quoq; postremo de Orpheo tradit ὅτι ἐπὶ τῆς παρα Γεδάοις κριτῆς καταλυθείσης τῆς βασιλείας Ἀθηναίων Ὁρφέως ἐγνωρίζετο σοφὸς ἄριστος γυρόδρομος, καὶ πολλὰ μυσήρια διδάχθεις. φέρονται γὰρ αὐτοῦ, καὶ περὶ Θεογνωσίας λόγοι, ἐξ ὧν εἰσι ταῦτα. εἶπε γὰρ ὅτι, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀνεδειχθείς ὁ ἀθῆρ ὑπὸ Θεῶ δημιουργηθείς, καὶ σὺτεῦθεν κακέσθην τῷ ἀθέροισι χάος, καὶ νύξ φοβερά πάντα κατέχευε, καὶ ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν ἀθέρα. σημάτων τὴν νύκτα πρῶτερδύειν. εἰρηκῶς ἀκατάληπτον τινα, καὶ πάντων ὑπέρτατον ἀθέρα, καὶ τὴν γλῶσσαν εἶπε ἀόρατον. ἐφίση δὲ ὅτι τὸ φῶς ῥήξαν τὸν ἀθέρα ἐφώτισε τὴν γλῶσσαν, καὶ πᾶσαν κτίσιν, ἐκείνο εἰπῶν. τὸ φῶς τὸ ὑπέρτατον πάντων τὸ ἀπρόσιτον, τὸ πάντα περιέχον, ὅπερ ὠνόμασε βαλλί, φῶς, ζῶν, ταῦτα τὰ ξία ὀνόματα μίαν δῶαμιν ἀπεφίηατο, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγόντος εἰς τὸ εἶναι, ὄρατάτε, καὶ ἀόρατα. περὶ δὲ τοῦ γένους τῆς ἀνθρώπων εἶπε, ὅτι καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ πάντων; καὶ Θεῶ ἐπλάσθη, καὶ ψυχῶ ἐλαβε λογικῶ ἀκοληθῆσας τοῖς Μωσέως. i. tempore, quo Iudices apud Iudæos flo ruere, cum Atheniensium regnum corruisset, Orpheus cognitus est sapiens præstantissimus, & qui multa mysteria esset edo ctus. illius enim esse feruntur de Dei cognitione sermones, ex quibus hæc sunt. Dixit enim, quòd ab initio cum apparuisset æther à summo opifice Deo factus ex utroque illius lateris hinc & inde erat Chaos, & horribilis nox omnia continebat, & contegebat, quæ sub æthere essent, significans noctem præcedere, dicens incomprehensibilem, & omnium supremum æthera, & terram dixit inuisibilem. dixit autem, quòd lux discindens æthera illustravit terram, & quicquid genitum erat, illud dicens, lumen omnium supremum inaccessum, omnia complectens, quod appellavit consilium, lumen, vitam, hæc tria nomina vnam vim declarabant, quæ ex eo quod non erat, deduxit ad esse, visibilia, & inuisibilia, de genere autem hominum dixit, quòd & ipsum ab Opifice omnium, & Deo factus est, & animam accepit ratione præditam, secutus ea, quæ tradidit

tradidit Moses. Sed ne Theologiæ mysteria tractâtes à Theologis discedamus in orbem illorum, & numerum reuertamur. Eusebius Cæsariensis libro 2. de præparatione Euangelica, cap. 2. appellat summum Theologorum Orpheum: & in xi probat Platonem, & omnes etiam Græcos ab Hebræis omnia accepisse. Diuus Thomas dicit Poetas Theologizantes ante septem Sapiêtes fuisse Orpheum, Musæum, Linum. Augustinus Steuchus Eugubinus vir doctissimus, idemque Theologus præstantissimus, in tertio volumine de perenni philosophia manibus, atque pedibus in hanc venit sententiam, ut omnium ferè veterum Theologiam cum nostra congruere ostendat, sed potissimum Orphei. de quo libro primo, cap. 28. vbi principè eū Græcæ Theologiæ prædicat, sic ait: In huius Theologia multa veritatis antiquæ visuntur vestigia, quæ etsi sunt quibusdam fabulis à superstitionis postea temerata, seposita tamen, ac dirempta, & expurgata suam recipient venustatem; Nam cum & superstitionibus falsis, & cultui dæmonum, omnique idolatriæ deditus antea fuisset, & hymnos, & odas dijs fictitijs cecinisset (si tamen eius sunt hymni non potius alterius Orphei ætate multo posterioris) postea rerum verarum scientia adiutus, cecinit anteaetæ vitæ palinodiã, & in vnum, verumque Deum acie defixa, maiestatem, diuinitatemque eius, quam apud Aegyptios didicisset miris laudibus celebravit. Hunc igitur cum omnes vetustissimū confiteantur, quidamque asseuerent eum discipulum Mosis fuisse. i. Musæi, è quibus est Polyhistor (quod ipse non affirmo) ex illa Aegyptia sapientia, aliaque per orbem sparsa Theologia, multa scripsit vera, & his seculis admiranda, altissimumque Dei verbum sequens celebrem famam, vocat vocem, per quam asserit Patrem omnia creasse, & quæ sequuntur multa in hanc sententiam, & libro tertio, cap. 3. Orpheus igitur etiam vetustissimus, ante omnes celebratos in Græcia Philosophos, & Poetas multis carminibus de singulari Deo non secus, atque Prophetarum quis mira

mira exprompsit nemini non suspicienda. Hæcque carmina partim apud Platonicos, partim Theologos nostros Iustinū, Eusebium, Cyrillum, Clementem Alexandrinum habentur, ne putes non vetustissimi, quemque vocat diuinissimum Ioannes Philoponus, esse. & lib. 7. cap. 10. multis probat Orphei Theologiam cum nostrati conuenire, & de creatione ea scripsisse, quæ Mosem.

CAPVT TERTIVM.

Ipsū Deum septenario significari, Christum Filium, & Spiritum sanctum, totam denique ipsam Trinitatem ostenditur.

RER hunc igitur nostrum septenarium intelligi primum Deum, quod primo nobis erat propositum, auctor est Philon Hebræus ex Pythagoreorum sententia, qui sic ait in lib. de opificio Mundi, Μόνος ὡς ἐφλω ὁ ἐπὶ ἅ ἔτε ἡμεῶν πέφυκε, ἔτε ἡμεῶσθαι, δι' ἡ ἀτιαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν ἀειθρόν τοῦτον ἐξομοιοῦσι τῇ ἀμήτορι νίκη, καὶ Παρθένῳ, ἡ ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ἀναφανῆναι λόγος ἔχει. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τῷ ἡγεμόνι τῶν συμπάντων. τὸ γὰρ μήτε ἡμεῶν, μήτε ἡμεῶν ἀκίνητον μὲν. εἰ κινήσει γὰρ ἢ ἡμεῶν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἡμεῶν οὐκ ἀνδρὶ κινήσεως τὸ μὲν ἵνα ἡμεῶν ἦση, τότε ἵνα ἡμεῶν. μόνον δὲ ἔτε κινουῦν ἔτε κινέμενον ὁ πρῶτος σβύτερος ἀρχῶν, καὶ ἡγεμῶν, οὗ λέγοιτο ἂν προσωπόντως εἰκῶν ἑβδομάς, μαρτυρεῖ δὲ μοῦ τῶ λόγῳ, καὶ φιλόλαος ἐν τούτοις. ἔτι γὰρ φησὶν ἡγεμῶν, καὶ ἀρχῶν ἀπάντων θεὸς εἰσαεὶ ἂν μόνιμος, & ἀκίνητος αὐτὸς αὐτῶ ὁμοιος ἕτερος τῶ ἄλλων. **quæ sic** Latinè loquentur: Solus ut dicebam numerus septem, neque gignere natura potest, neque gigni, propter quam causam, alij Philosophi similem dicunt numerum hunc matre carenti Victoriæ, & Virgini, quam ex Iouis capite extitisse opinio est. Pythagorici verò simile dicunt Duci, siue auctori vniuersorū. **quod**

quod enim neque gignit, neque gignitur immobile permanet, in motione enim est generatio, quando, & quod gignitur non sine motu est, partim quidē, ut generet, partim ut generetur, solus verò neque mouet, neque mouetur senior princeps, & dux. cuius dici possit decenter imago septenarius; testis huic huic meo sermoni accedit, & Philolaus his verbis. Est enim (inquit) Dux, & Princeps omnium Deus in sempiternum, qui stabilis est, & immobilis ipse sibi ipsi similis, & alter ab alijs, hæc nos ad verbum: Cornelius Gemma lib. 1. de arte Cyclog. hæc ita pene conuertit, ne dicam mutuatus est. solus septenarius omnis generationis expers & actiuæ, & passiuæ, quia neque oritur ex duplicatione alterius numeri, neque duplicatus producit alios, & ideo solebant symbolici Philosophi Victoriæ assimilare natæ sine matre, & semper virgini, & Pythagorici hunc ipsum dedicarunt summo Regi vniuersi; & qui neque generat, neque generatur est vnus, item immobilis cum in motu sit multitudo, & generatio, sed vnus, & immobilis est solus Deus, cuius symbolum (ut Hebræi volunt) & mysterium est septenarius, quod confirmat Philolaus illis verbis, & auctor, atque princeps omnium rerum Deus semper vnus, stabilis, immobilis, sibi ipsi similis, & ceteris dissimilis. multi alij etiam Theologi id confirmarunt, ut Cornelius Mussus in Concione de Trinitate parte tertia, qui ait, *Si soleua tra gli antichi significar l'Idio tra i numeri per lo settenario cognominata sebasmos.* idem autumat Cæsar Bouillus de Numeris, alijque complures, quare eodem Philone auctore, à quo isti acceperunt dictum voluere veteres ἐπὶ ἀπὸ τοῦ σεβασμοῦ, id est à veneratione, quod clarius in voce Romana qui addunt s, apparere dicit, septem. Id nobis maximè declarant Caballistræ, apud quos omnia fere Dei nomina hoc numero constant ex tribus scilicet πηξ id est punctis, & quatuor; literis, ut πηξ Adonai πηξ Ehie, quod etiam nomen ter septem numerat. id est, πηξ, item πηξ Aglaa, πηξ Elohim, sic πηξ quo se nomine Deus

Deus ad Mosem appellat. item celeberrimum illud, & sanctissimum nomen יהוה Iehoua, quod nephas habebant Hebræi pronunciare, & in legendo pro eo vsurpabant Adonai, vel Elohim, ex quibus sumpta dicuntur esse puncta, quibus legitur. Hoc nomen quidam dicunt efficere 72 ista ratione, quòd valet 10, ה 5, ו 6, ה 5, hoc totum ex arte arithmetica collectum, י 10, ה 15, ו 21, יהוה 26. compositaque hæc singula 10, 15, 21, 26, efficiunt 72, à Caballistis vocatur שם המפורש. idest nomen expositum, sex enim literarum septenariis, idest 42 interpretantur, quæ sunt אב אלהים בן אלהים, quæ sonant ab elohim, ווח הקדש אלהים שלשה באחד אחד בשלשה, ben elohim, ruach haccodes elohim, selosa beachad, achad beselosa, significant verò Deum Patrem, Deum filium, Deum Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitatem, & vnitatem in Trinitate: idemque Caballistæ illud arcanum septem literarum, שששט super quibus dicunt esse ter septem coronas, idest 21, quæ esse dicunt secretum huius nominis, & alia multa, de quibus R. Abraham Picus in libello de significatione Taghin. i. Apicum, quæ superscribuntur literis legis, ex quo acceperunt Augustinus Iustinianus in glossis Psalmorum, & Galat. lib. 2. cap. 14 vbi de nomine Dei agunt אהיה, & vt ad rem redeam, multa alia quoque sunt nomina hoc eodem numero constantia, quæ prætereo breuitatis studio: nam Caballistæ I x x i i. Dei nomina fecerunt, totidemque legis, & totidem Synagogæ, quæ recenset Iustinianus, quem supra commemorauimus in glossis super Psalmum octonarium, qui secundum Hebræorum numerum est cxix. quæ quidem lxxii. Dei nomina formantur ab eisdem, ex tribus פסוקים .i. textibus, siue versiculis textus cuiusdam in sacris literis, quorum quilibet 72 constat literis in Hebræo idiomate, ex quarum fontibus miro quodam artificio, atque mysterio ista nomina sunteducta. hinc D. Thomas ad hoc fortasse respiciens dixit nomen Dei esse honorandum septemplexiter. s. quia est magnum ad timendam, sanctum ad venerandum, dulce ad meditandum, co-

piofum.

piofum ad miserendum, efficax ad impetrandum, virtuosum ad saluandum, & occultum ad sciendum. quare eum die septimo quieuisse radit Moses, & alia multa, quæ postea videbimus, cum de sacris mysterijs disputabimus. idem primo die septem res create dicitur, vt refert Isidorus Hispalensis lib. 18. in verbo molius, qui ita ait, Modius est mensura librarum xliii. i. sextarium xxii, cuius numeri causa inde tracta est, eo quod in principio Deus septem opera fecit materiam informem, Angelos, lucem, coelos superiores, terram, aquam, aerem: & Caballistæ septem res esse dicebant, quæ creatæ essent ante mundi constitutionem, vt habetur in פסח שני. i. paschate secundo. nempe legem, poenitentiam, gehennam, domum sanctuarii, thronum gloriæ, hortum voluptatis, & nomen Messias, quod confirmatur in libro Midras Bemidbar Synai. i. in glossa libri Numeri 7. cap. idem comprobatur in Midras Tchilim. i. glossis Psalmorum super illud Psalmi 92. Parata sedes tua Deus ex tunc à seculo, vbi dicitur, quòd Rex Messias est vna de septem rebus, quæ ascenderunt super propositum ante seculi creationem, sicut dictum est Psal. 71. ante Solem ייניו Inon fuit nomen eius, quia futurum est, vt ipse ייניו Ianim. i. iterum nasci faciat omnes in puluere dormientes, quæ tamen opinio confutatur à Galatino veluti absurda. Non solum verò Pater ipse Deus, & primus auctor à nullo genitus hoc numero præsignificatur, sed ipse Filius, qui primum dicitur sapientia, quam etiam in superioribus ex Salomone ostendimus extruxisse sibi domum columnis septem innixam. Nomen ipsum Χριστός & Græcè, & Latinè septem constat literis, & si numeremus literas Græco more Caballistarum exemplo philosophantes efficient bis septem centum, & octuaginta, 1480. & in Hebræo משיח Messias constat, vt cetera Dei nomina quatuor literis, tribusque, punctis, & maximè gaudet hoc numero in sacris scriptis, & historia, nam ab Adam primum secundum generationes, quas Lucas enumerat est septuagesimus septimus, vt vltionem in Lamech

B b b

septuagies.

septuagies septies promulgatam adueniens terminaret, quo in loco (vt annotauit Viues in lib. 11. de ciu. Dei D. Augustini) D. Hieronymus, qui inter omnes plurimum tribuit Religioni numerorū, nonnullos progenitores esse in stemmate Christi ab Euangelista prætermittos dicit, vt ad numerum omnia congruerent. Eius aduentus tēpus apud Daniele Angelus Domini reuelans ait, Hebdomades lxx (quod Hebraice dicitur Sabuaim sibuhim) præfinitum tempus super populum tuum, & super urbem sanctuarij tui ad consumandam præuaricationem, & ad finiendum peccatū, & delendam iniquitatem, de quibus hebdomadis præter sacros Doctores, interpretesq; legis disputat etiam Galatinus lib. 4. c. 14. vbi quomodo sint intelligendæ declarat. præterea eundem aduenisse idem Galatinus septem rationibus probari demonstrat procul omni dubio aduersus Hebræos, prima est ex Iudaici sceptri ablatione, secunda ex templi secundi desitione, tertia ex loci assignati vastatione, quarta ex temporis præscripti præteritione, quinta ex Israëlitiçi populi punitione, sexta ex Romani Imperij subiectione, septima ex Idolatrici cultus cessatione. quas persequitur idem lib. 3. c. 4. & Rabbanus Maurus septem signa collegit Natiuitatis Domini, quæ sunt (vt ipse enumerat) primum princeps vnus per omnem terram, secundum pax admirabilis super omnem terram, tertium, q̄ Cæsaris edicto captiuus possessio propria reddebatur, & singuli censum reddebant, quartū, quod vna die mille & triginta fuere serui, qui ad proprios redire dominos noluerunt post captiuitatem laxatam, quintū stella noua in Oriente orta, qua duce Magi venerunt, sextum circulus magnus aureo splendore circa Solem tota die Natiuitatis, septimum, q̄ ipsa die tota riuulus olei in vrbe Roma trans Tyberim largiter fluxit, natus est in vrbe septem literarum Nazareth, idem septem annis latuit in Aegypto, multaq; ex hoc numero fecit miracula, septē enim panibus quinque millia hominum, & rursum econtra totidem panibus sci-

licet

licet quinque septem millia hominū pauit, septimo die transfiguratus est, ex quo discipulis persuaserat, vt crucē tollerent, & æternam cœli vitam sperarent. in qua etiam actione septem fuere personæ. pater de nube locutus, filius. i. Iesus, tres Apostoli, & Moses cum Helia, & eius transfigurationis claritas septuplo maior fuit claritate Solis, vtpote corporis gloriosi, ita enim dicunt esse Theologi, vnde illud Isaïæ potest accommodari cap. 30. vbi dicit, Lux Solis erit septupliciter sicut lux septem dierū in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui. & post resurrectionem cum septem discipulis conuiuatus est, vt auctor est Isid. Hispalēsis in allegorijs in sacras scripturas, septē vlnarū magnitudinis eius fuisse corpus tradit, quod ego apud sacrū quendā Doctore me legisse recordor, sed auctoris mihi nomē excidit. septē dæmonia ex peccatrice Magdalena eiecit, remissionem Petro faciendam præcepit septuagies septies (vt in hesterni Euangelij lectione audiuius) quem numerum crux ipsa, quæ symbolum est condonationis, & in cuius potestate, siue signo crimina condonantur, Græcis literis *σαυρὸς*, hunc numerum cōstituit nempe triplicatum septenarium, nempe cētenariorum, denariorum, & vnitarum, 777. 5 enim valet 6 a. i. v, 400, ρ, 100, ο, 70, σ, 200, quorum numerorum subducta summa efficit 777. quod à nullo adhuc arbitror animaduersum. quare etiam nō sine mysterio ab Ecclesia celebratur Crucis exaltatio die 14 septimi mensis nempe Septembris, quæ etiam bis septem annos post inuentionem fuit apud Cōdroam Regem Persarum. idem & septem petitionibus orandum Patrem æternum docuit, septies septē verbis explicatas: totidē. n. esse dicuntur in textu Hebræo Sancti Matthæi. nā in D. Luca sunt tantū quinque, (vt asserit D. Thomas) ex quibus septē tres æternæ, Sanctificetur nomē tuū, adueniat regnū tuū, fiat volūtas tua, quatuor subsequētes ad temporalia pertinent, qđ annotauit Rabbanus Maurus lib. 2. c. 16. quas quidem septem petitiones, eodem numero in se multi-

Bbb 2 plicato

placato contentas, nempe 1x1 esse dicit Gemistus Plethon septem illos gradus illius exigui currus, qui spiritus noster interpretatur, per quos Ozias Chaldaeus, & Zoroaster Magus docuerunt ad salutem inueniendam properandum esse ad summum patrem, quos quidem Plato, atque Pythagoras se falsi sunt ignorare, & à diuino Homine patefacienda esse dixerunt, quare hoc animaduerso Sacrosancta Ecclesia instituit, vt ista oratio Dominica septies à Christianis in supplicationibus repetatur, vt sit in ea, quam ob excellentiam (vt arbitror) appellamus Coronam, in qua etiam septuagenarius integer est numerus, 63 enim salutationes Angelicæ ad Virginem, septēq; Dominicæ efficiunt 70. Hinc Diuus Thomas septem dixit habere conditiones debere orationem, vt sit perfecta, humilis, cōtinua, deuota, vigilans, instans, charitatiua, & rursus septem alias bonæ orationis conditiones enumerat, & D. Gregorius septiformem Litaniam instituit ad deprecandam pestem, vt est auctor Diaconus lib.18. Tertia quoque persona Sanctissimæ Trinitatis hoc numero significatur, diuinus nempe spiritus, quod omnibus esse arbitror exploratum; Bēda quidem T. 5. in Euangelium Ioannis, cap. 21. ait, septenario significari Spiritum sanctum aduertenda literarum sacrarum documenta testantur, idemque affirmat T. 7. in homilijs æstiuilibus. & T. 4. lib. expl. in All. in Sam. c. 10. vbi ait, fuit ergo Arca Domini in regione Philistinorū septem mensibus, dicit per septem exprimi plenitudinem gratiæ spiritalis. & eod. T. in Iob. per septē eius filios interpretatur septē gratias septiformis spiritus. & D. Augustinus T. 5. lib. 11. cap. 31. septenario numero significatur Spiritus sanctus, de quo Dominus ait, Docebit vos omnem veritatem. & in Dominicam de Helisæo, quod autem puer oscitauit septies, septiformis gratia Spiritus sancti ostenditur. & allegorici Interpretes infinitis in locis, vbi mentio fit de septenario Spiritum sanctum interpretantur, & eius dona, vt septem agnas datas ab Abraham Abimelech Gen. 2.

vt septem

vt septem mulieres apud Isaiam, septies lauari Naaman, septem oculos Zach. 32. 4. septem lucernas in candelabro. i. septem dona Spiritus sancti in Christo, septem sportas in Euangelio, septies aspergi in Leuit. septem dierum expectationem, qua Saul Samuelem expectauit, 1. Regum. item Taurum annorum septem Iud. 6. septem pastores Mich. 5. septem versus retiaculorum in columnis, 3. Regum. septem boues crassas, & septē spicas plenas Gen. 4. septem sacrificia pro amicis Iob, septem gradus Aquilonaris templi Exod. 4. septem stellas, septem lampadas, septē cornua, septem oculos, septem spiritus Dei in Apoc. & alia, quare sæpius decantari in Ecclesia audimus sacrum septenarium, hinc septem sunt munera, siue dona diuini huius Spiritus, quæ septiformis gratia vocatur ab Ecclesia, & sunt (vt enumerat D. Thomas) sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, & timor Domini, hinc Columba per quam mysticè idem Spiritus significatur (eodem auctore D. Thoma) septem habet proprietates ad designanda hæc septem munera, secus fluëta habitat, meliora grana eligit, alienos pullos nutrit, non lacerat rostro, felle caret, in cauernis petrae nidificat, & gemitum pro cantu habet. quæ quidem dona nobis sunt aduersus septem capitalia crimina quasi propugnacula, hinc Beatus Bernardus in paruis sermonibus ait: Ordinata procedit acie aduersus septē peccati gradus spiritus septiformis, & primus cōtra negligentiam timor exurget &c. hinc post septies repetitum dierum numerū, missus est ad Apostolos, & 49 post Pascha die celebratur, & colitur illius sacrosancta memoria. Tota denique ipsa Trinitas hoc numero aptissimè significat, tria. n. ternaria sunt in septenario duo æqualia, & faciunt sex, quæ duo tria cū monade, quæ superest, tertiū efficiūt ternariū, qui ex duobus superiorib. tanq; Spiritus à Patre, & Filio coequalib. procedit, & sibi inuicē omnes sunt æquales. quare frequēter in sacris literis hi duo numeri cōiunguntur, vt in x præceptis legis, nā (vt narrat Albertus auctor,

auctor, si modo ipse est, Compendij Theologicae veritatis) duabus tabulis ea dedit Deus, in prima tria, quæ ad Deum spectant, in altera septem, quæ ad proximum, sic in x sephiroth. i. symbolis veterum Theologorum, quibus Deum, & nudum. i. ab omni attributo vacuum, & vestitum significabant, sunt coniuncti hi numeri; nam tria dicunt esse prima, quæ sunt corona, sapientia, prudentia, tribus personis attributa Patri, Filio, & Spiritui sancto, quibus nudus significatur Deus, septem reliqua indutum nobis significare, quæ sunt benignitas, timor, gloria, triumphus, confessio laudis, fundamentum, regnum, & in x filijs Iob, tres foeminae, quæ interpretantur à Beda T. 4. in Iob. Lex, prophetia, & Euangelium, & septem maseculi, qui septem gratias septiformis spiritus representant eodem auctore. hinc apud Hebræos ab eadem litera vterque incipiunt Ternarius, & septenarius, ψ l. & vterque femineo sexu inclinatur, frequentissimeq; coniunguntur, vt Paralip. 1. c. 29. vbi David inquit preparavi in ædem sanctam tria millia talentorum auri de auro Ophir, & septem millia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi, & alibi sæpius: Spiritus sanctus septem multiplicato numero dierum venit, idest quinquagesimo die, & hora tertia, vt hos duos numeros coniungeret.

C A P V T Q V A R T V M.

Beatissimam Virginem septenarij appellatione significari ostenditur, item Angelos, & omnes Virgines, omnes Apostolos, Discipulos Domini, Martyres, & omnes denique singillatim Sanctos septenarij continere mysteria, & attigisse ex eis aliquid.

NTER Sanctorum verò Patrum, & felicitum animarum coetus, tanquam Luna inter minora sidera refulget, ac splendescit, sacratissimæ Virginis Dei parentis virtus, laus, &

laus, & gloria, de qua fatius est filere, quàm pauca dicere, vira enim potius, & tēpus omne nos deficiat, quā illam laudandi materia, quare ne minuat eus infinita laus dicendo, sacro digna (vt ait Poeta ille, quāuis prophanus, ad rem tamen aptè) silentio, cum rebus diuinis, & ipsi Deo non laus debeatur, quæ pro dignitate illi dari non potest ab hominibus; sed honor, & cultus, merita illam veneratione profecuti hanc orationis partem prætermitemus, & ad id quod agimus, quodq; nobis est propositum, veniemus. Hæc igitur secundum Deum, à quo propius abest diuinitate, & gloria, prima omnium septenario numero significatur; nam primum septenarius Virgo appellatur, vt nos quinto libro demonstraui, & nuper attigimus in quodam Græco epigrammate, quod impulsu Pauli Rhamnusi, & Hieronymi eius filij, qui ambo viri sunt doctissimi, mihiq; coniunctissimi, conscripti in librum Bertassi Galli inscriptum Hebdomadam, de sex dierū diuinis operibus: quod fortasse cum totum sit septenarijs refertum, septem enim res nominat, quæ septenario appellantur, tamq; ab hoc proposito non alienum, vobis fuerit non iniucundum audire, mihiq; non superuacaneum afferre.

Ἐπάτονω φόρμιγγι αἰείδατε ἑπταχα μῦσαι
 Θεῖαν Βερτάσσε ἑπτάκις ἑδομάδα,
 Ἐσπετέ τ' ἀρχόρμη, λήγασα θ' ἑπτάδα καὶ γὰρ
 Ἰμαῖς, πρᾶγμα, βίβλον, πάντοθεν ἑπτα κρέπει,
 Ἐβδομαῖς ἕξι βίβλος, ποιήσας ἐν ἑπτάδι πάντα.
 Ἐσθ' ἑπτάς, πάντων θ' ἠ φύσις ἑβδομάδες,
 Ἐβδόμη ὑμέτερον τὸν ἀνακτα ἐγείνατο λητώ,
 Παρθένος ἐσθ' ἑπτάς, καὶ χέλυσ ἑπτάμιτος,
 Παρθένοι ἐπθ' ὑμεῖς, εἰ μὴ ψάδ' ἠσ' Ἐπίχαρμος:
 Ἄδ' ἄρ' ἐπθ' ὑμεῖς ἑπτάκις ἑβδομάδα.

quæ, quamuis nō ita facile Latino versu explicari possint, propter aduerbia illa septies, & septempliciter, tamen vt institutum

tum retineamus nostrum, quo melius fieri poterit, & linguæ sapientia Latinæ concedet, interpretabimur.

*Dicite septitonaq; Chely, & septemplice versu
Bertaſi Muſa ter quater Hebdomadem.*

*Dicite tum primo, tum extremo carmine, vobis
Et libro, atque rei conuenit hic numerus,*

*Est liber Hebdomada, est septem, qui lucibus omne
Septem egit, natura ipsa etiam Hebdomades;*

Luce parens vestro septena natus Apollo,

Est Virgo septem, atque est lyra septitona;

Vosq; estis Virgo septena Epicharmus ut auctor,

Dicite septem igitur ter quater Hebdomadem.

Deinde sacri omnes ferè scriptores passim per septenarium significatã tradunt, vt in Prouer. ix. vbi dicitur, Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septẽ, vbi glossa ex Bernardo in par. sermonibus ita ait, Nulla sapientia carnis, aut mundi ædificat sibi domum, sed potius destruit, quamcũque domum inhabitat, at illa sapientia, quæ de sursum est descendens à patre luminum ædificat sibi domum ipsam. s. Virginem Mariam, in qua septem columnas excideret, omnes inquã virtutes, & omnia dona Spiritus sancti. & ipse Bernardus alibi per septem columnas intelligit ipsam Virginem. Fuit igitur (inquit) beata Virgo Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, iusta in confessione, his namq; morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit sibi domum sapientia cœlestis, in qua septem illæ virtutes: plura adhuc possem ex sacris libris loca proferre, sed ea breuitatis studio omitto, cum hic adsint prudentissimi Theologi, qui hæc optimè norunt, & satis sit scientibus, & notis vnico testimonio significasse, digitumq; ad ipsos fontes intendere, quare septimo etiam mense nata est, quemadmodum Ecclesiæ institutum, quæ eius hoc mense celebrat natale, declarat, & Angelus qui

lus, qui ad illam missus est septem habet literas in nomine Gabriel, qui etiam septem illas Hebdomadas Danieli prædixit de Christi aduētũ, & Virginis cõceptione, quinimo omnes Angeli, quorum illa naturæ virginea scilicet puritate fuit affinis, licet gratijs, & prærogatiuis à Deo datis longe etiam superarint, hoc numero in terris delectantur, nam primum in verbo Angelus septem sunt literæ, & multa eorum nomina septem literarum, vt Raphael, Michael, cuius etiam festũ, & omnium simul Angelorum mense septimo celebratur ab Ecclesia, quod non carere mysterio credendum est. quinimo septem rebus differre dicuntur ab anima rationali, quamuis multis alijs sint cognati. hæc autem sunt (vt annotauit D. Thomas) esse vnibile corpori, & non vnibile; esse rationale, & intellectuale, habere vertibilitatem immutabilem, & mutabilem, habere virtutem interpretatiuam sine voce, & cum voce, habere esse altius, & minus nobile, indiuiduari ex se, & vnione ad corpus. Et vt ad virginitatis (à qua tamen non discessimus, cum Angeli sint omnes virgines, & idem sit esse in Cœlo Angelum, quod in terris virginem) propositum reuertar, hinc fortasse factum, vt quoniam hic numerus maximè Virginem decebat, & illi erat acceptus, septem eius celebret festa Ecclesia nempe Purificationem (sequar ordinem mensium) Annunciationem, Assumptionem, Natiuitatem, Præsentationem, & Conceptionem. hinc etiam septem illius gaudia numerantur, totidem dolores, quibus tanquã gladijs confixam sacri tradunt Doctores, hinc etiam institutum, vt in supplicationibus illi potissimum dicatis nouies septies repetatur Angelica salutatio, quæ globulis ligneis, vel eburneis in corona illius distinguuntur, & in supplicatione, quam Rosarium vocant bis septem numerus cum denario reperitur, multa alia possem afferre, si attentius de hac re velim cogitare, sed hæc satis arbitror, hinc factum etiam, vt cum ipsa fuerit virginitatis exemplar verum, multa nomina sanctarum Virginum, quæ illam sunt imitata, hunc numerum

veluti virginitati peculiarem, & maximè consentaneum, acceperint, vt Iustina, Brigida, Theodora, Dorothea, Pelagia, Susanna, Praxeda, Ruffina, Secunda, Barbara, Bibiana, Cecilia, Balbina, Seraphia, Eugenia, Eufemia, Cordula, & alia complura. Idem de Sanctis quoque asseuerari potest, quorum si singillatim, & attentius persequi historias velim, infinita afferre possim exempla de septenario: Sed ne diutius vos morer, Diuum Thomam laudabo testem, qui per septem videtur velle significari Sanctos, cum dicit hos comparari Aquilæ propter septem rationes: Aquila (inquit) habet septem proprietates, quibus significat Sanctos, qui comparantur Aquilis septemplexiter, scilicet propter volatus altitudinem, in quo notatur eminentia contemplationis, propter odoris subtilitatem, in quo notatur feruor dilectionis, propter loci sublimitatem, in quo notatur studium cœlestis conuersationis, propter motus velocitatem, in quo notatur promptitudo bonæ operationis, propter diurnam renouationem, in quo notatur studium internæ emendationis, & profectus, propter membrorum pulchritudinem, in quo notatur decor virtutum, propter filiorum sollicitudinem, in quo notatur sollicitudo Sanctorum, hinc in libro Midras Tehilim (vt recitat Iustinianus in octonario Psalmodum, & Galat. lib. 12. cap. 12.) septē dicuntur esse Beithoth. i. mānsiones, siue domus Zadichim. i. Iustorum super illud Psalmi, dicitis animę meę, vt migret sicut passer, ait enim glossa: Hęc sunt septem iustorum (omittam Hebręū, ne vos alienę linguę, & ignotę recitatione fastidium capiat) differentię, de quibus dictum est Dan. 12. & intelligentes splendebant sicut splendor Cœli, futurum siquidem est, vt facies iustorum fulgeant tanquam Sol, tanquam Luna, tanquam Cœlum, tanquam stellę, tanquam fulgura, tanquam lilia, tanquam lampades, deinde hęc testium auctoritatibus confirmat. mox addit, quęlibet harum differentiarum habet mansionem in horto deliciarum, & è contra septem quoque

habentur

habentur mansiones in gehenna pro impiis, & sunt istę שואל feol. i. infernus, אבדון auadon. i. perditio, גיהא ghe, i. vallis, vel profundum, דומה doma. i. silentium, צלמות zalmaueth. i. vmbra mortis, ארץ תחתית herez tachthith. i. terra inferior, ארץ ציה herez zia. i. terra sitiens. Hęc sunt septem mansiones iustorum, & septem impiorum, cuilibet autem mansio assignatur secundum opera eius: in quo obiter illud animaduertendum, quod Rabbi Iehosuas filius Levi dicit hæc esse nomina gehēnę, non mansiones, & variat etiam in tribus nominibus, nam omittit ghe, doma, & herez zia, & pro his ponit בור שחת Bor sahath. i. Puteū corruptionis, בור שאון Bor seon. i. puteum mugitus, & טיט הדין Tith hayauen. i. lutum fecis, de quibus vide Galatinum lib. 6. c. 7. Sed vt ad rem reuertamur, hinc in sacris literis Bibliorum, iustorum numerus semper fere inuenitur septenarius, vt Regum 3. c. 19. septem millia fuere, quorū genua non sunt incuruata ante Balaal, & septem fuere Machabęi fratres, qui martyrium pro lege Domini subierunt, alijq; complures. Apud Theologos pari ratione septem dicuntur esse beatitudinum gradus, quos enumerauit Seruator in Euangelio, vbi sermonē habet in monte, licet octo sint secundum essentiam, quare etiam sanctissimè est ab Ecclesia constitutum, vt hoc Euangelium legatur in recolenda omnium Sanctorū memoria, cum. s. assignatus huic rei dies festus agitur, hæc autē sunt, esse pauperē spiritu, mitem, lugere, esurire propter iustitiam, misericordem esse, mundum corde, pacificum: nam his singulis sua in Cœlis præmia parata, ac beatitatū gradum, perque has beatitudines excludi septem vitia capitalia ostendūt, nam paupertas superbiam eijcit, comitas iram eliminat, luctus inuidiam pellit, esuries iustitię deturbat accidiam, misericordia arcet auaritiam, munditia cordis amandat gulam, pax exterminat luxuriam, de quibus vide librum primum Compendij Theol. veritatis. Si verò propius ad ipsas species Sanctorum accedamus nullam carere hoc numero inueniemus. Apostoli,

Ccc 2 qui

qui Principem tenent inter Sanctos locum (vnam tamen semper Virginem excipio, quæ omnium concessu longe excellentiori est prædita sanctitatis, & diuinitatis gradu, ad quem nulli fas amplius mortali peruenire) hoc numero constituti, nam licet fuerint duodecim, ille tamen numerus septenarium continet, cum vtriusque eadem sint Arithmetica principia, tria, & quatuor: quæ coniuncta septem, multiplicata efficiunt 12. & cum duo ex ipsis discipulis fuerint delecti, qui beneficio diuinæ fortis in damnati ludæ locum sufficeretur implese binum septenarium dici possunt. multi præterea ex ipsis hunc numerum in ipso nomine retinuerunt, vt Iacobus, Ioannes, Philippus, Andreas, Mattheus, Matthias, & non sine mysterio liber, qui illorū actus continet hoc numero est diuisus nempe quater septenis capitibus, & si vitas illorum percurramus, multa eorum acta ex hoc numero constabunt. D. Petrus Princeps Apostolorum septem annis māsit Antiochiæ, & Apostolicam auctoritatem exercuit, quam mox Romam transtulit iubente Domino, septuagesimo anno à Natiuitate Christi martyrij dignitate, & palma insignitus cum ipso eius comite Paulo. D. Iacobus maior in Hispania septem habuit discipulos, quos enumerat Pelagius, Calocerum, Basilium, Pium, Chryfognum, Theodorum, Athanasium, & Maximum; D. Andreas, qui, vt in nomine septilitero, ita in mortis genere nempe in Cruce peractæ Christum magistrum est imitatus, à septem satellitibus fuit cæsus iussu Egeæ Præfecti, D. Bartholomæus Astaroth Idolum septiliterum euertit, & ab eo ad fidem fuit conuersus Polemon Rex idem numeri mysterium in nomine retinens, D. Ioannes Euangelista, qui septenarij quoque proprietatem est assecutus, nempe Virginis, edificauit septem Ecclesias, in septē ciuitatibus, quæ fuere Ephesus, Smyrna, Pergamus, Thiatira, Philadelphia, Saulus, & Laodicea, septuaginta integros annos prædicationi operā nauauit: Discipuli Domini hoc numero fuere comprehensi nempe 72. quorū etiam

nonnulli

nonnulli septenariū in nomine ad magistri exēplum retinuerunt, vt Ananias, & alij. Apostoli quoque septem diaconos delegerunt, qui ministerijs societatis Apostolicæ præessent, ex quibus duo sunt præcipui in sacris libris Stephanus Protomartyr, & Philippus: Martyres frequēter hoc numero in Ecclesia testimoniū pro fidē dederunt, frequensq; mentio septē Martyrum, vt septem illorū fratrum Felicitæ filiorum, quorū festum martyrij diē celebrat Ecclesia vj. non. Iul. quorū nomina fuere Ianuarius, Felix, Philippus, Siluanus, Alexander, Vitalis, & Martialis: totidē filij Symphorosæ martyrij prærogatiua cum matre cohonestati, xv. Kal. Sex. qui fuere Crescētius, Iulianus, Nemesius, Primitiuus, Iustinus, Staetus, & Eugenius, septem Rauennatū Martyrū meminit Hier. Rub. lib. 4. Rauen. hist. sub Decio Imp. septē dormientes fuere in monte Odon cōclusi in spelunca, nomina eorū sunt Maximilianus, Iāblicus, Martinus, Ioannes, Dionysius, Effacustadius, & Antonius, qui post 200 annos excitati sunt: & simile miraculū narrant Paulus Diac. in hist. Longobard. & Holaus Magnus in 1. hist. septētrionalium de septē dormientib. in quodam antro, quos quiuis videt, neq; qui sint, aut quando fuerint ingressi, cognoscit, & integri sunt, habitu Romano: septem capita sanctarū Virginum sociarum D. Vrsulæ sunt in Ecclesia D. Iacobi de Galitia: septem mulieres sanguinē D. Blasij collegerunt, & martyrio mox affectæ: quare sapientissimē Clemens Pontifex iussit, vt in septem regionibus Romæ septem essent Notarij, qui huic scriptioni, & historiæ texendæ præessent: quod factū mox etiam quamplurimi Pontifices approbarunt, & faciendum omnino decreuerunt, vt Antherus, & eius successor Fabianus, Lucius, demum Vrbanus, necnon alij, cuius etiam rei memiuit in sua Rauennati Historia Hieronymus Rubeus. Multi alij sunt sanctorum Martyrum cœtus hoc numero, quos colligere necesse non habui: si verò ad singulares Sanctorum personas accedamus, in omnib. ferè inueniemus aliquod ex septenario mysterium, ex quibus

ex quibus aliqua breuiter recensere non fuerit fortasse alienū. **B.** Ioannes Baptista Sanctorum Princeps, & Præcursor, siue prodromus Domini, septem annis mansit apud parentes, vel potius septimo anno in eremum se, ac solitudinem coniecit, quarta annorum hebdomade est egressus, & cepit prædicare, nempe annorum 28. septem literas habuit in nomine diuinitus sibi imposito Ioannes, totidem in nomine patris eius Zachariæ, totidem in ciuitate Sebaste, vbi sepulturæ mandatum est eius corpus. Sancta Maria Magdalena septem habuit dæmonia, quæ à Seruatore eiecta fuere, & cum esset in eremo, septies in die ab Angelis in altum tollebatur, & choros canentium audiebat Angelorum, vt testatur Rodolphus Ardens Pictauus in eius vita ex Petrarcha, qui ait:

*Hic hominum non visa oculis, stipata Cateruis
Angelicis, septemq; die subuecta per horas
Cælestes audire Choros alterna canentes
Carminē corporeo de carcere digna fuisti.*

D. Apollinaris, qui fuit D. Petri Apostoli discipulus post vulnera septē diebus superuixit in hospitio leproforum. **D.** Pantaleon Martyr (vt scribit Symeon Metaphrastes) septem diebus fuit apud Hermolaum Sacerdotem, vt fidei Christianæ documenta perdisceret. **D.** Alexij corpus septem diebus stetit in Ecclesia, **D.** Anastasius septem annos in cœnobio mansit, mox ad martyrium egressus cum 70 Christianis occiditur. **D.** Felix voluit Quintum fieri Episcopum Nolæ, quod septem diebus ante ipsum fuisse sacris initiatus, & Sacerdos factus, quasi sibi in Sacerdotali dignitate præiret ratione etiam numeri, & mysteriò, **D.** Maurus lxxij annum agens mortuus est. **D.** Antonius septem literas scripsit ad ecclesias Aegypti, mortuus septimo & quinquagesimo anno supra tercentesimum, & eius inuentum corpus septimo & vigesimo supra quingentesimū. **Fabianus** Pontifex septem delegit Diaconos, septem
Notarios

Notarios (vt supra dictum est) qui acta Martyrum perscriberent, bis septē annos rexit Ecclesiam. **D.** Chrysofostomus mortuus anno septimo supra quadringentesimum, mense septimo, & die septimo & vigesimo Ianuarij eius fuit corpus Constantinopolim delatum, **D.** Blasius Sebaste, quæ vrbs septem literarum nomen habet, martyrio cohonestatus, septem mulieres collegerunt guttas sanguinis eius cadentis, quæ mox eandem martyrij dignitatē meruere, **D.** Athanasius septē annos delituit in cisterna, septem menses quieuit sub Imperio Iouiniani, quot. s. ille vixit, **D.** Iuuenalis Episcopus septem annis Umbriam rexit. **D.** Petrus Martyr septem annos natus de fide testimonium dedit, & patruo hæretico rectè respondit, septimo die mensis Aprilis occisus est, & bis septem dies id ante sibi euenturum prædixerat, **D.** Stephanus Pontifex septem annis rexit Ecclesiam, Stephanum verò Protomartyrem Christiani luxerunt 70 dies, & 73 sanati fuerunt tempore eius inuentionis, ex odoris mirifica fragrantia, **D.** Dominicus annum agens septimum cœpit asperrimum vitæ institutum, cum lecto descendens humi cubaret, septem annos mansit in Gallia, vt cōuerteret hæreticos. **D.** Donatus septimo die mensis Augusti martyrio donatus, **D.** Sifinius septem dies fuit in carcere, **D.** Ciriacus occisus cum socijs anno septimo supra tercentesimum. **D.** Eusebius septem menses mansit inclusus cubiculo angustissimo in domo Constantij Imperatoris, 14 Augusti mortuus. **D.** Aegidius septuagesimo anno mortuus, & Kalen. Septembris mensis. **D.** Augustinus septē concilij interfuit, & mortuus annū agens septuagesimū sextū. Sancta Felicola Comes **D.** Petronilæ Diui Petri filia septem diebus detenta est carceribus conclusa. **D.** Linus tertiam agens annorum hebdomadam Roma profectus studiorum causa, mortuus est die septimo & vigesimo Septembris. **D.** Ianuarius, & socij septem fuere, Festus, Sosius, Proculus diaconi, Desiderius Lector, Aca cius, & Eutyches, **D.** Reinigius lxxiv annos rexit Ecclesiam.
D. Franciscus

D. Franciscus septem fecit globulos niueos, quibus vsus est ad carnis titillationes depellendas. D. Calistus Pontifex septimum constituit consanguinitatis gradum. D. Hilarion Marfitam secum detinuit septem dies, & eum à demonis vexatione liberauit, septem dies sine cibo perdurauit, cū discedere à suis prohiberetur, septuaginta annis Christo inseruiuit, vt ipse dixit in sua oratione moriens, septima hebdomada diem suum obiit 29 annos natus. D. Chryfantus septimo die post baptismum cœpit prædicare. D. Euaristus Pontifex instituit, vt septem diaconi comitarentur Episcopum prædicantem honoris ergo: D. Gregorius Thaumaturgus xvii Christianos inuenit in sua ciuitate, cum est creatus Episcopus, totidemque Idolatras reliquit moriens cæteris omnib. ad fidem illius prædicatione, & opera cōuersis, & idem decimosextimo die Nouembris est mortuus. D. Clemens Pontifex primus instituit septem illos notarios, qui in septem regionibus vrbs Romæ Martyrum historias contexerent, de quibus supra dictum est, eius sepulchrū in mari diuinitus fabricatum per septem dies tempore eius martyrij apparebat recedentibus quotannis vndis. D. Ambrosij festum celebratur ab Ecclesia die septimo Decembris mensis, licet quarto Aprilis sit mortuus, quia eo die fuerit consecratus, non sine diuini spiritus illustratione rata gratius illi futuram septimi, quàm quarti diei celebrationem, cum longe maiora hic contineat mysteria, quo etiam præsentem septem millia Thessalonicensis populi fuere cæsa ab Imperatore, D. Thomas Episcopus Cantuarensis interfectus anno septuagesimo primo supra millesimum centesimum decimum, D. Thomas Aquinas septimo post obitum mense translatus ab Antistite, cum per somnum admonuit, vt in suum restitueret se locum, & arca reclusa integer inuentus, & suauissimum dedit odorem, idem factum anno post septimo, cum marmoreo est sepulchro conditus. idem 14 post anno cum apertū sepulchrum in Theodorę sororis gratiam eiusq;

eiusq; festum celebrat Ecclesia septimo mensis Martij. Diua Catherina Sennensis septennis vouit Deo Virginitatem. Diuus Ioānes Elemosinarius dictus cum factus Patriarcha Alexandrinus septem inuenit Ecclesias, moriens septuaginta reliquit. D. Siluester Arium ab Imperatore curauit damnandum cum sex socijs hæreticis, & cum Niceno interesse Concilio non potuisset, Romæ habuit concilium, cui interfuere septingenti septem Episcopi, qui vna voce omnes damnationem Arii comprobarunt, & sociorum. Diuus Patritius (vt scribit Cabilunensis Episcopus in sua Topographia) septem Reges baptizauit, septuagintaquinque supra trecentas Ecclesias edificauit, septimo & decimo Martij mortuus, quo etiam die colitur eius memoria. Diuus Albertus Carmelita mortuus die septimo mensis Augusti. Diuus Bernardinus natus mense septimo, septemdecim natus annos iuris Canonici studio applicuit animum, & cura suscepta Sennensis Hospitalis quotidie bis septem sepeliebat. Diuus Vitalis poenas repetiuit ab impio illo sacerdote Apollinis, qui auctor sui fuerat supplicij, hoc numero; per septem enim dies à cacodemone excruciatu clamabat se à Vitale vri, & octauo se stagno immerfit. Diuus Germanus, de quo Rubeus in sua Historia, septimo postquam laborare cœpit die, obiit. alijque fere omnes aliquid ex huius numeri mysterijs hausere. quare hoc animaduerso, vt cum re librorum quoque numerus conueniret, Lipomanus Vitas Sanctorum septē distinxit voluminibus, quorum septimum cum ipse non perfecisset, morte scilicet impeditus, quæ præclara semper consilia, cogitationesque perturbat, Laurentius Surius perfecit, & adiecit, vt de Sanctis, qui maximè septenario continentur, septem quoque volumina extarent, quæ illorum acta persequerentur, & exponerent.

CAPVT QVINTVM.

*Ecclesiam vniuersam septenario numero significari demon-
stratur Theologorum testimonijs; deinde illam hunc potis-
simum numerum adhibuisse in omnibus, & ex hoc consta-
re ordines, horas canonicas, Virtutes, vitia his aduersan-
tia, articulos fidei, praecepta, & libros quoque sacros.*

ECCLESIA verò vniuersa hoc maximè nume-
ro significatur. nam primum septem sunt literę in
hoc verbo Ecclesia, hinc Apostolus Ioānes ad se-
ptem Ecclesias scripsit: quem locum considerans
Beda Tomo 5. vbi dicitur (Ioānes septem Ecclesijs, quæ sunt
in Asia) per has (inquit) septem Ecclesias omni Ecclesię scri-
bit, solet enim vniuersitas septenario numero designari, quòd
septem diebus cunctum hoc sæculi tempus euoluatur. quòd
etiam ipse alibi affirmat multis in locis, sed potissimum T. 4.
in Sam. alleg. explic. lib. 1. vbi dicitur, donec sterilis peperit plu-
rimos, ibi enim ait, Septuaginta Interpretes posuerunt, quia
sterilis peperit septem, Saba quippe verbum Hebræum, & se-
ptem designat, & plurimos, sed & illius editionis sensus elu-
cet, agnoscentibus enim septimum, quo est vniuersa Ecclesię
significata perfectio, propter quod & Ioannes Apostolus ad
septem scribit Ecclesias, eo modo se ostendens ad vnius pleni-
tudinem scribere, & in prouerbio Salomonis hoc antea præfi-
gurans sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas se-
ptem. & T. 2. in lib. de temporum ratione, c. 62. septem quoq;
dies Lunę. i. à xv. vsque ad xx i. per quos eadem Dominica na-
turali ordine discurret vniuersitatem Ecclesię, quę per totum
mundum paschalibus est redempta mysterijs, apertè denun-
ciat, nã & septimo numero vniuersitatem designare scriptura
confuevit, vnde quod ait Proph. Septies in die laudẽ dixi tibi,

nihil

nihil melius intelligitur, quàm quod alibi dixit, Semper laus
eius in ore meo. idem quoque alij Doctores affirmant, vt Au-
gustinus T. 5. lib. 17. c. 4. qui ait, Et hoc velut quæreretur cau-
sa cur factum sit, quia sterilis (inquit) peperit septem, & mul-
ta in filijs infirmata est, Hic totum, quod prophetabatur, elu-
xit agnoscentibus numerũ septenarium, quo est vniuersa Ec-
clesię significata perfectio, propter quod & Ioannes Apосто-
lus ad septem scribit Ecclesias eo modo se ostendens ad vnius
plenitudinem scribere, & in prouerbijs Salomonis hoc antea
præfigurans sapientia ædificauit sibi domum, & suffulsi-
t columnas septem, & in explicatione epistolæ ad Galatas: Nou-
erat enim Paulus sapientiam ædificasse sibi domum, & non tres
columnas constituisse, sed septem, qui numerus vel ad vnita-
tem Ecclesię refertur (solet enim pro vniuerso poni, sicut in
Euangelio dictum est, accipiet in hoc sæculo septies tantum,
ac si diceret quasi nihil habentes, & omnia possidentes, vnde
etiam Ioannes ad septem scribit Ecclesias, quę vtique vniuer-
sitis Ecclesię personam gerunt) vel certè ad septenariam
operationẽ Spiritus sancti magis refertur septenarius nume-
rus columnarum sapientiæ, & intellectus consilij, & fortitudi-
nis, scientiæ, & pietatis, & timoris Dei, quibus operationibus
domus filij Dei, hoc est Ecclesia continetur. idẽ alij cõplures.
Huc enim referunt per allegoriam fratres septem in martyrio
coherentes, & Machabæorum, quos dicunt Ecclesiarum nu-
merum esse complexos, huc septem spiritus, & Angelos, qui
assistunt ante Dominum, huc septẽ candelabra aurea in Apo-
cal. & septem mulieres virum vnum apprehēdentes in Esaia,
huc septem filias Sacerdotis Madiam, & alia complura, quare
etiam Paulus ad septem Ecclesias; siue populos Christianos
tantum scripsit Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, Phi-
lippenses, Colossenses, Thessalonicenses, & in Apocalypsi Do-
minus ad septem Ecclesias, & earum Angelos mandata sua
dirigit. quare hunc maximè numerum amplexata est Ecclesia,

D d d 2 & in

& in omnibus rebus libenter, & frequenter adhibet. hinc septem ab illa posita sacramenta ita constituta (vt inquit auctor Compendij Theologicæ veritatis) secundum septem diuersitates hominum in Ecclesia. primum est intrantium nempe Baptismus, secundum pugnantium. i. Confirmatio, tertium vires refumentium, idest Eucharistia, quartum resurgentium, hoc est Pœnitentia, quintum exeuntium. i. extrema vnctio, sextum ministrantium. i. Ordo, septimum novos milites introducendum. i. Matrimonium, vbi ille multis in locis hæc in veteri figurata, nouoq; Testamento ostendit, disponuntq; hæc ad septem virtutes. nam Baptismus est sacramentum fidei, confirmatio spei, Eucharistia charitatis, Pœnitentia iustitiæ, extrema vnctio perseuerantiæ, quæ est fortitudinis perfectio, ordo prudentiæ, matrimonium temperantiæ, idem instituta dicit contra triplicem culpam, & quadruplicem pœnam &c. multaq; ex his sacramenta hoc numero diuiduntur, vt ordo, qui in septem species secatur, qui sunt quasi septem gradus, quibus ascenditur ad thronum Salomonis (vt auctor ille inquit) hi sunt Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter, qui etiam minores ordines ante septimum annum dari non possunt, & septimo omnes. & statuit (auctore Diuo Thoma) iniicientem in clericum manus septem modis non incidere in excommunicationem, si causa disciplinæ faciat, vt magister, si iocosa leuitate, si inueniat eum turpiter agentem cum vxore, matre, sorore, filia, si statim cum vi repellat, si ignoret eum esse clericum, si inueniat eum in apostasia post tertium admonitum, si transeat ad actum penitus aduersum, vt si fiat miles, vel bigamus. Qui etiam ordines (vt præclare idem Diuus Thomas) septem sunt secundum septem respectus ad Eucharistiam, non autem secundum gratiam gratis datam. & in matrimonio, auctore D. Thoma, ad impotentiam declarandam, & dirimendum coniugium oportet septem propinquos iurare, quod credunt verum dicere eos, & tunc nuntium

tere

tere alter alteri potest. diuinarum laudum canendarum munus in septem horas distribuit, quas Canonicas appellauit, ipsis Apostolis auctoribus, & sunt matutinum, & laudes, feriæ quatuor. i. prima, tertia, sexta, & nona, Vesperæ, & Completorium, siue Lucernas, quod videtur à Propheta admonita instituisse, qui dicit, septies in die laudem dixi tibi, Psal. 118. quem locum explicans D. Dionysius Carthusianus dicit in persona populi Christiani dictum, qui omni die naturali Deum septies laudat, & inuocat, nam Iudæi (inquit ille) hunc numerum ad literam non obseruabant, quoniã Nehemias ait, quater in die, & quater in nocte confitebantur Iudæi, & adorabant dominum Deum, hanc consuetudinem seruat etiam Orientis Ecclesia, & Græci: ipsi enim orationem in septem tempora distinctam adhuc retinent, & ita vocant *μεισονυκτικὸν ὄρθρον, πρῶτῳ ξίτῳ, ἐκτῳ, ἐνάτῳ, ἑσπερινόν, ἀπόδειπνον, seu ἑπιλύχνιον.* quæ nostris Latinis nominibus respondent, quorum etiam meminit in sua Moscouia Antonius Posseuinus è Societate Iesu vir eruditissimus, & integerrimus. & omittenti diuinum officium harum horarum præcipit iniungi pœnam septem Psalmorum septem posuit virtutes, quibus humana vita regitur, tres. s. Theologicas, & quatuor Cardinales, quæ licet sint gratiæ (vtar Theologicis verbis) per informantem diuinam gratiam, possunt tamen informes fieri per culpam, excepta charitate, & iterum informari per pœnitentiam. hæc autem sunt fides, spes, charitas, quatuor Cardinales, prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, & ex his multæ septenario conficiuntur, vt fides, ad cuius perfectionem septem esse necessaria Theologi tradunt, primum vt sit primæ veritati iniuncta (eorum vtar vocabulis, aliter enim intelligi res difficillime possunt) secundo, vt sit charitate formata, tertio, q̄ sit deuotione seruida, quarto, quod sit bonis operibus probata, sexto, quod sit fortitudine roborata, sexto, quod sit obedientia decorata, septimo, q̄ sit humilitate subiecta, de quibus vide dictum iam Compendium

dium Theol. ver. lib. 5. cap. 19. Eiusdem fidei bis septem fecit ipsa articulos, considerans ea, quæ sunt credenda singillatim, & nominatim, nam si habeatur ratio eorum, qui symbolum ediderunt, constat esse tantum duodecim, quot scilicet fuerunt Apostoli, & ex his 14. septem pertinere dicit ad diuinitatem, septem ad humanitatem Christi. septenarium diuinitatis sunt credere vnum esse Deum; Patrem, Filium, Spiritum sanctum esse Deum, remissionem peccatorum, mortuorum resurrectionem, bonorum remunerationem, malorumque supplicia. septenarium humanitatis sunt credere filium Dei conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria virgine, mortuum in cruce, descendisse ad inferos secundum animam, surrexisse à mortuis, ascendisse ad Patris æqualitatem, iudicaturum viuos, & mortuos. vt Charitas cuius opera, siue gradus in duo septenaria diuisit, alterum spiritus, alterum temporis: primū constituit docere nescientem, corrigere peccantem, consilio adiuuare indigentem, consolationem adhibere afflictis, ferre æquo animo iniurias, condonare offensiones, pro viuis, & mortuis, ac persequentibus deprecari. secundū fame laborantem pasce-re, potum sitienti suppeditare, hospitem excipere, nudum hominem vestire, ægrotantem, & in carcere constitutum inuisere, captiuos redimere, & mortuū sepultura cohonestare. vt etiam Iustitia, cui teste D. Thoma ex Macrobio referente, annexæ virtutes septem, religio, pietas, innocentia, amicitia, concordia, affectus, & humanitas. septem præcepta Catholicis obseruanda præter Decalogum proponit, quæ sunt festos dies celebrare, à seruilibus operibus abstinendo, Missæ sacrificio diebus festis interesse, Quadragesimale ieiunium, quod primis temporibus fuit septem Hebdomadum, nunc tantum sex, & quatuor Temporum, vigiliarumque seruare, quo præcepto teneri etiam noluit nisi post tertium septenniū nempe annos 21: feria sexta, & sabbatho à carnibus abstinere, peccata Sacerdoti spectatè probitatis, & doctrine confiteri, & sacrosanctum Eucharistiæ

Eucharistiæ sacramentum semel saltem in Paschate fumere, diebus ab Ecclesia interdictis nuptias non celebrare. septem vitia capitalia constituit, Superbiam, Auaritiam, Luxuriam, Inuidiam, Gula, Iram, & Accidiam, quæ cū sint animæ morbi, septem corporis morbis comparantur à Theologis, hydropi, lethargo, inflammationi, epilepsiæ, lepre, febri, & phrenesi. septem quoque comparantur brutis, Auaritia Histrici, Accidia Asino, Superbia Leoni, Gula Vrsu, Inuidia Cani, Ira Lupo, Luxuria Porco; horum verò remedia statuit esse septem Psalmos, & septem virtutes his opponi iubet, Humilitatem, Liberalitatem, Castitatem, Patientiam, Abstinentiam, Charitatem, Diligentiam, & plurima ex illis in septem sunt diuisa, vt Superbia tanquam Hydra in septem capita, quæ sunt secundum D. Thomam inanis gloria, iactantia, hypocrisis, contentio, discordia, præsumptio nouitatum, pertinacia, quibus septē athletas opponit aduersaria virtus Humilitas, cuius septem gradus secundum Anselmum, contemptibilem se esse cognoscere, de hoc dolere, confiteri, ne hoc velit credi, vt patienter sustineat hoc dici, vt patiatu- r cōtemptibiliter se tractari, vt hoc amet. Quas quidem superbix septem partes, & aduersariæ Humilitatis virtutes pugnantes ex aduerso, ita recenset Rabbanus Maurus lib. 3. vt in hanc sententiam dicat: Duci igitur inani gloriæ contra statuenda est dux Humilitas, quæ maxime generat in homine despectionem sui, & contemptum caducarum rerum, comitibusque eius, comites contrarij inobedi- tiæ obedientia, iactantiæ, humilis professio, hypocrisis simplicitas, contentioni innocentia, pertini- ciæ subiectio, discordiæ pax, præsumptioni timor Dei, & honoratio patrum. Idemque præcipit vt Gastrimargiæ, quæ Gula est, contraria dux statuatur Abstinentia, cohortibusque illius septem, cohortes istius totidem, ineptæ lætitiæ modestia, scurrilitati ratio sermo- num, immunditiæ sobrietas, multiloquio taciturnitas, hebetudini, sensus circa intelligentiam, furori discendi sapientia, somno-

somnolentię vigilātia. Eodē pacto castitas septē remedia proponit aduersus eius aduersariā Luxuriam, auctore D. Thoma, macerationē carnis per abstinentiā, & vigilias, contēplationē diuinitatis cū oratione, studium scripturarū, cogitationes sanctas, exercitiū contra ociū, laborem, angustia, & solitudinē, & Paupertas hostis acerrima Auaritię septē confert eodē auctore bona, peccatorū recognitionē, virtutū conseruationē, cordis quietē, desiderij impletionē, diuinę dulcedinis participationē, meritorū exaltationē, & cęlestē hęreditatē. Eidēq; Auaritię Rabbanus Maurus opponendā pręcipit largitatē lib. 3. & agminib. eius septē agmina istius perditiōni fidē nō fictā, fraudi sinceritatē, fallacię veritatē, periurijs non iurare, inquietudini tranquillitatē, violētia patientiā, duritię misericordiam. septē recepit Canonicas epistolas, vnā B. Iacobi, duas B. Petri, tres B. Ioānis, vnamq; B. Iudę omniū Apostolorū. septē libros illa recepit, qui nō sunt in canone Hebręo, qđ corpus cōtinet tm̄ libros 24. ideo efrim vearba ipsum appellant. hi autē sunt liber Iesu Sirach. i. Ecclesiasticus, Iudith, Tobias, Machabæorū libri. duo Efdra, tertius & quartus, sapientia Salomonis, siue (vt quidam arbitrantur) Philonis, Baruch Ieremię scriba.

CAPVT SEXTVM.

Vtriusq; Testamēti mysteria cōiunctim in septenario explicātur, tū eorū quę ad Deum, tū eorū, quę spectāt ad creatura primūq; ad laudē Dei pertinere ostēditur Tēpli constitutionē, festa, sacrificia, oblationes, Sacerdotū cōsecrationē, Dei iustitiā, potentia, gloriā, misericordiā, in creatis esse fidei numerū expiationū, vniuersitatis, perfectiōnis, calamitatis, luctus, seruitutis, et cōtra et libertatis, requietis, sapiētia, fortitudinis, regnis aptū, regio comitatui, nequitij, supplicij, premijs, succūditati, vite, morti, postremo ultimā significare regetē, sabbatūq; supremū.

MTRIVSQVE Testamenti mysteria ita sunt coniuncta, vt quę in veteri sub inuolucris fuere significata, ea sunt in nouo perspicuē explicata, & demonstrata, quęq; veluti

veluti vmbra, vel imagines, & simulachra erant, nunc in nouo sint veluti vera corpora, quare cum nobis sit propositū septenarij mysteria indagare, ac persequi, ita instituemus, vt a veteri facientes initium, statim quasi cōsequens necessario nouum agglutinemus, & quę in illo inuenerimus, in hoc quoque esse coniunctim demonstremus. Septenarius igitur primū vtrunq; significat, quare verbum Gręcum *ἑβδμήνη* est septē literarum, de veteri quidem satis cōstat, nam etiam in primi libri vltimo capite demonstrauimus ex multorum sacrorum Doctorum testimonijs per septenarium intelligi legem, & Testamentum vetus, per octonarium verò nouum. pręter illa igitur Isidorus Hispalensis in Exodum c. 49. Septenarius numerus legem significare solet pro multis septem numeri sacramentis, idem Beda sepius, idem D. Thomas, idē omnes testantur Theologi: & licet nouum Testamentum per octonarium significatū diximus, in sacris literis; tamen id quoq; septenarius refert, nam & Christum ipsius auctorem, ac conditorem, & Ecclesiam illius sacrorum custodem, & obseruatricem, hoc numero significari ostendimus, nam si consideretur coniunctum cum veteri; & vt illud necessario tanquam perfectio consequitur, significatur per octonariū: si verò per se, significari etiā potest per septenariū, propter multa septē numeri mysteria, hinc et constat ex septem partibus, vel septem continetur, nēpe quatuor Euangelijs, Actibus, Epistolis, & Apocal. quare septem panes Matth. 15. ab Allegoricis interpretantur scriptura noui Testamēti, sic enim ait Glossa. supra in refectiōne quinque panum turba super fenum viride discumbebat, nunc vbi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere pręcipitur, quia per scripturam legis carnis desideria calcare, & comprimere iubemur, omnis enim caro fenum, & omnis gloria eius tanquam flos foenij; In nouo autem Testamento ipsam quoq; terram; ac facultates tēporales derelinquere pręcipimur. Beda do. septem post Trinit. & per septies ductā Arcam circum

Hierico coniunctione noui, & veteris Testamenti, per septem annos seruitutis Iacob, vita Christi in hoc mundo, ex qua natum Euangelium, & noua lex, & per septem sigilla libri clausi Apoc. 5. mysteria Christi, quae in scriptura sacra clausa erant ante carnis assumptionem: & supra ex Carthusiano diximus à Propheta dictum in persona Christiani populi, septies in die laudem dixi tibi. In utroque igitur innumerabilia sunt mysteria sub huius numeri dignitate, & amplitudine comprehensa, plurimamque ad Deum, multamque referuntur ad creata, quae ad iam breuiter aggrediamur explicanda. Pertinet igitur hic numerus primum ad laudem Dei, qui per eum etiam (ut diximus) significatur, quare Propheta dixit septies in die laudabo te, & Genesios c. 3. Iacob progrediens adorauit pronus in terram septies, In nouo item ecclesia septem horas (ut dictum est) canonicas instituit, quibus Deo laudes canit. In veteri templum magna ex parte septenario constitutum. septem gradus erant portae Aquilonaris Ezech. c. 40. septem lucernas super candelabrum fieri iussit Deus, quae lucerent ex aduerso Exodi c. 24. & c. 27. omnia perfecta. 3. Regum c. 7. Salomon aedificauit domum Domini. i. templum septem annis, cuius etiam tertium tabulatum latitudinis fuit septem cubitorum c. 6. & Paralip. 1. c. 29. dicit Dauid se parasse septem millia talentorum argenti probatissimi ad templi ornatum, & Paralip. 2. c. 2. ubi decreuit Salomon aedificare domum nomini Domini, numerauit septuaginta millia virorum portantium humeris, & Regum 3. super columnas templi fecit septena versuum retiacula in utroque Capitulo, postremo in veteri Testamento septem mansiones Deus habuisse reperitur, quas enumerat Glossa ex Beda Regum 3. c. 8. in deserto, ubi fixum est tabernaculum, in Galgala, in Silo, in Noba, in Gabaon, & in Sion, & in Gabaa. In nouo Testamento Redemptor noster per Salomonem typice designatus in veteri, (ut ait Glossa) Ecclesiam fundauit in nouo, quae templum est. Hinc septem Ecclesiarum frequenter celebra-

brata

brata mentio, ut Apoc. 1. quod vides scribe in libro, & mitte septem Ecclesijs Epheso, & Smyrnae, & Pergamo, & Tyatirae, & Sardis, & Philadelphiae, & Laodiceae, & in fine eiusdem cap. sacramentum septem stellarum, quas uidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea, septem stellae Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiae sunt. Erat Numerus solemnitarum, hinc septem reperiuntur à Deo institutae solennitates, quarum singulae septenario fere constabant. fuere autem istae Sabbatum, Pascha cum azymis, Primitiae cum Petecoste, Tubae, Expiationes, Tabernacula cum collectis, festum Remissionis, qui diuiditur in paruum, qui erat septimus annus, & magnum qui quinquagesimus, dicebaturque Iubileus: Sabbathum erat dies septimus, de quo dicitur Leuit. c. 23. sex diebus facietis opus, dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur Sanctus, nullum opus facietis in eo &c. & frequens est mentio in sacris libris. Philon quoque Hebraeus in libro de sacrificijs, quae citat etiam Sigonius, dicit septimo die duplicatum fuisse victimarum numerum in honorem eternitatis, quod septimus dies sit natalis Mundi: Pascha, & dies Azymorum celebrabantur 14 mensis Nysan. i. Martij, atque id per septem dies, nempe usque ad vigesimam primam, quae erat septima azymorum, & dicebatur Collecta, quemadmodum primus dicebatur Pascha, & Phase, & prima Azymorum, de hoc habetur Exodi cap. 12. ubi primo iubet de immolando agno die 14. mox addit septem dies azyma comedetis, & mox dies prima erit sancta, atque solennis, & dies septima eadem festiuitate venerabilis, & mox. & obseruabitis azyma usque ad diem 21 eiusdem mensis ad vesperam. idem multis alijs locis, & Leuit. c. 23. & in Deut. & frequens etiam celebratae huius festiuitatis est in sacris libris mentio. Primitiarum festum, siue Petecoste, quod etiam dicebatur festum Hebdomadatum, vel septimanarum, ut secundo Machabaeorum dicitur c. 12. vel etiam quinquagesimae, fiebat post septem hebdomadas, à quo scilicet

Ecc 2 in segetem

in segetem immisissent, quod fiebat secunda Azymorū nempe 16. mensis Nyssan, quo die manipulum nouarum frugum Domino offerebāt, & recidebat in sextā diem mensis Siuan, qui nobis est Maius. de hoc præcipitur Leuit. c. 23. Numerabitur autē ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, vsq; ad alterā diem expletionis Hebdomadæ septimæ, idest quinquaginta dies, & sic offeretis sacrificium nouum Domino panes primitiarum duos, septem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento vnum, & arietes duos, & erunt in holocaustū cum libamentis suis in odorem suauissimum Domino: vbi etiam videmus adhibitum numerum septenarium, cū septem agnos iubet immolari. idem sæpius dicitur, vt Num. 18. & Deut. 16. Festum tubarum quoque septenarium habuit, nam fiebat prima die septimi mensis, qui dicitur Tisri, nobis est Septēbris. Leuit. c. 23. mense septimo prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur Sanctum: appellatus quoque hic dies Græco vocabulo Neomenia, Latine nouilunium. nam Hebræi dies etiam appellabāt Lunas, vt decimaquarta Luna. i. die, vnde Psalmo 80. dicitur Buccinate in Neomenia Tuba &c. Festum expiationū, quod etiam ieiuniū appellatur, fiebat eodem mēse septimo, decima die mensis, vt eodem c. 23. Leuit. habetur. & ante c. 16. sic præcipit mense septimo, decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque opus facietis, siue indigena, siue aduena, qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri, atq; mundatio ab omnibus peccatis vestris corā Domino mundabimini, sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetuo. Festum Collectæ fructuum ita dictæ ad discriminē alterius collectæ frugum; siue Tabernaculorum Græco vocabulo dictū *επινοπηγία*, scenopegia fiebat mense septimo, & septem diebus fiebat Leuit. c. 23. à quintodecimo mēsis septimi erunt Feriæ Tabernaculorum septē diebus Domino. & mox, mense septimo

septimo festa celebrabitur, & habitabitis in vmbraculis septem diebus &c. quod etiam quamplurimis in locis repetitur, vt Num. cap. 29. Exod. 23. Festum remissionis erat duplex anni septimi, & anni quinquagesimi, quorum vterque à septimo mense sumebat initium, nempe à Tisri, cum annus ciuilis à Nyssan inciperet, idest Martio. vt etiam annotauit Carolus Sigonius lib. 3. de Rep. Hebr. septimi anni mentio est, Exodi 23. Leuit. 35. sex annos feres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius, septimo autem anno sabbatum erit terræ requietionis Domini. quomodo autem remissio illa esset facienda præcipitur 15. Deuteronomij. septimo anno facies Remissionem, quæ hoc ordine celebratur &c. de quinquagesimo, qui vocatur Iobeleus, quod à Leuitis per tubas arietinas, dictas eorum lingua Iobelim conuocato populo, indicebatur, agitur Leuit. 25. Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum. i. septuagies septem, quæ simul faciūt annos 49, & clanges buccina mense septimo decima die mensis propitiationis tempore in vniuersa terra vestra, sanctificabisque annum 50. & vocabis Remissionem cūctis habitatoribus terræ tuæ. ipse enim est Iubileus, &c. & alibi quoque & in hoc quoque indicendo colligitur septem adhibitas buccinas, cum dicatur Iosue cap. 6. septima die Sacerdotes tollent septem buccinas, quarum vsus est in Iubileo: & hæc Festa agebantur ex præcepto Domini, cætera verò, ex hominum instituto, quæ etiam ad hunc numerum referuntur nempe 7, & sunt encænia, festum Iephte, ignis, Iudith, Esther, Nicanoris Victoriæ, & Godoliæ ieiunium, de quibus Carolus Sigo. lib. 3. In nouo Testamento, Ecclesia septem solemnitates Saluatori nostro instituit, ex quibus quatuor stas fiunt diebus, & ideo stabiles dici possunt, Natiuitas, Circūcisio, Epiphania, Transfiguratio: tres mobiles, Resurrectio, quæ celebratur in Paschate, Ascensio, & Coena, quæ colitur sub titulo Corporis Christi. In quibus etiam omnibus septenarij mysterium inueniemus, si atten-

fi attentius considerabimus; nam Natiuitatem futuram prædixerunt multa signa septenaria, de quibus dictum cap. 3. Circumcisio facta est post septem dies; Transfigurationi septē interfuere, vt dictū iam, Pascha hoc numero celebratur, de quo D. Augustinus ad Ianuarium. Hoc ergo & in Lunari numero significatur, quia enim septenarius solet in scripturis ad quandam perfectionem mysticus apparere, tertia hebdomada Lunæ Pascha celebratur, i. qui dies occurrerit à decimaquarta in vigesimamprimam, Ascensio facta post sex septē dies nempe quadraginta, & in hisce, magnisq; omnibus festis id obseruat Ecclesia, vt post festum diem rursus septimam colat, celebrat enim octauam festorum, quæ est septima post ipsum festum. Sacrificia quoq; hoc numero fiebant. quare Philon Hebræus in libro de sacrificijs: publica sacrificia ita distinguit, vt dicat alia fieri quotidie, alia septimo quoque die, alia in nouilunijs, alia in ieiunijs, alia tribus diebus festis, quæ omnia implēt septenarium, sed hæc ad distinctionem dierum pertinent, non specierum. species ergo sacrificiorum sex tantum in veteri Testamento reperiuntur à Deo tradita, vt scilicet in nouo septenarius perficeretur in oblatione Christi, qui tanquam agnus occisus est pro peccatis nostris. fuere autē illa holocaustum, libamina, pacifica, sacrificiū pro peccatis, sacrificium pro delictis, & sacrificium consecrationis. quæ etiam continent septenarium cum sacrificium salutare, quod dicitur Pacifica, auctore Origene hom. 5. fuerit duplex voti. s. vnum, alterum laudis. vel si addamus his sacrificium confessionis. i. laudis, de quo etiā Sigonius lib. 4. de Holocausto, quod etiā dicebatur Holocarpoma habetur. Leuit. c. 1. & 6. lex illius traditur, de libaminibus 2. Leui. & cap. 6. de pacificis, 3. Leuit. & cap. 7. lex edicitur hostiæ pacificorum. de sacrificio pro peccatis dicitur Leuit. 4. lex verò traditur c. 6. de sacrificio pro delictis cap. 6. lex edicitur c. 7. De numero verò septenario adhibito in ipsis sacrificijs tot sunt exempla, vt superuacaneum videri fortasse possit

possit his colligendis facere longius: omnes enim oblationes fere hoc numero fiebant, vt Num. cap. 28. septem agnos anniculos immaculatos præcipit sibi offerri Deus, & repetit sæpius c. 29. in quo etiam meminit duplicati numeri nempe 14. & crebro, & vitulos etiam septem sibi præcipit offerri, & Leuit. cap. 23. offeretis sacrificium in igne Domino septem diebus, item offeretis cum panibus septem agnos immaculatos, quod sæpe repetit, vt Num. cap. 29. in primo Paralip. cap. 15. de arca foederis immolabantur septem tauri, & septē arietes in 2. cap. 29. obtuleruntque simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos septem pro peccato, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda, & ibidem quoque multitudo obtulit inter cætera 70 tauros, & 1. Esdræ cap. 8. obtulerunt pro omni populo agnos 77. & Paralip. 2. c. 15. immolauerunt boves septingentos, arietes septem millia. & Num. cap. 7. (quod non caret mysterio) singulæ tribus, præter cætera offerunt phialam argenteam habentem 70 siclos ad pondus sanctuarij. & alibi sæpius, sed ne, quod negavi me facturum, de exemplo ram afferenda multitudine, videar studiosè consecrari, his ero contentus. In nouo Testamento (vtor enim vocabulis contritis, & Theologicis, nam oportet verba quoque artium, de quibus agimus retinere, vt intelligamur apertius) septem sunt sacramenta, quæ sacrificijs illis respondent, de quibus dictum, cum de Ecclesia loqueremur, & quotidie à Christianis Sacerdotibus offertur sacratissimum holocaustum septenarium, qui est ipse Christus pro nobis in Cruce oblatus ad Patris iram auertendam, atque placandam, qui etiam septem verba protulit in Cruce, & septem verbis se moriens Patri commendauit, cum iam consumatum esset Dominicæ Passionis sacrificium, Pater in manus tuas commendo spiritum meum, hinc meditationes de Passione Domini septenarias plures fecere Doctores, vt Bernardus, qui septem Domini membra totidem meditationibus alloquitur, & alij.

In veteri

In veteri Consecratio Sacerdotum, atq; Pontificum hoc numero fiebat, vt Exo. 29. vbi præcipiens ait Deus, septem diebus consecrabis manus eorum, & vitulum pro peccatis offeres per singulas dies ad expiandum, & paulo ante de veste sacra, septem diebus vtetur illa, qui Pontifex pro eo fuerit constitutus, quod mox c. 8. Leuit. exequitur in consecratione Aaronis, & filiorum aspergens præterea altare septem vicibus: ex quibus colligitur & in tempore, & in modo adhibitum septenarium; vestes præterea Pontificiæ septem erant, Superhumera-
 rationale, Rationale, Tunica, quæ duplex fuit, quare nonnulli octo faciunt vestes, altera hyacinthina, altera linea stricta, Feminalia linea, Baltheus, Tiara, & Lamina aurea, quibus omnib. mandauit Deus Moyfi, vt Aaronem Pontificem designatū indueret, qui etiam numerus adhibitus in altarium consecratione; hinc 2. Paralip. c. 7. Salomon dedicauit altare septem diebus; & solennitatem celebrat septem diebus. In nouo Testamento Sacerdotum consecratio eisdem septenarij cancellis continetur, & per septem ordinum gradus ad Sacerdotalem dignitatem peruenitur. Dei iustitiam præsignificabat, vnde Leuit. 26. interminatur Deus si non obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, & cõteram superbiam duritiæ vestræ, & mox sæpius repetit septem percussiones, septem plagas, vsq; in septuplum &c. quare diluuium, quo Dei iustitia à fontibus petere poenas constituerat post septem dies incepit Gen. c. 7. cumq; transissent septem dies, aquæ inundauerunt super terram. dixerat enim ante, & post septem dies pluam &c. idq; factum septima & decima mensis die. & in Exodo, septimo quoq; die ingressus ad Pharaonem Moyses plagas illas magnas Dei mandato inferebat, c. 7. Impleti sunt dies septem, postquam percussit Dominus fluuium. Hinc septupla punitio apud Hebræos celebris, & in sacris literis frequens Psal. 78. reddē vicinis nostris septuplū. & in Ecclesiastico cap. 40. super peccatores septuplam. & in 4. Gen.

omnis

omnis qui occiderit Caim septuplum punietur, & mox septuplum ultio dabitur de Chaim, de Lamech verò septuagies septies. i. (vt quidam interpretantur) septem vindictas exoluet, D. Hieronymus verò septem maximis poenis se reum faciet: D. verò Chrysostomus in c. 4. Gen. hom. 19. dicit has septem poenas esse septem peccatis debitas, quæ commisit Chaim inuidiam, homicidij fraterni deliberationem, fraudem confutam, cõdem opere impletam, fratricidium, primã mortis operationem, & Deo mentitum esse. Hæ autem septem vindictæ, siue poenæ explicari videntur c. 28. Deut. vbi dicitur percutiat te Dominus egestate, & febre, & frigore, ardore, & æstu, & aere corrupto, ac rubigine, & persequatur donec pereas; neque solum in rebus, & ipsis vindictis, sed etiam in tempore, & generationib. obseruasse Deus reperitur septenariū, vnde c. 34. Exodi dictum, qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam, & quartã progeniem. i. in septimam. ita enim interpretatur D. Augustinus. super Deut. lib. 5. & Baruch c. 6. propter peccata dicit futurum populum in Babylone tempus longum vsque ad generationes septem. & Ezech. cap. 39. de Gog, & Magog, per quos hæretica impietas significatur. Egre dientur habitatores de ciuitatibus, & succendent, & comburent arma clypeū, & hastas, arcum, & sagittas, & baculos manuum, & contos, & succendent ea igni septem annis, vbi glossa gehennæ tradendos interpretatur Antichristi discipulos, succendiq; eos septem annis. i. duratione completa, atq; perpetua, vbi etiã non caret hoc mysterio septem esse nominatas res. & in Dan. septuaginta anni sunt desolationis Ierusalem. & Iud. c. 7. tradidit Deus filios Israel in manus Madiã septem annis, & oppressi sunt valde, quia malū fecerāt, & Dan. 4. Nabuchodonosor punitur hoc numero, fenum quasi bos comedes, & septem tempora commutabuntur super te. & Reg. 2. c. 28. Deus puniens Dauid pestilentia facit interire 70 millia virorum. idem primo Paralip. c. 21. & inter tres conditiones sup-

Fff

plicij

plicij proponit illi septem annorum famem. & Reg. 4. fames septennis inducitur. & Regum 2. c. 21. Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa. quibus omnibus exemplis apparet Deum solere pœnam irrogare, vindictamque repetere, hoc numero adhibito tum in tempore, tum in generationibus, tum in personis, tum in rebus; In nouo idem mysterium elucet in numero, vnde Isidorus Hispalensis super Gen. 11, sic ait, alibi secundum Historiam dictum est, quod ab Adam vsque ad Christum septuaginta, & septem generationes inueniuntur, in quibus peccatū Lamech, idest totius mundi sanguinis Christi effusione solutum est, siquidem & in populo Iudæorum propter interfectionē Christi septuaginta, & septē vindictę sunt statutę, iuxta illud Evangelicum, in quo dictum est Petro Apostolo nō solum septies, sed etiam septuagies septies si pœnituerit, fratri remittendum, idest Iudæum reuertentem post septuaginta & septem vindictas statutas recipiendum ad indulgentiā Christi; & frequenter ab Ecclesia pœnæ hoc numero irrogantur, vt (exēpli gratia) à Canonici Iuris peritis blasphemo pœna irrogatur, vt septem Dominicis diebus extra portas Ecclesię cum Missæ solemnes celebrantur, maneat capite nudato, ac pedibus cum fune alligato collo, & septem diebus Veneris ieiunet, vt in c. statuiamus, de maledictis clericis. Ang. vide Blasphemia, §. 7. multæq; aliæ pœnæ eodem pacto imponi consueuerunt pro peccatis. Ad Dei potentiam declarandam adhibitus est in veteri. Iosue c. 6. septem Sacerdotes Dei mandato tollunt septem buccinas, & septimo circundant ciuitatem, & capiunt eam septimo die. In Exodo Moyses, vt supra dictum, septimo quoque die ingrediebatur ad Pharaonem ad Dei potentiam declarandam miraculis: In Deuter. pollicetur Deus deducere Israel in terram promissam, & deleturū gentes multas coram eo Hethæum, Gergesum, Amorrhæum, Cananæum, & Pherezeum, & Heuæum, & Iebusæum septem gētes multo maiores,
& robu-

& robustiores illo: & alibi dicitur de benedicto à Domino dabit Dominus inimicos tuos, qui confurgent aduersum te corruentes in conspectu tuo, per viam vnā venient contra te, & per septem fugient à facie tua, & Isaias c. 11. desolabit Dominus linguam maris Aegypti, & eleuabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui, & percutiet eum in septem riuis, ita vt transeant per eum Calceati: vbi per linguam maris Aegypti interpretantur Doctores scientiam doctrinæ secularis: In Daniele eum eripit de septem Leonum lacu, quare die septimo veniens Rex exclamat magna voce, magnus es Domine Deus Danielis. In nouo Testamento eadem ratione ad Christi potentiam declarandam adhibitus, cum ex Magdarena septem eicit dæmonia, de quo Marcus c. 16. Lucas cap. 8. cum septem panum multiplicato miraculo tot hominum millia paut, & tulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas, de quo Mattheus c. 15. & Marcus c. 8. huc pertinet & alterum miraculū, quod potuit absens morbum à filio Centurionis depellere, quem hora septima reliquit febris, de quo Ioannes. Ad Dei gloriam significandam pertinebat: vnde Exodi cap. 24. cum ascendisset Moyses in montem, operuit eum nubes, & habitauit gloria Domini super Sinai regens illum nube sex diebus, & septimo die vocauit eū Dominus de medio caliginis. In nouo transfiguratur Christus, cum septem adessent persone, vt supra dictum est, & septem vicibus maior fuit ille splendor, quā splendor Solis, vt dictum est ex Diuo Thoma. Misericordia Dei quoque isto numero declarata est in veteri. Arca Noes, in quam se Dei misericordia contulit, & clementia, cum illius munus suum obiens iustitia perderet humanum genus, requieuit mense septimo, & septimo mensis die super montes Armeniæ, in quo verbo septem sunt literæ, quod non caret mysterio, Gen. cap. 8. & in Arca ipsa adhibitus hic numerus, nā expectatis septem diebus emisit Columbam Noe, & rursus alijs septem expectatis diebus emisit, & in

imploranda Dei misericordia Helisæus, vt pluuiam miseratus induceret iubet puerum suum reuerti septem vicibus, & septima vice apparuit nubecula, mox ingens pluuia subsecuta. hinc annus septimus, & quinquagesimus erāt anni remissionis Dei ipsius mandato instituti; quibus libertatem, & omnia condonabant. hinc de Iob dicitur è sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum: hinc etiam Prouerb. c. 24. dictum septies in die cadit iustus, & resurget. i. Deus misericors eum subleuabit, quare in nouo quoq; Theologi septem esse dicūt, quæ licet iustus committat, tamen (quæ Dei est misericordia) iustitiam non amittat, illa autem sunt cogitatione peccati mortalis, quæ peccato non caret, præueniri; offendere, aut ignorātia, aut obliuionis errore, aut facilitate sermonis, ad punctum in fide Catholica aliquīd hæsitare, subtili quadam cenodoxiæ titillatione pulsari, necessitate naturæ aliquantulū à summa perfectione recedere. quare Christus, qui potissimū de Cælo descenderat, vt reclusos, peccati causa, misericordiæ thesauros referaret, & vniuerso humano generi communicaret, hominesq; sibi faceret cohæredes, vt inquit scriptura, non septies, sed vsque septuages septies præcepit dimittendum, vt est apud Mattheum cap. 18. & apud Lucam c. 13. si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te dicens, pœnitet me, dimitte illi, de quo D. Augustinus T. 10. in Euangel. serm. 15. vbi probat per septuages septies intelligendum toties quoties, deinde probat argumento D. Lucæ, qui ascendendo generationes Christi numerans cōpleuit 77. exorsus numerare à Christo vsq; ad ipsum Adam, quem numerū in remissione cōmendauit, quia Lucas ipse à baptismo cœpit numerare, vbi omnia peccata soluuntur: mox ex altiore numeri secreto probat, nempe de parab. debentis in Euangelio decem millia talentorum, quæ omitto breuitatis studio, & D. Chrysostomus in Homilijs in Mattheum septies cum auditis, nolite ad numerum attendere, quasi vsq; in septem pec-

cauerit

cauerit frater, aut 77, septem ponit. i. toto tempore &c. deinde probat quoniam Petrus interrogat, in quo fundata est Ecclesia, semper dimittere eam &c. Idemq; auctor dixit esse misericordiam Dei hoc numero comprehensam, ait enim septē misericordiæ Dei, prima, quod à multis peccatis adhuc in seculo positum custodit; secunda, ego peccabam, tu dissimulabas, tertia, quod visitauit cor, & quæ male dulcia erāt vertit in amaritudinem, quarta, quod pœnitentem misericorditer suscepit, quinta quid continendi, & emendatius viuendi præstat virtutem, sexta gratiam promerendi, septima spem obtinendi cęlestia. Hinc etiam D. Thomas mysterium agnoscens dixit misericordiam Dei esse magnam septempliciter, quia incomprehensibilis, implens omnia, est in omnibus, est sublimis, æterna, virtuosa, & vniuersalis. quare etiam ad eam implorandam in Ecclesia adhibitus Psalmus septenarius, nempe quinquagesimus, qui incipit, Miserere mei Deus &c. qui non sine mysterio à Propheta eo numero est collocatus. Si verò ad creata conuertamur, infinitam mysteriorum in hoc numero multitudinem reperiemus. nam primum pertinet ad fidem, hinc Gen. cap. 2. percusseruntque ambo fœdus, & statuit Abraham septem agnas gregis seorsum, cui dixit Abimelech, quid tibi volunt septē agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? at ille, septem (inquit) agnas accipies de manu mea, vt sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum. idcirco vocatus est locus ille Bersabee. i. fons septē, seba enim fœminine sonat septem, ber puteum, in nouo in 6. Actuum, septem eliguntur viri boni testimonij pleni spiritu, & sapientia. Expiationibus maximè inseruiebat, de quo frequētissima in sacris libris mentio, Leu. cap. 4. de peccato ignorantia, cumq; intinxerit digitum in sanguinem, asperget eum septies coram Domino contra velum sanctuarij, & mox sæpius puerpera ex masculo imunda erat septem diebus, bis totidem de fœmina, Leu. c. 12. & c. 13. iubet Deus leprosum recludi septem diebus, & considerari

derari à Sacerdote die septimo, multa que ibi, & c. 14. aspergere iubetur septies. & c. 15. de viro feminis fluxum patiente, si sanatus fuerit numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus, & toto corpore in aquis viuentibus erit mundus. sic de muliere mēstruosa, numerabit septem dies purificationis suæ. & Num. cap. 12. præcipit Mariam Aaronis vxorem extra castra separari per septem dies, & postea reuocari & c. & cap. 23. de vacca Ruffa immolata, & tingens digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus. & mox, Qui tetigerit cadauer hominis, & propter hoc septem diebus fuerit immundus, aspergetur ex hac aqua die tertio, & septimo, & sic mundabitur, & mox, expiatusq; die septimo. & cap. 31. lauabitis vestimenta vestra die septimo, & purificati postea castra intrabitis. & apud Ezech. c. 43. septem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos offerenti septē diebus expiabunt altare, & mundabunt illud, & implebunt manū eius. Expletis autem septem diebus in die octaua, & vltra faciet Sacerdotes super altare holocausta vestra, & quæ pro pace offerunt, & placatus ero vobis ait Dominus Deus. & c. 44. de Sacerdote, & postquam fuerit emundatus septem dies numerabuntur ei. & Naaman Syrus iussus 4. Regum c. 5. lauari septies in Iordane à lepræ labe est mundatus, quare etiam generale festum expiationum fiebat mense septimo, decima mensis, vt supra dictum est. & apud Ezechielē cap. 39. ad mundationem terræ, quæ Gog sepeliuerit, & sepelient eos domus Israel, vt mudent terram septem mensibus. hinc quoque præcipitur Noe, vt tollat de mundis septena septena Gen. cap. 7. item de volatilibus septena & septena. Hanc consuetudinem in nouo Testamento vsurpatam videmus, nam in Actib. dicitur c. 21. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus, cum illis intrauit in templum annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoq; eorum oblatio, Cum autem

autem septem dies consumaretur & c. Hinc ad expianda peccata septem Psalmorum orationem laudauit Ecclesia, & septies, vt supra, iussit Saluator dimittere, vel septuagies septies, & septem Sacramentis Ecclesiæ omnia peccata delentur, & expiantur. Hinc D. Augustinus lib. 4. quæstionū super Num. vbi dicitur asperget septies contra faciem Tabernaculi. Hæc testificatio est Christum secundum scripturas fuisse sanguinem in remissionem peccatorum, ideo contra faciem Tabernaculi testimonij, quia non aliter declaratum est, quàm fuerat diuino testimonio prænunciatum, & ideo septies, quia ipse numerus ad mundationem pertinet spiritualem. & in baptismo, qui est ianua omnium Sacramentorum, hic numerus requiritur; nam primum fit septem verbis, ego te baptizo in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti ommissis. s. copulis, quæ verba non sunt, cum nihil significant. prima tria significant personam Sacerdotis, baptizati, & actionem ipsam baptismi, in nomine significat Trinitatis coniunctionem, tria sequētia verba tres diuinas personas, quæ in hypostasi tres, vnum tamen sunt in diuinitate, non enim tres Dij, sed vnus est Deus. deinde septem sunt de solemnitate baptismi, quæ non sunt de substantia (omissis patrimis, qui extrinseci sunt, nam adhibitis illis essent octo) quæ his verficulis à Theologis sunt inclusa.

*Sal, oleum, chrisma, cereus, chrismale, salina,
Flatus, virtutem baptismatis ista figurant.*

Erat in veteri numerus vniuersitatis, hinc illud Psal. 118. septies in die laudē dixi tibi, exponunt per aliud Proph. dictum semper laus eius in ore meo. D. August. T. 8. hunc locum explicans in enarr. concione 31. septies in die laudauit te super iudicia iustitiæ tuæ, septies in die quod ait significat semper. solet esse quippe iste numerus vniuersitatis indicium, propter quod sex diebus diuinæ operationis, septimus adiectus est quietis, & per septem dies currentes, & recurrentes tempora vniuersa

vniuersa voluntur, nec ob aliud dictum est septies cadet iustus, & resurget. i. non perit iustus modis omnibus humiliatus, sed non preuaricatus, alioquin non erit iustus; Nam pro omni genere tribulationis, qua in conspectu hominum deijcitur positum est septies cadit, & pro eo, quod ex ipsis omnibus tribulationibus proficit, positum est, resurget. itaque iusto septies cadere, & resurgere in omnibus malis non infirmari. merito igitur septies in die laudauit Ecclesia Deum super iudicia iustitię ipsius. Idemque Augustinus lib. 5. super Deuter. sic ait, quamuis & illud merito queri possit, si redduntur peccata patrum in filios, qui oderunt Deum, cur in tertiam, & quartam generationem velut pretermissa prima, & secunda, vel non etiam in ceteras permanente impietate, & imitatione malorum paratum? an per hunc numerum, quoniam septenarius intelligitur vniuersitatem significare voluit, & ideo non ipsum potius septenarium posuit, vt diceret in septimam generationem? Ac sic omnis intelligitur, quia causam perfectionis huius numeri hoc modo potius intumuit, ideo namque perhibetur perfectus, quia ex his duobus constat ternario, primo impari toto, & quaternario primo pari toto, vnde esse & illud Propheticum existimo in tribus & quatuor impietatibus non aduersabor, per quod voluit impietates vniuersas potius, quam tres vel quatuor intelligi. & T. 5. lib. 11. vbi laudat numerum septenarium, quod ex primo toto impari ternario, & quaternario pari constat, hæc addit, ideo pro vniuerso sæpe ponitur sicuti est septies in die cadet iustus, & resurget. i. quotiescunque ceciderit, non peribit, quod non de iniquitatibus, sed de tribulationibus ad humilitatem producentibus intelligi voluit; & septies in die laudabo te, quod alibi dictum semper laus eius in ore meo, & multa huiusmodi in diuinis auctoritatibus reperiuntur, in quibus septenarius pro cuiusque rei vniuersitate poni solet. Idemque T. 3. lib. 3. de doctrina Christiana de legitimis numeris loquens, septenario denario &c. plerumque enim

enim huiusmodi numeri pro vniuerso tempore ponuntur sicut septies in die laudem dixi tibi, nihil aliud est, quam semper laus eius in ore meo; tantundem valent, & cum multiplicantur siue per denarium sicut septuaginta, & septingenti, vnde possunt & septuaginta anni Hieremię pro vniuerso tempore spiritualiter accipi, quo est apud alienos Ecclesia. sic etiã in Leuitico, apponam vos castigare septies exponit pro omni numero. Idem retinet mysterium in nouo, nam idem D. Augustinus T. 10. verba Domini explicans in Euangelio septuagies septies probat esse intelligendum toties quoties, & concludens post multa ait, Omnia igitur dimitti peccata voluit, qui septuagesimo septimo numero prefignavit &c. & Beda sæpius, vt T. 5. lib. 4. in Euangelium, vbi de Magdalena sermo est, de qua eiecerat septem dæmonia. vbi per septem dæmonia dicit intelligi vniuersa vitia, additque septenarius namque numerus pro vniuersitate solet mysticè poni. & T. 7. in Hom. Quadrages. vbi dicitur, & assumit septem alios spiritus nequiores se. solet septenarius numerus in sacro eloquio pro vniuersitate accipi, quia omne sæculi tempus per septem dies voluitur, per septem igitur spiritus vniuersitas vitiorum designatur. & sæpius hoc repetit, vt cum de septem Ecclesiis verba facit, & de septem diebus Lunę, & alibi D. Chrysostomus T. 2. Hom. 62. in cap. Matth. 18. in eo loco, non dico tibi vsque septies &c. Qua quidem oratione nullum omnino numerum ipse ait, sed indefinite, continuè, ac semper significauit, nam sicut millies infinite designat, sic quando hic numerus dicitur, plerumque multa indefinite, atque indistinctè denotantur, veluti cum dicitur, quia sterilis peperit septem. non ergo certo numero indulgentiam conclusit, sed continuo, atque semper indulgendum esse denotauit, & Hom. 18. ex 26. varijs in Matthæum. Septies cum auditis nolite ad numerum attendere quasi vsque in septem peccauerit frater, aut septuaginta, & septem, septem ponit pro toto tempore, quia in septenario numero venientes dies

ad primum redeunt, deinde probat alijs quoque rationibus. Erat perfectionis hinc templum septem annis absolutum à Salomone, de quo diximus, & scriptura dicit 2. Gen. Deum compleuisse opus suum, & requieuisse in septima die, non quia nihil Deus postea agat, sed quoniam ordo rerum perfectum, atque defixum habuit statum, qui nunquam mutatur; ideo cessasse dicitur, & septimam diem nobis colendam statuit in signum rationis septimæ, quæ in nobis constituta est, in qua diuinarum, humanarumq; rerum cognitionem assequimur, & exinde perfectionem. Beda T. 8. in Psal. 46. Cum ceciderit non collidetur, iuxta (inquit) illud septies in die cadit iustus, id est omnimoda afflictione affigitur iustus. septenarius enim numerus perfectus est, & ideo per septies plenaria tribulatio intelligitur. & T. 4. in Iob. de septem millibus animalium. septem iuxta auctoritatem scripturarum plenitudinem quædam sacri mysterij significat. & Dauid in Psal. 11. Eloquia Dei eloquia munda argentum igne examinatum repurgatum septuplum, id est perfectiss. & 2. Paralip. cap. 31. aceruorum fundamenta mense septimo copleuerunt. hinc in nouo ad Christi in humanis declarandam perfectionem septuagesimus septimus ab Adâ factus homo, vt diximus c. 3. & apud Matthæum in tribus illis quasi terminis, quibus generationum tempus distinguitur, bis septem numerus recensetur. ait enim Euangelista, Omnes igitur generationes ab Abraham vsque ad Dauid generationes quatuordecim, à Dauid vsq; ad transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, à transmigratione Babylonis vsq; ad Christum generationes quatuordecim, & apud Lucam in Euangelio ad declarandam suæ doctrinæ perfectionem docebat illos sabbatis. & ipsum Euangelium hoc numero constat. nam primum Matthæi Euangelium constat quater septenis capitibus. i. 28. & Ioannis ter septenis. i. 21. quæ septenarium implent multiplicatum nempe 49. qui cum sint *α*, & *ω*. i. principium & finis, primum, & vltimum totum videntur representare,

& ex

& ex septenario cōficere. Et hinc rebus omnibus summis declarandis erat accommodatus, vt calamitati: hinc Gen. c. 41. septem vaccæ tenues septenariæ famis calamitatem portenderunt, idemque septem spicæ tenues, & percussæ vredine, hinc septenaria etiam Iobes afflictio, qui in septem filijs, in septem millibus animalium percutitur, & reliquis; cum quo etiam septem dies amici sedent eius calamitatem quasi silentio deplorantes. & Ezech. c. 3. mansi ibi septem diebus mœrens in medio eorum. & Regum 4. c. 18. anno septimo Hosee filij Hela oppugnatur Samaria, & c. 25. septima die mensis Hierusalem solo æquatur, & cumulata calamitas infertur. & Isaïæ c. 4. ad orbitatem virorum in ciuitate declarandam dicitur apprehendent septem mulieres virum vnum. In nouo in Apocalypsi cap. 16. septem phialæ aureæ traduntur septem Angelis plenè iræ Dei ad affligendas, & consumandas septem plagas, & c. 16. effunduntur. Hinc contra etiam abundantie, vt Gen. cap. 4. septem boues pingues, & spicæ portendunt omnium rerum vbertatem. & cap. 12. ad declarandam in Abraam rerum omnium abundantiam, qua affluebat propter Saram vxor, cum eum amplexarentur Aegyptij, septem res enumerantur, fueruntque ei oues, & boues, & asini, & serui, & famulæ, & asinæ, & cameli. In Euangelio septem panes multiplicati rerum omnium, & annonæ summam copiam demonstrant, qui sic mysticè interpretantur à D. Bernardo: septem panes, quibus reficiamini isti sunt: primus panis verbum Dei, in quo vita hominis est, sicut & ipse testatur, secundus panis obedientia est, quoniam meus cibus (inquit) est vt faciam voluntatem patris mei, tertius meditatio sancta, quartus orantium lachrymæ, quintus poenitentia labor, sextus iucunda vnanimitas socialis fermentari, sapientia Dei, septimus est Eucharistia. Calamitatē sequitur luctus, hinc luctus numerus fuit in vtroque, Iudith septem diebus mortua defletur, in Exodo fleuit Aegyptus Iacob septuaginta diebus, & in terra Chanaam ad sepulturam fleuerunt septem

G g g

2

diebus.

diebus. hinc Machabæorum lib. 1. c. 13. ædificauit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificiū altū visu, & statuit septem pyramidas, quia. s. hic numerus funeribus accommodatus, vt etiam cum de Ethnicis loqueremur, demonstratum est. In nouo Testamento idem institutū, mosq; seruatur ab Ecclesia; quare D. Augustinus T. 4. quæstionum super Gen. lib. 1. de Ioseph: Et fecit luctū patri suo septē dies. sic ait. nescio vtrum inueniatur alicui Sanctorum in scripturis celebratum esse luctum nouem dies, quod apud Latinos Nouendial appellant, vnde mihi videntur ab hac consuetudine prohibendi, si qui Christianorum istum in mortuis suis numerum seruant, qui magis est in Gentilium consuetudine. septimus verò dies auctoritatem in scripturis habet, vnde alio loco scriptum est, luctus mortui septem dierum, fatui autem omnes dies vitæ eius; Septenarius autem numerus propter sabbati sacramentum præcipuè quietis indicium est, vnde merito mortuis tanquam requiescentibus adhibetur, quem tamen numerum in luctu Iacob decuplauerunt Aegyptij, qui eum septuaginta diebus luxerunt. Affinis luctui, comes calamitatis est seruitus, hinc Iacob seruiuit Laban septē annis pro Lia, septemq; rursus pro Rachel, Gen. c. 29. Seruiam tibi pro Rachel filia tua minore septē annis. & cum (teste D. Hieronymo) post septem dies nuptiarum vxoris primæ Lię, quę est illi supposita pro Rachel, potitus esset optatis nuptijs, rursus seruiuit alijs septem annis. & Laban c. 31. eum fugientem persecutus septem diebus, & 70 annis seruiuit populus Aegyptius. hinc 2. Esdræ c. 7. vbi enumeratur multitudo; serui, & ancillæ inueniuntur septem millia trecenti triginta septem, vt numeri mysterium cū re cōueniret. & alibi sæpius numerus seruorum est septuaginta, vel similis ex septenario, vel simplici, & intra denarium, vel extra, & multiplicato. Seruitus in nouo Testamento sunt septem peccata, quibus illaqueantur homines, ex quibus mox in libertatem vendicantur per septē Sacramenta.

Aduersa

Aduersa seruituti est libertas, quæ etiam hoc numero significabatur, & donabatur, hinc anno septimo seruis dabatur libertas, & multiplicato multo magis, nam in agros quoq; & bruta redundabat, vt Exodi c. 21. si emeris seruum Hebræum sex annis seruiet tibi in septimo egredietur liber, & de quinquagesimo in Leuit. c. 25. vbi primo de septimo, dehinc addit, numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem, quæ simul faciunt xlii, & clanges buccina mense septimo, decima die mensis propitiationis tempore in vniuersa terra vestra, sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ. ipse est enim Iubileus, reuertetur homo ad possessionem suam, & vnusquisque rediet ad familiam pristinam, quia Iubileus est, & Quinquagesimus annus &c. qui etiam annus vterq; septimus. s. & Quinquagesimus (vt ex supra dictis etiam patet) ordiebatur à septimo mense, cum anni ciuilis initium esset Martius, Nyssan: quo etiam mense conditum à Deo mundum arbitrabantur, sub æquinoctio scilicet autumnali. & hinc cum populus Hebræus ex Babylonica seruitute se in libertatem vendicat, reuertitur post septuaginta annos permisso Cyri Regis in Iudæam. & 1. Esdræ, vbi reuertentes à captiuitate numerus recensetur, in omnibus fere familijs, & gentibus hunc numerū videbis, quæ breuitati studio prætereo. Libertatē lætitia consequitur, quare lætitiæ hic quoq; erat numerus, quemadmodū illius aduersarij luctus. hinc per septē dies celebrabāt conuiuia, & epulas, vt lib. Iud. c. 14. Sampson septē diebus facit cōuiuium, ex quo colligitur nuptiarū solemnitatem per septem dies durasse, quod etiā confirmatur in Genesi, vbi dicitur à Laban Iacob de nuptijs primę vxoris Lię, imple hebdomadam dierum huius copulæ, & hanc quoq; dabo tibi pro opere, quo seruiturus es mihi septem annis alijs; hinc Esdrę 1. Sacerdotes perfecto tēplo iussu Darij fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificauerat eos

Dominus

Dominus &c. vt dicitur c. 6. hinc 3. Esdræ cap. 4. reportata victoria quæstionis ab adolescente, exultauerunt cum Musicis, & lætitia diebus septem. & eodem lib. cap. 7. idem legitur; & in 2. Paralip. cap. 3. restituto Dei cultu ab Ezechia fecerunt filij Israel solemnitatem azymorum diebus septem in lætitia magna, deindeque placuit vniuersæ multitudini, vt celebrarent etiam alios dies septem, quod & fecerunt cum ingenti gaudio. & 4. Esdræ c. 2. pollicetur Deus septem immensos montes habentes rosam, & liliū, in quibus (ait) gaudio implebo filios tuos. & apud Tobiam c. 11. per septem dies epulantes omnes cum gaudio magno gauisi sunt. & in Esther c. 1. iussit Rex septem diebus conuiuium præparari in vestibulo horti. In nouo Testamento prima sabbathi resurgit Seruator, vnde omnis Christiana lætitia, cum septem discipulis conuiuatur post resurrectionem, vt testatur Isidorus Hispalensis in Alleg. & ex Euangelio colligitur, & in ipso Eucharistiæ sacrosancto sacramento hic est numerus; nam primū fit transubstantiatio (vt Theologorum proprio vtar verbo) per quatuor verba: *Hoc est corpus meum*, quæ dicunt Theologi sola esse de substantia forme, illam verò particulam *enim* dicunt esse de bene esse, & ideo non omittendam, deinde in tres partes diuiditur hostia. & septē illius Sacramenti mirabilia circa species annotarunt Theologi, quæ persequitur auctor Compendij Theologicæ veritatis, siue is Albertus (vt volunt Dominicanæ familiæ Fratres) siue sit D. Bonauentura, vt alij contendunt, lib. 6. c. 14. quare Iulius Camillus diuino propè vir ingenio cum aggressus esset disputationem de Coena Domini, eam partitus est in septem capita, quam ego domi habeo manuscriptā, & proximis diebus præclarissimus, idemq; doctissimus, sed magis in recessu, quàm fronte: i. re uera potius, quàm ostentatione, Vincentius Longus mihi dixit se Parmæ impressam vidisse, & totidem esse capitibus distinctam. Et quoniam de epulis, & conuiuio sacro vtriusque Testamenti diximus non alienum addere; de ieiunio,

ieiunio, quod, vt lætitiæ epulum comes, ita ipsum calamitatis, cui hic quoque numerus in vtroque Testamento est accommodatus, hinc Reg. 1. c. 31. Cæso Saule viri Iabes ieiunauerunt septem diebus. & 1. Paralip. c. 10. Sepulto Saule ieiunauerunt septem diebus. & Esdræ 4. c. 5. Et ego ieiunavi diebus septem vlulans, & plorans, sicut mihi mandauit Vriel Angelus &c. qui prius illi dixerat, Si oraueris iterum, & ploraueris sicut & nunc, & ieiunaueris septem diebus audies iterato horum maiora. & apud Zachariam c. 8. inter quatuor ieiunia enumerat Deus ieiunium septimi. Moyses in Exod. c. 24. ieiunat quadraginta dies, & totidem noctes, quæ faciunt sex septenarios, nam licet duo desint, non turbatur mysterium. In nouo Testamento Deus. i. Seruator noster Christus sex septem diebus. i. sex hebdomadis ieiunat nempe 40, licet duo illa sint omissa, quæ non turbant mysterium, & Ecclesia eundem numerum retinuit ad eius exemplum, teste B. Ignatio ad Philip. imò perfectum in sacris quibusdam viris esse voluit nempe septem Hebdomadam. qui numerus magni ieiunij quadragesimalis fuit in primo Ecclesiæ, & ante Telephorum Pontificem, qui ad hunc obseruandum hortatur, quod adhuc faciunt Orientales, qui nos etiam accusant, quod vnam hebdomadam abscindimus, teste Possuino in Moscouia. & septem genera ieiuniorum instituit extra Hebdomadam, quatuor Temporum, Quadragesimæ, Auentus, & vigiliarum, item sabbathi ieiunium ordinarium induxit, quod non sine magno mysterio factum est. Erat numerus quietis, hinc Deus quieuisse dicitur die septimo. c. 2. Gen. & in Exodo præcipitur die septimo cessare, item septimo anno, item septies septeno nempe 1x1. & Gen. 8. quieuit Arca mense septimo. In nouo Apostoli præter obseruationem diei septimi. s. Dominici, solebant in vrbibus septem dies quiescere ad nauis nauigationis deponendam, vt Act. c. 20. in Troade Paulus cum comitibus demoratur diebus septem. & c. 21. Tyri inuentis discipulis mansit ibi

fit ibi diebus septem. & cap. 28. dicitur post vnum diem flante Austro veniamus Puteolos, vbi inuentis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem, & sic venimus Romam. Erat sapientiæ numerus, hinc sapientia apud Salomonē Proverb. c. 9. ædificauit sibi domum, & excidit columnas septem. Hinc Exodi c. 24. septuaginta seniores ascendunt cum Moyse, & Aaron, & viderunt Deum Israel, qui 70 erant illi, de quibus Num. cap. 11. congregans 70 viros de senibus Israel, quibus Deus dedit auferens de spiritu sapiētiae, qui erat in Moyse, & prophetauerunt; hinc erat illud sapientissimū consilium, quod vocabāt Sanhedrim, qui omnes erant 72, & 72 linguas singuli callebant, omnesq; sciētias, hinc 72 delecti, qui libros sacros cōuerterent. hinc Salomō 2. Paralip. c. 2. ad Hiram scribens, vt sibi mittat virum eruditum, qui nouerit operari (enumerat septem res) in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho quasi hoc numero scientia constaret. & Tobiae cap. 3. septem viri Saræ interfecti ab Asmodeo interpretātur Doctores prophani, sic enim ait ex Beda, Glossa. Doctores gentium significat, qui tantum huius vitæ, quæ per septem voluitur dies, nouerāt vitam; de æterna nihil dicere sciebant, ideoque sunt omnes à Diabolo rapti, & Salomon Proverb. 26. Sapiētior sibi stultus videtur septē viris loquentibus sententias: & teste Epiphano Hebræorum vniuersa doctrina fuit diuisa in septem partes, quas septem hereses appellarunt, fuereq; Sadducæi, Scribæ, Pharisei, Hemerobaptistæ, Nazarej, Osseni, & Herodiani, de quibus etiam loquitur Sigonius lib. 5. c. 11. de Rep. Hebræorum. hinc etiā factum, vt septimo die nempe sabbatho operam potissimum sapientiæ, & philosophiæ nauarent, vt testis est Philon lib. 3. de vita Moyfi: Moris (inquit) fuit sabbatis operam dare philosophiæ principe antecedente, ac docente, quæ opus facto, ac dicto essent, reliquis audientibus, ex quo nunc etiam philosophantur sabbato primo more, nam oratoriæ in ciuitatibus scholæ sunt omnium

virtutum,

virtutum, quibus diuina, humanaq; intelliguntur, & corriguntur, & ex legis mandato septimo quoq; anno Leuitę verba legis populo tradere tenebantur: hoc verò de recitanda lege populo septimo anno confirmatur Deut. c. 31. & Zachariæ c. 3. dicitur super lapidem vnum septem oculi sunt, vbi glossa ex Beda ita refert, hoc est super Christum vniuersitas scientiæ spiritalis inhabitat, cuius Apostolus Petrus meminit dicens, ad quem accedentes lapidem viuum, & ipsi tanquā lapides viui superædificamini. & c. 4. vbi dicitur, ecce candelabrū aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septē lucernę eius super illud, & septem infusoria lucernis, quæ erāt super caput eius &c. vbi glossa ex Alberto ita refert, Non incōgrue candelabrū ad Doctorem, vel Prælatum refertur, de quibus dicitur Luc. 12. & lucernę ardentes in manibus vestris, & tunc septem infusoria septem sunt sacræ scripturæ studia primū literale. scilicet ad veritatem, secundum Allegoricū ad fidem, tertium Tropologicum ad mores, quartum Anagogicū ad spem, quæ est de æternis, quintum Disputatiuum ad exteriores conuincendos, Tit. 1. amplectentem eum, qui secundū doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & contradicentes reuincere, sextum exhortatiuum ad bonos inores, vt proficiant, septimum increpatiuum ad duos, & obstinatos ne noceant. 2. Timoth. 4. argue, increpa, obsecra in omni patiētia, & doctrina &c. idem numerus in nouo quoque Testamento eidem rei adhibitus, nam Christus 72 delegit discipulos, quibus prædicationis munus iniunxit, vt est apud Lucam cap. 10. post hæc designauit Dominus & alios 72. & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem &c. & rectē 72. inquit Glossa ex Dionysio, quia 72 mundi gentibus fuerat Euangelium prædicandum. & in Apocalypsi liber ille est septem signaculis munitus c. 5. & nemo dignus inuētus aperire librum, nisi hoc numero munitus nēpe Agnus ille habēs septem cornua, & oculos septem, qui sunt septē spiritus Dei missi in omnem

H h h terram,

terram, quare aperto libro dignus iudicatur accipere septem res. ait enim, Dignus est Agnus, qui occisus est accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinē, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Hinc etiam Sadducæi in Euangelio Marci c. 12. Lucæ c. 20. ad sapientiæ captandam gloriam, & tentandum de doctrina Christum proponunt implicatam quæstionem de septem fratribus, quibus eadē vxor nupsit. Erat fortitudinis, hinc Sampsonis fortitudo septem crinibus nitebatur c. 16. lib. Iud. & septem neruiceas funes dirumpit, & alia &c. hinc in bello in sacris literis frequenter vsurpatum videmus, hūc numerum, & lib. 4. Moysis, qui liber Numeri dicitur, vbi enumerat x i i tribuum armis aptos viros in omnibus fere septenarius reperitur. vt c. 2. & 3. & tota castra septenario duplicato tentoriorū constabant, nempe x i i tribuum, & Moysis vnus, & Aaronis alterius. lib. Iud. c. 20. Habitatores Gabaa septingenti erāt viri fortissimi ita sinistra vt dextra præliantes &c. & 1. Paralip. Afabias, & fratres eius viri fortissimi mille septingenti præerant Israeli, & mox inuenti viri fortissimi duo millia septingenti. & Paral. 1. c. 21. De Iuba quadringenta septuaginta millia bellatorum. & Machab. 2. c. 7. septem fratres Machabæi fortissimi pro lege Dei interimuntur, quorum nomina fuere ex Iosepho, Machabæus, Aber, Machir, Iudas, Achaz, Areth, Iacob. & cap. 8. Iudas cum septem millibus Nicanoris vincit exercitum. & Reg. 2. c. 23. vbi fit Catalogus illustrium, & fortium virorum Dauid, enumerantur 37. & Regū 4. c. 24. omnes viros robustos septē millia. & Reg. 3. c. 20. septem millia Israel exercitus, & dirigebant septem diebus ex aduerso, & septima die commissum est præliū. & Exodi c. 15. parta victoria de Pharaone submerso, venerunt in Helim, vbi septuaginta palmæ. Hinc Chaldeus Paraphrastes c. 8. 3. Regū appellat mensem septimum mēsem fortium. Conuenerunt ad Salomonem in mense fortium festo Dei, quem vocabant olim primum, & nunc est septimus. Erat Regnis quoq; accommo-

datus,

datus, hinc septē gentium imperiū pollicetur Deus Hebreis. Deut. c. 7. & Reg. 1. c. 11. dicitur, Venite eamus in Galgala, & innouemus ibi regnum, nam septem sunt literæ in verbo Galgala, quod non caret mysterio. Regum lib. 3. cap. 2. regnavit Dauid in Hebron septē annis, & in vniuersum annos 40. qui sunt sex septem, demptis duobus. Idemq; Dauid ex septē filiis Iesse minimus creatus est Rex misso Samuele ad eum inungēdum. & c. 26. anno vicesimo septimo Asa Regis Iuda regnarunt Zambti diebus septem in Therfa. eodē 3. c. 17. Roboam decem, & septē annis regnavit in Ierusalem ciuitate. & Ierem. c. 52. filius viginti, & vnus anni erat Sedechias cū regnare cepisset. i. trium hebdomadū. & 4. Reg. Iehu regnavit in Samaria annos 28. qui sunt quatuor hebdomades. & Reg. 4. c. 11. Athalia regnavit super terram septē annis, anno autem septimo misit Ioiada &c. & in fine septem annorum erat Ioas cū regnare cepisset. & c. 12. anno septimo Iehu regnavit Ioas 40. annis regnavit in Hierusalem. nā 40. sunt sex septē demptis duobus, vt dictū est. & c. 13. regnavit Achaz filius Iehu super Israel in Samaria decē & septem annis. 1. Iud. Adonibezech 70 Reges seruiebant. & Paralip. 2. c. 17. Regi Iosaphat Arabes tributū, & muneris nomine adducunt arietū septem millia septingētos, & hircos totidem. In nouo Testamēto in Apocalypsi septem capita bestię significāt septē Reges, quare ex Beda dicit Glosa, Ne sæuitiā hostis antiqui humana timeret infirmitas septicipitē describit bestiam secularis regni cornib. armatā Christo triūphante deuinci. & si Pontificum, qui Regum typū referunt vitas percurramus in septenario numero multorū Pontificatus reperiemus, vt Stephanus Pontifex septem annos rexit Ecclesiam, bis septē Fabianus Pontifex. Ioannes Pontifex anno septimo Rauennæ ab Othone habito conuentu Pontificatu priuatur. alius Ioannes Pontifex Pontificatus anno 14. strangulatur à Vidone, Bonifacius Pontifex fuit in Pontificatu menses 14. & Gregorius Romanam aulam post lxx. annos

H h h 2 ad locum

ad locum suum reuexit, eadem Pontificia sedes sepe hoc numero vacauit, à Telephoro ad Iginum septem dies, à Marcelino ad Marcellum septem annos, & alias sapius, non. n. nunc vacat historias percurrere. Erat comitatu Regio, & cœtibus etiã aptus, & adhiberi solitus. hinc cum Dauide erant septem chori, cum Arcã deduceret, Regũ 2. c. 6. & Esdrę lib. 1. c. 7. septem dicuntur esse Regis Artaxerxis Consiliarij, & focij. dicitur enim, à facie. n. Regis, & septē Consiliatorum missus es, vt visites &c. & lib. 3. c. 8. idē Artaxerxes ad Esdram scribens, dicit sicut placuit mihi, & septē amicis meis Consiliarijs. & lib. 1. Esther. septem Duces Persarum affidere dicuntur Regi Assuero: ait. n. Iratus Rex, & nimio furore succēsus interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorũ faciebat cuncta cõsilio scientium leges, & iura maiorũ; erãt autem primi, & proximi Charfera, & Zethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsena, & Mamucha, septem Duces Persarum, atque Medorũ, qui videbant faciem Regis, & primi post eum residere soliti erãt. & Ierem. c. 5. 2. nominat septē viros de his, qui videbant faciem Regis, vbi Glossa hoc annotat quasi à Dauide institutum. & c. 2. Reginæ Esther septem puellæ speciosissimæ de domo Regis assignãtur, hinc Micheę c. 5. de Christo dicitur, & suscitabimus super eũ septem Pastores. In nouo quoq; idē mysterium retinuit, nam Apostolos frequenter hic numerus comitatus est, vnde in Act. c. 20. septem enumerantur, qui Paulum sunt comitati. ait. n. Comitatus est autē eum Sosipater Pyrrhi Bercoensis, Thessalonicēsum verò Aristarchus, & Secũdus, & Gaius Derbeus, & Timotheus, Asiani verò Tichychus, & Trophymus &c. et c. 6. septē constituuntur, qui præsint operi &c. & Euaristus Põtifex instituit, vt septem Diaconi comitarentur Episcopum prædicantē honoris ergo. Erat vitij numerus, & nequitia (diximus. n. pugnãtia hunc numerũ continere mysteria, quæ tamē omnia vno ore Dei gloria, laudemq; testantur, qui bonis dat præmia, septuplũ verò

malis suppliciũ) hinc Prouerb. 26. de dolofo, & fufurrone. septē nequitia sunt in corde illius, hinc eodē lib. c. 6. dicitur septē res Deum odisse, sex sunt, quæ odit Dominus, & septimũ detestatur anima eius oculos sublimes, linguã mendacē, manus effundentes innoxiiũ sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendũ in malũ, proferentem mēdacia testem fallacē, & eũ qui seminat inter fratres discordias: hinc 70 erant Bel Sacerdotes, & Paralip. 2. c. 13. dicitur, quicũque initiauerit manũ suam in Tauro, in bobus, & in arietib. septem fit Sacerdos eorũ, qui non sunt Dij. In nouo præter septē peccata capitalia de quibus dictũ, & septē demonia eiecta ex Magdalena, quę respondent septem nequitijs. Luc. c. 12. dicitur de spiritu immũdo, q̄ assumit septē alios spiritus nequiores se &c. hinc in Apocalypsi cap. 17. Babylon magna mater fornicationũ, & abominationũ terrę, quę interpretatur ciuitas magna diaboli toto orbe terrarũ diffusa sedet super bestia septicipitem, & nõ sine mysterio septē constat literis eius nomen, quemadmodũ in veteri Testamēto Salmana Iud. lib. 1. c. 8. vbi ex D. Hieronymo interpretat perfecti in malitia, qui occiditur à Gedeon. & in Actis Apost. c. 19. septē erant Scęę Iudæi Principis sacerdotũ filij nequã, quos spiritus nequam malè multauit, eo q̄ adiurassent eũ per Iesum, quem Paulus prædicat, dicens, Iesum noui, & Paulum scio, vos autē qui estis? & in Ecclesia sepe heretici hoc numero sunt dãnati, vt Arius, & sex focij dãnantur in Nicæno Cõcilio, & mox Romæ à Siluestro. Nestorius, qui negabat B. Virginem esse Dei matrem, cũ sex episcopis focijs fuit in Cõcilio damnatus agēte Cyrillo Alexandrino. & Nicolaus, vnde Nicolaitarũ antiqua hæresis fuit vnus è septē Diaconis electis, vt Iudas vnus è duodecim. Et quia nequitia pœna, suppliciumq; cõsequitur, erat hic numerus, huic quoq; irrogadæ assignatus, vt dictũ est superius, cũ de Dei iustitia loqueremur, & septē potissimũ in lege pœnarum genera inueniuntur, quæ fuere restitutio, multa, talio,

verberatio,

verberatio, exilium, veditio, mors, de quibus vide Sigon. lib. 6.
 de Rep. Hebr. c. 8. & ipsi quoq; iudices ex hoc numero cōsti-
 tuti nēpe 70 Seniores, de quibus frequēs mentio in sacris li-
 bris, & Iosephus auctor est in singulis ciuitatib. Hebræorū se-
 ptenos fuisse, qui iudicijs præessent appellatos tū Septemui-
 ros ex numero, tū Principes ciuitatis, siue iudicū. & 4. Reg. c. 2.
 in pœnam irrisionis, qua Eliseo illudebāt pueri, sex septeni ex
 eis sunt ab vris deuorati nēpe 4 2. ad quorū in nouo exemplū
 puer (vt testatur D. Gregorius) ante septēniū damnatus est
 propter peccatū blasphemix. neque solū iustitię huic iudicia-
 rię erat assignatus, sed etiā distributiũ: hinc cū esset dictum
 à Moyse Iosue c. 3 1. Deut. tu eam sorte diuides, de terra pro-
 missa loquēs Iosue c. 1 8. septē tantum tribus remāserunt, quæ
 fortis beneficio vterētur, & diuiserunt terrā in septē partes, &
 septem sortes pro numero tribuū miserunt. hinc Ecclesiastes
 c. 1 1. vbi dandā docet elemosinā ait, da partem septē. i. diui-
 de egenis bona tēporalia, sic. n. interpretātur Theologi, vt Gre-
 gor. mor. 35. c. 7. hinc etiā contractib. humanis accōmodatur;
 quare septē stateres appendit argentū Ieremias pro agro hæ-
 reditatis, c. 3 2. & iustis quoq; i. bonis. 2. Reg. 3. septem millia
 Israel nō incuruarunt se Balaal, & optimus quisq; fuit septē-
 narius, vt Dauid ex filijs Isai. Erat numerus fecunditatis, hinc
 Gen. 4 6. omnes animę domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Ae-
 gyptū fuere septuaginta: & in his ante recēfendis sæpe septē-
 narij simplicis facit mentionē, nā dicit, Hi filij Rachel, quos ge-
 nuit Iacob, omnes animæ quatuordecim, & deinde de Bala,
 omnes animæ septē, etc. repetiturq; 1. c. Exodi, Erant igitur
 omnes, qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta. c. 2. Exo-
 di, Erant Sacerdoti Madiam septē filix, ex quibus vnā duxit
 vxorē Moses, Reg. 1. c. 1 6. adduxit Isai septē filios suos coram
 Samuel, ex quibus septimus electus Rex Dauid. & in Rut. c. 4.
 de vaico filio Booz dicitur, multo tibi melior est, quā si se-
 ptē haber es filios, quasi diceretur, quā si esses fecūditissimus.
 eodem

eodem sensu dicitur Ierem. c. 1 5. Infirmata est, quę peperit se-
 ptem. Iud. lib. 1. c. 8. Ieroboal habuit 70 filios. & 4. Reg. Erant
 Achab septuaginta filij in Samaria &c. & Iob habuit septē fi-
 lios, totidē fuere filij Iaphet, et aliorū multorū, quorum in sa-
 cris scriptis mētio. In nouo Testamēto vocātur filij hi, qui ad
 fidē regenerantur, quare Christus ipse 72 habuit filios. i. disci-
 pulos, quos ad multiplicandum semen Euangelij dimisit, et
 alios sibi filios, nepotesq; in fide procreādos. Vitalis demum,
 siue vitæ terminus, ac mortis initiū fuit hic numerus, hinc Da-
 uid Psal. 86. dies annorū nostrorū in ipsis septuaginta anni. et
 Gen. c. 5. multorū vita hoc numero cōtinetur, vt Cainam vixit
 70 annis, et genuit Malahel, et uixit Mathusalem postquam
 genuit Lamech septingentis octuagintaduobus annis, et facti
 sunt omnes dies Lamech septingenti septuaginta septē anni,
 et mortuus, et sæpius in sequētibus, quę breuitatis studio, et sa-
 tietatis fugiendæ gratia prætereo. hac de causa ad vitā nostrā
 fruendam reuersurus puer 4. Reg. c. 4. oscitauit septies, et ape-
 ruit oculos: quare dici et potest numerus resurrectionis, quę
 erit vniuersalis in postremo sabbato, in quo requies æterna, q̄
 erit septima ætate, quę per septē dies Genesis figuratæ dicun-
 tur. quare dici potest sempiterni esse figurā sabbati, siue sym-
 bolū hūc numerū, de quo D. August. lib. 2 2. de ciui. Dei c. vlt.
 ibi perficietur vacate, et videte, quoniā ego sum Deus, quod
 erit ibi verē maximū sabbatum non habens vesperam, quod
 cōmendauit Dominus in primis operib. mundi, vbi legitur, et
 requieuit Deus die septimo. Dies. n. septimus etiā nos ipsi eri-
 mus quādo eius fuerimus benedictione, et sanctificatione ple-
 ni, atq; refecti, et mox ipse etiā numerus ætatū veluti dierum
 si secundū eos articulos tēporis computentur, qui in scriptu-
 ris sanctis vidētur expressi, iste sabbatissimus euidentius appare-
 bit, quoniā septimus, vt prima ætas tanquā dies primus sit ab
 Adā vsq; ad Diluuiū, secūda inde vsq; ad Abrahā nō equali-
 tate temporū, sed numero generationū, denos quippe habere
 repe-

reperiuntur, hinc iam sicut Mattheus Euangelista determinat tres ætates vsq; ad Christi aduentū, quæ singulæ denis, & quaternis generationib. explicatur. Ab Abraham vsque ad David vna, altera inde vsq; ad transmigratiōē in Babyloniam. tertia inde vsq; ad Christi carnalē Natiuitatem. Fiunt itaq; omnes quinque, sexta nūc agitur nullo generationū numero metiēda propter id, quod dictū est non est vestrū scire tēpora, quæ pater posuit in sua potestate, Post hāc tanquā in die septimo requiescet Deus, cū eundem septimū diem, quod nos erimus in seipso faciet Deus requiescere, de istis porrò etatibus singulis longū est disputare, hęc tamen septima erit sabbatū nostrum, cuius finis nō erit vespera, sed Dominicus dies velut octauus æternus, qui Christi resurrectione sacratus est, æternā non solum spiritus, sed et corporis requiē præfigurās. & T. 1. de Genesi cōtra Manicheos lib. 1. septē ponit etates cōparans septē dieb. illis Geneseos. & septimā dicit esse requiē, moxq; ponit septē dierum altiorē allegoriam, quæ quisq; in bonis habet operibus, per primū diem lucē fidei, per secundū firmamentū disciplinæ, quo discernit inter carnalia, & spiritualia, tertiū quo mentē suam ad ferēdos bonorū operum fructus separat à labe, & fluctib. tentationū carnalium, tanquā aridam terrā à perturbationib. maris, vt iā possit dicere, mente seruiō Deo, quartum veritatē incōmutabilem, quæ tanq̄ Sol fulget in anima, quintū in actionib. turbulentis. seculi, & mari operari. i. reptilia producere; sextū animam viuā. i. de ipsa stabilitate mentis suæ, vbi spirituales habet fructus. i. bonas cogitationes, motus, omnes animi sui regat, vt sit in illo anima viuā. i. rōni, & iustitię seruiēs nō temeritati, atq; peccato, ita fiat homo ad imaginē, & similitudinē Dei masculus, & foemina. i. intellectus, & actio, quorū copulatione spiritalis foetus terrā impleat, septimū verò requiē, & sabbatū supremū. Hinc mansiones Israelis sexies septē numerantur nepe. 4. 2. Num. c. 33. de quibus B. Hieron. ad Fabiolam. & Beda, vt. f. demonstraretur septimā illam fore immu-

immutabilem, quæ esset sabbatū æternum. & D. Dionysius in Psal. 93. Deus vltionū dominus &c. sic ait, Sciendū, q̄ triplex est sabbatū, videlicet sabbatū temporis, quod est dies Hebdomadæ, siue ipsa Hebdomada, secundū sabbatū mentis. i. quies cōscientiæ immaculatæ, tertium verò sabbatū æternitatis, de quo agitur in Psalmo præsentī. & Apostolus Paulus in Epist. ad Hebræos, vt annotauit glossa ex Ambrosio. Tres ponit requies, siue sabbatos. sic. n. ait, Tres itaq; requies Apost. memorat in hac epistola, vnā sabbati, qua Dñs requieuit ab operibus suis: secundā in Palæstina, in qua ingressi Israelitæ requieturi sunt ex miseria multa, & laboribus: tertiā, q̄ vera est requies, hęc est regnū Cœlorum, ad quā quos peruenire cōtigerit reuera requiescūt à laboribus, & difficultatibus suis &c. & nos ad hanc requiē per nouum Testamentū oblatam, in quā Iudæi iuxta Prophetā non introibūt ob induratū cor, hortatur properare Apostolus c. 4. & Isid. Hispalēsis in Allegorijs in sacrā scripturā ait septem discipuli, cū quibus Dominus post resurrectionē suam cōuiuasse describitur septimā indicant resurrectionis futuræ requiē, per quam omnes Sancti per Christum eterna beatitudinis refectiōe saturabuntur. plura multis partibus. possem ex sacrorū scriptorū penu depromere ad hanc rem cōfirmandam, planiusq̄. explicandā, & plura etiā colligere septenarij mysteria, ex sacris scripturarū cāpis, quæ vel ingentis voluminis possunt materiā non indocto suppeditare, sed hunc sabbatū præterire, nefas esse duco, qui cum sit quieti aptus, & numeri mysterio, & notione verbi, nos quoq; vt iam quiescamus admonet, & æterni illius sabbati beatitatē animo contemplantes benefactis, & vitæ innocentia nobis ad illud paremus viā, vt post huius vitæ turbulentissimas tēpestates, atq; procelas portū illius Dei clementia, & pietate adepti sempiterna in pace, & sabbato cōquiescamus. quod faxit Deus. & sine hic hodiernæ disputationi imposito, quæ ad septimū caput pertinebant in aliū diem me iam dicēdo, vobis defatigatis audiendō

admonēte de hoc Clepsydra reijcimus. Quod fortasse (vt nūc mihi ne cogitāti quidē venit in mentē) nō sine mysterio factū videri poterit (quamuis casu ceciderit) vt cum in primo libro septem sint ideæ eloquentiæ, & octo in illis considerentur, in musica septē interualla octo soni, in animæ harmonia septem globi octo partes, in harmonia cœlesti octo globi septē interualla; in ipso hoc postremo libro nouū Testamētum, & per septē, & per octo significari dicatur, sic quoq; hæc interpretatio, quāuis sit vndiq; septenaria, septē s. libris cōtenta, & septē in vnoquoq; libro capitib. explicata, octo tanē diebus sit habita.

C A P V T S E P T I M V M.

Reprehensorum huius Septenaria interpretationis tria genera ponuntur: vnum eorum, qui non probant hanc varietatem interpretandi: Alterum eorum, qui dicunt Poetam ista ne quidem somniasse: tertium eorum, qui negant voluisse his inuolucris, aut consueuisse artium præcepta, & arcana abdere Poetas. Primis satisfit demonstrando hanc multiplicem interpretandi methodum esse antiquissimam, & à Cabalisticis, Theologis, Philosophis, & Sophisticis, ipsisq; plerunque Grammaticis usurpatam præsertim in interpretatione Poetarum, ipsiusq; potissimum Maronis: Secundis probando Maronem hæc omnia tenuisse, de quibus adhibita interpretatio, & significasse ipsum se adhibere in hoc Poemate: Postremis declarando hunc morem, & institutum calandi his inuolucris arcana esse antiquissimum à Poetis, Philosophis, Iurisperitis; postremo etiam Theologis religiosissimè obseruatum.

NON sum nescius, Academici nobilissimi, nostrā hanc septenariā interpretationem, siue explicādi huius versus tam multiplice ratione institutū in varias incurrisse reprehensiones, & voculas etiam maleuolorū, quas nemo vnquā doctus potuit effugere. Quare licet magni sit animi argumētum voculas huiusmodi contemnere,

temnere, & Leo catulos oblatrantes aspernetur; quia tamen apud Aesopum idem Leo cū deprehendisset Musculum, Vulpeculæ ridenti dixit, Οὐ μὲν Πόρμαι πλὴν ὁδὸν δ' αἰαχέειν αἰ.

Nullus timor me urget, sed interrompo iter.

nos quoque, non quia reprehensionib. eorū commoueamur, quæ per se ipsæ loquuntur, & prudentibus viris respondendi suppeditant facultatē vberimam, sed vt humanitatis memores eos nō cōtemnere videamur, & illi sui muneris admoniti, perspectaq; suæ reprehensionis iniuria desinant maledicere, respondendū paucis existimaui. Tria igitur Reprehensōrū genera potissimū nobis occurrunt: primum eorū, qui dicunt sibi genus hoc variæ interpretationis, & tot sensuum nō probari, quibus satisfactū erit opinor, cæteris quidē certè omnibus, si demōstrauero id apud veteres fuisse frequentiss. Alterum eorum, qui dicunt Poetas nunquā ista cogitasse, dum scriberent, neq; quicquā interiori verborum sensu voluisse cęlare, eosq; qui huiusmodi interpretādi vias indagāt, ea dixisse Poetas fingere, quæ nō solum nō somniasent, sed neq; illis, dū vitæ vsura fruerētur, tormenta, & equuleus (vt ipsi ludentes dicūt) extorsissent: Tertium eorum, qui dicunt nō esse consentaneum, Poetas hæc tā recondita, & ex media philosophia, mathematicisq; disciplinis repetita, si modo voluissent demōstrare, tam obscurè, & quasi latenter tetigisse, tamq; implicatis cęlauisse integumētis, quibus vtriusq; satisfiet, si probauerimus id Poetas, præsertimq; Vergilium facere potuisse, & cōsueisse, ex veterum instituto, & à bonis omnib. omnium artium magistris ab ipso mundi primordio, incunabulisq; factitatum. Hunc igitur morem interpretādi antiquissimū esse, & ab illis excellentibus viris, qui σοφισται dicebātur antiquitus vsurpantur ex eorum, quæ extāt adhuc monumentis, & cōiectura colligi et potest. Nam Herodotus (qui tantam de sua doctrina, & eruditione penè puer nōdum xv. egressus annū opinionem concitabat, vt M. Antoninum Imperatorē, eundemq; Philosophū ad se audiendum

diendum frequenter alliceret, quo ēt adeo ferunt delectatū, vt eū honorificētissimis munerib. donaret, Musoniusq; Philosophus frequēs illius esset auditor) hac rōne vsū, aut nō dissimili, vel ēt fortasse ampliori conijcitur ex eius monumētis. In Cōpendio. n. Rhetorices septē enumerat modos Rhetoricos explicādi, quos nos recēsuimus in nostris Scholijs in 1. de Or. per allegoriā, per expositionē, per artē, per historiā, per figurā, per ideā, per dilucidationē, quos etiā modos à cæteris adhibitos fuisse colligit ex Aphthonij Scholiaste, qui hæc eadē enumerat genera interpretationū tanq̄ ab omnib. adhiberi solita, in quibus videmus primū fuisse enumeratā allegoriā, sub qua varij adhuc sensus, interpretādiq; rationes cōtinentur; non. n. accipitur hic allegoria, vt à Grāmaticis pro figura elocutionis obscurata, nā est in sensu, triplicemq; cōstituunt nōnulli allegoriā, ex Poetarum antiquis interpretib. acceptā, Hesiodi. f. & aliorū φυσικῶν naturalē, ἠθικῶν moralē, & θεολογικῶν. i. Theologicā, quas omnes in hac nostra interpretatione, qui diligenter inspexerit, inueniet, hacq; vsos veterēs tā est perspicuum, q̄ quod clarissimū, quo. n. pacto retinere doctissimos viros potuissent, & ad audiendū quasi rapere, nisi aliquid præclarū, & præter literę sensum attulissent? literæ. n. explicatio ad Grammatistā rudē pertinet, & illarū rerū minutarū persequi commentaria puerile potius est, & leuis doctrinæ, qua ad humanitatē informant adolescentes, & pueri, q̄ doctis, & eruditis stomachum facile mouerēt crambe. f. repetita (vt dī). i. rebus puerili cognitione pceptis, quare doctissimè Hebræi Philosophi sensum hūc, & explicationē literę, sub quā cadūt reliqua omnia nēpe historia, figura, & præcepta Rhetorica, & similia vocant דבר קטן dauar cathā. i. rem parui momenti, sensum verò, quē vocant mysticū, & allegoricū דבר גדול. i. negociū, remq; magnā, atq; arduā: quantumq; hic interpretādi modus superiori sit antepōndus, quē משל. i. exemplum illi vocāt pulcherrima cōparatione declarāt, hūc. n. cōparant facule, q̄ minimo

emitur

emitur teruntio, Allegoricum verò quem quoque appellant בוריס של תורה. i. certitudinem legis, margaritæ, & lapillo, qui in abdita, ac remota domus parte lateat, & tandē lumine faculæ, i. literalis interpretationis indagātibus palā fit, ac illucescit: Et Salomon Prouer. xxv. de his duob. interpretādi modis loquēs הַפּוֹחֵי הַבַּיִת בְּבִשְׂמֵי תַכְפֵּף דְּבַר דְּבַר עַל אַפְּנֵי conuerſio. mala aurea in lectis argēteis, qui loquitur verbū in tēpore suo, sed ad Hebraicā verit Spius mala aurea in cācellis argēteis verbū dictū secundū ambas facies suas. Quē locum, siue parabolam interpretans Rabbi Moses Aegyptius, sic ait: Cācelli argētei sunt retiacula argētea, in quibus oculi sunt minutissimi, qui tamē oculi penetrari possunt. est ergo sensus, qđ verbū dictū secundū ambas facies suas. i. secundū interiorē, & exteriorē sensum, est sicut pomū in retiaculo argēteo, veluti si diceret necesse est, vt sit sensus exterior preciosus, & bonus velut argenteū, interior verò multo melior, sicut aurum, ita vt se habeat exterior ad interiorē, velut se habet argentū auro comparatū, necesse quoq; vt sit aliquid in exteriori sensu, qđ ducat, & trahat cōsiderantem ad interiorē, vt pomū aureū vestitū retiaculo argēteo, cum procul respiciūt, quod primo aspectu totū videtur argenteū, cū verò ob preciū argenti, & nitorem, qui visu sit acuto accedēs prospexerit, animaduertet profectò aureū intus pomū latere, sic igit sunt verba Prophetarū, frequenter. n. ea, q̄ exterius sunt, sapientia sunt utilis in multis, & faciūt ad cōpositionē morū, ac status, & societatis, vt patet in superficie Prouerbiorū Salomonis, quæ autē interius sunt, sapientia sunt utilis ad credendū secundū veritatē. Hęc ille, quę nos à Prophetis ad Poetas illis affines, atq; cōiunctos traducimus, qui ēt plerūq; Ptophetę appellari possunt, p̄sertim Maro noster. Hęc duplicis sensus cōiunctionē pulcherrima, & sanctissima cōparatione Origenes mōstrauit Hom. 1. in Leuiticū, nā mysticū sensum diuinitati in Christo, literalē corpori componit, & similit facit. Vt. n. carnis aspectus in eo omnibus erat

apertus

apertus, omnes eū videbāt, diuinitatē verò in illo corpore latentē pauci, & hi tantū, quibus erat datū desuper, agnoscebāt; ita (inquit ille) in Prophetis, & sacra scriptura, cum verbū Dei profert̄ ad hoīes nō sine suis profert̄ integumentis, & semper sub cortice velata tanquā corpore latet diuinitas, illius tātum cultorib. suæ lucis radios impartiens, vt. s. litera ab omnib. aspiciatur tanq̄ corpus, latens verò sensus tanq̄ diuinitas abscondatur, delectis tantū, & bonis sese offerens videndā. Hac pertinet & illa Cabalistarū sciētīę distinctio, qui duplicem faciūt doctrinā alterā humano studio elucubrando cōparatā, quam vocāt de Beresith, alterā diuinitus elargitam, quā appellant de Mercaua. Philō Hebræus ī libello *περὶ βίης θεωρικῆς*, de vita cōtēplatiua frequētes esse Hebræos in hoc genere dicit, & sic solitos philosophari, quos *θεωρητικῶν* appellabant, ita. n. inquit *ἐστὺν ἄνευ τῶν ἱεροῦ γράμμασι φιλοσοφεῖσι τὴν πᾶσι φιλοσοφίαν ἀλληγορῶντες*. i. versantes sacra volumina dant operā philosophiæ per manus à maiorib. acceptæ, scrutando eius allegorias, qm̄ sub apertis verbis latere credūt secreta naturæ cōiecturis probabilib. explicāda. Hinc apud nostros Theologos tot sensuū genera, vt sunt *ἔσπολογικὸς, ἀναγωγικὸς, ἀλληγορικὸς*, quos ita distinguūt, vt primū ad mores, alterum ad Ecclesiā, tertiū referant ad Christum; Hinc tot interpretandi sacra scripta rōnes, & modi reperiuntur, vt syluas ingentes, & maxima habeamus volumina allegoriarū, & cōmentariorū, & Isagogas ad mysticos sensus, & alia, in quib. non literę sensum persequuntur, sed mysteria, allegorias, tropos, typos, Anagogas, & figuras. i. obscuratas verborū integumentis sententias. quo sensu D. Hieron. appellauit librū Iob *ἐξηγηματικὸν*. i. figuratū, & (vt elegāter Budæus in 1. de Assē interpretat̄) figuris verborū, sententiarumq̄; variatū, & quodāmodo velatum, atq; adeo vestitū. Hinc Cabalistræ omnē suę doctrinę segetem hauserunt, relicta. n. literæ notione ad latētia sub rudi illo cortice mysteria delati sunt, & multa à vulgari, & cōi. sensu abhorrentia,

horrentia, & remota indagarūt, vt exēpli gratia ex verbo primo Mosis philosophādo hac rōne multa, pulcherrimaq̄; arcana expiscati sunt, q̄ attingūtur à Pico, & Iulio Camillo, alijsq̄; quā plurimis, & ex tribus versiculis sacre scripturę, pasuchim ipsi appellāt, lxxii. Dei nomina deduxerunt, idq̄; decē modis. & in singulis Dei nominib. explicādis penē volumina conscripsere, quemadmodū in nomine illo, qđ Græci vocant *τετραγράμματον*. i. quadrilaterū, de quo supra sæpius facta mentio, cuius qui velit à Cabalists inuēta mysteria explicare ingens volumen cōficeret, vt in alijs quoq;. Enumerāt. n. illi 32 methodos, quas vocāt uias, siue methodos sciētīę, quas edoctos fuisse tradūt à Deo Opt. Max. patrem Abrahā, & reliquos ante Christi aduentū, quæ comprehendūtur x Sephiroth, vt ipsi vocāt, & 22 Alphabeti literis: Alij verò ex ipsis ēt plures fecere nēpe 50. quas appellāt Sear Bina. i. portas intelligentiæ, quas omnes præter vnā fuisse Moyfi patefacras dicunt, quinquagesimā verò nulli patuisse nisi Messīę. Quare doctissimus vir Picus Phenix ob excellentiam à Marsilio, cæterisq̄; doctis appellatus, cū id optimē nosset interpretationē aggressus primi capitis libri Geneseos Mosis, quē libellū ob mysteriorum copiā, & grauitatē, q̄ ænigmatib. ibi inuoluit Moses, grauidā, & fecundissimā Mundi Fabricæ descriptionē Theologi appellant, septē modis est interpretatus, & librum ipsū inscripsit Heptaplū, cuius vel sola viri auctoritas, & imitatio nos ab omni semper calumnia vindicabit. Sed ne aliquis fortasse dicat Theologos à Sophistis, & Poetarū interpretib. differre, ad hos se nostra referet oratio. Porphyrius pulcherrimū cōfecit libellum, siue disputationē, in qua probat maxima naturalis philosophię cōtineri mysteria in illis carminib. in quibus Homerus antrū Nereidum in Ithaca describit in N Odyssęę. Qui etiam in fine illius disputationis huic reprehēsiōni occurrēs ita respondet, *Οὐ δ' εἶδ' εὖ τὰς ποιῶντας ἐξηγήσεις βεβιασµένους ἡγεῖσθαι, καὶ δὲρσιλογῶντων πιθανότητας, λογικὸν δὲ τὴν πᾶσαν λαβάν*

λαμάν σοφίαν, καὶ τὴν Ὀμήρου ὅση τις φρόνησις γέγρονε, καὶ πάσης ἀρετῆς ἀκρίβειαν μὴ ἀποχινώσκειν ὡς ἐν μύθε πλάσματι εἰκόνας τῶν θειοτέρων ἠγιάσαστο, ἔτι ἐν τῷ ἑπιτυχῆ πλάσει ὄλλω ὑπόθεσιν μὴ ἀπὸ τίνων ἀληθῶν μεταποιῶντα τὸ πᾶσα ἀλλὰ περιμῶ τέττε εἰς ὄλλω περιγματείαν ὑπερκείσθω τὸ σύγγραμμα . i. Nō oportet aut̄ huiusmodi explicationes coactas, viq; ductas existimare, & nugantū persuasiones: cōtemplantē verò veterē sapientiā, & Homeri qualis fuerit prudētia, & in omni virtutū genere excellentiā nō reprobare eū, quod in fabulę fictione imagines diuiniorū obscurato sermone explicarit: non. n. licebat pro volūtate fingere vniuersum argumētū, nō ab aliquib. veris accipiēdo fictionē, sed hęc in integrā disputationē reijciatur scriptio. & Aristotelē ipsum Principē Philosophorum (Platone tñ semper excepto) sex libris de Homericis ambiguitatib. cōscriptis, & alijs quoq; cōmentarijs Homeri doctrinā philosophica interpretatione illustrasse, cōpluresq; alios Peripateticos maximis cōmentarijs illius doctrinā ista explicasse done, Plutarchūq; maximo quodā volumine aggressū dicūt oēs sciētias, & artes, oīa tam humana, q̄ diuina tribuere Homero, & in eius Poematis mirāda quædā demonstrasse cōtineri, quæ omnib. nō esēt ad manū, atq; cognita, quod maximē testatur Frācisus Picus in libro de veneficis, & magis vbi etiā in eam disputat sententiā, vt cōcludat, & autemet oportere esse Philosophū, qui velit Poetarū arcana cognoscere: quā quidē sententiā Plutarchi videtur Plato primus excitasse, qui in suis Dialogis vbiq; Homerū prædicat, & omniū esse quasi scientiarū fontē autumat, in eiusq. Poematis oēs artes esse inclusas, cōstāsq; est omniū Philosophorū opinio ipsum Homerū omnē Aegyptiorū doctrinā suis carminib. inseruisse, & fabulę obscurasse ex veteri instituto, de quo dicemus, q̄ passim videmus à Platone in eius Dialogis explicari. Ceterosq. Philosophos videmus eandē viā ingressos, vt q̄ extāt ex eorū scriptis monumēta declarāt, quare nostris etiā tēporibus, atq; memoria multi exti-

tere,

tere, qui in Marone nōo latere philosophię pulcherrima præcepta demonstrarint, & multi in eorū scriptis Philosophi ad res cōfirmādas adhibēt Poetæ testimoniū lōge secus acceptū, ac Grāmatici putant, vt sæpe facit etiā Marfilius Ficinus, & alij huius ordinis scriptores, vt interim veteres illos omittam Macrobiū, & alios, qui dixere nullius sciētię in Maroniano opere desiderari præcepta, atq; mysteria, & ea etiā sepenumerō suis in scriptis conātur ostēdere, & explicare. Quid tandē nōne ē Grāmatici ipsi interpretes agnoscūt in Poetis esse philosophię præcepta recōdita, & ea ēt interdū aggrediūtur palā facere, & vulgi aurib. cōicata inquinare, licet ipsi quoq; interdū hallucinent, & ne ficta à nobis ista iudicētur, vnū è multis profere mus locū, quo res planius cognoscat. Didymus igīt Scholiastes Homeri, qui tantū res Grāmaticas persequit̄ in 2. Odyss. vbi mētio fit Penelopes, q̄ ex tela illa noctu disiebat, quicqd die cōtexerat, sic ad philosophiæ mysteria accōmodat. Πηνελόπη φάσιν ἢ φιλοσοφία, ἰσὸς ἢ ὀπίτασις τῶν πρωτάσεων, ἐξ ὧν αὐτὴ συλλογιστικὴ συμπλοκῆ, ἀνάλυσις ἢ ἔτω καλεσθῆναι παρα. τοῖς φιλοσόφοις, ἢς ἐκ ἐπαΐσεων οἱ παχῆς, & σπάταλοι μνηστῆρες, διο καὶ παύσει αὐτῶν, κύβοις αὐθις ἐπιρρίψαντες ἑαυτὰς. θεῖον γὰρ ἔργον τὸ τοιοῦτον. διο & ἢ Πηνελόπη λέγει ἐξ ἧς θεὸν ἐμπνεῦσαι αὐτῆς τὰ κατὰ τὸ τοιοῦτον ἰσὸν θεράπαινον δὲ ἢ προστεθεικῆα τῆ φιλοσοφία συλλογιστικῆ μέθοδος, δαίδες δὲ αὐτῆς γνώσεως. i. Penelope (aiūt) est philosophia, tela propositiōnū amplificatio, ex quibus syllogisticę cōprehēsiōnes, Resolutio ea, q̄ apud ipsos Philosophos hoc noiē appellatur, quā nō intelligūt, obesi, & luxu diffluētes proci, quare ēt cessare ipsam faciūt talis se ipsos mutuo petētes, diuinū est hoc opus, quare & Penelope dicit mox Deū sibi illā mentē iniecisse, vt hoc in illa tela faceret. Ancille verò sunt, q̄ inseruit philosophiæ syllogistica methodus, faces porrò sunt intelligētę, & cognitionis lumina. & in nōo Marone Seruius quoq; Honoratus Grāmaticus, & Donatus, alijq; interpretes plerūq; sentiūt, & vidēt aliquid subesse recōditū, in huius Poetæ carminū quasi cortice inclusum, quod ipsi pro

K k k

eo diuini,

eo diuini, Poeticūq. furoris radio, qui tanq̄ in magnetis annulis à primo illo vim à magnete accipiēte pendētib. in eorū redundat ingenia, vt Plato diuinus asserit, sed tñ enucleate explicare vel nō possūt, vel nō audent. qđ multo frequētius cōspicitur in recētiorib. quibusdā, qui vel illū totū, vel partē tantū Poematis sunt interpretati doctis. viris, vt Corrado, & Sebastiano Regulo, qui in primū scripsere, vt Hortētio, q. in totū, & alijs. Hinc ē t nōnulli extitere, qui vniuersam Maroniani Poematis Historiā ad allegorias traducerēt, vt Christophorus Lādinus, qui duos scripsit libros, & alij cōplures, & Viues, q. in Bucolicis id pręstitit, qđ nō solū in illis veterib. factitatū videmus Gręcis, & Latinis, sed nostratib. quoq;. quis. n. ignorat omnia Hetrusca Poemata ad Allegorias esse à præclaris ingenijs, cū summa Lectorū vtilitate, & voluptate traductas? quot Philosophi in Petrarchæ carminū interpretatione insudarūt? quot in illis philosophiæ secreta latere demonstrarunt? vndiq;. n. personare Philosophiā, vndiq;. præclaros Theologiæ etiam sensus affirmāt: quis igitur nobis hoc vitio vertet, si tantorū virorum veterū inquā, & recētiorū vestigia secutus, hos in Maroniano versu sensus indagauit, qđ si alicui prolixior fortasse sum visus, id non vitio verti, sed laudi potius debet, cū ea q̄ dixi, sunt ipsi rei cōsentānea, & accōmodata, neq;. longa ē existimari, iuxta illud Martialis: *Non sunt longa quibus nihil est, q̄ demere possis.* vel si id mihi nolūt cōcedere, ipsius materiæ vbertati, & cāpo tribuāt, vel ē t occasione, quæ tantā mihi suppeditaui dicendi copiā, & facultatē. Sed iam satis arbitror probatū hūc morem interpretādi fuisse veterib. acceptū, & nostris quoq;. tēporib. vsurpatū, neq;. ideo nouū, aut reprehendēdum. reliqua igitur perfequamur, & si fieri pōt huic hoīum generi satisfaciamus, qui alienis potius reb. reprehēdendis, q̄ suis edēdis volunt laudē cōparare, vt intelligāt his, qui scripserint, vel dixerint non ineptē, facile esse se tueri, suāq;. sententiā, veniamq;. etiā apud bonos viros promereri, si quæ nō ita singulis ex partib. satisfaciāt, ipsis verò lōge magis arduum, atq;. spissius eorum, quos

repre-

reprehēdunt vel in scriptione elegatiā, vel in doctrina eruditionē assequi. Alterū igitur reprehēforum genus est eorū, qui dicunt Poetā hęc ne somniassē quidē, nedū cogitassē, aut voluisse versib. includere. de volūtate quidē diuinare nō possum, cum iā ille tot annos inter hoīes esse desierit, cumq;. humani animi sint ignota cęteris penetralia, nisi externis indicijs, & signis explicent, quibus ea assequi cōiectura possumus. Quare si demonstrauero id facere Maronē potuisse, & earū omnium, quas diximus artiū fuisse peritissimum, & in hoc opere ipsum id profiteri. ad hęc morē hunc esse antiquissimū Poetarum, & hoīum doctorū, vt res integumētis fabularum, & ænigmatib. obscurēt, nō solum his, sed tertio quoq;. generi satisfactū à me arbitror. Maronē igit fuisse Eloquētiæ, Poeticęq;. facultatis peritissimū quis audeat denegare, aut in dubiū reuocare? quis Mathematicarū, quibus operā frequentē dedit, quis philosophiæ, quis deniq;. ē t Theologiæ, cū in ipsis mearū disputationū libris id fuerit declaratū? oēs quidē certē, qui de Vergilio scribūt, hoc asserunt Mathematicarū, & Philosophiæ cognitione nulli nō fuisse cōparandū. Macrobius multis in locis, vt supra ē t diximus, nullius scientiæ vacuū autumat, Seuerus (vt est apud Lāpridium) Vergiliū Platonem Poetarū vocitabat, non tā q̄ ipse sic inter Poetas emineat, vt Plato inter Philosophos, q̄ q̄ ex oībus maximē Poetis ex Platonice doctrinę fontib. nullis nō riualis sciētiarum irrigatis, & auctis multa in suū Poema deriuasset. Quod verò nō solū id præstare potuerit, vt eū cōstat, qui hęc omnia teneat, sed ē t fecerit, quid maius requirimus argm̄, q̄ ipsam Poetę uocē, & testimonium? sic. n. ait in epistola quā ad Octauīū Augustum scribit, quā Macrobius recitat, & alij fere omnes, qui eius uitā cōscripsere. De Aenea quidē meo si mehercule iā dignū aurib. habere tuis, libenter mitterē, sed tāta inchoata res est, ut penē vitio mēris tantum opus ingressus inibi videar, cum præsertim (ut scis) alia quoq;. studia ad id opus, multoq;. maiora impartiar. quibus ex verbis meridiana iā luce clarius apparet Maronem multa ex intimis

K k k 2

philosophiæ,

philosophiæ, omniūq; scientiarū penetratib. depromere, q̄ tñ nō oībus datū est cognoscere, quare fiebat, vt paucissimos ver- sus pāgeret, quia. s. nō inania tantū persequi, nugasq; sonoras volebat effutire, sed neruosa, & doctissima carmina, quibus & planē docti, & mediocriter literati oblectarent, quæq; vt in po- sterū quoq; diē Cēnæ Platonis erāt iucūdæ, sic post lectiōnē adhuc multū, diuq; cogitādi, & philosophādi afferret occasio- nē. quare de eo dictū, q̄ faceret versus more vsino, imō ipsum de se dicere solitū scribit Gell. lib. 17. q̄a incudi illos sapius subijciebat, & quasi tornabat incōptos, multis scientiarū lumi- nib. expoliens, & obscurās, ne plebeculæ, & prophanis cōicata vilescerent, quare meritō vir doctiss. ille Rhodiginus (Cēlium intelligo) appellauit Platonici Maronis profundiorē sciētiam cimmerijs adobrutā tenebris: Tanta autē breuitate hæc omnia perstrinxit, vt Pythagoricum illud dogma seruaret à maximis semp Philosophis, & Poetis obseruatū, & diligentissimē custo- ditū, qui aiebat oportere (vt refert Stobæus) *μη ἐν πολλοῖς ἐλί- γα λέγειν, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά.* i. non in multis pauca, sed in paucis multa dicere, quod nō tā de verborū, & locutionis co- pia dictū puto, q̄ de hoc celādi secreta dogmata Instituto, q̄ paucissimis verbis, & allegoricis cōsueuerunt grauiissima dog- mata innuere, ac designare. His igit̄ voluit Maro fabularū in- uolucris, ac integumentis, & quasi ænigmatū, & allegoriarum scyrpis abdere hæc recōdita, & significare, vt hoc institutum retineret, ac sequerēt, de quo iā tēpus est vt paucis dicamus. Hoc igit̄ antiquissimo semper fuit in more positū, & Instituto ab ipsis arbitror mūdi incunabulis vsq; seruato, vt res p̄claras, magniq; pōderis docti dissimularēt, & memorię posterorū in- dicijs rātum, & notis p̄derēt obscurissimis, quas illi solū intel- ligerēt, quos ipsi voluissent, & vt aliquis in hoc ordo seruetur, primū demōstrabo id à Poetis factitatū, mox à Philosophis, postremō ēt à Theologis, vt tot auctorib. prolatis iā in nostrā veniāt oēs sententiā, vel saltē palā nō audeāt denegare in Poe- tis, & Marone p̄sertim enitere hos latētes sciētiarum quasi la-
pillos,

pillos, quos ineruditi nō agnoscūt, & veluti arenā calcāt, atq; cōtēnūt, quod licet attigerim in meis in .i. lib. de Ora. scholijs; hic tñ multo vberius illis ēt repetitis argumētis demōstrabiē. Orpheus igit̄ omniū antiquissimus Poetarū oīa sua dogmata; atq; rerū maximarū mysteria fabularū contexit inuolucris, & Poetico velamēto ita dissimulauit, vt si quis illius hymnos le- gat, nihil subesse arbitret̄ præter fabellas, nugasq; meras, cū tñ maxima Theologiæ p̄sertim philosophiæ, & oīum sciētiarum mysteria cōplectat, quare Pythagoras Orphicā Theologiam (vt scribit Iāblicus) sumpsit tanq̄ exēplar, ad quā ipse suā ef- fingeret philosophiā, quin ideo dicta Pythagoræ sacra dicunt, q̄ ab Orphei fluxerint institutis, inde secreta de numeris do- ctrina, & quicquid magnum, sublimeq; habuit Græca philoso- phia ab hoc primo fonte manauit, quemadmodū ēt testat̄ Pi- cus in Apologia. Idem quoq; factitauit Zoroaster, quos duos Poetas philosophico more se fuisse interpretatum profitē Pi- cus, qui dicit se ex his affectatis ænigmatū scyrpis, & fabularū latebris latitātes eruere secretæ philosophiæ sensus, idq; dein ceps oēs Poetæ boni factitarunt. Homerū doctissimi sunt Phi- losophi, qui autumēt oēm Aegyptiorū doctrinā hausisse, vt di- ximus, & eorū more varijs adumbrasse figurētis, q̄ idem nos de nostro Marone dicimus. Plato in 2. Alcibiade de Homero loquēs ita inquit: *Ἄλλ' ἀνίττεται ὁ βέλτιστος, καὶ ἕτος, καὶ ἄλλοι δὲ ποιῆται σχεδόν τι πάντες. ἔστι τε φύσει ποιητικὴ ἢ σύμπασα ἀνίτημα τῶ δης, καὶ ἔ τῆ προστύχοντος ἀνδρὸς γινώρισμα, ἐτι δὲ πρὸς τὸ φύσει ποιῶντι εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονερεῖτε, καὶ μὴ βε- λομύς ἢ μὲν ἐνδ' εἰνυσθαί, ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαί ὅτι μάλιστα πλε- ωτῆ σοφίαν ὑπερφυῶς δὴ τὸ χεῖμα, ὡς δ' ὕστυωσον φάμεται ὅτι πότε νοῦσι ἐκαστος αὐτῶν.* i. Sed obscurē loquit̄ ὀ optime Hic, & alij Poetæ fere oēs, estq; natura Poetica omnis ænigmatū ple- na, & non cuiuslibet hoīs est ea agnoscere. Præterea ad hoc, q̄ natura talis, si qñ sortita fuerit virum inuidū, & nolentē nobis ostēdere, sed q̄ maximē celare eius doctrinam, dici vix potest, quā sit arduum cognoscere quidnā eorum quilibet intelligat.

quare

quare etiam dicit in *Lyside* Poetas nobis esse ὡσερ πατέρας τῆς σοφίας, καὶ ἡγεμόνας. i. tanquā parētes sapiētiae, & Duces, quod videmus ipsi Platoni euenisse, qui Homeri vsus adminiculo, atque ductu, suā condidit philosophiā, nihil. n. fere dicit, quod Homeri auctoritate, & testimonio nō probet. Quare etiā *Pindarus Lyricorū* facile mea sententia Princeps id apertè significat, cum dicit, Παμπολλά μοι ὑπ' ἀγκω-

Νος ἀπέα βέλη

Ἐνδον ἔντι φάρεξας

Φωνᾶντα σιωπεῖσι. ἐς

Δὲ τὸ πᾶν ἐρμηνεύων

Χατίζει --. i. multæ mihi sub cubito celeres sagittæ intra pharetrā sunt sonātes prudētibus, apud vulgus verò interpretib. indigēt. In quā sententiam respexit in 5. ode *Nemearum*, vbi dicit sapientissimum esse sæpe inter homines scire tacere.

Καὶ πὲρ σιγᾶν πολλάκις ἔσι σοφώ-

Τατον ἀνθρώποις νοῆσαι.

quod etiam dici potest *Hesiodus* cogitasse, cum dixit,

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἀριστος.

Theſaurus lingue est mortales optimus inter. i. qui scit, quæ sunt tacenda dogmata, & sacro silentio obſignāda dissimulare, is inter homines magnū iudicatur habere thesaurū. i. sciētiam, qua nihil preciosius. *Fulgētius* in 2. *mythol.* ita ait de hoc Poetarum instituto, Tale quippiam Poetæ seruāt in fabulosis suis narrationibus, quale *Iurisperiti* illi primi, vt *Cicero* tum alibi, tum in primo de *Orat.* memorat, obseruarunt, qui obtinendæ, atq; augendæ potentiae causa artem suā peruulgari nolēbant. quare etiam *Dantes* horum secutus institutum, atq; vestigia fabulis, & huiusmodi integumentis suum poema obscurauit, vt tantum intelligatur à doctis, quare ait in *Inferno* cap. 9.

Οὐ νοί, c'hauete gl' intelletti ſani

Mirate la dottrina, che s'asconde

Sotto'l velame delli versi strani.

Et in *Purgatorio* lib. 8. in eandem dixit sententiam,

Αγυλλᾶ

Αγυλλᾶ què Lettor ben gli occhi al vero,

Chè'l velo è hor ben tanto sottile

Certo, chè'l trapassar dentro è leggero. & sæpe etiā nonnulla, ne prophanarentur, silentio obruebāt, vnde apud *Horat.* sacro digna silentio appellantur, & *Dantes* ait in *Inferno*, c. 4.

Così n'andamo infino alla lumera

Parlando cose, chè'l tacer è bello,

Sì come era il parlar colà dou' era.

& *Apollonius* lib. 1. *Argon.* vbi loquitur de *Hesperijs*, sic ait:

Τῶν μὲν ἔτ' ἔπροτέρω μυθήσομαι, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ

Νῆος ὁμοῦς κεχάροιτο, καὶ οἱ λάχον ἔργια κέῖνα

Δάμμονες ἐναίεται, τὰ μὲν ἔθέμις ἀμμιν ἀείδεν. i.

De quibus haud ultra mihi fient verba, sed ipsa

Insula & indigenæ valeant illa orgia Diui

Sortiti, nobis quæ verſu pandere non ſus. & si quā aliquid nō edēdum pandebāt, veniā petebāt à *Mufis*, vt idē *Apoll.* lib. 4.

— ἴλατε μῆσαι Οὐκ ἐθέλων ἐπέω προτέρων ἔπος. i.

-- ignorete *Muse* Inuitus veterum pando secreta.

Poetas verò in hoc instituto subsecuti sunt Philosophi, hinc illud *Pythagoræ* silentiū ἐχεμυθία, cuius sacris per quinquenij, siue lustris spatii discipuli initiabantur, quicq; nihil prope modū scripsit, nisi pauca quædā, quæ *Damæ* filiae moriens cōmendauit, & oīa eius dogmata ænigmatib. solebat obscurare, ex quibus nōnulla recensent ab *Athenæo* lib. x. vbi de ænigmatibus differit ex *Demetrii Bizātij* lib. 4. Poetarum, & *Philop.* lib. 1. Cōm. in lib. de anima, vbi *Arist.* cōfutatur opinionem *Pythagoræ* de harmonia animæ, vt sunt hæc ex moralib. ἠθικῶν παραγγελμάτων, igné ense nō cōfodere πύρ μαχάρον μὴ σαλεύειν, pro iratū virū non irritare, μὴ χίρξεν ξύλα ἐν ὁδῷ, non scindere ligna in via. pro in vita studio virtutis nimium indulgēdo corpus ipsum nō curare, & vitā amittere, ζυγὸν μὴ ὑπερβάρην iugū non trāsilire. i. æquitatē seruare, & alia huiusmodi. & hæc erat, dicebaturq; συμβολικὴ φιλοσοφία, de qua *Philop.* in eo lib. ait, Συμβολικὴ ἢ ἡ τῶν Πυθαγορείων διδασκαλία ἀπο-

κρυπτόντων

κερυπτόντων τὰ δόγματα, ἵνα μὴ ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, Ἐτοῖς συ-
τοτόμοις κατάδηλον ποιοῦσι τὴν ἑαυτῶν σοφίαν. ὡς περ ἐν ἐπιτῶν
ποιητικῶν μύθων ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ Πλάτων φησὶν, εἰ μὲν τις ἐμ-
μῆοι τῶ φαινόμην καταγελάσας αὐτοὺς ὄψεται, ἔαν μὴ τοι τὴν
κεκρυμμένον ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖ δόξοιαν ἐθυσιαστικῆς ψυχῆς δεήσει-
ται. τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπιτῆς τῆς Πυθαγορείων διδασκαλίας λεκτέον, εἰ
μὲν γὰρ τὸ φαινόμην ἐκληψόμεθα καταγελάσων ἔσαι, καὶ ἐ σο-
φῶν, ἀλλὰ γράων λῆρος, εἰ δὲ ἐκεῖνοι σοφοὶ, δεῖ ζητεῖν τι τῶ φαινο-
μῶν σεμνότερον. i. Symbolica erat Pythagoreorū doctrina ce-
lantū dogmata, ne (vt inquit Plato) etiā sutorib. perspicuam
redderēt eorum sapientiā, quemadmodū igitur in Poeticis fa-
bulis vti idē rursus inquit Plato, si quis inhæreat ei, quod ap-
paret, & in cortice, ridiculos eos videbit, si verò abditā in illis
sententiā quærit, furore diuino afflatæ animæ indigebit, idem
quoq; de Pythagoreorū doctrina dicendū: si. n. quod apparet,
& superficiē sumamus ridiculū erit, & nō sapientū, verū ani-
cularū deliramenta, si verò illi sapiētes, oportet inquirere ali-
quid. superficie ipsa grauius. qua quidē cōparatione illud etiā
quod superius dicebamus de Poetis cōfirmat, & colligit esse
Philosophos nō nugatores, & Grāmatistas, qui in Poetis hu-
ius lucis radios indagēt, & persequātur. cuius ēt Pythagoreo-
rū consilij rationē affert in eodē lib. mox, vbi repetēs illā Pla-
tonis comparationē de Poetis, addit præterea: Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ
συμβολικῶς εἰρημῆα δὲ τῆς κατὰ τὸ φαινόμην ἀτοπίας ἐνά-
γει ἡμᾶς εἰς τὸ ζητεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν κεκρυμμένον ἀλήθειαν. ἔτε
Γάρ ἐτω μυθολογεῖν ὄντο δεῖν, ὡς οἱ ποιηταὶ δὲ τὴν τῶ νέων λό-
βου σιωδ εἶν μὴ δυναμένων εἰς τὸ νοοῦμενον. ἔτε ἀπερικαλύπτως
τὰ δόγματα παραδιδόναι, διὸ συμβολικῶς τὴν διδασκαλίαν
ἐποίησαντο δὲ αὐτοῦ τῆ παραλόγου εἰς ζήτησιν τῆς κεκρυμμένης
ἀληθείας ἀνάγοντες. ipsa verò (præcepta) symbolicè explicata
ob ineptū, absurdūq; sensum ducunt nos ad inuestigandā ab-
ditā in illis veritatē, neq; .n. ita fabulari opus sibi esse arbitrati
sunt, vt Poetæ propter adolescentiū deprauationē, qui inspi-
cere in cōprehensum intellectu sensum nō possunt, neq; sine

integu-

integumentis præcepta tradere, quare symbolicā facere do-
ctrinā per ipsum à ratione dissentaneū ad inquisitionē abditæ
veritatis adducētes. quare Lyſis ἢ Le Tarétinus Pythagore au-
ditor, idemq; Doctor Epaminundæ condiscipulū suū Hip-
parchū duob. potissimū nominibus reprehendit, q; cū multitu-
dine philosophiā cōicasset, & in publico philosopharet, quo-
rum vtrūq; fieri vetuerat summo studio Pythagoras: Pytha-
goreos cōsecuti sunt Platonici nō minus huius instituti obser-
uatores, q; illi, sed qui magis ad Poetarum fabulas accesserūt.
Plato ipse in epistola ad Dionē per ænigmata sibi ad illū scri-
bendū dicit, & mox præcipit, vt dicta silentio sacro contineat,
ne in vulgus prodeant. *δύλαβου μῆτοι, μήποτε ἐκπέσει ταῦτα
εἰς ἀνθρώπους ἀπαρδύτης, σχεδὸν γὰρ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ οὐκ ἔστι τού-
των πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα, ἐδ' ἀν-
πρὸς τοὺς βουεῖς θαυμαστότερα τε, καὶ ἐθυσιαστικώτερα. i. caue
siquidem ne vnquā hæc tibi excidant apud homines imperi-
tos, nā fere (vt mihi videtur) nihil p̄ot vulgus his ridiculosius
audire, neq; docti quicquā magis admirandū, atq; diuinius, &
paulo post ait, Πρὸς ταῦτ' οὖν σκοπῶν δύλαβου μήποτε σοι με-
ταμείση τῶ νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων μεγίστη δὲ φυλακὴ τὸ μὴ
γράφειν, ἀλλ' ἐκμανθάνειν. οὐ γὰρ ἔστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπι-
σῆν. δὲ ταῦτ' οὐδὲν πώποτε ἐγὼ ἐπι τούτων γέγραφα, οὐδὲ ἔστι
σύγγραμμα Πλάτωνος οὐδὲν, οὐδ' ἔσαι, τὰ δὲ νῦν λεγόμενα Σω-
κράτης ὅσι καλοῦ, καὶ νέε γεγονότος. Εἴρρωσω, καὶ πείθε, καὶ τὴν
ἐπι πολλῶ ταῦτε νῦν πρῶτον πολλάκις ἀναγνοὺς κατὰ καυσον. i.
Hæc igitur cogitans caue, ne te aliquando poeniteat, si hæc in-
digne tibi exciderint, maxima autē custodia est nihil scribere,
sed ediscere, nō. n. fieri potest, quin quæ scripta sint excidant;
Propterea nihil vnq; de his ego scripsi, neq; vllū extat Plato-
nis scriptū, neq; extabit. Quæ autē nunc dicunt, Socratis sunt,
cū adhuc pulcher, & iuuenis esset vale, & crede. Epistolamq;
hæc nunc primū sæpius perlectā incendito. Proclus in Timeū
de aīæ gnatione. sic ait, Plato mysterij, occultationisq; causa*

mathematicis vti voluit vocabulis, tanq̄ velis quibusdā, quibus veritatis sacraria occuleretur, quemadmodū Theologi fabulis, Pythagorici verò signis vsi sunt, nā in imaginibus etiam exēplaria speculari cōtingit, & per has ad illa nobis datur accessus. mox de characterib. cęlestibus loquens ait, addidit Platonobis significans, q̄ characterē hunc ad velandā, occultandamq; veritatē prætendit oratio infiguratā penitus animę naturā figura insignire conata. & in fine, Hęc cursim, breuibusq; à nobis in præsentiā explicata, nō contemnendā afferēt vtilitatē ijs, qui pręceptoris nostri (Ammonij. s.) cōmentarios legere voluerit, in quibus intima, abstrusaq; Platonis de his ipsis rimatē sensa &c. & quædā protheoria incerti auctoris in librū Synesij. de Insomnijs ita de hoc Platonico instituto ait, Αρχαῖον οἶμαι, ἔστιν Πλατωνικὸν ὑπὸ χήματι φαυλοτέρας ὑποθέσεως κρύπτεν τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ σπεύδοντα. Τοῦ μήτε τὰ μόλις δρεθέντα πάλιν ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι, μήτε μολύνεσθαι δῆμοις βεβήλοις ἐκκείμεθα. i. Vetus, & valde Platoniciū est sub figura deterioris materię abdere philosophię pręcepta seria, vt neque ea, quę vix magno labore inuēta sunt, homines amittant, neq; inquinētur plebi prophanę exposita, & proiecta. Cęlius Rhodiginus vir doctissimus lib. 9. c. 24. Nam vt iuxta Theognimē squilla nō prouenit rosa, nō item hiacynthus, ita ex Platoniciis musæis nihil omnino profluit, q̄ nēnias redoleat Hibericas, grauiā omnia, sublimia, nitida, sed quę Delii sæpe requirunt natatorē, nā Heracliti tenebras nulla non ingerit pagina. Romulus Amasęus in sua Scholā. i. in hanc sententiā ita ait: Doctissimi plerūq; ac humanarū, diuinarumq; rerū consultissimi hoīes de industria sapiētie suę arcana fictis fabulis, & cōmentitijs ambagibus, ac nonnunq̄ angustiore, atq; asperiore dicēdi genere obscurarūt. Hinc Herennius Plotinus, & Origenes (vt scribit Porphyrius) iurarunt ne Ammonij dogmata ederēt, & quia Plotinus violato iureiurādo mysteria, & sacra philosophię palā fecit ob id creditus est horrēda pediculorū tabe fuisse

fuisse extinctus. Hinc Aueroes obijcit Algazeli in proemio libri, quē aduersus eum scripsit, q̄ in suis voluminib. sapientum opinionones clarius quā deberet, & fusius ostendit. Id Aegyptij quoq; primi omniū faciunt, apud quos insculptę Sphinges id demōstrabant, & simulachrū illud in Isidis tēplo dictū (vt vult Politianus) Harpocrates, qui digito ad os admoto silentium imperabat, nefas. n. habebant philosophię arcana, & quasi mysteria populo rudi, indoctoq; detegere, ac commonstrare; Quare Achor apud Lucanum à quo petierat Cęsar, vt sibi panderet fluuij causas per secula tanta latentis, ignotumq; caput Nili, cuius cognoscendi tanto se teneri desiderio dicebat, quod si spem habuisset exploratam videndi Niliaci fontis, bellum ciuile deseruisset ea de causa, sic respondet,

Fas mihi magnorum Cęsar secreta parentum

Prodere ad hoc eni populis ignota profanis,

Sit pietas alijs miracula tanti silere.

Hoc Persę seruarunt etiā, vt ex Stobæo cōstat, qui ex Serino ita refert: Οἱ δὲ βασιλεῖς ἀποδείκνυτο μὲν ἐκ τῶν ἱερῶν ἢ τῶν μαχίμων. τοῦ μὲν δὲ ἀνδρείαν, τοῦ δὲ δεξιόσφιαν, ἄφους ἀξίωμα, καὶ τιμὴν ἔχοντας. ὁ δὲ ἐκ μαχίμων ἀποδείκνυτο μὲν ὡς εὖ γενετο τῶν ἱερῶν, καὶ μετέχει τῆς φιλοσοφίας ἐπιτηρυπτο, μὲν ὡς πολλὰ μύθοις, καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας ἔχων. i. Reges declarabātur quidē ex Sacerdotib. vel ex bellatoribus, hoc propter fortitudinē, illo propter sapientiā generis dignitatem, & honorē habēte. Qui verò ex bellatorib. declaratus fuerat statim in Collegiū asciscabatur Sacerdotum, & particeps erat philosophię abscondentis multa fabulis, & sermonib. obscuras notas veritatis habētibus. Idem apud Gallos, siue Philosophi (vt Strabo appellat, & Ammianus qui Pythagoricos facit) siue Magi (vt Plinius) Druidę faciebāt, qui (vt refert Cęsar de bello Gall. lib. 6.) nefas existimabant suā disciplinā literis mādare, ne. s. in vulgus efferret. Hinc (vt scribit Fulgentius in Mythologicis) Mineruā triplici veste coniectā veteres fin-

xerunt, q̄ omnis (inquit ipse) sapiētia tecta extrinsecus rarius agnoscat, in huius ēt tutela noctuā volunt esse, q̄ vt noctua, sic sapiētia ēt in tenebris propriū fulgore possideat. & Phornutus de Nat. Deorū dicit ex interpretatione Velarei, Mercuriū arcanorū scientiā illi tradere cupientes veteres furē tradiderunt esse, nā illum, qui proditus erat sublatū occultat suffuratus aliquatenus sua persuasione rei veritatē, vnde nonnullos etiā *βικλόπης* vafra, ac fraudulēta oratione vti dicunt; & recenti memoria Abbas Tritemius nouarū artium mirificus inuentor, cū hoc intelligeret, edidit tantū *πολυγραφίαν*, in quam occultē docet suas illas artes, quas apertē, & absq; vllō inuolucro (vt ipse ait) docebat in Steganographia, quā ea fortasse de causa nō edidit, ne sua dogmata plebi uulgata vilescerent, ex quibus omnib. clarissimē apparet oēs in hac Philosophos fuisse sententia, vt suā artis dogmata nō diuulgarent. Theologi postremo hoc idē facitarunt, (vt interim de Iuriconsultis sicut, quos idē seruasse ex Cicerone diximus, quare licet ille libertus G. Flavius, qui eorū doctrinā, & artē diuulgauit, apud rudē populū gratiā inierit, ab ingenuis tamē tacitē accusatus, & feruile facinus aggressus fuisse iudicatus) & vt prius de Ethnicis loquar, Macrobius lib. 1. Satur. c. 7. occultas, & manantes ex meri veri fonte rōnes, ne ipsis quidē sacris enarrari permittitur, sed si quis illas assequit, continere intra conscientiam tēctas iubet. & Pausanias lib. 9. dicit se religione prohiberi, quominus vulget qui sint Cabiri, & quomodo sacra faciāt, & ideo petit veniā ab his, qui cupidi sint audire. Hinc orgia, & alia sacra, de quibus frequēs mentio apud Poetas, quæ silentio seruabātur, hinc etiā numina silentio consecrata, vt apud Romanos Angerona, cui sacrificabatur, & Cal. Ian. ore obligato, ob signatoque simulachrum habens, de qua Plin. & Macrobius. Quare Apollonius in 2. Arg. dicit Phinea fuisse à Sole orbaturum lumine, & harpijs oppositū, q̄ nimis apertē scientiam diuinandi exerceat omnia pandens. Deorū mysteria. ait enim,

Εὐθὰδ' ἐπάκτιον οἶκον ἀγνιδρίδης ἔχε φησὶς, ἡ δὲ τῆς αἰγίας
 Ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλοῦντα ἡρώματα ἀπέπλη, τῆς αἰγίας Α. 1
 Εἶνεκα μαντοσύνης τῆς οἰκίας, ἐστυχάλαξεν, οὐρίπης δὲ
 Λητοῖδης, οὐδ' ὄραον ὄρεζέτο, καὶ διὸς αὐτοῦ ἡρώματα
 Χρείων ἀφῆκε, ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι, ἡρώματα ἡρώματα
 Τῶ καὶ οἱ ἡρώματα μὴ ἐπὶ δὴ νηαγόν ἰαλλεν, ἡρώματα ἡρώματα
 Εὐθὰδ' ἄλλοι ῥοθαλμῶν γλυκερὸν φάος. i. ἡρώματα ἡρώματα
 ἡρώματα ἡρώματα
 Qui cunctos magna superauit mole malorum, ἡρώματα ἡρώματα
 Quod Vates tanto dignatus munere, Phæbo
 Dante, nihil veritus Phæbum (ὁ mens læua) Ionemq;
 Pectore vaticinans vero mortalibus ipsū
 Panderet arcana, hinc illum vesana senectus
 Inuasis miserum, atque oculorum lumen ademptum est.
 vbi etiam Interpres hæc illum ex Apollonij sententia passum
 dicit, quod ἀνέδλω, & ἀπαρρήδλω ἐμάντῳ. i. impudenter, &
 apertē vaticinaretur. vnde apud Vergilium Sibylla
 Horrendas canit ambages, antroq; remugit
 Obscuris vera inuolucris -- Eusebius in proëmio secūdi libri
 de Phenicis Theologia sic ait: Quod autē fabulæ dicte sunt, aut
 Poetarū figmētā altius quoddā quasi nucleū contegentia, sed
 sapientū priscorum, & Theologorum, vt gentes dicerēt vera,
 certaq; testimonia cūctis antiquiora Poetis. Sed vt tandem ad
 ipsam accedā veritatē, nostrosq; Theologos, hoc ab illis tum
 in veteri tum in noua lege facitatum accepimus. & vt ab an-
 tiquis exordiar breui tamen. Salomon ipsius pater sapientiæ
 c. 25. initio sic ait de hac re. דָּבַר יְהוָה מְלִכִּים וְכֹדֵד וְדָבַר יְהוָה מִלִּשְׁתֵּי אֱלֹהִים
 Dei est celare verbū, & gloria Regum est inuestigare sermo-
 nē, vbi glossa sic addit: hoc est ad gloriam Dei pertinet aliqua
 tradere in scripturis, per verba obscura, velata, & mystica, ne
 diuina secreta pandant indignis, & detur studiosis occasio ho-
 nestæ exercitationis, iuxta qđ Dionys. ait de mystica theol. c. 1.
 & 12. ἡγῆτο ἡσυχῶς ἄνθρωπος ἰ. homo versutus celat scientiam. & Re-
 gius

gius Propheta David Psa. 78. *אֲנִי בְּמִשְׁלֵי יְהוָה אֲבִירָה וְעַתָּה אֲפָרִים בְּפָרָבֹלֹתַי*
 i. Aperiam in parabola os meū, loquar ænigmata quę fuerunt
 ab antiquo, vel vt habet cōsuetudo interpretatio abscondita à cōsti-
 tutione mundi. quare in eā sententiā dicit Rabbi Moses cla-
 uim intelligentiæ vniuersorū esse intelligere parabolas, meta-
 phoras, similitudines, atq; ænigmata, quibus in sacris literis re-
 ferti sunt oēs Prophetę. Ex quibus Ezechiel, quia paulò ceteris
 est apertior, & magis fortasse, q̄ Prophetā oportebat, pate-
 facit mysteria, rusticus Propheta appellatur à Cabalisticis Do-
 ctoribus, q̄ rustici more arcana detexerit. Scribūt præterea nō
 modo Hebræorū optimi quique Doctores, sed ex nostris fere
 omnes assentiunt Mosē nō modo legē, quā quinque exara-
 tam libris posteris reliquit, sed secretiorē quoq; & verā legis
 interpretationē in monte diuinitus accepisse, mandatūq; illi à
 Deo, vt legē populo traderet, legis interpretationem celaret,
 nec inuulgaret, quare de illo 4. Esdras ait Dominus, Et deti-
 nuī eū apud me diebus multis, & narraui ei mirabilia multa,
 temporū secreta, & finē, & dixi hæc palā facies, hæc abscondes:
 nefas deinceps semper est habitū secretiora, & sub cortice le-
 gis, rudiq; verborū superficie latitātia diuinitatis arcana palā
 facere, sed ea tantū doctissimis 72. & senio cōfectis, & in omni
 scientiarū genere volutatis reuelauit Moses iuxta præceptum
 Domini, isq; mos vsq; ad Esdrā tēpora seruatus est, vt inō li-
 teris, sed memoria traderetur hæc diuina facultas, ideo appe-
 lata Cabala, quod Latinè dicitur receptio, quia nō literis, sed
 hæreditario quodā iure traditionis ore reciperetur à doctis.
 Esdras verò, ne penitus deperiret hæc sciētia, cum deficerent
 apud Hebræos, qui literis p̄starent homines, quibus rectē hæc
 cōmitti possent, quædā pauca scriptis mādauit, sed intolu-
 eris abdita, & alij quoq; subsequuti Doctores omnia velamini-
 bus obūbrarunt, vt à doctis tantū agnoscerent. quā superiori
 ætate fere iā deperditā primus Picus excitauit, & lucē aliquā
 intulit, quę mox subsequuti Paulus Israelita, Augustinus Iusti-

nianus,

nianus, Egidius Cardinalis, Galatinus, & alij in pristinam fere
 dignitatem restituerūt; & Thalmudistę, qui alterū genus sunt
 eruditorū apud Hebręos (vt scribit Galatinus) hoc institutum
 imitati infinita penē arcana figuris, & ænigmatib. tradiderunt,
 quę his, qui nō intelligunt, absurda quædam, & inepta videri
 solent, vt supra de Pythagoreorū symbolicis dogmatib. dice-
 bamus, cū tamē re uera innumerabilia arcana, & mysteria, ad
 Messiam, & ipsam veritatē spectantia in illis lateant. Ad hæc in
 ipso nouo Testamento, in quo sunt explicatę veteris figurę,
 hoc quoq; retinetur institutum. quare ipse veritatis auctor, &
 salutis præcepit nō proijci margaritas porcis, neq; dari sanctū
 canibus. i. secreta mysteria non inuulgari, & rudibus proponi:
 semperq; loquebatur in parabolis dicēs, Qui habet aures au-
 res audiēdi audiat, & apud Matthęum c. 13. de hoc mysterio-
 rum thesauro intelligens ait, Simile est Regnū Cęlorum the-
 sauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit, &
 præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quę habet, & emit-
 agrum illum. vbi Glossa Parisiensis ita addit: Sermo. n. diuinus
 in agro huius mūdane conuersationis absconditus est per ty-
 pos, & figuras, & parabolas scripturarum occultatur, quare in
 hac sententiā D. Hieronymus super epist. ad Galatas ait, Non
 putemus in verbis scripturę esse Euangeliū, sed in sensu, non
 in superficie, sed in medulla, non in sermonū folijs, sed in ra-
 dice rationis, hincq; in Apocalypsi c. 10. dicitur Ioanni signa,
 quę locuta sunt septē tonitrua, & noli ea scribere, vbi Glossa
 ex Beda refert mysteria fidei Christianę nec passim cunctis
 ostenta ne vilescāt, nec probis claude, ne in totū lateant, quod
 inferius audiuit his verbis, ne signaueris verba prophetię hu-
 ius. Quod apud Danielē vno versiculo cōprehenditur, cui per
 Angelum dicitur, signa librū, & claude sermonē vsq; ad tem-
 pus statutum. Idem Seruator dixit Apostolis, Vobis datū est
 nosse mysteria Regni Cęlorū, cæteris in parabolis, vt vidētes
 non videant, & audientes non intelligant. Quare etiam scribit

Origenes

Origenes multa Christum reuelasse discipulis, quæ illi, ne vulgo fierent communia, scribere noluerunt. idq; deinceps Theologi religiosissimè seruarunt. Dionysius Areopagita in cælest. Hierarch. 2. ait, Nefas est, vt sacra testantur eloquia spirituum margaritarum purissimum illum, ac permissionis ignarum, perlucidumq; decorem, & ornatum totius vetustatis auctorem in porcos abijcere. Idemq; in 9. epist. dicit esse duplicem Theologorum traditionem, alterã arcanam, & mysticam, alteram notiores, & apertam. & Rubeus lib. 4. Rauennatis Historiæ de Gregorio Pontifice ita refert: Addit se grauatè accepisse, q̄ intellexerit Marinianum Archidiaconum in peruiiglijs palam Gregorij in Iobem Commentaria legenda proponere, cum nõ sit opus illud populare, & rudib. auditoribus impedimento potius futurum, quàm vt inde progressum faciant, mox ait, verba referens ipsius Gregorij: Neque enim volo (inquit) dum in hac carne sum, si qua me fecisse contigit, ea facile hominibus innotesci. quod intelligens diuino spiritu afflata Ecclesia Romana nostris quoq; temporibus prudentissimè **vetuit vulgo Italico sermone legi sacras scripturas; multa alia possem afferre sacrorum Theologorum testimonia, & exempla, sed rem iam esse Sole ipso meridiano illustriorem arbitror, quare vt de allegorijis locuti in allegoria desinamus:**

Cum iam tempus equum spumantia soluere colla.
 hic nostra de hoc omnis terminetur oratio.

FINIS LIBRI VII. ET VLTIMI.

